This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Digitized by Google

~~Hbg. 9~~
~~H.S.~~
~~1977~~

137 g

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

MNEMOSYNE.

BIBLIOTHECA PHILOLOGICA BATAVA.

SCRIPSERUNT ET COLLEGERUNT

C. G. COBET, T. J. HALBERTSMA, H. G. HAMAKER, H. VAN HERWERDEN, E. J. KIEHL, E. MEHLER, S. A. NABER, W. N. DU RIEU, S. H. RINKES.

VOLUMEN NONUM.

1860.

LUGDUNI BATAVORUM,
E. J. BRILL.
1860.

Digitized by Google

Taylor Institution.

137 g

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

MNEMOSYNE.

BIBLIOTHECA PHILOLOGICA BATAVA.

SCRIPSERUNT ET COLLEGERUNT

C. G. COBET, T. J. HALBERTSMA, H. G. HAMAKER, H. VAN HERWERDEN, E. J. KIEHL, E. MEHLER, S. A. NABER, W. N. DU RIEU, S. H. RINKES.

VOLUMEN NONUM.

1860.

LUGDUNI BATAVORUM,
E. J. BRILL.

1860.

Digitized by Google

Digitized by Google

INDEX

VOLUMINIS NONI.

DISPUTATIONES.

Annotationes Criticae et Palaeographicae ad Iulianum.
Scr. C. G. Cobet. . . . . Pag. 1—21.
Aristaeneti (ad), quem vocant, Epistolas.
Scr. C. G. Cobet. . . . . » 148—170.
ΑΤΑΚΤΑ. Scr. I. Bake. . . . p. 171—224, 225—243, 299—308.
Babrii Fabulae. Impostoris Graeculi fraus deprensa.
Scr. C. G. Cobet. . . . . p. 278—287.
Galenum (ad). Scr. C. G. Cobet. . . . . p. 21—48.
Herodotea. Scr. C. G. Cobet. . . . . p. 287—298.
Hippocratem (ad). Scr. C. G. Cobet. . . . . » 68— 86.
Isaei oratio I. nonnullis locis emendata.
Scr. C. G. Cobet. . . . . p. 438—445.
Iuliani (ad) *Συμπόσιον ἢ Κρόνια*, vulgo *Caesares.*
Scr. C. G. Cobet. . . . . p. 249—278.
Lectiones Tullianae. Scr. W. G. Pluygers. . . . . p. 323—335.
Observationes Criticae in Cornelii Taciti libros.
Scr. W. G. Pluygers. . . . . p. 49—67.
Photii (ad) Lexicon. Scr. C. G. Cobet. . . . . p. 399—437.
Platonica. Scr. C. G. Cobet. . . . . » 337—389.
Stobaei (ad) Florilegium. Scr. C. G. Cobet. p. 86—112. 113—148.
Themistii loci aliquot emendantur. Scr. C. G. Cobet. p. 243—249.

Digitized by Google

INDEX.

MISCELLANEA.

Aristophanes. Pax vs. 15—20. Scr. W. G. Pluygers. . . p. 67.
Cicero pro Murena XIII, 29. XIII, 40 et XXII, 46.
Scr. C. G. C. . . . . p. 336.
Dionysius Halicarnassensis aliquoties emendatus.
Scr. C. G. C. . . . . p. 315—325.
Emblema e Demosthene sublatum. Scr. C. G. C. . . . p. 394.
Emendatur locus Xenophontis in Hellen. VI. 5, 39.
Scr. C. G. C. . . . . » 393.
Epigramma vetus emendatur. Scr. C. G. C. . . . . » 314.
Heracliti Ephesii locus restitutus. Scr. C. G. C. . . . p. 457.
Homeri locus in Iliad. IX. 240. correctus. Scr. C. G. C. p. 392.
Interpunctio in libris Mss. et editis vitiosa. Scr. C. G. C. » 448.
Iohannis Chrysostomi locus correctus. Scr. C. G. C. . . » 48.
Isaei locus restitutus. Scr. C. G. C. . . . . p. 396.
Livius nonnullis locis emendatus. Scr. C G. C. . . . . p. 298.
Loci aliquot apud Themistium emendati. Scr. C. G. C. . p. 170.
Locus in Actis Apostolorum VII, 20. tentatus.
Scr. C. G. C. . . . . » 389.
Pauli Apostoli locus in Epistola ad Hebraeos IX. 4. tentatus. Scr. C. G. C. . . . . p. 308.
Pauli locus in Epistola I. ad Cor. II. 4. ex Origene restitutus. Scr. C. G. C. . . . . » 315.
Ridiculus error e Platone remotus. Scr. C. G. C. . . . p. 398.
Sophoclis locus in Oedip. Colon. vs. 378—381. tentatus.
Scr. C. G. C. . . . . » 445.

Digitized by Google

ANNOTATIONES

CRITICAE ET PALAEOGRAPHICAE

AD

IULIANUM.

(*Continuantur e Vol.* VIII. *pag.* 419).

Percurram nunc Epistolam ad Sallustium datam, *cuius emendatio*, ut reliquorum librorum quos adhuc recensuimus, *tota pendet a Codice Vossiano*, cuius apographa sunt reliqui Codices omnes, quorum salvo archetypo nulla prorsus ratio est habenda.

Inscribitur in Codicis pag. 195:

Ἰουλιανοῦ καίσαρος ἐπὶ τῇ ἐξόδῳ τοῦ ἀγαθωτάτου σαλουστίου παραμυθητικὸς εἰς ἑαυτόν: —

Omiserunt apographa et Spanhemius verba *εἰς ἑαυτόν*, quae in Codice expalluerunt, sed tamen nullo negotio legi possunt. Eadem de causa omiserunt *σε* p. 240. A. in verbis *ἐπειδή σε βαδίζειν ἐπυθόμην χρῆναι παρ' ἡμῶν*.

Vitiosum est quod editur p. 240. B: *εὑρίσκεσθαι χρὴ — παιωνικὸν ἄκος*. Vitiosius etiam Codex: *παιονικὸν ἄκος*. Veram scripturam *παιώνιον* restituit G. Dindorf. ad Steph. Thes.

Post pauca recte Codex: *καὶ γάρ πως ἔοικεν ἡδονὴ καὶ λύπη τῆς αὐτῆς κορυφῆς ἐξῆφθαι*. Editur *καὶ γὰρ πῶς*. Notissima haec sunt verba Platonis in Phaedone pag. 60. B.

Pag. 241. B. corrige invito Codice *τὸν πάντα χρόνον νοσηλευομένοις* pro *νοσηλευόμενοι*.

Digitized by Google

Sequens lacuna ex Codice explenda est in hunc modum: *ὅσοι μὲν οὕτως ἐπεμελήθη(σαν ὥςε οὐ παντάπασι πονήρως) ἔχειν ἀλλ' ὑγιαίνειν μετρίως.* Deinde pro absurda scriptura *μηδὲ τὴν Πολέμωνος εὐπάθειαν* accipe a Codice veram lectionem *ἀπάθειαν*, quam etiam absque hoc auxilio unusquisque ex ipsa loci sententia excogitare potuisset. Quo sensu apud philosophos *ἀπαθής* et *ἀπάθεια* dicatur optime docebit Iulianus ipse p. 192. A: *Ἀπάθειαν γὰρ ποιοῦνται τὸ τέλος. τοῦτο δὲ ἴσον ἐςὶ τῷ θεὸν γενέσθαι.* vide et quae illic sequuntur.

Recte Codex p. 241. C. pro *πάντως γὰρ ἀθρόως εἰσήει με μνήμη* exhibet *πάντων.*

Mendosum est p. 241. D: *τῆς πρὸς τοὺς πονηροὺς ἰσορρόπου τε καὶ ἀμεταμελήτου προθυμίας τε καὶ ῥώμης*: quamquam nil iuvat Codex audacter restitue *ὁρμῆς* pro *ῥώμης*. Scire pervelim quae sit *ῥώμη ἀμεταμέλητος.*

Latet Homeri flosculus p. 241. D: *μετ' ἀλλήλων ἔςημεν πολλάκις Ἴσον θυμὸν ἔχοντες*, quod sumtum est ex Iliad. N. 704:

ἀλλ' ὥς τ' ἐν νειῷ βόε οἴνοπε πηκτὸν ἄροτρον
Ἴσον θυμὸν ἔχοντε τιταίνετον.

unde Iuliano, qui ipsa verba poëtae servare solet, *ἔχοντε* reddiderim.

Recte Codex p. 242. D: *ἀεὶ ταὐτὰ νοοῦντες καὶ προαιρούμενοι*, ubi editur *ταῦτα*. Post pauca dedit: *χρηςὸν δὲ εἶτι κτἑ.* quem locum supra emendavimus. In vicinia pro: *εἰ μὲν οὖν εἰκότως ἀλγῶ* optime servat Codex *ὡς μὲν οὖν*, sed vix multo labore *ὡς* agnovi in macula absconditum. Continuo sequitur: *οὐ φίλου μόνον ἀλλὰ καὶ συνεργοῦ πιςοῦ οἶδεν ὁ δαίμων καὶ πρὸς ὀλίγον ἀπαλλαττόμενος.* Quid significet *οἶδεν ὁ δαίμων* ne Apollo quidem intellexerit. Noli quaerere: reperi in Codice veram lectionem: *δοίη ὁ δαίμων.* Praeterea Codex non *ἀπαλλαττόμενος* servat sed *ἀπαλαττόμενος.* Quid id nostra refert? dixerit aliquis. Tu ipse in superioribus contendebas perinde esse utrum consonans in libris geminaretur nec ne. In loco corrupto nihil oportet contemni quod in Codice archetypo legatur. Quid hoc, quaeso, est: *ἀλγῶ φίλου ἀπαλλαττόμενος?* Num tu putas esse, »doleo quod *ab amico divellor*" ut visum est Petavio? Fieri non potest, nam *ἀπαλλάττομαι*

Digitized by Google

est *liberor* aut re molesta aut homine importuno, itaque absurdum est φίλου ἀπαλλαττόμενος. Scin quid Iulianus scripserit? non est admodum difficile ad inveniendum, nam nulla datur optio, unicum tantum verbum est huic rei accommodatum, quod sic repone: εἰκότως ἀλγῶ φίλου — ἀπολειπόμενος. Utitur iterum hoc ipso verbo Iulianus in eadem Epistola p. 245. C: καὶ ὁ Σκηπίων ἤχθετο μὲν ἀπολειπομένου τοῦ φίλου οὐ μὴν ἀπαραμύθητον αὐτῷ τὸ πάθος ἔφετο. qui locus alio quodam genere erroris laborat, quem unusquisque statim deprehendere poterit. Laelius Romam proficiscitur Scipione in Africa remanente. Uter igitur ἀπολείπεται? Res est perspicua. Itaque emenda: ἤχθετο μὲν ἀπολειπόμενος τοῦ φίλου, planissime ut illo loco: ἀλγῶ οὐ φίλου μόνον ἀλλὰ καὶ συνεργοῦ πιστοῦ — ἀπολειπόμενος.

Duo vocabula exciderunt p. 243. B: τί χρὴ προσδοκᾶν ἡμᾶς τοὺς πλέον ἀπολειπομένους τῆς ἐκείνου συνέσεώς τε καὶ γνώμης ἢ ἐκεῖνος τοῦ θεοῦ. In Codice est προσδοκᾶν ἡμᾶς (ὑπὲρ αὐτοῦ) τοὺς πλέον κτἑ. Praeterea ἢ 'κεῖνος habet pro ἢ ἐκεῖνος. Noli putare hanc esse vetustissimam crasin per scribarum manus feliciter ad nos propagatam. Saepe in Vossiano Codice κεῖνος legitur aut 'κεῖνος etiam ubi praecedit consonans et crasi nullus est locus. Fefellit in talibus scribas uncinus pro ε sequenti consonanti adhaerens, cuius erroris multa exempla sunt, quorum unum proferam ut eadem opera Iuliani locum inepto errore liberem. Editur p. 194. C: ἥρκει λοιπὸν ὥσπερ τὰ λοιπὰ ζῷα τοῖς σωματικοῖς ἀρκεῖσθαι πλέον κτήμασιν. In κτήμασιν uncinus ille negligenter omissus turpe mendum peperit, nam luce clarius est πλεονεκτήμασιν Iulianum scripsisse, ut recte legitur p. 235. B: ἐγὼ δὲ καίπερ, ὡς οἶσθα, τοῖς ἔξωθεν πλεονεκτήμασιν ἐπτερωμένος ὑπέταξα ὅμως ἐμαυτὸν τῷ καθηγεμόνι, ubi obiter emenda: τοῖς ἔξωθεν πλεονεκτήμασιν ἀνεπτερωμένος. Noto usu differunt πτεροῦν et ἀναπτεροῦν. Apud Atticos et Atticorum imitatores πτεροῦν proprie dicitur *alas addere*, ἀναπτεροῦν et saepissime ἀνεπτερῶσθαι figurate *elatum esse*.

Impeditus et male compositus locus est p. 243. B: ἐμοὶ δὲ — δάκνομαί τε καὶ δέδηγμαι τὴν ἐμαυτοῦ καρδίαν. Videntur excidisse nonnulla: vitiosa sunt manifesto καὶ τῆς μονῆς.

Digitized by Google

ἀεὶ δέ μοι θαλπωρῆς κτέ. Nihil est in Codice praesidii. Ultima verba sumta sunt ex Aristophanis Acharnensibus vs. 1:

ὅσα δὴ δέδηγμαι τὴν ἐμαυτοῦ καρδίαν.

Verba quae leguntur p. 243. D: ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἐκ τῆς σῆς φιλίας τὸ ὄνειδος ἐκαρπωσάμην si sana sunt, non intelligo, si mendosa, emendare non possum. Nullo autem negotio emendari possunt ea quae sequuntur, quibus perridiculus scribarum error caliginem offudit. Editur: τοσούτων δὲ ὁμοῦ ἐσερημένος τίνων ἂν εὐπορήσαιμι λόγων; οἶμαι διὰ τὸν σὸν πόθον σά τε μήδεα σήν τ' ἀγανοφροσύνην αὐτὴν προέσθαι τὴν ψυχὴν κινδυνεύοντα πείσουσιν ἀτρεμεῖν καὶ φέρειν ὅσα δέδωκεν ὁ θεὸς γενναίως. Pro OIMAI scribe OIME, ut passim οἴονται pro οἷόν τε in libris scribitur, et nihil difficultatis supererit: τίνων ἂν εὐπορήσαιμι λόγων, οἵ με — πείσουσιν ἀτρεμεῖν. Simillimus locus est in Epistolae initio p. 240. C: ἀλλὰ ποταπούς εἶναι χρὴ τοὺς λόγους, οἳ τὰς μὲν ἀλγηδόνας ἀφαιρήσουσι τῶν ψυχῶν, εὐφροσύνης δὲ καὶ γαλήνης αἴτιοι κατασήσονται; Lepide Iulianus suis intexuit Homerica ex Odyss. Λ. 202:

ἀλλά με σός τε πόθος, σά τε μήδεα, φαίδιμ' Ὀδυσσεῦ,
σή τ' ἀγανοφροσύνη μελιηδέα θυμὸν ἀπηύρα.

eodem modo in extremis verbis pellucet celebratissimus Demosthenis locus plurimorum imitatione decantatus ex oratione περὶ τοῦ στεφάνου p. 258, 23: δεῖ δὲ τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας ἐγχειρεῖν μὲν ἅπασιν ἀεὶ τοῖς καλοῖς τὴν ἀγαθὴν προβαλλομένους ἐλπίδα, φέρειν δ' ὅ τι ἂν ὁ θεὸς διδῷ γενναίως. quem locum iterum expressit p. 439. D: ἡμεῖς δὲ ὅ τι ἂν ὁ θεὸς διδῷ γενναίως οἴσομεν.

Incuria Editoris excidit οὕτω p. 243. D: ταῦθ' (οὕτω) νυνὶ βουλεύσασθαι.

Pag. 244. A. ubi editur: Τί ποτε οὖν ἄρα χρὴ καὶ τίνας ἐπῳδὰς εὑρόντα πεῖσαι, in Codice inter χρὴ et καὶ τίνας verba quaedam in atra macula latent, quae nullo modo oculis dispici nunc possunt. Chemica ars dabit aliquando lucem. Sententia postulat: τί ποτε — (φάρμακον τεμόντα) καὶ τίνας ἐπῳδὰς εὑρόντα κτέ. Statim post editur: καὶ ἐκθρυλλεῖν τὰς ἐπῳδὰς ἃς Ἀθήναζε φέρων ὁ Σωκράτης κτέ. Quamquam expalluit scriptura tamen nullo negotio in Codice legitur: καὶ τὰς ἐκ Θρᾴκης ἐπῳδὰς pro καὶ ἐκθρυλλεῖν ἐπῳδάς. Qui apogra-

Digitized by Google

pha confecerunt quum non satis evanidam scripturam assequerentur temere et stolide τάς omiserunt et ἐκθρυλλεῖν de suo commenti sunt. Spanhemius, ut solet, nil vidit. Caeterum locus nunc male compositus sic constituendus esse videtur: Ἀρ' ἡμῖν οἱ Ζαμόλξιδός εἰσι μιμητέοι λόγοι, λέγω δὲ τὰς ἐκ Θρᾴκης ἐπῳδάς κτέ. quemadmodum Iulianus scripsit p. 243. A: ἐξ ὧν ἐκεῖνον γνωρίζομεν, λέγω δὲ τῶν Πλάτωνος λόγων, et saepe multi alii dixerunt. Vulgo pro λόγοι λέγω δέ legitur λόγοι καὶ.

Quod continuo sequitur p. 244. B: ἀλλ' ἐκ τῶν ἔμπροσθεν ἔργων ὧν ἐπυθόμεθα τὰ κλέα sumtum est ex Homeri Iliad. I. 524:

οὕτω καὶ τῶν πρόσθεν ἐπευθόμεθα κλέα ἀνδρῶν,

quamobrem Iuliano redde formam Homericam ἐπευθόμεθα pro ἐπυθόμεθα.

Pag. 245. A: ὃς εὖ εἰπόντι πίθηται λέγων ἀντὶ τοῦ νοήσει πάνθ' ἑαυτῷ. In Codice est πείθηται manifesto errore. Sic passim scribae solent aoristum πιθέσθαι in praesens πείθεσθαι depravare, etiam apud poëtas iugulato metro. Praeterea ipsa Hesiodi verba reposuerim ἀντὶ τοῦ αὐτῷ πάντα νοήσῃ.

Pag. 245. D. unice vera est Codicis Vossiani lectio ἐπεπαίδευτο γὰρ ὑπ' ἐκείνῳ pro ὑπ' ἐκείνου. Saepe legitur ὑπό τινι τρέφεσθαι vel παιδεύεσθαι. Peridoneum exemplum est p. 107. B: ὁ τούτου δὲ αὖ παῖς ὑπὸ τῷ Σταγειρίτῃ σοφῷ τρεφόμενος κτέ.

Pervulgato errore legitur p. 246. A. ἔφερε — τὴν ἄγνοιαν τῶν ἑαυτοῦ πολιτῶν pro τὴν ἄνοιαν, quod recte docti viri reponendum censuerunt.

In sqq. conspicitur ridiculum et manifestum scioli additamentum: [ἀκούειν δὲ χρὴ τῶν ἑξῆς ὡς τοῦ Περικλέους αὐτοῦ], de quo memini me alio loco annotasse. Emblema est evidens, si quod aliud usquam. Non erat magnopere metuendum ne quis in tali loco: (ὁ Περικλῆς) τῇ πατρίδι — εἶκειν ᾤετο χρῆναι ταῦτα ὡς εἰκὸς λογιζόμενος· Ἐμοὶ πόλις μέν ἐστι καὶ πατρὶς ὁ κόσμος, ultima verba et quae deinceps sequuntur legens non intelligeret ipsum Periclem haec dicentem induci. Complura alia sciolorum emblemata Iuliani libros obsident. Aperuimus iam nonnulla, alia in sqq. aperiemus. Nonnumquam

Digitized by Google

Graeculi, qui Iulianum pessime oderant et maledicis annotatiunculis insectari solebant *τὸν ἀποξάτην*, *τὸν μιαρόν*, *τὸν κατάρατον*, odiose et petulanter adscripserunt nonnulla, quae nunc in ipsam Iuliani orationem invecta quam putas mirifice sententiam onerant et perturbant. Huiusmodi est quod interpolarunt p. 231. A: *ὦ Ζεῦ πάτερ ἢ ὅ τι σοι φίλον ὄνομα καὶ ὅπως ὀνομάζεσθαι* [*τοῦτ' γὰρ ἔμοιγε οὐδὲν διαφέρει*], quae verba scurriliter adscripta esse ad deridendum Iulianum unusquisque admonitus intelliget. Addam aliud ex *Misopogone* p. 337. B: ubi dixerat Iulianus: »Alcaeus et Archilochus eos a quibus iniuriam accepissent maledictis proscindebant, *ἐμοὶ δὲ ἀπαγορεύει ὁ νόμος ἐπ' ὀνόματος αἰτιᾶσθαι τοὺς ἀδικουμένους μὲν οὐδέν, εἶναι δ' ἐπιχειροῦντας δυσμενεῖς*. Annotavit nescio quis in margine: *ὥσπερ οἶμαι καὶ ἅπασι τοῖς ἄλλοις*, quae nunc sic in Iuliani orationem irrepserunt ut vulgo legatur: *ἐμοὶ δὲ ἀπαγορεύει ὁ νόμος ἐπ' ὀνόματος* (*ὥσπερ οἶμαι καὶ ἅπασι τοῖς ἄλλοις*) *αἰτιᾶσθαι κτέ.* quae verba dubites utrum a proposito Iuliani alieniora an ineptiore loco posita dicas. Caeterum ea quae Iulianus Periclem ipsum inducit loquentem, ut vere dicam, parum Pericle digna sunt neque satis eius personae conveniunt: veluti quod primum dicit: *Ἐμοὶ πόλις μέν ἐστι καὶ πατρὶς ὁ κόσμος*, quantum est a Periclis ingenio et temporibus alienum! Fractis Graeciae viribus, quum omnes bonae artes in tristi servitute languerent et consenescerent, ista nata oratio est et ab exsulibus potissimum, qui sine lare inopes vagabantur. Diogeni erat *πόλις καὶ πατρὶς ὁ κόσμος* ex quo nullo amplius civitatis iure tenebatur quum patriam philosophiae ineptam et infestam contemnere coepisset, essetque, ut ipse dictitabat:

ἄπολις, ἄοικος, πατρίδος ἐξερημένος,
πτωχὸς, πλανήτης, βίον ἔχων τοὐφήμερον.

et, ut Iulianus ipse loquitur p. 195. B: *οὐκ ὀβολὸν οὐ δραχμὴν οὐκ οἰκέτην ἔχων*. Sed ridiculum est Socratem *κόσμου πολίτην* facere velle, magis etiam est ridiculum Pericli istam noviciam sapientiam obtrudere. Verum Iulianus non quid Pericli conveniret potissimum spectabat, sed quid ipse sentiret ex Periclis persona pronuntiare malebat. Admodum ridicule, ut dicam quod sentiam, inducit Periclem p. 246. C. ita dicentem: *νῦν ἀπαλλάττεσθαι τὸν Ἀναξαγόραν ἀΦ' ἡμῶν κελεύει*

Digitized by Google

καὶ τὸν ἄριστον οὐκ ὀψόμεθα (lege οὐκέτ' ὀψόμεθα) τῶν ἑταίρων, δι' ὃν ἠχθόμην μὲν τῇ νυκτὶ ὅτι μοι τὸν φίλον οὐκ ἐδείκνυεν, ἡμέρᾳ δὲ καὶ ἡλίῳ χάριν ἠπιστάμην ὅτι μοι παρεῖχεν ὁρᾶν ὃν (Codex recte οὗ) μάλιστα ἤρων. Ne dicam ineptum esse Periclem utentem facere verbis Xenophontis (ex *Sympos.* IV. 12), qui natus est eo ipso anno quo Periclem pestilentia absumsit, quantum abhorret a Periclis ingenio oratio adolescentuli perdite amantis et ex eo amore tantum non insanientis. Non sic Anaxagoram Pericles amabat. Saniora et veriora ex Plutarchi vita Periclis Iulianus didicerat, quae argumento serviens nunc sciens ignorat.

Sciendum est ὁρᾶν οὗ vix in Codice legi posse: itaque in apographis omissa sunt et Spanhemius soloece ὁρᾶν ὃν recepit.

Mirum est quod Pericles dicens inducitur p. 246. C: εἰ μὲν ὄμματά σοι δέδωκεν ἡ Φύσις μόνον ὥσπερ τοῖς ὄρνισιν, quasi vero solae *aves* oculos haberent, sed ratione carerent. Debuerat dicere: ὥσπερ τοῖς ἀλόγοις ζῴοις vel aliud quid eiusdemmodi.

Exstat vera et genuina scriptura in Codice ubi male editur p. 247. C: οὐχὶ σαρκία καὶ νεῦρα καὶ μορφῆς τύπωμα στέρνων τε ἐξείκασμα πρὸς ἀρχέτυπον σώματος. In Parisino Codice, qui ex Vossiano descriptus est, legitur * * * ἐξείκασμα, Spanhemius tamquam e Vossiano edidit στέρνων τε ἐξείκασμα, temere et imperite. Quamquam enim maculatus locus est tamen pellucet haec scriptura: στέρνα τὲ ἐξεικασμένα. Scribitur ἐξεικασμ cum compendio syllabae εν, supra α, iuxta acutus. Itaque de huius lectionis fide liquido constaret etiam absque Euripidis auxilio, apud quem in Phoenissis legitur vs. 165:

ὁρῶ δῆτ', οὐ σαφῶς. ὁρῶ δέ πως
μορφῆς τύπωμα στέρνα τ' ἐξεικασμένα.

Itaque ἐξείκασμα ut ex errore natum obiter e Lexicis eximemus.

Latet Tragici cuiusdam, Euripidis ut opinor, versiculus p. 248. A: τυχὸν οὐκ ὀνείρων νυκτερινῶν ἐνδάλμασι προσέξομεν οὐδὲ κενὰ καὶ μάταια προσβάλλει τῷ νῷ τὰ φαντάσματα κτέ. Si composueris cum his locum Diogenis Laërtii VI. 95:

Digitized by Google

(Μητροκλῆς) τὰ ἑαυτοῦ συγγράμματα κατακαίων ἐπέλεγε·

τα δ' ἓς' ὀνείρων νυκτέρων Φαντάσματα,

agnosces eundem senarium a Iuliano respici, nisi quod uno vocabulo mutato sic conceptus erat:

τάδ' ἓς' ὀνείρων νυκτέρων ἰνδάλματα.

Itaque Iuliano redde νυκτέρων pro νυκτερινῶν. Adscripsi et reliquam loci partem quo melius appareret προσβαλεῖ, non προσβάλλει, esse scribendum.

Et mendosus est et nonnullorum omissione laborans locus p. 249. A: ἢ τοῦτο μέν ἐσι * * ἤδη καὶ προσόμοιον τῷ γράφειν ἐφ' ὕδατος καὶ τὸν λίθον ἔψειν καὶ τῶν * * * ὀρνίθων ἐρευνᾶν ἴχνη τῆς πτήσεως. Videor mihi videre καὶ τῶν πτηνῶν ὀρνίθων, sed non est satis certa haec scriptura. Hoc vero sat certum est scribi oportere: καὶ τῷ λίθον ἔψειν καὶ τῷ * * ὀρνίθων ἐρευνᾶν ἴχνη.

Homerica verba insunt in his p. 249. B: ἀλλ' αὐτοῦ καὶ ὁ θεὸς χεῖρα ἐὴν ὑπερέσχε καὶ θάρσος ἔδωκε καὶ μένος ἐμπνεῖ. cui non nota ex Homero: χεῖρα ἐὴν ὑπερέσχε et δῶκε μένος καὶ θάρσος?

Non est Graecum quod editur p. 250. B: ἀπείρῳ γὰρ ὡς οἱ Λαισρυγόνες καὶ Κύκλωπες ἦσαν αὐτοῦ κρείττους. Nil iuvat Codex: emenda: ἀπείρῳ γὰρ ὅσῳ — κρείττους.

Facile emendari potest locus p. 251. C: ἡμεῖς δὲ τοῖς παροῦσιν ἀγαπῶντες ἀεὶ καὶ τῶν ἀπόντων ἥκιστα μεταποιούμενοι σεργόμενοι ὁπόταν ὁ κήρυξ ἐπαινῇ. Pro σεργόμενοι repone σέργομεν, contenti sumus, et omnia habebunt optime.

Post pauca pro ἀρκεῖ δὲ ἡμῖν καὶ Φίλον ὁμολογεῖν μόνον in Codice est καὶ Φίλοιν ὁμολογεῖν, in quo quid lateat haud difficulter eruas: nempe hoc: ἀρκεῖ δὲ ἡμῖν καὶ φιλεῖν ὁμολογῶν μόνον, ἐς δὲ τἄλλα σιωπηλότερος ὢν καὶ τῶν Πυθαγόρᾳ τελεσθέντων. Quod sequitur σιωπηλότερος ὤν demonstrat participium ὁμολογῶν praecessisse. Deinde recte Codex dedit: ἐκείνων ταῖς ψυχαῖς ἐναπολέλειπται ἔρως ἡμῶν pro ἀπολέλειπται. Saepe in talibus ἐν neglectum periit.

Unum superest p. 252. D: τὴν οἰκαδε πορείαν ἀσφαλῆ παρασκευάσοι καὶ ταχεῖαν. Nil mutat Codex, sed perspicuum est παρασκευάζοι requiri.

Digitized by Google

Accedo ad Orationem III, quae in Codice pag. 104. inscribitur:

Ἰουλιανοῦ καίσαρος εὐσεβίας τῆς βασιλίδος ἐγκώμιον: —

In ipso exordio haerebis. Orditur p. 102. Spanh. his verbis: *Τί ποτε ἄρα χρὴ διανοεῖσθαι περὶ τῶν ὀφειλόντων μεγάλα καὶ ὑπὲρ μεγάλων.* Haec ita dicuntur quasi quis etiam *ὑπὲρ μικρῶν* posset *μεγάλα ὀφείλειν*, quod non est sanum nec recte cogitatum. Equidem *ὑπέρ* vitiosum esse suspicor et Iulianum exquisite et concitate dixisse *μεγάλα καὶ πέρα μεγάλων*, ut apud Demosthenem et alios: *δεινὰ καὶ πέρα δεινῶν*, et sim. Etiam alibi *πέρα* apud Iulianum legitur, veluti p. 210. D: *ἀρρήτων ἀρρητότερα καὶ κακῶν πέρα*, et in *Misopogone* p. 350. C: *τὸ γὰρ καὶ ἰχθύων καὶ ὀρνιθίων λόγον ποιεῖσθαι πέρα τρυφῆς εἶναι*, ubi Marcianus vitiose *πέρας τρυφῆς* exhibet.

Salutem affert Codex Vossianus loco, qui legitur p. 103. A: *ἢ γὰρ οὐ συνιέντες ἀναίσθητοι λίαν εἰσὶν ὧν οὐδαμῶς ἀναίσθητον εἶναι ἐχρῆν· ἢ συνιέντες ὧν ἐχρῆν εἰς ἅπαντα μεμνῆσθαι τὸν χρόνον.* Nil mutat Codex Marcianus 366, quocum hanc orationem contuli, sed locus mutilus est et propterea intelligi non potest. En veram lectionem a solo Vossiano servatam: *ἢ συνιέντες (ἐπιλήσμονες) ὧν ἐχρῆν εἰς ἅπαντα μεμνῆσθαι τὸν χρόνον.* Nunc demum recte *tertium* additur hoc: *μεμνημένοι δὲ καὶ ἀποκνοῦντες δι' ἃς δή ποτ' οὖν αἰτίας.* Aut *non intelligunt*, inquit, aut *non recordantur*, aut servantes beneficii memoriam tardi sunt ad referendam gratiam. Perspicue *ἐπιλήσμονες* in Codice legitur, neque expalluit neque charta perrosa est aut maculata, sed alias res, ut videtur, Spanhemius in conferendo Codice agebat. Praeterea notandum a prima manu in Codice scriptum esse *δι' ἀσδηποτοῦν*, deinde veterem Correctorem *οἱασδηποτοῦν* substituisse. Deinde e Voss. recipe: *ἄκουσμά τέ ἐστιν* pro *ἄκουσμά τί ἐστιν*, et ex utroque *πειθοῖ καὶ βίᾳ* pro *πείθει*, et *τῶν προλαβόντων* pro *τῶν παραλαβόντων*. Lubenter Iulianus participio *οἱ προλαβόντες* utitur pro *οἱ πρότεροι*. Tum unice vera est Vossiani scriptura: *τοὺς δὲ ἐπὶ τὸ ζηλοῦν* (editur *ἐπιζηλοῦν*: tacet Spanhemius) *ἐκεῖνα πειθοῖ καὶ βίᾳ παρώρμησεν.* Post pauca scribe p. 103. D: *ἀλλ' οὐδὲ ὑποσχὼν τὼ χεῖρε ὑποδέξαιτ' ἄν τις ἐν ὀφθαλμοῖς πάντων*, quo-

Digitized by Google

rum ὑποσχὼν pro ὑποσχεῖν Vossianus dedit, in vitiosa lectione vulgata ὑπεδέξατο ἄν τις uterque liber conspirat.

Gravissimo errore legitur p. 104. A: Ξενοφῶν δὲ (ἐπῄνει) Κῦρον τὸν Πέρσην, οὐχὶ τὸν ἀρχαῖον ἐκεῖνον μόνον ἀλλὰ καὶ ᾧ συνεστρατεύετο ἐφ' Ἑλλάδα. Ferri non posse vides imperfectum συνεστρατεύετο, sed quid est facilius quam veram scripturam συνεστράτευτο reperire? Contra nullis machinis ἐφ' Ἑλλάδα tueri ac defendere poteris. Callide Petavius: »quocum *ex Graecia profectus* expeditionem susceperat," sed nihil nos callida commenta iuvant. Nihil aliud admittit sententia quam ᾧ συνεστράτευτο ἐπὶ Βασιλέα.

Multis modis corrupta sunt quae sequuntur pag. 104. B: Ἐμοὶ δὲ θαυμαστὸν εἶναι δοκεῖ εἰ τοὺς ἄνδρας γε τοὺς καλοὺς ἐπαινεσόμεθα, γυναῖκα δὲ ἀγαθὴν τῆς εὐφημίας οὐκ ἀξιώσομεν, nam necessarium plane est ita scribere: εἰ τοὺς μὲν ἄνδρας τοὺς καλούς τε κἀγαθοὺς ἐπαινεσόμεθα: est enim γε in tali re tam absurdum atque *viros praeclaros* appellare ἄνδρας καλούς. In sqq. hoc solum video ἐκείνῃ pro ἐκείνην corrigendum esse et εἶτα inserendum sic: πάντα ὡς ἔπος εἰπεῖν ὑπάρχειν ἐκείνῃ οἰόμενοι χρῆναι τὰ τοιαῦτα (εἶτα) τῶν ἐπὶ τοῖς ἔργοις ἐγκωμίων ἀφαιρησόμεθα;

Pag. 105. A. pro Ὀδυσσεῖ ἡγήσασθαι τῆς περὶ τὰ βασίλεια Φερούσης ὁδοῦ recte uterque Codex exhibet ὁδυσσεῖ (μὲν) ἡγήσασθαι, sed male servat uterque: περὶ τὰ βασίλεια. Manifesto enim requiritur: τῆς ἐπὶ τὰ βασίλεια Φερούσης ὁδοῦ. Alio modo in iisdem verbis peccatum est p. 114. A: τῶν μειρακίων τῶν ἐπὶ τῇ βασιλίδι κωμαζόντων ἐκράτει, ubi Vossianus habet veram lectionem ἐπὶ τὰ βασίλεια κωμαζόντων. Praeterea Marciani scriptura σύμβουλον δὲ αὖ explenda est αὐτῷ et demonstrat quomodo vitiosum αὐτοῦ in Vossiano nasci potuerit.

Expunge molestum articulum p. 105 A: καθάπερ τινὰ ῥήτορα ξὺν [τῇ] τέχνῃ τέλειον ἅπασι βασιλίδος ἐγκώμιον, nam et ratio docet et usus confirmat ξὺν τέχνῃ verum esse, vide Iulianum ipsum in hac ipsa oratione p. 111. D, p. 113. A, p. 120. A, p. 124. B.

Mendosa et sensu vacua scriptura circumfertur p. 105. C: ἤδη δὲ Φρονήσει καὶ διαλύειν τὰ πρὸς ἀλλήλους ἐγκλήματα. Pro verbis

Digitized by Google

nihili ἤδη δὲ φρονήσει in Marciano est ἤδη δὲ εὐφροσύνῃ et in Vossiano ἥσειν δὲ εὐφροσύνη. Scribitur: ἥσ cum compendio syllabae ειν. Nil opus est diu te torquere ad eliciendam ex his Iuliani manum: satis est meminisse verborum Homericorum, quae Iulianus suis intexuerit ex Odyss. H. 74:

οἵσίν τ' εὖ φρονέῃσι καὶ ἀνδράσι νείκεα λύει.

Itaque apertum est verba οἵσιν δ' εὖ φρονέῃσι corrupta esse in ἥσειν δ' εὐφροσύνῃ primum, deinde in ἤδη δὲ εὐφροσύνη, denique in ἤδη δὲ φρονήσει.

Pag. 106. C. pro ὀλίγον δὲ εἰπεῖν τῶν πᾶσι γνωρίμων, recte Codex uterque ὀλίγα δὲ εἰπεῖν servavit. Praeterea ex utroque recipe οὐδ' ἄπο τοῦ παρόντος λόγου pro ἀπὸ τ. π.

Sine Codicum auxilio redintegrandus nobis erit locus p. 107. D: θυγάτηρ γάρ ἐστιν ἀνδρὸς ἀξίου νομισθέντος τὴν ἐπώνυμον τοῦ ἔτους ἀρχὴν πάλαι μὲν ἰσχυρὰν καὶ βασιλείαν ἀτεχνῶς νομιζομένην μεταβαλοῦσαν δὲ διὰ τοὺς οὐκ ὀρθῶς χρωμένους τῇ δυνάμει τὸ ὄνομα. Vehementer ea verba Petavium exercuerunt. »*Perplexe et implicate dictum*, inquit. *Hoc enim sibi vult:* regiam apud Romanos potestatem commutato dumtaxat nomine penes Coss. resedisse. *At illud verba ipsa significant*: Consulari potestati nomen aliud inditum. *Quod falsum est.*" Emendata scriptura dabit lucem et omnem difficultatem removebit. Hanc tu ita mecum quaere: unde pendet τὴν ἐπώνυμον — ἀρχήν? Nempe ex infinitivo, qui ex ἀξίου νομισθέντος suspensus fuerat sed oscitantia scribarum intercidit. Nihil est autem facilius quam eum revocare in lucem quoniam unum tantum est in Graecitate verbum huic rei accommodatum, nempe ἄρχειν. Nonne tu statim perspicis sic locum suppleri oportere: ἀξίου νομισθέντος τὴν ἐπώνυμον τοῦ ἔτους ἀρχὴν (ἄρχειν)? Eadem opera perspicis cur exciderit. Consideremus nunc reliqua. Non potuit umquam Iulianus dicere: *Consulari potestati nomen aliud esse inditum.* Namque falsum hoc esse nūm tu Iulianum nesciisse putas? Nugae hae sunt. Indagemus sanam ac veram lectionem. Opponuntur nunc inter se: πάλαι μὲν βασιλείαν ἀτεχνῶς νομιζομένην et μεταβαλοῦσαν δὲ τὸ ὄνομα. Estne haec, quaeso, sana oppositio? Ubi sequitur μεταβαλοῦσα δὲ τὸ ὄνομα, certum est et evidens in praecedentibus *pristinum nomen* commemoratum fuisse. Nihilne etiam animadvertis? Cor-

Digitized by Google

ruptum est *νομιζομένην*. Emenda *βασιλείαν ἀτεχνῶς ὀνομαζομένην* et locus erit luce clarior. Iulianus Consulatum extollens illud ipsum dixerat quod Petavius requirebat: Regiam apud Romanos potestatem *mutato dumtaxat nomine* penes Consules resedisse, quod verum est. Itaque non Consulari potestati nomen aliud inditum, sed Regiae potestati, idque *διὰ τοὺς οὐκ ὀρθῶς χρωμένους*, id est propter Tarquinios. Nihil quidquam in his inest quod perplexe et implicate dictum sit. Nemo mirabitur veram scripturam *ὀνομαζομένην* in *νομιζομένην* esse depravatam qui meminerit in libris Mss. sexcenties *ὀνομάζειν* et *νομίζειν* inter se permutare locum, cuius rei et ipsi alibi complura exempla expromsimus, quibus aliunde alia permulta addere facile est. Ex hac copia unum proferre iuvat ex Aristophane. In *Nubibus* vs. 847. Strepsiades filio gallum gallinaceum ostentans quaerit:

φέρ' ἴδω, σὺ τουτονὶ τί νομίζεις; εἰπέ μοι.

an dubitabis praesertim admonitus emendare: *σὺ τοῦτον τί ὀνομάζεις*; ut statim recte legitur:

ἀλλὰ τήνδε μὲν καλεῖν
ἀλεκτρύαιναν, τουτονὶ δ' ἀλέκτορα.

Pag. 108. C. e Vossiano recipe: *οὔτε ἰδιώτης οὐδεὶς οὔτε βασιλεύς*, pro *οὐδὲ βασιλεύς*. Idem liber eximiam lectionem servat in sqq. ubi editur: *λίαν ἐξαπατώμενος οὐ λανθάνει*, sed *οὐ μανθάνει* lubenter e Voss. restituemus. Uterque Codex consentit in lectione: *ἢ λαβεῖν παρὰ τῶν προγόνων*, pro vulgata *παραλαβεῖν*.

Destituunt nos Codices in loco depravato p. 108. D: *πόλεως μεγίστης οἰκιστὴν γενέσθαι κρεῖττον ἢ πολίτην· καὶ λαβεῖν ὁτιοῦν ἀγαθὸν ἢ τὸ πάντη καταδεέστερον*. Spanhemius, qui tot bonas lectiones in Codice liquido scriptas neglexit, nunc tamquam e Vossiano affert *διδόναι*, cuius verbi in Codice non est vola nec vestigium. In Vossiano legitur: *ὁτιοῦν ἀγαθὸν ἢ τὸ πάντη καταδεέστερον*, in Marciano: *ὁτιοῦν ἀγαθὸν ἢ τῷ παντὶ καταδεέστερον*. Equidem locum sic in integrum restituerim: *καὶ τὸ λαβεῖν ὁτιοῦν ἀγαθὸν (τοῦ δοῦναι) τῷ παντὶ καταδεέστερον*, quod et optime Graece dictum est et sententiae unice convenit.

Articulum bene dant Codd. in sqq. *καὶ (οἱ) πολῖται παρὰ πόλεων*.

Digitized by Google

Duo vocabula mirifice transposita sunt p. 108. D: *οὗτος οὐδενὶ καταλείπει πρὸς εὐγενείας ἄμιλλαν λόγον*, imo vero *πρὸς εὐγενείας λόγον ἄμιλλαν*. Dictum est *πρὸς εὐγενείας λόγον* eodem modo quo p. 195. B: *οὐδὲ τῶν θεῶν φησιν εἰς εὐδαιμονίας λόγον ἐλαττοῦσθαι*, et p. 14. C: *καὶ οὐδὲν διάφορον προσῆν εἰς παιδείας λόγον τοῖς ἡγεμόσι τῶν ἄλλων*, ad quem locum plena manu exempla attulit Wyttenbachius in Biblioth. Crit. X. p. 8 sqq.

Pag. 109. C. *ἓν μὲν γὰρ τούτων οὐδὲν ἐξαρκεῖν δοκεῖ*, Vossianus *οὐδὲ ἓν* habet, Marcianus *ἐξαρκεῖ*.

Pag. 110. A. recte uterque Codex *καί* omittit in verbis: *φαίην ἂν εἰκότως* [*καὶ*] *πολλάκις βουλευσάμενον ἐλέσθαι τὸν γάμον*. Deinde Vossianus *ὅσα ἐχρῆν* exhibet, non *ἔχρην*.

Non est Graecum quod legitur p. 110. A: *καθάπερ οὐκ ἔχοντας ἴδιον ἐγκώμιον ὑπὲρ ἧς ὁ λόγος διελθεῖν*. Graeca tum demum erit oratio si articulum inserueris in hunc modum: *ἐγκώμιον* (*τῆς*) *ὑπὲρ ἧς ὁ λόγος διελθεῖν*.

Contra expunge pronomen p. 110. C: *τῇ δὲ ἀνὴρ οὐδεὶς καλὸς καὶ μέγας — καὶ πλούσιος* [*ὃς*] *ὑπὲρ τούτων εἰς λόγους ἐλθεῖν ὑπέμεινέ ποτε*. Deinde scribe: *τὴν θυγατέρα δὲ — ἀξίαν ἔκρινε* pro *ἄξιον*.

Pag. 111. C. lege cum utroque Codice: *εἰ τοὺς τρόπους τῆς μουσικῆς διαφθείροι* pro *εἴ τις τοὺς τρόπους*, et *ὁρῶν δὲ ἐμμένοντα* pro *τε*.

Pag 112. A. lege cum Marciano *ἀντιταττόμενον τῇ Φειδίου τέχνῃ* pro *ἀντιπραττόμενον*, quae barbara scriptura diserte in Vossiano legitur. Deinde cum utroque expunge copulam in verbis: *ὄρμων τε καὶ στεφάνων* [*καὶ*] *κατάλογον — ᾄδοντες*. Eandem post pauca p. 112 B. ex utroque Codice revoca: (*καὶ*) *πολλὰ δὴ μάλα τὸ ἐντεῦθεν*. Recte Vossianus servat in sqq. *ὅσα ἐκείνῃ φρόνησιν — ἐξεμαρτύρησε* pro *ἐκείνης*, et recte ambo omittunt *καί* p. 112. D. in verbis; *τὸν ἄνδρα λίαν* [*καὶ*] *ἔπειθε στέργειν καὶ ἀγαπᾶν*.

Pag. 113. A. *καὶ ἐτεθήλει περὶ τὴν οἰκίαν ἡμερὶς ἡβῶσα σαφυλῆς οἶμαι τῆς γενναίας βριθομένη τοῖς βότρυσι*, repone formam Homericam *ἡμερὶς ἠβώωσα* ex Odyss. E. 69:

ἡμερὶς ἠβώωσα, τεθήλει δὲ σαφυλῇσι,

Digitized by Google

non enim extra linguam Homericam usitatum erat ἠβᾶν ita usurpare.

Post pauca p. 113. C. ubi editur: σὺ δὲ — τοσούτους αὐτῷ προστέθεικας πόνους οὐδὲ ἐν τῇ δὴ Σχερίᾳ καταμεῖναι ἐθέλησας, in Vossiano est: ἐν τῇ δυσχερείᾳ καταμεῖναι ἐθελήσας, in Marciano: ἐν τῇ σχεδίᾳ καταμείνας ἐθελήσας, sed supra δέ in σχεδίᾳ scriptum est ρι, quae est unice vera lectio: οὐδὲ ἐν τῇ Σχερίᾳ καταμεῖναι ἐθελήσας. Haeserunt olim imperiti Graeculi in antiqua scriptura ΕΝΤΗΙΣΧΕΡΙΑΙ neque agnoscentes Homericam Σχερίην, ὅθι Φαίηκες γεγάασιν (Odyss. N. 160.), male sanis correctiunculis ludere coeperunt. Quid esse potest insulsius quam ἐν τῇ δυσχερείᾳ, quod sciolus de suo substituit? Verum vidit Petavius nisi quod δή otiosum et iners addidit.

Pro τοσούτους αὐτῷ προστέθεικας πόνους in Vossiano est σαυτῷ. Apud Iulianum autem parum refert hoc an illo modo scribatur. Caeterum referunt haec verba versiculum Menandri quem nullo labore elicies ex *Misopogone* p. 342. A: οὕτω μὲν οὖν ἐγὼ κατὰ τὸν τοῦ Μενάνδρου Δύσκολον αὐτὸς ἐμαυτῷ πόνους προσετίθουν. Ipse Δύσκολος sic dixisse videtur:

αὐτὸς δ' ἐμαυτῷ προστίθημι τοὺς πόνους.

Ridicula lectio p. 114. A: τῶν μειρακίων τῶν ἐπὶ τῇ βασιλίδι κωμαζόντων e Vossiano emendanda, in quo recte ἐπὶ τὰ βασίλεια scriptum est. Natus est stolidus error ex compendio βασι̣ male expleto, quum in articulo de more sola consonans τ praecedenti praepositioni superimposita fuisset.

Iterum articulus concepit vitium p. 115. A: πείθει τὴν ὑπὲρ αὐτοῦ δέησιν προσθεῖσα — ἀφεῖναι πάντως τὰς αἰτίας, imo vero τῆς αἰτίας. Iudex qui reum absolvit non τὴν αἰτίαν ἀφίησι, sed τὸν φεύγοντα ἀφίησι τῆς αἰτίας. Sed quid ego haec coniicio, inspecto iterum Codice video liquido τῆς αἰτίας in eo scriptum esse: τ cum compend. syllabae ης, quod de more coaluit cum circumflexo. Deinde in Vossiano est: καθάπερ ὅμηρος φησὶν ἐκβιαζόμενον παρὰ τῆς γαμετῆς ὁμολογεῖν ὅτι ξυγχωροίη pro vulgatis ἐκβιαζόμενος et ὁμολογεῖ. Recipiendam esse Codicis lectionem vel solum ξυγχωροίη arguit, quod si vulgatam retinebis loci compositionem vitiabit et soloecam

Digitized by Google

reddet: sed ut recipi possit revoca fugitivum nomen et sic supple: Ὅμηρός φησι (τὸν Δία) ἐκβιαζόμενον παρὰ τῆς γαμετῆς κτέ. Locus Homeri Iliad. Δ. 43. dubitationem omnem eximet.

In sqq. uterque Codex servat veram scripturam πατρῷον pro πρῶτον. In Vossiano est πατρῶον, in Marciano compendium πρῶον.

Dormitavit Petavius p. 115. D. in verbis: καὶ ταῦτα οὐκ ἔστιν ὅστις ἐμὲ ψεύδεσθαι τῶν ἁπάντων φήσει εἰ καὶ ὀνομαστὶ τοὺς ἄνδρας καταλέγοιμι. Vertit enim: »tametsi nominatim singulos enumerem," sed *plane contrarium* sententia manifesto postulat: »Nemo omnium me mendacii insimulabit *etiamsi neminem nominavero.*" Hoc ipsum est in Marciano: εἰ καὶ ὀνομαστὶ τοὺς ἄνδρας (μὴ) καταλέγοιμι, itaque parco pluribus.

In sqq. p. 116. A. κενόν pro καινόν reponendum et ἄγει pro ἄγειν supra iam admonuimus.

Excidit vocabulum p. 116. A. ἐπὶ μειζόνων ἄγουσα πράξεων, requiro enim accusativum ex ἐπὶ suspensum, unde genitivus μειζόνων πράξεων regatur. Petavius recte vertit: »ad maiorum munerum *administrationem* provehens." Itaque aut sic explendum est ἐπὶ μειζόνων ἄγουσα πράξεων (διοίκησιν), aut aliud quid eiusdemmodi interponendum.

Misere corruperunt Graeculi locum exquisita elegantia ad Atticorum exemplum a Iuliano compositum, sed fraus perpluit et antiquae compositionis venustas certa emendatione potest in integrum restitui. Haec est vulgata scriptura p. 116. C: καὶ οὐ τοῖς ξυγγενέσι μόνον τοσαῦτα ἔδρασεν ἀγαθὰ, ξενίαν δὲ ὅτῳ πρὸς τοὺς ἐκείνης πατέρας ὑπάρξασαν ἔγνω οὐκ ἀνόητον ἀΦῆκε τοῖς κτησαμένοις, τιμᾷ δὲ οἶμαι καὶ τούτους καθάπερ ξυγγενεῖς. Aliquid iuvant libri, sed compositionis vitium neque arguunt neque sanant. In utroque Codice est οὐ τοὺς ξυγγενεῖς μόνον τοσαῦτα ἔδρασεν ἀγαθά, pro τοῖς ξυγγενέσι, deinde ἀνόνητον pro ἀνόητον: rectissime utrumque. Graeculi, qui solebant ipsi dicere δρᾶν s. ποιεῖν τινὶ ἀγαθόν τι pro τινά, saepius illam loquendi formam antiquioribus affricuerunt, cuiusmodi menda multis adhuc Atticorum locis corrigenda supersunt. In his est Aristophanis locus apud Athenaeum p. 372. B:

κἄγωγε ταῖς ἄλλαις πόλεσι δρῶ ταῦτα πλὴν Ἀθηνῶν,

Digitized by Google

cui redde τὰς ἄλλας πόλεις. Apud Iulianum scriptura οὐκ ἀνόητον ipsa ἀνόητος est et stulta ac stolida, si qua alia, sed saepius impingunt sequiores in ὀνίνημι, ἀνόνητος cett. quoniam haec omnia olim usu populi exemta in desuetudinem abierant. Receptis igitur τοὺς ξυγγενεῖς et ἀνόνητον animadvertamus reliquam loci labem. De sententia verborum nulla potest esse dubitatio. Iulianus hoc dixerat: οὐ μόνον τοὺς ξυγγενεῖς τοσαῦτα ἀγαθὰ ἐποίησεν ἀλλὰ καὶ εἴ τις ἐκείνῳ πατρικὸς ξένος ἐγένετο ὠφέλησεν, sed pro εἴ τις ἐκείνῳ ἐγένετο ξένος πατρικός venuste et exquisite dixit: ὅτῳ πρὸς τοὺς ἐκείνης πατέρας ξενίαν ὑπάρξασαν ἔγνω, et pro ὤνησε sive ὠφέλησεν eleganter substituit: τὴν ξενίαν τοῖς κτησαμένοις οὐκ ἀνόνητον ἀφῆκεν. Quomodo autem haec composuit? Si praemisisset: καὶ οὐ τοὺς ξυγγενεῖς μόνον τοσαῦτα ἔδρασεν ἀγαθά, non potuisset addere ξενίαν δὲ ὅτῳ κτέ. Si οὐ μόνον genuinum est pro δέ necessario requiritur ἀλλὰ καί. Contra si ξενίαν δὲ ὅτῳ a Iuliano scriptum est, praecedere debuit non οὐ — μόνον, sed οὐ — μέν. Hoc ipsum est verissimum. Iuliani manus est: οὐ τοὺς ξυγγενεῖς μὲν τοσαῦτα ἔδρασεν ἀγαθὰ, ξενίαν δὲ ὅτῳ πρὸς τοὺς ἐκείνης πατέρας ὑπάρξασαν ἔγνω [οὐκ] ἀνόνητον ἀφῆκε τοῖς κτησάμενοις, τιμᾷ δὲ οἶμαι καὶ τούτους καθάπερ ξυγγενεῖς. Agnoscimus Atticam componendi formam οὐ — μὲν — δέ cum negatione, cuius permulta exempla attulimus ad Philostrati libellum περὶ Γυμναστικῆς p. 50, et luce clarius est οὐκ in [οὐκ] ἀνόνητον a stolido Graeculo esse interpolatum. Quam facile et quam saepe μόνον in hac loquendi forma pro μέν irrepat diligenter ostendimus ad Hyperidis λόγον ἐπιτάφιον p. 35. Quum constet denique Atticistas illa antiqua compositione οὐ (οὐ γάρ, οὐ γὰρ δή) . . . . μὲν . . . . δέ — οὐ impense delectari et locus ipse sic restitutus clara veritatis specie niteat non attinet verbum amplius addere. Hoc tantum non abs re erit adiicere eiusdem compositionis duo alia exempla apud Iulianum exstare p. 128. A: οὐ γὰρ δὴ τείχους μὲν αἵρεσιν — ἐπεισάγειν διενοεῖτο τῇ ποιήσει —, τοῦτο δὲ ὀλιγώρως οὕτω παρέλιπεν, et p. 272. B: οὐ γὰρ δὴ τοὺς μὲν λῃστὰς ὁ νόμος ἀπαγορεύει τῷ δήσαντι κτείνειν, τοὺς ἀφαιρεθέντας δὲ τιμὰς — ἀκρίτως (L. ἀκρίτους) φησὶ δεῖν ἀναιρεῖσθαι.

Non uno modo vitiatus est et perturbatus locus p. 116. D.

Digitized by Google

ubi ὑπειδόμενοι, quod barbarum est, in ὑπιδόμενοι refinge et ex Codice Vossiano recipe ὅπως — μήποτε — διαταράττησθε pro διαταράττοισθε. Ipsius Iuliani vitium est ὄμνυμι ὑμῖν ὡς — ἐρῶ pro ὄμνυμι ὑμῖν ἐρεῖν. Saepe in libris scriptis et editis recurrit forma ὑπειδόμενος, quae non minus est vitiosa ac si quis ὑπειδών pro ὑπιδών vellet dicere. Continuo sequitur: ὑμεῖς δὲ καὶ ἀνωμότῳ πιστεύσετε πάντα οὐ κολακείας ἕνεκα λέγοντι, ubi in Vossiano est πιστεύσατε. Sana erit sententia ubi sic correxeris: ὑμεῖς δὲ κἂν ἀνωμότῳ ἐπιστεύσατε πάντα — λέγειν. Qui modo fidem iureiurando obstrinxerat dicere non potuit: »*credetis* mihi etiam iniurato." sed »*credidissetis*." Deinde ἐπιστεύσατέ μοι λέγειν quid sit mirantes Graeculi contra sententiam λέγοντι substituerunt. Diligenter ostendimus alibi quam saepe hoc loquendi genus in libris interpolatum sit.

In iis quae continuo sequuntur p. 117. A. Vossianus exhibet: αὐτῆς τὲ οἶμαι (pro αὐτοῦ τε οἶμαι) καὶ αὐτῆς ταύτης ξυμπροθυμουμένης. Marcianus cum vulgata conspirat, sed ταύτης omittit. Aliquid vitii latet in αὐτῆς τε, nam αὐτοῦ τε ferri non potest, sed nihil extundo quod plane satisfaciat. Post pauca pro ἅπαντα ἀφίη (sic Voss. ἀφίει Marc.) ῥήματα, emenda ἀφείη.

Recte articulum omittit Vossianus p. 117. A. [τῆς] εὐγνωμοσύνης μὲν ἐμαυτοῦ σημεῖον.

Quamquam uterque Codex p. 117. D. tuetur vulgatam: τί ποτε οὖν ἐγὼ τοιοῦτον εὖ παθεῖν φημι, tamen pro τοιοῦτον requiri apparet τοσοῦτον, id est οὕτω μέγα.

Duplex mendum obsidet Codicem Vossianum p. 118. B: μὴ πρότερον πρόσεσθαι μὴ δὲ ἐνδείξασθαι ψευδῆ καὶ ἄδικον διαβολήν. Recte editur προσέσθαι, tum pro ἐνδείξασθαι accipe a Marciano veram lectionem ἐνδέξασθαι.

Male legerunt Codicem qui dederunt p. 120. A: ἅτε αὐτὸ ξὺν τέχνῃ τοῦτο δρῶν, nam scriptum in eo est αὐτ id est αὐτὸς. Deinde pro πρᾶος γέγονεν, quod in Vossiano est, recte Marc. προσγέγονεν servat. Post pauca μέν pro δέ repone in his: ἀγαπήσαντι μὲν εὖ μάλα τὸ ἔργον — ἀπολειφθέντι δέ κτέ.

Male Spanhemius enotavit Vossiani scripturam p. 120. C.

Digitized by Google

ubi edidit: *οὐ τὸν ὑπὸ γῆν καὶ ἐπὶ γῆς χρυσὸν ἀντάξιον*, et in Vossiano esse narrat *ἐπὶ γῆν καὶ ὑπὸ γῆς*. Liquido scriptum est *οὐ τὸν ἐπὶ γῆς καὶ ὑπὸ γῆς χρυσόν*, quae verissima scriptura est ex notissimo Platonis loco sumta *de Legibus* V. p. 728. A: *πᾶς γὰρ ὅ τ' ἐπὶ γῆς καὶ ὑπὸ γῆς χρυσὸς ἀρετῆς οὐκ ἀντάξιος*, quae ipsa verba ex Platone affert Iulianus p. 81. A. Hinc facile est emendare verba Iuliani p. 387. B: *ὁ χρυσὸς ἐπὶ γῆς κρυπτόμενος ἢ φεύγων τὴν ὄψιν*, ubi manifesto requiritur *ὑπὸ γῆς*. Eadem opera corrige dictum Aristidis apud Plutarchum in vita Arist. cap. 10: *οὐκ ἔστι χρυσοῦ τοσοῦτον πλῆθος οὔθ' ὑπὲρ γῆν οὔθ' ὑπὸ γῆν ὅσον Ἀθηναῖοι δέξαιντο ἂν πρὸ τῆς τῶν Ἑλλήνων ἐλευθερίας*, ubi repone *ὑπὲρ γῆς* et *ὑπὸ γῆς*.

Accusativus necessario in genitivum convertendus est ut recte procedat sententia p. 121. C: *μήτε — ἀτιμάσαι τὸν τοσαῦτα ἐργασάμενον ἀγαθὰ τὴν ἀναγκαίαν αἴτησιν*. Omnia erunt expedita ubi rescripseris: *τοῦ τοσαῦτα ἐργασαμένου*.

Non est in Vossiano p. 122. A, ut Spanhemius refert, *καὶ εἶτα ἀναγκαζομένῳ*, sed *κα εἶτα*, in quo latet *κἄτα*, quod reponendum. Exhibet deinde *ἐγκρατῶς πάντων*, sed supra scriptis notis numeralibus *β*, *α*.

Unice verum est p. 122. C: *διὰ τέλους χαλεπαῖνον*, ut in Vossiano est, pro *χαλεπαίνοντα* quod editur et *χαλεπαίνων*, ut Marcianus habet. Deinde scribe *σολὴν γοῦν ἡνιοχικήν* pro *οὖν*.

Pag. 123. A. pro *περισκοπούμενος* non est in Vossiano *ἐπισκοπῶν*, ut refert Spanhemius, sed *ἐπισκοπούμενος*. Idem habet Marcianus. Deinde p. 123. C. pro *διηγησόμεθα* coniunctivo opus est *διηγησώμεθα*, et p. 123. D. ipsa Homeri verba repone: *δέκα δὲ χρυσοῖο τάλαντα αἴθωνας δὲ λέβητας ἑείκοσι*, tum in fine paginae ex utroque Codice scribe *ξυγγραΦέων* pro *συγγραΦέων*.

Pag. 124. B. corrige *οὐκ ἔστιν ὅπως ἐπιλανθάνωμαι* pro *ἐπιλανθάνομαι* et ab utroque Codice accipe optimam lectionem *ἔν γέ τι* pro *ἔν γέ τοι*.

Scite Iulianus suis verbis intexuit senarium Euripideum ex Phoenissis p. 124. C: *τὴν ἐμπειρίαν δι' ἣν ὁ πρεσβύτης ἔχει τι λέξαι τῶν νέων σοφώτερον*.

Digitized by Google

Fallitur Spanhemius p. 124. C: οἷον ἀρχέτυπα προτιθέμενος δημιουργὸς e Vossiano enotans δημιουργὰ. Scriptum est in Codice δημιουργ. Saepius factum est ut ὸ et α sic confunderentur.

Recte uterque Codex p. 125. B. καὶ οἱ βότρυες ἐπηρτημένοι servat ἐξηρτημένοι. Conspirant ambo in vulgatae vitio p. 125. C: ὑφ' ὧν αὐτῷ διεσώθη ἀπολλύμενα ἂν ἄλλως τὰ θρέμματα. Necessario requiritur aoristus ἀπολόμενα ἄν. Passim et in aliis libris et in Vossiano permiscentur ἀπολόμενος, ἀπολλόμενος (sic) et ἀπολλύμενος.

Triplex mendum eluendum est p. 125. D. ex verbis: ὅσις οὖν — δεόμενος τροφῆς πολλῆς καὶ καθαρᾶς τῆς ἐκ τῶν παλαιῶν γραμμάτων εἶτα ἀθρόως πάντων δεηθείη, ἆρα ὑμῖν μικρᾶς δεῖσθαι βοηθείας δοκεῖ ἢ μικρῶν αὐτῷ γέγονεν ἄξιος ὁ πρὸς ταῦτα συμβαλλόμενος; Pro δεηθείη facile apparet emendandum esse ϛερηθείη. Praeterea pro γέγονεν sine ulla dubitatione γεγονέναι rescribi oportere clamat loci compositio. Et δεῖσθαι et γεγονέναι pariter ex verbis ἆρα ὑμῖν δοκεῖ suspensa esse perspicuum est. Denique pro συμβαλλόμενος Vossianus συλλαμβανόμενος exhibet, quod verum esse videtur.

Retrahe fugitivam praepositionem p. 126. A: οὐδ' ὑμᾶς δὴ ὑπὲρ τούτων ἡδέως ἂν ὀχλήσαιμι, imo vero ἡδέως ἂν ἐνοχλήσαιμι ex constanti omnium usu. Statim post ubi legitur: λόγον δὲ ὑμῖν εἰπεῖν ἐθέλω μάλα δή τινος ὑμῖν ἀκοῆς ἄξιον, emenda μάλα δή τι, nam ridicule coniunguntur τινὸς ἀκοῆς ἄξιον. Magis etiam ridicula coniunctio est verborum τῶν ῥηθέντων ἀκροᾶσθε p. 126. B. ubi in utroque Codice est: τυχὸν γὰρ (vulgo δὲ) οὐδὲν (Marc. οὐδὲ) τῶν ῥηθέντων ἀκροᾶσθε ξὺν (vulgo σὺν) ἡδονῇ. Ex ipsa rei natura sequitur dicendum esse τῶν λεγομένων ἀκροᾶσθαι s. ἀκούειν, sed τῶν ῥηθέντων ἀκοῦσαι (ἀκηκοέναι) sive ἀκροάσασθαι (ἠκροᾶσθαι). Quis sine risu legere potest ἀκούετε τῶν ῥηθέντων, auditis quae dicta sunt? Itaque *perfectum* reponamus: τυχὸν δὲ οὐδὲ τῶν ῥηθέντων ἠκροάσθε ξὺν ἡδονῇ. Recipiendum est e Marciano οὐδέ pro οὐδέν, quoniam sic inter se τὰ ῥηθέντα et τὰ ῥηθησόμενα componuntur.

In una litterula tralaticio errore peccatum est p. 126. C: ὅτι ἆρα μικρὰ καὶ φαῦλα πράγματα ἀναδεξάμενος ὡς δή

Digitized by Google

τι σεμνὸν ὑμῖν ἀπαγγέλλω. Alienum prorsus abs re est verbum ἀναδέχομαι. Emenda ἀναλεξάμενος. Criminabantur eum quod quum res quasdam exiles ac parvi pretii *collegisset* deinde eas auditoribus pro magnificis venditaret.

Pag. 127. A. sine mora e Vossiano recipe optimam lectionem βασίλεια ᾠκοδόμησεν ὑπὸ γῆς πάγκαλα pro ἐπὶ γῆς. Hoc ipsum erat admirabile regiam *subterraneam* a Semiramide aedificatam esse derivato flumine et post absolutum aedificium in veterem alveum iterum immisso.

Pag. 128. A. recte Vossianus ἀνδρός τε (pro δὲ) ἐπ' αὐτῇ καὶ ποταμοῦ μάχην, et uterque Codex ἐπὶ σμικρὸν (vulgo σμικρῶν) μνημονεύειν. Post pauca p. 128. B. pro ἅτε δὲ οἶμαι σοφὸς καὶ θεῖος ποιητής in Vossiano legitur: ἅτε δὴ οὖν σοφός, in quo latet: ἅτε δὴ ὢν σοφός κτἑ. Mox pro τοιοῦτον ἡγεμόνα ποιουμένους Vossianus τοσοῦτον habet et uterque ποιουμένοις. recte. Tum p. 128. C. Vossianus: ὁ δὲ τούτοις (vulgo τοιούτοις) μὲν κτἑ. Reliqua supra emendavimus.

In verbis οὐδὲ ἱμάτιον μέλαν τῶν πολιτῶν (τις om.) περιβαλόμενος explicit Codex Marcianus.

Recte viri docti p. 129. C. pro εἶχου τῶν Γαλατίας ὁρίων coniecerunt ἀγχοῦ. Scribuntur in Codicibus αγ et εγ et ει nexu tam simili ut oculis discerni non possit utrum αγ an εγ an ει sit scriptum. Sententía dat lucem et Graecitatis scientia, verum quid facias homuncionibus minimi pretii qui serio εἶχου τῶν Γαλατίας ὁρίων scribere potuerunt?

Necessarium pronomen periit p. 129. D. in verbis: καίτοι οὐ λέληθεν ἡ τῶν χρημάτων ἐλευθέριος δαπάνη μετέχουσά τινος ἀρετῆς, ubi supplendum καίτοι με οὐ λέληθεν. Sic enim loqui solent pro καίτοι οὐκ ἀγνοῶ et alii et Iulianus ipse saepius, veluti p. 161. B. et 445. D: καίτοι με οὐ λέληθεν ὅτι, et p. 213. B: ἢ τοῦτό σε λέληθεν ὅτι, et aliis locis.

C. G. COBET.

(*Continuabitur*).

Digitized by Google

AD GALENUM.

(*Continuantur ex Volum.* VIII. *pvg.* 436).

Vidimus antiquissimos Hippocratis Codices (*τὰ παλαιότατα τῶν Ἱπποκράτους ἀντιγράφων*), qui Galeni aetate superessent, *ante annos trecentos* fuisse scriptos (*πρὸ τριακοσίων ἐτῶν γεγραμμένα*). Horum librorum scripturas tantum non omnes Galenus vidit conspirare cum iis, quas antiquissimi Hippocratis *ἐξηγηταί* afferrent, quo magis se mirari scribit eorum temeritatem, qui recentissima memoria Hippocratis libros ita edidissent ut passim veteres lectiones ex sua lubidine interpolarent. Ipsa Galeni verba audi, quae leguntur in Commentario ad Hippocratis librum *κατ' ἰητρεῖον* Tom. XII. pag. 2. Charter.: *συμφωνοῦντα γὰρ ἅπαντα ὀλίγου δεῖν εὗρον ἀλλήλοις τά τε συγγράμματα καὶ τὰ τῶν ἐξηγητῶν ὑπομνήματα, ὥςε θαυμάζειν ἐπῆλθέ μοι τὴν τόλμαν τῶν χθὲς καὶ πρῴην τὰ ὑπομνήματα γραψάντων ἢ πάντων τῶν Ἱπποκράτους βιβλίων ἰδίαν ἔκδοσιν πεποιημένων, ἐξ ὧν εἰσι καὶ οἱ περὶ Διοσκορίδην καὶ Ἀρτεμίδωρον τὸν ἐπικληθέντα Καπίτωνα πολλὰ περὶ τὰς ἀρχαίας γραφὰς καινοτομήσαντες.* Deinde Galenus enumerat antiquos Hippocratis *ἐξηγητάς*, quem memorabilem locum et ipsum adscribam. *Proferam*, inquit, *illas lectiones*, *ἐκείνας τὰς γραφάς*, *ὅσαι περὶ* (L. *παρὰ*) *τοῖς ἔμπροσθεν ἐξηγησαμένοις τὸ βιβλίον ὡμολόγηνται. τέτταρες δέ εἰσιν. αὐτῶν δύο μὲν εἰς ἅπαντα τὰ βιβλία Ἱπποκράτους γράφοντες Ζεῦξίς τε καὶ Ἡρακλείδης, οὐκ εἰς πάντα δὲ Βακχεῖος καὶ Ἀσκληπιάδης.* Ex his Bacchius Aristarcho aequalis fuit, unde de reliquorum aetate coniectura non levis fieri potest, quoniam eorum, quos Galenus sic coniunxit, non

Digitized by Google

admodum dispar aetas fuisse videtur. De ea re disertum est Galeni testimonium in Praefatione Lexici Hippocrat. p. 404. apud Franzium: *τὰς γλώττας ἂν ἐξηγήσαιτο μόνας, ὥσπερ ὁ Ἡρόφιλος ἐποίησε καὶ Βακχεῖος Ἀριστάρχου τοῦ γραμματικοῦ τὸ πλῆθος αὐτῷ τῶν παραδειγμάτων ἀθροίσαντος, ὥς φασιν*, ubi emendandum, est: *ὥσπερ ὁ Ἡροφίλειος ἐποίησε Βακχεῖος*. Satis enim constat fuisse Bacchium ex Herophili schola, sed ipsum Herophilum *τὰς Ἱπποκράτους γλώσσας ἐξηγήσασθαι* cui credibile est, tacente de ea re Erotiano ubi ordine antiquissimos glossarum Hippocraticarum Interpretes enumerat p. 6? Erotianus Xenocritum ex insula Co primum omnium explicuisse Hippocratis glossas scribit, *μεθ' ὃν φασὶ τὸν Ταναγραῖον Βακχεῖον ἐπιβαλεῖν τῇ πραγματείᾳ καὶ διὰ τριῶν συντάξεων πληρῶσαι τὴν προθεσμίαν πολλὰς παραβέμενον εἰς τοῦτο μαρτυρίας ποιητῶν*. Hos ei poëtarum locos, ut modo vidimus, Aristarchus suppeditavit, qui et ipse scripta Hippocratis non neglexit, ut diserte testatur Erotianus p. 12. postquam dixerat: *τῶν δὲ γραμματικῶν οὐκ ἔστιν ὅστις ἐλλόγιμος φανεὶς παρῆλθε τὸν ἄνδρα*. Recurrit idem vitium *Ἡρόφιλος* pro *Ἡροφίλειος* etiam manifestius in Galeni Comment. ad Aphorism. Tom. X. p. 333. Chart.: *οἱ πρῶτοι τῶν ἐξηγησαμένων τοὺς ἀφορισμούς, ὧν ἐστιν Ἡρόφιλος ὁ Βακχεῖος, Ἡρακλείδης τε καὶ Ζεῦξις οἱ Ἐμπειρικοὶ κτἑ.* ubi vel caecus videat scribendum esse *ὧν ἐστιν ὁ Ἡροφίλειος Βακχεῖος*. Horum igitur Commentarios nactum Galenum et Codices trecentorum annorum cum illis ad amussim conspirantes egregiis subsidiis instructum fuisse facile dixeris ad textum Hippocratis certa fide constituendum et ad redarguendas lectiones vitiosas, quas passim queritur Dioscoridis et Artemidori Capitonis temeritate receptas circumferri. Et horum quidem *καινοτομίας* ut plurimum admodum inscitas et levissimas passim Galenus acriter reprehendit et refutat, sed (ut verum fatear) plurimum abest ut ipse in Hippocratis scriptura constituenda vel diiudicanda vel emendanda boni Critici mereat laudem famamque qua floret apud eos qui eius scripta non legunt satis tueatur apud eos qui legerunt. Neminem vidi qui Galeni merita in emendandis libris Hippocratis magis extulerit quam fecit vir doct. Gräfenhan in *Historia Philol. Class.* Part. III. pag. 334. cuius ipsa verba apponam: »Bei

Digitized by Google

Handhabung der Textkritik des Hippocrates stützte er sich einerseits auf die Tradizion der bessten Handschriften, die er *mit der grössten Genauigkeit* verglich, sowie ihn andererseits *die vollkommenste Kenntniss der Sprache seines Autors* bei der Emendazion des Textes unterstützte. Galen wurde für Hippocrates was Aristarch für Homer gewesen." Huic igitur opinioni meam plane contrariam opponam, nam fateor horum me nihil credere. Me iudice, Galenus neque antiquos Codices diligenter contulit neque Hippocratis dictionem satis intelligebat. Itaque nedum cum Aristarcho comparandus est, sed emendationem Hippocratis et olim et nunc impedivit magis quam adiuvit.

Laetus vidi novum Hippocratis Editorem, quo nemo melius Hippocratem et Galenum novit, F. Z. Ermerinsium in Prolegomenis ad Hippocratem de ea re quid sentiat dixisse; nemque *ille* est non tantum rei, qua de agitur, bene gnarus et intelligens, sed etiam (quod in huiusmodi controversia optimum est) παρρησιαστής et, ut est apud Comicum, τὴν σκάφην σκάφην λέγων. Illius igitur de Galeno sententiam referam, deinde quam recte ita sentiat luculentis quibusdam exemplis confirmabo simul demonstraturus in reliquis ἐξηγηταῖς si non eandem inscitiam ac levitatem quam in Galeno, saltem talem incuriam et antiquae linguae Graecae ignorantiam deprehendi, quae paene incredibilis videretur nisi eam certissimis indiciis argumentisque teneremus manifestam.

Audiamus igitur Ermerinsium de Galeni opera in Hippocraticis libris explicandis corrigendisque collocata magna cum libertate sententiam dicentem. In Prolegomenis ad Hippocratem p. cxv. lepide et verissime ita pronuntiat: »Mirum est, antiquos maxime videri delectatos esse scribendo commentarios in libros, *quos nemo umquam intellexit, nec propter corruptelam umquam intelliget.* Testes sunt commentarii Galeni in ipsum hunc librum (Epidem. VI.), cuius partes tantum illustrari possunt, et in libellum *de Humoribus*, in quo vel maior corruptorum copia." Non potuit apertius quam sic quid sentiret dicere. Qualem vero tu Interpretem et Criticum esse censes eum qui commentarios scribat in librum, *quem nemo umquam intellexit neque umquam intelliget?* Laciniae sunt la-

Digitized by Google

cerae ac mutilae plerumque sine sensu, saepe nullo inter se nexu iunctae olim amissis et quae proxime praecesserant et quae sequebantur, quae nunc uno tenore continuatae decurrunt ἀδιανόητοι. Iure queritur Ermerins l. l. »taedium parere talia typis excudenda curare, quae nemo intelligit et unde ad animi fructum nihil proficias." Galenus tamen sedulo in ista spissos commentarios scriptitavit, quos multi cum admiratione non legunt sed spectant. Ea tamen »*quae nemo intelligit*" sedulo explicantur, et Gallice vertuntur et laudantur et commendantur. Scilicet quid sit *aliquid intelligere* non omnes qui eruditi sunt aut haberi volunt perinde intelligunt, unde fit ut istiusmodi librorum fraudes per tot saecula tuto delitescant. Nihil est facilius quam verba sensu vacua interpretari aut Gallice vertere, etiam scite et eleganter, dummodo liceat Graecitatis usum et rationem contemnere et leges nihil curare, quibus verborum Graecorum significatio, proprietas et compositio olim apud Graecos perpetuo omnium usu definitae constitutaeque fuerunt. Mirabuntur, sat scio, plurimi si dixero eandem in Galeno levitatem saepe apparere, qui quum vulgo φιλολογώτατος esse existimatur et in antiqua Graecorum lingua et litteris versatissimus, illa fama indignus esse deprehenditur ab iis qui sibi quam aliis credere malunt et ipsi illius commentarios diligenter inspicere et explorare. Quod quum diu et multum fecisset Ermerins non dubitavit in Prolegom. p. XVIII. palam sic pronuntiare: »Galenus, ut plerique alii sive eiusdem sive recentioris aevi, *linguam Graecam antiquam non satis accurate novit*, in iudicio de verborum singulorum scriptione, significatione, de vocabulorum inter se nexu saepissime est negligens, nonnumquam adeo lapis, ut fidem illi habere sic demum liceat si in te ipse habeas doctrinae copiam et iudicandi facultatem, ad quam perpetuo eius monita exigas, quod nisi facias persaepe una cum illo nubem pro Iunone amplecteris; sunt enim saepius eius observationes aut tam putidae, aut *tam certo falsae, ut ne dignae quidem sint quas serio refutes.*"

Alio loco (in Prolegom. p. XXXIV.) Ermerins demonstrat quam parum instructus necessariis subsidiis ad commentarios scribendos Galenus accesserit. Scriptitabat Romae *libris omnibus*

Digitized by Google

in Asia relictis. Itaque, ut ipse fatetur, veterum ἐξηγητῶν scripta, quae sibi ad manum non erant, non adhibebat, neque adeo eos redarguebat nisi ubi *memoria teneret* graviorem aliquem errorem ab iis esse commissum. Ipsius verba haec sunt: σπανιάκις ἐν αὐτοῖς (in Commentariis ad Hippocratem) εἶπόν τι πρὸς τοὺς ἐξηγουμένους αὐτά. τὴν ἀρχὴν γὰρ οὐδ' εἶχον αὐτῶν ἐν Ῥώμῃ τὰ ὑπομνήματα, πάντων ὧν ἐκεκτήμην βιβλίων ἐν Ἀσίᾳ μεινάντων. εἴ που τοίνυν ἐμεμνήμην ὑπό τινος αὐτῶν πάνυ τι μοχθηρῶς εἰρημένον — ἐπεσημηνάμην τοῦτο, τὰ δ' ἄλλα πάντα κατὰ τὴν ἐμαυτοῦ γνώμην εἶπον ἄνευ τοῦ μνημονεῦσαι τῶν ἄλλως ἐξηγουμένων. Scripsit haec in libro περὶ τῶν ἰδίων βιβλίων cap. 6.

Hic igitur ille est quem praedicant ita de Hippocrate emendando meritum ut de Homero Aristarchum. Fide dignior Ermerins *ibid. sic* iudicat: »Fit interdum ut ipse (Galenus) deteriorem lectionem non solum ab aliis traditam sequatur, sed vel de suo illatam cupiat: itaque *criticam facultatem in Galeno omnino desidero* nec nisi prudenter eius de textu ipso monitis obsequendum est."

Quod autem scribit Galenus: πάντα κατὰ τὴν ἐμαυτοῦ γνώμην εἶπον, est operae pretium de iis quoque Ermerinsii iudicium audire (Proleg. p. XLVIII). »Quae e sua sententia (Galenus) describit saepe parvi sunt pretii; sed praeterea rogantibus, ut ait, amicis obsecutus saepius aliorum sententiam redarguit, eamque talem, quae vix digna sit quam respicias, vel iisdem rogantibus nugas extricat tanto molimine prorsus indignas quasque ipse contemnit adeo ut operam in his positam esse perditam fateatur ultro," quibus post pauca haec addit: »commentarios illos (Galeni) magis propter antiquitatem quam propter praestantiam suam esse pervolvendos nec nisi raro eos vestigia referre acutae illius, quam vulgo Pergameno tribuunt, mentis; scilicet *potius viri garrulitatem in his me advertisse* fateor, quam aut ingenii acumen insigne aut accuratam doctrinam."

Haec omnia plane ex animi mei sententia scripta sunt. Quoties Galeni commentarios pervolvo prorsus eadem mihi solent venire in mentem. Non est illa in Galeno antiqui sermonis Graeci cognitio et intelligentia, ut possit genuina a spu-

Digitized by Google

riis, antiqua a recentioribus secernere, quamquam toto coelo antiqua (Ionica praesertim) cogitandi scribendique simplicitas et, ut ita dicam, serenitas distat a sequiorum fuco et pigmentis. Ne illa quidem in Galeno est linguae Graecae antiquioris scientia ut vocabula prisca et γλώσσας plane intelligat earumque usum ac potestatem ex Veterum lectione ita collegerit ut ea in tanta librorum Veterum copia certo sciat quae etiam nunc nullo negotio ex paucis qui supersunt *certo sciri* possint. Nempe ut nunc est sic olim quoque fuit res magni laboris *animum et mentem penitus linguae antiquioris et obsoletae intelligentia imbuere.* Non minus quam hodie vivo Galeno erat hoc πολλῆς πείρας τελευταῖον ἐπιγέννημα, et quoniam plerique in Graecia languente ac senescente laborem illum indefessum fugiebant et levi opella defungebantur factum est ut plumbei sint in illis studiis illi ipsi, qui vulgo soli sapere et potuisse et debuisse videantur. Praeterea sequiores Graeci ne sentiebant quidem rei difficultatem, ut sunt in Gallia nonnulli, quibus si bene Gallice scias facillima res videtur esse Latine scire: tantam enim esse utriusque linguae necessitudinem et cognationem. Itaque ut Galli exiguo labore Latina discunt eodem modo Graeculi antiquam Graecitatem discebant, et quemadmodum interdum difficile est ad Latinam Gallorum orationem non subridere, sic ubi Graeculi antiquum dicendi usum aut interpretantur aut imitantur nonnumquam vix tenebis risum, adeo omnia, et saepe diversissima, iocularem *in* modum confundunt permiscentque aut in ridiculos errores se implicant quoniam in iis quae vix ingenti labore obtineri poterant levi ac desultoria opella defungebantur. Multum abest ut solus Galenus et (ut Ermerins loquitur Prolegom. p. XVIII.) »plerique alii sive eiusdem sive recentioris aevi linguam Graecam antiquam non satis accurate noverint," nam longe antiquiores ἐξηγηταί et λέξεων conditores et Critici saepius eodem modo impingebant in iis, quae nemo paullo antiquior in Graecia natus et educatus nunc plerisque nostrum videtur ullo modo ignorare potuisse. Vix me contineo quin huius levitatis exempla quaedam statim proferam, sed satius est quod de Galeno eram dicturus continuo addere, quibus exempla et indicia certissima horum veluti criminum subiiciam. Galenus igitur

Digitized by Google

non tantum critica facultate destitutus est et interiore antiquae Graecitatis cognitione, sed etiam in linguae communis et ab omnibus intellectae usu locum mendosum et sensu vacuum ab incorrupto et integro non semper discernit. Certam et evidentem emendationem non tantum non invenit sed ne opus quidem esse emendatione sentit, et quae propter scripturae labem ac vitium intelligi et explicari non possunt ea sibi intelligere videtur et iis aliquam explicationem comminiscitur. Deinde quoniam eiusdem est hominis corrupta utcumque interpretari et sana sed sibi non intellecta in corruptelae suspicionem vocare, sic Galenum saepe videbis et ea quae commode intelligi non possunt confidenter sic afferre quasi nihil omnino haberent difficultatis, et contra subinde ea vitiata esse aut interpolata (*παρεγγεγραμμένα*) affirmare in quibus nulla est vitii aut interpolationis iusta suspicio. Itaque *nil* prodest in loco impedito et mendoso demonstrare Galenum loco sic scripto usum esse, namque nil mali suspicatur etiam ubi manifesto aliquid monstri alitur. Lacunas (pestem illam librorum etiam vetustissimorum) vel evidentissimas Galenus non animadvertit, quamquam nihil est quod citius hominis paullo acutioris et hoc agentis feriat animum. Derepente enim verborum sententia interrumpitur, deficit et te relinquit hiantem. Non est huius rei aliud luculentius exemplum quam in aureo libello Περὶ ἀέρων, ὑδάτων, τόπων pag. 266. Ermer. ubi ingentem lacunam cum exitio sententiae in antiquissimis libris nescio quo casu natam alias res agens non animadvertit, quem locum nunc satis habeo indicasse. Ex Asia repente in Libyam et Aegyptum delatus quasi eodem loco constitisset nil sensit neque omnia post aliquam caliginem necopinato mutata esse animadvertit. Nae ille non solet inter legendum hoc agere et intendere animum cui in tali loco nihil suboluit.

Quod autem unum omnium gravissimum crimen in Criticum coniici potest, ut locum sanum praepostera correctiuncula ultro depravet inque ea re in Graecitatis ingenium graviter peccet ne eo quidem crimine Galenum vacare primum omnium demonstrabo. Locus est in libro II. τῶν Ἐπιδημίων § 20. apud Ermerins I. p. 478. mutilus et corruptus, ubi haec leguntur: καὶ ἐρυθρὰ ἥει μέχρι τοῦ ἕκτου μηνὸς ἔπειτα

Digitized by Google

λευκὰ κάρτα πάντα ἤδη τὸν χρόνον. πρὸς δὲ τὸ ἀφροδίσιον αἱ οὐραὶ ἔβλεπον καὶ οἱ ἄκρητα ἐρυθρὰ ἱκνεύμενα ἦει. Haec omnia sunt huiusmodi ut ea nemo umquam intellexerit neque umquam sit intellecturus. Laciniae sunt lacerae verborum et sententiae olim deperditae nulloque inter se nexu iunctae. Quidquid ex libro vetusto mutilato et perroso legi potuit uno tenore continuatum est dissimulatis lacunis. Vivo Galeno eadem erat loci facies, cuius unam particulam hanc mihi diligenter considera. * * * πρὸς δὲ τὸ ἀφροδίσιον αἱ οὐραὶ ἔβλεπον * * *. Quod praecedebat periit, periit et quod sequebatur. Quod superest absurdum est. Fuerunt tamen olim qui haec quocumque tandem modo interpretarentur, quum Heraclides, quem Galenus (ut vidimus) in antiquissimis Hippocratis ἐξηγηταῖς nominat, de lectionis integritate dubitare coepit. Vitii sedem in ΑΙΟΤΡΑΙ inesse iudicavit, in quo coniecit ΑΙΘΤΡΑΙ latere, itaque antiquam et sanam lectionem hanc esse αἱ θύραι ἔβλεπον pro αἱ οὐραὶ ἔβλεπον. Deinde demonstravit quam facili errore Θ in Ο abire potuerit aut erasa aut omissa tenui lineola, quae sola utramque litteram dirimat. Caute admodum et propemodum anxia diligentia certam emendationem undique munivit. Sed ipsa Galeni verba est operae pretium audire, qui bis evidentem correctionem commemoravit: primum in Commentario ad hunc ipsum locum Tom. IX. p. 141. Charter. ubi scribit: ἡ δὲ αὐτὴ λέξις παρὰ τοῖς παλαιοῖς ἐξηγηταῖς ποικίλως γέγραπται. Διοσκορίδης γὰρ οὕτω γράφει πρὸς δὲ τ' ἀφροδίσια (sic) αἱ οὐραὶ ἔβλεπον. Ἡρακλείδης δ' οἴεται τοῦτο ἀπίθανον εἶναι. διὸ νομίζει ὅτι θύραι ἦν γεγραμμένον διὰ (τοῦ) Θ, τῆς μέσης γραμμῆς ἐν αὐτῇ (L. αὐτῷ) ἢ τῷ χρόνῳ διαφθαρείσης ἢ τοῦ βιβλιογράφου σφαλέντος. Redit ad eandem rem in Prooemio Commentarii ad librum VI. Epidemiorum Tom. IX. p. 354. Chart. ubi questus de Editorum temeritate veteres scripturas ex sua libidine interpolantium ita pergit: ὥςε ἠναγκάσθην ἐγὼ διὰ τοῦτο τά τε παλαιότατα (inepte editur τήν τε παλαιότητα) τῶν ἀντιγράφων ἐπιζητῆσαι τά τε ὑπομνήματα τῶν πρώτων ἐξηγησαμένων τὸ βιβλίον, ἐν οἷς καὶ Ζεῦξίς ἐςιν ὁ Ταραντῖνος καὶ ὁ Ἐρυθραῖος Ἡρακλείδης καὶ πρὸ αὐτῶν Βακχεῖός τε καὶ Γλαυκίας. Deinde eos carpit ut qui nonnumquam veterem scripturam malis coniecturis inutiliter

Digitized by Google

refinxerunt. Itaque sibi satius esse visum scribit antiquam lectionem retinere et semper studiose dare operam ut eam interpretetur, quod ubi fieri nullo modo possit probabilem loci correctionem instituere: πολὺ βέλτιον ἔδοξέ μοι, inquit, φυλάττοντι τὴν ἀρχαίαν γραφὴν ἀεὶ μὲν σπουδάζειν ἐκείνην ἐξηγεῖσθαι, μὴ δυνηθέντι δέ ποτε τοῦτο πρᾶξαι πιθανὴν τὴν ἐπανόρθωσιν αὐτῆς ποιεῖσθαι. Quis non assentietur recte haec et prudenter a Galeno dici? Audi nunc quid statim addat: καθάπερ ὁ Ἡρακλείδης ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν Ἐπιδημίων ἐποιήσατο κατὰ τὴν λέξιν ἐκείνην ἐν ᾗ γέγραπται· πρὸς δὲ τὸ Ἀφροδίσιον αἱ οὐραὶ ἔβλεπον. Ἐπειδήπερ τοῖς ἐξηγησαμένοις τὴν οὐραὶ γραφὴν ἀπιθάνως εἴρηται, τάχα, φησὶ, θύραι μὲν ἦν γεγραμμένον διὰ τοῦ Θ, τῆς μέσης δὲ γραμμῆς ἐν αὐτῷ διαφθαρείσης ἔδοξεν ὁ βιβλιογράφος ΟΥΡΑΙ γεγράφθαι. δυνατὸν γὰρ δὴ οὕτω καὶ λεπτῆς ἰνὸς ἀπολωλυίας συναπόλλυσθαι (L. συναπολέσθαι) τὴν γραμμὴν ταύτην καὶ μιᾶς αὐτὴν ἐκφυγείσης (sic) καὶ κατ' ἀρχὰς εὐθὺς αὐτὴν ἀμυδρὰν γραφεῖσαν ἐξίτηλον αὐτὴν ὑπὸ τοῦ χρόνου γενέσθαι. Vide mihi quantum verborum homo garrulus effundat in re simplicissima. Probat, ut vides, et laudat Heraclidis emendationem, quae scripturam absurdam plane sanavit. Ergo iam illis temporibus in libris vetustis menda tam absurda circumferebantur, ut quum dixisset scriptor: *ad templum Veneris* fores *spectabant*, scriba dederit: *ad templum* Veneris οὐραὶ (caudae) *spectabant*. Ergo non erant *complures* olim Codices, quibus inter se collatis ridiculus error ab *uno* scriba commissus pateret, sed haud secus atque nunc ex *uno* libro manaverat lectio πάντων τῶν ἀντιγράφων. Ergo fuerunt ante Heraclidem Interpretes, qui οὐραὶ in illo loco *interpretarentur*, quique Heraclidi ἀπιθάνως εἰρηκέναι videbantur, quod facile credimus. Praeterea vide quam caute, quam anxie Heraclides traditam in libris scripturam tentaverit et argumentis palaeographicis simplicem et evidentem correctionem ab omni parte muniverit. Itaque Galeno quidem plane persuasit (ut ex eius verbis certo colligas) qui hoc ipso exemplo manifestae emendationis utitur. Ita videtur, sed ostendam statim Galeni levitatem et inconstantiam ubi prius emendavero eius locum quem priorem apposui ex p. 141: ἡ δὲ αὐτὴ λέξις παρὰ τοῖς παλαιοῖς ἐξηγηταῖς ποικίλως γέγραπται. Διοσκορίδης γὰρ οὕτω

Digitized by Google

γράφει πρὸς δὲ τ' ἀφροδίσια αἱ οὐραὶ ἔβλεπον. Ἡρακλείδης δ' οἴεται τοῦτο ἀπίθανον εἶναι. Quid? Heraclidi scriptura Dioscoridis non videbatur probabilis? Sed Heraclides vixit *saeculis* aliquot ante Hadrianum, cui suam Hippocratis editionem Dioscorides dedicavit. Locus est et mendosus et mutilus, quem in hunc modum corrigo et suppleo: Διοσκορίδης γὰρ οὕτω γράφει· πρὸς δὲ τὰ ἀφροδίσια αἱ οὐραὶ (ἔβλαπτον. ἐν δὲ τοῖς παλαιοτάτοις τῶν ἀντιγράφων ἐγέγραπτο· πρὸς δὲ τὸ ἀφροδίσιον αἱ οὐραὶ) ἔβλεπον. Repetitum οὐραὶ, quo describentis oculi aberrarunt, peperit lacunam. Duplex erat lectio, altera vetus et librorum testimoniis nixa, altera bis temere a Dioscoride interpolata qui pro τὸ ἀφροδίσιον (templum Veneris) ut Ἥραιον, Ἀθήναιον, Διονύσιον, Ἀρτεμίσιον, substituit *rem Veneream* (τὰ ἀφροδίσια) et ἔβλεπον de suo refinxit in ἔβλαπτον. Ista impudens interpolatio nunc libros omnes obsidet, quamquam prorsus est sensu vacua. Qualem eum Criticum fuisse putes, qui servatam ab antiquis libris scripturam temere ac proterve ita refinxit ut verba daret absona et absurda. Vel hic solus locus demonstrat quam iustae sint Galeni querelae passim repetitae de Dioscoridis et Capitonis in edendo Hippocrate temeritate et impudentia, veluti in Commentario ad librum VII. Epidem. p. 354. Chart.: πάντων δὲ τῶν ὑπαλλαξάντων τὰς παλαιὰς γραφὰς τολμηροτάτους (Lege τολμηρότατα) τοὺς περὶ Καπίτωνα καὶ Διοσκορίδην εὑρίσκω πράξαντας τοῦτο. Huius levitatis exemplum apud Galenum continuo sequitur quod notasse iuvabit. Apponit p. 355. verba Hippocratis: Ὀκόσῃσι ἐξ ἀποφθορῆς, et de scriptura haec monet: τινὲς μὲν ὅσῃσι διὰ τριῶν συλλαβῶν, ἔνιοι δὲ ὀκόσῃσι διὰ τεσσάρων ἔγραψαν, ἔνιοι δὲ οὐ διὰ τοῦ Κ γράφουσιν ὀκόσῃσι ἀλλὰ διὰ τοῦ Π τὴν δευτέραν συλλαβὴν, καθάπερ ὁ Καπίτων, οὐ τοῦτο μόνον ἀλλὰ καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα. Capito igitur suo Marte non tantum antiquas et probas formas Ionicas sustulit, sed etiam alias substituit *non bonas* et nullius dialecti, veluti ὀπόσῃσι. Quis mirabitur in antiqua sylloge Medicorum dialectum Ionicam in Codicibus nostris pessime interpolatam ac deformatam esse, ubi videt iam tum imperante Hadriano doctos Hippocratis editores illo modo grassari? Non potuerunt tamen sic delere consuetudinis Ionicae

Digitized by Google

vestigia omnia ut non hic illic e vitiosis Codicum lectionibus pelluceant et si perite admoveris manum veluti renascantur. Luculentum huius rei argumentum et exemplum nuper mihi oblatum est quum in nova Ermerinsii editione relegerem libellum, qui satis insulse inscribitur: Περὶ ἀέρων, ὑδάτων, τόπων. In eo libro cap. 26. p. 274. Ermer. de Scythis haec leguntur: Ἠὴρ κατέχει πουλὺς τῆς ἡμέρης τὰ πεδία καὶ ἐν αὐτοῖσι διαιτεῦνται, ὥστε τὸν μὲν χειμῶνα αἰεὶ εἶναι τὸ δὲ θέρος ὀλίγας ἡμέρας καὶ ταύτας μὴ λίην. Pro καὶ ἐν αὐτοῖσι διαιτεῦνται in libris est καὶ ἐν νότοισι διαιτεῦνται. Ermerins recepit id quod Littréus, infelix coniector, excogitaverat. Nollem factum, nam quis sic loquitur? Vera lectio est τὰ πεδία ἐν ὄτοισι διαιτεῦνται, quod ubi stupide depravatum est in ἐν νότοισι non defuit praeclarus corrector qui καί adderet. In vetusta corruptela igitur manus Hippocratis tuta latebat donec eam aliquis eliceret foras. Ni ita factum esset olim aut ἐν οἷσι aut ἐν τοῖσι substituissent Veteris dialecti depravatores. Saepe Hippocrates ὅσις Ionum more ponit ubi caeteri ὅς dare solent. Formae antiquae Ionicae ἄσσα, ὅτων et ὅτοισι non facile elabuntur ex correctorum manibus. Ὅσις pro ὅς legitur in hoc ipso libello cap. 6. p. 249: ὁ ἠὴρ — ὅσις τῷ ὕδατι ἐγκαταμιγνύμενος τὸ λαμπρὸν ἀφανίζει. Bis in eodem libro forma ὅτων ambusta est ea quidem sed incolumis tamen evasit. Locus est in cap. 28. p. 276. ubi exhibent libri: διὰ τὴν μαλθακότητά τε καὶ τὴν ψυχρότητα ἀπὸ τῶν ἡκιστα εἰκὸς εἶναι ἄνδρα οἷόν τε λαγνεύειν, verum vidit Coraës ἀπ' ὅτων reponens, nec dubitare debebat Ermerins in cap. 23. p. 270. ubi edidit: ἐκπλήξιες τῆς γνώμης — ἀφ' ὅτων εἰκὸς τὴν ὀργὴν ἀγριοῦσθαι, quin vera esset Corais emendatio: ἀπ' ὅτων. Utrobique ex aliis libris ἀφ' ὧν affertur, quod quibus debeatur manifestum est. Ἄσσα ex vetustissimo Codice reponendum est in libro περὶ διαίτης ὀξέων § 51. p. 316. Ermer. καλὰ δὲ ταῦτα τεκμήρια ἐστι — ὁκόσα ἀκαταμάθητα ἦν τοῖσι ἐμεῦ γεραιτέροισι, ubi quum sententia non ὅσα sed ἅ requirat oblatum ab optimo teste ἄσσα receptum oportuit. Praeterea quis veterem formam Ionicam ἄσσα de suo vulgatae substituisset? Itaque quandoquidem sic satis constat ΑΠΟΤΩΝ, ἀπ' ὅτων, ab ipso Hippocrate profectum esse etiam mi-

Digitized by Google

nus dubitabis ei reddere *ἀπίκηται*, *ἀπικνεόμενον*, *ἀπ' ὕδατος*, *ἀπέψεσθαι*, *κατίσαται*, *ὑπίσασθαι*, *ἀπίησι*, *ἀπ' ὧν*, *ἀπικνέονται*, *μετίσαται*, quae passim in hoc libro in communem formam reficta occurrunt. Sunt et alia multa eiusdemmodi apud Hippocratem certa ac manifesta scribarum et correctorum flagitia, de quibus alias dabitur dicendi locus: nunc ad Galenum revertor, qui quam Heraclidis emendationem certam et evidentem, ΘΤΡΑΙ pro ΟΤΡΑΙ, ut vidimus, laudasset eandem temere alibi ita reiicit ut lectionem perineptam et male Graecam ei *ἀκρίτως πάνυ* substituat. Nempe in Commentario ad hunc ipsum locum quum Heraclidis emendationem commemorasset ita pergit (Tom. IX. p. 141. Chart.): *ἀλλὰ οὐδετέρα γραφὴ διδάσκει τι τῆς γνώμης ἐχόμενον τοῦ παλαιοῦ, διὸ ἡγησάμην ἐγὼ μᾶλλον ἀπὸ* (L. *ὑπὸ*) *τοῦ συγγραφέως οἱ ῥόοι γέγραπται* (L. *γεγράφθαι*) *ἤ τι ἄλλο, ἵνα λόγος εἴη* (L. *ᾖ*) *περὶ τῶν ῥύσεων τῶν γυναικείων* —. *αὗται μὲν γὰρ καὶ πάνυ ἐν ταῖς συνουσίαις τὰς γυναῖκας ἐνοχλοῦσιν.* Ex novissimis verbis certum est Galenum quum *οἱ ῥόοι* coniiceret simul probare *τὰ ἀφροδίσια* pro *τὸ ἀφροδίσιον* et *ἔβλαπτον* pro *ἔβλεπον*, quas lectiones a Dioscoride invectas esse supra me dixi suspicari. Quod si hae quoque sunt ipsius Galeni *correctiones* vel ob hoc egregium criticae facultatis specimen assentiri quis poterit Ermerinsio ad Hippocrat. p. 511. dicenti: »Nolim affirmare Dioscoridem illum, *πολλὰ* licet *καινοτομήσαντα*, non fuisse *multo meliorem criticum quam Galenum.*" Nam primum credidit se locum caetera sanum tenere neque vidit et ea quae praecedunt et ea quae continuo sequuntur lacinias esse verborum nihil significantes: deinde (quod etiam peius est) antiquo scriptori affricuit verba et dicendi genus a Graecitatis ratione et usu plane abhorrens. Caute Ermerins: »*non credo* structuram esse Graecam *τοῦτο βλάπτει πρός τι.*" nam poterat dare iusiurandum non esse eam Graecam orationem, sed talem qualem Trillerus, et si qui alii sunt id genus Critici, antiquis scriptoribus invitissimis obtrudebant. Caeterum notandum est absque Galeno fuisset antiquam lectionem sine vestigio fuisse interituram. In omnibus libris Mss. fideli concordia nunc legitur: *πρὸς δὲ τὰ ἀφροδίσια οἱ ῥόοι ἔβλαπτον*, quae est ipsa, ut vides, futilis Galeni coniectura inconsulto ab omnibus recepta. Miror denique quo

Digitized by Google

pacto Ermerins refutata Galeni correctiuncula addere potuerit, »Quid vero in corruptis lateat non assequor." Nempe id ipsum quod Heraclides reperit: *πρὸς δὲ τὸ ἀΦροδίσιον αἱ θύραι ἔβλεπον, ad templum Veneris fores spectabant*, quae verba olim in alicuius loci ubi aeger decumberet indicatione posita fuerunt, quorum locorum significationes nihil ad seros posteros pertinentes mirificas pepererunt Interpretum opiniones, quas vix sine risu aut fastidio apud Galenum legas.

Constituta igitur sic vera lectione animadvertamus eorum, qui pro Criticis haberi solent, imperitiam. In antiquorum librorum scriptura:

πρὸς δὲ τὸ ἀΦροδίσιον αἱ οὐραὶ ἔβλεπον

quae sit vitii sedes non intelligunt et duo vocabula sanissima temere convellunt. Pro *ἔβλεπον* de suo substituunt *ἔβλαπτον* et *τὰ ἀΦροδίσια* pro *τὸ ἀΦροδίσιον*. Vocabulum corruptum non attingunt. Ex ista duplici *παραδιορθώσει* nascitur sententia nihilo sanior. Accedit Galenus qui servatis verbis interpolatis *αἱ οὐραὶ* confidenter in *οἱ ῥόοι* mutavit et sententiam qualemcumque extudit e verbis cum Graecitatis usu pugnantibus. Vera lectio *Θύραι* pro *Οὐραὶ* olim sagaciter reperta a Galeno commemoratur, laudatur et . . . inconsulto abiicitur. Recipitur in Codices omnes lectio male Graeca tribus locis impudenter vitiata

πρὸς δὲ τὰ ἀΦροδίσια οἱ ῥόοι ἔβλαπτον

deletis omnibus antiquae lectionis vestigiis. Componat nunc mihi qui volet Galenum cum Aristarcho.

Dabo alterum locum unde manifesto colligas quam nihil Galeno credi possit in vocabulorum Graecorum interpretatione. Legitur in Epidemiorum libro VI. apud Ermer. p. 563 sq.

Εὐρῦναι σενυγρῶσαι τὰ μὲν, τὰ δὲ μή.

Λεπτῦναι, παχῦναι τεῦχος δέρμα σάρκας καὶ τἄλλα [*καὶ* expunge] *τὰ μὲν, τὰ δὲ μή.*

Λειῆναι τρηχῦναι, σκληρῦναι μαλθάξαι τὰ μὲν, τὰ δὲ μή.

Ἐπεγεῖραι ναρκῶσαι [*καὶ τἄλλα ὅσα τοιαῦτα*]

Dederat nescio quis, cui illa debentur: *Ἐπεγεῖραι ναρκῶσαι τὰ μὲν, τὰ δὲ μή.* sed scribam (ut recte Ermerins iudicat) taedere coepit et ut finem aliquando faceret illa formula usus est. Continuo sequitur:

Digitized by Google

Παροχετεύειν, ὑπείξαντα ἀντισπᾶν αὐτίκα, ἀντιτείναντα (L. ἀντιτείναντι ut oppositionis ratio constet) ὑπεῖξαι.

Ἄλλον χυμὸν μὴ τὸν ἰόντα ἄγειν, τὸν δὲ ἰόντα συνεκχυμοῦν.

Ἐργάσασθαι τὸ ὅμοιον [οἷον ὀδύνη ὀδύνην παύει] τὰ ἀνόμοια.

De his omnibus idem dicendum est quod vulpes ad personam tragicam dixisse fertur:

O quanta species, inquit, cerebrum non habet.

Magna est verborum pompa omni sensu et significatione destituta. Non potest sat magna gratia Ermerinsio haberi, qui primus omnium ausus est hoc palam profiteri. »Manifesto, inquit, qui haec et similia his scripsit affectatae gravitati operam dedit;" et post pauca: »Equidem his verbis sanum sensum non inesse contendo; frustraque in eorum interpretatione operam consumi." et iterum: »de reliquis non dicam eum non ita scripsisse sed *ipsum non intellexisse quod scriberet.*" Duriter reprehendit Galenus Interpretes Hippocratis, qui scripturae Codicum credentes ea laudabant, quorum partem ne intelligebant quidem, ad Epidem. VI. p. 377. Charter.: ἅπαντες ὁμοίως πιστεύοντες τοῖς γεγραμμένοις οἱ ἐξηγησάμενοι μετὰ τοῦ μηδὲ νοεῖν ὧν ἐπαινοῦσιν ἔνια. Nesciebat mutato nomine de se eadem dici posse. Nota est venustissima fabula de simia animalibus ex vicinia spectacula optica exhibente, quorum nihil a quoquam spectari poterat, quoniam (ut apud poëtam est)

il avait oublié d'allumer sa lanterne.

Considebant tamen taciti et admirabundi donec acutior unus non satis se cernere dixit ea quae spectanda proponerentur. Tum demum intellectum est ab omnibus sedere se in tenebris et nihil a quoquam cerni potuisse. Ecquid prodesse putas praeceptum huiuscemodi:

Ἐπιτεῖναι, ἀνεῖναι τὰ μὲν, τὰ δὲ μή.

vel:

Εἰπεῖν, σιωπῆσαι τὰ μὲν, τὰ δὲ μή.

satius est, ut opinor, tacere quam talia dicere. Nonne sunt eiusdem farinae: Εὐρῦναι στενυγρῶσαι τὰ μὲν, τὰ δὲ μή? aut: Λειῆναι τρηχῦναι, σκληρῦναι μαλθάξαι τὰ μὲν, τὰ δὲ μή? Qui ita scribit aut ludit aut te legentem deludit. Nihil horum Galeno subolet, qui magna gravitate complura commemorat

Digitized by Google

in quibus τὸ εὐρῦναι et τὸ ξενυγρῶσαι usum habet, similiterque in caeteris. Hoc modo in illud praeceptum quod ioco finximus:

Εἰπεῖν σιωπῆσαι τὰ μὲν, τὰ δὲ μή.

facile est longos commentarios scribere. Sed volebam ostendere quam sit Galenus in vocabulorum interpretatione plumbeus. In verbis: ἄλλον χυμὸν μὴ τὸν ἰόντα ἄγειν τὸν δὲ ἰόντα συνεκχυμοῦν ἐργάσασθαι τὸ ὅμοιον οἷον ὀδύνη ὀδύνην παύει τὰ ἀνόμοια, neque de lectione neque de compositione inter doctos Interpretes constabat. In tenebris sedere se et nihil dispici posse nemo suspicatur. Comminiscuntur igitur alius aliud. Lectio erat triplex ὀργάσασθαι, ἐργάσασθαι et ὀργίσασθαι. Galenus legebat ὀργάσασθαι, ut manifestum est ex iis quae scribit pag. 397: καί τινες μὲν τὴν δευτέραν συλλαβὴν διὰ τοῦ Γ καὶ Ι γράφουσιν ὀργίσασθαι, τινὲς δὲ τὴν πρώτην διὰ τοῦ Ε καὶ Ρ, τὴν δὲ δευτέραν διὰ τοῦ Γ καὶ Α ἐργάσασθαι τὸ ὅμοιον. Paulo ante dixerat: ἐπεὶ δὲ ἑκατέρως λεγόμενον (quod quid sit statim dicam) οὐδετέρως ἐςὶ πιθανὸν ἐπὶ τὸ μεταγράφειν αὐτὸ παρεγένοντο πολλοὶ, καθάπερ καὶ τὰ ἄλλα ὅσα καθ' ἓν ὄνομα τὴν ἀσάφειαν ἔχει. quos quum dicit aut ὀργίσασθαι reposuisse aut ἐργάσασθαι perspicuum est antiquam lectionem esse ὀργάσασθαι, quam Galenus ipse in praecedentibus posuit et interpretatus est, non ἐργάσασθαι, quod in eius libris vitio circumfertur. Nempe ita scripsit: τὸ δὲ ὀργάσασθαι (non ἐργάσασθαι) μεμάθηκας ἐπὶ τοῦ μεταλλάττειν (apparebit ex iis quae infra proferam μαλάττειν a Galeno scriptum esse) ἢ μιγνύναι λεγόμενον. Ermerins, qui non animadvertit hunc scribae errorem, exclamat ad haec p. 564: »*Equidem me non μεμαθηκέναι profiteor.*" Simul fallitur et non fallitur: nam ubi reposuerit Galeni manum ὀργάσασθαι statim recordabitur Galenum ἐν τῇ τῶν Ἱπποκράτους γλωσσῶν ἐξηγήσει ex hoc ipso loco recepisse pag. 536. Franz.: Ὀργάσασθαι: ἀναμῖξαι, συγκεράσαι, sed iure negabit vel sic se illud μεμαθηκέναι, quia Galenus vehementer fallitur et formae vitiosae interpretationem commenticiam nobis venditat, qua uti non possumus: de qua re statim dicam. Galenus autem ubi τὸ ὀργάσασθαι arbitratu suo interpretatus est ita pergit: ἄδηλον οὖν εἴτε τῷ προειρημένῳ συντακτέον εἴτε τῷ ἑξῆς εἰρημένῳ αὐτὸ (τὸ ὀργάσασθαι) προσακ-

Digitized by Google

τέον (L. προτακτέον). ἑκατέρως γὰρ οὐκ οἰκείως φαίνεται λέγεσθαι. Facile credimus; in quamcumque se dat partem nusquam exitum reperire potest. Deinde ita pergit: Διὸ καί τινες μὲν ὡς ἐπόμενον αὐτὸ τοῖς προειρημένοις ἐκείνοις συνῆψαν εἶτ' ἀφ' ἑτέρας ἀρχῆς· Τὸ ὅμοιον οἷον ὀδύνη ὀδύνην παύει. Illi igitur sic legebant: τὸν δὲ ἰόντα συνεκχυμοῦν ὀργάσασθαι. Τὸ ὅμοιον οἷον ὀδύνη ὀδύνην παύει. I nunc et haec interpretare! Pergit sic: τινὲς δὲ ἀρχὴν ἐποιήσαντο τῶν ἐφεξῆς τὸ· Ὀργάσασθαι (vitiose editur ἐργάσασθαι) τὸ ὅμοιον. Ἐπεὶ δὲ, ὡς ἔφην, ἑκατέρως λεγόμενον οὐδετέρως ἐςὶ πιθανόν et caetera, quae supra descripsimus, de mutatione scripturae ὀργάσασθαι in ὀργίσασθαι et ἐργάσασθαι. Priusquam de his lectionibus quid statuendum sit dicam, proferre iuvat e Galeno exemplum antiquissimae interpolationis, quales plurimas recentiorum temporum Critici ex Veterum libris expulerunt et expellunt. Nempe verba οἷον ὀδύνη ὀδύνην παύει veteres Critici iudicarunt olim a nescio quo in margine adscripta deinde in textum irrepsisse. De ea re Galenus sic scribit: γέγραπται μὲν οὖν τοῦτο (id est οἷον ὀδύνη ὀδύνην παύει) κατὰ πολλὰ τῶν ἀντιγράφων (inepte editur ἀντιγραφέων), ὀρθῶς δὲ ἐν τοῖς κατὰ Διοσκορίδην οὐ γέγραπται. Φαίνεται μὲν γὰρ ὡς (ἐπ' adde) ἐξηγήσει προσγραφὲν ὑπό τινος αὖθις δὲ εἰς τοὐδαφος ὑπὸ τοῦ βιβλιογράφου μετατεθεῖσθαι. Quam vellem haec Galeni verba diligenter perpenderent illi qui Criticis irasci solent eiusdemmodi additamenta eodem modo a scribis e margine in textum invecta expungentibus idque ex Codicibus scriptorum Hippocrati aequalium exaratis post Galenum annis *mille* aut paullo minus. Si vivo Dioscoride et Hadriano istiusmodi emblemata in libris deprehendebantur et coarguebantur, quantum novae fraudis commissum esse putes sequioribus saeculis decrescente semper antiquae Graecitatis intelligentia et aucta identidem annotationum copia aut inter versus aut ἐν τοῖς μετωπίοις adscriptarum.

Videamus nunc quantopere caecutiant (dicam enim libere quod sentio) in antiquae Graecitatis ratione et usu et Galenus et alii *eruditi* Hippocratis glossarum explanatores. Notemus primum omnium turpem errorem istius qui ὀργίσασθαι pro ὀργάσασθαι leviter et inconsulto substituit. Credidit homo ine-

Digitized by Google

plus ὀργίσασθαι χυμούς esse οἷον εἰς ὀργὴν αὐτοὺς προτρέψαι καὶ ἐπεγεῖραι πρὸς τὴν ἔκκρισιν, teste Galeno p. 397. Est igitur *quasi* humorum iram movere et efficere ut *veluti* irati prorumpant foras. Nugae! Vide autem mihi quam sit vetus hominum imperitorum consuetudo abutendi voculis *quasi*, *veluti*, *tamquam*, *ut ita dicam*, ut suas ineptias quodammodo velent et obumbrent. Non audet dicere homuncio ὀργίσασθαι τοὺς χυμούς esse *iram humorum concitare* vel *movere*, nam risum moveret si humores *irasci* et *excandescere* dicerentur: quid igitur? οἷον addidit, οἷον εἰς ὀργὴν αὐτοὺς προτρέψαι, deinde confidenter addit καὶ ἐπεγεῖραι πρὸς τὴν ἔκκρισιν. Praestigiarum haec similia sunt, nam singulari dexteritate alterum alteri substituitur sic ut ea res et oculos fallat et mentem. Sed Galenus, dicet aliquis, istam scripturam cum fastidio et contemtu abiicit his verbis: ἀλλὰ ταῦτα μὲν εὐκαταφρόνητα καὶ σμικρὰ καθάπερ καὶ πάνθ' ὅσα περὶ τῆς λέξεως (ὀργίσασθαι) ἐξήγηται. Audio, sed his ipsis verbis arguitur illa linguae antiquioris imperitia, quam Galeno obiicimus. Quo pacto? inquis. Nempe ὀργίσαι quid sit scimus, ὀργίσασθαι nemo mortalium aut dixit umquam aut legit, et foedus est barbarismus non minus turpis quam χαίρομαι pro χαίρω, quod rident omnes. Quum sit ea res certa et manifesta homines docti aliud quid excogitarunt: nempe verbum olim fuisse » ὀργίζω idem quod ὀργάζω id est incito, unde ὀργίσασθαι apud Hippocratem." Dindorf. ad Steph. Thes. Dicam primum quid sentiam, deinde id demonstrare conabor. Nulla umquam fuit forma ὀργίζω pro ὀργάζω. Numquam ὀργάζω (ὀργίζω) significat *incito*. Ὀργίσασθαι apud Hippocratem est vitiosa scriptura temere et imperite a nescio quo Graeculo ficta. Galenus ipse de forma commenticia ὀργίζω pro ὀργάζω ne cogitavit quidem, et retulit ὀργίσασθαι ad notissimum ὀργίζειν *iram movere*, ut manifesto apparet ex eius interpretatione οἷον εἰς ὀργὴν αὐτοὺς προτρέψαι. Manifesto igitur confudit ὤργισα et ὠργισάμην, quemadmodum Datis χαίρω et χαίρομαι, et appellat εὐκαταφρόνητον id quod appellare debebat ἄντικρυς βάρβαρον. Unde autem natum est ὀργίζω = ὀργάζω? Ex duobus locis manifesto corruptis, ad quos statim veniam. Dialectus Ionica et ἡ παλαιὰ Ἀτθὶς habebant olim verbum ὀργάζω (cum duobus

Digitized by Google

compositis *ἀνοργάζω* et *ὑποργάζω*) et nomen *ὀργασμός*. Quam rarus fuerit huius verbi usus sic optime apparebit si dixero quam paucis locis legatur in omnibus antiquis litterarum Graecarum monumentis et reliquiis, unde nunc antiquae Graecitatis notitiam sedulo colligimus. *Ὀργάζειν bis* occurrit apud Sophoclem, *semel* apud Aristophanem, Eupolidem, Herodotum, Hippocratem et Platonem. Reliquorum omnium *nemo umquam eo verbo utitur*, nisi quod in Hipponactis fragmento misere corrupto apud Erotianum v. *Τράμις* legimus: *Ἱππῶναξ· ἐκτίλλοι τις αὐτοῦ τὴν τράμιν ὑποργάσαι*, et in Euripidis loco, de quo post dicemus, restituendum esse videtur. Itaque *septem* sunt omnino loci apud veteres et probatos scriptores unde antiqui verbi notitiam et intelligentiam haurire et colligere possimus. *Ὀργασμός* ex illo formatum apud solum Hippocratem semel legitur. Accedunt his locis testimonia veterum Criticorum et Atticistarum et eruditorum omne genus, quos caute admodum esse audiendos et aliunde satis constat et in hoc ipso exemplo apparebit. Verbum tam priscum, tam rarum vix umquam e scribarum manibus illaesum evasit. Omnibus modis pessime corrumpitur. Ruhnkenius ad Tim. v. *Μετρίως ὠργασμένος* exclamat: »*quis non miretur fatalem librariorum in hoc verbo errorem?*" Saepissime ostendimus vocabula vetusta et obsoleta et Graeculis inaudita ubicumque occurrant male mulcata ex scribarum manibus exire. Videbis igitur *ὠργασμένος constanter* depravari in *εἰργασμένος*, *ὠργιασμένος*, *ὀργασμένως*, *ὠργισμένος* et *ὠργημένος*, ut fere mirabile sit quo pacto ex his sordibus vera lectio emerserit umquam. *Ὀργάζειν* depravatur in *ὁράζειν*, *ὀργάσας* in *ὀργίσας* et *ὀργήσας*, *ἀνωργασμένον* in *ἀνωργισμένον* et *οὖν ὠργισμένον*, *ὑπώργασμαι* in *ὑπείργασμαι*, et sunt alia complura, quorum nonnulla infra proferam. Dicam primum quid sit *ὀργάζειν*. Iudice Ruhnkenio ad Tim. l. l. *ὀργάζειν* est »*quamlibet materiam subigere, macerare, mollire.*" Veteres Critici esse dicunt *μαλάττειν*, praeterea *δεύειν*, *τὰ ὑγρὰ τοῖς ξηροῖς μῖξαι καὶ ἀναφυρᾶσαι καὶ οἷον πηλὸν ποιεῖν*, alii *βρέξαι* et *διαβρέχειν* et *ὑγραίνειν* et *ἀναδεῦσαι*, alii *παρασκευάζειν*, *ἑτοιμάσαι*, *ἕτοιμον παρασχεῖν*, alii *ἀναμῖξαι*, *συγκεράσαι*, alia. Equidem ex Veterum locis diligenter perpensis et inter se comparatis quid compererim di-

Digitized by Google

cam. Ὀργάζειν proprie est *subigere* et *mollire* et *macerare* non *quamlibet materiam*, sed τὸν πηλόν, non *lutum*, sed *argillam* aut *caementum* aut *calcem*, quod in aedificando fieri solet, ut apud Aristophanem in Avibus v. 839. ubi nova urbs aedificatur:

χάλικας παραφόρει, πηλὸν ἀποδὺς ὄργασον,

ad quem locum a Scholiasta apponitur Εὔπολις ἐν Προσπαλτίοις·

ἢ πηλὸν ὀργάζειν τινά.

Sic Sophocles dixit ἐν Πανδώρᾳ apud Erotianum v. Ὀργασμός (de quo loco infra dicam)·

καὶ πρῶτον ἄρχου πηλὸν ὀργάζειν χεροῖν.

et apud Etymol. Magnum p. 629, 35:

θέλοιμι πηλὸν ὀργάσαι.

Hinc Phrynichus in Bekkeri Anecd. p. 55, 10. Ὀργάζειν πηλόν interpretatur τὸ διαβρέχειν. οὕτω γὰρ τὸ ὑγραίνειν οἱ ἀρχαῖοι λέγουσιν, et Suidas (Photium describens, cuius Lexici illa pars interiit) in v. Ὠργασμένος: — Ὀργάζειν δὲ κυρίως τὸ ταῖς χερσὶ τὸν πηλὸν ἀναδεύειν καὶ φυρᾶν, et Hesychius v. Ὀργάσαι: ἑτοιμάσαι καὶ τὸν πηλὸν ὀργάσαι φασὶν, ὅ ἐστιν ἑτοιμάσαι, φυρᾶσαι, βρέξαι, ἀναδεῦσαι, et vitiose apud eundem v. Ὠργάσαι πηλόν: ἕτοιμον παρασχεῖν; stulte, ut vides, ὠργάσαι in ordinem recepit pro ὀργάσαι. Eadem inscitia admisit Ὀράζειν: δεύειν, μαλάσσειν, pro Ὀργάζειν. Intelligis cur dicat ὀργάσαι πηλόν esse ἑτοιμάσαι sive ἕτοιμον παρασχεῖν, nempe ὠργασμένος ὁ πηλός est idoneus ad usum. Rectius Herodianus post Moerin p. 468. statuit: Ὀργάσαι ἐπὶ πηλοῦ, μάξαι ἐπὶ μάζης. Recte Pollux VII. 165: κηρὸν τήκειν — ὀργάζειν, μαλάττειν. λέγεται δὲ καὶ πηλὸν ὀργάζειν, qui κηρὸν ὀργάζειν sumsit a Platone in Theaeteto p. 194. C: ὅταν ὁ κηρὸς — λεῖος καὶ μετρίως ὠργασμένος ᾖ, ubi libri omnes εἰργασμένος exhibent, sed vera lectio servata est ex Timaei antiqua λέξει Πλάτωνος duobus locis in v. Ὠργασμένος et Μετρίως ὠργασμένος, ex qua vetus γλῶσσα descripta fuit ab Hesychio, et Photio, quem deinde Suidas, ut solet, descripsit. Quod enim apud hos omnes legitur Ὠργασμένος: μεμαλαγμένος ex eodem fonte manavit et ad illum Platonis locum referendum est, ubi vitio εἰργασμένος scriptum

Digitized by Google

est in omnibus libris Mss. qui supersunt. Eadem est ratio alterius glossae Ὀργάσας: μαλάξας, quae ex Ἡροδότου λέξει manavit et refertur ad Herodoti locum nunc similiter in omnibus libris corruptum IV. 64: σαρκίσας βοὸς πλευρῇ δέψει τῇσι χερσὶ, ὀργίσας (alii ὀργήσας) δὲ αὐτὸ ἅτε χειρόμακτρον ἐκτηται. Herodotus scripserat ὀργάσας δὲ αὐτό, unde in Herodoteam λέξιν receptum est Ὀργάσας: μαλάξας, quae glossa cum multis aliis Herodoteis irrepsit in Timaei Lexicon p. 162. et hinc in Photii farraginem. Indidem sumsit Hesychius. Hi omnes sine errore ὀργάσας dederunt. In λέξει Herodotea Erotiano subiecta, mendose scribitur: Ὀργίσας: μαλάξας, quem errorem repetit Suidas post v. Ὀργιάζων continuo subiiciens Ὀργίσας: μαλάξας, quum paulo ante ex Photio emendate Ὀργάσας: μαλάξας recepisset. Plus damni attulit Ruhnkenii error (ad Tim. p. 180.) suspicantis ὀργίσας natum esse „ex ὀργήσας, ab ὀργάω, quam formam agnoscit Hesych. v. Ὑποργηθεῖσα et Ὠργημένον." Ruhnkenii auctoritatem secuti sunt omnes, perperam, ut mihi quidem videtur. Nihil quidquam ὀργάζειν cum ὀργᾶν habet commune praeter fortuitam formae convenientiam. Verbi ὀργᾶν praeter praesens et imperfectum nihil usitatum est, et Hesychii auctoritas bis Ruhnkenio imposuit. Ὑποργηθεῖσα librarii error est, ὠργημένον ipsius Hesychii mendosis Hippocratis Codicibus decepti. Inspice modo paulo diligentius Hesychii locum:

Ὑπορίνους: —
Ὑποργηθεῖσα: ὑποχρισθεῖσα.
Ὑπὸ ῥιπῆς: —

violatur enim litterarum series in ὑποργηθεῖσα, quae glossa inter Ὑπορίνους et Ὑπὸ ῥιπῆς media collocari non potuit. Nota est enim Hesychii in ea quidem re cura et diligentia. Glossa igitur est corrupta, quam qui poterit emendato, sed nemo ea abuti debet ut ὑποργᾶν pro ὑποχρίειν Graecum esse doceat. Corrupta est altera quoque glossa, unde ὀργῆσαι pro μαλάξαι dici posse Ruhnkenius collegit. Apud Hesychium legitur:

Ὤργατο: κατήπειγε καὶ ἐν ἑτοίμῳ ἦν.
Ὠργημένον: παρεσκευασμένον, ἕτοιμον.
Ὤργητο: ὥρισο, ἔχρῃζεν.
Ὠργιᾶται: χρῄζει, ὁρίζει.

Digitized by Google

quae ad unum omnia pessime corrupta sunt et stuporem Hesychii palam faciunt, ut paulo ante Ὠργάσαι πηλόν, pro ὀργάσαι, et Ὠργᾷ: οἰσρεῖ pro ὀργᾷ. Est autem ὠργημένον glossa mendosa Hippocratis e libro περὶ τῶν ἐντὸς παθῶν pag. 545, 51. Foes. ubi sic legitur: πινέτω δὲ χλιαρὸν μελίκρητον ἀλφίτων ἐπιπάσσων ὀλίγα ἵνα γοῦν ὠργισμένον τὸ σῶμα ᾖ πρὸς φαρμακοποσίην. Est autem scriptura duplex, vitiosa utraque, ὠργισμένον et ὠργημένον quam arbitraria et commenticia interpretatione significare statuunt παρεσκευασμένον, ἕτοιμον. Scilicet huiusmodi quid locus Hippocratis postulare videbatur, sed quomodo ὠργημένον eam notionem admittat et omnino unde ea forma orta sit ne cogitant quidem. Veram lectionem Galenus in glossis Hippocratis servaverat, sed scribae eius manum vitiarunt in hunc modum: Ἀνωργισμένον τὸ ἀναμεμαλαγμένον, ἐπειδὴ καὶ τὸ μαλάξαι ὀργάσαι, sed fraus perpluit et vel caecus veram lectionem dispiciat. Nempe si τὸ μαλάξαι est ὀργάσαι, manifestum est τὸ ἀναμεμαλαγμένον esse ἀνωργασμένον, non ἀνωργισμένον, ac tenemus pervulgati erroris novum exemplum. Confidenter igitur cum Foesio Hippocrati reddemus: ἵνα ἀνωργασμένον τὸ σῶμα ᾖ πρὸς φαρμακοποσίην. Absonum plane est γοῦν in vulgata lectione, contra quam recte ἀνωργασμένον, id est ἀναμεμαλαγμένον, in tali re corpus dicatur docent verba Foesii in Oecon. Hippocr. v. Ἀνωργισμένον: »*Praeparatur corpus ad medicamentum si* praehumectetur *ut pharmacis obediat, quod* προϋγρῆναι *dicit Hippocrates libro* περὶ τῶν ἐντὸς παθῶν p. 547, 9." Itaque destructo utroque Hesychii testimonio verbum ὀργῆσαι pro ὀργάσαι ut fumus tenues dilabitur in auras.

Manifestum est autem verbum ὀργᾶν *gestire, ardenter cupere*, οἰσρεῖν, nihil cum ὀργάζειν commune habere, et Herodotus aliquando suum ὀργάσας recuperabit. Est sane λέξις Hesychiana inexhaustus antiquae Graecitatis thesaurus, sed non est Hesychio testis levior ubicumque aut suo aut alieno vitio lectiones profert portentose corruptas, quod ei sexcenties accidit. Hesychius, qui se Hippocraticas quoque γλώσσας collegisse in Epistola ad Eulogium scribit, quum incidisset in mendosum Codicem ubi ἵνα γοῦν ὠργημένον legeretur, levissime e verbis vicinis collegit ὠργημένον esse παρεσκευασμένον,

Digitized by Google

ἕτοιμον πρὸς φαρμακοποσίην. Non esse eam formam Graecis usitatam non venit ei non mentem. Sed quid in mentem venire potuit homini, qui (ut supra vidimus) ὠργᾷ pro ὀργᾷ et ὠργάσαι pro ὀργάσαι securus dare potuerit? Idem homo nil suspicatus mali potuit describere Ὦρσαι: παρορμῆσαι pro Ὄρσαι, et Ὠπιζόμενος: ἐπιστρεφόμενος pro ὀπιζόμενος, et Ὠκείλαντες: ὁρμήσαντες duplici errore pro Ὀκείλαντες: ὁρμίσαντες, et Ὠκαχήμεναι pro Ἀκαχήμεναι, et Ὠλιγγιᾶν pro Ἰλιγγιᾶν, et Ὠννησάμην: ἐμεμψάμην pro Ὠνοσάμην, et Ὤννησις: πρᾶσις, μέμψις, ὠφέλεια, ubi stupide confundit ὤνησις, ὄνοσις et ὄννησις, et praeterea emtionem (ὤνησιν) interpretatur esse venditionem (πρᾶσιν). Contrario errore scribit Ὀρύεται: ὑλακτεῖ pro Ὠρύεται, et Ὁμοβόρος: ὠμοφάγος pro Ὠμοβόρος. Nonne est incredibilis stupor hominis qui serio scribat: Ὀλερόν: βορβορῶδες pro Θολερόν, et Ὄλχον: ἐνέδραν pro Λόχον, et Ὄθριζε: διελέγετο pro Ὀάριζε, et Ὀθῶς: ταχέως, si Musis placet, pro Θοῶς, et Οἰσθλά: ἀγαθά pro Ἐσθλά, et Οἰχετηγός: ὑδραγωγός pro Ὀχετηγός, et Ὀρυγγάνει: ἐρεύγεται pro Ἐρυγγάνει et pro nostro ὀργάζειν, ut vidimus, Ὀράζειν: δεύειν, μαλάσσειν. Inter Μίσχος et Μίτρα apud Hesychium legitur Μιτίτριζον: ἐθρήνουν. Bellissimum verbum vides Μιτιτρίζω et Hesychio dignum, qui confudit N et TI et pro T ut saepe alias T substituit, nam glossa est Homerica, ut viri docti viderunt, ex Odyss. Δ. 719:

οἴκτρ' ὀλοφυρομένη. περὶ δὲ δμωαὶ μινύριζον.

Quid denique eo homine facias, qui tribus locis serio scribere potuit:

Ἀρίχεται: γλίχεται, ἐπιθυμεῖ.
Ἀράχεται: γλίχεται, ἐπιθυμεῖ.
Ὀριχᾶται: γλίχεται, ἐπιθυμεῖ.

quum semel scribere debuisset Ὀριγνᾶται. Admonet me huius verbi mentio opinionis Dindorfii, qui ad Stephani Thesaurum v. Ὀργῶ ita tuetur ὠργημένον, ut afferat praesens ὀργῶμαι pro ὀργῶ. Posset profecto Datis apud nos bene Graece loqui videri, qui ὀργῶμαι pro ὀργῶ concoquimus, et (ut alibi ostendi) ἐπιθυμοῦμαι, γηράσκομαι, ἀπέχομαι pro ἀπέχω, aliaque quae non sunt minus ridicula quam illius χαίρομαι. Dindor-

Digitized by Google

fius Photio credit Ὀργωμένοις esse ἐπιθυμοῦσιν, et Suidae obtrudit Ὀργωμένοις, ἐκτεταμένοις, ἐπιθυμοῦσι pro scriptura Codicum ὀργιωμένοις et ὠργυιωμένοις. Sed facile Dindorfio persuadebo emendari oportere Ὀριγνωμένοις: ἐπιθυμοῦσιν, est enim ὀριγνᾶσθαι tam sanum atque ὀργᾶσθαι vitiosum est. Emendate Suidas alio loco: Ὀριγνηθῆναι ἀντὶ τοῦ ἐπιθυμῆσαι. Vide nunc mihi aliud Hesychii flagitium qui bona fide recepit Ὡριγνώμενον: ὀρεγόμενον pro Ὀριγνώμενον. Sed redeo ad verbum ὀργάζω, quod Euripidi restituendum esse censeo in Hippolyto vs. 504. ubi editur:

καὶ μή σε πρὸς θεῶν, εὖ λέγεις γάρ, αἰσχρὰ δέ,
πέρα προβῇς τῶνδ', ὡς ὑπείργασμαι μὲν εὖ
ψυχὴν ἔρωτι.

Quid, quaeso, est εὖ ὑπείργασμαι ψυχὴν ἔρωτι? Respondet vetus Interpres in Scholiis ὑπείργασμαι esse ἐνθάλπομαι. Nullius pretii commentum vides. Quemadmodum Platonis Codices ad unum omnes conspirant in μετρίως εἰργασμένος pro ὠργασμένος, quod quid esset Graeculi nesciebant, plane eodem errore Euripidi ὑπείργασμαι obtrudunt quum poëta dedisset:

ὡς ὑπώργασμαι μὲν εὖ | ψυχὴν ἔρωτι,

id est ὑπομεμάλαγμαι, quo verbo nihil est rei accommodatius.

Satis nunc verbi ὀργάζειν, ἀνοργάζειν et ὑποργάζειν rationem et usum aperuisse videor ut Galeni et Erotiani gravem errorem redarguere possim. Uterque enim ὀργάζειν et ὀργᾶν imperite confuderunt, et novo errore ὀργάσασθαι pro ὀργάσαι dici posse opinati sunt. Erotianus ita scribit: Ὀργίσασθαι (alii ὀργήσασθαι, sed ὀργάσασθαι ab eo scriptum esse eius interpretatio demonstrat) τὸ ὁρμὴν ἔχειν πρός τι καὶ ὀργᾶν τὴν γῆν πρὸς τὴν ἐκβολὴν τοῦ καρποῦ. ὀργίσασθαι (L. ὀργάσασθαι) οὖν εἶπε τὸ εἰς παράσασιν ἀγαγεῖν τὰ ὑγρὰ καὶ πρὸς ἔκκρισιν ἑτοιμάζειν. Primum supple pauca verba, quae excidisse apparet, in hunc modum: καὶ ὀργᾶν, (ὥσπερ εἰώθαμεν λέγειν ὀργᾶν) τὴν γῆν κτέ. Repetitum ὀργᾶν, ut vides, peperit errorem. Est autem illa Erotiani interpretatio plane commenticia et de nihilo impudenter ficta. Excogitavit aliquid quod in locum Hippocratis quodam modo quadrare videretur. Locum esse conclamatum et sensu vacuum ne cogitat quidem. Ni-

Digitized by Google

hil huc facere ἡ γῆ ὀργᾷ πρὸς τὴν ἐκβολὴν τοῦ σίτου non sentit. Eodem iure haec verba composueris cum locutione πηλὸν ὀργάζειν. Tum vide mihi quam lepidè rationem concludat: »ὀργάσασθαι, inquit, est ὁρμὴν ἔχειν πρός τι καὶ ὀργᾶν. *Ergo* ὀργάσασθαι *dixit pro* εἰς παράσασιν ἀγαγεῖν (quae verba sunt sensu vacua) et πρὸς ἔκκρισιν ἑτοιμάζειν." Haec certe verba intelligimus, sed quae tandem necessitudo esse potest inter τὸ ὁρμὴν ἔχειν πρός τι et τὸ πρὸς ἔκκρισιν ἑτοιμάζειν? Ineptiae hae sunt et commenta, qualia multa apud eos deprehenduntur, qui vulgo eruditissimi Graecitatis interpretes esse existimantur. Multum vereor ut mihi credatur, sed tot exempla inscitiae et temeritatis et impudentiae congeram ut secus sentientibus ad illud Aristophanis confugiendum sit: οὐ γὰρ πείσεις οὐδ' ἢν πείσῃς. Sat scio neminem esse caeciorem quam eum qui oculis suis uti nolit, sed non deterrebor quo minus id quod verum sit et aperte dicam et omnibus, quibus possim, argumentis confirmem. Compara nunc mihi Erotiani interpretationem cum Galeni qui ita scribit: Ὀργάσασθαι: ἀναμῖξαι, συγκεράσαι. Haec quoque commenticia sunt et de nihilo ficta. Erotianus et Galenus ὀργάσασθαι numquam legerant praeterquam in libro VI. Epidemiorum loco mendoso ac deposito. Unde igitur scire poterant quo sensu diceretur? Nesciebant hercle, sed excogitarunt aliquid quod reliquis loci verbis quodammodo accommodari posset. Quam sit haec interpretandi ratio sana et solida et quam certa pariat unusquisque videt. Ex verbo ὀργάζειν nascitur nomen ὀργασμός analogia tam certa quam frequenti, ut turpissimus sit Galeni error nomen hoc ab ὀργᾶν repetentis. Ὀργασμός *uno* tantum loco occurrit apud Hippocratem περὶ χυμῶν II. 2. ad quem locum optima Erotiani annotatio ex eius λέξει olim elapsa in multis Hippocratis Codicibus reperta est et saepius edita. Ipse olim in Bibliotheca Vaticana reperi Hippocratis Codicem, in quo Erotiani λέξις mendosissime scripta ut in reliquis omnibus praemissa esset, et praeterea complures Erotiani annotationes in ipsa λέξει nescio quomodo omissae in libri ora ad eum Hippocratis locum quo quaeque pertineret essent adscriptae. Easdem postea a se repertas edidit Daremberg in »*Notices et Extraits des Manuscrits Médicaux des principales Bi-*

Digitized by Google

bliothèques de l'Europe, p. 198. sqq. Rectissime igitur Erotianus ad haec verba Hippocratis p. 47, 36. Foes.: ὀργασμός, ἄνοιξις, κένωσις, θάλψις, annotavit:

Ὀργασμός: μαλαγμός. μέμνηται τῆς λέξεως καὶ Σοφοκλῆς ἐν Πανδάρῳ (Πανδώρᾳ) λέγων·

καὶ πρῶτον ἄρχον (ἄρχου) πηλὸν ὀργάζειν χεροῖν.

καὶ Ἀττικοὶ δὲ ἰδίως λέγουσιν ὀργάσαι τὸ τὰ ὑγρὰ τοῖς ξηροῖς μῖξαι καὶ ἀναφυρᾶσαι καὶ οἷον πηλὸν ποιεῖν. Compone nunc mihi cum his Galeni opinionem ὀργασμός ab ὀργᾶν repetentis, quod neque per analogiam ullo pacto fieri potest neque per diversissimam utriusque verbi significationem. Deinde reputa quam sit inscitum pro ὀργίσαι velle ὀργίσασθαι substituere et ex ὀργάσαι colligere ὀργάσασθαι quoque recte dici, et fateberis recte iudicasse Ermerinsium quum scriberet: »Galenum et plerosque alios sive eiusdem sive recentioris aevi *linguam Graecam antiquam non satis accurate novisse.*" Simul vides eum *ista* omnia imperite comminisci ac de nihilo fingere ut interpretetur locum pessime corruptum et lumine cassum, quem nemo umquam intellexit et nemo umquam est intellecturus.

O curas hominum! o quantum est in rebus inane!

Idem locus Hippocratis, de quo agimus, patefacit et in alio vocabulo prisco levitatem et inscitiam eorum, qui Hippocratis γλώσσας explanaverunt. Erat in antiquis libris:

Εὐρῦναι ϛενυγρῶσαι τὰ μὲν, τὰ δὲ μή.

Quaesitum est quid esset ϛενυγρῶσαι. Facile apparet, namque in his contraria contrariis opponuntur λεπτῦναι παχῦναι, λειῆναι τρηχῦναι, σκληρῦναι μαλθάξαι, ἐπεγεῖραι ναρκῶσαι. Quemadmodum igitur inter se opposita sunt λεπτός — παχύς, λεῖος — τρηχύς, σκληρός — μαλθακός, sic et εὐρύς — ϛενυγρός, *latus* — *angustus*. Στενυγρός est forma Ionica vetus ex ϛενός producta ut πενιχρός ex πένης. Iones dicebant ϛενυγρός, ϛενυγρῶσαι, ϛενυγροχωρίη pro ϛενός, ϛενῶσαι et ϛενοχωρία, ut verissime Galenus docuit et ad hunc ipsum Hippocratis locum et ad librum *de Articulis* Tom. XII. p. 525. Chart. ubi pro ἐν ταύτῃ τῇ ϛενοχωρίῃ in suis libris reperit antiquam et probam scripturam ἐν ταύτῃ τῇ ϛενυγροχωρίῃ, quam recte et ordine interpretatus est. Factum est tamen nescio quo-

Digitized by Google

modo ut falsa opinio, quam iure Galenus reprehendit, et antiquioribus ἐξηγηταῖς praeplacuerit et ipsi Ermerinsio. Adscribam Galeni nunc quidem verissima monentis annotationem: τὴν δευτέραν συλλαβὴν τοῦ στενυρῶσαι ψιλοῦντας οὐ δασύνοντας ἀναγνωστέον ἐστίν. οὐ γὰρ ἔγκειται τὸ ὑγρὸν ἐν τῇ λέξει καθάπερ ἄν τις οἰηθείη μὴ γιγνώσκων ὑπὸ τῶν Ἰώνων τὸ στενὸν ὀνομάζεσθαι στενυρόν. ἀλλὰ τούτου γε μαρτύριόν ἐστιν αὔταρκες τὸ παρὰ τῷ Σιμωνίδῃ γεγραμμένον·

οὐκ ἄν τις οὕτω δασκίοις ἐν οὔρεσιν
ἀνὴρ λέοντ' ἔδεισεν οὐδὲ πάρδαλιν
μοῦνος στενυρῇ συμπεσὼν ἐν ἀτραπῷ.

Haec ad Epidem. VI. notavit. Similia his ad librum *de Articulis*: οὐκ ἔστι σύνθετον ὄνομα τὸ στενυροχωρίη ἔκ τε τοῦ ὑγροῦ καὶ τοῦ στενοῦ καὶ τῆς χώρας γεγονός, ὥς τινες νομίζουσιν, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ στενυρὸν ὅπερ οὐδ' αὐτὸ πλέον σημαίνει τοῦ στενοῦ κατὰ παραγωγήν τινα γεγενημένης στενυροχωρίας μηδὲν πλέον δηλούσης τῆς στενότητος. εὔδηλον δὲ τοῦτο κἀξ ὧν Σιμωνίδης εἶπεν ὧδέ πως ἐχόντων·

οὔπω τις οὕτω κτέ.

apponit eundem locum nisi quod συντυχών pro συμπεσών substituit. Non placet haec interpretatio Ermerinsio; cuius haec verba sunt: »Mihi non persuadet Galenus στενυρός idem esse quod στενός. Simonidis locus omnino admittit notionem semitae angustae simul *ac madidae*, ita ut in coeno viator pedem figere difficulter possit." Non dicam in Graecia fieri non solere ut in angusta calle δασκίοις ἐν οὔρεσι viatoris pes in luto haereat: utilius demonstrabo στενυρόν nihil aliud quam *arctum* et *angustum* significare. Proferam, ut hoc vincam, pervetustum Apollinis oraculum, quod eadem opera veteri mendo liberabo. Pertinet ad antiquam Heraclidarum historiam reditum in Peloponnesum molientium, et ab Ephoro (ut satis certum est) sumtum ab Oenomao Cynico nobis servatum est in eo libro, quo oracula derisit, unde excerpsit Eusebius Praepar. Euang. V. 20. Aristomacho Heraclidae oraculum consulenti respondit Apollo:

Νίκην σοι φαίνουσι θεοὶ δι' ὀδοῖο στενυρῆς.

Aristomachus si accepisset ea verba quemadmodum Ermerins fortasse Peloponneso potiri potuisset. Nunc autem, quo-

Digitized by Google

niam ὁδὸς στενυγρή nihil aliud significabat quam *via angusta*, per angustas Isthmi fauces irrumpens in proelio cecidit: καὶ ὃς διὰ τοῦ Ἰσθμοῦ ὥρμησε καὶ μάχῃ τελευτᾷ. Filius Aristomachi novam spem inchoans consulto Apolline idem responsum tulit:

Νίκην σοι φαίνουσι θεοὶ δι' ὁδοῖο στενυγρῆς,

sed queri coepit et Deo obiicere patrem suum eodem oraculo fretum misere periisse, cui Apollo: οὐ κατὰ γῆν λέγω στενυγρὴν (ut unusquisque ex usu loquendi id vocabulum accepisset) ἀλλὰ κατὰ τὴν εὐρυγάστορα, teste Oenomao l. l. vel, ut apud Apollodorum legitur in Biblioth. II. 8. § 6. Apollo respondit eos τοὺς χρησμοὺς οὐ συμβάλλειν. λέγειν γὰρ στενυγρὰν τὴν εὐρυγάστορα. Iure Oenomaus Apollinem increpat his verbis: εἶτ' οὐκ ἠπίστασο ὅτι διαμαρτήσεται τῆς στενυγρῆς ὁ τὴν στενυγρὴν ἀκούσας; Satis apparet ex his quo sensu ὁδὸς στενυγρή a Graecis acciperetur, nempe plane eodem quo ἀτραπὸς στενυγρή auctore Galeno apud Simonidem accipiendum est. Simul apparet recte me in oraculo reposuisse δι' ὁδοῖο στενυγρῆς pro vulgata lectione δι' ὁδοῖο στενύγρων, quod sensu vacuum est, nam στενυγρῆς verum esse verba Oenomai et Apollodori liquido demonstrant. Est igitur στενυγρός Ionica paragoge pro στενός, et στενυγροχωρίη idem quod στενοχωρίη, et στενυγρῶσαι idem quod στενῶσαι, id quod vel sola oppositio in Εὐρῦναι στενυγρῶσαι satis ostendere poterat. Ad hanc lucem nunc mihi specta levitatem eorum, qui de suo commenti sunt in adiectivo Ionico τὸ ὑγρὸν ἐγκεῖσθαι. Diserte eam opinionem commemorat Galenus in Gloss. Hippocr. p. 566: Στενυγρῶσαι: στενῶσαι. τινὲς δὲ τὸ συναγαγεῖν τῶν ὑγρῶν τὰς διεξόδους καὶ ξηρᾶναι. Audi nunc Erotianum p. 330: Στενυγρῶσαι: ἀποστεγνῶσαι καὶ πυκνῶσαι τόπον τινὰ ἐν ᾧ ἡ ὑγρασία ἐστίν. Vides haec omnia arbitraria et commenticia esse et ex levi suspicione profecta. Referuntur ad *unicum* locum Hippocratis, quem nemo intelligit. Numquam στενυγρός aut στενυγροῦν eo sensu positum apud quemquam legerant; est enim adiectivi στενυγρός tam rarus usus ut praeter oraculum, quod attulimus, et Simonidis senarium a Galeno laudatum *nusquam alibi* occurrat nisi in Hesychii glossa corrupta: Στένυτρον: εὐρυπωδέστερον καὶ συριγγῶδες, quam optime emendavit Bentleius: Στενυγρόν: εὐριπῶδες, στενὸν καὶ

Digitized by Google

συριγγῶδες. Itaque in vocabulo tam raro et paucissimis noto homines eruditi ludebant, ut Cicero alicubi quum temere vocabuli originem finxisset suaviter addit: »*lusisse putemur, si nihil sit.*" Est idem genus praestigiarum, quo etiam nunc multi interpretes abutuntur. Magna dexteritate substituunt alteri alterum, deinde quasi sit idem quidvis ex quovis nullo negotio efficiunt. Στενυγρῶσαι, inquiunt, est συναγαγεῖν τῶν ὑγρῶν τὰς διεξόδους: hoc vero est ξηρᾶναι: ergo στενυγρῶσαι est ξηρᾶναι. Eodem modo eos audivimus dicentes: ὀργίσασθαι τοὺς χυμούς est οἷον εἰς ὀργὴν προτρέψαι, hoc vero est πρὸς ἔκκρισιν ἑτοιμάσαι: ergo ὀργίσασθαι nihil aliud est quam πρὸς ἔκκρισιν ἑτοιμάσαι. Non est hoc interpretari, sed de nihilo aliquid comminisci et ludere spretis et interpretandi legibus et Graecitatis usu. Sint igitur quamtumvis veteres et in media Graecia nati et docti, nos eorum auctoritatem iure aspernabimur et eorum testimoniis si sapimus nihil credemus.

Alias plura daturus nunc quidem Galeni Commentarios depono de manibus.

C. G. COBET.

(*Continuabitur*).

IOHANNIS CHRYSOSTOMI LOCUS CORRECTUS.

In oratione Iohannis Chrysostomi *in laudem Pauli Apostoli* praemissa Hemsterhusii et Valckenaerii Orationibus selectis p. XLII. de Paulo haec leguntur: μὴ γάρ μοι πόλεις εἶπῃς καὶ ἔθνη καὶ βασιλεῖς καὶ στρατόπεδα καὶ ὅπλα καὶ χρήματα καὶ σατραπείας καὶ δυναστείας· οὐδὲ γὰρ ἀράχνην ταῦτα εἶναι ἐνόμισεν. Ultima vetus Interpres Ananius ita vertit: *Haec enim ille aranearum fila reputavit*, et aliquid de aranearum telis Editor annotavit. Non memini me videre bestiolam molestiorem quam haec est apud Chrysostomum *aranea*. Quamquam οὐδὲ pro καί accipitur et ἀράχνης pro ἀράχνια tamen sententia exit absurda. Si coniecturas non reformidas lege mecum: οὐδὲ γὰρ ἀρχὴν ταῦτα εἶναι ἐνόμισεν.

C. G. C.

Digitized by Google

OBSERVATIONES CRITICAE

IN

CORNELII TACITI LIBROS.

SCRIPSIT W. G. PLUYGERS.

Vit. Agric. c. 22. »Nec Agricola umquam per alios gesta avidus intercepit; seu centurio seu praefectus incorruptum facti testem habebat." Agricolae Tacitum eandem laudem attribuisse suspicor quam Cicero Lucullo in Or. pro Murena § 20. ubi extollitur Luculli virtus, qui legato tantum laudis impertiverit »quantum neque ambitiosus imperator neque invidus tribuere alteri in communicanda gloria debuit." Corrigo: »Nec Agricola umquam per alios gesta *invidus* intercepit."

Hist. I. 4. »Finis Neronis ut laetus primo gaudentium impetu fuerat, ita varios motus animorum non modo in urbe apud patres aut populum aut urbanum militem, sed omnes legiones ducesque conciverat." Non multum differt utrum dicas: haec res laeta mihi accidit, an: gaudeo hanc rem ita evenisse. Itaque principium huius loci significat: qui primo impetu gaudebant Neronem esse mortuum gaudebant eum esse mortuum. Suspicor Tacitum scripsisse »primo *audientium* impetu" Pari audacia dicitur Hist. I. 76. »Longinquae provinciae penes Othonem manebant, non partium studio, sed occupaverat animos prior auditus."

Digitized by Google

Hist. I. in capite 76, cuius partem modo adscripsi, exponuntur copiae et vires partium initio belli Vitelliani. »Ne Aquitania quidem quamquam a Iulio Cordo in verba Othonis obstricta diu mansit. nusquam fides aut amor: metu ac necessitate huc illuc mutabantur." Incerti ac suspensi animi provincialium significantur, qui »huc illuc *nutabant*." Hist. II. 98. »primo Valerius Festus legatus studia provincialium cum fide iuvit; mox nutabat palam epistolis edictisque Vitellium, occultis nuntiis Vespasianum fovens." Hist III. 49. Medicei »nutatione" apud ceteros abiit in »mutatione."

Hist. II. 5. »Vespasianus acer militiae anteire agmen, locum castris capere, noctu diuque consilio ac si res posceret manu hostibus obniti." In belli duce strenuo atque industrio laudari solet quod curam loci castris idonei eligendi ipse suscipit, non praefecto aut centurioni mandat. Lege: »locum castris *ipse* capere." Vit. Agric. 20. »loca castris ipse capere, aestuaria ac silvas ipse praetentare."

Hist. II. 7. Vespasiano Mucianoque consultantibus placuit belli Othoniani exspectare exitum. »Victores victosque numquam solida fide coalescere, nec referre Vitellium an Othonem superstitem fortuna faceret. rebus secundis etiam egregios duces insolescere: discordiam his, ignaviam, luxuriem; et suismet vitiis alterum bello alterum victoria periturum." Egregiis ducibus quos tamen secundae res corrumpant opponuntur Otho et Vitellius vitiis nunc iam dissoluti. At discordia non est vitium. Lego: »*socordiam* his ignaviam luxuriem."

Hist. II. 26. »Caecina non simul cohortes sed singulas acciverat." Facile excidere potuit vocula necessario revocanda: »non *omnes* simul cohortes."

Hist. II. 29. Milites seditiosi Valentem invadunt, saxa iaciunt, fugientem sequuntur, »spolia Galliarum et Viennensium aurum et pretia laborum suorum occultare clamitantes. direptis sarcinis tabernacula ducis ipsamque humum pilis et lanceis rimabantur." Spolia Galliarum et aurum Viennense

Digitized by Google

ipsa sunt praemia laborum suorum quae ducem intervertisse querebantur milites. Ergo dele *et* ante »pretia."

Hist. II. 56. Post prosperas apud Bedriacum res Vitelliani per municipia et colonias dispersi spoliare rapere vi et stupris polluere. »ipsi milites regionum gnari refertos agros dites dominos in praedam aut, si repugnatum foret, ad excidium destinabant. »Dites *domos*" ad excidium milites destinabant, nempe in oppidis cuius agri vexabantur.

Hist. II. 76. Vespasiani incertum ac dubium animum ad bellum impellit Mucianus. Cuius orationis initium est: »omnes qui magnarum rerum consilia suscipiunt aestimare debent an quod inchoatur rei publicae utile ipsis gloriosum aut promptum effectu aut certe non arduum sit." Sive haec in *duas partes* distribuuntur — quod dupliciter fieri potest prouti »rei *publicae* utile" et »ipsis gloriosum" una sententia comprehendas, aut »ipsis gloriosum" cum sequentibus coniungas —; sive tria sunt quae consideranda proponuntur, salus rei publicae, gloria hominis et rei gerundae facultas, sententia requirit ut legatur »*ac* promptum effectu."

Hist. III. 1. Duces Flaviani in Pannonia de ratione belli deliberant. Placuit nonnullis cunctando ducere bellum, »superesse Vespasiano mare, classes, studia provinciarum, per quas velut alterius belli molem cieret. ita salubri mora novas vires adfore et praesentibus nihil periturum." An »et *ex* praesentibus?"

Hist. III. 64. Vitellium ad pacem cum Flavianis inclinantem monent amici nullam umquam cum aemulo imperii sinceram fore concordiam nec posse principatum nisi cum vita deponi. »Fabium illis Valentem captivum et casibus dubiis reservatum praegravem fuisse: nedum Primus ac Fuscus et specimen partium Mucianus ullam in Vitellium nisi occidendi licentiam habeant." Specimen partium per se satis intelligitur, sed non perspicitur quam ob rem hac in causa Mucianus eo nomine indicetur. In mentem mihi venit Tacitum

Digitized by Google

scripsisse »et *regimen* partium Mucianus." Et vero erat hoc tempore Mucianus Flavianorum rector, cuius opera in partibus insignior adeo fuerat quam ipsius Vespasiani. In certo quodam scribendi genere vix dignoscitur PECIMEN et REGIMEN. Ea scriptura archetypum Medicei fuisse compositum partim constat ex Ann. XIII. 3. ubi Neronis nomen abiit in *ne pro*, partim ex Ann. XI. 7. Med. »et postquam annuit *tacere* incipiunt," pro: »annuit ita *agere*." Eiusdem generis est Ann. IV. 24. Med. »excito cum popularibus *recepto* lameo;" pro: »*rege* Ptolemaeo," et Ann. IV. 30. Med. »Serenus *amor cum* reportatur" pro: »*Amorgum*." Ita in loco nostro librarius ante oculos habens *regimen*, *pecimen* videre sibi visus, necessario ad scripturam *specimen* adductus est, quippe unicum vocabulum latinum quod prope ad *pecimen* accederet.

Hist. IV. 32. »Caesorum eo die in partibus nostris maior munerus et imbellior; e Germanis ipsa robora." Mihi quidem hoc loco sententia opponendi particulam flagitare videtur: »maior numerus *sed* imbellior."

Hist. IV. 49. »Claudius Sagitta praefectus alae Petrinae prospera navigatione praevenit Papirium centurionem a Muciano missum, adseveravitque mandata interficiendi Pisonis centurioni data." Legerim »*propera* navigatione praevenit." Hist. IV. 79. »Simul Cerealis propero agmine subvenit." Quid mirum hoc loco aut aliis quibuscunque locis *prospera* et *propera* confundi, si apud Festum p. 253. invenimus »properam pro celeri ac strenua dixisse antiquos testimonio est Cato cum ait in libro de re militari: tertia e castris eductio celeris *prosperaque* est."

Hist. IV. 57. Vocula de Gallis: »melius divo Iulio divoque Augusto notos eorum animos: Galbam et infracta tributa hostiles spiritus induisse." Induendi verbum ridicule ad spiritus transfertur. Lege: »hostiles spiritus *indidisse*," ut c. 34: »ac forte Civilis lapsu equi prostratus, credita per utrumque exercitum fama vulneratum aut interfectum, immane quantum suis pavoris et hostibus alacritatis indidit." Erunt fortasse

Digitized by Google

qui induendi verbi translationem defendere conabuntur loco ex Ann. III. 7. »Tum exuto iustitio reditum ad munia." Sed iustitium Tacito est pro luctu et per comprehensionem pro insignibus luctus, vestibus pullis. Hinc Ann. II. 82. »ante edictum magistratuum ante senatus consultum *sumpto* iustitio deserebantur fora, claudebantur domus."

Ann. I. 2. Postquam »interfecto Antonio ne Iulianis quidem partibus nisi Caesar dux reliquus posito triumviri nomine consulem se ferens et ad tuendam plebem tribunicio iure contentum, ubi militem donis populum annona cunctos dulcedine otii pellexit, insurgere paulatim." Se ferre eam habet potestatem ut cum substantivis non cum adiectivis coniungi possit. Legendum est »tribunicio iure *contentus*."

Ann. I. 3. »Ut Agrippa vita concessit L. Caesarem euntem ad Hispanienses exercitus, Gaium remeantem Armenia et vulnere invalidum mors fato propera vel novercae Liviae dolus abstulit." Latinum est »senecta ac debilitate pedum invalidus" (Hist. I. 9), sed *ex* vulnere invalidus, ut »truncato ex vulneribus corpore" (Ann. I. 17); nam affecta aetate et debilitate pedum continetur infirma valetudo, sed gignunt eam corporis conditionem vulnera. Ergo hoc loco restituendum est »et *ex* vulnere invalidum." Error facilis ac frequens. Ann. XIV. 60. Med. »vulgus cui minor sapientia ex mediocritate fortunae pauciora pericula sunt;" pro »*et* ex mediocritate." Ann. XVI. 8. Med. »Silanus intentior metu et etio patrui ad praecavendum exterritus erat" pro: »et *exi*tio patrui." Hist. III. 1. Med. »novas vires adfore et praesentibus nihil periturum; pro »et *ex* praesentibus." Hist. III. 15. Med. »*et Brit*tannia auxilia Vitellius acciverat;" pro: »et *ex* Brittannia." Contra *et* per dittographiam infertur Ann. XVI. 32. Med. »Egnatius habitu et ore ad exprimendam imaginem honesti et exerciti," pro »ad expr. im. honesti exercitus."

Ann. I. 10. Post mortem Augusti multus de eo sermo aut laudantium aut vituperantium. Hi inter alia disserebant »si-

Digitized by Google

mulatam Pompeianarum gratiam partium: mox ubi decreto patrum fasces et ius praetoris invaserit caesis Hirtio et Pansa, sive hostis illos seu Pansam venenum vulneri adfusum sui milites Hirtium et machinator doli Caesar abstulerat, utrimque copias invasisse." Haec omnia aliorum non scriptoris oratione proponuntur. Ergo legendum est »*abstulerit*" ut supra legitur »invaserit" et mox in eadem oratione »arma quae in Antonium acceperit."

Ann. I. 13. »Augustus supremis sermonibus cum tractaret quinam adipisci principem locum suffecturi abnuerent aut impares vellent, vel iidem possent cuperentque, M. Lepidum dixerat capacem sed aspernantem, Gallum Asinium avidum et minorem, L. Arruntium non indignum et, si casus daretur, ausurum." Arruntio utrumque conceditur et dignitas et voluntas, ceteris duobus alterum tribuitur alterum denegatur. Itaque si orationis compositionem ad sententiam Augusti accommodare voluit Tacitus usus est particula exceptiva »Gallum Asinium avidum *sed* minorem."

Ann. I. 34. Germanicus seditiosorum militum »adsistentem contionem, quia permixta videbatur, discedere in manipulos iubet: sic melius audituros responsum; vexilla praeferri, ut id saltem discerneret cohortes: tarde obtemperavere." In hac compositione »id saltem" artissime cohaerentia hanc sententiam efficiunt: ut quamquam milites diversarum cohortium permixti manerent praelata saltem vexilla cohortes discernerent. Verum nisi sunt discreti milites, etiamsi proponuntur vexilla, cohortes permixtae sunt. *Id* delendum est et *saltem* ad totam sententiam referendum, »ut saltem discerneret cohortes" scil. Germanicus.

Ann. I. 40. Milites exasperati aegre retenti sunt quominus legatis a senatu atque a principe missis vim et caedem afferrent. »Eo in metu arguere Germanicum omnes, quod non ad superiorem exercitum pergeret, ubi obsequia et contra rebelles auxilium." Obsequia sunt facta obsequiosorum hominum, ut Ann. III. 65. »primores civitatis quibus claritudo

Digitized by Google

sua obsequiis protegenda erat." Hoc loco sententia requirit *obsequium*.

Ann. I. 41. Germanicus amicorum precibus resistens ipse in castris permansit, sed uxorem gravidam et parvulum filium a se dimisit. »Incedebat muliebre et miserabile agmen, profuga ducis uxor parvulum sinu filium gerens, lamentantes circum amicorum coniuges quae simul trahebantur; nec minus tristes qui manebant. Non florentis Caesaris neque suis in castris, sed velut in urbe victa facies gemitusque ac planctus etiam militum aures oraque advertere." Qui hoc loco vulgatam lectionem tuentur verba »neque suis in castris" cum Caesare coniungunt in hunc modum: facies Germanici quae non erat florentis Caesaris neque in suis castris agentis etc. Durissima sane verborum constructio. Equidem illa verba *ad faciem* referens pronomen *quae* post *neque* restituo, »neque *quae* suis in castris, sed velut in urbe victa facies."

Que et *quae* deinceps posita ubique varios errores pepererunt. Ann. VI. 35. (51) pari errore atque in loco nostro Mediceus alterum omittit: »pro ingenio cuius quaesiti decretique in principem honores;" pro: »cuius*que* quaesiti." Ann. XII. 62. Med. »memorabantque quae," pro »memorabant *quaeque*; Ann. XIII. 8. Med." aliis quaeque Cappadocia hiemabant, »pro *alisque quae* in C. h.;" Ann. XIV. 61. Med. »mutata quaeque," pro »mutata*que quae*." etc.

Ann. I. 51. Germaniam Caesar ferro flammisque pervastat sine vulnere militum »qui semisomnos inermos aut palantes ceciderant. Excivit ea caedes Bructeros, Tubantes, Usipetes, saltusque per quos exercitui regressus insedere. quod gnarum duci incessitque itineri et proelio. pars equitum et auxiliariae cohortes ducebant" etc. Ad »incessitque itineri et proelio" Orellius haec: »Nota hunc Dativi usum simillimum huic Ann. XIII. 40: *qui viae pariter ac pugnae composuerat exercitum.* Cf. Curt. III. 8. *itineri simul paratus et proelio.*" Mihi vero in his locis Dativi usus dissimillimus videtur loco nostro. Crebro apud Tacitum veniendi et mittendi verba cum Dativo coniunguntur sed numquam absque participio rem gerundam sig-

Digitized by Google

nificanti; velut: mittere distrahendo hosti, Ann. I. 60; venire augendis stipendiis, Ann. I. 26; venire reddendae dominationi, Ann. VI. 42. (49). Sed quae supra leguntur sine exemplo dicta sunt. Emendationis viam monstravit eiusdem Orellii industria qui ipsos locos attulit unde discimus quibus verbis sententia scriptoris sit comprehendenda. Dedit Tacitus nisi fallor: »incessitque itineri et proelio *pariter paratus*. pars equitum" etc. Librarius scilicet oculos a *pariter* ad *pars* traiecit.

Coniecturam meam litteramque labialem quater deinceps ab initio vocabulorum repetitam Orellio certe non probassem, qui Hist. I. 10. Mucianus »in secretum Asiae repositus tam prope ab exule fuit quam postea a principe" certissimam Acidalii emendationem *sepositus* reiecit, partim quod »σιγματισμὸν efficeret prorsus ingratum." Ergo iudicat non scripsisse Tacitum »in secretum Asiae sepositus" quia insuavis sit tot litterarum sibilantium concursus. Itane vero. Num igitur aliter iudicandum est de vit. Agric. 16: et *s*editio *s*ine *s*anguine *s*tetit" de Hist. I. 26. »rem publicam foedare principi*s* *s*ui *s*anguine *s*obrii parabant;" de Hist. II. 18: »mox velle *s*imulan*s* quo plu*s* auctoritati*s* ine*s*set consiliis *s*i *s*editio mite*s*ceret;" de Hist. III. 66. »ip*s*um *s*ane *s*enem et pro*s*peri*s* adver*s*i*s*que *s*atiatum;" de Hist. IV. 42. »rapti*s* con*s*ularibu*s* *s*poliis *s*eptuagie*s* *s*e*s*tertio *s*aginatu*s* et *s*acerdotio fulgens;" de Hist. V. 5. »quippe Liber fe*s*to*s* laeto*s*que ritu*s* po*s*uit, Iudaeorum mo*s* ab*s*urdu*s* *s*ordidu*s*que;" et de aliis compluribus locis, in quibus omnibus littera *s* crebrius etiam auditur quam in »in secretum Asiae sepositus." Ergone omnes hos locos Tacito abiudicavit Orellius?

Mihi totum hoc disputandi genus, utpote in sermone cuius sonum penitus ignoramus, lubricum videtur admodum et subineptum, et leve prorsus aut nullum momentum in diiudicandis veterum scriptorum lectionibus afferre aures nostrae. Romanorum Taciti aequalium aures an eiusdem litterae saepius deinceps repetitae sonum fastidiverint nescio; hoc affirmare ausim ipsum Tacitum ad eam rem prorsus non attendisse. Ita statuendum esse de littera *s* vidimus supra; nec aliter eum in ceteris litteris fecisse demonstrant loci quales sunt Hist. I. 25. »com-

Digitized by Google

mune omnes metu mutandae militiae terrebantur;" Hist. I. 29. »adfertur rumor rapi in castra; Hist. II. 76. »nero nobilitate natalium;" Hist. III. 29. »et superiacta tela testudine laberentur." Hist. IV. 34. »incendiis flagrantium villarum venire victorem exercitum intelligebatur" et mox »in conspectu castrorum constitui signa — Vocula iubet." Nec quidquam peculiare habuisse litteram *p* ut eius repetitio diligentius a Tacito sit evitata quam ceterarum omnium apparet ex Germ. 17. »proxima pars pectoris patet;" ex Hist. I. 48. »legioni post praeturam praepositus probatusque," et ex multis aliis locis.

Hoc iam me obtinuisse spero: si »incessitque itineri et proelio pariter paratus" sententiae satisfacit et latinitati, si scribentis error quem suspicatus sum facilem habet demonstrationem, non reiiciendam esse coniecturam meam, si orationem efficit quae nonnullorum auribus minus grata accidat.

Ann. I. 63. In expeditione Germanica Caecinae imperat Caesar ut pontes longos quam maturrime superet, »angustus is trames vastas inter paludes et quondam a L. Domitio aggeratus; cetera limosa, tenacia gravi caeno aut rivis incerta erant." Distinguuntur a Tacito loca in paludibus ubi aquae fluitabant, ab iis quae inter aquas eminebant »limosa *tenaci* ac gravi caeno."

Ann. II. 63. Maroboduus Marcomannorum rex seditione popularium regno expulsus se fortunasque suas Tiberio permisit. »et Maroboduus quidem Ravennae habitus ne si quando insolescerent Suevi quasi rediturus in regnum ostentabatur: sed non excessit Italia." Particulam *ne* retinent alii, quamquam nullam loci probabilem interpretationem afferentes, alii abiiciunt, sine ulla demonstratione unde orta sit interpolatio. Equidem legerim: *nisi quod* si quando insolescerent Suevi quasi rediturus in regnum ostentabatur »i. e. Ravennae quidem solebat haberi Maroboduus; sed si Suevi insolescerent tamquam reducturus in regnum Tiberius eum Germaniae finibus admoveri iubebat. Librarius imprudens post prius *si*

Digitized by Google

ea verba continuavit quae in archetypo post alterum *si* posita erant.

Ann. III. 3. In luctu ob mortem Germanici »Tiberius atque Augusta publico abstinuere inferius maiestate sua rati si palam lamentarentur, an ne omnium oculis vultum eorum scrutantibus falsi intelligerentur. matrem Antoniam non — reperio ullo insigni officio functam — seu valetudine praepediebatur, seu victus luctu animus magnitudinem mali praeferre visui non toleravit. Facilius crediderim Tiberio et Augusta, qui domo non excedebant, cohibitam, ut par maeror, et matris exemplo avia quoque et patruus attineri viderentur." In postremis verborum structura facili emendatione ad sententiam scriptoris accommodari potest legendo: »ut pari maerore et matris exemplo" etc. Ita quoque tollitur dura syntaxis nominativi »par maeror" ad verbum »viderentur" relati. Vulgata lectio significat operam dedisse Tiberium et Liviam ut ne minus graviter Antonia Germanici mortem ferre videretur quam ipsi ferrent. Sed plane contrarium efficere studebant, nempe ut ipsorum maeror falsus vero Antoniae maerori par videretur.

Ann. III. 5. Fuerunt qui Germanico mortuo ne solitos quidem et cuicunque nobili debitos honores contigisse quererentur: »non fratrem nisi unius diei via, non patrem saltem porta tenus obviam." Ciceronis est II. de divinat. § 27: »quum iam progressus esset multorum dierum viam;" et Taciti II. Hist. 57: »paucorum dierum iter progressus." Uterque opinor in alia re dixisset: paucorum dierum viam, sive iter, obviam itum est. Cur igitur Tacitum in elliptico dicendi genere aliter locutum esse putemus, et hoc loco posuisse »unius diei via" pro *viam?*

Ann. III. 12. In oratione Tiberii apud senatum quum quaestio de morte Germanici haberetur leguntur haec: »id solum Germanico super leges praestiterimus quod in curia potius quam in foro, apud senatum quam apud iudices, de

Digitized by Google

morte eius anquiritur" In quibus nisi curiae et fori appellatione senatores et iudices comprehenduntur inepta sane est loci ubi quaestio haberetur commemoratio: sin vero non locus dumtaxat, sed in curia senatores, in foro iudices cogitandi sunt, qua de causa eadem res bis proponitur, »in curia" et »apud senatum, »in foro" et »apud iudices? Equidem »apud senatum et apud iudices" delerem, si certa et indubitata interpolationis huius generis vestigia in Annalibus deprehendissem. Alterum tautologiae exemplum deprehendimus Ann. XIV. 27. »veterani neque coniugiis suscipiendis neque alendis liberis sueti orbas sine posteris domos relinquebant," ubi »sine posteris" nihil sententiae addit quod non in adiectivo *orbus* insit.

Ann. III. 28. Principium huius capitis ita lego: »Tum Cn. *Pompeius tertium* consul corrigendis moribus delectus; *sed gravior* remediis, quam delicta erant, suarumque legum auctor idem ac subversor quae armis tuebatur armis amisit." Med. »et gravior."

Ann. III. 35. »Proximi senatus die Tiberius per literas — M. Lepidum et Iunium Blaesum nominavit ex quis pro consule Africae legeretur." Ex quo senatus certis diebus haberi coeptus est invaluit usus ut senatus dies esset pro sessione senatus. Sed haec locutio tam prope a nomine composito abest *ut* quidquid additur cum nomine dies congruere debet. Nec usquam me aliter legere memini quam: »proximo senatus die," »eo senatus die" Hist. IV. 6. etc.

Ann. III. 54. De renovanda lege sumtuaria cogitabant Aediles. Senatus rem ad principem reiicit. Tiberius maiorum rerum curam sustinere principem respondet; sed, inquit, »si quis ex magistratibus tantam industriam ac severitatem pollicetur ut ire obviam queat hunc ego et laudo et exonerari laborum meorum partem fateor." Qui mecum sentiunt fatendi verbum minime sententiae Tiberii accommodatum esse iis fortasse persuadebo ut legant: »exonerari laborum meorum parte *me laetor*." Postquam semel E pronominis *me* in

Digitized by Google

F abiit scripsit, librarius »partem fateor." Idem vitium contraxit Mediceus in Hist. IV. 71. ubi FRIGERET pro ERIGERET. Contra F in E depravatum est Ann. III. 21. EVSTI pro FVSTI. Aliud exemplum eiusdem erroris protulit Bezzenbergeri sagacitas, cui viro in emendandis Taciti scriptis praefero neminem, paucissimos pares esse existimo. Is igitur correctionem ab aliis inchoatam perficiens Ann. XIV. 16. pro Medicei scriptura: »etiam sapientiae doctoribus tempus impertiebat (Nero) post epulas, utque contraria adseverant tum discordiae ruere-tur" restituit »utque contraria adseverantium discordia *fruere-tur.*"

Ann. III. 58. »Provincia Africa Iunio Blaeso prorogata Servius Maluginensis flamen Dialis ut Asiam sorte haberet postulavit." Numquid potest postulari stultius quam ut sorte habeas? Scripsit Tacitus: »ut *Asiae sortem* haberet postulavit," sicut cap. 32: »Sex. Pompeius Marcum Lepidum ut socordem inopem et maioribus suis dedecorum eoque etiam Asiae sorte depellendum incusavit." et cap. 71: »ita sors Asiae in eum qui consularium Maluginensi proximus erat conlata."

Ann. III. 73. Tacfarinas regulus Numidiae »quamquam saepius depulsus, reparatis per intima Africae auxiliis huc arrogantiae venerat ut legatos ad Tiberium mitteret sedemque ultro sibi atque exercitui suo postularet, aut bellum inexplicabile minitaretur." Non novi alterum veteris scriptoris *locum* in quo bellum dicatur inexplicabile. Spectata verbi potestate est bellum exitum finemque non habiturum propter locorum longinquitates et difficultates, vel propter hostium numerum ac ferociam, denique propter aliquam causam quae in ipsa belli ratione posita sit non in voluntate hominis. Minitantur autem homines ea quae ipsi perficere se posse putant aut videri se posse sperant. Hanc ob rem non credo Tacitum induxisse regulum Numidicum bellum inexplicabile, minitantem, sed *inexpiabile.*

Quae modo dixi neminem posse minitari bellum impeditum sive inexplicabile, ea non convelluntur loco Ann. IV. 46. Thraces »castella rupibus indita conlatosque illuc parentes et con-

Digitized by Google

iuges ostentabant, bellumque impeditum arduum cruentum minitabantur." Hic enim minitandi verbum improprie positum significat Thraces ostendisse bellum fore impeditum; supra est minaciter denunciare.

Ann. IV. 27. »Eadem aestate mota per Italiam servilis belli semina fors oppressit." Semina nec proprie nec translate dicuntur moveri. Legendum est »*moti* per Italiam servilis belli semina.

Ann. IV. 45. L. Piso praetor Hispaniae citerioris a quodam agresti nationis Termestinae interficitur. Is ex latebris protractus ne tormentis quidem adigi potuit ut conscios ederet. »Sed Piso Termestinorum dolo caesus habetur, qui pecunias e *publico* interceptas acrius quam ut tolerarent barbari cogebat" Bezzenbergerus: »quippe pecunias." Tum probabilius esse videtur exposuisse Tacitum eorum opinionem qui factae caedis aequales fuerant, quam qui sub Traiano vixerunt, quos in caedem Pisonis eiusque causas inquisivisse vix mihi persuadere possum. Suspicor olim scriptum fuisse »Piso Termestinorum doli caesus *habebatur*."

Ann. IV. 62. Apud Fidenam amphitheatrum privatis opibus exstructum corruit »immensamque vim mortalium spectaculo intentos aut qui circum adstabant praeceps trahit atque operit. et illi quidem quos principium stragis in mortem adflixerat ut tali sorte cruciatum effugere. miserandi magis quos abrupta parte corporis nondum vita deseruerat, qui per diem visu per noctem ululatibus et gemitu coniuges aut liberos noscebant." Rupertius »ut tali sorte" explicat: ut tali in casu *fieri solet*; Orellius: pro tali sorte. Utrum sequi eligas, commotam et miserabilem narrationem mirum in modum frangi ac debilitari senties. Tacitus qui adflicti statim perierunt beatos praedicat prae iis qui ruina oppressi vitam cum cruciatu traxerunt. Itaque comparationem quam in »miserandi magis" orationis quoque forma proposuit, supra iam eum instituisse suspicor et scripsisse; »et illi quidem quos principium stragis

Digitized by Google

in mortem adflixerat *optabili* sorte cruciatum effugere: miserandi magis" etc. Sequentia »qui — noscebant." non puto ad debilitatos esse referenda. Potius de iis dicta esse arbitror qui incolumes evaserant vel leviter saucii, sed lignorum strage implicati aut ad ruinam adstantes corpora carissimorum ante oculos habebant vocesque audiebant quiritantium. Tacitus id ipsum mihi dedisse videtur quod Orellius reperit sed repertum abiecit: »miserandi magis quos abrupta parte corporis nondum vita deseruerat, qui*que* per diem visu per noctem ululatibus et gemitu coniuges aut liberos noscebant."

Ann. XI. 3. Asiatico immissis a Messalina Vitellioque accusatoribus Claudius liberum mortis arbitrium permittit. »Hortantibus dehinc quibusdam inediam et lenem exitum remittere beneficium Asiaticus ait; et usurpatis quibus insueverat exercitationibus lauto corpore hilare epulatus, cum se honestius calliditate Tiberii vel impetu G. Caesaris periturum dixisset quam quod fraude muliebri et impudico Vitellii ore caderet, venas exsolvit." Ipsa Asiatici verba fuere: honestius calliditate Tiberii, impetu G. Caesaris periissem, quam fraude muliebri et impudico Vitellii ore cado. In quibus nullus locus est particulae *quod*. Itaque delenda videtur.

Ann. XI. 22. Gn. Nonius eques Romanus ferro accinctus reperitur in coetu salutantium principem. »postquam tormentis dilaniabatur de se non i(nfitiatus conscios) non edidit incertum an occultans." Quae in loco parum integro supplevit I. Gronovius uncinis inclusi. Sed reliqua: »conscios non edidit incertum an occultans" eiusmodi sunt ut in re gravissima ludere scriptorem diceres. Fortasse dederat: »incertum *carens* an occultans."

Ann. XI. 23. Cum de supplendo senatu ageretur primoresque Galliae Comatae civitatem Romanam pridem assecuti ius adipiscendorum in urbe honorum expeterent studiis diversis apud principem de ea re certatum est, »fruerentur sane vocabulo civitatis: insignia patrum decora magistratuum ne vul-

Digitized by Google

garent." Non vulgant qui accipiunt sed is qui sine discrimine tribuendo vulgaria reddit. Legendum est »ne *vulgarentur*."

Ann. XI. 51. Cum Messalina iustas nuptias cum adultero eo ipso tempore celebraret quo maritum ab Ostia liberti in urbem pertrahebant, »ferunt Vettium Valentem lascivia in praealtam arborem connisum interrogantibus quid aspiceret respondisse tempestatem ab Ostia atrocem, sive coeperat ea species, seu forte lapsa vox in praesagium vertit." Species per se non constat, sed in aliqua re cernitur. Itaque »ea species" nihil significat nisi intelligitur cuius rei species sit. Praeterea species certum quoddam est et absolutum cuius neque finis observatur neque initium; potest incipere tempestas et in coelo esse species incipientis tempestatis, tempestatis *species incipere* non potest. Ergo »coeperat" vitiosum est. Lego: »sive *coeli erat* ea species, seu forte lapsa vox in praesagium vertit."

Ann. XII. 24. Exponit Tacitus quae apud veteres scriptores de pomerio urbis invenerat. »Forum Romanum et Capitolium non a Romulo sed a Tito Tatio additum urbi credidere, mox pro fortuna pomerium auctum." »Credidere" ponitur de fama rerum dudum explosa et ad veriora versa. Tacitus »*tradidere*" scripsisse videtur. Tum suspicor ante pomerii vocabulum excidisse populi Romani appellationem: »mox pro fortuna *po. ro.* pomerium auctum."

Ann. XII. 32. »Silurum gens non atrocitate non clementia mutabatur quin bellum exerceret castrisque legionum premenda foret, id quo promptius veniret colonia Camulodunum valida veteranorum manu deducitur in agros captivos." Conferendi sunt duo alii loci ex Annalibus, alter XIV. 43. ubi de caede praefecti urbis agens in senatu Cassius se antea novis senatus decretis non adversatum esse commemorat partim quod quidquid in senatu auctoritatis esset crebris contradictionibus destruendum non existimaret »ut maneret integrum si

Digitized by Google

quando res publica consiliis eguisset. quod hodie venit consulari viro domi suae interfecto." Rhenanus correxit: »quod hodie evenit." Alter locus est Ann. XVI. 24: Thrasea codicillos ad Neronem composuit requirens quid sibi obiiceretur; eos »Nero properanter accepit spe exterritum Thraseam scripsisse per quae claritudinem principis extolleret suamque famam dehonestaret, quo dubie non venit — vocari patres iubet." Correxit idem Rhenanus: »quod ubi non evenit." In utroque loco novissimi editores Rhenanum secuti sunt, tertium locum Ann. XII. 32. intactum reliquerunt. Vellem maiori constantia ibi quoque scripsissent aut »id quo promptius *eveniret*," aut iterata praecedentis vocabuli parte extrema et prima littera verbi *veniret* »id quo promptius »*usu veniret*."

Ann. XII. 40. A. Didius in Brittanniam adveniens adversa legionis pugna res Romanas adfectas invenit »aucta aeque et apud hostes eius rei fama quo venientem ducem exterrerent, atque illo augente audita, ut maiore laus compositi vel si duravissent venia iustior tribueretur." Lipsius »compositis." Equidem suspicor ante »vel" excidisse *velli* sive *belli*. Frequens permutatio literarum *v* et *b* etiam in Mediceo. In libro Annalium XIV. c. 34. caterbas pro catervas; c. 45. Cingontus Barro pro Cingonius Varro; c. 54. iuvere pro iube rem; c. 58. fabore pro favore. In Ann. XV. 13. Bovillae audiunt Vobillae, in Hist I. 78. Flavius Sabinus est Flabius Savinus etc. etc. Caeterum nondum mihi constat utrum scribendum sit »ut maior laus compositi *belli*, vel si duravis*set*" an »duravis*sent*." Nam pluralis quoque in Tacito ferendus videtur.

Ann. XIV. 7. Neroni nuntius affertur evasisse matrem ex insidiis quas ei struxerat; statim Burrum et Senecam arcessivit ut de re praesenti consultaret. »Igitur longum utriusque silentium ne irriti dissuaderent, an eo descensum credebant ut nisi praeveniretur Agrippina pereundum Neroni esset. Post Seneca hactenus promptius respiceret Burrum ac sciscitaretur an militi imperanda caedes esset." Locum variis modis in Mediceo corruptum partim restituerunt viri docti. Ad-

Digitized by Google

huc medicinam poscit: »Post Seneca hactenus promptius" etc. Mihi in mentem venit Tacitum scribere potuisse. »Post Seneca *sententiam* hactenus *prompsit ut* respiceret Burrum" etc. i. e. Seneca non claris et perspicuis verbis declaravit tollendam esse Agrippinam, sed hactenus sententiam suam aperuit ut Burrum interrogaret an caedes tuto posset militi mandari.

Ann. XIV. 11. Nero parricidium apud senatum excusavit oratione quam ei scripserat Seneca. »Ergo non iam Nero cuius immanitas omnium questus anteibat, sed Seneca adverso rumore erat quod oratione tali confessionem scripsisset." Haec significant fere Senecam contraxisse invidiam quod confessionem scripsisset qui scelus abscondere debebat. Puto crimini esse datum quod ingenium et facultates confesso parricidae commodasset. Lego quod *orationem* tali *confessioni* scripsisset."

Ann. XV. 5. Corbulo misit ad Vologesen qui circumsessa Tigranocerta expostularent." omitteret potius obsidionem, aut se quoque in agro hostili castra positurum." »Potius" mirae lenitudinis est in tali nuncio et in imperatore Romano. Legendum est »omitteret *protinus* obsidionem."

Ann. XV. 6. Proprius dux tuendae contra Parthos Armeniae missus est Caesennius Paetus qui cum parte copiarum Corbulonis provinciam obtineret. »Iamque aderat copiis ita divisis ut quarta et duodecima legiones addita quinta quae recens e Moesis excita erat, simul Pontica et Galatarum Cappadocumque auxilia Paeto obedirent, tertia et sexta et decuma legiones priorque Suriae miles apud Corbulonem manerent, cetera ex rerum usu sociarent partirenturve." In hac partitione malim » ut — legiones — auxilia Paeto *obvenirent.*" praesertim cum obediendi verbum fortasse in singulos milites cadat, sed de legionibus et auxiliis adversus imperatorem improprium et in re militari inauditum esse videatur.

Ann. XV. 16. Exercitus Romanus in Armenia a Parthis

Digitized by Google

obsessus foeda pactione ante adventum Corbulonis castra egreditur. »Ceterum obsessis adeo suppeditavisse rem frumentariam constitit, ut horreis ignem iniicerent contraque prodiderint Corbulo Parthos inopes copiarum et pabulo attrito relicturos oppugnationem, neque se plus tridui itinere afuisse. Adiicit" etc. Haec ratio parum constat: tantam copiam frumenti suppeditavisse Romanis ut Corbulo prodiderit Parthis vix superfuisse quo vitam sustentarent. Scriba orationem suspensam perperam continuavit: hinc pluralis »prodiderint." Lego — »iniicerent. *Contra prodidit* Corbulo — afuisse. Adiicit" etc.

Ann. XV. 41. Domuum et insularum et templorum quae Neronis incendio amissa sunt numerum inire haud promptum fuerit: »sed vetustissima religione quod Servius Tullius Lunae, et magna ara fanumque, quae praesenti Herculi Arcas Evander sacraverat — exusta." Suspicor *fanum* olim omissum nec suo loco restitutum esse. »sed *fanum* vetustissima religione — et magna ara *quam* praesenti Herculi" etc.

Ann. XV. 45. Missi in Asiam et Achaiam Acratus et Secundus Carinas, »ille libertus cuicunque flagitio promptus, hic Graeca doctrina ore tenus exercitus animum bonis artibus non induerat." Imo »*imbuerat.*"

Ann. XV. 46. »Certum ad diem in Campaniam redire classem Nero iusserat non exceptis maris casibus. Ergo gubernatores quamvis saeviente pelago a Formiis movere et gravi Africo dum promontorium Miseni superare contendunt Cumanis litoribus impacti triremium plerasque et minora navigia passim amiserunt." Idem naufragii locus maioribus et minoribus navigiis litora Cumana. Scripsitne Tacitus »et minora navigia *partim* amiserunt."

Ann. XV. 51. Cunctantibus qui in Neronem coniuraverant prolatantibusque spem inter ac metum »Epicharis quaedam — accendere et arguere coniuratos." Utrum arguere an urguere scriptum sit saepe oculis vix dignoscitur. Hoc loco sententia

Digitized by Google

flagitat *urguere* i. e. ad agendum impellere. Cf. Ann. XI. 26. Hist. I. 22, II. 30. Mox in eodem capite »erat navarchus in ea classe Volusius Proculus occidendae matris Neronis inter ministros" malim »*Neroni* inter ministros." Et paulo inferius »nec leve auxilium in classe crebras occasiones quia Nero multo — maris usu laetabatur" sine dubio legendum est »in classe *et* crebras occasiones."

Ann. XV. 60. Cum Senecae caedes pararetur defert Natalis quidam mandata se Pisonis ad Senecam pertulisse, adiicitque quid is respondere iussisset. »Haec ferre Gavius Silvanus tribunus praetoriae cohortis et an dicta Natalis suaque responsa nosceret percunctari Senecam iubetur." Rogatur Seneca an confiteretur talia se audivisse et respondisse i. e. »an dicta Natalis suaque responsa *agnosceret.*" Verbum pervulgatum apud omnes scriptores a Tacito crebro usurpatur. Vide Ann. VI. 8. (14), Hist. I. 52, 75.

ARISTOPHANES Pac. vs. 15—20.

Aristophanis PACIS versus XV. priores G. Dindorfium rectius inter duorum servorum personas distribuisse in altera editione Poetarum Scenicorum Graecorum video. Sed neque in sequentibus scenica ratio constat. Namque non potest idem histrio intro auferre mortarium et spectatores de scena alloqui. Locus ita constituendus est:

15. A. αἰβοῖ, φέρ' ἄλλην χἀτέραν μοι χἀτέραν
καὶ τρῖβ' ἔθ' ἑτέρας. B. μὰ τὸν Ἀπόλλω 'γὼ μὲν οὔ.
οὐ γὰρ ἔθ' οἷός τ' εἰμ' ὑπερέχειν τῆς ἀντλίας.
A. αὐτὴν ἄρ' οἴσω συλλαβὼν τὴν ἀντλίαν;
B. νὴ τὸν Δί' ἐς κόρακάς γε, καὶ σαυτόν γε πρός.
ὑμῶν δέ γ' εἴ τις οἶδ' ἐμοὶ κατειπάτω κτἑ.

W. G. PLUYGERS.

Digitized by Google

MISCELLANEA

PHILOLOGICA ET CRITICA.

I.

AD HIPPOCRATEM.

Quum nuper in nova ac splendida Hippocratis editione, quam procuravit Ermerinsius, praeclarum Hippocratis librum Περὶ Ἀέρων, Ὑδάτων, Τόπων diligenter relegerem, compluscu-lae mihi inter legendum aut veteres de textu emendando su-spiciones confirmatae sunt aut novae subnatae, quarum par-tem in medium proferre et cum eruditis communicare iuvat. Sequar editionem Ermerinsii, qui post Coraën multos locos praeclare restituit.

Hippocrates quum dixisset cap. I: ἐς πόλιν ἐπειδὰν ἀφίκη-ται (L. ἀπίκηται) τις ἧς ἄπειρός ἐστι διαφροντίσαι χρὴ τὴν θέσιν αὐτῆς ὅκως κέεται καὶ πρὸς τὰ πνεύματα καὶ πρὸς τὰς ἀνατο-λὰς τοῦ ἡλίου, post pauca haec subiungit: εἰ γὰρ ταῦτα εἰδείη τις καλῶς — οὐκ ἂν αὐτὸν λανθάνοι ἐς πόλιν ἀφικνεόμενον (L. ἀπικνεόμενον) ἧς ἂν ἄπειρος ᾖ· οὔτε νοσήματα ἐπιχώρια οὔτε τῶν κοινῶν ἡ φύσις ὀκοίη τις ἐστί· ὥστε μὴ ἀπορέεσθαι — μηδὲ δια-μαρτάνειν ἃ εἰκός ἐστι γίγνεσθαι ἢν μή τις ταῦτα πρότερον εἰδὼς πρόφρων τις ᾖ. Ultima verba corrupta sunt et eorum emenda-tio praeclare instituta est sed non perfecta. Heringa enim, medicorum acutissimus, in Observatt. Crit. p. 44. sagaciter perspexit in ΠΡΟΦΡΩΝΤΙΣΗΙ latere verbum προφροντίσῃ. Pal-mariam emendationem Ermerins recepit »*etiamsi ignorem*,"

Digitized by Google

inquit, »*an alibi προφροντίζειν legatur.*" Mihi quoque nusquam alibi *προφροντίζειν* lectum est, sed ea res scrupulum non iniiciet ubi memineris verbum Graecum quodlibet ab unoquoque cum praepositionibus *πρό*, *πρός* et *σύν* pro re nata componi posse ac solere haud secus ac si adverbia ea essent. Quis umquam audivit aut legit *προμίγνυμι*? Homerus pro re nata illud verbum finxit in Iliad I. 452:

ἡ δ' αἰὲν ἐμὲ λισσέσκετο γούνων
παλλακίδι προμιγῆναι, ἵν' ἐχθήρειε γέροντα.

quam multa alia sint sic composita quae *semel* tantum legantur docebunt Lexicorum conditores. Idem est *προμιγῆναι* atque *πρότερον μιγῆναι*, *προεῖναι* atque *πρότερον εἶναι*, *προγενέσθαι* atque *πρότερον γενέσθαι*, et sic pro *ἦν μή τις πρότερον ταῦτα φροντίσῃ* bene et exquisite dicitur *ἦν μή τις ταῦτα προφροντίσῃ*. Sed quid, quaeso, sibi volunt verba stulte addita *πρότερον εἰδώς*? Adversis frontibus concurrunt *εἰδέναι* et *φροντίζειν*, *προφροντίζειν* et *πρότερον εἰδέναι*. Quae quis antea *probe novit* ea neque *φροντίζειν* opus est neque potest quis ullo modo *προφροντίζειν*. Scin unde *πρότερον εἰδώς* natum sit? Nempe ex antiqua corruptela *ἦν μή τις ταῦτα πρόφρων τις ᾖ*. Sciolus nescio quis ad *πρόφρων* adscripsit *πρότερον εἰδώς*. Vehementer homo fallitur, sed si verba sana fuissent *πρόφρων* nihil aliud quam hoc significare potuisset. Habet igitur aliquid excusationis error e corruptae scripturae interpretatione natus. Nemo enim potest locum corruptum interpretari quin certum loquendi usum violet verbisque depravatis affingat significationem commenticiam a reliquorum omnium loquendi consuetudine alienam. Hoc ipso certo indicio Critici librorum menda deprehendunt ubi caeteri quodlibet de suo fingunt. Tenemus igitur manifestum vetus additamentum, qualia ex hoc libro complura et alii et Ermerins expulerunt, et hanc veram lectionem habebimus *ἦν μή τις ταῦτα προφροντίσῃ*.

Iuvat eiusdemmodi interpolationis alterum exemplum ex eodem libro statim subiungere. Editur ab omnibus cap. 25. pag. 273. Erm. de Scythis: *ἐν ταύταις μὲν οὖν ταῖς ἀμάξαις αἱ γυναῖκες διαιτεῦνται ξὺν τοῖσι παιδίοισι· αὐτοὶ δὲ ἐφ' ἵππων ὀχεῦνται οἱ ἄνδρες*. Dabunt mihi qui Veterum lectione aurem subactam habent et antiquae compositionis bene gnari sunt

Digitized by Google

expuncto emblemate οἱ ἄνδρες legendum esse: αὐτοὶ δὲ ἐφ' ἵππων ὀχεῦνται. Putidum est exemplis quibusdam pervulgatum loquendi genus confirmare velle. Hoc potius admoneo, si quis in tali re αὐτοὶ οἱ ἄνδρες voluisset dicere, ea verba sic disiici et dissecari non potuisse. Graecum est in tali oppositione aut οἱ δὲ ἄνδρες ponere aut αὐτοὶ δέ, quorum illud omnibus scriptoribus commune est, hoc *antiquis* proprium ac solemne, in quorum numero est Hippocrates.

Simile additamentum commaculat verba Hippocratis in cap. 50. pag. 278: Τοῦτο δὲ πάσχουσι Σκυθέων [οἱ πλούσιοι] οὐχ οἱ κάκιστοι ἀλλ' οἱ εὐγενέστατοι καὶ ἰσχὺν πλείστην κεκτημένοι. Est autem hoc emblema huiusmodi, ut possit inter legendum etiam acutum lectorem alias res agentem aut rei ipsi intentum fugere, sed nemo paulo perspicacior semel admonitus fraudem non statim agnoscet.

Obiter exime articulum ex loco vicino: ἐνδύονται φολὴν γυναικείην καταγνόντες [τὴν] ἑωυτῶν ἀνανδρείην. Paulo calidius Ermerins de suo τήν interposuit. Et ratio et constans omnium usus docent articulo in talibus locum non esse. Eleganter dicitur μωρίαν, εὐήθειαν, πονηρίαν, ἀσέβειαν, et quidquid turpe ac vitiosum est, καταγιγνώσκειν τινός pro μωρὸν, εὐήθη, πονηρὸν, ἀσεβῆ ἡγεῖσθαί τινα. Sic igitur Hippocrates dixerat: καταγνόντες ἑωυτῶν ἀνανδρίην, non ἀνανδρείην.

Addam et aliud emblema, quo deturpatur locus Hippocratis cap. 29. pag. 277: ὅταν δὲ ἀπορρυῇ τὸ αἷμα ὕπνος ὑπολαμβάνει ὑπὸ ἀσθενείας καὶ καθεύδουσι· ἔπειτα ἀνεγείρονται οἱ μὲν ὑγιεῖς ἐόντες οἱ δ' οὔ. Pro ὕπνος ὑπολαμβάνει Coraës ἐπιλαμβάνει substituit, quod Ermerins recepit. Nollem factum: passim ὕπνος dicitur λαμβάνειν τινά, cuius rei plura exempla composui in *Nov. Lectt.* p. 558. Quid sit ὕπνος ἐπιλαμβάνει τινά nemo facile dixerit; ὑπολαμβάνειν paullo melius est, sed nemo sic loquitur, quantum scio, quamobrem aut ὕπνος λαμβάνει ὑπ' ἀσθενείης emendandum esse censeo, aut certe ὑπολαμβάνει retinendum. Sed longe melius simplex λαμβάνει reponetur, quod non tantum de somno dicitur, sed de aliis multis, φόβος με λαμβάνει, θαῦμά με λαμβάνει, ἐπιθυμία με λαμβάνει ac similia multa, in quibus quis ὑπολαμβάνει dixit umquam? Ubi autem ὕπνος λαμβάνει reposueris vide mihi an

Digitized by Google

insulsum additamentum καὶ καθεύδουσι concoquere possis. Ubi pueruli sic ad patrem garrulum dicunt: πάππα, λαλεῖν τι ἡμῖν ὅπως ἂν ἡμᾶς ὕπνος λάβῃ (Theophr. *Charact.* VII), num tu putas καὶ καθεύδωμεν addi potuisse? Seri Graeculi talia in ora libri annotabant, si qua locutio antiqua in desuetudinem abiisset.

Eadem chorda oberrantem video Coraën in loco vicino, ubi rectissime scribitur: ὑπὸ τῆς ἱππασίης αὐτοὺς κέδματα λαμβάνει, sed invito Hippocrati Coraës ἐπιλαμβάνει vel καταλαμβάνει obtrudit.

Contra optime in reliquis docti homines pro lectione omnium librorum ἔπειτα ἀναγείρονται correxerunt ἀνεγείρονται. Quia in Codicum scriptura αγ et εγ distingui vix possunt, factum est ut ἀγείρω et ἐγείρω perpetuo inter se locum mutent.

Bis in eodem libello recurrit vitium, quod et apud alios *mihi est* subinde notatum. Legitur p. 242: καὶ τὴν γῆν πότερον ψιλή τε καὶ ἄνυδρος ἢ δασεῖα καὶ ἔφυδρος, et p. 267: εἰσὶ γὰρ φύσιες αἱ μὲν ὄρεσι ἐοικυῖαι δενδρώδεσί τε καὶ ἐφύδροισι, αἱ δὲ λεπτοῖσί τε καὶ ἀνύδροισι. In his et multis aliis locis idem mendum inest quod optime patefaciet Galeni glossa in *Lex. Hipp.* p. 586: Ἔφύδρους· τοὺς ὑδεριῶντας, pro qua libri scripti et editi ἐφύδρους passim substituunt manifesto errore. In iis qui *aqua intercute* laborant aqua non ἔπεσι sed ὕπεσιν, itaque ὕφυδρος sanum est (ut ὑπόξυλος et sim.), ἔφυδρος vitiosum. Sic in quo monte aquarum latices ac venae intus sunt hic illic erumpentes et scaturientes ὄρος est ὕφυδρον, non ἔφυδρον. Manifestus tenetur scribarum error ubi οἱ δύται, *urinatores*, stulte appellantur κολυμβηταὶ ἔφυδροι. Non minus ineptum hoc est ac si quis ἐπιχθόνιος et ὑποχθόνιος confunderet, vel ἐπουράνιος et ὑπουράνιος, vel ἐπίγειος et ὑπόγειος. Itaque Herodoto reddiderim IV. 198: μελάγγαιός τε γάρ ἐστι καὶ ὕπυδρος πίδαξι pro ἔπυδρος. Apud Suidam v. Ἔφυδρος videbis Graeculos opinari ἀλύσεις ἔφυδροι et κολυμβηταὶ ἔφυδροι recte dici, sed nemini imposuerunt. Imposuit Dindorfio ad Steph. Thes. scriptura loci apud Philostr. in Imagg. p. 776: ὁρᾷς γάρ που τὰς νήττας ὡς ἔφυδροι διολισθαίνουσιν. Quicumque vidit anates in aqua lascivientes revocabit ὡς ὕφυδροι διολι-

Digitized by Google

σθάνουσιν. Similiter in alio Philostrati loco vicino p. 775. ἱππόκαμποι — ἔφυδροι τὰς ὁπλάς ipsa natura rei ὕφυδροι requirit: natabant enim pedibus sub undas demersis. Suspicor ὕφυδροι a Graeculis Thucydidi invito obtrusum esse IV. 26: ἐσένεον δὲ καὶ κατὰ τὸν λιμένα κολυμβηταὶ [ὕφυδροι], nam quum Attici quos Iones δύτας appellant κολυμβητάς appellare soleant, quid est inutilius et putidius quam ὕφυδροι additum? Sequiores qui ipsi *urinatores* κολυμβητὰς ὑφύδρους dicebant antiquo historico suam loquendi consuetudinem de more affricuerunt. Itaque et caeteris ὕφυδρος restituerim et bis apud Hippocratem rescripserim δασεῖα καὶ ὕφυδρος et δενδρώδεσί τε καὶ ὑφύδροισι.

Mirifico errore mihi laborare videtur locus p. 243: εἰ δὲ δοκέοι τις ταῦτα μετεωρολόγα εἶναι εἰ μεταιαίη τῆς γνώμης μάθοι ἂν ὅτι οὐκ ἐλάχιστον μέρος ξυμβάλλεται ἀστρονομίη ἐς ἰητρικὴν ἀλλὰ πολὺ πλεῖστον. Nempe in his praeter naturam verus rerum ordo inversus est: praecedit quod ex rei natura sequitur, et quod debebat praecedere a tergo venit. Ex iis enim qui ab aliquo dissentiunt nemo prius *mutat sententiam* et deinde *meliora edoctus agnoscit*, sed praecedit, ut opinor, τὸ μαθεῖν τὰ βελτίω, sequitur τὸ μεταγνῶναι τῆς γνώμης. Quod quum certum et manifestum sit, nihil aliud superest quam ut duo vocabula sedem inter se permutent et locus in hunc modum constituatur: μεταιαίη ἂν τῆς γνώμης εἰ μάθοι ὅτι οὐκ ἐλάχιστον μέρος ξυμβάλλεται ἀστρονομίη ἐς ἰητρικήν, quae scriptura omnem difficultatem removet.

Comici quum saepe philosophos et medicos audirent astronomiam sic laudantes, ut facit h. l. Hippocrates, rem seriam ludicre in lusum iocumque converterunt. Coquus apud Sosicratem Comicum Athen. p. 378. B. artis coquinariae praecepta tradens ita dicit:

δεῖ τὸν μάγειρον εἰδέναι πρώτιστα μὲν
περὶ τῶν μετεώρων, τάς τε τῶν ἄστρων δύσεις
καὶ τὰς ἐπιτολάς.

et post pauca:

τὰ γὰρ ὄψα πάντα καὶ τὰ βρώματα σχεδόν
ἐν τῇ περιφορᾷ τῆς ὅλης συντάξεως
ἑτέραν ἐν αὐτοῖς λαμβάνει τὴν ἡδονήν.

Digitized by Google

Similia his Nicomachus iocatur, quem vide apud Athen. p. 290. E.

Tralaticium mendum mihi deprehendere videor p. 245. in verbis: *καῦσοι καὶ ὁκόσα ὀξέα νοσήματα νομίζονται οὐκ ἐπιγίγνονται πολλά*, et iterum p. 246: *πλευρίτιδές τε πολλαὶ αἵ τε ὀξεῖαι νομιζόμεναι νοῦσοι.* Quid? an hi morbi acuti esse *putantur?* Imo vero illo nomine *appellari* solent, quamobrem *ὀνομάζονται* et *ὀνομαζόμεναι* emendandum esse censeo, ut legitur p. 247: *τά τε ἱερὰ* (L. *ἰρὰ*) *νοσεύματα καλεύμενα.* Eo facilius sic corrigendum esse vincam quo saepius verba *νομίζειν* et *ὀνομάζειν* inter se permisceri constat, de qua confusione supra nonnulla annotavimus ad Iulianum p. 12. Perperam legitur *ὀνομάζειν* pro *νομίζειν* apud Stobaeum in Zaleuci personati Prooemio Legum (Floril. 44, 20.) *καὶ πολίτην ἀμείνονα ὀνομάζειν τὸν τὴν οὐσίαν προϊέμενον τοῦ καλοῦ καὶ δικαίου*, imo vero *ἀμείνονα νομίζειν.* Contra apud Plutarchum *de Malignitate Herodoti* p. 868. B. ubi historiae patrem carpit *καὶ ταῦτα Θούριον μὲν νομιζόμενον, αὐτὸν δὲ Ἁλικαρνασέων περιεχόμενον*, facile intelliges *ὀνομαζόμενον* verum esse.

Imposuit Ermerinsio p. 247. Hermanni philosophema grammaticum ex locis corruptis vitiosa subtilitate collectum. Solent in omnibus libris *ἀπό* et *ὑπό* passim oscitanter permutari. Saepe passivis *ἀπό τινος* pro *ὑπό τινος* appositum occurrit, quod ex ipsa Graecitatis natura fieri non potest, sed scribarum vitio speciem habet inanem, ut in his verbis Hippocratis: *τὸ γὰρ γάλα ἀποσβέννυται ἀπὸ τῶν ὑδάτων τῆς σκληρότητος καὶ ἀτεραμνίης.* Sensit vitium Coraës et *ὑπό* reponebat. Opponit Ermerins Hermanni placitum ad Sophocl. Electr. vs. 65: »*ὑπὸ de ipsa causa per quam quid fiat dicitur, ἀπὸ autem de eo quod occasionem vel opportunitatem praebet ut aliquid fieri possit.*" Ferax Hermanni ingenium solebat pro re nata huiusmodi placita et decreta fundere, quae si quis diligenter exploraverit et ad Graecorum scripta diu et multum exegerit vana et inania esse deprehendet. Nihil est tritius apud Graecos quam ut quis *ὑπὸ λύπης, ὑπ' ὀργῆς, ὑπὸ θυμοῦ* et sim. aliquid fecisse dicatur. Saepe scribae *ἀπό* pro *ὑπό* in talibus substituunt hallucinantes. Libri meliores saepe erro-

Digitized by Google

rem arguunt, subinde in illo mendo omnes fideliter conspirant. Nihil negotii est: ὑπ' ὀργῆς, ὑπὸ λύπης ponuntur de ipso dolore, de ipsa ira, per quam quid fiat, ἀπ' ὀργῆς, ἀπὸ λύπης de ira et dolore quae *occasionem* vel *opportunitatem* praebent ut aliquid fieri possit. Quam sit hoc subtile discrimen vides, vel potius non vides, nam fugit aciem et dispici plane non potest. Poterat Hippocrates dicere ἡ τῶν ὑδάτων σκληρότης τὸ γάλα ἀποσβέννυσι, maluit forma passiva uti τὸ γάλα ἀποσβέννυται ὑπὸ τῶν ὑδάτων τῆς σκληρότητος. An tu sic plane idem dici negabis? An tu sic ὑπό necessarium esse non intelligis? Si quis serio contendet ἀπό recte poni posse sic ut aquarum durities *occasionem* vel *opportunitatem praebuisse* dicatur ut lac exstinguatur, nonne subridebis et pertinacius agentem deridebis? Quin tu igitur Coraën optime monentem sequeris et ὑπὸ τῶν ὑδάτων τῆς σκληρότητος reponis. Video apud Eunapium *de Vit. Sophist.* p. 108. edi Χρυσάνθιος δὲ αὐτὸς νέος ἀπὸ τοῦ πατρὸς ἀπολειφθείς, quasi a patre suo remotus fuisset. Sed pater *moriens* filium adolescentem reliquerat, itaque contemne libros et ὑπὸ τοῦ πατρός rescribe.

Evidens mendum male defenditur p. 248. in verbis: λαμπρόφωνοί τε οἱ ἄνθρωποι καὶ ὀργήν τε καὶ ξύνεσιν βελτίους εἰσὶ τῶν πρὸς βορέην εἴπερ καὶ τὰ ἄλλα τὰ ἐμφυόμενα ἀμείνω ἐστί. Mendosum est εἴπερ. Quemadmodum εἴπερ ἄρα, sic εἴπερ est *incertum ponentis* et *cum dubitatione assumentis*. Qui εἴπερ dicit id quod addit verumne sit nec ne in medio relinquit, veluti is, qui apud Euripidem ita loquitur:

> εἴπερ γὰρ ἀδικεῖν χρὴ, τυραννίδος πέρι
> κάλλιστον ἀδικεῖν.
> *Nam si violandum est ius, regnandi gratia*
> *violandum est.*

Itaque qui ita dicit εἴπερ καὶ τὰ ἄλλα ἀμείνω ἐστί reliqua praestantiora esse neque ait neque negat sed ut incertum ponit: quod quum sit a Hippocratis animo ac sententia prorsus alienum pro εἴπερ repone ἐπείπερ et omnia erunt expedita et aperta.

Latet vitium p, 249. in verbis: τὸ δὲ λοιπὸν ὁ ἥλιος ἐγκαταδύνων ὥστε μάλιστα διέψει τοὺς ἀνθρώπους. Quid sit ἐγκαταδύνων non satis assequor. Pro ὥστε μάλιστα, quod sensu va-

Digitized by Google

caum est, suspicor ἐς τὰ μάλιστα emendari oportere.

Levem errorem sed non contemnendum neglexit Ermerins p. 250. quum ederet: τοὺς δὲ ὤμους — καὶ τὸ πρόσωπον καταλελεπτύσθαι, nam καταλελεπτύνθαι certa analogia et omnium usus postulant.

Pessime corruptus est, si quid iudico, locus, qui legitur p. 254: ἀλλὰ γὰρ ψευσάμενοί εἰσι οἱ ἄνθρωποι τῶν ἁλμυρῶν ὑδάτων πέρι δι' ἀπειρίην γε ὅτι νομίζεται διαχωρητικὰ εἶναι τὰ ἁλυκά. Pro γε in omnibus libris est καί, et verba εἶναι τὰ ἁλυκά vulgo absunt. Ermerins et hoc loco et duobus aliis p. 277 et p. 279. de coniectura γε recepit, ubi nemo Graecorum istam voculam usurpasset. Sic olim Brunckius et alii apud Aristophanem et Tragicos πρὸς τὸ κεχηνὸς τοῦ μέτρου solebant γε interponere, perinde ac si παραπληρωματικόν esset sensu aut nullo aut prope nullo. Sed alia inest in his difficultas: quomodo coniungi poterunt umquam ψευσάμενοί εἰσι et ὅτι νομίζεται διαχωρητικὰ εἶναι? Poterant *mentiri* (nam ψεύσασθαι dixit, non ψευσθῆναι ut lenius dixisse videretur *fugit eos ratio*) ὅτι διαχωρητικά ἐστι, non ὅτι διαχωρητικὰ εἶναι νομίζεται. Praeterea quomodo coniungi poterunt ψεύσασθαι et δι' ἀπειρίην? Qui de iis quae nesciunt secus iudicant non *mentiuntur*, sed *fallumtur*. Etiam ψευσάμενοί εἰσι pro ἐψεύσαντο suspiciosum est. Nullum ex his exitum reperio. Quaerant acutiores.

Certus et stabilis loquendi usus liquido demonstrat γάρ excidisse p. 255. in his: τεκμήριον δὲ μέγιστον· ὅταν ἄνθρωπος ἐν ἡλίῳ βαδίζῃ κτἑ. nam inserta vocula legendum esse ὅταν (γὰρ) ἄνθρωπος non dubitabis quando animadverteris quam constanter Graeci omnes praemisso σημεῖον δέ, vel μαρτύριον δέ, vel τεκμήριον δέ, uno vocabulo interposito γάρ addant. Locutionis apud omnes tritissimae nullum exemplum apponerem nisi hic ipse libellus haec exhiberet p. 258: τεκμήριον δὲ ὅτι οὕτως ἔχει· τὸ γὰρ οὖρον λαμπρότατον οὐρέουσι οἱ λιθιῶντες, ubi verba ὅτι οὕτως ἔχει melius abessent, et p. 271: μέγα δὲ τεκμήριον τούτων· ὁκόσοι γὰρ ἐν τῇ Ἀσίῃ κτἑ. et p. 275: μέγα δὲ τεκμήριον ἐς τὴν ὑγρότητα παρέξομαι· Σκυθέων γὰρ τοὺς πολλούς κτἑ. Adde et locum p. 276: μέγα δὲ τεκμήριον αἱ οἰκετίδες παρέχουσι. οὐ γὰρ φθάνουσι παρὰ ἄνδρα ἀφικνεύμεναι (ἀπι-

Digitized by Google

κνεύμεναι) καὶ ἐν γαστρὶ ἴσχουσι, qui locus immunis mansit tralaticii erroris, quo librarii solent εὐθύς vel εὐθέως in talibus interponere, ut apud Xenophontem *de re equestri* V. 10: οὐ φθάνει ἐξαγόμενος (ὁ ἵππος) καὶ [εὐθὺς] ὅμοιός ἐστι τοῖς ἀκαθάρτοις, et aliis locis.

Necessariam praepositionem excidisse suspicor pag. 256. in verbis: ὁκόταν γαρ ἅπαξ παγῇ οὐκέτι ἐς τὴν ἀρχαίην Φύσιν καθίσαται, nam quidquid *ad pristinam naturam redit* et *in pristinum statum* sive *in integrum restituitur* summo consensu a Graecis omnibus dicitur ἀποκαθίσασθαι, et *in integrum restitutio* ἀποκατάστασις constanter appellatur. Solet in illo verbo augmentum duplicari: ἀπεκατέστησα et ἀπεκατέστην saepe recurrunt, ut in Tabulis Heracleensibus II. 22, ταύταν ἀπεκατεστάσαμες τᾷ Ἀθανᾷ καττὰ ἀρχαῖα, et apud Hippocratem (in Foes. Oecon. Hippocr. in v.): ἡ γλῶσσα μόγις ἀπεκαθίσατο ἐς ταὐτό, et: ἕως τὰ οὖρα ἀπεκατέστη. Hippocrates illi verbo etiam praepositionem πρό addidit in *Coacis Praenot.* p. 151. E. Foes.: τὰ πολλὰ δὲ τῶν τοιούτων οἰδημάτων προαποκαθίσαται, quod verbum Lexicorum conditores non receperunt. Haec ipsa satis usum loquendi ostendunt, a quo nostro loco descivisse Hippocrates non videtur sed dedisse: οὐκέτι ἐς τὴν ἀρχαίην Φύσιν ἀποκατίσαται.

Repone p. 258. formam veterem κυλινδόμενον γὰρ ὑπὸ τοῦ οὔρου pro κυλινδεύμενον. Veteres enim καλινδεῖσθαι dicebant, sed κυλίνδω et κυλίνδομαι, quibus sequiores suam συνήθειαν in Codd. supponere solent. Recte Meinekius Simonidi apud Stobaeum Floril. 73, 16. reddidit:

ἄκοσμα κεῖται καὶ κυλίνδεται χαμαί.

pro κυλινδεῖται. Photius in Lex. non scripsit Κυλινδεῖ: κυλίει, sed Κυλίνδει.

Locum vitiosum in vicinia Ermerins interpretando expedire conatus est, sed frustra, nam verba corrupta omnem sanam interpretationem respuunt. Editur p. 258: τὸ δὲ παχύτατον καὶ θολωδέστατον — — κωλύει οὐρέειν καὶ ὀδύνην παρέχει ἰσχυρήν· ὥστε τὰ αἰδοῖα τρίβουσι καὶ ἕλκουσι τὰ παιδία τὰ λιθιῶντα· δοκέει γὰρ αὐτοῖσι τὸ αἴτιον ἐνταῦθα εἶναι τῆς οὐρήσιος. Infelix est admodum Corais coniectura τῆς οὐκ οὐρήσιος. Fallit Ermerinsium opinio τῆς pronomen esse et δεικτικῶς poni Io-

Digitized by Google

num more et Hippocratis. Nam neque τῆς pro ταύτης poni potest multoque minus pro ταυτησί, neque ullo modo fert locus ut ea verba δεικτικῶς ponantur, quasi vero ea res legentium oculis subiecta esset. Simplicissimum est rescribere: δοκέει γὰρ αὐτοῖσι τὸ αἴτιον ἐνταῦθα εἶναι τῆς ὀδύνης, quia paullo ante dixerat καὶ κωλύει οὐρέειν καὶ ὀδύνην παρέχει ἰσχυρήν.

Miror γε perinepte pro τε suppositum tamdiu tolerari potuisse p. 262: ὀκόσαι μὲν τῶν πόλεων κέαταί γε καλῶς τοῦ ἡλίου — ὕδασί τε χρῶνται ἀγαθοῖσι. Repone κέαταί τε et χρέονται.

Ipsa dialectus arguit vitium p. 266: περὶ δὲ τῶν ἐν δεξιᾷ τοῦ ἡλίου τῶν ἀνατολῶν, nam ἐν δεξιῇ certe scriptum oportebat. Sed sanissimum est ΕΝΔΕΞΙΑ modo recte legatur. Est enim vetus Ionicum ἐνδέξια, quod Thucydidi I. 24. perperam nonnulli obtrudebant, vide Hesychium v. Ἐνδέξια, sed apud Hippocratem habet optime.

De Sauromatarum virginibus haec scribit Hippocrates p. 272: οὐκ ἀποπαρθενεύονται δὲ μέχρι ἂν τῶν πολεμίων τρεῖς ἀποκτείνωσι καὶ οὐ πρότερον ξυνοικέουσι ἢπερ τὰ ἱερὰ (L. ἰρὰ) θῦσαι τὰ ἐν νόμῳ. Ἡ δ' ἂν ἄνδρα ἑωυτῇ ἄρηται παύεται ἱππαζομένη. De iisdem Herodotus IV. 117: οὐ γαμέεται παρθένος οὐδεμία πρὶν ἂν τῶν πολεμίων ἄνδρα ἀποκτείνῃ. Etiam sic satis dura lex erat puellis quamvis bellicosis, et facile Herodoto credimus narranti: αἱ δέ τινες αὐτέων καὶ τελευτῶσι γηραιαὶ πρὶν γήμασθαι οὐ δυνάμεναι τὸν νόμον ἐκπλῆσαι. In Hippocratis verbis manifestus error inest, quem eadem opera deprehendes ac tolles. Intelligisne quid sit ἢ δ' ἂν ἄνδρα ἑωυτῇ ἄρηται? Quis umquam in tali re dixit aut dicere potuit ἄνδρα ἑαυτῇ ἄρασθαι vel αἱρεσθαι? Interpres nil mali suspicatus ita vertit: »*Quod si qua sibi virum delegerit*" cet. quasi illae viragines quum tres hostes occidissent suo arbitratu sibi virum *legerent*. Sed ridiculum est ἄρασθαι pro ἑλέσθαι accipere. Vitiosum est ἄρηται, unde vera lectio elicienda est, quam non diu frustra quaeres. Nempe manifesto requiritur: »si qua virum *invenerit*." ἢ δ' ἂν ἄνδρα ἑωυτῇ εὕρηται. Noto usu εὑρίσκομαι ponitur pro *adipiscor*, *nanciscor*, aut *oblineo*, *impetro*, cuius nihil opus est exempla ubique obvia apponere. Quo modo ευ in

Digitized by Google

α abierit unusquisque intelligit. Scribitur enim ευ per nexum tam similem litterae α ut in multis Codd. utrum α an ευ scriptum sit oculis discerni non possit, unde complures errores suscepti, quos cognita vitii origine omnes confidenter tollimus. Librarii ἀτυχεῖν et εὐτυχεῖν, ἄπορος et εὔπορος similiaque omnia, perinde ac si nihil interesset, confundunt, vid. Iacobs. ad Aelian. de N. A. p. 61, 11 et 132, 10. Sciendum est autem vetus admodum hoc genus vitiorum esse, quia iam olim οἱ εἰς τάχος γράφοντες usi sunt iisdem nexibus litterarum compendiisque, quae nunc fere in Codicibus non antiquissimis reperiuntur. Apud Thucydidem III. 104. versiculus affertur ex Homeri hymno in Apollinem:

Τμεῖς δ' εὖ μάλα πᾶσαι ὑποκρίνασθ' ἀφήμως

ubi plerique libri conspirant in ὑποκρίνασθαι ἀφήμως et ὑποκρίνασθε ἀφήμως cum scholio ἀφήμως: ἡσύχως, σιγῇ. Bellissimum est σιγῇ *respondere*, sed istos nihil moratur. Constat inter omnes Thucydidem dedisse: ὑποκρίνασθ' εὐφήμως, sed quam sit vetus corruptela Hesychius palam facit, qui plurimas γλώσσας Thucydideas recepit et in his hanc quoque:

Ἀφήμως: ἐν κόσμῳ, ἡσυχῇ.

Itaque iam tum ευ in α abierat eodem modo, quo apud Hippocratem εὕρηται in ἄρηται pessumdata loci sententia depravatum est. Non semel alibi vidi εὑρέσθαι, εὕρασθαι et ἄρασθαι oscitanter confusa. In Xenophontis quae fertur epistola apud Stobaeum Floril. 124, 42. male editur: ἀλλ' οὔτ' ἐπὶ θανάτῳ προσήκει τοσοῦτον πένθος εὑρέσθαι. Manifestum est ἄρασθαι reponi oportere. Apud Strabonem X. p. 477. Cas. vitiose scribitur: αἱρεθεὶς δὲ στρατηγὸς καὶ κατορθώσας διὰ ταχέων ἤρατο (alii ἤρετο) τιμὰς τὰ μεγίστας, requiritur *consecutus est*, εὔρετο, pro quo Graeculi suum εὔρατο supponere solent, ut ἀφείλατο pro ἀφείλετο. Fefellit ea res Kramerum libr. XII. p. 558. ubi εὔρατο pro εὔρετο recepit.

Pag 274. ubi in Codd. est ἠήρ τε κατέχει πουλὺς τῆς ἡμέρης τὰ πεδία καὶ ἐν νότοισι διαιτεῦνται, supra ad Galenum admonuimus in verbis ΕΝΝΟΤΟΙΣΙ latere ἐν ὅτοισι et deleta importuna copula emendandum esse: τὰ πεδία, ἐν ὅτοισι διαιτεῦνται.

Intercidit pronomen relativum p. 274. in his: αὐτόθι καὶ

Digitized by Google

τὰ θηρία οὐ γίγνεται μεγάλα ἀλλ' οἷά τέ ἐςι ὑπὸ γῆν σκεπάζεσθαι. Recte vertunt: »sed quae *sub terra abscondi possunt.*" Ergo legendum: ἀλλ' ἃ οἷά τέ ἐςι κτέ.

In iis quae continuo sequuntur: καὶ τὰ εἴδεα ὁμοῖα αὐτὰ ἑωυτοῖσί εἰσι· σίτῳ τε χρεόμενοι αἰεὶ ὁμοίῳ ἐσθῆτί τε τῇ αὐτῇ κτέ. mira est ἀσυνταξία. Non est enim verbum finitum unde χρεόμενοι suspensum sit et quae sequuntur participia τόν τε ἠέρα ἕλκοντες et τά τε ὕδατα πίνοντες. Sed nullo negotio poteris malo mederi, ubi senseris non *formas* inter se similes esse dici oportere, sed *homines* inter se simili forma esse. Repone igitur τὰ εἴδεα ὁμοῖοι αὐτοὶ ἑωυτοῖσί εἰσι σίτῳ τε χρεόμενοι ὁμοίῳ κτέ. et omnia, ut vides, commode et apte decurrunt.

Eadem loquendi forma restituenda est p. 275: τά τε εἴδεα ἔοικε ἀλλήλοισι τά τε ἄρσενα τοῖσι ἄρσεσι καὶ τὰ θήλεα τοῖσι θήλεσι. Nempe τὰ εἴδεα accusativus est et hoc dicit: τὰ εἴδεα ὁμοῖοί εἰσι ἀλλήλοισι οἵ τε ἄνδρες τοῖσι ἀνδράσι καὶ αἱ γυναῖκες τῇσι γυναιξί. Quod si mihi dederis simul hoc dabis importunam voculam τε in τὰ [τε] εἴδεα expungi oportere.

Notavimus supra ἐπείπερ in εἴπερ corruptum. Contrario errore peccatum est p. 278: καίτοι ἐχρῆν, ἐπεὶ θειότερον τοῦτο τὸ νόσευμα τῶν λοιπῶν ἐςι, οὐ — τοῖς πλουσιωτάτοις προσπίπτειν μούνοις ἀλλὰ τοῖς ἅπασι ὁμοίως. Qui ita dicit ἐπεὶ θειότερον τοῦτο τὸ νόσευμα τῶν λοιπῶν ἐςι, fatetur et concedit *divinitus hunc morbum praeter caeteros hominibus immitti.* Sed Hippocrates istam superstitionem redarguit sapienter statuens θεῖα καὶ ταῦτα εἶναι ὁμοίως τοῖς ἄλλοις· γίγνεσθαι δὲ κατὰ Φύσιν ἕκαςα p. 279. et paullo ante p. 277: ἐμοὶ δὲ καὶ αὐτῷ δοκέει ταῦτα τὰ πάθεα θεῖα εἶναι καὶ τἆλλα πάντα καὶ οὐδὲν ἕτερον ἑτέρου θειότερον οὐδὲ ἀνθρωπινώτερον, ἀλλὰ πάντα ὁμοῖα καὶ πάντα θεῖα· ἕκαςον δὲ ἔχει Φύσιν τῶν τοιούτων καὶ οὐδὲν ἄνευ Φύσιος γίγνεται. Non alio consilio haec disputat quam ut eam opinionem inanem esse demonstret. Itaque sic dixerat: καίτοι ἐχρῆν, εἴπερ θειότερον τοῦτο νόσευμα τῶν λοιπῶν ἐςι, κτέ. Redarguentis haec oratio est »*si esset is morbus caeteris divinior*, omnes pariter invadere debebat, atque adeo pauperes magis quam divites, εἰ δὴ τιμώμενοι χαίρουσι οἱ θεοὶ καὶ θαυμαζόμενοι ὑπ' ἀνθρώπων καὶ ἀντὶ τούτων χάριτας ἀποδι-

Digitized by Google

δοῦσι." Popularem hanc opinionem scite Hippocrates ipsis verbis Euripideis enunciavit ex Hippolyto vs. 7, quem locum Coraës et Ermerins apposuerunt:

ἔνεσι γὰρ δὴ κἀν θεῶν γένει τόδε·
τιμώμενοι χαίρουσιν ἀνθρώπων ὕπο.

Omnino praeclare hunc Hippocratis locum restituit Coraës in libris pessime mulcatum. Lepidus est Littréus »*prenant τιμωμένοισι dans le sens actif*, quem incaute Ermerius sequitur: *τιμᾶσθαι transitive sumi probe scio.*" Et ego scio, sed mutata verbi significatione. Αἱροῦμαι transitive sumitur, sed non pro αἱρῶ. Ἀπέχομαι optime habet sed non pro ἀπέχω. Dicitur λαμβάνω et λαμβάνομαι, λανθάνω et λανθάνομαι, εὑρίσκω et εὑρίσκομαι, sed numquam haec inter se permutantur. Sed reperta vera lectio et ab Ermerinsio recepta facit ut illi errores nemini noceant.

Quod reposuimus καίτοι ἐχρῆν εἴπερ θειότερον τοῦτο τῶν λοιπῶν ἐστι, duobus locis simillimis apud Aristophanem confirmatur. Legitur in *Pluto* vs. 586:

καίτοι χρυσῷ μᾶλλον ἐχρῆν εἴπερ ἐπλούτει.

et ne scrupulum iniiciat εἴπερ ἐστί pro εἴπερ ἔγε, compara mihi hunc locum ex *Equitibus* vs. 848:

οὐ γάρ σ' ἐχρῆν, εἴπερ φιλεῖς τὸν δῆμον, ἐκ προνοίας
ταύτας ἐᾶν αὐτοῖσι τοῖς πόρπαξιν ἀνατεθῆναι.

Melius recepisset Ermerins p. 279. Corais emendationem διὰ (ταύτας) τὰς προφάσιας, ut Hippocrates dicere solet, quam vulgatam sic explicuisset ut τάς pronomen demonstrativum esse diceret et haec δεικτικῶς sumi. Quasi vero Hippocrates illas morborum causas digito vel oculis designare potuisset.

Iterum confusa manifesto sunt ἀπό et ὑπό p. 280. in verbis: ἀπὸ μὲν ἡσυχίης καὶ ῥᾳθυμίης ἡ δειλίη αὔξεται, ἀπὸ δὲ τῆς ταλαιπωρίης καὶ τῶν πόνων αἱ ἀνδρεῖαι, nam quoniam alia orationis forma *idem* sic dici poterat: ἡ μὲν ἡσυχίη τὴν δειλίην αὔξει, ἡ δὲ ταλαιπωρίη τὰς ἀνδρείας, consequitur bis necessario ὑπό pro ἀπό restitui oportere.

Soloeca oratio est p. 281: τὸ δὲ ἀνδρεῖον — ἐν τῇ ψυχῇ φύσι μὲν οὐκ ἂν ὁμοίως ἐνείη, νόμος δὲ προσγενόμενος ἀπεργάσοιτ' ἄν. Futurum enim cum ἄν coniungi non potest, neque satisfacit ἀπεργάσαιτ' ἄν, sed omissa vocula ἄν sententia praesens

Digitized by Google

requirit: *νόμος δὲ προσγενόμενος ἀπεργάζεται.* Quod fieri aut esse negat in eo *ἄν* cum optativo ponit, quod esse affirmat in eo indicativo utitur. Verissime Hippocrates paullo ante: *οἱ νόμοι οὐχ ἥκιστα τὴν εὐψυχίην ἐργάζονται.* Compara cum his verba Demarati ad Xerxen (Herod. VII. 102): *τῇ Ἑλλάδι πενίη μὲν αἰεί κοτε σύντροφός ἐστι, ἀρετὴ δὲ ἐπακτός ἐστι ἀπό τε σοφίης κατεργασμένη καὶ νόμου ἰσχυροῦ*, cui redde obiter *ὑπό τε σοφίης*, nam si, ut Hippocrates loquitur, *νόμος προσγενόμενος τὸ ἀνδρεῖον ἐν τῇ ψυχῇ ἀπεργάζεται*, consequitur passive dici oportere *ἀρετὴ ὑπὸ νόμου ἰσχυροῦ κατεργασμένη*, non *ἀπὸ νόμου.*

In ultimo libelli vocabulo peccatum est: *ἀπὸ δὲ τούτων τεκμαιρόμενος τὰ λοιπὰ ἐνθυμέεσθαι καὶ οὐχ ἁμαρτήσῃ.* Forma *ἁμαρτήσῃ* saeculis aliquot post Hippocratem nata est. Athenienses *ἁμαρτήσει* dicebant, Iones et Hippocrates *ἁμαρτήσεαι.* *Vidimus supra* formas Ionicas ab ipsis Hippocratis editoribus olim Hadriano imperante in communes fuisse refictas: deinde scribae in ea re antiquum obtinent et formis antiquis vulgares passim substituunt. Antiquum loquendi genus in vetustis mendis tutissime latuit, a quibus scioli manum abstinebant. *Vidimus ἐν ὅτοισι* evasisse quia *ἐν νότοισι* in libros irrepserat, et *ἀπ' ὅτων* quoniam Graeculi *ἀπὸ τῶν* scripserant. Verbum Hippocrateum *προφροντίσῃ* ad nos pervenit in *πρόφρων τις ᾖ* mutatum. Elapsum est vetus verbum *ἰδίει* pro *ἰδροῖ*, quoniam a scribis felici errore in *δίει* conversum est p. 255. *ὁκόταν δὲ εἰς σκιὴν ἀφίκηται (ἀπίκηται) ἅπαν τὸ σῶμα ὁμοίως δίει.* Requiritur *sudorem emittit*, unde Heringa sagaciter, ut solet, *ἰδίει* elicuit. Si quis olim *ἰδροῖ* substituisset sine vestigio ipsa Hippocratis manus periisset. Quis umquam potuisset apud Hippocratem *περὶ Φύσιος παιδίου* Tom. I. p. 246. Foes. *εἴ τις ἐθέλει ᾠὰ εἴκοσι — ὅκως ἐκλεπίσηται ὑποθεῖναι ἀλεκτορίσι εἴτε δυσὶ ἢ καὶ πλείοσι κτἑ.* reperire pro *ἐκλεπίσηται* antiquam et probam lectionem *ἐκλαπήσεται* nisi Erotianus v. *Ἐκλαπήσεται* servasset manum Hippocratis, cuius sedes tantum erat quaerenda, quam mihi illo loco reperire contigit. Vetus forma Ionica *ζώειν* e scribarum manibus ambusta evasit p. 261, ubi in libris est: *ἀκρατέα τὰ παιδία τίκτειν ὥστε ἢ ἀπόλλυσθαι ἢ ζῶσι λεπτά τε ἐόντα καὶ ἀσθενέα.* Acute vidit Coraës in ΖΩCΙ

Digitized by Google

latere ΖΩΘΕΙ, id est *ζώειν λεπτά κτὲ*. Qui eum locum in Aphorismos transtulit Ionicam formam in vulgarem mutavit et *ζῆν* substituit. Ionicum *σφίσι* pro *αὐταῖς* servatum est p. 278. sed non sine errore, est enim in libris: *ἐπειδὰν ἀφίκωνται* (*ἀπίκωνται*) *παρὰ γυναῖκας καὶ μὴ οἷοί τε ὦσι χρῆσθαί σφισι αὐταῖς*, sed optime interpretamentum *αὐταῖς* Coraës delevit. Ionicum *ἀναγκέων* non ad nos pervenisset p. 276. nisi turpem errorem in libris concepisset hunc: *ὑπὸ τούτων τῶν ἀναγκαίων οὐ πολύγονόν ἐςι τὸ γένος τὸ Σκυθικόν*, quod tralaticio errore pro *ἀναγκέων* scriptum esse viri docti rectissime admonuerunt. Passim similia emendate scribuntur *ὠρέων*, *δυσμέων*, *πετρέων*, *πηγέων*, *ἀνατολέων*, *μεταβολέων*, *Σκυθέων*, sed peccatur in aliis *δυσμῶν*, *κοιλιῶν* cet. In Ionico scriptore ferri non potest quod legitur p. 271. *ὑπὲρ τῶν δεσποτῶν*. Constanter omnes dicebant *τοῦ δεσπότεω* et *τῶν δεσποτέων*, quod repone. Semel recte legitur forma Ionica *ἡλιωθέωσι* p. 245, similes omnes male contractae sunt. Sexcenties recurrit Ionicum *η*, sed *συπτηρία* tamen et *ἀλέαν* et *κρᾶσις* tolerantur. Summo iure Ermerins reiicit barbaram formam p. 265: *ἡμεροῦντες ἐξ ἀγρίων καὶ εἰς ἐπιτήδειον μεταφυτέοντες*, sed quod ipse reponit *μεταφυτεύοντες* non est Ionicum nec Hippocrateum. Iones et Attici veteres dicebant *φῖτυ*, *φιτύω*, *φίτυμα* prima longa pro *φυτεύω* et *φύτευμα* prima correpta, et sedulo Graeculi iugulato metro vetus *φιτύω*, *φιτύσας* et sim. apud Tragicos in *φυτεύω* et *φυτεύσας* corrumpunt. Bis corrupte apud Hesychium legitur *Φυτεύει*: — *γεννᾷ* et *Φωτεύει*: *γεννᾷ*. Portentoso errore, quales apud Hesychium pullulant, *φωτεύει* scriptum est, et *φυτεύει* non est glossa. Utrobique repone *Φιτύει*: *γεννᾷ* ex Ionico scriptore vel Tragico Lyricove sumtum. Similiter Hippocrates *μεταφιτύοντες* dederat, quod a scribis vitiatum est ut vidimus.

Addam unum locum olim apud Veteres misere corruptum et malesanis interpretationibus vexatum, cuius nunc sententia reperta dudum est, sed scriptura, me iudice, nondum est sat bene et firmiter constituta. Legitur apud Ermerins p. 244. correctus, sed proponam lectionem Codicum omnium quae haec est: *τοῖσι δὲ παιδίοισι ἐπιπίπτειν σπασμοὺς καὶ ἄσθματα ἃ νομίζουσι τὸ παιδίον ποιέειν καὶ ἱρὴν νοῦσον εἶναι*. Alio modo le-

Digitized by Google

gebat Galenus, cuius duo testimonia apponam quoniam in hac ipsa re mendum conceperunt. In Commentario ad libr. VI. Epidem. p. 365. Chart. ita scribit: *τὸ τῆς ἐπιληψίας πάθος — γίνεται ὅταν ὑγρὸς ὁ ἐγκέφαλος ἱκανῶς ᾖ καὶ τηνικαῦτά γε καὶ παιδίων ὀνομάζεται τὸ νόσημα, καθάπερ αὐτὸς ἐδήλωσεν ἐν τῷ* Περὶ *ὑδάτων καὶ ἀέρων καὶ τόπων ὠδέπως γράψας· τοῖς παιδίοις συμπίπτειν σπασμούς τε καὶ ἄσθματα ἃ νομίζουσι τὸ παιδίον ποιέειν καὶ ἱερὴν νοῦσον εἶναι,* quibus continuo addit: *κατὰ ταύτην τὴν ῥῆσιν εὔδηλον ὅτι προσυπακοῦσαι δεῖ τὸ παιδίων πάθος, ὡς εἶναι τὴν λέξιν ταύτην· ἃ νομίζουσι τὸ παιδίων πάθος ποιέειν καὶ ἱερὴν νοῦσον εἶναι.* Iterum de eadem re scribit in Commentario ad librum eundem p. 532. Chart. his verbis: *οὐ μὴν φαίνεταί γε παισὶ* (inepte editur *τε πᾶσι*) *τὰ πάθη ταῦτα γινόμενα πλὴν τῆς ἐπιληψίας ἣν καὶ δι' αὐτὸ τοῦτο πρὸς τῶν παλαιῶν ὀνομασθῆναι συνέβη παιδίων πάθος.* Manifestum est ea sic a Galeno scribi non potuisse: *εὔδηλον*, inquit, *ὅτι προσυπακοῦσαι δεῖ τὸ παιδίων πάθος.* Ut in re certa et evidente *εὔδηλόν ἐστιν* inquit. Quid igitur in suo Hippocrate legebat? Utrum *τὸ παιδίον* an *τὸ παιδίων*? Confidenter respondeo Neutrum. Num tu putas in *τὸ παιδίον subaudiri* posse (utar enim verbo grammaticorum) *πάθος*? Absurdum est. An igitur *τὸ παιδίων*? Mira et ridicula profecto scriptura esset: *ἃ νομίζουσι τὸ παιδίων ποιέειν καὶ ἱρὴν νοῦσον εἶναι.* Sed ne sic quidem *εὔδηλον* est *subaudiri πάθος.* Quis, ut hoc utar, non subrideret si in Aristophanis versiculo:

τὸ τοῦ Φερεκράτους κύνα δέρειν δεδαρμένην.

diceretur *πάθος subaudiri*? Praeterea sic *τὸ τῶν παιδίων* Graece dicendum fuisset. Quid igitur legebat Galenus? Nempe *ἃ νομίζουσι τὸ παιδικὸν ποιέειν*, et sic iure statuebat *πάθος* subaudiri et integram orationem hanc esse: *ἃ νομίζουσι τὸ παιδικὸν πάθος ποιέειν.* Sic *τὸ ἀνθρώπινον* et alia dicuntur. Omnem dubitationem Erotianus eximet, apud quem legitur p. 304: *Παιδικὸν πάθος: παιδίαν νῦν τὴν παιδοτροφίαν, ὅθεν καὶ Σοφοκλῆς ἐν Πελίᾳ φησί·*

λευκὸν αὐτὴν ὅδ' ἐπαίδευσε γάλα.

quam glossam rectissime Foesius ad Hippocratis locum, de quo agimus, retulit. Erotiani verba integra non sunt. *Παι-*

Digitized by Google

δικόν est Hippocratis, πάθος ab Erotiano ut a Galeno suppletum de suo est. Interpretatio depravatae lectionis sana esse non potest. Fecit Erotianus quod potuit. Commentus est παιδείαν (nam sic legendum) significare τὴν παιδοτροφίαν, namque verbum παιδεύειν nonnumquam poni pro τρέφειν sive ἐκτρέφειν, quod verum est, et satis apparet e versiculo Sophocleo quem sic restituerim:

λευκὴν γὰρ αὐτὴν ὧδ' ἐπαίδευσεν γάλα.

quod manifesto significat ἐξέθρεψεν. Eodem modo Nausicrates Comicus lepidissime παρατραγῳδῶν ita dixit apud Athen. pag. 325. E:

αἱ ξανθοχρῶτες ἃς κλύδων Αἰξωνικὸς,
πασῶν ἀρίσας ἐντόποις παιδεύεται,

id est τοῖς ἐν τῷ τόπῳ sive τοῖς ἐκεῖ οἰκοῦσιν ἐκτρέφει, nam nulla est dubitatio quin vulgata lectio ἐν τόποις debeat in Sophocleum ἐντόποις coalescere. Eodem modo Iuvenalis dixit noto versiculo:

Terra malos homines nunc educat *atque pusillos*,

quod Graece sic sonaret: ὁ βίος

μοχθηρὰ παιδεύει τὰ νῦν ἀνθρώπια.

Sed quamquam παιδεύειν pro ἐκτρέφειν concedimus σεμνῶς πάνυ καὶ τραγικῶς dici posse, tamen minime inde sequitur τὴν παιδοτροφίαν commode et ita ut intelligi possit παιδείαν appellari, et etiam minus quid sit τὸ παιδικόν sive τὸ παιδικὸν πάθος ita ullo modo explicari. Sed etiam si haec omnia (id quod fieri non potest) Erotiano dederis, ut τὸ παιδικόν sit *aetas puerilis*, vel sic tamen nihil sani e vulgata lectione extunditur. Quamquam multo etiam absurdior est Galeni suspicio dicam an fictio τὸ παιδικόν apud Veteres significare τὴν ἐπιλημψίαν. Vix oculis nostris credimus ubi istud commentum bis a Galeno confidenter affirmatur et pro certo ponitur. Paulo inclementius sed vere Ermerins p. 244. Galenum increpat his verbis: »*semper absurdissima quaeque arripit et lectoribus venditat.*" Nam fac, fac, inquam, τὸ παιδικόν apud Veteres appellatam fuisse τὴν ἐπιλημψίαν, qualis tandem e verbis Hippocratis sententia exibit? τοῖς παιδίοις σπασμοὶ καὶ ἄσθματα ἐπιπίπτει, ἃ νομίζουσι τὴν ἐπιλημψίαν ποιεῖν. Ergo ἡ ἐπιλημψία putabatur ἐπιλημψίαν ποιεῖν! Nugatoria haec esse vides. Et

Digitized by Google

tamen id quod Hippocrates dixerat ex ipsa loci ratione tam perspicue pellucet, ut ab unoquoque facile indagari possit et a multis olim sit repertum. *Morbum sacrum* esse vulgo opinabantur et *a Divino numine immitti.* Putabatur τὸ θεῖον id facere, quam superstitionem Hippocrates et sapienter contemsit et in hoc ipso libro semel et iterum refutavit, ut supra ostendimus. Etiam alibi eandam vulgi opinionem commemoravit, et diu ea superstitio tenuit etiam apud Romanos. Itaque quum sit perspicuum hoc ipsum dicere debuisse Hippocratem, dubitari non potest quin pro τὸ παιδικόν posuerit *Numen divinum.* Olim hoc perspexit nescio quis qui pro τὸ παιδικὸν ποιέειν reposuit τό τε θεῖον ποιέειν, namque esse hanc incerti auctoris coniecturam nullo Codice Ms. nixam satis compertum est: sed plane assentior Corai, ubi dicit: »*peu importe que ce soit une correction ou une ancienne leçon des mss. elle est d'une telle évidence cet. Evidens* est ipsam *sententiam* Hippocratis repertam esse, *sed in* scriptura superest aliquid dubitationis. Ermerins rem palaeographice expediri et demonstrari posse putat sic: »τε θεῖον, ταιθεῖον, παιδίον." Sed non habent haec palaeographicam evidentiam: non sic similes litterarum ductus proclivi errore permutantur, sed diversa diversis Τ — Π, Θ — Δ substituuntur, quod saepe fieri non nego, sed sic palaeographica πειθανάγκη omnis dilabitur. Praeterea non τὸ παιδίον vetus lectio est, sed τὸ παιδικόν. Equidem sic statuo: id quod sententia loci requirit aut τὸ θεῖον ποιέειν Graece sonat aut τὸ δαιμόνιον ποιέειν. Quoniam autem τὸ δαιμόνιον nusquam apud Hippocratem legitur, sed τὸ θεῖον nonnumquam apud eum occurrit, facilis optio esse videtur. Sed copula τε importuna est et eliminanda. Si ita dicitur: ἃ νομίζουσι τό τε θεῖον ποιέειν καὶ ἱρὴν νοῦσον εἶναι, et alio modo ratio syntactica laborat, et *duae res diversae* inter se arcto vinculo copulari videntur, id quod non est. Una res et eadem duobis modis enunciatur, namque eodem redit τὸ θεῖον ποιέει τὴν νοῦσον et ἱρὴ ἡ νοῦσός ἐςι. Itaque coniunctio per τε — καί locum non habet et expuncta molesta vocula locus sic est constituendus: ἃ νομίζουσι τὸ θεῖον ποιέειν καὶ ἱρὴν νοῦσον εἶναι. Quomodo τὸ θεῖον in τὸ παιδικόν olim abierit mihi quidem non liquet. Indicia palaeographica prorsus deficiunt, sed instar omnium est ipsa loci

Digitized by Google

sententia, quae tam lucida et clara est ut concludam iisdem verbis quibus Ermerins in ea re utitur: »*Sunt haec ita in luce posita ut quomodo quis dubitare de veritate possit non intelligam.*"

II.

AD STOBAEI FLORILEGIUM.

Verissime Meinekius quum nuper Stobaei Florilegium ederet in Praefatione Tom. IV. p. LXXXIV. ita scripsit: »*Etsi sexcentis minimum locis Stobaeus nunc emendatior editus sit, quam antea edebatur, tamen haec pauca existimanda sunt prae ingenti vitiorum multitudine, quae adhuc medelam exspectant.*" In his multi sunt errores insanabiles, in reliquis τὸ ζητούμενον ἀλωτόν. Insanabiles errores esse dico eos, ubi scribae librorum veterum lacunas impudentia incredibili de suo utcumque sarcire et explere aggressi sunt, idque tam imperite et stulte, ut neque quid loci sententia postularet neque quid Graecitatis ratio requireret neque in poëtis quid metrum exigeret ullo modo curarent, sed confidenter quidquid in buccam venisset amissae veteri lectioni supponerent. Istam librorum pessime interpolatorum fraudem saepius in hac BIBLIOTHECA PHILOLOGICA commemoravi et appositis luculentis exemplis demonstravi: vide *Mnemos.* IV. p. 233 et 367. sqq. V. p. 252. VI. p. 30. sq. Deprehenduntur istae fraudes aut ex aliorum testimoniis, *qui* veras scripturas integras servaverunt, quas sciolus nescio quis in Stobaei Florilegio stultissime interpolasset, aut ex ipsa rei natura intelligimus, et e Graecitatis ratione mirifice corrupta, et ex metro misere iugulato, nos non antiqui scriptoris aut poëtae verba tenere, sed stulti Graeculi temerariam et sensu vacuam interpolationem. Pauca haec exempla vide: Floril. 36, 12:

Αἰσχρόν γ' ὅταν τις ἐπὶ γλώσσῃ φυεὶς
γλώσσῃ ματαίους ἑξακοντίσῃ λόγους.

Interpretare mihi, si poteris, ἐπὶ γλώσσῃ φυείς, et induc in animum φυείς ab antiquo poëta scribi potuisse. Erat olim in libris:

Αἰσχρόν γ' ὅταν τις * * * *

Digitized by Google

reliqua pars senarii expediri non poterat, aut quacumque de causa intercíderat. Nihili Graeculus quod in buccam venit substituit fraude manifesta, nam neque sententiam adiuvit et Graecitatem violavit et pessumdedit metrum. Duce loci sententia ad hanc scripturam devenies:

Αἰσχρόν γ' ὅταν τις ἀξίωμ' ἔχων μέγα
γλώσσῃ ματαίους ἑξακοντίσῃ λόγους.

Legitur in Floril. 63, 3:

οἱ γὰρ Κύπριν φεύγοντες ἀνθρώπων ἄγαν
νοσοῦσ' ὁμοίως τοῖς διώκουσιν ἄγαν.

bellissima lectio est, ut vides. Euripidis manus apud Plutarchum servata haec est:

νοσοῦσ' ὁμοίως τοῖς ἄγαν θηρωμένοις.

Expleverat scilicet Graeculus lacunam. Creditur Euripides dixisse Floril. 43, 20:

ἃ δ' οἱ πλουτοῦντες οὐ κεκτήμεθα
τοῖσιν πένησι χρώμενοι τιμώμεθα.

quod absurdum est: in aliis est πειθώμεθα nihilo sanius. Paucae litterulae perierant et restabat * * ΩΜΕΘΑ. Isti supplent verbum quodcumque sententiae securi. Latebat verbum θηρώμεθα. Tamquam Euripidea apponuntur Floril. 64, 6:

σὺ δ' ὦ κάκιστε θεῶν κἀνθρώπων
ἥ μὴ δίδασκε τὰ καλὰ φαίνεσθαι καλὰ
ἥ τοῖς ἐρῶσιν εὐμενὴς παρίσασο.

Dederat Euripides:

σὺ δ' ὦ θεῶν τύραννε κἀνθρώπων Ἔρως
ἥ μὴ δίδασκε τὰ καλὰ φαίνεσθαι καλὰ
ἥ τοῖς ἐρῶσιν ὧν σὺ δημιουργὸς εἶ
μοχθοῦσι μόχθους εὐτυχῶς συνεκπόνει.

Quam perite et eleganter explevit homo lacunam in verbis ΣΤΔΩ * * * * ΑΝΘΡΩΠΩΝ * *! Plura exempla expromsimus locis supra indicatis. Ubi autem scribae tam impudenti interpolatione grassati sunt, nisi aliunde aliqua lux affulgeat omnis fere emendandi opera luditur. Hoc solum recte cogitando assequeris, ut intelligas locum, in quo haereas, neque intelligi posse neque emendari; id quod certe aliquanto melius est quam aut absurda quaedam comminisci aut verbis vitiatis abuti ut alia perinde vitiosa defendas. Fit tamen nonnum-

Digitized by Google

quam ut ex ipso sententiae fundo antiqua et vera scriptura emergat, si quis in eadem cogitandi vestigia inciderit, quibus olim scriptor aut poëta in loco nunc interpolato insiterit; et sententiam dicti semel repertam ex accurata Graecitatis intelligentia iisdem quibus ille verbis vestiverit. Ut cuiusque scriptoris cogitandi dicendique genus diligentissime perspexeris ac penitissime imbiberis, ita tibi ea res subinde felicissime cesserit: itaque quamquam libri prorsus te destituunt, et e vulgata lectione nil extundi potest, tamen nondum est spes omnis abiicienda, sed lacuna male stolideque olim a Graeculo expleta felicius ipsis scriptoris verbis sarciri nonnumquam poterit. Ex Euripide haec afferuntur Floril. 22, 14:

σιγᾶν φρονοῦντα κρεῖσσον εἰς ὁμιλίαν
πεσόντα· τούτῳ δ' ἀνδρὶ μήτ' εἴην φίλος
μήτε ξυνείην, ὅστις αὐτάρκη φρονεῖν
πέποιθε δούλους τοὺς φίλους ἡγούμενος.

in his verba εἰς ὁμιλίαν πεσόντα sensu cassa sunt, haud secus atque ἐπὶ γλώσσῃ φυείς, de quibus modo diximus. Requiritur post κρεῖσσον de more ἤ cum infinitivo. Requiritur τοιούτῳ δ' ἀνδρί pro τούτῳ. Sana pars loci facem praefert et praelucet. Non desunt etiamnunc illi qui sibi αὐτάρκη φρονεῖν videntur et amicorum sententias superbi contemnunt et suam ut qui soli sapiant pertinaciter usque tuentur. Dicebantur illi in Graecia αὐθάδεις et illud molestissimum vitium a populo αὐθάδεια, a Tragicis αὐθαδία dicebatur. Quin igitur reponimus:

σιγᾶν φρονοῦντα κρεῖσσον ἢ 'ς αὐθαδίαν
πεσεῖν. τοιούτῳ δ' ἀνδρὶ μήτ' εἴην φίλος κτέ.

Nec caput nec pes constat sententiae Sophocleae Floril. 41, 3:

μή μοι κρυφαῖον μηδὲν ἐξείπῃς ἔπος.
κλῇθρον γὰρ οὐδέν· ὡς δ' ἂν εὐπετὲς λάβοις,
γλώσσης κρυφαῖον οὐδὲν οὐ διέρχεται.

hic quoque est inanis vocabulorum tinnitus, quibus nulla est subiecta sententia. Si Sophoclis sententiam indagaveris eadem opera indagari poterit quibus eam verbis enunciaverit. Multum te adiuvare poterit in huius rei investigatione Apollodori Comici locus in Floril. 6, 28:

Digitized by Google

καὶ κλείεθ' ἡ θύρα μοχλοῖς· ἀλλ' οὐδὲ εἷς
τέκτων ὀχυρὰν οὕτως ἐποίησεν θύραν
δι' ἧς γαλῆ καὶ μοιχὸς οὐκ εἰσέρχεται.

Eiusdemmodi quid in re seria dixerat Sophocles. Ut Comicus ὀχυρὰν οὕτως θύραν dederat, sic Tragicus κλῆθρον ὧδε εὐπαγές scripserat, et quemadmodum Apollodorus δι' ἧς — οὐκ εἰσέρχεται posuerat, sic dixerat Sophocles δι' οὗ — οὐ διέρχεται. Iam clara lux illis tenebris affulget:

κλῆθρον γὰρ οὐδὲν ὧδ' ἂν εὐπαγὲς λάβοις
γλώσσης δι' οὗ κρυφαῖον οὐ διέρχεται.

Patent nunc scribarum flagitia, qui tragicum ΕΤΠΑΓΕΣ in εὐπετές depravarunt, et ΩΔΑΝ in ὡς δ' ἄν, et caetera multaverunt, ut vides. Ut θύρα οὕτως ὀχυρά splendore eloquii tragici dicatur, quae verba aptiora reperiri possunt quam κλῆθρον ὧδ' εὐπαγές? sed ut in re perspicua parco verbis.

Addo locum Sophoclis in Floril. 54, 21:

δοκῶ μὲν οὐδείς· ἀλλ' ὅρα μὴ κρεῖσσον ᾖ
καὶ δυσσεβοῦντα τῶν ἐναντίων κρατεῖν
ἢ δοῦλον αὐτὸν ὄντα τῶν πέλας κλύειν.

quam sit haec scriptura absurda unicuique statim erit manifestum: τῶν πέλας κλύειν nihil aliud est quam δουλεύειν tragica pompa dictum. Itaque Sophocles putatur dixisse ἢ δοῦλον ὄντα δουλεύειν. Auget etiam ineptias additum αὐτόν, unde nascitur fallax oppositionis species inter αὐτόν et τῶν πέλας. Quomodo hanc caliginem dispellemus? Reddamus stulto Graeculo sua supplementa ἢ δοῦλον αὐτὸν ὄντα et videamus an ipsi veterem lacunam felicius sarcire possimus. Superest igitur:

* * * * * * τῶν πέλας κλύειν.

Non est, me iudice, admodum difficile elicere illud quod olim periit. Ubi enim contraria contrariis opponuntur, quilibet non plane hebes si alteram partem audiverit reliqua ipse nullo negotio excogitabit. Ubi ita legitur:

ἐν γῇ πένεσθαι κρεῖττον ἢ * * πλεῖν,

unusquisque statim πλουτοῦντα abesse sentiet. Ubi audiveris:

γυναῖκα θάπτειν κρεῖττόν ἐστιν ἢ * * *

et Graecos noveris continuo addes γαμεῖν. Namque illi sic solent iocari, ut in lepido fragmento:

Digitized by Google

δύ' ἡμέραι γυναικός εἰσιν ἥδισται
ὅταν γαμῇ τις κἀκφέρῃ τεθνηκυῖαν.

Ubi supersunt haec verba: κρεῖττόν ἐστι
μὴ πόλλ' ἀηδῶς * * * * ἔχειν,

certum est intercidisse verba ὀλίγα δ' ἡδέως. Namque in talibus non datur optio: certum est et certo nomine id quod cuique oppositum est. Considera nunc mihi diligenter Sophoclis verba et sententiam. *Satius est*, inquit τῶν ἐναντίων κρατεῖν καὶ δυσσεβοῦντα ἢ τῶν πέλας κλύειν * *, quid igitur requiritur? Nempe εὐσεβοῦντα, namque opponuntur inter se τῶν ἐναντίων κρατεῖν et τῶν πέλας κλύειν, *vincere* et *vinci*, eodem modo quo δυσσεβοῦντα et id quod amissum est. »Satius est *vel cum impietate* vincere quam *cum pietate* vinci." Quomodo igitur sententia sic reperta numeris aptabitur? Facillime, nempe sic:

ἀλλ' ὅρα μὴ κρεῖσσον ᾖ
καὶ δυσσεβοῦντα τῶν ἐναντίων κρατεῖν
ἢ τοὺς θεοὺς σέβοντα τῶν πέλας κλύειν.

Quid est enim Tragicis usitatius quam τοὺς θεοὺς σέβειν? Eodem modo subveniri potest Euripidi misere laboranti in Floril. 74, 10:

μοχθοῦμεν ἄλλως θῆλυ φρουροῦντες γένος·
ἥτις γὰρ αὐτὴ μὴ πέφυκεν ἔνδος
τί δεῖ φυλάσσειν κἀξαμαρτάνειν πλέον;

sic Meinekius edidit. Luculento indicio is locus est quanto opere nos libri Mss. deludant et quam vanum sit illis quidquam credere in locis interpolatis. Parisinus A. exhibet μὴ πέφυκεν ἔνδον, quae festivissima lectio est. Parisinus B, qui passim a levissimo Graeculo *correctus* est scilicet, μὴ πέφυκεν ἔνδικος obtulit. Sciolus senarium utcumque explevit: ἔνδικος nil facere ad rem et ridicule γυνὴ ἔνδικος, id est δίκαιος. pro *casta* et *pudica* dici non venit homini in mentem. Liber Vindobonensis a Gaisfordo collatus pro ἔνδον habet ενδοσ, unde Meinekius ἔνδος recepit; Nauckius in *Trag. Graec. Fragm.* p. 540. ex ἔνδος elicuit ἔννομος, quod eiusdem farinae est atque ἔνδικος. Paene irascaris futilissimis Graeculis qui viros doctos tam proterve ludificati sint. Auferant modo suum ἔνδον et ενδοσ, quod ubi nobis imponere desierit non difficulter

Digitized by Google

omnes manum Euripidis revocabimus. Superest enim:

ἥτις γὰρ αὐτὴ μὴ πέφυκε * * *
τί δεῖ φυλάσσειν;

quid dixerit poëta perspicuum est: *quid custodire attinet quae non sit suopte ingenio pudica?* Quomodo autem hoc Graece dicendum est eloquio Tragico et versu senario? Non aliter quam sic:

ἥτις γὰρ αὐτὴ μὴ πέφυκε σωφρονεῖν
τί δεῖ φυλάσσειν;

Quis in re tam nota et tam frequenti usu verbi exempla a me requiret?

Est Euripidis fragmentum in Floril. 88, 8. nunc quidem pessime corruptum, sed quod resectis verbis interpolatis lacunaque veterum librorum sanius suppleta in integrum restitui poterit. Editur nunc:

τὸν σὸν δὲ παῖδα σωφρονοῦντ' ἐπίσταμαι
χρηστοῖς θ' ὁμιλοῦντ' εὐσεβεῖν τ' ἠσκηκότα.
πῶς οὖν ἂν ἐκ τοιοῦδε σώματος κακὸς
γένοιτ' ἄν; οὐδεὶς τοῦτό μ' ἂν πίθοι ποτέ.

Dabis mihi σώματος absurdum esse. Ex litterarum ductibus et apicibus nihil expiscaberis. Lacuna est: vide quo te sana ratio et ipsa loci sententia ducat. De quo haec dicantur incertum est. De Hippolyto cogitari potest, de Phoenice, de aliis. Placatur pater filio ob aliquod scelus infestus. Qui filii causam agit ita necessario dicere debuit: »ego filium tuum frugi esse scio et probis amicum et colere Deos. Fieri non potest ut *repente* ex probo *tam* improbus factus sit." Omitte mihi *repente* et *tam*, et non est amplius oratio probabilis. Quamobrem hanc esse antiquam lectionem suspicor:

πῶς οὖν ἂν αὐτίκ' ἐκ τοιοῦδ' οὕτω κακός
ἐγένετ' ἄν; οὐδεὶς τοῦτό μ' ἂν πίθοι ποτέ.

Pro optativo γένοιτ' ἄν requiritur ἐγένετ' ἄν, quoniam haec ab eo dicuntur, cui id videtur omnino factum non esse.

Subiungam locos quosdam, quorum sententia in libris adeo deformata est ut prorsus nequeant intelligi, quale est hoc Menandri in Floril. 6, 25:

οὐκ ἔστι μοιχοῦ πρᾶγμα * * *
ἀτιμότερον. θανάτου γάρ ἐστιν ἄνιον.

Digitized by Google

Dubites utrum sit ineptius dicere nihil esse moecho ἀτιμότερον an rei absurdae causam reddere etiam absurdiorem. Quid sit θανάτου ὄνιον obscurum esse non potest. Ab Horatio dicitur Augustus

morte venalem petiisse laurum.

quod a Graecis sumtum est στέφανον θανάτου ὄνιον appellantibus coronam quam quis de salute dimicans sive cum capitis discrimine petat. Menander plane contrarium dixerat. Emendato uno vocabulo restitues sententiam et metrum et non illepidum iocum. Reponendum est enim:

οὐκ ἔστι μοιχοῦ πρᾶγμα τιμιώτερον.
θανάτου γάρ ἐστιν ὄνιον.

nihil potest *carius* quam sic *emi*, ut vita et capite constet. Vere hoc dici Atheniensibus sat notum erat, apud quos multae in adulterio deprensae poenas capite luerunt.

Choerili versiculus est ioculariter corruptus in Floril. 27, 1:

Ὅρκον δ' οὔτ' ἄδικον χρεὼν ἔμμεναι οὔτε δίκαιον.

intelligisne quid dicat? Ecquid igitur superest si neque *iustum* neque *iniustum* esse iusiurandum oportet? Nihil prorsus, nam, ut loquuntur dialectici, *tertium non datur*. Superest ut locum emendemus in hunc modum:

Ὅρκον δ' οὔτ' ἄδικον χρεὼν ὀμνύναι οὔτε δίκαιον.

Haec quidem plana et perspicua sunt: παντάπασιν οὐ χρὴ ὀμνύναι οὔτ' ἀδίκως οὔτε δικαίως, quae et olim fuit et nunc est multorum sententia, quibus nunc Choerilus accessit.

Vetus mendum in omnibus Plutarchi et Stobaei libris obscuravit et pessumdedit sententiam dicti Plutarchei, quod Stobaeus recepit in Floril. 29, 79: καίτοι κακὸν μὲν ἀναισθησία σώματι φάρμακον ἀπονοίας. Eadem scriptura in Plutarchi libris circumfertur περὶ εὐθυμίας p. 465. C. quam Stobaeus securus descripsit neque sensit illis verbis sententiam sanam non subêsse. Optime senties vulgatae labem ubi veram lectionem cognoveris. Unam ex ἀπονοίας litterulam exime ut fiat φάρμακον ἀπονίας, ac memento Φάρμακόν τινος dici τὸ παρασκευάζον τι καὶ ἐμποιοῦν noto usu, ut apud Comicum:

λιμὸς γάρ ἐστιν ἀθανασίας φάρμακον,

id est ἀθανάτους ποιεῖ. Aperta igitur et plana est Plutarchi sententia κακὸν εἶναι τῷ σώματι ἵνα μὴ πονῇ ἀναίσθητον γε-

Digitized by Google

νέσθαι, id est *ne dolorem sentiat* sensu omni carere. In eandem sententiam Crantor dixerat (apud Plutarch. in *Consolat. ad Apollon.* p. 102): τὸ γὰρ ἀνώδυνον τοῦτο οὐκ ἄνευ μεγάλων ἐγγίγνεται μισθῶν τῷ ἀνθρώπῳ· τεθηριῶσθαι γὰρ εἰκὸς ἐκεῖ μὲν σῶμα τοιοῦτον, ἐνταῦθα δὲ ψυχήν, quae Cicero sic Latine convertit in *Tuscul. Quaestt.* III. 6. *Nam istuc* nihil dolere *non sine magna mercede contingit immanitatis in animo, stuporis in corpore.* Quum manifestum sit de eadem *indolentia* Plutarchum dicere certum est eum non ἀπονοίας scripsisse sed: κακὸν ἀναισθησίᾳ Φάρμακον ἀπονίας.

In Eusebii votis, quae leguntur in Floril. 1, 85. pleraque iam emendate scripta sunt, pauca tantum supersunt emendanda. Miror non recepisse Meinekium ἐλαφρύνοιμι ἡπίῳ καὶ ἐναισίμῳ λόγῳ τὰς ἀνίας pro vulgata scriptura ἀκεσίμῳ, quae non est unius assis. Nondum emendata sunt haec verba: μούνων δὲ τῶν ὠφελεόντων τὴν ψυχὴν μαθημάτων ἐθέλοιμι ἃ δεῖ ἔσεσθαι. Pessime corrupta sunt ultima et a scribis profecta. Vera lectio e sententia loci investiganda est, quae requirit: »nil *scire cupĕam* praeter ea quae animo prosint." Itaque ἐθέλοιμι ἴδρις γενέσθαι ab Eusebio scriptum esse suspicor.

Tralaticium librorum Stobaei vitium conspicitur in iis verbis quibus Eusebius sua vota orditur: Ἐχθρὸς γενοίμην μηδενὸς, φίλος δὲ τοῦ ἀεὶ καὶ παραμενέοντος. Sine mora expunge importunam copulam καί ac scito passim eam in Stobaei Codd. tamquam de coelo delapsam importune adventu suo sententiam onerare et turbare, cuius rei exempla compluscula subiungam. Floril. 2, 22: Δημοσθένης ἔλεγεν ὡς πολλάκις ἐπιὸν αὐτῷ εὔξασθαι τοὺς πονηροὺς ἀπολέσθαι [καὶ] φοβοῖτο μὴ ἔρημον ἄρδην ἐκ τῆς εὐχῆς ποιήσῃ τὴν πόλιν, et 2, 36: πολύβουλον εἶναι καὶ πολύτροπον, ἔνθα δεῖ [καὶ] τέχνης κατ' ἀλλοφύλων πολεμίων, χρήσιμον, et 5, 71: ἂν μὲν εὔκαιρον ᾖ [καὶ] ἐπίπληξον τῷ αἰσχρολογήσαντι, et 5, 94: τὰς σιτήσεις ποιοῦ μὴ πολυτελεῖς καὶ σκυθρωπὰς ἀλλὰ [καὶ] λαμπρὰς καὶ εὐτελεῖς, et 40, 9: ὁπότε γε μήτε μαθήσεως μήτε ἀσκήσεως [καὶ] ὧν χρὴ εἴργεταί τις διὰ τὴν φυγήν, et 54, 50: ἡλίκον θηρίον [καὶ] κεφαλὴν οὐκ ἔχει. *Quanta bellua caput non habet*, dixerat Epaminondas. Potuitne importunius copula interponi? Similia complura si hoc ages inter legendum colliges. Contra revocandum est καί

Digitized by Google

in Dorico fragmento Hipparchi Pythagorei Floril. 108, 81. ubi editur: πάντα γὰρ τὰ κατὰ τὸν βίον ἄθεσμα κακά, παράνομα καὶ ἀσεβήματα ἐκ τῶν κατὰ τὰν ψυχὰν παθημάτων ἐντί, sed scribendum esse patet sic: ἄθεσμα καὶ παράνομα καὶ ἀσεβῆ ἐκ τῶν κτέ.

Reddamus igitur censeo Eusebio: Φίλος δὲ τοῦ ἀεὶ παραμενέοντος, et sicubi alibi dat turbas molesta particula audacter expungamus.

Praeterea Eusebio redde ἤτοι τι εἴπας ἢ πρήξας pro πράξας, et ἀπ' ὧν οἷόν τε pro ἀφ' ὧν, ut recte paulo ante scriptum est ἐπησθείην. Denique ubi optat: εἴη μοι ἀεὶ προσδιαλέγεσθαι παρ' ὧν ἔχι τι πάντως ἀπελθεῖν χρηστὸν προσλαβόντι, non hoc dedisse videtur sed προσμαθόντι. Sophocles in *Append. Florent.* sive in Excerptis e Floril. Ioh. Damasceni apud Meinek. IV. p. 189. pro προσμανθάνειν dixit παίδευμα προσλαμβάνειν, in his verbis:

παίδευμα γὰρ
προσλαμβάνειν δεῖ καὶ καθ' ἡμέραν ἀεί,
ἕως ἂν ἐξῇ, μανθάνειν βελτίονα.

sed in soluta oratione non προσλαβεῖν τι χρηστόν in tali re dici potest sed προσμαθεῖν.

Multa sunt in Stobaei codicibus, quemadmodum in caeteris omnibus, sciolorum additamenta et interpretamenta, quorum multa iam deprensa sunt, alia adhuc latent et lectores ludificantur. Unum est in primis mirificum in verbis Corneliani nescio cuius in Floril. 4, 47. Dixerat Orator in accusatione Beronices: τοῦτο γὰρ αὐτῶν καὶ μόνον τῇ. προαιρέσει πρόσεσιν ἀγαθόν, ὅτι περὶ ὧν πράττουσι κακῶς καὶ παρρησιάζονται. Adscripsit aliquis in margine [ὅπερ ἐχὶ μέγιστον τῶν κακῶν]. Itaque nunc legitur: μόνον πρόσεσιν ἀγαθὸν ὅπερ ἐχὶ μέγιστον τῶν κακῶν, quod si tu sine risu legere poteris, non facile sciolorum emblemata indagabis. Praeterea alio vitio locus laborat, nam περὶ ὧν πράττουσι κακῶς significat *de suis calamitatibus* aut *miseriis*. Nisi credere mavis hominem Romanum impegisse et πράττειν κακῶς pro *improbe agere* dixisse, lenissime emendari poterit περὶ ὧν πράττουσι κακῶν.

Aliud emblema sententiae verborum officit in Floril. 10, 36: εἰ Μίδεω πλουτοίη μᾶλλον πένητα καλέω καὶ Ἴρου [ἢν ἐκεῖνος ἐξ

Digitized by Google

ἀνάγκης εἶχε] τύχην κεκτῆσθαι. Satin perspicuum est Graeculum repente interstrepere? Sine mora ista in marginem releganda.

Scire pervelim quid tandem Democritus dicere videatur iis, qui aequo animo legunt in Floril. 10, 45: Δημοκρίτου.

Χρυσοῦ τὸν οἰόμενον νόον ἔχειν ὁ νουθετέων τί ματαιοπονέει.

Incipiet aliquid dicere Democritus ubi expunxeris χρυσοῦ et τί. Verum unde haec nata esse putemus? Meinekius et ipse χρυσοῦ expungens ex — κρίτου quod praecedit ortum suspicatur: mihi subnata suspicio est notam siglam, qua χρησόν in ora libri a lectore admirabundo adscribi solet, istud emblema peperisse. Inutile et molestum TI prodiit ex N praecedenti. Dixerat igitur Democritus verissime, si quid aliud:

Τὸν οἰόμενον νόον ἔχειν ὁ νουθετέων ματαιοπονέει.

Quod Meinekius additum volebat οὐκ ἔχοντα δέ, non meminit οἴεσθαι et οἴησις in talibus de *vana et inani* opinione poni solere. Itaque ὁ οἰόμενος νοῦν ἔχειν statim ab omnibus intelligitur esse ἀνόητος, ut Latine si quis dicitur *sibi solus sapere videri* apparet eum sibi *soli*, non aliis, ita videri. Sed magna difficultas superest. Ea Democriti sententia cum huius tituli argumento nihil commune habet, ut recte admonet Meinekius. Dicam quid mihi venerit in mentem. Stobaeus ipsos Democriti libros non evolvit, illius aetate, ut opinor, olim deperditos. Sumsit locos Democriti, ut plurimos aliorum, quorum scripta non amplius superessent, ex eruditis scriptoribus, a quibus olim excerpti laudatique essent, ut nos hodieque e Plutarcho, Athenaeo, Clemente Alexandrino et aliis antiquiorum ῥήσεις sumimus. Habebat Stobaeus, ne alios commemorem, Iunci libros et Teletis et elegantissime scriptos et omni eruditione refertos, unde quis dicat quantum excerpserit locorum ex antiquis philosophis et poëtis descriptorum? In vicinia laudari video 10, 34:

Προδίκου. Δός τι καὶ λάβοις τι.

Videturne tibi Stobaeus id ex ipso Prodico sumsisse? Imo vero ex Aeschinis Socratici, qui fertur, dialogo *de Morte* cap. 6. διὰ παντὸς δὲ ἔθος ἐστὶν αὐτῷ (τῷ Προδίκῳ) φωνεῖν τὸ Ἐπιχάρμειον· ἃ δὲ χεὶρ τὰν χεῖρα νίζει. δός τι καὶ λάβε (alii λάβοις) τι.

Digitized by Google

Num tu putas Stobaeum legisse Hyperidis orationes et in his τὸν ἐπιτάφιον λόγον? Attulit tamen ex eo et alia et quae leguntur in Floril. 74, 35. sic scripta:

Τοῦ αὐτοῦ (Ὑπερείδου).

Φοβητέον οὐκ ἀνδρὸς ἀπειλὴν ἀλλὰ νόμου φωνήν.

Τοῦ αὐτοῦ.

Κυριεύειν δεῖ τῶν ἐλευθέρων.

In Hyperidis oratione funebri, quae insperato fortunae beneficio nuper veluti ex Orco rediit in lucem, sic legitur: Οὐ γὰρ ἀνδρὸς ἀπειλὴν ἀλλὰ νόμου φωνὴν κυριεύειν δεῖ τῶν εὐδαιμόνων, οὐδ' αἰτίαν φοβερὰν εἶναι τοῖς ἐλευθέροις ἀλλ' ἔλεγχον κτέ. p. 6. vs. 140. meae edit. Quam dicit Orator ἀνδρὸς ἀπειλὴν importunam ac saevam dicit Antipatri dominationem, cur igitur haec Stobaeus ad Γαμικὰ παραγγέλματα retulit? Nempe legerat apud nescio quem Hyperidis locum ex illa oratione excerptum et ἀνδρὸς ἀπειλὴν credidit esse *mariti* minas uxorem duriter increpantis, itaque oscitanter, ut solent isti consarcinatores, verba male sibi intellecta cum aliis quibusdam locis Hyperideis retulit ad argumentum, quocum nihil quidquam commune haberent. Simili modo et alibi impegit aliquoties et illo loco, quo de agimus, Democritea quaedam nescio unde sumta in suam farraginem ita recepit, ut minime coniungenda imprudens coniungeret.

Saepe proderit meminisse Stobaeum non ipsum locos Veterum suo arbitratu ex integris eorum scriptis delegisse, sed ab aliis certo consilio delectos fideliter descripsisse. Meinekius haud ita pridem Moschionis fragmenta collegit, disposuit et de cuiusque fabulae argumento nonnulla dissernit. In undecim fragmentis quinque sunt, in quibus agatur de caesorum cadaveribus non violandis sed sepulturae mandandis. Modo audies Moschionem dicentem:

κενὸν θανόντος ἀνδρὸς αἰκίζειν σκιάν.

modo:

ζῶντας κολάζειν οὐ θανόντας εὐσεβές.

tum iterum:

τοὺς θανόντας ὥρισεν νόμος | τύμβοις καλύπτειν.

et alio loco:

τί κέρδος οὐκέτ' ὄντας αἰκίζειν νεκρούς;

Digitized by Google

et alibi:

ἐάσατ' ἤδη γῆ καλυφθῆναι νεκρούς.

Nihil aliud quam hoc in fabulis egisse videatur. Causae quid sit iam suspicaris. Stobaeus ipse Moschionis fabulas numquam vidit, sed eos locos sumsit ex nescio cuius philosophi aut sophistae dissertatione vel declamatione περὶ ταφῆς, ubi Moschionis ῥήσεις complusculae in eam rem laudatae essent. Anceps igitur et lubricum negotium est ex locis istiusmodi eo consilio delectis de fabularum argumentis aut colligere aliquid aut coniicere.

Quoniam Moschionis fragmenta mihi sunt in manibus unum ex iis mendum obiter eximere iuvat. Ante fruges repertas, auctore Moschione in Stobaei *Eclog. Physic.* I, 8, 38. homines ruebant in caedes mutuas carnibusque humanis vescebantur. Illis temporibus, inquit,

ἦν ὁ μὲν νόμος
ταπεινός, ἡ βία δὲ σύνθρονος δίκῃ,
ὁ δ' ἀσθενὴς ἦν τῶν ἀμεινόνων βορά.

in his σύνθρονος δίκῃ est infelix admodum Canteri coniectura: in libris est σύνθρονος νηΐ sine sensu. Cur δίκῃ ferri non possit perspicuum est. In tali hominum rerumque statu τῇ δίκῃ nullus locus relictus est. *Pisces* scribit Hesiodus

ἔσθειν ἀλλήλους, ἐπεὶ οὐ δίκη ἐστὶν ἐν αὐτοῖς.

Sic ne inter homines quidem, ubi ὁ ἀσθενὴς est τῶν ἀμεινόνων βορά. Praeterea ἡ βία et ἡ δίκη duae res sunt suapte natura prorsus dissociabiles. Sed quid cesso veram lectionem aperire quae haec est:

ἡ βία δὲ σύνθρονος Διΐ.

Postea repertis frugibus legibusque ἡ Δίκη ἦν τῷ Διὶ σύνθρονος, ut Graecis solemne est dicere, qui saepe τὴν Δίκην τῷ Διὶ σύνεδρον vel πάρεδρον appellant, ut Sophocles in *Oedipo Coloneo* vs. 1381:

εἴπερ ἐστὶν ἡ παλαίφατος
Δίκη ξύνεδρος Ζηνὸς ἀρχαίοις νόμοις,

ad quem locum plura similia Interpretes adscripserunt. Luculentus est locus Hyperidis κατ' Ἀριστογείτονος p. 772, ubi commemorat τὴν ἀπαραίτητον καὶ σεμνὴν Δίκην, ἣν ὁ τὰς ἁγιωτάτας ἡμῖν τελετὰς καταδείξας Ὀρφεὺς παρὰ τὸν τοῦ Διὸς θρό-

Digitized by Google

νον φησὶ καθημένην πάντα τὰ τῶν ἀνθρώπων ἐφορᾶν. Vide et Plutarchum πρὸς ἡγεμόνα ἀπαίδευτον p. 781. B. Itaque ut postea τῷ Διὶ ἡ Δίκη σύνεδρος et σύνθρονος facta est, sit antehac in illa morum feritate et immanitate quum sine iure, sine legibus agerent, ἡ βία ἦν σύνθρονος Διΐ quod et venuste et significanter dictum est. Mendi origo patet: ΔΙΙ noto errore in NI abierat, deinde *vocabulum bene Graecum* νῇ substituit Graeculus corrector sententiae, ut isti solent, securus.

Multa emblemata lectoris admirabundi (ut redeam illuc unde digressus sum) irrepserunt in suavissimum Teletis fragmentum quod nemo sine admiratione in Floril. 5, 67. perleget, nam prudentissima praecepta sale et leporibus exquisitissimis condita sunt. Continere se non potuit lector aliquis quin ea quae inter legendum exclamaverit in ora libri adscriberet, quae nunc in Teletis orationem non admodum salse recepta sunt. Sunt autem haec pag. 127. Meinek. [ὅρα σχολὴν καὶ παιδείαν. Ἡμεῖς δὲ κἂν ἄλλον ἴδωμεν περῴκαμεν.], et post pauca [ταχύ γ' ἂν καὶ ἡμῶν τις ἂν κοιμηθείη], et in fine [ὅρα παιδείαν]. Nemo admonitus dubitare poterit quin haec omnia in libri marginem exulatum ire debeant.

In vicinia aliud additamentum mihi deprehendere videor in verbis: εἰ δὲ μή, ῥᾳδίως ἀπαλλάττεσθαι ὥσπερ ἐκ πανηγύρεως οὕτω καὶ ἐκ τοῦ βίου. Mihi Teles scripsisse videtur verbis οὕτω καὶ ἐκ resectis: ὥσπερ ἐκ πανηγύρεως τοῦ βίου, de qua forma orationis complura notavimus in *Var. Lectt.* p. 164. sq. Occurrit hoc loquendi genus saepius apud Veteres, sequiores eo impense delectantur et usque inculcant. Omnino Veteres in talibus quod Socrates de sale praecepit τῷ ἁλὶ πεφεισμένως χρηστέον, servant modum iisque non nisi parce utuntur, recentiores iis ad fastidium usque abutuntur. Pauca ex ipso Stobaeo exempla componam. Floril. 1, 59: καθάπερ εἰς ἄσυλον τέμενος τὴν ἀρετὴν ὁρμητέον, 48, 64: ὡς ἐν φωτὶ τῇ βασιληΐᾳ, 58, 34: ὥσπερ ὑπὸ νόσου τοῦ φθόνου, 58, 14: οἷον ὑπὸ μαγείρων τῶν ἐν ταῖς πόλεσι χρειῶν διαπεποικιλμένους. Ad hanc lucem non dubitabis in Floril. 3, 73: ὁ φρόνιμος ὥσπερ εἰς ὁδὸν εἰς τὸν βίον οὐ τὰ πολλοῦ ἄξια συντίθησιν ἐφόδια ἀλλὰ τὰ ἀναγκαιότατα, molestam praepositionem eximere et ita scribere: ὥσπερ εἰς ὁδὸν τὸν βίον.

Digitized by Google

Quod apud Stobaeum continuo praecedit 3, 75. Socratis dictum, nunc sensu vacuum est, sed ex eiusdem rei observatione redintegrari poterit. Σωκράτους·

Ὥσπερ εἰς κενὸν σκάφος τὸ ἀπὸ τῆς Φρονήσεως ἔρμα δεῖ προσεμβάλλειν.

Corrige primum *προεμβάλλειν*, deinde cogita quid exciderit et, ne ineptiat Socrates, necessario sit supplendum. Manifesto enim in illa comparatione altera pars desideratur. *προεμβάλλειν δεῖ εἰς * * Φρόνησιν ὥσπερ ἔρμα εἰς κενὸν σκάφος.* Vel caecus videat nihil aliud expleri posse quam *τὸν ἄνθρωπον*, qui solus est *Φρονήσεως δεκτικός*. Quin igitur emendas: *ὥσπερ εἰς κενὸν σκάφος (τὸν ἄνθρωπον) τὸ ἀπὸ τῆς Φρονήσεως ἔρμα δεῖ προεμβάλλειν.*

In venustissimo Teletis loco etiam alia quaedam male habita sunt, quibus quantum potero medebor. Pag. 123. Mein. sic scribe: *οὐκ ἂν εἴποι πρῶτον ἡ πενία, ὥσπερ οἰκέτης πρὸς κύριον ἐφ' ἱερὸν καθίσας δικαιολογεῖται· Ἄνθρωπε, τί μοι μάχει; μή τι σοι κέκλοφα; — οὐ τὴν ἀποφορὰν εὐτάκτως σοι φέρω; καὶ ἡ πενία (ἂν) εἴποι· Τί μοι μάχει; κτἑ.* Vulgo verba *ἄνθρωπε τί μοι μάχῃ*; subiecta sunt verbis *πρῶτον ἡ πενία*, et post *δικαιολογεῖται* repetitur *τί μοι μάχῃ*; Inserui *ἄν* et *μάχει* reposui. Tum lege: *μὴ τῶν ἀναγκαίων ἐνδεὴς εἶ*; pro *εἶς*, quod Homericum est. Praeterea corrige p. 124: *κἂν μέσου τοῦ ὄφεως ἐπιλαμβάνῃ δηχθήσει, ἐὰν δὲ τοῦ τραχήλου οὐδὲν πείσει.* Miror quomodo soloecum *ἐπιλαμβάνῃς* Criticorum aciem fugerit. Post pauca expunge ineptam dittographiam e verbis: *κατὰ ναῦν ὁ ἄνεμος; ἐπῆραν τὰ ἄρμενα. ἀντιπέπνευκεν; ἐσείλαντο* [*μεθείλαντο*]. Eodem modo animose scripserat p. 125: *ὡς πρὸς τὸν ἀέρα φράττει (εὐδία; διεσείλω. ψῦχος; συνεσείλω.) οὕτω καὶ πρὸς τὰ ὑπάρχοντα. εὐπορία; διάσειλον. ἀπορία; σύσειλον.* Vulgata lectio est *εὐδία καὶ διεσείλω* et *δι' ἀπορίαν διάσειλον*, *ἀπορίαν καὶ σύσειλον*, inepte depravata, ut vides.

Quae sequuntur pessime mulcata sunt et lacunis hiant. Nil prodest Meinekii coniectura *τὸ ἐργάζεσθαι (ζημί)αν κρίνωμεν*. Nemo sic loquitur aut cogitat. Tum male irrepsit *τι* in verba: *καὶ τὸν θάνατον ἔσχατόν τι τῶν κακῶν.* Corrige, ut Graeci solent dicere, *ἔσχατον τῶν κακῶν.* Importunum TI peperit praecedens N, ut saepe alibi. Etiam vicina mendosa sunt:

Digitized by Google

ἐὰν δὲ ποιήσῃ — καταφρονοῦντά τινα. Sententia postulat: »*Quando te ipsum ita comparaveris ut et voluptatem contemnas*" cet. *tum vero ὅ τι ἂν θέλῃς ἐξέσαι σοι ἀνωδύνῳ ὄντι ποιεῖν.*

Iterum laborat sententia p. 126. in verbis: ὃν τρόπον οὖν τῷδε οὐχ ἡ πόλις εὐτελὴς καὶ πολυτελής, ἐὰν μὲν γὰρ οὕτω τις ζήσῃ πολυτελής, ἐὰν δὲ οὕτως εὐτελής κτέ. namque manifesto Teles *contrarium* dixerat eaque quae nunc negat *affirmaverat*, et delendum est οὐχ, ut dicatur ἡ πόλις simul esse εὐτελὴς καὶ πολυτελής, quemadmodum in iis quae continuo sequuntur τὰ πράγματα quoque dicuntur esse prout iis quisque utatur et εὐπετῆ et δυσχερῆ. Deinde repente alius loqui incipit et Teleti sic obloqui: Ἀλλ' ὅμως δοκεῖ μοι — ἢ τὸν μετὰ πλούτου, quae verba a Teletis oratione distingui debuerant. Deinde vitium est in verbis; οὐ Κράτης καὶ Διογένης πένητες ἦσαν; καὶ πῶς ῥᾳδίως διεξήγαγον; Iam alibi admonuimus resecta altera praepositione emendandum esse: διήγαγον, nam ῥᾳδίως et ῥᾷον διάγειν dicebant omnes, διεξάγειν in ea re nemo dixit umquam. Post pauca excidit aliquid in verbis: καὶ ὥσπερ τοῖς πολλοῖς δύναται κατὰ τρόπον οὕτω καὶ τοῖς ἀνάπαλιν, tu supple: καὶ τοῖς (ὀλίγοις) ἀνάπαλιν. Denique unum errorem leviorem exime e fine loci p. 128. Alcibiades συγκαλυψάμενος ἐκάθητο, imo vero ἐγκαλυψάμενος, ut paulo ante emendate scriptum est. Est haec pervulgata in libris confusio.

Scribarum erroribus ipsius Teletis gravissimum errorem subtexam. De Socratis morituri constantia ita scribit: εὐθαρσῶς καὶ, ὡς Πλάτων φησίν, οὐδὲν τρέψας οὔτε τοῦ προσώπου οὔτε τοῦ χρώματος, ἀλλὰ μάλα ἱλαρῶς τε καὶ εὐκόλως λαβὼν τὸ ποτήριον ἐξέπιε καὶ τὸ τελευταῖον ἀποκοτταβίσας »τουτί" φησίν »Ἀλκιβιάδῃ τῷ καλῷ." In his simul optimum testem Platonem sequitur ac describit et apertissimo errore labitur. Quid enim cogitari potest absurdius quam quod Teles de Alcibiade addidit? Quid a Socrate alienius quam sic Alcibiadi necem et exitium cum acerba ironia imprecari? Alcibiadi, inquam, quem dilexerat et amaverat, et (quod etiam multo gravius est) *quinque annis ante interfecto.* Teles alias res agens Socratem et Theramenem, Alcibiadem et Critiam confudit et neque rei naturam satis reputans neque temporum rationem oscitanter ad Socratem et Alcibiadem ea transtulit

Digitized by Google

quae legerat in Xenophontis Hellenicis de Theramene II. 3. 56. *Ἐπεὶ τὸ κώνειον ἔπιε τὸ λειπόμενον ἔφασαν ἀποκοτταβίσαντα εἰπεῖν αὐτόν· »Κριτίᾳ τοῦτ' ἔγω τῷ καλῷ."* Manifestus est, ut vides, Teletis error. Eiusdem farinae sunt quae se Xanthippe retulit commenta et figmenta Graeculorum ingenio luxurianti indulgentium, quae miror etiam nunc a nonnullis serio tractari, quasi non essent merae fabulae ac nugae *ἐκ τῆς κατεψευσμένης ἱστορίας.*

Quantum ineptiarum non dico de Xanthippe sed de ipso Socrate luxurians in talibus Graeculorum ingenium quidlibet audentium de nihilo finxit! Vel ex uno Stobaeo longa fabularum series contexi possit. Levissime Socrates ea dixisse aut fecisse fingitur quae neque dixit umquam neque fecit. De multis duo apponam. Socrates *δημοσίᾳ λοιδορηθεὶς ὑπ' Ἀριστοφάνους οὐχ ὅπως ἠγανάκτησεν ἀλλὰ καὶ ἐντυχὼν ἡξίου αὐτὸν εἰ καὶ πρὸς ἄλλο τι τοιοῦτον βούλοιτο χρῆσθαι αὐτῷ.* Quis haec sine risu legere potest? Cum magna gravitate tamen ea narrat Musonius in Floril. 19, 16. Lepidus est, ut nihil supra, philosophus cum Comico de ea re sic agens, et tam bene id cum Socratis persona convenit quam cum comoediae Atticae ratione. Socratem nihil scripsisse constat inter omnes. Cur nihil scripserit causam reddidit Stobaeus tam mirificam ut eam nemo praeter Graeculos excogitare potuisset. Stobaeus auctorem ac testem neminem producit: accipe causam ab ipso in Floril. 21, 9: *Σωκράτης ἐρωτηθεὶς διὰ τί οὐ συγγράφει »ὅτι" εἶπεν »ὁρῶ τὰ χαρτία πολὺ τῶν γραφησομένων τιμιώτερα."* Aliter sentiebant qui haec futilia commenta in chartas coniecerunt. Sunt alia minus inepta et Socratis ingenio digniora, verum haec fere incertis auctoribus volitant et modo ad hunc modo ad illum referuntur. Et lepida sunt et naturae veritatem habent quae narrat Teles fecisse Diogenem *πρὸς τὸν πολυτελῆ φάμενον πόλιν εἶναι τὰς Ἀθήνας* p. 125. Sed plane eadem suavissime de Socrate narrantur a Plutarcho *περὶ Εὐθυμίας* p. 471. A: *ὁ Σωκράτης ἀκούσας τινὸς τῶν φίλων λέγοντος ὡς πολυτελὴς ἡ πόλις· Μνᾶς ὁ Χῖος οἶνος, ἡ πορφύρα τριῶν μνῶν, τοῦ μέλιτος ἡ κοτύλη πέντε δραχμῶν· λαβὼν αὐτὸν προσήγαγε τοῖς ἀλφίτοις Ὀβολοῦ τὸ ἡμίεκτον, εὐτελὴς πόλις κτέ.* ubi lege *εὐτελὴς ἡ πόλις*, ut in sqq. et apud Stobaeum. Est

Digitized by Google

igitur haec non inepta et absurda, sed tamen *ἀδέσποτος καὶ πεπλασμένη παράδοσις*, ut appellatur in libello *περὶ παίδων ἀγωγῆς* inter Plutarchea p. 6. D. Ea quae a solis aequalibus et familiaribus sciri poterant seri posteri aliquot saeculis post confidenter fingebant. L. Calpurnius Piso Censorius apud Gellium N. A. XI. 14. serio memoriae prodidit: »*Romulum ad coenam vocatum ibi non multum bibisse quia postridie negotium haberet. Ei dicunt:* Romule, si istuc omnes homines faciant, vinum vilius sit. *Is respondit:* imo vero carum, si quantum quisque volet bibat: nam ego bibi quantum volui." Qui in animum inducere potest vera haec esse, credat Teleti Socratem Alcibiadi de uxore dixisse: *εἰ μὲν ὗς ἀνέτρεψεν οὐκ ἂν ὠργίζου. εἰ δὲ γυνὴ ὑώδης;* Adscripsit Graeculus admirabundus: *ὅρα παιδείαν!* alia omnia adscripserint illi qui vera a falsis possunt distinguere.

Est locus Hieroclis in Floril. 84, 20. pessime habitus qui certa medicina sanari potest, si quis perite admoverit manum. Editur: *οὐ γὰρ δὴ ζῷα μὲν ἄγρια — τιθασὰ γίγνεται καθημερούμενα ποιαῖς τημελείαις καὶ τῇ καθ' ἡμέραν τροφῇ· οὐχ ὅπως δὲ ἄνθρωπος ἀδελφὸς ἀλλὰ κἂν μηδὲν προσήκων τύχῃ, οὕτω παντὶ μᾶλλον ἐπιμελείας ἀξιούμενος μεταβάλλει πρὸς τὸ ἡμερώτερον.* Clara luce splendebunt omnia ubi emendaveris: — *τροφῇ, ἄνθρωπος δὲ οὐχ ὅπως ἀδελφὸς ἀλλὰ· κἂν μηδὲν προσήκων τύχῃ οὐ τῷ παντὶ μᾶλλον κτέ.* Transposuimus tantum verba *οὐχ ὅπως δὲ ἄνθρωπος* et *οὕτω παντί* in *οὐ τῷ παντί* prope sine ulla mutatione refinximus. Est enim haec nota compositio *οὐ γὰρ δὴ — μὲν — δὲ οὐ*, cuius complura exempla attulimus ad Philostrati libellum *περὶ Γυμναστικῆς* p. 50. et supra ad Iulianum p. 16. Eadem compositionis forma occurrit in Teletis loco, de quo modo dicebamus, Floril. 5, 67. p. 123: *οὐ γὰρ — ἐκείνοις μὲν ἔστι μετ' ὠφελείας χρῆσθαι, τοῖς δὲ ὀλίγοις καὶ εὐτελέσι μετὰ σωφροσύνης οὐκ ἔστι.* Praeterea pro *μεταβάλλει* res ipsa monet futurum *μεταβαλεῖ* esse restituendum. »Si ferae benigne tractatae mansuescunt, an non hominem, non dico fratrem, sed etiam nulla cognatione coniunctum lenitate et mansuetudine *placatum iri* putemus?" In talibus solemus ex iis quae fieri constat colligere quid sit in aliis *futurum*.

Digitized by Google

In eodem fragmento vitiose p. 127: *πολλὰ γοῦν διὰ ταύτην (τὴν φιλαυτίαν) οἱ κακίους σφᾶς αὐτοὺς προκρίνουσι τῶν κατὰ πολὺ βελτιόνων*. Intelligi non potest *πολλά*. Scriptum erat olim *πολλ*$\acute{\varepsilon}$, id est *πολλάκις*, quo recepto nihil superest difficultatis. Tum scribe: *κἂν ὄντως τοιοῦτος ᾖ ἀδελφός*, id est, tuus frater, non *ἀδελφός*. In talibus Graece articulus omitti non potest. In sqq. narratur Socrates ei qui diceret: *ἀποθανοῦμαι εἰ μή σε τιμωρησαίμην*, respondisse: *ἀποθανοῦμαι εἰ μή σε φίλον ποιήσω*. Ipsa rei natura docet id, quod frequens multorum usus confirmat, *optativo* in talibus esse utendum: *ἀποθάνοιμι, μὴ ζῴην, ἀπολοίμην* et sim. *εἰ* et *εἰ μή*. *Si ita sit* vel *ni ita sit* aut *futurum sit* exitium sibi imprecantur. Itaque *ἀποθάνδιμι* bis est reponendum. Socrates ipse more Attico dixisset: *Ἐγὼ δέ γε εἰ μή κτἑ*. Post pauca p. 128. si pro *δέ* correxeris *δεῖ* locus sanus erit: *οὕτως δεῖ καὶ ἡμᾶς — μηδὲν παριέναι σπουδῆς κτἑ*.

Subiiciam his alium Hieroclis locum e Floril. 39, 36: *τὸ μὲν ἔθος ἄγραφός τις εἶναι βούλεται νόμος — ἴσως δέ που καὶ τοῖς φύσει δικαίοις ἐγγὺς βάλλων*. Factum est hoc loco id quod saepe alibi; interpretamentum expulit antiquam *γλῶσσαν*, cui olim fuerat superscriptum. Sic apud Galenum *adversus Iulianum* Tom. IX. p. 379. e libris editur: *Θερσίτης δέ τις μοῦνος ἀμετροεπὴς ἐλάλει*, sed nulla est dubitatio quin Galenus scripserit:

Θερσίτης δ' ἔτι μοῦνος ἀμετροεπὴς ἐκολῴα.

adscripta interpretatio *ἐλάλει* veterem scripturam sua sede expulit. Sic igitur Hierocles dixerat: *τοῖς Φύσει δικαίοις ἴκταρ βάλλων*. Graeculi ad *ἴκταρ* apposuerunt *ἐγγύς*, quod deinde alienam sedem occupavit. Sumsit Hierocles illud loquendi genus a Platone e noto loco *Reip.* IX. p. 575. C: *καὶ ταῦτα δὴ πάντα — τὸ λεγόμενον οὐδ' ἴκταρ βάλλει*. Solet Hierocles exquisita venari. Sic dixit 39, 35. *ἰμείρων ἀδυνάτων*, et mox *τοῖς λογισμοῖς ἀραρώς*, et *νεοχμοῦν τοὺς νόμους*, et *τά γε χθιζὰ ταῦτα καὶ πρωϊζὰ* [*τὰ νῦν*] *εἰς ἅπασαν εἰσηγμένα πόλιν* 39, 36. ubi rectissime Meinekius *τὰ νῦν* resecuit. Volebat dicere *χθές τε καὶ πρῴην* sed scite usus est Homericis *χθιζά τε καὶ πρωϊζά* ex Iliad. B. 303. Supervenit sciolus qui

Digitized by Google

τὰ νῦν addidit ne intelligens quidem verba quae explicare volebat. Rectius in fine loci ἵκταρ vidit esse ἐγγύς: nam uno ore omnes Hesychius, Moeris, Erotianus, Galenus, alii, ἵκταρ apud Atticos dici pro ἐγγύς docent; sed malum factum quod scribae vocabulo prisco Platonico novicium supposuerunt.

Percurram nunc ordine Florilegium et si quid animadversione dignum occurret paucis annotabo.

Multa apud Stobaeum leguntur insulse ac pueriliter a Graeculis enunciata, quae vix operae pretium est attingere. Potuitne inficetius quidquam dici quam quod legitur 1, 25: τέκνα μάθε τίκτειν — τὰ τὴν ψυχὴν θρέψοντα τῇ ἀϊδίῳ τροφῇ. Ne tangam caetera, quam bellum est μάθε τίκτειν.

In Dorico fragmento Theagûs Pythagoreae 1, 67. scribe ὄκκα ὧν ἐς τὸ ἓν τὰ τρία ταῦτα μόλῃ, pro ὅκκαν et μολῇ, et passim ὅκκα pro nihili forma ὅκκαν repone. Ut in caeteris scriptis Doricis sic in istis fragmentis ὅκα ponitur pro ὅτε, ut ποκά et ἐνίοκα pro ποτέ et ἐνίοτε; sed pro ὅταν et Homerico ὅτε κεν illi ὅκκα dicebant α producto pro ὅκα κα. Itaque scribe 1, 73. ἔϛι δ' ὅκα pro ὅκκα. Post pauca emenda ἐν τῷ νικῆσθαι τῶν ἀδέων pro νικᾶσθαι ὑπὸ τῶν ἀδέων. Aliquanto post pro τῶ μὴ δέοντος ἐπίπτωσις verum est ἔκπτωσις.

Multa turbant scribae in formis Doricis et Ionicis aut ad communem usum refingendis aut omni modo vitiandis. Mira est ubique inconstantia a scribis invecta. Modo 1, 68. συναρμόξασθαι legitur, modo συναρμοσμένων. Illud Doricum et genuinum est, hoc non item. Modo παρίητι, ἐντίθητι et sim. recte scribuntur, modo formae vulgares redeunt. Saepissime πρᾶτον, semel et iterum πρῶτον legitur. Modo κρατέν, ποιέν et sim. modò κρατεῖν et ποιεῖν. Gravius peccatum est in Archytae loco 1, 71: Μὴ ὧν ἄνοσον καὶ ἀνάλγητον τολμῶντι τὸν ἀγαθὸν εἰπὲν μηδὲ ἄλυπον θρασυνεέσθωσαν λέγειν: restitue primum legitimam imperativi formam θρασυνέσθων; deinde cum Cantero revoca et alterum imperativum τολμώντων τὸν ἀγαθὸν εἰπέν. Barbara forma in fine conspicitur ποττὰν μετριοπαθίαν ἰέμεν, sine mora ἴμεν restitue: ἰέμεν eiusdem monetae est atque ἰέτω. Miror quomodo Dindorfius ad Steph. Thes. III. p. 271. sibi persuadere potuerit in vetusto proverbio apud Strabonem IX. p. 408:

Digitized by Google

εἰς Σκῶλον μήτ' αὐτὸς ἶναι μήτ' ἄλλῳ ἕπεσθαι.

sanum esse ἶναι. Faex Graeculorum ἶναι, ἀπίναι, κατίναι, ἐξίναι coepit dicere multum indignante Phrynicho. Veteres istas sordes ignorant. Revocandum est vetus αὐτὸς ἴμεν, et Graeculis relinquenda ἶναι, ἰέμεν et ἰέτω.

Praeterea apud Archytam scripserim: ὡς γὰρ σώματι ἀλγεινὰ οὕτω καὶ ψυχᾷ (non ψυχαῖς) ἐπώδυνα, et ἀλόγιστοι πέλονται pro πέλονται.

In 1, 76. scribe ἐπιγεννάματα ἦμεν pro ἐπιγένναμα.

Apud Archytam 1, 80. corrige ἐν ἀτυχίᾳ μὲν ὄντες pro μένοντες et mox ἐν δ' εὐπραγίᾳ pro εὐπραγίαις, et inserto articulo: δεινὰ γὰρ (ἀ) ἀτυχία συναγαγέν κτέ.

Bona lectio Aeschinis latet 2, 48. in mendosa scriptura: ἢ καὶ σφόδρα ἄξιός ἐστι μισεῖσθαι. Emenda ἢ καὶ σφόδρα ἄξιος, idque ipsi Aeschini reddendum, apud quem nunc vitiose legitur in Ctesiphontea § 99: διὸ καὶ μάλιστα ἄξιός ἐστι μισεῖσθαι. Quod sequitur διαφέρει tralaticius error est pro διαφθείρει, quod reponi debuerat.

Insigne exemplum interpolationis, quales complures supra redarguimus, est in Floril. 3, 18. ubi haec ut Euripidea leguntur:

ὁμιλίας τε τὰς γεραιτέρους θέλε.
βραχεῖα τέρψις ἡδονῆς τίκτει λύπην.

dixerat Euripides, ut aliunde constat:

ὁμιλίας τε τὰς γεραιτέρας φίλει,
ἀκόλαστα δ' ἤθη λαμπρὰ συγγελᾶν μόνον
μίσει. βραχεῖα τέρψις ἡδονῆς κακῆς.

Tenemus iterum falsarium manifestum. Perierant verba φίλει — μίσει et in fine κακῆς. Itaque θέλε de suo commentus est et bellissimum hunc senarium procudit:

βραχεῖα τέρψις ἡδονῆς τίκτει λύπην.

Hoc vero est emendare! In λύπη produci priorem isti Graeculi nec sciebant nec scire curabant. In fine fragmenti vs. 16. legendum est.

ἀλλ', ὦ τέκνον, δός μοι χέρ', ὡς θίγῃ πατήρ.

pro μοι δός, quae non est Graeca compositio.

Claudicat sententia in loco Menandri 3, 23:

ὅταν ἕτερός σοι μηδὲ ἓν πλέον διδῷ,

Digitized by Google

δέξαι τὸ μόριον. τοῦ λαβεῖν γὰρ μηδὲ ἓν
τὸ λαβεῖν ἔλαττον πλεῖον ἔσαι σοι πολύ.

sensu cassum est μηδὲ ἓν πλέον. Sententia manifesto haec fuit: »si *totum* auferre non potes accipe partem.” Itaque correxerim: μηδὲν ἔμπλεων διδῷ.

Democriti sententia cui lumen ademtum est exstat 3, 58: Δημοκρίτου·

Ὅρος γὰρ συμφορέων καὶ ἀσυμφορέων τέρψις καὶ ἀτερπίη.

Hic locus ipse nunc quidem est συμφορὴ Interpretibus et Editoribus. Restitui poterit si memineris scribas, qui tam saepe formas Ionicas et Doricas obscurare solent, nonnumquam easdem stulte ac temere invehere de suo. Esse aliquid inter αὐτῶν et αὐτέων, τούτων et τουτέων nemo istorum animadvertit. Itaque qui sexcenties formas Ionicas in — έων exeuntes suo Marte in -ῶν contraxerunt, ut paulo ante apud Hippocratem vidimus, iidem subinde -έων dederunt ubi -ῶν esset verum ac necessarium. Democritus dixerat: ὅσα μὲν τερπνὰ σύμφορα, ὅσα δὲ ἀτερπῆ ἀσύμφορα. *Prout quodque homini iucundum est aut iniucundum, ita ei prodest aut non prodest.* Non hercle indigna Democriti ingenio sententia est. Usus autem erat his verbis: Οὖρος γὰρ συμφόρων καὶ ἀσυμφόρων τέρψις καὶ ἀτερπίη. Graeculi, qui saepe apud Iones συμφορέων legerant, intempestive Ionicam formam vulgatae, ut putabant, substituerunt, et errare pergentes barbarum ἀσυμφορέων addiderunt. Melius servassent συμφορέων in Floril. 98, 64. ubi συμφορῶν dederunt. Istiusmodi formas pseudo-ionicas a librariis fictas in Hippocrate notavit Ermerins, plures e libris Mss. Herodoti conquiri possent. Paucas in ipso Stobaeo indicabo. Iubet Democritus 1, 40. eum, qui animo placido et tranquillo esse velit, respicere aliorum infortunia et miserias καὶ μακαρίζειν ἑωυτὸν ἐνθυμεύμενον — ὅκως αὐτέων βέλτιον πρήσσει τε καὶ διάγει. Ridicule nunc *earum* pro *eorum* legitur, nam αὐταί habet αὐτέων et apud Homerum αὐτάων, sed αὐτοί apud omnes αὐτῶν. Eodem errore scribitur 3, 74: τὰ δὲ περαίνοντα ἐξ αὐτέων pro αὐτῶν. Eiusdem monetae est in Floril. 10, 33. φειδεύμενοι, et 28, 13: τῆς ὀφειλευμένης τιμωρίης, et 43, 143: ἡ ὀφειλευμένη αἰδώς, et 107,

Digitized by Google

9. τῆς ὀφειλευμένης ἑωυτῷ εὐπρηγίης, ubi paulo ante legitur: ἄρχουσι καὶ τιμέωνται pro τιμέονται. Manifestum est φειδόμενοι verum esse, et ὀφειλομένη. Nihilo sanius est 22, 13. ἀληθομυθεύειν pro ἀληθομυθέειν. Contrario errore scribitur 48, 61: τὸ ἀγεμονέον ὑπὸ τοῦ ἀγεμονέοντος pro ἀγεμονεῦον et ἀγεμονεύοντος.

Non esse credo locum ubi -ῶν et -έων magis ridicule confusa sint quam in fragmento Iunci ἐκ τοῦ περὶ Γήρως Floril. 115, 26. p. 74. Mein. Loquens de formae dignitate, quae in multis senibus conspicitur, ita dicit: μάλιστα δὲ ἐν τοῖς ἱεροῖς θύοντες ἐξεφανωμένοι περιβλεπτότεροι τῶν ἱερῶν γίγνονται. Subridens, credo, περιβλεπτότεροι τῶν ἱερέων emendabis. Omnium oculos in se convertere dicuntur non — magis quam ipsa templa, sed magis quam *ipsi sacerdotes*.

Πρὸς et εἰς confusa sunt 3, 40. ubi editur: εἰς τὰς τῶν πνευμάτων μεταβολὰς ἁρμόσασθαι, sed πρὸς τάς verum est, ut statim emendate scriptum est πρὸς τὰς τῆς τύχης.

In 3, 46. dele σοφοί in οἱ σοφοὶ μέν et insere ἄν in verbis: ἐπεὶ μᾶλλον (ἂν) σοφίας ἢ χρημάτων ἐπεμελοῦντο.

In Plutarchi fragmento 3, 49. alia quaedam vitiata sunt, quibus non sum emendandis, sed unum est quod nullo labore restituam in his: ὁ γὰρ ἐγκαθήμενος ἀεὶ καὶ οἰκουρῶν γραμματεὺς [ἐν μίνῳ] ὥς φησι Πλάτων, οὗτός ἐστι. Meinekius verba ἐν μίνῳ seclusit et delenda censuit. Non assentior: lege γραμματεὺς ἐν ἡμῖν ὥς φησι Π. Male legerunt scribae ΕΗΜΙΝΩΣΦΗΣΙ. Falluntur etiam qui ἐν Μένωνι coniecerunt. Platonis locus, quem Plutarchus respiciebat, legitur in *Philebo* p. 39. A: ψευδῆ δ' ὅταν ὁ τοιοῦτος παρ' ἡμῖν γραμματεὺς (id est ἡ μνήμη) γράψῃ τἀναντία τοῖς ἀληθέσιν ἀπέβη.

Theophrastus 3, 50. dixerat φρονιμωτέρου γὰρ ἀνδρὸς — ἀπολαβεῖν φιλικῶς ἢ — κομίσασθαι φιλαπεχθημόνως. Male editur: φρονιμωτάτου.

Sequitur sententia Democriti: Φρονήσιος ἔργον μέλλουσαν ἀδικίην φυλάξασθαι, ἀναλγησίης δὲ τὸ γενόμενον μὴ ἀμύνασθαι. Facile senties pro τὸ γενόμενον corrigendum esse γενομένην.

In Critonis fragmento 3, 75. scribe τούτων τᾶν φυσίων pro ταυτᾶν, quod ne Graecum quidem est. Tum αἱ δέ κα

Digitized by Google

τὸ ἓν τούτων ἐνδυναϛεύῃ, pro εἰ δὲ καὶ — ἐνδυναϛεύοι. Solet Doricum κα in καί depravari. Satis erit inspexisse Thucydidis libr. V. cap. 77 et 79. ubi multa corrigenda supersunt, veluti cap. 77: αἱ δέ κα μὴ ἐκβῶντι pro εἴκωντι, tum supple: αἴ τινά (κα) τοὶ Λακεδαιμόνιοι ἔχωντι, et in fine αἱ δέ τί κα ἄλλο δοκῇ. Similiter cap. 79. scribendum: αἱ δέ ποί (κα) ϛρατιᾶς δέῃ κοινᾶς, et: αἱ δέ τινί (κα) τᾶν πολίων ἢ ἀμφίλογα, et: αἱ δέ τίς (κα) — πόλις πόλει ἐρίζῃ. Recte apud Theocritum II. 128. pro vulgata lectione:

παντῶς καὶ πελέκεις καὶ λαμπάδες ἦνθον ἐΦ' ὑμέας,

Ahrensius κα reposuit, praeterea ἐΦ' ὑμέ pro ὑμέας reposuerim.

Apud Archytam 3, 76. lege εὐθὺς ἐκ νέω pro νέων. Ioculari error latet in vicinis. »*Sic maxime*," inquit Archytas, *vir prudens evadat, si ab ineunte aetate* (ἐκ νέω) ἐν λογισμοῖς τε καὶ μαθημάτεσσι καὶ ταῖς κατ' ἀκρίβειαν θεωρίαις γυμνάσαιτο τὴν διάνοιαν — μετὰ δὲ ταύτας θεῶν τε καὶ νόμων καὶ βίων ἀνθρωπίνων ἐμπειρίαν λάβοι. Vide an intelligas quid sit θεῶν ἐμπειρίαν λαβεῖν. Non sine risu, ut opinor, agnosces veram lectionem, quae haec est: μετὰ δὲ ταῦτα ἐθῶν τε καὶ νόμων καὶ βίων ἀνθρωπίνων. Adiectivum ἀνθρωπίνων pariter refertur ad ἔθη τε καὶ νόμους καὶ βίους, ut vel τε καί demonstrat, quo absurdior est, ut vides, lectio θεῶν. Saepe solent in tali re ἔθη καὶ νόμοι coniungi. vid. Floril. 43, 40. Unde μετὰ δὲ ταύτας θεῶν natum sit perspicuum est. Confusa sunt C et Є de more, et quoniam ΘΩΝ pro θεῶν scribitur factum est ut ΤΑΤΤΑЄΘΩΝ in ΤΑΤΤΑCΘΩΝ id est ταύτας θεῶν abierit.

In sqq. scribe τὸ μέν ἐντι ἕξιν — γνωϛικὰν λαβέν, τὸ δὲ — πράγματα πολλὰ ἐπελθέν, τὰ μὲν κτέ. In libris est male repetita sequente syllaba: πολλὰ ἐπελθόντα, τὰ μέν. Tum dele importunam copulam in verbis: τὰ μὲν [καὶ] αὐτὸν ἰδόντα κτέ. Tum bis molestam praepositionem expunge in his: ὁ μὲν [ἐν] τῷ καθ' ἕκαϛα κρίνειν τυΦλὸς ἐγένετο τὰν διάνοιαν, ὁ δὲ [ἐν] τῷ καθόλω θεωρὲν ἀεί. Quae sequuntur emendare non possum.

Multos vidi mirificos errores a Graeculis commissos, sed non memini me videre alium ineptiorem quam qui conspicitur in Floril. 3, 79, ubi τῶν ἑπτὰ σοΦῶν ἀποΦθέγματα quae-

Digitized by Google

dam leguntur ex Diogene Laërtio fere desumta. In his est Cleobuli sententia:

Οἰκέτας μεθύοντας μὴ κολάζειν· εἰ δὲ μὴ δόξεις καὶ αὐτὸς παροινεῖν.

Utrum tibi praeceptum ipsum an causa cur ita praecipiatur videtur ineptior? Sumsit a Diogene Laërtio I. § 92. Οἰκέτην πάροινον μὴ κολάζειν· δοκεῖν γὰρ παροινεῖν. Stulte Interpres, ut solet: »*Famulum vino hilarem non puniendum: videri enim id dementius esse.*" Salva res est, ut alibi ostendimus. Male legerunt ΠΑΡΟΙΝΟΝ, quod non est πάροινον, sed παρ' οἶνον, *inter pocula*, ut dicitur παρὰ κρητῆρα. Vera igitur lectio est: οἰκέτην παρ' οἶνον μὴ κολάζειν· δόξεις γὰρ παροινεῖν. Sic et praeceptum sanum est ac prudens, et causa idonea redditur. Ridebis nunc eum qui pro οἰκέτην πάροινον substituit οἰκέτας μεθύοντας, quae essent insanabiles ineptiae nisi origo erroris nunc omnium oculis pateret.

In Chaeremonis senario 4, 15:

πρὶν γὰρ Φρονεῖν καταΦρονεῖν ἐπίσασαι,

eadem opera et sententiam restitues et metrum scribendo:

πρὶν γὰρ Φρονεῖν (εὖ) καταΦρονεῖν ἐπίσασαι.

In vetere nescio cuius hexametro, quod in proverbium abiit 4, 21. scribendum est:

πολλάκι τοι καὶ μωρὸς ἀνὴρ μάλα καίριον εἶπεν.

pro κατακαίριον. Καίρια λέγειν quid sit nemo nescit, κατακαίρια novit nemo.

Nondum poenitet correxisse in Sophoclis Aiace vs. 964:

οἳ γὰρ κακοὶ γνώμαισι τἀγάθ' ἐν χεροῖν
ἔχοντες οὐκ ἴσασι πρὶν τις ἐκβάλῃ.

Stobaeus 4, 23, servat vulgatam τἀγαθὸν χεροῖν: non convenire tali loco τἀγαθόν, sed τἀγαθά requiri et praepositionem abesse non posse in verbis ἐν χεροῖν ἔχειν periti fatebuntur. Homines a Diis αἰτεῖν τἀγαθά et Dii διδόναι τἀγαθά passim dicuntur. Num tu putas τἀγαθόν substitui posse? Exempla ubique sunt obvia. Proferam unum locum ut ex eo mendum eximam. Antiphon in Floril. 17, 29. putatur dixisse: ὅταν γὰρ ὁ θεὸς μὴ παντελῶς βούληται ἀγαθὰ διδόναι ἀνδρί, sed dixerat τἀγαθὰ διδόναι. In loco Demosthenis, quem Stobaeus attulit in Floril. 21, 18: καὶ τὰ ἀγαθὰ μὲν

Digitized by Google

προσδοκᾶν καὶ τοῖς θεοῖς εὔχεσθαι διδόναι, corrige τἀγαθά.

Contra τἀγαθόν sensu morali dicitur, ut apud Euripidem in Floril. 5, 6:

Αἰαῖ. τόδ' ἤδη θεῖον ἀνθρώποις κακόν
ὅταν τις εἰδῇ τἀγαθὸν χρῆται δὲ μή.

Saepe Comici rident philosophos quaerentes τί ποτ' ἐστὶ τἀγαθόν, ut Philemon in Stob. Floril. 55, 5:

οἱ φιλόσοφοι ζητοῦσιν, ὡς ἀκήκοα,
τί τἀγαθόν ἐστι κοὐδὲ εἷς εὕρηκέ πω.

et Hegesippus Athen. p. 279. D:

Ἐπίκουρος ὁ σοφὸς ἀξιώσαντός τινος
εἰπεῖν πρὸς αὐτὸν ὅ τι ποτ' ἐστὶ τἀγαθὸν
ὃ διὰ τέλους ζητοῦσιν, εἶπεν· ἡδονή.

sic alii τὸ Πλάτωνος ἀγαθόν deridet et sim., in quibus si τἀγαθά diceretur aeque vitiose dictum esset atque nunc apud Sophoclem τἀγαθόν dicitur.

In Rhiani fragmento 4, 34. legerim vs. 16:

ὥς κε μετ' ἀθανάτοις ἐναρίθμιος εἰλαπινάζῃ.

pro ἀθανάτοισιν ἀρίθμιος. Paulo ante vs. 7. verum videtur:

ἐρριγὼς ὅθι κ' ἄνδρες ἐχεκτέανοι παρέωσιν.

id est ὅπου ἄν. Editur ὅθι τ' ἄνδρες.

Apud Eusebium 4, 102: πολλοὶ οὐκ αἰδέονται καὶ κατὰ τῶν σπουδαιεσάτων καὶ τῶν οὐ χρὴ τῷ χείρονι λόγῳ νικᾶν, νικῶντες ἀξίην κεκλῆσθαι νίκην Καδμηΐην, expedies constructionem impeditam corrigendo: τῷ χείρονι λόγῳ νίκην νικῶντες.

Sicubi Stobaeus non alium describit sed suis ipse verbis utitur apparet quam male et vitiose Graece loquatur, veluti in Floril. 5, 48. ubi Persarum legati venisse dicuntur βουλόμενοι δωροδοκῆσαι τὸν Ἐπαμεινώνδαν pro δεκάσαι, tum εἰς ἄριστον εἰσεδέξατο posuit pro ἐπ' ἄριστον ἐκάλεσεν, et ἥδει γὰρ ἐφ' ᾧ τινι ἦκον pro ἐφ' ὅ τι. Epaminondas dixisse fertur legatis: »*Ite et domino vestro nuntiate οἷα ἄριστα ἀριστῶ καὶ συνήσει ὅτι ἔγωγε οὐκ ἂν προδοίην* [τι] *ὁ τούτοις ἀρκούμενος.* Expunge τι scribae errore additum. Veteres dixisset: ὅτι οὐκ ἂν προδοίη ὁ τούτοις ἀρκούμενος.

Non dixit Iamblichus, ut legitur 5, 66: τὸ πᾶν τοῦτο διὰ τὴν κοσμιότητα τῶν καλλίστων μέτρων κόσμος ἐπικαλεῖται, sed τῶν καλλίστων μερῶν.

Digitized by Google

Duplex vitium maculat verba Diotogenis Pythagorei Floril. 5, 69. *αἶκα τις — μὴ ταχὺ ἐπὶ τὰς δίκας ὁρμῷη ἀλλὰ πολὺν χρόνον ἀμβαλλόμενος αὐτός τε προσκαλεόμενος ἄνευ δίκας ὥσε ὁ ἀντίδικος προεκαλέσατο ἐμμένων.* Scribendum est *προκαλεόμενος*, nam *προκλήσεις* et *προκαλεῖσθαι* in ea re usitata verba sunt, ut statim emendate legitur *προεκαλέσατο*. Tum pro *ὥσε* perspicuum est *οἷς τε* reponi oportere. Praeterea Dorice scribe *διαιτᾶσθαι* et *ὀδυνᾶσθαι* pro *διαιτεῖσθαι* et *ὀδυνᾶσθαι*.

Recte Valckenaerius Eusebio reddidit Floril. 6, 14. *Γασρι-μαργίη — ἀλογίην ἐγείρει* pro *ἀείρει*, in sqq. insere articulum: *ψυχῆς δὲ τὸ κάλλιστον (τὸν) λογισμὸν κοιμίζει.* Miror cur Meinekius *ἐγείρει* non receperit: manifesto enim inter se opponuntur *ἐγείρει — κοιμίζει.* vid. Xenoph. *Sympos.* II. 24.

Qui bis recte δ' inseruerunt 6, 30. in Phoenicidis fragmento vs. 6 et 11. debuerant idem facere vs. 7 et 9: *δωρεὰν* (δ') *ἔφη τινά* et *διὰ ταύτην* (δ') *ἣν λέγω τὴν δωρέαν.* In vs. 19. sententia optime constabit si sic legeris:

ὁπότε δ' αἰτοίην ἔφη | οὐκ ἀγαθὸν εἶναι τἀργύριον.

Male correxerunt homines docti locum Plutarchi in Floril. 6, 43: *Θηρίον ἐστὶ δουλαγωγὸν ἡδονὴ ἀλλ' οὐκ ἄγριον. εἴθε γὰρ ἦν, φανερῶς ἂν πολεμοῦσα ταχέως ἐάλω.* Abest *ἄν* in optimo codice A: qui addiderunt debuerant simul *γάρ* de suo interponere; sed non est haec Plutarchi manus, qui dederat: *εἴθε γὰρ ἦν ἵνα φανερῶς πολεμοῦσα ταχέως ἐάλω.* Noto usu *ἵνα* cum indicativo ponitur ubi pendet ex *ἐβουλόμην ἄν*, *ἐχρῆν*, *εἴθε γάρ* et sim., de qua re diligenter notavimus in Mnemos. Vol. III. p. 100. Aliud huius compositionis exemplum est in Floril. 13, 30: *τί γὰρ τὰ μικρὰ ἔκλεπτες ἀλλ' οὐ τὰ μεγάλα ἵνα καὶ σὺ ἄλλους ἀπῄγες;*

Praepositio excidit in loco Euripidis Floril. 7, 2:

Ἔστι καὶ πταίσαντ' ἀρετὰν ἀποδείξασθαι θανάτῳ.

nam restituendum esse arbitror:

ἐναποδείξασθαι θανάτῳ.

saepius *ἐν* in verbis decompositis scribae neglexerunt.

Misere laborat sententia in Mimnerni carmine Floril. 7, 12:

Οὐ μὲν δὴ κείνου γε μένος καὶ ἀγήνορα θυμὸν
τοῖον ἐμεῦ προτέρων πεύθομαι οἵ μιν ἴδον.

intelligi poterunt sic scripta:

Digitized by Google

Τοῖον δὴ κείνου γε — τῶν ἐμέθεν προτέρων κτέ.

abesse non potest articulus in τῶν — προτέρων, et τοῖον ex priore versiculo in secundum migravit. In fine ubi nunc legitur sine sensu:

ὅτ' αὐγαῖσιν φέρετ' ὠκέος ἠελίοιο.

verum esse suspicor:

ὅτ' αὐγαῖσιν φλέγετ' ὀξέος ἠελίοιο.

quemadmodum absurdum est ἡλίου αὐγαῖς φέρεσθαι, sic φλέγειν et φλέγεσθαι de solis aestu proprie dicuntur.

Apud Cleanthem Floril. 7, 54: ὁ ἰατρὸς αὐτῷ τροφὴν προσήγαγεν, rescribe sodes προσήνεγκεν. Lepidum est alicui cibum προσάγειν.

In Diphili fragmento 10, 5:

εἰ μὴ τὸ λαβεῖν ἦν, οὐδὲ εἷς πονηρὸς ἦν.

corrigendum est: οὐδ' ἂν εἷς πονηρὸς ἦν.

Levissimus error iugulat metrum in fragmento Menandri Floril. 10, 21:

Οὐδεὶς ἐπλούτησε ταχέως δίκαιος ὤν.

noli credere dactylum in tertia sede sic poni posse ut non sit eius prima syllaba in caesura aut totus eodem vocabulo contineatur. Fac periculum ubi voles, non aliter quam sic videbis dactylum aut in tertiam sedem senarii tragici et comici admitti aut in quintam apud Comicos. Emendandum est:

Οὐδεὶς ἐπλούτησεν ταχέως δίκαιος ὤν.

Non sunt hi numeri suavissimi, sed numeri tamen, quales Menander et aequales pangebant, ut in hoc ipso titulo Menander 10, 24:

δεόμενον. αἰτεῖσθαι γὰρ ἅμα τι προσδοκᾷ.

et Diphilus 10, 5:

τὰ δίκαια τοῦ κέρδους διαπαντὸς δοῦλος ᾖς.

caverunt sibi scribae ab hoc vitio in Menandri versu Floril. 107, 8:

ὅταν ἀτυχήσωσιν γεγονότας οὐ φύσει.

In Floril. 10, 62. pro Σιμωνίδης — ἐσχάτου γήρως ὤν emendandum esse ἐσχατογήρως ὤν alibi iam admonuimus.

(*Continuabitur*).

C. G. COBET.

Digitized by Google

MISCELLANEA

PHILOLOGICA ET CRITICA.

(*Continuantur e pag.* 112).

III.

AD STOBAEI FLORILEGIUM.

Pergam, quemadmodum institui, Stobaei Florilegium a Meinekio nuper editum diligenter relegere et si quid animadversione dignum occurrerit paucis animadvertere.

In iocoso Nicolai fragmento Floril. 14, 7. miror quo pacto Meinekius non correxerit:

τί γὰρ παθὼν, ἄνθρωπε, πρὸς τῶν δαιμόνων,
βούλει παρασιτεῖν;

pro vulgata lectione τί γὰρ μαθών, quod tralaticium librorum vitium esse non semel diligenter ostendimus. Μαθών et alibi a sententia prorsus est alienum, et hoc loco plane contra rei naturam poni perspicuum est. Rectius Meineke apud Eupolidem Floril. 4, 33, recepit:

ὅ τι παθόντες τοὺς ξένους μὲν λέγετε ποιητὰς σοφούς.

ubi in libris est de more μαθόντες. Deinde vs. 36.

πρὸς χάριν ὁμιλεῖ τοῦ τρέφοντος ἐπ' ὀλέθρῳ.

nihil aliud est quam irati lectoris indignabunda exclamatio olim in ora libri adscripta, deinde, uti fit, in textum recepta: ubi quum pessime turbaret omnia, docti homines mutato accentu ὁμίλει dederunt, quasi hoc ipse parasitus praeci-

Digitized by Google

peret. Qui non statim intelligit quam sit hoc prorsus a parasiti persona et ingenio et oratione alienum, quique parasitum Atticum ludentem et iocantem a tristi ac moroso monacho Graeculo non facile discernit, retineat ac sibi habeat inficetum versiculum, quem caeteri furcellis expellant. In vs. 43. Meinekius si cognovisset eximiam Badhami correctionem: λιμὸς, ἀπόνοια, τόλμα, γαστριμαργία, non retinuisset vulgatam γαστήρ, ἀργία.

Male etiam spreta est optima Bentleii correctio in Menandri versiculis Floril. 15, 1:

τοὺς τὸν ἴδιον δαπανῶντας ἀλογίστως βίον
τὸ καλῶς ἀκούειν ταχὺ ποιεῖ πάσχειν κακῶς.

Oppositio inter καλῶς ἀκούειν et πάσχειν κακῶς inanem tantum speciem habet, nam πάσχειν κακῶς absolute positum nihil significat, quemadmodum nec ποιεῖν κακῶς per se positum intelligi potest. Res ipsa satis perspicua est et olim a Bentleio perspecta, qui πεινῆν κακῶς emendavit. Laudantur primum, deinde *male esuriunt*, qui suas opes stulte et inconsulto profundunt.

In Menandri fragmento Floril. 16, 13. spuria sunt et a Graeculo supposita verba vs. 5. αὐτὸς ὢν δὲ κύριος. Explevit lacunam eo more, quem nosti.

Philemonis locus Floril. 18, 6. sic videtur redintegrari posse:

τί δὴ | ζῆν ὄφελός (ἐσθ') ᾧ μή 'σι τὸ ζῆν εἰδέναι.

solebant tum nepotes et luxuriosi ζῆν dicere pro ἡδέως ζῆν, *vita frui*. Sic apud Batonem Comicum Athen. p. 103. C. servus nequam quum herilem filium corrupisset ad iratum patrem ita dicit:

εἶτ' εἰ μεμάθηκε, δέσποτα, ζῆν ἐγκαλεῖς;
B. ζῆν δ' ἔστι τὸ τοιοῦθ'; A. ὡς λέγουσιν οἱ σοφοί.
ὁ γοῦν Ἐπίκουρός φησιν εἶναι τἀγαθὸν
τὴν ἡδονὴν δήπουθεν.

Suspicor in Euripidis loco Floril. 18, 20. pro νῦν δ' οἶνος ἐξέσησέ με verum esse νοῦ δ' οἶνος κτέ. nam ἐξισάναι νοῦ, φρενῶν, τοῦ φρονεῖν dicebant Veteres, non simpliciter ἐξισάναι.

Mirifice grassati sunt Graeculi in lepido Aristippi dicto Floril. 19, 6. Dixerat philosophorum lepidissimus ad hominem

Digitized by Google

maledicum: *τοῦ μὲν λέγειν κακῶς σὺ κύριος εἶ, τοῦ δὲ μὴ ἀκούειν ἐγώ.* Eodem iure hodieque in maledicos utuntur quotquot sunt homines lepidiores. Editur *τοῦ δὲ δικαίως ἀκούειν ἐγώ*, quod videtur aliquid significare, sed nil sani significat. *Δικαίως ἀκούω ταῦτα* significat *δικαίως ταῦτα κατ' ἐμοῦ λέγεται*, quod cum *κύριός εἰμι* non satis commode iungitur, quoniam suapte natura *κύριος* cum verbo *actionem* significante coniungendum est. Dixit maledico Aristippus quod in garrulos Archilochus: *πόδες κεῖθι τιμιώτατοι*, utrumque genus *non audire* optimum est.

Non debebat dubitare Meinekius in Floril. 20, 13. ubi edidit e libris:

Ὀργῆς ματαίας εἰσὶν αἴτιοι λόγοι.

quin Graeculi sic stulte interpolaverint Aeschyli senarium:

Ὀργῆς νοσούσης εἰσὶν ἰατροὶ λόγοι.

errore IATPOI in *αἴτιοι* abiit, *ματαίας* homo nihili ad explendam Codicis lacunam de suo dedit.

Corruptus est et interpolatus locus Antiphontis in Floril. 20, 44: *οὐκ ἔστιν ὅ τι ἂν ὀργιζόμενος ἄνθρωπος εὖ γνοίη. αὐτὸ γὰρ ὃ βουλεύεται τὴν γνώμην διαφθείρει τοῦ ἀνθρώπου.* Emenda *ᾧ βουλεύεται*, et sic *τὴν γνώμην* expunge. Eadem opera emendari poterit locus Ciceronis in *Tuscul. Quaestt.* III. 1: »Ita fit ut animus de se ipse tum iudicet, cum id ipsum quo *iudicatur* aegrotet." Imo vero »quo *iudicat*," *αὐτὸ ᾧ κρίνει.* Additum *τὴν γνώμην* tam inficetum et putidum est ac si in Ciceronis loco legeretur: »id ipsum, quo iudicat, *iudicium*."

Passim confundi videbis *εἰδῶ*, *εἰδῇς*, *εἰδῇ* cet. et *ἴδω*, *ἴδῃς*, *ἴδῃ* cet. quoniam in omnibus libris etiam antiquissimis EI et I scribarum arbitrio permiscentur. Res ipsa docet utrum *sciat* an *viderit* verum sit, ut apud Menandrum in Floril. 21, 2:

τὸ γνῶθι σαυτὸν ἔστιν ἂν τὰ πράγματα
ἴδῃς τὰ σαυτοῦ καὶ τί σοι ποιητέον.

dubitasne *εἰδῇς* corrigi oportere?

Vitiosa Plutarchi lectio apud Stobaeum repetitur in Floril. 21, 16: *οἶνοί τε καὶ σαρκῶν ἐμφορήσεις σῶμα μὲν ἰσχυρὸν ποιοῦσι καὶ ῥωμαλέον, ψυχὴν δὲ ἀσθενῆ.* Non sumus homines *σαρκοφάγοι* sed *κρεοφάγοι*, ut opinor. Confidenter igitur repone *καὶ κρεῶν ἐμφορήσεις.*

Digitized by Google

Agnosco Graeculorum manum in Sophoclis anapaestis Floril. 22, 22:

Θνητὰ φρονεῖν χρὴ θνητὴν φύσιν
τοῦτο κατειδότας ὡς οὐκ ἔστιν
πλὴν Διὸς οὐδεὶς τῶν μελλόντων
ταμίας ὅ τι χρὴ τετελέσθαι.

quod pro θνητὴν Φύσιν Meinekius reponebat θνητοὺς Φύντας haberet aliquam speciem si, ut in caeteris libris Mss., litterarum vestigiis esset insistendum. Sed Graeculorum supplementum est ΘΝΗΤὴν Φύσιν, cui nihil tribuendum. Itaque rescribendum esse censeo quod in ea re assolet: θνητοὺς ὄντας.

Confusa sunt duo verba quae solent in Sophoclis loco Floril. 24, 2:

κλέπτων δ' ὅταν τις ἐμφανῶς ἐφευρεθῇ
σιγᾶν ἀνάγκη κἂν καλὸν φέρῃ σόμα.

ubi φορῇ pro φέρῃ emenda. Namque de omnibus partibus corporis φορεῖν, non φέρειν, dicitur, ut et de corporis cultu ornatuque. Φέρειν dicimur *onera* et quidquid pondus habet. Itaque γλῶσσαν φορεῖν Graecum est, et σόμα φορεῖν, ut apud Alexidem Athen. p. 568. C:

ἵνα θεωρῶσ' οἱ παρόντες τὸ σόμ' ὡς κομψὸν φορεῖ.

contra dicitur Pericles δεινὸν κεραυνὸν ἐν γλώσσῃ φέρειν apud Plutarchum in vita cap. 8.

Et alibi saepe καί et κἄν confusa sunt et in Sophoclis verbis Floril. 26, 4:

Ὡς τοῖς κακῶς πράσσουσιν ἡδὺ καὶ βραχὺν
χρόνον λαθέσθαι τῶν παρεσώτων κακῶν.

ubi κἂν βραχὺν χρόνον genuinum est.

Pervulgatus error nondum deprensus est apud Antiphanem in Floril. 27, 8: in verbis:

Ὁ διδοὺς τὸν ὅρκον τῷ πονηρῷ μαίνεται.
τοὐναντίον γὰρ νῦν ποιοῦσιν οἱ θεοί·
ἂν γὰρ ἐπιορκήσῃ τις αὐτοὺς εὐθέως
ὁ διδοὺς τὸν ὅρκον ἐγένετ' ἐμβρόντητος.

imo vero ὁ δοὺς τὸν ὅρκον, ut ipsa rei natura docet. Solent sic δούς et διδούς inter se contra sententiam confundi.

Verborum Euripidis in Floril. 28, 12. sententiam levi errore scribae perverterunt. Editur:

Digitized by Google

Συγγνώμονάς τοι τοὺς θεοὺς εἶναι δοκεῖς
ἐάν τις ὅρκοις θάνατον ἐκφεύγειν θέλῃ
ἢ δεσμὸν ἢ βίαια πολεμίων κακά.

Qui ita apud Euripidem loquebatur hoc agebat ut ostenderet illud ipsum quod est in Iphig. Aulid. 394. in Floril. 28, 10:

οὐ γὰρ ἀσύνετον τὸ θεῖον, ἀλλ' ἔχει συνιέναι
τοὺς κακῶς παγέντας ὅρκους καὶ κατηναγκασμένους.

nempe Deos iis faciles ignoscere qui necessitate coacti de capite aut de libertate dimicantes peierassent. In fine loci, qui integrior superest in Eclog. Physic. I. 3, 40, in eandem sententiam dicitur:

ἦτἄρα θνητῶν εἰσὶν ἀσυνετώτεροι
ἢ ταπεινῇ πρόσθεν ἡγοῦνται δίκης.

quae satis perspicua sunt. Sed pugnat cum hac verborum *sententia* verbum *δοκεῖς*. Accipiuntur nunc haec interrogative, ut sit redarguentis oratio: »*an tu putas — ignoscere Deos?* quod perinde est atque *noli putare*. At plane contrarium dicere poëta volebat. Est in libris optimis *δοκεῖ* pro *δοκεῖς*. Emenda accentum et salva res erit. Lege:

Συγγνώμονάς τοι τοὺς θεοὺς εἶναι δόκει,

id est *νόμιζε, ἡγοῦ*, quo sensu *δοκεῖν* apud Tragicos poni solet, et omnis est remota difficultas.

Mendum manifestum est in verbis Eusebii Floril. 28, 13: *Φημὶ πάντα τὸν προαίρεσιν τοῦ ἐπιορκῆσαι ἀναδεξάμενον — εἰ καὶ μὴ πέλας ᾖ τὸ ἔργον τῆς ἐπιορκίης — ὅμως αὐτὸν ἔχειν γνώμην τὴν τοῦ ψευδόρκου.* Evidens vitium est in *πέλας ᾖ*. Mira est Meinekii coniectura *περάσῃ*. *Περαίνειν* certe locum haberet, *περᾶν* non item. Suspicor ΤΕΛΕΣΗΙ, *τελέσῃ*, olim scriptum fuisse, nam *τελεῖν* aut *ἐπιτελεῖν* locus postulat. Confer Cleanthis locum vicinum Floril. 28, 14. et sequentem Chrysippi.

In suavissima Ecloga Ionica incerti auctoris Floril. 28, 18. multa corrigenda supersunt. Statim ab initio offendes in verbis: *Χρυσὸν μὲν ἄνθρωποι βαναύσῳ τέχνῃ προσθάλψαντες ἔγνωσαν τὸ κρήγυον*, nam quid sibi vult *θάλπειν* in ea re aut *προσθάλπειν*? Ex ipsa rei natura dicebant *χρυσὸν ἑτέρῳ χρυσῷ παρατρίβειν*, ut apud Herodotum VII. 10: *ἐπεὰν χρυσὸν*

Digitized by Google

τὸν ἀκήρατον παρατρίψωμεν ἄλλῳ χρυσῷ διαγιγνώσκομεν τὸν ἀμείνω, et alibi. Quod autem dicit ἔγνωσαν τὸ κρήγυον indicio est non antiquum scriptorem nos tenere sed recentiorem aliquem linguae Ionicae imitatorem, qualis Arrianus fuit et Eusebius et Aretacus Cappadox et Quadratus et alii. Veteres non utebantur nomine κρήγυος, quod semel apud Homerum non satis certa significatione occurrebat noto loco in verbis: οὐπώποτέ μοι τὸ κρήγυον εἶπας. Arripiunt cupide vetus vocabulum qui veterem dialectum Ionicam et Doricam recoquunt, apud quos κρήγυος et τὸ κρήγυον et γυνὴ κρηγύη et κρηγύως et κρηγυότης et κραγυότας saepius recurrunt. Plerumque κρήγυος apud istos ἀγαθός, χρηστός significat ut in noto scazonte:

γυναικὸς ἔστι κρηγύης Φέρειν πάντα.

et sic noster ἔγνωσαν τὸ κρήγυον posuit. Theocritus contra τὸ κρήγυον pro τἀληθές dixit XX. 19:

ποιμένες, εἴπατέ μοι τὸ κρήγυον· οὐ καλός ἐμμι;

secutus veterem errorem eorum qui apud Homerum τὸ κρήγυον sic accipiebant. Diserte Helladius in Photii Biblioth. p. 532, 25: κρήγυον τὸ ἀληθὲς εἴρηται, et mox: οἱ δὲ κρήγυον οὐ τὸ ἀληθὲς ἀλλὰ τὸ ἀγαθὸν σημαίνειν Φασίν, et utramque notionem absurda etymologia confirmat scilicet. Aristarcho debetur doctrina sanior quae exstat in Scholiis Venetis ad Iliad. A. 106: ἅπαξ εἴρηται τὸ κρήγυον, καὶ οὐκ ἔστιν ἀληθές ἀλλ' ἀγαθόν. Fallitur igitur Erotianus p. 234. annotans: Κρήγυον: ἀληθές. οἱ δὲ ἀγαθόν. Miror quo pacto dubitare potuerit, nam semel tantum apud Hippocratem legi constat loco perspicuo *Coac. Praenot.* p. 121. G: ἀλλ' οὐδὲ γουνάτων πόνος κρήγυον. Melius Galenus in Gloss. p. 506: Κρήγυον: τὸ ἀγαθόν. Et sic plerique acceperunt, ut in Theocriti epigrammate XXI:

εἰ μὲν πονηρὸς μὴ ποτέρχευ τῷ τύμβῳ·
εἰ δ' ἐσσὶ κρήγυός τε καὶ παρὰ χρηστῶν
θαρσέων καθίζευ κἢν θέλῃς ἀπόβριξον.

recte Meinekius pro παρὰ χρηστῶν coniecit καὶ πατρὸς χρηστῶν, *bonus bono patre prognatus.* Praeterea scripserim: μὴ πόθεν πε τῷ τύμβῳ. Sic igitur sequiores κρήγυος, ἀνὴρ κρήγυος (vid. Albert. ad Hesych. v. Κρήγυον) et γυνὴ κρηγύη solent dicere. Inepte is, qui Platoni supposuit dialogum Ἀλκιβιάδην

Digitized by Google

πρῶτον inscriptum, vocabulum priscum recoxit in his p. 111. E: οὐκ ἐπίσανται οὐδὲ κρήγυοι διδάσκαλοί εἰσι τούτων. Eodem ferme modo noster dixit ἔγνωσαν τὸ κρήγυον, quo vocabulo et illi delectantur qui fragmenta Dorica Pseudo-pythagorea scriptitarunt apud Stobaeum servata. In fine fragmenti vitium unum eluam. Editur: βαρυνθεὶς ἐπὶ τοῖς λελεγμένοις Ἀρχέτιμος ῥήσσει πρὸς ἔδαφος νάρθηκα πληγῇ βαρείᾳ, τοῦ δὲ ἀραχθέντος ἐκτὸς ἐρρύη παραθήκης ὄγκος, sed res ipsa docet duo verba inter se sedem mutare oportere, quoniam verus naturae ordo turbatus est. Repone: ἀράσσει πρὸς ἔδαφος pro ῥήσσει, et τοῦ δὲ ῥηχθέντος pro ἀραχθέντος. Caeteri ῥαγέντος vel διαρραγέντος dixissent, sed amant talia antiquae Ἰάδος imitatores, qualia sunt πληχθῆναι, θρεφθῆναι, τρεφθῆναι et ἀνατρεφθῆναι, et sim.

In Floril. 29, 14.

οὐκ ἔστιν ὅστις ἡδέως ζητῶν βιοῦν
εὔκλειαν εἰσεκτήσατ', ἀλλὰ χρὴ πονεῖν.

nihili verbum est εἰσκτᾶσθαι. Supererat ΕΤ * * * * ΕΚΤΗΣΑΤ, quod stulte explevit Graeculus. Admonuimus iam ante εὐδοξίαν ἐκτήσατ' esse supplendum, et apud Sophoclem Floril. 29, 25. pro:

Οὗτοι ποθ' ἥξει τῶν ἄκρων ἄνευ πόνου,

corrigendum esse: Οὐδέποτ' ἐφίξει τῶν ἄκρων. Simillima de causa εὐδοξίαν 29, 32. in εὐανδρίαν abiit et τὴν πόλιν 46, 4. in τὴν τύχην, et similia alibi.

In Bionis fragmento 29, 53:

Οὐ καλὸν, ὦ φίλε, — ἐπὶ πάντ' ἄλλῳ χρέος ἰσχέμεν, ἀλλὰ καὶ αὐτός
τεχνᾶσθαι σύριγγα, πέλει δέ τοι εὐμαρὲς ἔργον.

emendaverim ἀλλὰ καὶ αὐτὸς τέχνασαι σύριγγα, nam prorsus necessarius *imperativus* est.

Non satis est 29, 55. pro οὐ γὰρ cum Porsono scribere:

Οὐ τἄρ' Ὀδυσσεύς ἐστιν αἰμύλος μόνος.

scribendum est Οὔτἄρ' ex οὗτοι ἄρα contractum. Saepe in talibus scribae peccant, qui crases Atticas et Doricas plane ignorabant. Repositum nunc fere ubique id est quod olim in usu fuisse constat. Gravius etiam corruptus est Platonis locus *de Rep.* III. p. 388. E. a Stobaeo laudatus 5, 127: Οὔτε

Digitized by Google

ἄρα ἀνθρώπους ἀξίους λόγου κρατουμένους ὑπὸ γέλωτος ἄν τις ποιῇ ἀποδεκτέον. Vetus et proba scriptura OTTAPA, id est οὔτ' ἄρα, in οὔτ' ἄρα abiit, deinde ita uti fit adscripta est vocalis quam elisam esse putabant.

In Musonii fragmento 29, 78. expunge puerile additamentum Graeculi p. 14: ἀνάγκη — ἐπιμελεῖσθαι τοῦ μὲν κρείττονος μᾶλλον ὥσπερ ἄξιον [τουτέστι τῆς ψυχῆς]. Emblema esse vel ipsa sedes arguit.

In Philemonis loco 30, 4. scribendum videtur:

ἂν ὀκνῇς γὰρ μανθάνειν
ἀνεπικούρητον σεαυτῷ τὸν βίον λήσεις ποιῶν.

editur ὀκνῇς τὸ μανθάνειν et λήσει ποιῶν soloece utrumque. Tum pro σεαυτοῦ loquendi usus σεαυτῷ postulat.

Praepositio intercidit in versu Menandri 30, 7:

ἀθλιώτερος, διπλάσια γοῦν ἐσθίει μάτην,

restitue κατεσθίει, quod et metro convenit et sententiae, nam κατεσθίειν in malam partem accipitur et cum contemtu fastidioque dicitur, quoniam *voracitatis* notio ei verbo inest.

Sensu vacuum est quod Platoni exprobrat Diogenes 36, 21: ἀποκρίνει ἐρωτηθεὶς μυρία, emenda: (ἓν) ἐρωτηθείς.

Eusebii verba 36, 30: αὐτὰ τὰ ἔπεα κατηλογήσαντα τοσούτου ἔρκεος ἄκριτα προεκθρώσκει, admonent me loci Herodotei a scribis depravati III, 121: τὸν Πολυκράτεα — κατηλογέοντα τὰ Ὀροίτεω πρήγματα. Nempe verbum Ionicum κατηλογέειν pro οὐδένα λόγον ποιεῖσθαι, οὐδὲν φροντίζειν suapte natura *genitivum* postulat et ubicumque occurrit recte cum genitivo coniungitur praeterquam in illo solo loco, ubi repone κατηλογέοντα Ὀροίτεω expunctis caeteris. Articulum τά peperit male repetita syllaba praecedens, deinde sciolus nomen addidit.

Et corrupta et male dissecta sunt verba Menandri 37, 18 et 19. Μενάνδρου Ὑμνίς.

τούτῳ λαλήσας ἡμέρας σμικρὸν μέρος
εὔνους ἐγὼ νῦν εἰμί. Πειστικὸν λόγος,
πρὸς τοῦτ' ἂν εἴποι τις μάλιστα τῶν σοφῶν.
τί οὖν ἑτέρους λαλοῦντας εὖ βδελύττομαι;

Μενάνδρου Ὑμνίς.

Τρόπος ἐσθ' ὁ πείθων τοῦ λέγοντος, οὐ λόγος.

Digitized by Google

Vivo Menandro λαλεῖν nondum exuerat veterem notionem *garriendi*, ut in:

λαλεῖν ἄριστος, ἀδυνατώτατος λέγειν.

Itaque λαλεῖν εὖ absurde dicitur. Necessarium est ἑτέρους λέγοντας εὖ βδελύττομαι. Deinde coniunge quae in libris male dissecta sunt. Menander sic redarguit philosophi dictum Πεισικλῆς λόγος, ut quaerat:

τί οὖν ἑτέρους λέγοντας εὖ βδελύττομαι;

et statim ipse respondeat:

τρόπος ἐσθ' ὁ πείθων τοῦ λέγοντος, οὐ λόγος.

Pessime corruptus est incerti Comici locus 38, 5:

Ἐγὼ δ' ἐν ἀνθρώποισι μέχρι τοῦ δοκῶ
εὖ πράττειν μέχρις ἂν φθονεῖσθαί μοι δοκῶ.

sed in integrum restitui potest in hunc modum:

ἐγὼ δ' ἐν ἀνθρώποισι μέχρι τούτου δοκῶ
πράττειν καλῶς μέχρι ἂν φθονεῖσθαί μοι δοκῶ.

senarius alter a Graeculo male expletus est quum solum πράττειν superesset.

Eiusdem hominis talpa caecioris supplementum tenemus 38, 10. in Nicomachi Comici fragmento:

Ἐργῶδές ἐστιν ἐν βίῳ βεβιωκότα
τοὺς τῶν φθονούντων πάντας ὀφθαλμοὺς λαθεῖν.

Quid tandem sibi vult ἐν βίῳ? Nemo potest ἐν ᾅδου dici βεβιωκέναι. Sine mora aufer stolidum emblema. Lacuna est: ἐν * * βεβιωκότα. Quid igitur supplendum? Nempe ἐν πόλει βεβιωκότα, nam qui *in urbe* vivunt invidorum oculos nullo modo possunt effugere.

Apud Epicharmum 38, 21. reposuerim:

τυφλὸν ἠλέησ' ἰδών τις, ἐφθόνησε δ' οὐδὲ εἷς.

pro ἠλέησέ τις ἰδών.

Suavissimam Teletis disputationem περὶ Φυγῆς Floril. 40, 8. compluscula adhuc vitia maculant, quorum nonnulla indicabo. Commemoratur p. 66: Ἱππομέδων ὁ Λακεδαιμόνιος ὁ νῦν ἐπὶ Θράκης καθιζάμενος ὑπὸ Πτολεμαίου, sed manifesto mendosum est praesens καθιζάμενος. Repone *perfectum* καθεζαμένος, qua forma utuntur sequiores omnes, ut qui transitive καθέζακα, συνέζακα, προέζακα cet. dicere solebant. Non minus ineptum *praesens* legitur p. 67: ἢ ἐμὸν ὄνειδος ἀλλ' οὐ τῶν ἐμὲ ἐκβαλ-

Digitized by Google

λόντων ἐπιεικῆ καὶ δίκαιον ὄντα; pro ἐκβαλόντων. Post pauca alius commemoratur, qui a Ptolemaeo ἐπὶ τόλου τοσούτου ἐξαπεσάλη καὶ χρημάτων τοσούτων πιστευόμενος καὶ τὴν ἐξουσίαν ἔχων ὡς βούλοιτο χρῆσθαι, quod in his impeditum est expedietur si rescripseris: καὶ χρημάτων τοσοῦτον πλῆθος πιστευόμενος, nam χρημάτων τοσούτων non habet unde pendeat et πιστεύομαι accusativum requirit. Pag. 68. a Teletis oratione distinguenda sunt verba et importunum καί delendum: Ἀλλ' ὅμως μέγα μοι δοκεῖ τὸ ἐν ᾗ ἐγένετό τις καὶ ἐτράφη [καὶ] ἐν ταύτῃ καταγενέσθαι. Obiicit haec Teleti aliquis: cui ille: πότερον καὶ ἐν οἰκίᾳ ἐν ᾗ ἐτράφης — κἂν ᾖ σαπρὰ καὶ ῥέουσα καὶ καταπίπτουσα, ubi σαθρά pro σαπρά corrige, nam οἰκία οὐ σήπεται. In vicinia: οὐδ' εἰ κωπηλατοῦντα ἀπορρήγνυσθαι δέοι, nullo modo ferri potest ἀπορρήγνυσθαι, quod prorsus a loci sententia alienum est. Ne διαρραγῆναι quidem in tali re locum habet: τέτρυμαι et ἀποτέτρυμαι rei convenit, quamobrem κωπηλατοῦντα ἀποτετρῦσθαι δέοι Teletem scripsisse suspicor. Comparandus est locus Hieroclis περὶ Γάμου in Floril. 67, 24. pag. 9: πρῶτον μὲν γὰρ ἀποτετρυμένους τοῖς θυραίοις καμάτοις ὑποδέχεται θεραπευτικῶς. Sequitur: ὀνειδίζουσι μὲν ὅτι Κύπριος, ὅτι Μυκόνιος ἢ ὅτι Βελβινήτης. Vitiosum est Κύπριος, enumerat enim μικροπολίτας, patriam obscuram, tenuem, inopem habentes, οἷς ἡ πατρὶς ὄνειδος, qualis est ὁ Σερίφιος, ὁ Φολεγάνδριος, ut in Solonis carmine:

Εἴην δὴ τότ' ἐγὼ Φολεγάνδριος ἢ Σικινήτης
ἀντί γ' Ἀθηναίου πατρίδ' ἀμειψάμενος.

Huiusmodi quid quum pro Κύπριος requiratur Valckenaerius Κύθνιος coniecit, Meinekius Σκύριος. Ego Valckenaerium sequor, etiam in Βελβινήτης pro βελβινοείτης vel βελβινθείτης, pro quo Meinekius Λεβινθιήτης hariolatur. Optime in tali re commemoratur ἡ Βέλβινα, perexigua insula et Atticis omnibus propter viciniam notissima. Ambigitur in libris utrum βελβινίτης an βελβινήτης sit verius. Lepida est lectio apud Stephanum Byzant.: Βελβινίτης ὡς Αἰγινήτης, imo vero Βελβινήτης, ut tu vides: ut enim ex Αἴγινα producitur Αἰγινήτης, sic e Βέλβινα Βελβινήτης, quae forma et Herodoto reddenda est VIII. 125. οὔτ' ἂν ἐγὼ ἐὼν Βελβινήτης ἐτιμήθην οὕτω πρὸς Σπαρτιητέων, ubi vulgatur Βελβινίτης, quod quum

Digitized by Google

propter ι productum in libris βελβινείτης scribi soleat, nata est ea scriptura quam Valckenaerius emendavit.

Post pauca Teles ita scribit: ὀνειδίζουσι δὲ πολλοὶ λέγοντες »μέτοικε."

Σὺ δ' ἐγγενὴς ὢν τήνδε δουλώσας ἔχεις.

καὶ Κάδμον μὲν τὸν κτίσην Θηβῶν θαυμάζει, ἐμὲ δὲ εἰ μὴ πολίτης ὀνειδίζει. Lepide haec et scite dicta sunt, sed non apparet quis sit qui θαυμάζειν et ὀνειδίζειν dicatur. Nemo alius haec fecisse potuit praeter Thebanum aliquem, quorum Cadmus conditor esse credebatur. Itaque emendaverim: καὶ Κάδμον μὲν τὸν κτίσην ὁ Θηβαῖος θαυμάζει. Pergit philosophus iocari: καὶ Ἡρακλέα μὲν ὡς ἄριστον ἄνδρα γεγονότα ἐπαινοῦμεν· τὸ δὲ μέτοικον εἶναι ὄνειδος ἡγούμεθα· Ἡρακλῆς δ' ἐξ Ἄργους ἐκπεσὼν Θήβαις κατῴκει. Periit iocus et acumen dicti, periit tota sententia. Sine mora repone: Ἡρακλῆς δ' ἐξ Ἄργους ἐκπεσὼν ἐν Θήβαις μετῴκει. ut apud Lysiam est in Orat. 23, 16: μεταξὺ ἐντεῦθεν Θήβησι μετῴκει. καίτοι οἶμαι εἰδέναι ὑμᾶς ὅτι εἴπερ ἦν Πλαταιεὺς πανταχοῦ μᾶλλον ἢ Θήβησιν εἰκὸς αὐτὸν μετοικῆσαι, et sic saepe alii loquuntur. Nunc demum dicti acumen intelligitur. »Hercules ipse, inquit, quum patria pulsus Thebas habitatum concessit μέτοικος fuit."

In sqq. bis ἤ male abest et supplendum est: κἂν ξένος (ἤ) κἂν ἐξ εἵλωτος et κἂν (ἤ) ἐξ αὐτοῦ τοῦ βασιλέως. Quis nescit ἤ in talibus omitti non posse? Tum καί a scribis neglectum est in his: τίς τιμὴ αὕτη ἥτις (καὶ) τοῖς κακίστοις περιγίγνεται; In tali re καὶ ὁ κάκιστος dici solet, ut in Euripideo:

μὴ Πλοῦτον εἴπῃς. οὐχὶ θαυμάζω θεόν,
ὃν χὠ κάκιστος ῥᾳδίως ἐκτήσατο.

et aliis locis. Tum pro ὁμοίως δέ manifestum est ὅμως δέ requiri et excidisse ἡγοῦνται, νομίζουσιν aut simile quid, nam Teles ita disputat: »Quamquam Socratis dictum laudant — *tamen* publice sepeliri magnificum esse *arbitrantur*." Exciderunt et alia quaedam veluti p. 69: εἰ δὲ μὴ κρυφθείης ἀλλ' ἄταφος, τί τὸ δυσχερές; supple: ἀλλ' ἄταφος (ῥιφείης), ut Graecis solemne est dicere ἄταφον ῥίπτειν. Similiter in fine loci nomen intercidit quod nullo negotio potest e fuga retrahi in his: καὶ ἡμεῖς μὲν καὶ ἰδεῖν καὶ ἅψασθαι ὀκνοῦμεν (mortuo-

Digitized by Google

rum cadavera), οἱ δὲ σκελετεύσαντες ἔνδον ἔχουσιν ὡς καλόν τι καὶ ἐνέχυρα τοὺς νεκροὺς λαμβάνουσιν. Nulla est enim dubitatio quin scribendum sit: οἱ δὲ (Αἰγύπτιοι) σκελετεύσαντες κτἑ. conf. Herod. II. 136. et imprimis Diodorum Siculum I. 93. ubi vide Wesselingium.

In Musonii loco Floril. 40, 9. pag. 71: ἄλλοις δὲ κακῶς τὸ σῶμα διακειμένοις ὑπὸ μαλακίας καὶ τρυφῆς ἔρρωσεν ἡ φυγή, vitium est. Coniungenda sunt τὸ σῶμα — ἔρρωσεν ἡ φυγή, quod ut fieri possit, emenda διακείμενον pro διακειμένοις. Ibid. p. 73. remove insulsum emblema in verbis: ἤδη τινὲς ἄνδρες ἀγαθοὶ ὄντες ἐξηλάθησαν — ὥσπερ Ἀθήνηθεν μὲν Ἀριστείδης ὁ δίκαιος, ἐξ Ἐφέσου δὲ Ἑρμόδωρος, ἐφ' ᾧ καὶ Ἡράκλειτος [ὅτι ἔφυγεν] ἠβηδὸν ἐκέλευεν Ἐφεσίους ἀπάγξασθαι. Qui addidit ὅτι ἔφυγεν non intellexit ἐφ' ᾧ: neutrum est ᾧ et significat ἐφ' ᾧ, *quamobrem*, ut verbis ὅτι ἔφυγεν nullus locus relinquatur.

Leve vitium non leve damnum attulit in fragmento Eupolidis 43, 9:

ἡμεῖς γὰρ οὐχ οὕτω τέως ᾠκοῦμεν, ὦ γέροντες.

quoniam Chori haec verba sunt cum spectatoribus agentis vitiosum est ὦ γέροντες. Emenda ἡμεῖς — οἱ γέροντες. Constabat chorus senibus temporis acti laudatoribus et veterem remp. extollentibus. Relege totum locum nec dubitabis.

Fugitivum vocabulum retrahe in loco Democriti 43, 33: ὁ νόμος βούλεται μὲν εὐεργετέειν βίον ἀνθρώπων, δύναται δὲ ὅταν αὐτοὶ βούλωνται εὖ πάσχειν· τοῖσι γὰρ πειθομένοισι τὴν ἰδίην ἀρετὴν ἐνδείκνυται. Supple τοῖσι γὰρ πειθομένοισι (μόνοισι) κτἑ. perspicuum est quomodo necessarium μόνοισι exciderit.

Assentior Meinekio apud Democritum 43, 44. reponenti; εἰ δὲ ἀμελέοι τις τῶν δημοσίων κακῶς ἀκούειν γίγνεται, pro ἀμελέοιτο τῶν δ. Etiam reliqua non sunt integra: τοῖσι χρησοῖσι οὐ ξυμφέρον ἀμελέοντας τῶν ἑωυτῶν ἄλλα πρήσσειν, nam pugnant haec cum sequentibus et non bene Graece dicta sunt. Boni scriptores τὰ ἑαυτῶν dicebant et τοῖς ἑαυτῶν, sed vitabant genitivum τῶν ἑαυτῶν. Medebitur utrique malo haec scriptura: οὐ ξυμφέρον ἀμελέοντας τῶν δημοσίων τὰ ἑωυτῶν πρήσσειν. Sic demum recte addit causam, cur non sit a republica abstinendum.

Digitized by Google

Vitiosum est ἀνακηδέες in verbis Democriti 43, 45: Οἱ καλοὶ ἰόντες ἐς τὰς τιμὰς ὀκόσῳ ἂν μᾶλλον ἀνάξιοι ἐόντες ἴωσι τοσούτῳ μᾶλλον ἀνακηδέες γίνονται, in libris est ἂν ἀκηδέες, quod inutiliter in ἀνακηδέες refictum est. Verum esse videtur: »quo sunt honoribus indigniores, eo fiunt *impudentiores*," quamobrem emendaverim: τοσούτῳ μᾶλλον ἀναιδέες γίγνονται.

In sacramento epheborum Floril. 43, 48. labem conceperunt haec verba: καὶ εὐηκοήσω τῶν ἀεὶ κρινόντων ἐμφρόνως. Non esse antiquum hoc monumentum vel verbum εὐηκοεῖν satis demonstrat positum pro *dicto audientem esse*, πειθαρχεῖν, nam Veteres ἀκούειν eo sensu dicebant, ut Solon:

Εἰπεῖν μοι Κριτίῃ ξανθότριχι πατρὸς ἀκούειν.

Manifesto mendosum est κρινόντων. Sententia postulat τῶν ἐν τέλει, quare κραινόντων reponendum esse censeo. Apud Hesychium II. p. 346. pro Κρατῆρας: τοὺς κρατοῦντας correxerim Κραντῆρας, qui alia forma κράντορες appellabantur.

Recte Meinekius 43, 49. reposuit: τοῖς τῆς πόλεως ἔθεσί τε καὶ νόμοις ἐγγυμνάζεσθαι, pro γυμνάζεσθαι. Sine vitio statim legitur: τοὺς δὲ πρεσβύτας ἐνθυμήσεσι καὶ κριτηρίοις καὶ συμβουλίαις δεῖν ἐναναρέφεσθαι, sed in his συμβουλίαις in συμβουλίοις mutandum. Aristoxenus verborum novator est et φιλάρχοντας appellavit, ut φιλοβασιλέας, τοὺς τὸν ἄρχοντα φιλοῦντας; deinde ut dicitur νεανιεύομαι, sic παιδαριεύομαι finxit pro τὰ παιδαρίων πράττειν. Quoniam Pythagorea haec instituta et praecepta sunt, verba τοῖς τῆς πόλεως ἔθεσί τε καὶ νόμοις ἐγγυμνάζεσθαι planissime confirmant emendationem, quam supra verbis Archytae de hac ipsa re agentis adhibuimus: μετὰ δὲ ταῦτα ἐθῶν τε καὶ νόμων — ἐμπειρίαν λάβοι, pro ταύτας θεῶν.

Iterum ἐν excidit in dicto Zenonis 43, 88. »non donariis ornari urbes oportere sed incolarum virtutibus," non enim haec Graece sonant: ἀλλὰ ταῖς τῶν οἰκούντων ἀρεταῖς, sed τῶν ἐνοικούντων.

Nonnulla emendanda supersunt in longioribus excerptis ex Hippodamo Pythagoreo 43, 92. sqq. De tribus civium ordinibus agens duos ordines τῶν ἐλευθέραν βιοτὰν ἐχόντων opponit tertio τῶν βιοπόνων sive βαναύσων, qui quum *liberi* ta-

Digitized by Google

men sint, pro ἐλευθέραν emenda ἐλευθέριον, *liberalem*, non *liberam*. Pag. 99. de iisdem ita scribit: Τουτᾶν δὲ τᾶν μοιρᾶν ἑκάσα πάλιν ἐς τρία τέτακται, ubi pro ridicula forma τουτᾶν repone τούτων, et pro τέτακται, quia requiritur *divisa est* in promtu est corrigere τέτμηται. In verbis: τὸ ἄλλο πλᾶθος τὸ παραδεχόμενον τὰ προσυνεδρευμένα καὶ ἐπιψαφιζόμενον καὶ ἐπικυροῦν τὰ ἐπὶ κρίσει, repone primum προσυνηδρευμένα, id est τὰ ὑπὸ τῶν προέδρων προβεβουλευμένα, deinde fac in unum coalescant τᾷ ἐπικρίσει s. ἐπικρίσι. Senatorii ordinis pars προβουλεύει, caeteri Senatores τὰ προβεβουλευμένα τῇ ἐπικρίσει ἐπικυροῦσιν. Quod dicit Hippodamus oportere decreta Senatus per Praetores (διὰ τῶν στραταγῶν) ferre ἐπὶ τὰν ἐκκλησίαν, argumento est neque genuina neque admodum antiqua haec Pythagoreorum fragmenta esse, nam ipsi Ἰταλιῶται comitia populi non ἐκκλησίαν appellabant, sed ἀλίαν. Enumerans genera τῶν βιοπόνων postquam agricolas et opifices nominavit ita pergit: τὸ δὲ μεταβατικὸν καὶ ἐμπορικόν, ὃ τὰ μὲν ἐν τᾷ πόλει περιουσιάζοντα ἐπὶ τὰν ξέναν διάγεται, ubi miror neminem vidisse μεταβλατικόν pro μεταβατικόν, et ἐξάγεται pro διάγεται emendari oportere. Lepidum est imprimis μεταβατικόν, quum manifestum sit de *mercium permutatione* agi, cui nomen ἡ μεταβλητική, ut apud Aristotelem in Polit. I. 7: τῆς δὲ μεταβλητικῆς μέγιστον μὲν ἐμπορία. Forma Dorica μεταβλατικός alibi in μεταβλασικός depravata est, annotante Dindorfio ad Steph. Thes. in v. Pag. 100. scribe πλάσσει καὶ καροχυτεῖ τὰν ψυχάν pro κηροχυτεῖ, tum recipe Meinekii coniecturam προτετιμῆσθαι, quod cum praecedenti συντετάχθαι convenit; male editur προτιμᾶσθαι. In sqq. ποιὲν τὰν πόλιν ὅπως ὁμολογήσῃ καὶ σύμφωνος (ᾖ) τοῖς αὐτᾶς μέρεσιν, Meinekius ᾖ inseruit, melius rescribes: ὅπως ὁμόλογος ᾖ καὶ σύμφωνος, ut apud Archytam 43, 132. recte legitur: ἁ ἁρμονία ποιεῖ ὁμόλογον τὰν φωνάν. Post pauca legendum est: ἔχωντι τὰν πόθοδον pro πρόσοδον. Deinde verba in hunc modum constitue: καὶ τούτοις πᾶσι κατὰ τρόπον ἄρξασι τὰς καταξίας διανέμωντι τιμάς. Vulgata lectio est: ἄρξασι τὰς ἀρχὰς κατ' ἀξίας διανέμωντι τὰς τιμάς.

Male repetitum adverbium est p. 102. in verbis: δεῖ τὼς ἀγελάρχας ἐπιμελέως παρατηρὲν εἰ [ἐπιμελέως] συνασκεῖται τὰ

Digitized by Google

ἕδεα καὶ ὁμαλῶς πορεύεται διὰ πάντων. Et sententiae et auri repetitum ἐπιμελέως molestum est.

Insere articulum in Archytae loco 43, 132: καὶ τούτω παραβάσει (ὁ) μὲν βασιλεὺς τύραννος κτέ.

Ferri non potest in Dorico scriptore quod legitur apud Archytam 43, 133. καττὰν γεωμετρικάν, nam constanter omnes γαμέτρας, γαμετρέν et sim. dicebant, ut γάπονος, γαβεργάς, γάμοροι pro γεώμοροι, γαφάγας cett.

Sensu vacua sunt Archytae verba 43, 134: ἐφ' ὃ γὰρ ἂν ξέψωντι τοὶ πλεονεκτέοντες τῶν ἀρχόντων οὗτοι τοῖς ἄλλοις ὑποτίθενται, sed perspicua loci sententia veram lectionem monstrat. Regibus, inquit, apud Spartanos oppositi sunt Ephori, Ephoris τοὶ γέροντες, medii sunt inter illos τοὶ κόροι καὶ τοὶ ἱππαγρέται. Itaque si illorum alterutri impotentes esse et nimium sibi arrogare voluerint, hi alteri parti *se adiungunt*. Itaque emendandum esse apparet: οὗτοι τοῖς ἄλλοις ποτιτίθενται.

In sqq. p. 139: οὐ πολλῶν ποτιδεόμενα ποτὶ τὰν διαμονάν, ὀλίγων δὲ καὶ εὐπαρακομίσων, mendosum est εὐπαρακομίσων. Requiritur *facile parabilia*, itaque quod eo sensu poni solet εὐπορίσων repone. Statim sequitur: οὕτω γὰρ — ὁ γυμνασιὰς τῶ βίγεος περιγίνεται, sed tu rescribe ὁ γυμνάς, id est ὁ γυμνὸς μαχόμενος, teste Hesychio. In fine expelle barbarismum corrigendo τὰ τῶν κιθαρῳδῶν ἀείσματα pro κιθαρῳδᾶν.

Eusebio redde 43, 142. ὅκως μὴ — ὀλιγωρίη — ἐμφύῃ pro ἐμφυῇ. Diligenter ostendimus alibi φῦναι et δῦναι habere φύσιμι et φύω (non φυῶ), et δύσιμι, δύω. In hoc librarii non peccant, sed semper peccant in illo, quoniam ipsi ἐφύην, φυῆναι, φυείς dicebant, et sic φυῶ, φυῇς, φυῇ, φυῶσιν, ut ῥυῶ cett. a ῥυῆναι.

Non credo Menandrum dixisse 44, 8:

καλὸν οἱ νόμοι σφόδρ' εἰσὶν, ὁ δ' ὁρῶν τοὺς νόμους
λίαν ἀκριβῶς συκοφάντης φαίνεται,

sed συκοφάντης γίγνεται, nam qui hoc faciunt non *videri* calumniatores, sed *esse* solent.

In praeclaro Theophrasti fragmento e libro περὶ συμβολαίων Floril. 44, 22. mendosa lectio est in his p. 167: ὀμνύειν — ἢ μὴν ὠνεῖσθαι δικαίως μηδὲν συγκακουργοῦντα μήτε τέχνῃ

Digitized by Google

μήτε μηχανῇ μηδεμιᾷ. Quomodo quis in tali re dici potest συγκακουργεῖν? Suspicor intercidisse priscum verbum Atticum, quod vix evasit unico loco Aristophanis in *Nub.* vs. 994, ubi omnes libri servant scripturam metro adversantem hanc:

καὶ μὴ περὶ τοὺς σαυτοῦ γονέας κακουργεῖν.

sed unus omnium optimus Ravennas poëtae manum σκαιουργεῖν servavit intactam. Eodem modo suspicor Theophrastum dedisse μηδὲν σκαιουργοῦντα, sed scribas inauditum sibi vocabulum in formam sibi notiorem convertisse.

Interstrepit Graeculus apud Nicolaum περὶ ἐθῶν Floril. 44, 40. pag. 189. πυρρίχην — πρῶτος εὗρε Πύρριχος Κυδωνιάτης [Κρὴς] τὸ γένος. Similia vidimus in Anabasi, ubi si qui cives oppidorum Arcadiae commemorantur, veluti Μεθυδριεύς, Graeculi Ἀρκάς adscribunt.

Nihil dicit Menander ubi dicit Floril. 46, 7:

ὁ προκαταγιγνώσκων δὲ πρὶν ἀκοῦσαι σαφῶς,
αὐτὸς πονηρός ἐστι πιστεύσας κακῶς,

nam qui hoc facit non *male* credit, sed *malis*, πιστεύσας κακοῖς, et sic demum recte αὐτὸς πονηρός dicitur esse. Αὐτός enim stare non potest nisi *alii improbi* opponantur.

Superest mendum in Apollodori Comici fragmento Floril. 46, 15:

Δεῖ τὸν ἀκροατὴν καὶ συνετὸν ὄντως κριτὴν
πρὸ τοῦ λεγομένου τὸν βίον διασκοπεῖν,
ποῖός τις ὁ λέγων.

emenda πρὸ τῶν λεγομένων, quod perinde est atque πρὸ τῶν λόγων, quod postulat loci sententia. Τὸ λεγόμενον nihil aliud est quam *id quod* proverbio *dici solet*.

Revoca apud Eusebium 46, 28. ἐπισατέοντα et ἐπισατέειν pro ἐπισατεύοντα et ἐπισατεύειν. Graeca sunt παρασατεῖν, συμπαρασατεῖν et ἐπισατεῖν. Similes scribarum errores notavit Dindorf. ad Steph. Thes. v. ἐπιφοιτεύω et ἐπιφρονεύω et ἐγκυρσεύω, ubi e Clemente Alexandr. Strom. II. p. 432. tamquam e Heraclito sumta haec affert: οὐ γὰρ φρονέουσι τοιαῦτα πολλοὶ ὁκόσοι ἐγκυρσεύουσιν οὐδὲ μαθόντες γινώσκουσιν ἑωυτοῖσι δὲ δοκέουσι κατὰ τὸν γενναῖον Ἡράκλειτον, non sunt autem priora Heracliti, sed Archilochi e decantatis versibus:

Digitized by Google

Τοῖος ἀνθρώποισι θυμός, Γλαῦκε Λεπτίνεω πάϊ,
γίνεται θνητοῖς ὀκοίην Ζεὺς ἐπ' ἡμέρην ἄγῃ,
καὶ φρονεῦσι τοῖ' ὀκοίοις ἐγκυρέωσιν ἔργμασιν.

quae olim disiuncta bene composuit Bergkius in Poët. Lyr. p. 481. Itaque vides Clementem scripsisse: οὐ γὰρ φρονέουσι τοιαῦτα — ὀκοίοις ἐγκυρέωσιν, et apparet ἐγκυρσεύειν nihili formam esse, quemadmodum et ἐπιστατεύειν.

Male secutus est Meinekius Codicem A caeteris meliorem sed scatentem erroribus in Eusebii verbis 43, 29: παραδείγματα τῶνπερ χρὴ πρήσσειν τοῖσι ὑποτεταγμένοισι ἑωυτῷ παρεχόμενος. Credidit, ut opinor, ἑωυτῷ e praecedenti participio pendere, sed nemo Graecorum huiusmodi participiis inutile pronomen addere solet, et postulat sententia, ut *ipse* aliis recte faciendi *exemplum* esse dicatur, non *exempla* praebere. Revoca igitur veterem lectionem: παράδειγμα — ἑωυτὸν παρεχόμενος.

Iterum caecum ducem secutus est Meinekius quum ederet 43, 31: οὕτω κρινέτω ἐπ' ὁκοτέρην τῶν ὁδῶν καὶ τὴν ἐπ' ὁκοτέρην τῶν μνημείων ἄγουσαν τρέψηται. In his optime emendavit κρινέτω pro κυρεέτω, sed lapsus est quum pro τρέπηται ex duobus libris reciperet τρέψηται. Emendandum est τράπηται. Quid inter τραπέσθαι et τρέψασθαι intersit neminem melius scire arbitror quam Meinekium, sed non semper homines hoc agimus. Graeculi pro τραπέσθαι nonnumquam vitiose τραπῆναι usurpant, sed qui τρέψασθαι eo sensu diceret vidi neminem. Superest et aliud vitium. Possumus enim ὁδόν τινα τραπέσθαι dici, non ἐπί τινα ὁδόν: res noia est et certa. Exime igitur importunam praepositionem e verbis κρινέτω [ἐπ'] ὁκοτέρην τῶν ὁδῶν — τράπηται.

Ineptire videtur Hyperides 46, 63, ubi dicit: ὅταν ἅπαξ ἐιζωθῇ (ἡ) κακία — χαλεπὸν αὐτὴν κατασβέσαι. Quomodo quis *exstinguere* potest id quod *radices egerit?* Numquam veteres et probati scriptores talia putide et incogitanter miscent. Locus pessime interpolatus esse videtur et insanabilis.

Ut τιμῆσθαι et τετιμῆσθαι saepius apud Stobaeum confunduntur, sic in fragmentis Doricis νικῆσθαι et νενικῆσθαι. Apud Diotogenem Floril. 48, 62: δεῖ τὸν βασιλέα μὴ νενικῆσθαι

Digitized by Google

ὑφ' ἀδονᾶς, ἀλλ' αὐτὸν νικῆν ταύταν, perspicuum est νικῆσθαι et νικῆν olim inter se opposita fuisse.

In eodem fragmento laudatur rex κοινωνατικὸς περὶ τὰ χρήματα, sed κοινωνατικός non est vetus et emendata lectio. Dores dicebant κοινανός, κοινανέν et κοινανικός pro κοινωνός cett. Ut μετάορος, μετήορος, μετέωρος ex μεταείρειν nascuntur, sic ex παραείρειν παράορος, παρήορος et πάραρος. Similiter vetus ξυνάονες Ionice ξυνήονες et ξυνέωνες sonabat, Attice ξυνῶνες, Dorice ξυνᾶνες. Sic et κοινῶνες Atticum est et κοινωνὸς, κοινωνία, κοινωνεῖν, Dorica sunt κοινᾶνες, κοινανός, κοινανία et κοινανέν. Eadem est ratio inter πρῶτος et πρᾶτος, θεωρὸς et θεαρός, et alia quaedam. Nemo mirabitur formas illas pervetustas vix usquam e librariorum manibus illaesas evadere potuisse. Antiqui scribarum errores ut plurimum veteris lectionis certa vestigia impressa servaverunt, quibus indagari et in lucem revocari aliquando potuerunt. Insigne exemplum est apud Thucydidem V. 79. ubi numquam genuina lectio κοινανεόντων τᾶν σπονδᾶν ad nos pervenisset nisi pervetustum mendum κοινᾶν ἐόντων sciolorum manus continuisset. Archytae olim reddidimus κοινανικάν felici errore in κοινὰν νίκαν depravatum et sic a correctoribus tutum, vid. *Var. Lectt.* p. 17. Idem Diotogeni reddendum κοινανικὸς περὶ τὰ χρήματα, idem Ecphanto 48, 66. ubi nunc editur: ὅτι δίκαιος ἐσεῖται κοινωνικὸς ὢν παντί τῳ δῆλον, nam ille quoque κοινανικός dixerat.

Eadem observatione usus Meinekius perite Archytae manum restituit in Stobaei *Ecl. Physic.* I. 40. p. 787, ubi editur: τυγχάνοντι δὲ τὰ μὲν αἰσθατὰ τῶν πραγμάτων κινάσιος μεταλαμβάνοντα κοινὰ ἐόντα, τὰ δὲ νοατὰ ϛάσιος, sed optime Meinekius κινάσιος κοινανέοντα, expuncto glossemate μεταλαμβάνοντα, docuit esse legendum.

Utar hac occasione ut Eupolidis versiculum ridicule in libris corruptum restituam in integrum. Legitur in Stobaei Floril. 4, 33: »*Poëtas peregrinos admiramini*" inquit:

ἢν δέ τις τῶν ἐνθάδ' αὐτοῦ μηδὲν ἓν χεῖρον Φρονῶν
ἐπιτιθῆται τῇ ποιήσει πάνυ δοκεῖ κακῶς Φρονεῖν
μαίνεταί τε καὶ παραρρεῖ τῶν Φρενῶν τῷ σῷ λόγῳ.

Nemo intelligit quid sit παραρρεῖν τῶν Φρενῶν, vel potius (nam quid dicere debeat poëta perspicuum est) quomodo ea

Digitized by Google

verba possint significare id quod locus postulat, nempe παρανοεῖν sive παραφρονεῖν. Παραρρεῖ mendosum est. Videor mihi antiquam lectionem reperisse, nempe exemta una litterula παραρεῖ corrigendum esse censeo. *Pervertere mentem, dementem reddere* dicebatur olim παραείρειν τὰς φρένας, ut in noto Archilochi loco:

πάτερ Λυκάμβα, ποῖον ἐφράσω τόδε;
τίς σὰς παρήειρε φρένας;

in Bergk. Poët. Lyr. p. 486. Similiter *demens*, *mente captus* νόου παρήορος appellatur ab eodem poëta:

καὶ βίου χρήμῃ πλανᾶται καὶ νόου παρήορος.

apud Bergk. p. 478. e Stob. Floril. 105, 24. Antiquum παράορος, quod Ionice παρήορος sonabat, in πάραρος contractum est, ut θεάορος, θεωρός in θεαρός, et apud Hesychium Αὐλαρός: αὐλωρός, οἰκοφύλαξ. Apud eundem Πυλαυρός: πυλωρός videtur in Πυλαρός emendandum. Legitur πάραρος eo sensu apud Theocritum notissimo loco:

ταῦθ' ὁ πάραρος τῆνος ἐπ' ἔσχατα γᾶς ἔλαβ' ἐνθών
ἰλεὸν οὐκ οἰκησιν.

Ex πάραρος igitur formatum παραρεῖν Eupolidis manus esse videtur, et παραρεῖν τῶν φρενῶν tam egregie convenit cum νόου παρήορος, et τίς σὰς παρήειρε φρένας; praeterea tam bene in Eupolidis locum quadrat, ubi manifesto παραφρονεῖν requiritur, ut vel ex se ipsum spectatum παραρεῖ sat certam fidem habere possit videri. Ne ulla dubitatio haerere possit fideiussorem dabo Hesychium, cuius glossa nescio quomodo a Lexicographis omissa Παραρεῖν: φληναφεῖν correctionem loci Eupolidei novo pondere stabiliet.

Dittographia manifesta est in verbis Diotogenis 48, 62. p. 264: ἔντι γὰρ ἃ δικαιότας κοινωνίας [συνακτικὰ καὶ] συνεκτικά. Verbo συνάγειν in tali re locus non est, sed συνέχειν et συνεκτικόν propriam in argumento huiusmodi sedem habent. Compara cum his verba Φίντυος τῆς Πυθαγορείας in Floril. 74, 61. p. 64: συνεκτικώτατον τᾶς σωφροσύνας τὸ περὶ τὰν εὐνὰν ἦμεν ἀδιάφθορον καὶ ἄμικτον θυραίῳ ἀνδρί.

Auctore Sthenida 48, 63. Rex est ἀντίμιμος καὶ ζαλωτὰς τῷ πράτῳ θεῷ, sed pro πράτῳ videtur scripsisse ὑπάτῳ, summi Dei.

Digitized by Google

Miraberis quomodo *cantandi* verbum possit habere locum in Euripidis fragmento τῆς Ἀντιόπης Floril. 56, 13:

τοιαῦτ' ἄειδε καὶ δόξεις Φρονεῖν
σκάπτων, ἀρῶν γῆν, ποιμνίων ἐπισατῶν,
ἄλλοις τὰ κομψὰ ταῦτ' ἀφεὶς σοφίσματα,
(ἐξ ὧν κενοῖσιν ἐγκατοικήσεις δόμοις).

Zethus, qui fratrem fodere et arare et pascere iubet, quomodo tandem de ea re dicere potuit τοιαῦτ' ἄειδε? Suspicor poëtam dedisse: τοιαῦτα δ' ἔρδε, pro δρᾶ, ποίει, et ΔΕΡΔΕ a negligente scriba in ἄειδε esse conversum.

Grave vulnus acceperunt lepidi versiculi Diphili in Floril. 57, 2:

Ἓν ὀνάριον καταβαίνει μοὐξ ἀγροῦ
καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν ἀγαπητῶς ὥσπερεὶ
κανοῦν ὁμοῦ τι πάντ' ἐνεσκευασμένον,
σπονδὴν, ὀλὰς, ἔλαιον, ἰσχάδας, μέλι.

quos sic non difficulter restituas:

ἓν ὀνάριον κατέβαινε μοὐξ ἀγροῦ φέρον
καθ' ἕκαστον ἀγαπητῶς ἐνιαυτὸν ὥσπερεί κτὲ.

transpositio numeros restituit tolerabiles, nam vulgata lectio est plane ἄμετρος. Verbum φέρειν necessarium sententiae non alibi melius quam in fine senarii collocari potuit. Compara locum vicinum 57, 7 a:

ὃ γὰρ φέρει νῦν οὗτος εἷς ὄνος φέρει.

Apud Hipparchum Comicum Floril. 60, 2:

τὰ μὲν γὰρ ἄλλα καὶ πόλεμος καὶ μεταβολὴ
τύχης ἀνήλωσεν, τέχνη δὲ σώζεται.

adiuvabis et sententiam et numeros scribendo:

τύχης ἀνήλωσ', ἡ τέχνη δὲ σώζεται.

Interpolator loci Euripidei duas lacunas sic explevit ut sanam sententiam omnem exturbaret in Floril 62, 18:

ὦ παγκάκιστοι καὶ τὸ δοῦλον οὐ λόγῳ
ἔχοντες ἀλλὰ τῇ τύχῃ κεκτημένοι.

Duriter increpat nescio quis pessima mancipia ad serviendum nata, sed si quis τὸ δοῦλον τῇ τύχῃ κέκτηται caret omni crimine. Quid est τὸ δοῦλον λόγῳ ἔχειν aliud quam λόγῳ οὐκ ἔργῳ δουλεύειν? Sed nihil hoc facit ad Euripidis sententiam, quam fuisse suspicor huiusmodi:

Digitized by Google

ὦ παγκάκιστοι καὶ τὸ δοῦλον οὐ τύχῃ
ἔχοντες ἀλλ' ἐν τῇ Φύσει κεκτημένοι.

Rubricator imposuit et aliis omnibus et Meinekio 62, 48, ubi edidit: Πόλλις ὁ Ἀκραγαντῖνος — μετὰ δεῖπνον συνεκάλει τὰ παιδία τῶν οἰκετῶν κτέ. In libris est Πολλίας, sed Π olim ab indocto Graeculo perperam est praepositum, et ΕΛΛΙΑC non ΟΛΛΙΑC olim in libris fuit, in qua scriptura male latet Agrigentinorum nobilissimus Γελλίας, de quo multa a Timaeo sumta scribit Diodorus Siculus XIII. 83, ubi appellatur τῶν Ἀκραγαντίνων σχεδὸν πλουσιώτατος Γελλίας. Alia de eodem Athenaeus refert p. 4. A, ubi novo errore Τελλίας libri exhibent, quos Suidas et Eustathius incauti sequuntur.

Caeterum ad Archytam, non ad Gelliam, idem refert Athenaeus p. 519. B. ubi legendum: Ἀρχύταν τὸν Ταραντῖνον πλείσους οἰκέτας ἔχοντα ἀεὶ τοῖς τούτων παισὶ (editur ἀεὶ τούτοις) — ἥδεσθαι.

Novum exemplum sententiae ab interpolatore prorsus pessumdatae est in fragmento Diogenis 64, 1:

Ὅταν δ' ἔρωτος ἐνδεθῶμεν ἄρκυσι
θᾶττον θυραίοις τὴν χάριν ποιούμεθα
ἢ τοῖσιν ἄγχις' ἐν γένει πεφυκόσιν.

remoto stulto emblemate χάριν ποιούμεθα sententia loci ex ipsa rei natura et hominum usu non difficulter eruitur. Nempe qui amant alienis citius quam proximis cognatis *fatentur amorem*. Cum amicis rem communicant, suos celant. Itaque sic emendaverim:

θᾶττον θυραίοις τὴν νόσον μηνύομεν κτέ.

saepe in tali re legitur τὸν ἔρωτα sive τὴν ἐπιθυμίαν κρύπτειν et μηνύειν. Amorem νόσον dici haberique non est opus monstrare, neque id omnino attigissem nisi in vicinia apud Plutarchum Floril. 64, 30. stulte legeretur: Οἱ μὲν νοῦν τὸν ἔρωτα, οἱ δ' ἐπιθυμίαν, οἱ δὲ μανίαν —, οἱ δ' ἄντικρυς θεὸν ἀναγορεύουσιν, nam dabis mihi pro νοῦν nihil aliud quam νόσον emendari oportere. Plutarchus ipse in vicinia 64, 31. ita loquitur: δεῖ τοῖς ἐρῶσιν ὥσπερ νοσοῦσι συγγνώμην ἔχειν.

Scitum Aristotelis dictum scioli corruperunt 65, 14: Ἀριστοτέλης ἐρωτηθεὶς διὰ τί τῶν καλῶν ὁ ἔρως; »Τυφλοῦ" εἶπεν »ἡ ἐρώτησις. Corrige: διὰ τί τῶν καλῶν ἐρῶμεν;

Digitized by Google

Duplex vitium superest in verbis Dii Pythagorei Floril. 66, 16: *ὑμεῖς δέ γ', οἳ ὀρίγνεσθε σωματικᾶς ἀδονᾶς — μέμψιος ποτὶ κολάσει δικαίως ἐςὲ ἄξιοι τυγχάνεν.* Barbarum est *ὀρίγνομαι*, namque *ὀριγνᾶσθαι* Graeci omnes dicebant, et repositum oportuit Doricam formam *ὀριγνῆσθε*. In caeteris inepte copulantur *δικαίως ἄξιοι*. Emenda: *δίκαιοί ἐςε τυγχάνεν*. Corruptelam interpolatio secuta est. Ubi ΔΙΚΑΙΟΙ in *δικαίως* abierat, corrector minimi pretii de suo *ἄξιοι* addidit.

In sqq. § 17. rescribe: *διό κα θέλοιμι — οἶνον πιὲν ἀδὺν καὶ πολύωρον ἢ αὐτὸς εἶμεν οἶνος*. Editur *κἂν θέλοιμι* et *εἶμεν βουνός*, quod in *οἶνος* mutandum Meinekius iam admonuit. Notandum est *πολύωρον* (ex *ὥρος annus*) pro *πολυετῆ*.

In Pseudo-Xenophontis epistola 66, 8. pro *σώματος γὰρ ἄνθρωποι ἠγάσθησαν*, corrigendum esse facile apparet *ἠράσθησαν*.

Subiiciam his verba incerti poëtae, quae nescio quo modo suo loco tractare neglexi. Legitur in Floril. 37, 15: Περιρίθου.

τρόπος δὲ χρηςὸς ἀσφαλέςερος νόμου.
τὸν μὲν γὰρ οὐδεὶς ἂν διαςρέψαι ποτὲ
ῥήτωρ δύναιτο, τὸν δ' ἄνω τε καὶ κάτω
λόγοις ταράσσων πολλάκις λυμαίνεται.

Euripidis haec esse putantur *ἐκ τοῦ Περιρίθου*, quod mihi non videtur esse probabile. Et verba et sententia socco propiora sunt quam cothurno. Aculeus est in Oratores leges arbitratu suo distorquentes. Sed impedita est oratio, nam verbi *λυμαίνεται* quod subiectum esse debet *ῥήτωρ λόγοις ταράσσων* non nisi dura et molesta traiectione illuc retrahi potest. Duo vocabula transposita sunt, quae si in suam sedem reduxeris plana et expedita videbis esse omnia. Corrigendum enim sic esse arbitror:

τὸν μὲν γὰρ οὐδεὶς ἂν διαςρέψαι ποτὲ
λόγοις δύναιτο, τὸν δ' ἄνω τε καὶ κάτω
ῥήτωρ ταράσσων πολλάκις λυμαίνεται.

Recte enim sic pro rei diversa natura inter se opponuntur *οὐδείς* et *ῥήτωρ*. Ingenium bonum *nemo* verbis pervertere potest, leges *Orator* distorquendo pervertit.

Apud Hieroclem *περὶ γάμου* in Floril. 67, 24. (III. p. 10. Meinek.) vitiose scribitur: *οὐ μὲν δὴ πολυτελεῖς οἶκοι καὶ ὀρθό-*

Digitized by Google

ῥωτοι τοῖχοι — κάλλος ἐστὶν οἰκίας, nam nemo dixerit quales sint parietes ὀρθόῥωτοι. Lux affulgebit e Musonii loco Floril. 1, 84: τί δ' αἱ πολυτέλειαι τῶν λίθων τῶν μὲν χαμαὶ συνηρμοσμένων, τῶν δ' εἰς τοίχους ἐγκειμένων, unde nullo negotio colliges apud Hieroclem olim ΛΙΘΟΟΤΡΩΤΟΙ scriptum fuisse, καὶ λιθόῥωτοι τοῖχοι, et duabus litterulis ΛΙ detritis vel obscuratis sciolum de suo ὀρ — supplevisse.

Facilis est emendatio loci Antipatri 67, 25. pag. 12: τῶν ἀναγκαιοτάτων καὶ πρὸ τῶν καθηκόντων νομίζουσι τὸ συγκραθῆναι εἰς γάμον, nam quis admonitus non videt in πρὸ τῶν latere πρώτων?

Expelle emblema ex eodem fragmento p. 13: νῦν δ' ἐν ἐνίαις πόλεσι — τῇ ἐπὶ τὸ καταφερὲς [ῥᾳθυμον] ἐπικλίσει καὶ τὸ γαμεῖν τῶν χαλεπωτάτων εἶναι δοκεῖ. Coniungi non possunt sic τὸ καταφερὲς ῥᾳθυμον, sed resecandum est alterutrum. Dubites utrum retineas, nam utrumque in luxuriosa civitate etiam nunc apparet, et ἡ ἐπὶ τὸ καταφερὲς ἐπίκλισις, ut sint illic homines *ad libidines proni*, et ἡ ἐπὶ τὸ ῥᾳθυμον, nam molli otio et inertia delectantur. Argumentum loci suadet ut ἐπὶ τὸ καταφερές retineamus, namque hoc potissimum Antipater demonstrat homines (Romanos eum dicere perspicuum est) a re uxoria abhorrere, quo facilius libidinibus indulgeant. Agnoses notum dictum: *Coelibes coelites* in iis, quae continuo adduntur: τὸν δ' ἥδεον (βίον) ἐξουσίαν διδόντα πρὸς ἀκολασίαν — ἡδέον νομίζουσι, sic enim palmaria emendatione restituerunt Iacobsius et Meinekius vulgatam: τὸν δὴ θεὸν ἐξουσίαν κτέ. Quum esset in libris vetustis ΤΟΝΔΗΘΕΟΝΒΙΟΝ pro ΔΗΘΕΟΝ stulti scribae δὴ θεὸν dederunt et βίον omiserunt. Ἡδέον βίον nominat Alexis in Floril. 68, 2. vs. 2. a Meinekio pulchre emendatus pro ἥδιον βίον.

Recipere debuerat Meinekius optimam Gaisfordi emendationem 68, 4. in Menandri versiculo:

τῶν ἀνιαρῶν ἔχων
τὸ μέρος ἁπάντων, τῶν δ' ἀγαθῶν οὐδὲν μέρος·

pro τῶν δ' ἀγαθῶν οὐ δυνάμενος.

Miror etiam cur punctum temporis dubitaverit Meinekius recipere in Epicharmi verbis 69, 17. certam correctionem hanc:

Digitized by Google

τρὶς ἓξ ἢ τρεῖς κύβους | ἀπὸ τύχης βαλεῖν,

quae nota aleatoribus verba sunt et in proverbium abierunt. Sine sensu nunc editur ἢ τρεῖς μόνους, quod Graeculi supplementum est veterem lacunam temere de more sarcientis.

In Nicostrati loco 70, 12. multa corrigenda supersunt, quorum nonnulla attingam. Pro διδοῦσαν ὥσπερ ἐπὶ λύρας p. 30. hoc certe video AIΔOTCAN verum esse, ᾄδουσαν ὥσπερ ἐπὶ λύρας, sed vicina commode emendare non possum. Tolle insipidum additamentum in fine p. 30: ὅσις δὲ μωρίᾳ εὐήθης [τοῖς ὀφθαλμοῖς καὶ] ταῖς κόραις ἀναπέπταται. Nicostratus enim exquisita quaedam et poëtica venatur, ut paulo ante: παραβλέπει καὶ δεινὸν δέδορκεν. Dixerat igitur ταῖς κόραις pro τοῖς ὀφθαλμοῖς. Eadem observatione usus nullo negotio emendabis vicinum locum p. 31. κοινότερον τῷ κάλλει καταχρήσομαι συμβουλεύων αὐτὸ μεταθεῖναι. Mendosum est et sensu vacuum μεταθεῖναι. Nicostrati manus est μεταθεῖν, id est μεταδιώκειν, ut olim emendasse video Wyttenbachium. Eidem debetur certa et evidens eiusdem erroris emendatio apud Iulianum in Epistol. 18. p. 26. Heyl. ἴσῃ γὰρ δήπου σοι τῶν λόγων — πτέρωσις, ᾗ τοὺς ἑταίρους μεταθεῖναι δύνασαι. Grati a Wyttenbachio μεταθεῖν accipimus et Heylero lubenter suum μεταθεῖναι relinquimus, cui »*licet in Iuliano nullus occurrat locus ubi* μεταθεῖναι *eo quo hic sensu gaudeat*" (quasi vero apud alios μεταθεῖναι sic ponatur aut poni potuerit) »*nihilo minus apte dici videtur ad linguae rationem.*" Quid dicam? non multum videt in linguae ratione et usu qui ita pronuntiat.

Est in Iuliani Epistolis alius locus tam mirifice ab Heylero tractatus et tam simplici emendatione restituendus ut eum animi causa statim subiungere placeat. In fine Epistolae 27. ad Libanium scribens de mole curarum, quam sustineat ad bellum Persicum profectus ita dicit: Ἐπιστολαῖς δὲ ὅσαις ὑπέγραψα καὶ βίβλοις ἑπόμενα ὥσπερ αἴσιά μοι καὶ ταῦτα συμπερινοστεῖ πανταχοῦ. Editor *multum*, ut ait, *de hoc loco meditatus* suspicatur ἑπόμενα esse *glossema*, quo resecto Iulianum dixisse intelligi: »*Quantis autem epistolis et quasi libris consignarem* fausta *mihi* omina." Quam inepta res est sine ratione et iudicio rem criticam attingere! Quamquam haec malis omini-

Digitized by Google

bus scripto consignata sunt, tamen non dubitavit haec addere: »*Interea coniecturas meas improbare minus operosum erit quam iis probabiliores excogitare.*" Videamus an hoc tanti sit operis. Unum vocabulum AICIA corruptum est, reliqua distinctione iuvanda. »*Quot epistolis*, inquit, *et libellis subscripsi! Sequuntur me haec ut* AICIA *quocumque eam.*" Nihilne tibi subolet? quae est ea res quae quia nos pertinaciter usque sequitur venit in proverbium? Nempe *umbra*, σκιά. Emenda igitur: ἐπόμενα ὥσπερ σκιά μοι καὶ ταῦτα συμπερινοστεῖ πανταχοῦ. Confusa K et IC hunc quoque errorem pepererunt. Sed ad Stobaeum revertor.

Fieri non potest ut Euripides in κακίων paenultimam corripuerit, quod nunc fecisse videtur in Floril. 73, 28. si scripsit:

κακίων ἄλοχος κἂν ὁ κάκιστος
γήμῃ τὴν εὐδοκιμοῦσαν.

Locus capite truncatus e Clemente Alexandrino redintegrandus est, qui in Stromat. IV. p. 592. ex Euripide affert:

πᾶσα γὰρ ἀνδρὸς κακίων ἄλοχος κτέ.

vitiosum esse κακίων manifestum est. Itaque Nauckium video μείων substituere velle, quod sententiae non convenit, quae poscit *peior*, *deterior*, et κακίων si metro non noceret haberet optime. Reponamus igitur id quod idem significat et restituit metrum:

πᾶσα γὰρ ἀνδρὸς χείρων ἄλοχος κτέ.

Nobile nomen obscurarunt librarii 74, 54. ubi dederunt ἡ Φίλωνος γυνή. Supererat: ΗΦ * * ΩΝΟC, quod sic erat corrigendum: ἡ Φωκίωνος γυνή.

Sunt quaedam male habita in Nicostrati fragmento 74, 62, ubi pro ἄχθος ἂν εἴη μᾶλλόν περ ἡ κόσμος emenda: μᾶλλον ἥπερ κόσμος, tum lege: περὶ γυμνάσια ἔχειν pro γυμνασίας. Emendate scribitur in vicinia: τά γε μὴν γυμνάσια ἄλλα μὲν ἂν ἔξω γένοιτο κτέ. Ridicule legitur post pauca: πόρρω δ' ἂν εἴη καὶ τοῦ δεηθῆναι γυνὴ ὑγιαίνουσα καὶ ψιμυθίου καὶ ὑπ' ὀφθαλμῷ ὑπογραφῆς, sed statim pellucet emendata lectio καὶ ὀφθαλμῶν ὑπογραφῆς. Dicitur enim in re nota et pervulgata certo usu ὑπογράφεσθαι τοὺς ὀφθαλμούς et ὀφθαλμῶν ὑπογραφή, ut in Cyropaedia I. III. 2: ὁρῶν δὴ αὐτὸν κεκοσμημένον καὶ ὀφθαλμῶν ὑπογραφῇ καὶ χρώματος ἐντρίψει.

Digitized by Google

Videtur scriba *ὑπογραφῆς ὀφθαλμῶν* daturus fuisse, sed quum ΤΠ scripsisset animadverso errore ΟΦΘΑΛΜΩ scripsit, quod in *ὀφθαλμῷ* corruptum a praepositione *ὑπ'* pendere visum est.

Apud eundem 74, 65. docetur quomodo uxor ab adulterio deterreatur, *λεκτέον οὖν πρὸς αὐτὴν — ὡς ὅ τι δήποτέ ἐστιν ἡ πίστις ἡ ἐξ ἀνθρώπων, τοῦτο οἴχεται ἀπὸ σοῦ.* Quaerendum erit quae sit illa inaudita *πίστις ἡ ἐξ ἀνθρώπων*. Sed tu quaerere noli: melius locum male habitum sic restitues in integrum: *ὅ τι δήποτέ ἐστιν ἡ πίστις, ἐξ ἀνθρώπων τοῦτο οἴχεται ὑπὸ σοῦ.* Quis non novit in talibus hoc dicendi genus: *οἴχεται ἐξ ἀνθρώπων?* *Ἀπό* necessario in *ὑπό* mutandum erat. Mox sequitur *φοβείσθω τὸ ὄνομα τῆς μοιχείας εἴγε ταύτῃ μέλλει ζῆν καὶ μὴ ἀποσφάττεσθαι.* Molestum est *ταύτῃ* et sanam interpretationem nullam admittit, sed tu corrige: *εἴγε αὐτῇ μέλει ζῆν.*

Apud Pempelum Pythagoreum 79, 52. p. 95. ubi editur *σεμνὸν γάρ τι καὶ θείας Φύσιος πεπαμένον* non est integrum *πεπαμένον*, id est *κεκτημένον*, quod cum genitivo iungi non potest. Transpositis duabus litterulis scribe: *θείας Φύσιος ἐπαμμένον.* Nota est forma *ἐπαμμένος* ex Herodoti locis I. 199: *εἴδεός τε ἐπαμμέναι καὶ μεγάθεος*, et VIII. 105. *εἴδεος ἐπαμμένους, forma praeditos.* Sic igitur Pempelus *divina natura praeditum* optime dixit *θείας Φύσιος ἐπαμμένον.*

Barbara forma conspicitur in vicinis: *πᾶς δὴ νόον ἔχων — δεδιέτω γονέων εὐχὰς ἢ κατάρας*, diligenter alias ostendimus solum *δέδιθι*, *δεδίτω* Graecum esse.

Eusebius ubi monet 80, 8: *Θεοὶ ὅτι ἔασιν οὐ χρὴ δίζεσθαι*, ut bene Graece loquatur redde ei: *θεοὶ εἰ ἔασι οὐ χρὴ δίζησθαι.*

Quod Carneades de dialecticis dixerat 82, 13. scribarum errore nunc de ipsa *dialectica* dixisse videtur. *Καρνεάδης τὴν διαλεκτικὴν* (L. *τοὺς διαλεκτικοὺς*) *ἔλεγε πουλύποδι ἐοικέναι.* Sic demum recte in sqq. dicitur: — *καὶ τούτους — τὰ σφέτερα ἀνατρέπειν.*

Numquam dixit Menander quod ei tribuitur 83, 10:

ἡδὺς πατὴρ Φρόνησιν ἀντ' ὀργῆς ἔχων,

sed *ἡδύ γε πατήρ*, non enim pater ipse *ἡδύς* esse dicitur, sed pater *Φρόνησιν ἀντ' ὀργῆς ἔχων* filio est *ἡδὺ* (*πρᾶγμα*). Ut in

Digitized by Google

exclamatione admirabunda γε additur. Exempla passim obvia. Statim praecedit versiculus Philemonis:

ἡδύ γε πατὴρ τέκνοισιν εἰ ϛοργὴν ἔχοι.

et ubi non talia leguntur? Eadem opera emendari potest versus Menandri 84, 1:

Ὡς ἡδύ γ' ἐν ἀδελφοῖς ἐϛὶν ὁμονοίας ἔρως.

expunge ὡς et locus sanus erit. Dicitur ἡδύ γε et ὡς ἡδύ, ut apud Menandrum 83, 13:

Ὡς ἡδὺ πρᾶος καὶ νεάζων τῷ τρόπῳ | πατήρ.

et saepissime alibi: sed nemo ὡς ἡδύ γε coniungit umquam.

Non est Graecum quod dicit Callias 84, 8: αὐτῷ γὰρ ἐπεῖναι ἡλικίαν. Dicebant ἡλικίαν ἔχω et ἔϛι μοι ἡλικία: tam ridiculum est ἔπεϛί μοι atque ἡλικίαν ἐπέχω. In ΕΠΕΙΝΑΙ latet ἔτι εἶναι.

In versu Euripideo 85, 2:

τοιάσδε χρὴ γυναικὶ προσπολεῖν ἐᾶν,

viri docti quod sanum erat tentaverunt, vitiosam scripturam intactam reliquerunt. In libris est πρόσπολον ἐᾶν, quorum ἐᾶν a Graeculis est lacunam stulte explentibus. Verum olim reperit Dobraeus πρόσπολον νέμειν.

In Perictyones fragmento 85, 18. p. 146. vitiose scribitur: κἢν ἔῃ δὲ φαῦλα τάπερ λελάχαται, nam mera est barbaries λελάχαται pro λελέχαται, id est εἴρηνται, ut paulo ante p. 145: καὶ ταῦτα μὲν ἄχρι τῶνδε λελέχθω.

Quod bis apud Hieroclem 85, 21. recurrit σιτοπονία p. 150. τὰ περὶ τὴν ταλασίαν καὶ σιτοπονίαν, et p. 151. σιτοπονίας ἅψασθαι sine ulla dubitatione mendosum est. Σιτοποιός Graecum est et σιτοποιία, quod est utrobique reponendum.

Corruptis numeris elumbis incedit Euripidis senarius 86: 9:

Ἐγὼ μὲν οὐκ οἶδ' ὅπως δὴ σκοπεῖν χρεὼν
τὴν εὐγένειαν.

facile tamen numeros in hunc modum correxeris:

Ἐγὼ μὲν οὖν οὐκ οἶδ' ὅπως σκοπεῖν χρεών.

Semel et iterum ἐκ πάλαι contra loci sententiam in ἔκπαλαι coaluit 86, 25. in Aristotelis dialogo περὶ Εὐγενείας, ubi editur p. 159: εὐγενεῖς τοὺς ἔκπαλαι πλουσίων, sed divisim scribendum esse demonstrant haec verba: οὐ τοὺς εὐγενεῖς εἶναι τοὺς ἐκ πάλαι πλουσίων ἀλλὰ τοὺς ἐξ ἀγαθῶν πάλαι.

Digitized by Google

Saepius recurrit idem mendum 88, 13. Post pauca corrige: Ὀρθῶς, ἔφη, λέγεις. pro ὀρθῶς ἔφη λέγειν.

Violatur metrum in Euripidis versiculo 91, 8:

Οὐ γὰρ παρὰ κρητῆρα καὶ θοίνην μόνον,

nam fieri non potest ut in παρά ultima syllaba positione producatur. Verum esse suspicor: Οὔτἄρα παρὰ κρατῆρα. Facillime οὔτἄρα vitium labemque concipit. Ionicum κρητῆρα tamdiu apud Euripidem tolerari potuisse mirabile est.

Manifesta tenetur fraus interpolatoris in Floril. 93, 6, ubi ex Euripide profertur:

κέκτησο δ' ὀρθῶς ἂν ἔχῃς ἄνευ ψόγου,
κἂν σμικρὰ σώζων τοὔνεχ' ὃν σέβειν πρέπει.

sed idem locus in Floril. 9, 5. sic sonat:

καὶ μικρὰ σώζου τῇ δίκῃ ξυνοῦσ' ἀεί.

ex utraque scriptura homines docti tertiam concinnarunt hanc:

κἂν σμικρὰ σώζου τοὔνδικον σέβουσ' ἀεί,

quae magnam habet veritatis speciem. Ergo supererat in illo loco: ΤΟΥΝ * * ΟΝCΕΒ * * * * * ΕΙ, in hoc: Τ * * ΔΙΚ * * * * * ΟΥCΑΕΙ, et utrobique corrector sciolus commentus est aliquid de suo. Potuitne infelicius divinare quam τοὔνεχ' ὃν σέβειν πρέπει, quae *nihil* significat?

Impune Graeculus nobile nomen corrupit 95, 10. ubi dedit: Ἀριστείδης ὁ Νικομάχου. Supererat * * * ΜΑΧΟΥ, verum isti quis esset Aristidis pater iuxta cum ignarissimis nesciebant. Emenda ὁ Λυσιμάχου.

Ubi paupertas dicitur esse 95, 17. γυμνάσιον ἀρετῆς ἔμπρακτον, multum vereor ut ea verba intelligi possint. Corrige ἀρετῆς ἐμπράκτου.

Triplex mendum obsidet Hipponactis versiculos 97, 12:

Εἴ τις καθείρξει χρυσὸν ἐν δόμοις πουλὺν
καὶ σῦκα βαιὰ καὶ δύ' ἢ τρεῖς ἀνθρώπους
γνοίη χ' ὅσον τὰ σῦκα τοῦ χρυσοῦ κρείσσω.

syntactica ratio postulat καθείρξειε, non καθείρξει. Nihil est facilius quam id revocare quum versus in dispondeum exire debeat, ut appareat legi oportere:

Εἴ τις καθείρξει' ἐν δόμοις χρυσὸν πουλύν.

tertium mendum est in γνοίη, requiritur enim γνοίης, nam generalis sententia est » si quis ita fecerit *omnes intelli-*

Digitized by Google

gent" cet. Huius scripturae manifesta sunt in libris vestigia: exhibent enim γνώη σχάσοντασ σῦκα, quod natum est ex ΓΝΩΗCΧΟCONTACTKA, nam γνώης et γνώῃς pro γνοίης scribere pervetus est librariorum consuetudo. Simili modo secunda persona tertiae substituenda esse videtur in Mimnermi loco 98, 13. vs. 9:

αὐτὰρ ἐπὴν δὴ τοῦτο τέλος παραμείψεται ὥρης,

imo vero παραμείψεαι.

Suavissimo Menandri fragmento inficeti Graeculi pannum assuerunt 97, 13:

ὥμην ἐγὼ τοὺς πλουσίους — οὐ ζένειν,
— — — ἡδὺν δὲ καὶ πρᾷόν τινα
ὕπνον καθεύδειν [ἀλλὰ τῶν πτωχῶν τινά].
νυνὶ δὲ καὶ τοὺς μακαρίους καλουμένους
ὑμᾶς ὁρῶ πονοῦντας ἡμῖν ἐμφερῆ.

quicumque complura vidit apud Stobaeum additamenta huiusmodi, summo iure et ab aliis et a Meinekio expuncta v. c. 68, 1, non dubitabit quin et nunc fraudem de genere hoc teneamus.

Nescio quis apud incertum Tragicum 97, 17. ita loquitur: »*Si sapuisset meus pater*

ἠπιςάμην ἂν μουσικὴν παρὲις πονεῖν
ὡς εὐτυχήσων καὶ κακῶς πράσσων ποτέ,

sed necessario κακῶς πράξων debuit dicere.

Uti non potuit Philemon forma ἀπολείψας, qua pro ἀπολιπών faex Graeculorum utebatur. Editur tamen 97, 19:

εἶτα μετὰ ταῦτ' εὐθύς τις εὑρέθη θανών,
ἄλλοις καταλείψας εἰς τρυφὴν τὴν οὐσίαν.

Lacuna, credo, erat ΚΑΤΑΛΕΙ * *, quam tu melius explebis καταλείπων.

In Teletis pereleganti fragmento 97, 31. p. 216. pro λιτότερον ἐξάγουσι legendum esse διάγουσι, tum pro ἀναγκάζονται πολλὰ ὧν βούλονται plane contrarium requiri ὧν οὐ βούλονται iam alias admonuimus.

In Sophoclis senario 98, 1. scribendum:

ὡς οὐδὲν ἐσμὲν πλὴν σκιᾶῖσιν εἰκότες,

pro σκιαῖς ἐοικότες. Solent Graeculi formas Atticas εἰκώς, εἰκέναι, προσεικέναι sic depravare.

Digitized by Google

Levissimus error tollendus est e versiculo Philemonis 98, 3:

εὐφραινόμεσθ' ἔλαττον ἢ λυπούμεθα.

dicitur Graece πολλά, ὀλίγα χαίρω, ἥδομαι, εὐφραίνομαι et sim. ut in Acharnensibus

ὅσα δὴ δέδηγμαι τὴν ἐμαυτοῦ καρδίαν.
ἥσθην δὲ βαιά.

et alibi passim. Itaque scribendum ἐλάττον' ἤ.

Male abest articulus in Philemonis senario 98, 14:

ἡμεῖς δ' ἀβίωτον ζῶμεν ἄνθρωποι βίον.

non aliter quam ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι Graece dici potest, quod et ratio docet et perpetuus omnium usus confirmat. Supra Eupolidi reddidimus ἡμεῖς οἱ γέροντες, et similia passim occurrunt. Itaque lenissime emendandum est ἄνθρωποι.

Non reperio quid tandem dicere potuerit Dionysius 98, 30, ubi nunc mendose editur:

Εἰ δ' ἀξιοῖς σοι μηδὲν ἀλγεινόν ποτε
μηδὲν ἔσεσθαι, μακαρίως ἔχεις φρενῶν.

hoc solum video μηδὲν ἔσεσθαι impudentis Graeculi supplementum esse et sententiae inimicum et metro. Lepide et urbane dicitur μακαρίως ἔχεις φρενῶν et μακάριος εἶ τῶν φρενῶν pro ἀνόητος εἶ.

Facilius Graeculi supplementum et arguitur et corrigitur in Euripidis loco, 98, 40:

οὐκ οἶδ' ὅτῳ χρὴ κανόνι τὰς βροτῶν τύχας
ὀρθῶς ἀθρήσαντ' εἰδέναι τὸ δρασέον.

vitiosum esse arbitror ἀθρήσαντα, quod cum κανόνι per ipsam rei naturam coniungi nullo modo potest. Supererat, ut opinor, ΟΡΘΩC * * PHCANT, quod equidem sic expleverim:

ὀρθῶς μετρήσαντ' εἰδέναι τὸ δρασέον.

κανόνι μετρεῖν et κανόσιν ἀναμετρεῖσθαι legitur apud Euripidem in *Hecuba* vs. 602. et in *Electra* vs. 52.

In Hippodami Pythagorei fragmento 98, 71. et emblema expungendum est et lacuna explenda. Graeculi additamentum est in his: γενόμενα γὰρ ἀέξεται τὰ πράγματα καὶ ἀεξηθέντα ἀκμάζει καὶ ἀκμάσαντα γηράσκει καὶ [τέλος] ὕστατα φθείρεται. Res est manifesta. Lacuna certo supplemento sarciri potest in hunc modum: τοὶ μὲν γὰρ πρῶτοι ἀτυχέες ἐόντες ἐκτήσαντο,

Digitized by Google

τοὶ δὲ δεύτεροι εὐτυχέες (γενόμενοι ἀπέλαυσαν, τοὶ δὲ τρίτοι ἄφρονες) γενόμενοι διέφθειραν. Cur illa exciderint apertum est.

Peccarunt scribae in Philemonis dicto 99, 5:

οὕτως ὅταν ἐμπέσῃ τις εἰς τὸν νοῦν φόβος
κἀκ τοῦ καθεύδειν οὗτος οὐκ ἐξέρχεται.

non est sanum κἀκ τοῦ καθεύδειν, non enim *in somno* formido inest, neque ἐκ τοῦ ὕπνου dici potest abire, sed ἐκ τῆς τοῦ καθεύδοντος διανοίας. Emendandum est igitur: κἀν τῷ καθεύδειν, *dum somnum capimus.*

Ut supra docuimus φύῃ, ἐμφύῃ cet. non φυῇ et ἐμφυῇ scribi oportere, sic redde Aristoteli 101, 23: ὅταν ἐκδύῃ τὸ γῆρας pro ἐκδυῇ, quod tam vitiosum est ac si quis ὀμνυῇ vel δεικνυῇ vellet scribere.

Philemonis fragmentum in Floril. 102, 4. multis modis corruptum ad nos pervenit. In vs. 1. pro

ἄνθρωπον ὄντα ῥᾴδιον παραινέσαι.

optime Bentleius ἄλλῳ πονοῦντι substituit. Quum nil nisi ΑΛ * ΩΠΟΝ * ΝΤ * ΡΑΔΙΟΝ in vetusto libro superesset Graeculus leviter contra loci sententiam supplevit. In vs. 3:

τεκμήριον δέ· τοὺς ἰατροὺς οἶδ' ἐγώ,

inserta necessaria vocula legendum est τοὺς (γὰρ) ἰατροὺς οἶδ' ἐγώ, nam γάρ in talibus abesse omnino non potest, ut saepius alibi ostendimus. Sequentes litterae ΙΑΤ non multum dissimiles ΓΑΡ, quae praecedebant, facile absorbere potuerunt. Denique in vs. 7. pro:

ἕτερον τό τ' ἀλγεῖν καὶ θεωρεῖν ἓς' ἴσως,

ubi Meinekius καὶ τὸ θεωρεῖν dedit, ut sententia habeat Graecum colorem ac formam sic corrigendum est:

ἕτερόν τι τἀλγεῖν τοῦ θεωρεῖν ἓς' ἴσως.

confer simillimum Philippidis locum in Floril. 113, 17, ubi in fine legitur:

ἕτερόν τι τὸ λέγειν ἐστὶ τοῦ πεπονθέναι.

Saepe τό et τι confunduntur. Creditur Philemon dixisse Floril. 108, 1:

ἡ λύπη δ' ἔχει
ὥσπερ τὸ δένδρον τοῦτο καρπὸν τὸ δάκρυον.

at tu corrige: ὥσπερ τι δένδρον.

Digitized by Google

Quater omissa tenuis litterula quadruplici mendo affecit Euripidis sententiam 105, 11:

τοιόσδε θνητῶν τῶν ταλαιπώρων βίος
οὔτ' εὐτυχεῖ τὸ πάμπαν οὔτε δυσυχεῖ,
εὐδαιμονεῖ δὲ καὔθις οὐκ εὐδαιμονεῖ.

Facile senties vitium: non enim ὁ βίος εὐτυχεῖ vel δυσυχεῖ, sed ipsi homines in vita. Repone infinitivos εὐτυχεῖν, δυσυχεῖν et εὐδαιμονεῖν. Scriptum erat ЄΤΤΤΧЄΙ cett. Praeterea insere articulum τοιόσδ' ὁ — βίος. Haec demum Graeca oratio est: τοιοῦτός ἐστιν ὁ τῶν ἀνθρώπων βίος ποτὲ μὲν εὐτυχεῖν ποτὲ δὲ δυσυχεῖν.

In Moschionis loco 105, 22:

ὡς τὰ λαμπρὰ τῆς τύχης
τὴν κτῆσιν οὐ βέβαιον ἀνθρώποις νέμει,

apparet pro νέμει emendari oportere ἔχει.

Latet mendum in Sophoclis sententia 108, 51:

Στέργειν δὲ τἀκπεσόντα καὶ θέσθαι πρέπει
σοφὸν κυβευτὴν ἀλλὰ μὴ ςένειν τύχην.

Hesychius, apud quem v. Κυβευτήν lacerae reliquiae huius loci exstant, annotavit: ἐπισήμην γάρ τινα ἐδόκουν τὸ δεξιῶς χρῆσθαι· ἐπισημονικωτέραν τὴν πεττείαν τῆς κυβείας ἐνόμιζον. Animadverte quod dicit τὸ δεξιῶς χρῆσθαι et senties dixisse Sophoclem κεὖ θέσθαι pro καὶ θέσθαι. Hinc sumtum est quod omnibus in ore est τὰ παρόντα εὖ sive καλῶς θέσθαι, ut apud Cratinum est in Photii Lex. v. Τὸ παρὸν εὖ ποιεῖν.

Ἄνδρας σοφοὺς χρὴ τὸ παρὸν πρᾶγμα καλῶς εἰς δύναμιν τί-
(θεσθαι,

ubi haud scio an choriambus ἄνδρα σοφόν reponi oporteat.

Hipparchus Pythagoreus ubi docet 108, 81. nihil esse in rebus humanis stabile et ita dicit: οὐδὲν αὐτῶν μένον οὐδὲ ἀκίνητον οὐδὲ βέβαιον οὐδ' ἀδιαίρετον, ultimum vocabulum labem concepit. Repone ἀναφαίρετον, quod saepe in tali re praesertim de virtute poni solet, quemadmodum de doctrina dicitur in noto versiculo:

ἀναφαίρετον κτῆμ' ἐςὶ παιδεία βροτοῖς.

Apud Maximum Tyrium 18, 4. editur de Davisii coniectura: ὁ χρηςὸς ὑπὸ τοῦ μοχθηροῦ (ἀδικεῖται) κἂν ἔχῃ μὴ ἀφαίρετον τὸ ἀγαθόν. Quod in libris est δὴ ἀφαίρετον veram

Digitized by Google

hanc lectionem intus continet: κἂν ἔχῃ ἀναφαίρετον τὸ ἀγαθόν. Passim sic ΔΗ et ΑΝ confunduntur. Emendate legitur paulo ante: ἡ δὲ ἀρετὴ ἀναφαίρετον.

In eodem Hipparchi loco p. 48. ubi editur: καὶ ἀντιπαραβάλλοντες τὸν ἑωυτῶν βίον πρὸς τὸν τῶν πρασσομένων φαυλότερον καὶ τὰ προσπίπτοντα ἀνθρώπινα νομίζοντες καὶ μὴ μόνοις συμβαίνοντα, duo vitia tollenda sunt: barbarum πρασσομένων in πρασσόντων refingendum est, et pro καὶ μὴ μόνοις inserto pronomine legendum καὶ μὴ (ἁμῖν) μόνοις συμβαίνοντα. Nota consolantium oratio οὐ σοὶ μόνῳ, *non tibi soli*. Scitissime Theocritus Chius mortalium dicacissimus usus est illis verbis τοῦ πενθοῦντος ἐν περιδείπνῳ λαιμάργως ἐσθίοντος. *O bone*, inquit, θάρρει, οὐ σοὶ μόνῳ ταῦτα γέγονεν, teste Stobaeo in Floril. 124, 34. Tum scribe οἱ δὲ κλαίοντες καὶ ὀδυρόμενοι pro κατοδυρόμενοι, praepositio ex praec. ΚΑΙ adhaesit. Post pauca sine sensu legitur: μεταποιούμενοι τοῖς παρεοῦσι, requiritur *contenti*, σέργοντες, ἀγαπῶντες, ἀρκούμενοι, quorum hoc reponendum esse videtur. Pronomen ἁμῖν, quod modo Hipparcho reddidimus, tam importunum et molestum est in Lacaenae dicto apud Teletem 108, 83. p. 51, ut aliquo modo eximendum esse videatur. Mater ad filium, qui ex acie fugisse dicebatur, ita scribit: Κακὰ φάμα τευ κακκέχυται· τὸ ὦν ἢ ταύταν ἀπότριψαι ἢ μηδ' ἁμῖν φάνευ. Intelligi non possunt verba μηδ' ἁμῖν φάνευ. Pro φάνευ, quod ne Graecum quidem est, rescribe certe φαίνευ. Num haec putas significare: *noli in conspectum meum venire*, vel *cave nobis in conspectum venias?* Quis umquam vidit φαίνεσθαί τινι positum pro εἰς ὄψιν ἐλθεῖν? Praeterea quid sibi vult μηδέ in tali re? Legitur idem dictum apud Plutarchum in *Lacaenarum Apophth.* p. 241. D: κακά τοι φάμα κακκέχυται· ταύταν ἀπόθευ ἢ μὴ ἔσο, ubi τευ pro τοι emendandum est et ἀπωθεῦ pro ἀπόθευ, ut apud Tragicum est:

ἄλλοις ἐν ἐσθλοῖς τόνδ' ἀπωθεῖται ψόγον.

et saepius alibi. Haec quidem perspicua verba sunt ἢ μὴ ἔσο, et aliquid in eandem sententiam apud Teletem olim scriptum fuisse apparet ex ipsius interpretatione ἢ μηδ' ἁμῖν φάνευ, τοῦτο δέ ἐστιν ἄπαγξαι. Scilicet latet aliquid in verbis ΜΗΔΑΜΙΝΦΑΝΕΥ, quod significet μὴ ἔσο vel ἄπαγξαι vel ali-

Digitized by Google

quid huiusmodi. Neque id videtur longe quaerendum esse; emenda *μηδαμοῦ φαίνευ*. Noto usu *οὐδαμοῦ* et *μηδαμοῦ φαίνεσθαι* est *ἀφανίζεσθαι*, *φροῦδος γίγνεσθαι* et sic *ἀπόλλυσθαι*. Sic *μηδαμοῦ φαίνευ* idem ferme est ac *μὴ ἔσο*, et sic Teles interpretari potuit *τοῦτο δέ ἐςιν ἄπαγξαι*.

In Epigrammate, quod affert Teles p. 52. duo prima verba interciderunt, quae e Plutarcho Pelopid. 1. sic supplenda sunt:

(*οἳ θάνον*) *οὐ τὸ ζῆν θέμενοι καλόν κτἑ.*

Corrige accentum in Archytae loco 115, 27: *καὶ ποιεῖ ἃ μὲν νεότας ἐγχειρητικῶς, τὸ δὲ γῆρας προνοατικῶς*, sine mora duo adiectiva repone *ἐγχειρητικὼς* et *προνοατικώς*.

Pessime corruptus est locus Euripidis 119, 9:

τερπνὸν τὸ φῶς μοι τόδ' ὑπὸ γῆν Ἅιδου σκότος
οὐδ' εἰς ὄνειρον οὐδ' εἰς ἀνθρώπους μολεῖν.

prior senarius sic constituendus videtur:

τερπνὸν τὸ φῶς μοι, τὸ δ' ὑπὸ γῆς Ἅιδου σκότος.

in altero non sunt antiquae scripturae vestigia et reliquiae, praeter paucas fortasse, sed Graeculorum supplementa *ἀδιανόητα*.

Non dixit Ion Tragicus 119, 16:

κακῶν ἀπέςω θάνατος ἵν' ἴδῃ κακά,

sed *ἵν' εἰδῇ*, ut *sentiat* miserias.

Nollem Editores ubi de vera lectione constat absurdas Codicum scripturas pertinaciter retinuissent, veluti 119, 26: *τοὺς τεθνεῶτας δὲ οὐδὲ τῶν ἐχθρῶν οὐδεὶς ἀτιμήσει*. Pro *ἀτιμήσει* in A est *σε τιμήσει*, in aliis *ἀτιμάσει* et *ἀτιμίσει*: haec omnia ex *οὐδεὶς ἔτι μισεῖ* corrupta esse luce clarius est. Cur igitur absurdo verbo *ἀτιμήσει* parcimus?

In Themistii fragmento *περὶ ψυχῆς* 120, 28. p. 107. ubi dicit: *οὕτως κατὰ τὴν εἰς τὸ ὅλον μεταβολὴν καὶ κατακόσμησιν ὀλωλέναι τὴν ψυχὴν λέγομεν ἐκεῖ γεγονέναι*, manifestum est emendandum esse *ἐκεῖ γεγοννῖαν*: »animum *postquam* εἰς τὸ ὅλον *pervenit* ὀλωλέναι dicimus." Pulchellam etymologiam vides. Non minus mirifica sunt quae praecedunt *θάνατος παρὰ τὸ θεῖν ἄνω, γένεσις* veluti *νεῦσις ἐπὶ γῆν, γενέθλιος ἡμέρα ἀπ' ἄθλων καὶ πόνων ἀρχὴ γενομένη*. Qui moritur, iudice Themistio, *οἷον τελεταῖς μεγάλαις κατοργιάζεται. Διὸ καὶ τὸ ῥῆμα τῷ ῥήματι καὶ τὸ ἔργον τῷ ἔργῳ τοῦ τελευτᾶν καὶ τελεῖ-*

Digitized by Google

σθαι προσέοικεν. Fuerunt tamen olim qui ista deliramenta hiante ore admirarentur, nec desunt hodie qui similia stupeant. Habeamus gratiam Aristophani, qui olim docuit ea imitando deridere quum scriberet in Nubibus vs. 394:

ταῦτ' ἄρα καὶ τὠνόματ' ἀλλήλοιν βροντὴ καὶ πορδὴ ὁμοίω.

nam negari non potest inter βροντή et πορδή tantumdem cognationis et necessitudinis intercedere atque inter ὄλον et ὀλωλέναι.

Miro sensu θνητός ponitur in Sophoclis anapaestis 121, 3: *Vita brevis est*, inquit,

κρυφθεὶς δ' ὑπὸ γῆς | κεῖται θνητὸς τὸν ἅπαντα χρόνον.

Quis sanus eum, qui mortuus sit, θνητόν appellaverit? Melius Comicus:

ἀθάνατος ὁ θάνατός ἐστιν ἣν ἅπαξ τις ἀποθάνῃ.

sed non est difficile ad intelligendum scribas impegisse, non poëtam. Emendandum esse censeo:

κεῖται τεθνεὼς τὸν ἅπαντα χρόνον.

ubi semel praecedens TAI sequentem syllabam TE absumsisset, quod supererat in θνητός depravatum est.

In Menandri octonario 121, 6:

ἡδύ τ' ἀποθνήσκειν ὅτῳ ζῆν μὴ πάρεσθ' ὡς βούλεται,

scribendum esse ἡδύ γ' ἀποθνήσκειν sequitur ex iis, quae paulo ante annotavimus.

Nondum perfecta est emendatio lepidissimi fragmenti Aristophanis 121, 18. Leve est sed necessarium tamen in vs. 4. scribere ὅταν γὰρ ἰσῇς pro ἰσᾷς, quod invexerunt Graeculi ἰσᾶν pro ἰσάναι dicere assueti. Sed gravius ulcus est reliquum in verbis:

οὐ γὰρ ἄν ποτε οὕτως ἐσεφανωμένοι
προὐκείμεθ' οὐδὲ βακκάρει κεχριμένοι
εἰ μὴ καταβάντας εὐθέως πίνειν ἔδει.

Videor mihi in ΤΕΟΤΤΩCΕCΤΕΦΑΝΩΜΕΝΟΙ pellucentem idere hanc scripturam ΤΕΘΝΕΩΤΕC ἐσεφανωμένοι, ita ut missis in medio nonnullis poëta dixerit: οὐ γὰρ ἄν ποτε | * * * τεθνεῶτες ἐσεφανωμένοι.

Unum locum addo Stesichori ex Floril. 124, 15:

Ἀτελέσατα γὰρ καὶ ἀμήχανα τοὺς θανόντας κλαίειν.

In ἀτελέσατα scribae eundem errorem commiserunt quem

Digitized by Google

in θριπηδέσατα pro θριπήδεσα. Emenda: ἀτέλεσα γὰρ καὶ ἀμήχανα. Excerpta ex Nicolao Damasceno et Stobaei Eclogas Physicas alio tempore recognoscere in animo est.

IV.

AD ARISTAENETI, QUEM VOCANT, EPISTOLAS.

Mirabilem scribarum fallaciam nuper in Aristaeneti, quem falso nomine vocamus, Epistolis mihi deprensam aperire iuvat. Editur in libri II. Epistola 5. p. 141. Boissonadii: εἰ μὴ τοιοῦτος ἦν Ἀχιλλεὺς, ὃν ἔμαθον ἐκ τῶν οἰκοπινάκων, οὐκ ἦν ἅμα ὄντως καλός. Si quid interpretibus credimus, »οἰκοπίνακες dicuntur — *picturae*, quas Veteres *domi* — habere solebant." Mirum est neminem offendisse in tam absurda compositione: οἰκοδεσπόται quomodo dicantur intelligimus, οἰκοπίνακες non item. Periit tenuis litterula, quae revocata a longo exsilio Graecitatem inepto commento liberabit. Antiqua lectio erat ΟΙΚΟΙΠΙΝΑΚΩΝ, id est: ὃν ἔμαθον ἐκ τῶν οἱ κοι πινάκων, quam indicasse satis erit.

Prorsus idem vitium, quod ex Aristaeneto sustulimus, adhuc commaculat locum Flavii Iosephi in libro II. κατὰ Ἀπίωνος cap. 11. pag. 242. Bekkeri, ubi refutat Apionis criminationes qui dixerat Iudaeos propter gentis iniustitiam et impietatem μὴ ἄρχειν, δουλεύειν δὲ μᾶλλον ἔθνεσιν (καὶ delendum) ἄλλοτε ἄλλοις. Postquam dixerat paucis gentibus contigisse ut imperarent, sed plerasque in servitutem esse redactas, subsannans et deridens Aegyptiorum omnium vanissimum Apionem ita pergit: Αἰγύπτιοι δ' ἄρα μόνοι — ἐξαίρετον γέρας εὕροντο τὸ μηδενὶ δουλεύειν — οἳ μίαν ἡμέραν ἐκ τοῦ παντὸς αἰῶνος ἐλευθερίας οὐ τυχόντες φαίνονται ἀλλ' οὐδὲ παρὰ τῶν οἰκοδεσποτῶν. Docti homines *φαίνονται*, quod in nullo Codice legitur, de suo addiderunt: pessime, nam satis erat οἱ pro οἵ reponere in hunc modum: Αἰγύπτιοι δ' ἄρα μόνοι — οἱ μίαν ἡμέραν ἐλευθερίας οὐ τυχόντες ἀλλ' οὐδὲ παρὰ τῶν οἰκοδεσποτῶν. Miraberis οἰκοδεσπότης in tali re dici, quum *pater familias* et esse et dici soleat *dominus aedium*, sed iam intelligis veterem lectionem ΟΙΚΟΙΔΕCΠΟΤΩΝ hanc labem concepisse et scri-

Digitized by Google

psisse Iosephum: ἀλλ' οὐδὲ παρὰ τῶν οἰκοι δεσποτῶν, quo nomine recte Ptolemaeos indicat *domesticos* Reges ac *dominos* et sic Persis et Romanis oppositos.

Quamquam incertus Sophista, quem Aristaenetum appellare solemus, multorum eruditorum curis expolitus est, multum tamen abest ut omnes maculae, etiam quae facile abstergeri potuissent, ex eius Epistolis abstersae sint. Quamquam, ut verum fatear, vix dignus est levis ac futilis auctor in argumento nugatorio non venuste et festive sed insulse et inficete versatus et oratione non tersa, non eleganti, sed vitiosa sordidaque usus, quamquam vix, inquam, talis scriptor dignus est in quo diligentem operam ponas et ingenium intendas et sanae eruditionis copiam explices, tamen factum est ut plurimi, et in his nonnulli summi viri, in istius interpretatione et emendatione summa ope intentis omnibus ingenii viribus elaborarent. Bastius narratur a Boissonadio »per annos quindecim Aristaenetum numquam fere e manibus deposuisse." Omnino una omnium gentium venustissima nescio quomodo delectari videtur scriptoribus Graecis fatuis et inficetis. Ne dicam de caeteris, quantum ingenii et leporis et elegantiae in P. L. Courierio fuit, qui bonas horas in Longi Pastoralibus absumsit? Quin tandem resipiscimus philologi et istius farinae auctores palam contemnere et fastidire nos audacter profitemur. Est in talibus quoque scriptoribus emendandis saluberrima et iucundissima mentis agitatio: in istis quoque suavissimum est verum videre et dispulsis tenebris lucem repente claram affulgentem non intueri tantum, sed ipsum afferre. Sed diligenter cavendum est ne propter illum ingenii fructum ea probemus aut etiam admiremur quae fatua sint et putida et sanioribus contemnenda. Stultus et ineptus Sophista est qui istas amatorias epistolas conscribillavit pannis quibusdam purpureis undique collatis et rudi artificio contextis suam cogitandi scribendique ieiunitatem male tegens, et sic demum non prorsus legentibus inutilis, ut animadvertas quantum sit in Veteribus sanitatis et veritatis, ubi eos composueris cum sequiorum figmentis commentisque insulsis et prorsus a naturae rerum hominumque veritate abhorrentibus. Epistolas amatorias conscribere, amores etiam lasciviores, libidines etiam

Digitized by Google

foediores describere et paullo obscoenius verbis depingere olim Poëtis et Sophistis et quibuslibet eleganter scribendi artificibus licuit et semper licebit, modo ne luxurians ingenium in nugas et quisquilias delabatur et pro hominibus moribusque humanis animorumque humanorum motibus et cupiditatibus νευρόσπαστα quaedam nobis ostentent, quae puerilem in modum ea agere et loqui videantur, quae numquam homo natus in simili re aut egerit aut dixerit. Puerulis propter imbecillitatem ingenii mirifica omnia praeplacent quamdiu ea fieri posse inepti credunt: ubi omnis naturae veritas sublata est et ne ὑπόνοια quidem vitae et indòlis humanae subest, quid aliud quam fastidium et nausea paritur puerilem aetatem egressis? Delirabat Graecia et tristi senio desipiebat et repuerascebat quum talia legebantur et placebant. Consenuit Graecia statim post amissam libertatem. Cordatiores et antiquum ingenii et animi vigorem retinentes acerrimis verbis istam pestem signaverunt. Hyperides quum Graeciam θριπήδεσον appellaret potuitne significantius dicere de antiqua virtute esse actum? Demadi Graecia merito anus decrepita dicitur, γραῦς σανδάλια ὑποδεδεμένη καὶ πτισάνην ῥοφοῦσα. Mansit tamen diu lepor ingenii et festivitas et elegantia nequam illa quidem sed urbana admodum et faceta, imprimis Athenis, ubi quamquam nemo unus superesset μέγας καὶ ἀδρὸς τὴν ψυχήν, iudice Demetrio Poliorceta apud Athenaeum p. 253. A. tamen antiqua dicendi scribendique laus et vena poëtica diu tenuit ac sero demum defecit plane exaruitque. Alexandriae potissimum litterae Graecae desipere et repuerascere coeperunt. Linguae quoque puritas et serenitas et sanitas illic maxime languebat et magis magisque corrumpebatur et vitiis omne genus inquinabatur in illa colluvie hominum ad serviendum adulandumque natorum. Argumenta et scribendi genus *puerile*, ut dicam candide quod sentiam, in Aegypto nata sunt, et superest de genere hoc specimen insigne in ipsis Aristaeneti epistolis. Sophista enim nonnumquam scribendi materiem aliunde sumit, quam ipse suis verbis et oratione si non exornet at certe vestiat veluti stili exercendi causa. In his notum Callimachi carmen τὴν Κυδίππην metro ac numeris solutum in pedestrem orationem transtulit totum ac παραφράζει in libri I.

Digitized by Google

Epistola 10, quae tota e Callimacheo carmine expressa est servato sententiarum ordine sed orationis poëticae pompa ἐς τὸ πεζόν conversa. Argumentum igitur et res ipsae supersunt verborum ornamentis et luminibus spoliatae. Apud Callimachum igitur (nam pergam audacter dicere quod sentit animus) et argumentum carminis erat futile ac *puerile* et oratio. Apud Aristaenetum oratio est humi repens et protrita ac vulgaris nullam in partem insignis, nisi quod hic illic Callimachi tumores erumpunt, solum argumentum puerile et fatuum est prorsus a naturae veritate abhorrens, nihil habens quod verum sit, quod simile veri, quod ex rerum hominumque usu sumtum sit, quod senseris ipse, quod videris, quod ex aliorum usu cognoveris, nihil denique quod sit in rerum hominumque natura et in quo homo hominem agnoscere possit. Tinnitus est verborum inanis, figmenta sunt puerilia commentaque cum ipsa vita rebusque hominum pugnantia. Inepte tument omnia et exaggerantur: tenuissima quaeque molem habent propemodum giganteam, et quum omnia pariter verbis extolluntur, nihil eminet. Pleraque sic comparata sunt ut aurem mulceant, animum non feriant: tinnitus verborum ad aures accidit, sed nihil in iis inest quod expendere animo et ad rerum veritatem exigere possis. Non solum ista οὐδεμίαν ἔχει ἀναθεώρησιν, sed νοῦν ἔχει οὐδένα. Audienda haec sunt ut Sophocles alicubi iucundum esse dixit

ὑπὸ σέγῃ | πυκνῆς ἀκούειν ψακάδος εὐδούσῃ φρενί,

nam si quando mens ex illo sopore excitata fuerit et collegerit sese et hoc agere coeperit et quid dicatur perpendere taedium futilissimae sententiae devorare non poterit. Scio aliis aliter visum esse, in quorum numero Hemsterhusius est, qui epistolam hanc »*nobilem praeter caeteras et auream*" appellavit, indicante Boissonadio. Nempe saeculum tum erat ista mirari. Si Bentleius admirabatur Callimachum facile est in caeteris nil admirari. Inspicito mihi aliquis diligenter illam *auream* epistolam et sic iudicato. Formosum puerum in ludum itantem (εἰς διδασκάλου προϊόντα) agmine facto formarum spectatores undique contemplantur et conferti inter se truduntur. Satis haec turgent, sed levia sunt prae iis quae continuo adduntur: καὶ ἦν ὁρᾶν πρὸς τούτων πληθούσας μὲν ἀγορὰς,

Digitized by Google

ξενοχωρουμένας δὲ λαύρας. Quam sanum, quam venustum est in ea re ἀγορὰς πληθούσας commemorare! Densa amatorum agmina *tota fora* opplevisse et itinera per urbem coarctasse quam bellum est et naturae congruens! In talem igitur puerum Amor arcum intendit, sed οὐ μετρίως ἐνέτεινε τὴν νευρὰν, ὅτε καὶ τερπνὴ πέφυκεν ἡ τοξεία, ἀλλ' ὅσον εἶχεν ἰσχύος προσελκύσας τὰ τόξα, summa virium intentione connixus, ut non esset amplius iucunda res sed dura et molesta arcu uti. Itaque tam graviter ictus est adolescentulus ut statim de nece sibi consciscenda cogitare coeperit: εὐθέως δυοῖν θάτερον ἢ γάμον ἢ θάνατον διελογίζετο. Sed ne tam formosus puer misere periret Amor ipse, αὐτὸς ὁ τρώσας, mirificum ipsi suggessit consilium et puerilem fallaciam, qua virginis animum inani religione obstringeret. Interea misero corpus contabescit, nec mirum, nam somnum oculis non videbat et quia interdiu flere non audebat totis flebat noctibus. Confectus igitur macie et τὴν χροιὰν καὶ τὸ βλέμμα δεινῶς ὠρακιῶν (quid esset ὡρακιᾶν, nempe λιποψυχεῖν, non commode Sophista haec scribens meminit) patris conspectum fugiens rure se abdere coepit.

Ἀγρόσε τοι πάσησιν ἐπὶ προχάνῃσιν ἐφοίτα,

ut est in Callimachi fragmentis, unde apud Sophistam est: καὶ εἰς ἀγρὸν ἐπὶ πάσῃ προφάσει ἐφοίτα, ubi nihil aliud quam cum arboribus conquerebatur in hunc modum: εἴθε, ὦ δένδρα, καὶ νοῦς ὑμῖν γένοιτο καὶ φωνή, ὅπως ἂν εἴπητε μόνον Κυδίππη καλή· ἢ γοῦν τοσαῦτα κατὰ τῶν φλοιῶν ἐγκεκολαμμένα φέροιτε γράμματα ὅσα τὴν Κυδίππην ἐπονομάζει καλήν. Exstant ipsa Callimachi verba apud Scholiast. Aristoph. Acharn. vs. 144:

ἀλλ' ἔνι δὴ φλοιοῖς κεκολαμμένα τόσσα φέροιτε
γράμματα Κυδίππην ὅσσ' ἐρέουσι καλήν,

unde Sophistae reddiderim ἐπονομάσει pro ἐπονομάζει. Poterat ipse puer eas litteras amatorum more in corticibus arborum inscribere, sed flebiles querelas fundere maluit. Quod dixerat Callimachus:

λῖρος ἐγώ, τί δέ σοι τόνδ' ἐπέθηκα φόβον;

apud Hesychium v. Λειριόεντα, non recte cepit Sophista quum poneret: ὦ δυσυχὴς ἐγώ, τί δέ σοι τοῦτον ἐπῆγον τὸν φόβ...

Digitized by Google

nam λῖρος esse aiunt θρασύς, ἀναιδής. Iterum sui interficiendi consilium capit: μαθήσομαι μόνον, inquit, ὡς μεμέληκας (corrige μεμέληκέ σοι) τῶν γραμμάτων — καὶ οὐχ ἧττον αἵματος ἀφειδήσω τοῦ ἡμετέρου ἥπερ ὕδατος εἰκῇ χεομένου, quae perelegans, ut vides, comparatio est. Facturus hoc erat, ut ipse amicae affirmat, τοῦ σοῦ πρηστῆρος τὴν ἐμὴν ψυχὴν ἀπαλλάττων, quod non significat, ut Interpreti videtur: »*animam* amittens *tuo fulmine.*" sed πρηστῆρα appellat magnifice, ut sibi quidem videtur, *flammam* amoris quae sibi torrebat iecur. Prius tamen scire laborat an arbores quoque tantam amoris violentiam sentiant. Μὰ Δί', οὐκ οἶμαι, inquit, nam solae comae et decus defluunt, non ad truncum et radices usque penetrat desiderium. Insanientis hanc esse orationem poëta ipse ultro fateri videtur, ubi addit: τοιαῦτα μὲν [Ἀκόντιος expunge manifestum emblema] τὸ παιδίον διελέγετο πρὸς τῷ σώματι μαραινόμενος καὶ τὸν νοῦν, id est: contagione corporis *mens quoque laborabat* et *desipiebat.* Facile apparet, sed non est boni poëtae tam fatua ληρήματα versibus pangere. In talibus quoque κρεῖττον σιωπᾶν ἐστὶν ἢ οὐδὲν λέγειν. Tandem ὁ μαντῶος θεὸς ἔχρησεν et celebrantur nuptiae. Sponsus insperato rei eventu laetus dicitur sponsam suam Midae auro non fuisse permutaturus, quod vehementer probat Callimachus, καὶ σύμψηφοι πάντες ἐμοί, inquit, ὅσοι μὴ καθάπαξ τῶν ἐρωτικῶν ἀμαθεῖς. τὸν γὰρ ἀνέραστον οὐκ ἀπεικὸς ἀντίδοξον εἶναι. Talia igitur Graecorum omnium litteratissimus poëta ludebat. Ista Ptolemaeus et aulici mirabantur θαύματα μωροῖς καὶ παιδαρίοις. Ista sequiores Sophistae arripiebant sine exemplo inficeta et insulsa et ἀναληθῆ. Etiam ineptiora sunt quae ipsi comminiscebantur de suo, cuiusmodi est argumentum Epistolae 10. libri II. Pictor puellae imaginem a se pictam deperiens cum tabula picta amatorios sermones confert, admovet aurem ὠτακουσῶν τί ποτε ἄρα βούλεται ψιθυρίζειν. Nihil plane audiens oscula figit tabulae et maiora molitur: audi ipsum: πεφίληκα τὸ σόμα —, ἐπέθηκα τῇ κλίνῃ, ἠγκαλισάμην, ἐπιβέβληκα τῷ σήθει ἵνα τυχὸν τὸν ἔνδον ἔρωτα θεραπεύῃ κτέ. Nescias utrum pictorem illum insaniorem dicas esse an scriptorem qui talia pueriliter finxerit.

Illuc igitur devenerunt Graecae litterae, quibus olim nihil

Digitized by Google

fuit sanius. Utemur sic istis Graeculis ut ex eorum comparatione quantum sit in Veteribus boni melius animadvertamus, et quemadmodum linguae sinceritatem et nitorem lapsu temporis minui et depravari videmus, sic sentiendi quoque et cogitandi antiquam serenitatem ac sanitatem longa die veluti contabuisse et exstinctam esse deprehendamus. Multos esse scriptores Graecos inficetos et nullius pretii neminem fugere potest: unum ex omnibus nomino Aelianum, quem qui cum antiquioribus diligenter volet comparare et verborum et sententiarum ineptias multas magnasque nullo negotio reperturus est. Aliquanto etiam peior est incertus Sophista, de cuius Epistolis amatoriis haec scribimus, quae ne sunt quidem epistolae, nisi quod in fronte gerunt duo nomina propria eorum a quo et ad quem missae esse videantur. Callimachi Κυδίππη nihil minus erat quam epistola: itaque Sophistae παράφρασις nulli rei minus quam epistolae est similis, nisi quod praefixa sunt nomina Ἐρατόκλεια Διονυσιάδι. Mirum sane est epistolae principium: Ἀκόντιος τὴν Κυδίππην καλὸς νεανίας καλὴν ἔγημε κόρην, et sic deinceps τὸ ἐρωτικὸν διήγημα ad finem pertexitur, ubi si solemne ἔρρωσο subiicies ridicula res erit. Eadem est reliquarum fere omnium epistolarum ratio: insunt διηγήματα aut ex antiquiorum libris sumta aut ab ipso auctore frigide excogitata, qualia nemo ad amicum aut scripsit unquam aut scripturus est. Ista igitur omnia eruditi viri magna cura et studio olim et interpretati sunt et sicubi unicus liber Ms. labem concepisset (quod saepissime factum est) acutissimis correctionibus veras scripturas restituerunt. Atque hoc quidem nihil habet admirationis, nam suavissima res est verum videre etiam in levi ac futili scriptore. Ubicumque e corruptae lectionis caligine ac fumo repente veritatis flamma emicat, ea res iucundissimo sensu animum et mentem perfundit. Itaque facile intelligimus cur etiam summi viri non fuerint dedignati in Aristaeneti Epistolis experiri ingenium, et ex unico Codice passim vitiato probas et genuinas scripturas sagaciter coniectando elicere, et locos Veterum, quos Sophista suis verbis intexuit, indagare et omnibus modis pessime mulcato libro prodesse. Verum hoc minus probamus quod talem scriptorem, tam insipidum, tam ineptum, tam contemnen-

Digitized by Google

dum, tot viri docti commentariis eruditis illustrandum ornandumque susceperunt, et in libro nugatorio plus curae operaeque posuerunt quam in optimo quoque antiquorum positum esse videmus. Futile mihi esse videtur tale argumentum vitioso admodum et sordido sermone expositum operose interpretari et annotationum acervis obruere et eruditas copias accumulare ad auctorem istiusmodi, qui neque dignus est ut accurate legatur et nonnisi ab illis lectitatur, qui diu ac multum Graecos libros triverunt, et ista tam commode legunt ac si Latine aut vernacula cuiusque lingua conscripta essent. Puerile est hoc annotandi genus si quis verba aut locutiones Graecas pervulgatas et omnibus notas laboriose explicat et inutili exemplorum copia munit scilicet et confirmat, quae apud quemlibet scriptorem Graecum nullo labore reperiri conquirique possunt. Si quis locos communes et ea quae omnibus in mentem venire solent appositis poëtarum Gallicorum, Anglicorum, Italicorum exemplis onerat magis quam ornat et sic mentem legentium obtundit magis quam acuit et enecat magis quam erigit animum, futile illud interpretandi genus et puerile non dubitaverim dicere. Praeclara res est vetustos Codices Mss. diligenter excutere, et bonas lectiones inde expromere, et nova et nemini cognita proferre in lucem, sed in his acri et severo delectu opus est, et nugae et quisquiliae minimi pretii vel potius nullius prorsus pretii melius aeterna oblivione et tenebris premendae sunt quam in lucem quam ferre non possunt proferendae. Dici vix potest quam multa futilissima et nugatoria in Codicibus Mss. contineantur, quae conquirere et evulgare (quoniam semel παρρησιάζεσθαι coepi, dicam aperte quod sentiam οὐδὲν ὑποστειλάμενος) est hominis intemperanter abutentis et otio et litteris. Farrago autem annotationum ad Aristaenetum congestarum alio etiam et graviore incommodo te legentem afficiet. Facillimum est ea quae tibi inutilia esse videantur et ab imi subsellii philologis (Abreschios dico et Pauwios et si qui alii sunt de genere eodem) infeliciter coniecta et excogitata negligere et seponere, sed in mediis hisce subinde latent optimae et acutissimae aliorum animadversiones, qui quum verum vidissent et rem acu tetigissent ab istis aut ab Editore Boissonadio levi ratione

Digitized by Google

et futilibus argumentis repelluntur. Multis locis factum est ut vitiosa unici Codicis scriptura in textu male haereat, quamquam ipsa Sophistae manus ab ingenioso Critico, Mercero, Hemsterhusio, Koenio, Wyttenbachio sagaciter olim sit indagata, unde fit ut post fruges dudum repertas glandibus adhuc sit tibi vescendum. Indicabo nunc paucis eos Epistolarum locos, ubi nondum antiqua et genuina lectio mihi reperta esse videatur, et interponam subinde eos ubi reperta est dudum, sed inconsulto spreta et abiecta.

In ipso limine sic offendes: editur in Epistolae primae initio, ubi scriptor satagit eximiam foeminae pulchritudinem εἰς δύναμιν διαγράφειν τοῖς λόγοις (nam sic iste loquitur pro ἑρμηνεύειν τῷ λόγῳ) in hunc modum: χείλη δὲ λεπτὰ καὶ ἡρέμα διηρημένα καὶ τῶν παρειῶν ἐρυθρότερα. Olim Mercerus verum vidit, qui ἡρέμα διηρμένα reponendum docuit certa et evidenti emendatione. Διαίρειν τὸ στόμα et τὰ χείλη Graecum est pro *os* et *labra diducere*, non διαιρεῖν quod *scindere* et *dividere* significat. In Codicibus Mss. vetus — HPMAI et — HPMENOC solent in — ἥρημαι et — ηρημένος depravari, quo minus dubitationis superesse potest. Semel ostendam qualibus rationibus et argumentis reperta veritas repellatur. Pauwius ita pronuntiat: »διηρημένα *vi sua non peccat.*" Bastio διηρημένα »*defendi posse et propterea frustra mutari*" videtur. Scilicet locos quosdam reperit eodem mendo laborantes, et quamquam probe gnarus διαίρειν et διαιρεῖν saepissime confundi, quemadmodum et διηρμένος et διηρημένος, tamen nil mali suspicatur ubi ea confusio revera facta est testibusque utitur manifesto corruptis. Peius etiam Editor qui quum in Anglico poëta reperisset verba *the parted lip* pro *labrum diductum* ex eo collegit Graece quoque optime διηρημένον χεῖλος dici posse. Eodem iure Latine *divisum labellum* dici posse contenderis. Dic idem sic Gallice et ridebis. Sed nihil facile eum in talibus movet, namque ex Eumathio sine suspicione affert: τὸ στόμα συμμέτρως διέρρηκται. Est iste, si fieri potest, etiam ineptior auctor quam Aristaenetus, miror tamen quo pacto Hercherus in novissima editione διέρρηκται potuerit concoquere et non statim διῆρται viderit esse emendandum. Apertum est et semel iuvat dicere quae res doctos homines in huiusmodi

Digitized by Google

rebus transversos agat. Quaerunt non id quod debebant: possitne ex ipsa Graecitatis ratione et usu dici id de quo ambigatur, sed an alicubi legatur. Ubi unum et alterum locum similem repererint, quasi res confecta esset amplius quaerere desinunt. Ubi testes habent, eorum fidem explorare nihil curant et eos depravatos et corruptos esse posse non cogitant. Bastius et Boissonadius multis exemplis ipsi docuerunt confundi in libris διαίρειν — διαιρεῖν et διηρμένος — διῃρημένος, sed ea observatione ubi opus est ipsi non utuntur. Idem de Schaefero dicendum est, qui quum multis exemplis docuisset διηρμένος in διῃρημένος depravari in *Melet. Crit.* p. 10 sq. vitiosam Aristaeneti scripturam defendit p. 80. argumento quod quale sit dicere nolo. Vide id apud ipsum. Constat inter omnes διαίρειν τὸ σῶμα, διῆρε τὸ σῶμα, διηρμένος τὸ σῶμα Graece dici: constat διαιρεῖν esse *dividere, findere, diffindere, scindere:* constat διηρμένος et διῃρημένος saepe inter se permutari. Ergo si quando in libris διῃρημένος τὸ σῶμα et χείλη διῃρημένα occurrunt, apparet esse in scriptura vitium et vera lectio est in promtu. Nil prosunt alii loci ubi eadem scriptura recurrit, namque idem mendum est locis pluribus recurrens. Quoties scriptores veteres θριπήδεσα dederant, toties fere librarii θριπηδέσατα substituerunt. Ἀνέδην ab iisdem saepissime in ἀναίδην refingitur. Ubi ἐσθῆσι scribendum erat scribae passim ἐσθήσεσι supposuerunt, et plurima sunt alia eiusdemmodi. Sunt tamen haec monstra et portenta θριπηδέσατα, ἀναίδην, ἐσθήσεσι sim. etiamsi sexcentis locis recurrunt. Non ex librorum testimoniis haec omnia diiudicanda sunt, sed ex Graecitatis intelligentia et usu. Esse autem omnia perinde mendosa ubi os vel *labella* διῃρημένα dicantur, ex ipsa verbi διαιρεῖν notione recte intellecta et penitus perspecta certo colligitur. Ut quisque Graece est imperitissimus ita saepissime verbis Graecis tribuit significationes, quas numquam habuerunt. Pauwius imperite affirmat »διῃρημένα *vi sua non peccare.*" Idem fere narrat Abreschius, quibus cave quidquam credas. Διαιρεῖν recte ponitur de capite Iovis, quod Vulcanus securi diffidit, et χεῖλος διῃρημένον est labellum aut vulnere aut naturae vitio *scissum fissumque.* Quod quum ita sit qui in formosa puella laudat χείλη ῥέμα διῃρημένα nescit quid dicat et intelligenti-

Digitized by Google

bus risum debet. Laudat Bastius Luciani locum in Toxari II. p. 516. ubi in libris est: *τοῖς κενοῖς τούτοις καὶ κωφοῖς προσωπείοις ἐοικότας ὑμᾶς ἀπολιποῦσαι, ἃ διῃρημένα τὸ σόμα καὶ παμμέγεθες κεχηνότα οὐδὲ τὸ σμικρότατον φθέγγεται*, sed omnium consensu nunc recepta est Corais emendatio *διηρμένα*. Mercero igitur obtemperatum oportuit similiter Aristaenetum emendanti et reliqua annotandi opera erat compendifacienda. Unum addo: Coraes et Mercerus *διηρμένα* scribebant vetere opinionis errore, in quem multos etiam nunc video implicari, qui *ἦρα*, *ἦρκα*, *ἦρμαι* scribunt ut *ἔφηνα*, *ἐσήμηνα*, sim. Video Maium quum venerandae antiquitatis Codicem Novi Foederis Vaticanum ederet passim de suo dedisse *ἆραι*, *ἆρας* sim. Eodem errore *διᾶραι τὸ σόμα* scribunt et *διήρατο*, *διάρασθαι* et alia multa eiusdemmodi, quae manifesto mendosa sunt, namque in his omnibus *α* in *η* producitur, non *αι* in *ῃ*. Itaque ut *ἔφηνα* ex ΦΑΝΩ producitur et nullo modo *ι* additum admittit, sic in reliquas quoque formas omnes eadem analogia formatas fieri non potest ut *ι* recipiatur. Ergo *ἦρα*, *διῆρα*, *διάρας*, *διηρκώς*, *διῆρμαι* et *διηρμένος* scribendum est, et in reliquis ad unum omnibus eadem ratio tenenda.

Manifestam dittographiam tenemus I. 2. p. 10. in verbis: *μόλις κατέβημεν καιρὸν εὔκαιρον εὑροῦσαι λαβοῦσαι*, nam alterutrum participium inepte abundat. Ego deleto priore *λαβοῦσαι* servaverim, quod scriba addidit postquam per errorem *εὑροῦσαι* scripsisset.

Indocte Editor in sqq. retinuit: *οὐκ ἀφετέος εἶ οὐδὲ καταβάλῃς ἡμᾶς ἀπ' ἐλπίδος μεγάλης* et annotavit *καταβαλεῖς* esse *obviam coniecturam non certam*, et apposuit locos ex semibarbaris Graeculis, ubi indicativi futurum cum coniunctivi aoristo copulatur, quod sequioribus omnibus tritissimum est. Sed non cogitavit particulam *οὐδέ* hanc suspicionem prorsus evertere: sic enim necessario requirebatur *οὐδὲ μὴ καταβάλῃς*. Quod in Codice legitur manifesto soloecum est.

Infelix admodum est Editoris coniectura quam calidius recepit pag. 13: *τῇ Λειμώνῃ χαριέντως ἐν ἐρωτικῷ συνέσημεν παραδείσῳ*. Mirificum illud *συνέσημεν* de coniectura invectum est pro Codicis scriptura *συνεσίαμεν*, in qua latet *συνεισιώμην*, id est *συνευωχούμην*. *Solum* fuisse cum suis amoribus qui

Digitized by Google

haec scripsisse fingitur argumentum epistolae satis declarat. Idem verbum aliam labem concepit in Isaei Orat. III. 70. ubi editur: ἄλλως τε καὶ παραγενέσθαι φάσκοντες — ἔτι δὲ καὶ ἐν τῇ δεκάτῃ — συνεςιᾶσθαι. In optimo Codice A legitur συνίσασθαι, in quo I ex ΕΙ natum est, namque loci sententia palam facit antiquam scripturam συνειςιᾶσθαι fuisse.

Mendosum est κατεδεξάμην p. 14. in his verbis: μήλου γὰρ ἀμφοῖν μεταξὺ τοῖς ὕδασι διανηχομένου τῇ χειρὶ κατεδεξάμην, sed nullo negotio vera lectio potest revocari. Quod eum apparet voluisse dicere »*apprehendi manu*" cogita modo quo verbo Graeco dicatur ac statim reperies: τῇ χειρὶ κατεδραξάμην.

Aves quasdam describens p. 17: ὁ δὲ ἥρέ τι ἐκ τοῦ ὕδατος, inquit, ὁ δὲ εἰς τὴν γῆν κατανένευκεν ἀποσιτίσασθαί τι ἐκεῖθεν, at tu repone ἐπισιτίσασθαι.

Quamquam vitiosa admodum compositione Sophista utitur, non videtur tamen commisisse foedissimum barbarismum, qui legitur p. 17: ὅπως μὴ ἀποπτήσωνται, namque futurum, ut opinor, dederat ἀποπτήσονται.

Expelle emblema p. 18: κύλικα συνεπίνομεν ἴσον ἴσῳ κεκραμένην [μετρίως]. Aliquando melius μετρίως in ora libri legetur.

Pag. 30. scribendum est: χαλεπώτατον μὲν τὸ δυσύχημα — πλὴν ἐπεὶ τὸ πραχθὲν οὐκ ἂν ἄλλως ἔχοι κτἑ. pro χαλεπώτατον μέντοι δυσύχημα.

Obiter eximendum est e Lexicis verbum καταγυμνοῦν ex unico Aristaeneti loco, qui manifesto mendosus est, incaute receptum. Editur p. 33: οἷα δὴ μέλλων αὐτὴν καταγυμνωθεῖσαν ὁρᾶν. Compositum καταγυμνοῦν cum Graecitatis ingenio et natura pugnat. Ἀπογυμνοῦν dicendum esse docet ratio, quam omnium perpetuus usus confirmat. Quum igitur constet ἀπό et κατά propter veterem siglam inter se frequenter permutari, non dubitabimus quin ἀπογυμνωθεῖσαν antiqua et proba sit lectio.

Usus erat Sophista p. 38. antiqua loquendi forma, quam ei Editores eripuerunt. Editur: εἶπεν ἄττα δήπου καὶ ἔφη· ἡ δὲ ὥσπερ ἀλγοῦσα κτἑ. Si εἶπεν ἄττα scripsit nemo facile

Digitized by Google

excogitabit quid sibi velit καὶ ἔφη additum. Emenda: εἶπεν ἄττα δὴ καὶ ἔφη, quod dictum est eodem sensu quo:

ἔγραψεν ἅσσ' ἔγραψ', ἐγὼ γὰρ οὐκ οἶδα.

et apud Euripidem in *Orest.* vs. 79. ἔπλευσ' ὅπως ἔπλευσα, ubi vide Interpretes. Loquuntur sic qui se apertius dicere aut nolle significant aut non posse. In talibus autem δή non δήπου locum habet, ut apud Heliodorum: ἔδρασεν ὅ τι δὴ καὶ ἔδρασεν, et apud Aristidem: προείλετο διδάσκαλον ὄντινα δὴ καὶ προείλετο, quae apposuit Matthiae ad Euripidis l. l.

Ipsius Sophistae vitio peccatum esse videtur p. 42. in verbis: Μὰ τὴν Ἄρτεμιν Ἀκοντίῳ γαμοῦμαι. Scribere debuerat aut Νὴ τὴν Ἄρτεμιν aut Ναὶ μὰ τὴν Ἄρτεμιν, sed sero nati Graeculi antiquum loquendi usum non tam probe tenebant ut non subinde impingerent et diversa miscerent.

Olim repertam veram lectionem Boissonadius non agnovit p. 58. ubi recipere debuerat εἰ δὲ μήλων ἢ ῥόδων — ἀπόζει φιλήσας ἐρεῖς, pro ἡ δέ et ἀπόζειν, et post pauca: τοσοῦτον φίλος ὅσον ὁρᾷ τις ἐναντίον pro absurda scriptura ἐρᾷ, quam sic Editor defendit: »*Codex ἐρᾷ optimo sensu.*" Tu vide an ullo modo excogitare possis quid sit ἐναντίον ἐρᾶν. Emenda obiter similem sententiam apud Theognidem vs. 93:

ἤν τις ἐπαινήσῃ σε τόσον χρόνον ὅσσον ὁρῴης
νοσφισθεὶς δ' ἄλλῃ γλῶσσαν ἰῇσι κακήν,

ubi verum est:

ἤν τις ἐπαινῇσίν σε τόσον χρόνον ὅσσον ὁρῴη.

exaequanda enim sunt ἐπαινῇσιν et ἰῇσι, et requiritur tertia persona ὁρῴη pro ὁρῴης, ut apud Sophistam ὅσον ὁρᾷ τις ἐναντίον.

Adhuc vitiose p. 65. editur ὅλως τῆς Φύσεως γεγονώς pro ὅλος, quod olim repertum sprevit Editor. Pervulgatus est scribarum in talibus error saepe alibi correctus, nonnullis locis adhuc corrigendus.

Corrigendum est p. 69. ἢ ταῦτα μὲν ἴσε που πάντες pro ἦ et πάντως, quod cum που coniungi non potuit.

Pag. 73. scribe πολλὴν τοῦ πολέμου παρασκευήν pro συσκευήν, et recipe τὴν δεξιὰν ἀκονιτὶ προσανατείνας pro ἀκοντί, quam verissimam emendationem esse Editor non perspexit. Graeculi ἀκονιτί ponunt pro ἄνευ μάχης. Recipienda fuerat

Digitized by Google

etiam Merceri bona correctio *φύσει τε καλὴ* (pro *τε καὶ κάλλει*) *κἀκ τῆς Ἀφροδίτης ἐπισημότερον κοσμηθεῖσα.*

Abiecta temere est p. 74. eximia Koenii emendatio, ubi editur: *ἀλλ' εἰς γῆν ἐώρας τὸ πρόσωπον ὥσπερ τις συννοουμένη· εἶτα ἔφης.* Optime Koenius restituit: *εἰς γῆν ἐώρας τὸ πρῶτον*, deinde revoca antiquam lectionem *ὥσπερ τι συννοουμένη*, quae Platoni sublegit Sophista, ut solet, ex *Alcibiade* II. p. 138. A: *φαίνει γέ τοι ἐσκυθρωπακέναι τε καὶ εἰς γῆν βλέπειν ὥς τι ξυννοούμενος.* In talibus *τις* cum adiectivis, non cum participiis, componitur, et *συννοεῖσθαι* additum *τι* requirit.

Bene emendatum est p. 77. *Φιλοπάτριδος* pro *Φιλόπαιδος.* Scriptum erat de more ΦΙΛΟΠΡΙΔΟC. Eadem de causa *Φιλόπαις* pro *Φιλόπατρις* legitur in Codd. Aeliani *V. H.* III. 26, ubi viri docti verum viderunt, sed erroris originem non perspexerunt. ΦΙΛΟΠΡΙC scriptum erat.

Iterum pag. 78. frustra reperta est ipsa Sophistae manus, nam retinetur absurda Codicis lectio: *οὐ δύναμαι γὰρ οὐδὲ γυναῖξιν, οὐρανὲ, τοὐμὸν διηγήσασθαι πάθος.* Dixerat amator: *οὐδὲ γῇ τε κοὐρανῷ τοὐμὸν διηγήσασθαι πάθος.* Notus est iocus a Medeae nutrice sumtus, quae narrabat

coelo atque terrae Medeai miserias.

unde coquus apud Philemonem verba Euripidea ioculariter in suam rem sic convertit apud Athen. p. 288. D:

ὡς ἵμερός μ' ὑπῆλθε γῇ τε κοὐρανῷ
λέξαι μολόντι τοὖψον ὡς ἐσκεύασα.

Haec igitur Sophistae animo obversabantur, ut olim Koenio animadversum est, qui *οὐδὲ γῇ οὐδ' οὐρανῷ* reponi iussit ad Gregor. Corinth. p. 136. Bast. sed verba Euripidea *γῇ τε κοὐρανῷ* moveri non debent, quemadmodum et apud Theognetum Athenaei p. 671. C. recte servata sunt:

πεφιλοσόφηκας γῇ τε κοὐρανῷ λαλῶν,
οἷς οὐδέν ἐστιν ἐπιμελὲς τῶν σῶν κακῶν.

Similiter amator, qui amorem nemini aperire audebat, queritur ne hoc quidem sibi licere ut *coelo atque terrae* suas narret miserias: *οὐ δύναμαι γὰρ οὐδὲ γῇ τε κοὐρανῷ τοὐμὸν διηγήσασθαι πάθος.* Factum est ut Codice lacero detritoque Γ**** ΟΤΡΑΝ * superesset, itaque futilis Graeculus quod in buccam venit de suo supplevit.

Digitized by Google

Excidit vocabulum p. 82. ubi scribe *καὶ (πολλὰ) πολλαχοῦ — ἔϛησα τρόπαια.* Componi haec solent ut *πολλὰ πολλάκις* et sim.

Ineptissima lectio retinetur pag. 86. *δι' ὁμοιότατον* pro *δι' ὁμοιότητα.* Notum est haec *iisdem* literis scribi, supra *ο* positio *τ* duplici in hunc modum *τ̄.* Sententia loci sola demonstrat utrum *-τατος, -τατον* legendum sit an *-τητος, -τητι, -τητα.* Plurimi hinc errores nati sunt, qui ubique certa medicina corrigi possunt, ut in hac ipsa pagina recte emendatum est *ἐμμετρότατα ἔχειν* pro *ἐμμετρότητα,* quod ne Graecum quidem est. Eo minus veniae haberi potest iis qui *ὁμοιότατον* retinuerunt, quia haec omnia totidem verbis e Platone descripta sunt, ubi emendate scribitur: *δι' ὁμοιότητα φιλίαν παρέχεται.*

Negligenter, ut alia permulta, et improprie Sophista usurpavit verbum *ἐκβέβηκε* p. 90. in verbis: *οὐπώποτε γὰρ κατὰ μνήμην ἐμὴν ἐκβέβηκε τῆς σκηνῆς.* Volebat dicere *exacta est foras* sibilis spectatorum explosa, et verbo *ἐκπέπτωκε* debuerat uti. Inepte etiam in sqq. repente Ionice loquitur: *οὐκ ἐξέρχεταί οἱ παντάπασιν ἡ γονή,* et *ἤσθετο οὐκ ἐξιοῦσάν οἱ τὴν γονήν.* Scilicet ex Hippocrate haec descripta sunt *περὶ Φύσιος παιδίου* pag. 236. Foesii: *μουσοεργὸς ἦν πολύτιμος παῖ ἄνδρας Φοιτέουσα, ἣν οὐκ ἔδει λαβεῖν ἐν γαστρί, ὅκως μὴ ἀτιμοτέρη ἔῃ. Ἠκηκόει δὲ ἡ μουσοεργός, ὁκοῖα γυναῖκες λέγουσι πρὸς ἀλλήλας* et reliqua, quae Sophista ad verbum descripsit, unde utriusque scriptura nonnihil adiuvari potest. Hippocrati redde *οὐκ ἐξέρχεταί (οἱ) ἡ γονή* et *ὡς ἤσθετο οὐκ ἐξιοῦσάν (οἱ) τὴν γονήν*: utrobique enim excidit pronomen a Sophista servatum. Tum corrige ex eodem: *καὶ ὁ λόγος ἦλθεν ὡς ἐμέ,* pro *ἐς ἐμέ.* Contra Sophistae restitue ex libris Hippocratis *ἀλλ' ἔνδον μένει* pro *ἐμμένει,* et *καὶ ἐφύλαττεν ἀεί* pro *διεφύλαττεν*: apud Hippocratem est *ξυνῆκε καὶ τοῦτο ἐφύλασσεν ἀεί.* Qua arte abortum fecerit ancilla Aristaenetus narrare supersedit ita scribens: *ταύτῃ διαπράξασθαι ἅπερ ἤδειν ἐγκελευσαμένη,* sed Hippocrates diserte narraverat olim, nunc autem scribarum oscitantia factum est ut verbis corruptis res intelligi non possit. Contigit mihi ut antiquam lectionem reperirem quam paucis expromere iuvat. Editur: *καὶ ἐγὼ ἀκούσας*

Digitized by Google

ἐκελευσάμην αὐτὴν πρὸς τὴν γῆν πηδῆσαι καὶ ἑπταίκη ἤδη ἐπεὶ ἐπεπήδητο ἡ γονὴ κατερρύη ἐπὶ τὴν γῆν. Repone primum ἐνεκελευσάμην αὐτῇ, namque ἐκελευσάμην mera est barbaries. Deinde cogita quid sit emendandum pro verbis manifesto corruptis πρὸς τὴν γῆν πηδῆσαι. Vitii sedes est in ΤΗΝΓΗΝ. Locus Aristophanis, cuius commode recordabar, lucem mihi attulit et veram lectionem indicavit. Legitur in Lysistrata vs. 82. ubi valida et robusta Lacaena ita dicit:

γυμνάδδομαί γα καὶ ποτὶ πυγὰν ἄλλομαι.

Hoc ipsum medicus ancillam iusserat πρὸς πυγὴν πηδῆσαι, et nemo mirabitur vocabulum paulo rarius ΠΤΓΗΝ ab inepto Graeculo in τὴν γῆν cum exitio sententiae mutatum fuisse. Sed ad Graeculum meum redeo, apud quem in eodem loco levis macula eluenda est. Editur enim: καὶ ὡς ᾔσθετο τὸ συμβὰν οὕτως οὐκ ἐξιοῦσάν οἱ τὴν γονήν, sed tu exemto articulo ita lege: καὶ ὡς ᾔσθετο συμβὰν οὕτως.

Superest in eadem epistola aliud mendum, quod eximere iuvat. Legitur p. 93: αὐτίκα τῆς αἰσχρᾶς αὐτὴν ἀπέσησεν ἐργασίας καὶ ἐπ' ἀρότῳ παίδων γνησίων τὴν ἐρωμένην ἠγάγετο γαμετήν. Sumta haec sunt e scriptoribus Atticis, quo facilius scribendi error deprehenditur. Mendosum est ἀπέσησεν. Solebant olim Athenis adolescentuli νεόπλουτοι scortum, cuius amore deperirent, suis sibi nummis liberare et nonnumquam uxorem eam ducere. Saepe in tali re legitur ἑταίραν λύεσθαι, λύσασθαι πορνίδιον et sim. unde Isocrates in *Antidosi* § 288. urbane dicere potuit: τοῖς μὲν λυομένοις εἴκοσι καὶ τριάκοντα μνῶν τὰς μελλούσας καὶ τὸν ἄλλον οἶκον συναναιρήσειν οὐχ ὅπως ἂν ἐπιπλήξειαν ἀλλὰ καὶ συγχαίρουσι ταῖς ἀσωτίαις αὐτῶν, ubi inficete admodum Graeculi post λυομένοις de suo addiderunt τὰς ἑταίρας, quod scite Isocrates omiserat, et optime ab Urbinate Codice omittitur. Quoniam autem istae dicuntur proprie ἐπ' οἰκήματος καθῆσθαι, propterea is qui meretricem ab o quaestu revocat a Veteribus dicitur ἀνασῆσαι αὐτήν, et sic iophista dederat ἀπὸ τῆς αἰσχρᾶς αὐτὴν ἀνέσησεν ἐργασίας, on ἀπέστησεν. Quomodo tandem verbum ἀφισάναι locum habere possit ubi quis a turpi quaestu aliquam *abduxisse* et *revocasse* dicitur? Ἀνισάναι in re non infrequenti saepius apud ttticos recurrit, veluti in *Timarchea*, ubi quum dixisset Ae-

Digitized by Google

schines § 40. ἐπειδὴ ἀπηλλάγη ἐκ παίδων ἐκάθητο ἐν Πειραιεῖ, post pauca addidit § 41. ὁ Μισγόλας ἀργύριόν τι προαναλώσας ἀνέσησεν αὐτὸν καὶ ἔσχε παρ' ἑαυτῷ. Sed imprimis huc facit locus Demosthenis περὶ τοῦ στεφάνου § 129. quem Sophistae illa scribenti obversatum esse suspicor. Ubi matrem adversarii olim corpore quaestum fecisse dixisset addidit: ἀλλ' ὁ Φορμίων ἀνέσησεν αὐτὴν ἀπὸ ταύτης τῆς καλῆς ἐργασίας. Iisdem igitur verbis Aristaenetum scripsisse arbitror: αὐτίκα ἀπὸ τῆς αἰσχρᾶς αὐτὴν ἀνέσησεν ἐργασίας, quemadmodum a Menandro sumsit reliqua; καὶ ἐπ' ἀρότῳ παίδων γνησίων τὴν ἐρωμένην ἠγάγετο γαμετήν, nisi quod scriptor Atticus non γαμετήν dixisset, sed γυναῖκα.

Incertum scriptoris an scribarum vitio confunduntur nonnumquam ἐν γειτόνων et ἐκ γειτόνων, veluti p. 94: ἄπιθι καὶ σὺ παρ' ἐκείνην ἐκ γειτόνων οἰκοῦσαν. Multum placuit Attica locutio ἐν γειτόνων et ἐκ γειτόνων sequioribus omnibus, qui saepissime ea utuntur: vide exempla apud Interpretes Aristophanis ad *Plut.* vs. 435 et Davisium ad Maxim. Tyrium p. 726. Apud Veteres numquam haec confunduntur, nam unicus locus, in quo erat peccatum, Antiphanis apud Athen. p. 571. F:

ἐκ γειτόνων αὐτῷ κατοικούσης τινός
ἰδὼν ἑταίρας εἰς ἔρωτ' ἀφίκετο.

a Meinekio correctus est. Facilis error est quia ΕΓΓΕΙΤΟΝΩΝ in antiquis Codd. scribebatur. Sequiores Graeculi, ut in aliis permultis, sic in hac quoque locutione diversa confundebant. Idem vitium recurrit p. 10: κόρη ἐκ γειτόνων οὐκ ἔστιν ἐνταῦθα καλή.

In loco, qui legitur p. 98: ἐπεὶ σεαυτὸν ἀνιάσεις καὶ τῶν ἐπιτετραμμένων ἐκπίπτων, mendosum esse videtur ἀνιάσεις, quod parum apte cum sequentibus quadrat. Reponendum esse censeo σεαυτὸν αἰτιάσει an αἰτιάσῃ »tibi imputabis, ubi concessis quoque excideris." Nota est locutio σεαυτὸν αἰτιῶ, αὐτὸς σεαυτὸν αἰτιάσει, αὐτὸς ἑαυτὸν αἰτιάσεται. Facile N et IT confunduntur, et haec ipsa αἰτιάσῃ et ἀνιάσῃ in Codd. permutari inter sese ad h. l. Boissonadius ostendit.

Reperit verum Wyttenbachius p. 102. sed bonam correctionem abiecit Editor, qui retinuit: ὧν κατεφρόνουν ὑπ' ἐξουσία-

Digitized by Google

quamquam Graece non aliter dicitur quam ἐπ' ἐξουσίας, id est ὅτε ἦν ἐξουσία, quemadmodum dicitur ἐπὶ νεότητος, ἐφ' ἥβης, ἐπὶ γήρως, τὸ πρὶν ἐπ' εἰρήνης similiaque multa. Itaque optime monenti Wyttenbachio obtemperatum oportuit.

Repone p. 105: ὁ μανικὸς ἐγκείμενος ἔρως pro μανικῶς.

Levissimus describentium error atram caliginem offudit verbis, quae leguntur p. 106. ubi perinde infelix amator et aleator ita queritur: οἱ γὰρ εὐτυχεῖς ἀντερασταὶ ἅτε δὴ μετὰ τοσαῦτα νενικηκότες φιλοτιμότερον δωροῦνται τῇ ποθουμένῃ. Vera lectio, quae in ΜΕΤΑΤΟCATTA inest, diu a viris doctis reperta est: ἅτε δή με τὰ τοσαῦτα νενικηκότες. Habet enim νικᾶν duplicem accusativum et personae et rei, et verbum est aleatorium, ut *vincere* apud Romanos. Notum est epigramma in Augustum:

Postquam bis classe victus naves *perdidit*,
aliquando ut *vincat* ludit assidue aleam.

et νικᾶν τοσαῦτα sic dictum est ut ipse Augustus dixit in Epistola apud Sueton. in Aug. 71: »Forum aleatorium calfecimus. — Ego *perdidi* viginti millia nummûm. — Si retinuissem quod cuique donavi *vicissem* vel quinquaginta millia." In iis, quae continuo sequuntur praepositio intercidit quam sic cum Reiskio revoca: (ἀπὸ) τῶν ἐμῶν με πολεμοῦσιν. Saepius in unico Codice ἀπό propter siglam aut omissum est aut in κατά mutatum: nonnumquam ἀπό et ὑπό inter se confusa sunt. Vidimus supra ἀπογυμνοῦν in καταγυμνοῦν depravatum, vidimus ἀπό periisse in verbis (ἀπὸ) τῆς αἰσχρᾶς ἀνέσησεν ἐργασίας. Iterum periit p. 97. ubi editur: ἐμοὶ δίκαιον μισθὸν τῆς φιλανθρωπίας διδούς pro ἀποδιδούς, nam quemadmodum quis χάριν ἀποδιδόναι dicitur, non διδόναι, sic μισθὸν ἀποδιδόναι quoque dicendum est ubi μισθός figurate pro χάρις vel ἀμοιβή ponitur. Ἀπό et ὑπό confusa sunt p. 122. ἐκλύομαι νὴ τοὺς θεοὺς ἀπὸ τῆς ἀπορίας, imo vero ὑπὸ τῆς ἀπορίας.

Excidit vocabulum sententiae necessarium p. 110. e verbis: ἀλάνθανον δὲ οὐ τὸ τυχὸν ἐμαυτῇ προξενοῦσα. Commode supplebis: οὐ τὸ τυχὸν (κακόν), ut dudum viri docti admonuerunt, quibus indocte Editor obloquitur. τὸ τυχόν est *elevantis* aliquid et *extenuantis* et significat μικρὸν καὶ εὐτελές, quod sententiae non convenit.

Digitized by Google

Curiosius ornata puella p. 112. ἀφῆκε τοῦ αὐχένος ὅρμους πολυτελεῖς. Vitiosum esse ἀφῆκε τοῦ αὐχένος perspicuum est. Repone καθῆκε, unde καθήματα appellantur *monilia* de collo in pectus demissa.

Ad pantomimam scribens aliquis pag. 114. ita dicit: ἀντὶ χρωμάτων καὶ γλώττης χειρὶ πολυσχήμῳ καὶ ποικίλοις ἤθεσι κεχρημένη. Pro πολυσχήμῳ verum reperit Wyttenbachius πολυσήμῳ reponens, quod Editor sprevit.

Iterum reperta veritas ab Editore non est agnita p. 126. ubi dedit ex Codice: μὴ φόνου τις τὸ σὸν αἰτιάσηται κάλλος μηδὲ ταῖς σαῖς Χάρισιν ἐπικωμάσωσιν Ἔρωτες, imo vero Ἐρινύες, ut res ipsa clamat. Occides adolescentem, inquit, caedis insimulaberis, *Furiis* agitaberis, ni eius preces audiveris. Hoc postulat loci sententia: hoc ipsum dudum repertum est, sed inconsulto reiectum.

Non est verbum Graecum, quod legitur p. 129. ταχυπτερορρυεῖν, sed dissecandum est in ταχὺ πτερορρυεῖν. Ubi enim adiectivum est ex ταχύ compositum ex eo verbum recte formatur, ταχυπλοεῖν, ταχυδρομεῖν et sim., sed verbum nullum componitur nisi per praepositionem.

Pag. 134. ἵνα μοι τῶν πραγμάτων μὴ μεταδοίη, expuncta negatione scribendum: ἵνα μοι τῶν πραγμάτων μεταδῷ. Saepe in libris δῷ, δοῖ et δοίη vel δῴη inter se confundi solent.

Appellatur p. 145. puella ἀνομίλητος παιδείας ἐρωτικῆς, sed aliquanto melius, ut opinor, παιδιᾶς rescribetur.

Barbarum est quod servavit Editor p. 146. ὄνοισθέ γε pro ὄναισθε. Sic in Aristophanis *Vesp.* vs. 398. optimus liber Ravennas κρέμοισθε exhibet pro κρέμαισθε, et saepius sic peccant in formis antiquis et obsoletis.

Scribendi compendium peperit errorem p. 194. ubi legitur: ταύτην ἔλαχε τοῦ ἔρωτος ἀφορμήν. Legendum est ἔλαβε pro ἔλαχε. Scribitur in Codd. ἔλαβεν, λαβεῖν, λαβών cet. sic ut λ longiore cauda protrahatur et supra scribatur α cum terminationis compendio. Omittitur igitur β et quum legatur ἔλα cum sigla syllabae εν, Graeculi ubi ἔλαβεν debebant scribere scribebant ἔλαχεν. Eadem de causa τρέχειν legebant pro τρέ cum sigla syllabae ειν, id est τρέφειν, aliaque similia.

Novum exemplum omissae praepositionis ἀπό occurrit p. 154:

Digitized by Google

ὑμεῖς τοίνυν, ὦ θεοί, ἀποτρόπαιοί γε ὄντες τὸ δυσσεβὲς τρέψετε. Luce clarius est requiri ἀποτρέψαιτε. Manifestum est optativo utendum esse. Quod praecedit ἀποτρόπαιοί γε ὄντες necessario ducit ad ἀποτρέψαιτε, et quid tandem significaret τὸ δυσσεβὲς τρέπειν *vertere* pro *avertere?*

Auctor Epistolae p. 134. mendoso nomine Διονυσιόδωρος appellatur. Nomina in — δωρος et — δοτος ex deorum nominibus componuntur, ut Διόδωρος, Ζηνόδωρος, Ἡρόδωρος, Ἀπολλόδωρος, Ἀρτεμίδωρος, Ἑρμόδωρος, et in Boeotia Ἰσμηνόδωρος, in Sicilia Ἀδρανόδωρος, in Phrygia Μανόδωρος, in Aegypto Τριφιόδωρος, Ἰσίδωρος, similiaque complura. Itaque Διονυσόδωρος Graecum nomen est, Διονυσιόδωρος non est.

Pictor stolidus ac demens, qui puellam a se pictam deperire coepit, ad amicum scribit p. 157: ἐκ τῆς ἐμῆς ἐγὼ κατατοξεύομαι δεξιᾶς. Suspicor eum non sic dixisse sed κατατετόξευμαι, ut recte legitur p. 133: τῷ σῷ τετόξευμαι κάλλει, et aliis locis in re simili.

Pag. 173. in verbis Φεύξεται παρ' ἐμὲ κἀγὼ τὸν ἄνδρα — ἐξαποσέλλω, apparet futurum ἐξαποσελῶ legi oportere. Paulo ante vocula periit sic supplenda: τὸν σὸν μὲν οἰκέτην, ἐμὸν (δὲ) δεσπότην ἐρωτικόν.

Intelligi non possunt verba, quae leguntur p. 174: καίτοι γε τεττάρων ὀβολῶν ἀξία ἡ Θαΐς ἡ πάνυ πολλοῦ. Rem acu tetigit Wyttenbachius in *Epist. Crit.* p. 54. reponens εἰ πάνυ πολλοῦ, sed quam esset haec bona correctio nemo animadvertisse videtur. Dicitur Graece δραχμῆς εἰ πολλοῦ ἄξιον, τριωβόλου εἰ πολλοῦ πωλεῖται et sim. ut dicatur: *ea res si quando cara est denario constat, si denario emitur cara est et magno constat.* Dabo exemplum unum ex Platone, quem ipsum locum suspicor Sophistae quum illa scriberet obversatum esse. Legitur in Apologia Socratis p. 26. D: ἃ ἔξεσιν ἐνίοτε εἰ πάνυ πολλοῦ δραχμῆς ἐκ τῆς ὀρχήστρας πριαμένοις Σωκράτους κατα γελᾶν. Sic igitur perspicuum est quomodo dicatur ἡ Θαΐς εἰ πάνυ πολλοῦ τεττάρων ὀβολῶν ἀξία εἶναι.

Frustra admonuit Reiskius p. 177. corrigendum esse οἶει με τὸν αὐτὸν ἀεὶ τρόπον ἕξειν, pro τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον. Passim in libris δεῖ, δή et ἀεί videbis inter se permisceri.

Rescribe p. 177: οὐπώποτε ἠράσθης ἀφ' ὧν λέγεις, pro οὔπω τε.

Digitized by Google

Pag 181. corrige ἐπηγγείλατο — καταδουλῶσαι pro καταδουλοῦσαι, Graeculi enim aoristos pro futuris solent cum verbis *pollicendi* coniungere, et post pauca νῦν πρῶτον ἔρωτος πειραθεῖσα restitue pro πειρασθεῖσα: hoc enim *tentata* significat, illud *experta*. Praeterea notandum περιέργους dici τοὺς γόητας, qui *magicas artes versabant* et philtra et incantationes peragebant, ut ex hac ipsa Epistola luculenter apparet. Idem homo p. 182. φιλτροποιός appellatur.

Non dubito quin p. 185. pro ἀωρὶ νύκτωρ recipiendum sit ἀωρὶ νυκτῶν sumtum ab Atticis, qui saepe ita loquuntur pro *intempesta nocte*.

Una litterula elapsa est p. 189. ubi amator excanduit in ἐφύσα τε καὶ ταχύτατα διελοιδορεῖτο τῇ ποθουμένῃ. An tu admonitus dubitabis τραχύτατα substituere?

Nequidquam viri docti p. 189. veram lectionem excogitarunt in verbis: ἐξ ὑμῶν δὲ ζωγρηθήτω (τὰ θηρία) — μανθάνει καὶ θυμὸν ἀγριαίνειν. Receptum olim oportuit ζωγρηθέντα. Scribitur in Codd. ζωγρη supra scriptis litteris θτ inter utramque apposito acuto. Itaque male expleverunt ζωγρηθήτω quum ζωγρηθέντα deberent. In vicinis bis repone optativum ἡνίκα — ἀποπληρώσαιτε et ποιήσαιτε pro ἀποπληρώσετε et ποιήσετε.

Satis lepide muliercula ad amatorem ita dicit p. 190: μηκέτι κάλει θηρία τὰς φυλαττομένας αὐτοῖς περιπεσεῖν τοῖς θηρίοις, sed mendum in his verbis inest manifestum. Emenda αὐτάς pro αὐτοῖς. Cavebant *ipsae* ne feris praedae forent.

Amator ubi ad amores suos ita dixisset p. 193: προσέλκεις καινότερον τρόπον οἷον οὔτε ἰχθὺν ἁλιεὺς εἵλκυσεν οὔτε ὄρνιν θηρευτής, ita pergit: ἀλλ' ἐκεῖνα μὲν ἢ ἀπὸ δελεάτων ἢ τῶν ἰξῶν ἄγουσιν. Mirus est numeri pluralis usus οἱ ἰξοί et vitio natus. Corrige ἢ τῷ ἰξῷ ἄγουσιν.

Triplex mendum obsidet locum vicinum: ζώοις ἐπιμήκισον, εὖ ζώοις! ἐπὶ σοὶ γὰρ ἐγὼ φέρομαι μόνῃ. Primum corrige ζῴης ἐπὶ μήκισον, εὖ ζῴης! Formae ζῶω, ζώοις, ζώοι Homero et poëtis Epicis relinquendae sunt. Ostendimus ad Lucianum et Euripidem formas Atticas ζῴης et ζῴη a Graeculis in hunc modum vitiari solere. Habemus igitur pervulgati erroris novum exemplum. Vide nunc an ea intelligas quae sequuntur ἐπὶ σοὶ φέρομαι μόνῃ. Interpres: »*ad te unam feror*" quod

Digitized by Google

neque in Graecis est neque rei appositum. Mendosum est φέρομαι. Antiqua scriptura elicienda est ex ipsa loci sententia, in qua re te multum adiuvabit palaeographica observatio, quae passim in Codd. confundi docet φέρομαι, φθείρομαι, φθέγγομαι et φλέγομαι, quarum formarum pro re nata ad sanam sententiam constituendam ubique libera optio est. Itaque quum constet φλέγεσθαι ἐπί τινι de *perdite amantibus* Graece dici, quemadmodum et μαίνεσθαι ἐπί τινι, non multum ambiges quin ἐπὶ σοὶ γὰρ ἐγὼ φλέγομαι μόνῃ reponi debeat. Laudant in hanc rem viri docti Aeliani locum apud Suidam v. Ἐφλέγετο, quem vide. Φλέγετο et Φέρετο confusa vidimus et supra in Stobaei Florilegio apud Mimnernum.

In omnium ultima Epistola unum mendum deprehendi, in quo indicando finem faciam. Omnium ultimam dico quae legitur p. 195, namque ea, quam a Polyzoe in Graecia *recens repertam* scilicet in ordinem Editor recepit, ab aliquo falsario stulte composita et impudenter supposita mihi quidem videtur. Quod igitur legitur p. 195: ἐξανέςη τῆς εὐνῆς καὶ τὴν ςρωμνὴν ἐνετάραξεν in ultimo vocabulo vitium concepit et συνετάραξεν ab ipso Sophista profectum est.

Satis superque vel ex hac sola Epistola apparet quanto iure scriptorem istiusmodi contemnamus ac fastidiamus. Ecquid insulsius et puerilius esse potest et a veritate naturae alienius quam est huius Epistolae argumentum? Adultera ἔτι προσεμβατεύοντα τὸν μοιχὸν ἔχουσα repente viri peregre redeuntis vocem audit fores cum magno clamore pulsantis. Surgit de lecto, componit stragulas, moechum bono animo esse iubet eique vincula iniicit. Tum vero aperit ostium et marito narrat se hunc nocturnum furem prehendisse et vinculis constrinxisse. Ad haec maritus excandescit et furem obtruncare parat. Cui illa: Satius est, inquit, hominem crastino mane tradere Undecimviris capitalibus (τοῖς ἕνδεκα, unde haec Athenis geri colligimus): et si tu forte times, mi vir, inquit, ἐγὼ συναγρυπνοῦσα τοῦτον φυ(λάξω) * * * *. Caetera perierunt, sed perinde est, namque, ut est apud Ovidium, *Caetera quis nescit?* Si tam absurdum argumentum multo sale conditum multisque verborum et sententiarum leporibus veneribusque exornatum distinctumque esset (qualia nunc multa nihilo saniora

Digitized by Google

ob orationis suavitatem non illubenter lectitantur) vel sic tamen nemini placere posset, adeo omnia a rerum hominumque natura et ingenio abhorrent, et tam puerilia haec commenta sunt ut nullo orationis lenocinio redimi compensarique possint. Nunc futilissima materies ieiuna ac sordida oratione vestita nil nisi taedium et nauseam cordatioribus omnibus parit, qui non vana mirantur et quidquid Graece quacumque tandem aetate scriptum est antiqua Graeca venustate imbutum esse inepti credunt. Hi omnes causa diligenter cognita non dubitabunt ea quae de insulsis iocis et facetiis inficetis dixit Aristophanes:

ὅταν τι τούτων τῶν σοφισμάτων ἴδω
πλεῖν ἢ 'νιαυτῷ πρεσβύτερος ἀπέρχομαι,

in Sophistae Epistolas amatorias sine exceptione omnes iure dici concedere, vel potius fatuum scriptorem suis ipsius verbis notabunt, quae leguntur in Epistolarum lib. II. 17. p. 178: Ἐκείνων οὖν ἀπόσχου τῶν λόγων. λῆροι γάρ εἰσι καὶ φλήναφοι παντελῶς.

C. G. COBET.

LOCI ALIQUOT APUD THEMISTIUM EMENDATI.

In Themistii Orat. 26. p. 331. C. editur: οὗτοι κακῶς σοι κείσεται, φησὶ Σωκράτης, ὅτ' ἂν ὑμᾶς τοσούτου δέοντας εὐεργετήσῃς. Miror quomodo haec Petavius et Harduinus concoquere potuerint, nam Socrates si haec dixit profecto nihil dixit. Vera lectio est TOCOTCΔΘONTAC τοσούσδε ὄντας, qua semel reperta facile est emendare reliqua in hunc modum: ὅ τι ἂν ἡμᾶς τοσούσδε ὄντας εὐεργετήσῃς. Nemini suaserim ut mihi contradicat propter locum Platonis de Rep. I. p. 345. A.

Legitur p. 261. B: πλεισηριάζειν τε καὶ ὑπερωνεῖσθαι. Nihili verbum est ὑπερωνεῖσθαι. Emenda ὑπωνεῖσθαι, cuius verbi aoristus ὑποπρίασθαι in Theophrasti Characteribus occurrit.

Qui de rege Philippo scripturus est caveat ne utatur loco Themistii Orat. 27. p. 335. B: τὸν Φίλιππον οὐκ αἰσθάνῃ ὅτι πάντα ἵππον ὁμοίως τὸν ἀπανταχόθεν ἀσπάζεται; nam φίλιππον reponendum esse apparet.

C. G. C.

Digitized by Google

ATAKTA.

(*Continuantur ex* VIII. *pag.* 433).

§ 15.

Quadringentorum imperium in Atheniensium civitate quomodo exstiterit, quemque exitum habuerit, admirabili diligentia persequitur Thucydides VIII. 47—97, easque res ea, qua solet, prudentia et sagacitate interpretatur G. Grotius Histor. Graec. Vol. VIII. Cap. LXII, qui nihil omittit quo aliounde quoque illorum temporum vicissitudines hominumque voluntates et ingenia quantum fieri potest efferantur et illustrentur.

Erat ea prorsus *κατάλυσις τοῦ δήμου* i. e. *δημοκρατίας*. Struxerant eam sane complures imperii cupiditate ducti, tum etiam privato odio, quibus facile adiunxerant se alii, quorum eadem sententia rerum publicarum erat, quam profitebatur postea Theramenes, apud Xenophontem Hellen. II. 3. 48: *ἐγὼ δ', ὦ Κριτία, ἐκείνοις μὲν ἀεί ποτε πολεμῶ, τοῖς οὐ πρόσθεν οἰομένοις καλὴν ἂν δημοκρατίαν εἶναι πρὶν ἂν καὶ οἱ δοῦλοι καὶ οἱ δι' ἀπορίαν δραχμῆς ἂν ἀποδόμενοι τὴν πόλιν, δραχμῆς μετέχοιεν· καὶ τοῖςδέ γ' αὖ ἀεὶ ἐναντίος εἰμὶ, οἳ οὐκ οἴονται καλὴν ἂν ἐγγενέσθαι ὀλιγαρχίαν πρὶν ἂν ἐς τὸ ὑπ' ὀλίγων τυραννεῖσθαι τὴν πόλιν κατασήσειαν.* Sed maxime commendabantur consilia tollendi, aut certe frenandi popularis imperii postremis belli eventibus, et callidis Alcibiadis, etiam tum exsulis, machinationibus. Non certe eo res pervenire passi essent Athenienses nisi ex insigni illa clade Siculae ex-

Digitized by Google

peditionis complures animadvertere coepissent tantas calamitates haud iniuria tribuendas esse perditissimae multitudinis levitati et infinitae cupiditati simul et vanitati, quae consilii capiendi in rebus gravibus prudentiam et moderationem omnem excludere soleret. Igitur in illa deliberatione suscipiendae expeditionis nihil valuerat Niciae dehortantis sapientia, et, ut loquitur Thucydidis VI. 15, *οἱ μὲν πλεῖσι στρατεύειν παρήνουν καὶ τὰ ἐψηφισμένα μὴ λύειν, οἱ δέ τινες καὶ ἀντέλεγον.* Quantum animi et patientiae et omnis generis copiarum expromserint ac propemodum effuderint in illo bello Athenienses, nihil attinet commemorare. Tanto magis animadvertenda est consternatio quae Athenis omnium animos invasit, quum totius exercitus interitus nunciaretur: quodque maxime ex istius democratiae ingenio explicandum est, sic enunciat Thucydides VIII. 1: *ἐπειδὴ δὲ ἔγνωσαν χαλεποὶ μὲν ἦσαν τοῖς ξυμπροθυμηθεῖσι τῶν ῥητόρων τὸν ἔκπλουν, ὥσπερ οὐκ αὐτοὶ ψηφισάμενοι.* (Cicero Muren. § 35, *ut nonnumquam ita factum esse etiam populus admiretur; quasi vero non ipse fecerit.*) Acerba his verbis castigatio *τοῦ δήμου* continetur; et ne diu ante quidem, stante re publica, defuerant quibus levitas illa ecclesiastarum vehementer displiceret, in quo genere praeclara verba sunt Cleonis, in causa Mytilenaeorum, apud Thucydidem III. 37. sq. Omnino nefaria prorsus erat istius summi imperii, quo populus Athenis utebatur, impotentia et libido, praecipue in rebus adversis, quippe cum vindictae effrenata cupiditate coniuncta. Huic cupiditati quo promtius indulgerent, inventa erat *γραφὴ παρανόμων*, quae legis aut psephismatis cuiuscumque auctorem in ius et in gravissimum discrimen vocare poterat, quamquam penes populum erat, sicut *φυλάττειν*, ita *λύειν τοὺς νόμους*. Sed in illa actione popularis ira vindictam quaerebat; itaque metus iniiciebatur iis, qui quidquid novare vellent, nec sine causa, qui Quadringentorum imperium constituere in animo habebant, hoc primum obtinebant, ne quis ea uteretur (Thucydid. VIII. 67.) planeque intelligimus quare in ea actione primarium democratiae praesidium positum esse dixerit Aeschines Ctesiph. init. Sed inane fuisset illud studium, nisi hoc perpetuo valuisset, ut formula cuiusque legis aut psephismatis non tantum inchoaretur

Digitized by Google

a verbis ἔδοξε τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ, sed ipsius suasoris quoque nomen adderetur, ὁ δεῖνα εἶπε.

Ne illo quidem telo contenti erant Athenienses; sed adversus quemcumque, qui aliquam sententiam in populi concione commendasset, quamquam suffragiis acceptam et confirmatam, si eius postea poeniteret eos, inventum erat crimen ἀπατήσεως τοῦ δήμου, ipsum quoque cum summo τοῦ φεύγοντος discrimine coniunctum. Igitur crebro Oratores convertere solent culpam in τοὺς ἀπατήσαντας τὸν δῆμον, sicut apud Lysiam qui dicitur pro Polystrato § 16. et § 20, ubi dicitur, οὐδὲ γὰρ εἴ τις τῶν ἐνθάδε μὴ τὰ ἄριστα λέγων πείθει ὑμᾶς, οὐχ ὑμεῖς ἐσὲ αἴτιοι, ἀλλ' ὁ ἐξαπατῶν ὑμᾶς. Hinc aliquoties poenitebat Athenienses eius quod modo decrevissent, facileque patiebantur, ante perfectam rem, ut iterum de ea in suffragium mitterentur; sicut in illa causa Mytilenaeorum apud Thucydidem III. 36. sqq.: neque tum quemquam in ius vocari attinebat. Sed ubi illa poenitentia invadebat eos re iam perfecta, quo iustior ea erat, tanto acerbius in auctores saeviebant, sicuti post damnatos et morti traditos praetores, qui victoriam apud Arginusas reportarant. Xenophon quidem Hellen. I. 7. 39. ita: οὐ πολλῷ χρόνῳ ὕστερον μετέμελε τοῖς Ἀθηναίοις, καὶ ἐψηφίσαντο, οἵτινες τὸν δῆμον ἐξηπάτησαν, προβολὰς αὐτῶν εἶναι. Nihil attinet alia exempla conquirere. Sed illis temporibus, de quibus dicere instituebam, post cladem Atheniensium apud Syracusas, mirum non est et invidiam crevisse eorum qui expeditionem illam decernere populo suasissent, et in sycophantis numeratos esse, qui Alcibiadi capitis iudicium comparassent, si quidem haud immerito malorum omnium, quibus nunc premeretur civitas, causa maximam partem tribuebatur Alcibiadis discessui ad Lacedaemonios. Tanto facilius, quum multos pertaesum esset istius levitatis et temeritatis et libidinis, quae rei publicae opes et fortunam pessumdedisset, eorum consilia audiri et probari coeperunt qui perpetuo multitudinis imperium odio habuissent, sibique potentiam quaesivissent, quique, quo melius praeparent quae in animo habebant, primum commendabant ea sodalitiis (ξυνωμοσίαις), quae pridem erant in civitate δημοκρατουμένῃ, quorumque ingenium necessario τοῖς πολλοῖς erat ad-

Digitized by Google

versum, quamquam in praesenti civitatis forma valebant tantum ἐπὶ δίκαις καὶ ἀρχαῖς (Thucyd. VIII. 54).

Igitur Pisander reliquique legati, quum Samo Athenas venissent, in populi concione praedicare potuerunt, ὡς ἐξείη αὐτοῖς Ἀλκιβιάδην κατάγουσι καὶ μὴ τὸν αὐτὸν τρόπον δημοκρατουμένοις βασιλέα τε ξύμμαχον ἔχειν, καὶ Πελοποννησίων περιγενέσθαι· quumque nemo non agnovisset in quam insigni beneficio haec ponenda essent, τοῦτο τοίνυν οὐκ ἔστιν ὑμῖν γενέσθαι, subiiciebat Pisander, εἰ μὴ πολιτεύσομέν τε σωφρονέστερον, καὶ ἐς ὀλίγους μᾶλλον τὰς ἀρχὰς ποιήσομεν, ἵνα πιστεύῃ ἡμῖν βασιλεὺς, καὶ μὴ περὶ πολιτείας τὸ πλέον βουλεύσωμεν ἐν τῷ παρόντι ἢ περὶ σωτηρίας, (ὕστερον γὰρ ἐξέσται ἡμῖν καὶ μεταθέσθαι, ἢν μή τι ἀρέσκῃ,) Ἀλκιβιάδην τε κατάξομεν, ὃς μόνος τῶν νῦν οἷός τε τοῦτο κατεργάσασθαι (Thucyd. VIII. 53). Nihil tum perferebatur: sed apparet oligarchicae factionis principes utilitatis commendatione praeparare tantum multitudinis animos voluisse, et hoc obtinere, ut inanis existimaretur cavillatio de forma reipublicae, ubi salutis ratio habenda esset, (in quo eadem sunt verba quae Lysiae, ubi Lysander quid in concione dixisset refert, Eratosth. § 74.) Hanc eorum fraudem perspicue perstringit Aristoteles Polit. V. 3. 8, qui de iis sic concludit, ψευσάμενοι δὲ κατέχειν ἐπειρῶντο τὴν πολιτείαν. Non statim fortasse, sed quum aliorum commodorum spes evanuisset, hoc quoque demonstrabant, fieri non posse ut cum Lacedaemoniis de pace conveniretur nisi firmo magis et stabili imperii genere ipsi uterentur: quod quum Theramenes in eadem illa defensione adversus Critiam explicat, (apud Xenoph. ibid. II. 3. 45: τὴν μὲν γὰρ τῶν τετρακοσίων πολιτείαν καὶ αὐτὸς δήπου ὁ δῆμος ἐψηφίσατο, διδασκόμενος ὡς οἱ Λακεδαιμόνιοι πάσῃ πολιτείᾳ μᾶλλον ἂν ἢ δημοκρατίᾳ πιστεύσειαν.) minus recte erroris eum accusare ac levitatis mihi videtur Grotius l. c. pag. 13. not. Certe Quadringenti, simul atque imperii potiti erant, statim ad Agidem, qui Deceleam tenebat, caduceatores miserunt, λέγοντες διαλλαγῆναι βούλεσθαι καὶ εἰκὸς εἶναι αὐτὸν σφίσι, καὶ οὐκέτι τῷ ἀπίστῳ δήμῳ, μᾶλλον ξυγχωρεῖν. Thucyd. VIII. 70. 71. et quo modo principes tum, oligarchiae obtinendae causa, quam remitti aliquantum censebat Theramenes aliique, conciliare sibi Lacedaemonios stude-

Digitized by Google

rent, satis constat ex eodem historico ibid. 89. sqq.

Nihil attinet nefaria consilia eorum persequi, qui in utravis sententia, vel oligarchica, vel democratica, nullis finibus circumscribi se patiebantur; sed certe haud pauci tum Athenis erant prudentes et honesti rei publicae existimatores, qui, tyrannidis osores, tamen populi et multitudinis libidinem et inconstantiam bonorum auctoritate quadam temperandam censerent, potestatisque aequam distributionem quaerendam. Hoc Thucydidi quoque vehementer probabatur, qui descripta nova quadam civitatis et imperii disciplina, quae τοὺς τετρακοσίους excipiebat, nec tamen vetus illa democratia erat, haec subiicit (VIII. 97.) καὶ οὐχ ἥκιστα δὴ τὸν πρῶτον χρόνον ἐπί γε ἐμοῦ Ἀθηναῖοι φαίνονται εὖ πολιτεύσαντες· μετρία γὰρ ἥ τε ἐς τοὺς ὀλίγους καὶ τοὺς πολλοὺς ξύγκρασις ἐγένετο. De huius eventi interpretatione non plane assentior Grotio, qui (l. c. pag. 77—80.) contendit non novam disciplinam hanc fuisse, nec nisi leviter a vetere forma discessisse, quam tamen haud ita multo post integram restitutam esse, idque constare e Demophanti psephismate, condito anno post sublatos Quadringentos. Non difficile foret demonstrare satis grave discrimen esse inter illam reipublicae formam, et veterem democratiam: et, si nihil nisi hanc instaurare voluissent, indicandum fuerat illa formula, quae nunc servatur in Tisameni psephismate (apud Andocid. Myster. § 83.) πολιτεύεσθαι Ἀθηναίους κατὰ τὰ πάτρια. Quid enim magis simplex aut civium animis accommodatius quam abrogare ea decreta, e quibus Quadringentorum imperium crevisset? Sed primum Alcibiadis, quem simul ab exsilio revocandum censebant, voluntati gratificandum erat, qui, sicuti Quadringentorum legatis in castris apud Samum declaraverat, non intercessurus erat si res τοῖς πεντακισχιλίοις traderentur, sed sublatis Quadringentis Senatum Quingentorum instaurari volebat (Thucyd. VIII. 86. med.). Simul aliquantum multitudinis arbitrio subtractum videtur, institutis Nomothetis, quodque additur apud Thucydidem, καὶ τἆλλα ἐψηφίσαντο ἐς τὴν πολιτείαν, nullo modo explicari potest nisi hoc, reliqua quoque, sicut institutum Nomothetarum, tum decreta esse quae pertinerent ad disciplinam rei publicae et ad fundamenta potestatis exercendae.

Digitized by Google

Quae si attendimus, maiore etiam iure dissentiendum appa-
ret a Grotio, cui duo tantum leviora tum in civitatis formam
recepta esse videntur.

Quaeri tamen poterit, quam vim habuerit illud τοῖς πεντα-
κισχιλίοις τὰ πράγματα παραδοῦναι, ita ut vere illa κρᾶσις
exsisteret ἐς τοὺς ὀλίγους καὶ τοὺς πολλούς, quae tam placebat
Thucydidi. Neque enim, quod Quadringenti putaverant, τῶν
πεντακισχιλίων imperium plane democratia fuisset, (ἄντικρυς δῆ-
μος Thucyd. VIII. 92. fin.) si quidem τοῦ δήμου et τοῦ πλή-
θους, et τῶν πολλῶν appellatio et cuiusvis, quamvis magni,
numeri circumscriptionem respuit, et facultatum modum, qui
continetur illa definitione, εἶναι αὐτῶν (τῶν πεντακισχιλίων)
ὅσοι ὅπλα παρέχονται (Thucyd. ibid. 97.). Quoniam ipse Thu-
cydides nihil explicat, quae fuerint illa τὰ ἄλλα quae tum
ἐς τὴν πολιτείαν ἐψηφισμένα commemorat, concedatur nobis id
coniicere, quod maxime illorum ipsorum temporum necessi-
tati, et Thucydidis verbis respondeat. Itaque suspicor τοῦ
δήμου ius potestatemque restitutam sane fuisse, quantum ea
continebatur τῷ ἐκκλησιάζειν et τῷ δικάζειν, (nisi quod novarum
legum disceptatio et διαδικασία reservabatur τοῖς νομοθέταις)
sed ad sortitionem τῶν ἀρχῶν, in quibus ipse Senatus Quin-
gentorum censebatur, non nisi ii accederent qui in catalogum
relati essent, quum praeterea μισθὸς ademtus omnibus magi-
stratibus hoc efficere exspectari poterat, ut χειροτονητοὶ quoque
ἀρχαὶ τοῖς καλοῖς κἀγαθοῖς reservarentur, qui, ut apud Thu-
cydidem ibid. 48, τῷ δήμῳ solebant opponi. Sed alia prae-
terea decreta tum fuisse suspicor, de quibus mox dicendi lo-
cus erit. Tantum novimus, ipsos Quadringentos principio non
in animo habuisse illos πεντακισχιλίους constituere et rerum
publicarum consilia cum iis communicare; sed tandem in no-
tissima illa trepidatione ex Eetioneae eversione, ut hoplitarum
animos continerent, prae se tulisse τούς τε πεντακισχιλίους
ἀποφανεῖν καὶ ἐκ τούτων ἐν μέρει τοὺς τετρακοσίους ἔσεσθαι (Thu-
cyd. ibid. 93). Ea res tamen eventum non habuit. Nam
quum concessissent stato die se concionem convocaturos esse,
in qua ageretur περὶ ὁμονοίας (ibid.), id est, in qua ea disci-
plinae publicae moderatio decerneretur quae duas adversas fa-
ctiones in concordiam vindicaret, ipsa illa comitia turbavit

Digitized by Google

tumultus ex repente superveniente classe Spartana: quae quum, contra quam timebatur, Sunium circumvecta Oropum tenderet, Athenis naves bellicae magna festinatione ornatae duce Thymochari mittebantur Eretriam, quae Euboeam tuerentur, praecipuum Atheniensibus commeatus praesidium (de quo Thucydides VII. 28), quum praesertim ipsa Attica undique obsideretur. Etenim verba Thucydidis VIII. 95. *ἀποκεκλεισμένης τῆς Ἀττικῆς*, explicanda sunt non tam propter Deceleam, quam Agis teneret, quam propter Oropum, quam paulo ante Boeoti ceperant (Thucyd. VII. 60.), ita ut Attica facili ac terrestri cum Euboea commeatu privata fuerit.

Cum horum temporum vicissitudinibus et eventibus arctissime coniuncta sunt complura, quae commemorantur in Lysiae Oratione pro Polystrato. Non satis apparet quae illa Polystrati causa fuerit; sed hoc videmus, ex quocumque crimine in iudicium vocaretur, tum alias *κατηγορίας* adversus eum prolatas esse, tum, ut solet, *ὅτι οὐκ εὔνους ἦν τῷ δήμῳ*, idque eo demonstratum, quod unus de Quadringentis fuisset.

Fuit profecto, inquit defensor causae, Polystratus in Quadringentis, sed unus eorum, qui non nisi bene mereri de civitate vellent eamque bono animo complecterentur: quibus haec subiunguntur § 2: *οὗτος γὰρ ᾑρέθη μὲν ὑπὸ τῶν φυλετῶν ὡς χρησὸς ὢν ἀνὴρ καὶ περὶ τοὺς δημότας καὶ περὶ τὸ πλῆθος τὸ ὑμέτερον*. Quod in his prorsus novum erat, non explicat satis Grotius l. c. p. 68. Quomodo Quadringenti initio per cooptationem delecti fuissent, tradit Thucydides VIII. 67: nunc Polystratum a tribulibus creatum fuisse commemoratur, ut bonum virum et popularem: idque iteratur ab Oratore, creatum a tribulibus, *οἳ ἄριστα διαγνοῖεν ἂν περὶ σφῶν αὐτῶν ὁποῖοί τινες εἰσίν*.

Sed nusquam traditur, ne apud Thucydidem quidem, Quadringentos ab illo instituto cooptandi discessisse. Quoniam amen istius Oratoris auctoritatem nihil est cur suspectam haeamus, concedetur, spero, ut sumamus eos extremis illis liebus, quum multitudinis, in primis hoplitarum, voluntatem liquantum sibi conciliandam viderent, hoc iis tribuisse ut ribules ipsi, in defuncti locum qui eiusdem tribus fuisset, lium suffragiis crearent, quum praesertim iam recepissent se

Digitized by Google

τοὺς πεντακισχιλίους designaturos esse.

Quod autem ad illarum rerum seriem ordinemque bene interpretandum pertinet, quaerendum est quando istius negotii, catalogi τῶν πεντακισχιλίων conficiendi, munus susceptum fuerit. Perperam mihi statuere videtur Grotius l. c. pag. 69, ipsos iam Quadringentos hoc instituisse et mandasse Polystrato, qui recens ad illorum collegium accessisset; hunc autem nonnisi invitum suscepisse, sed quum aggressus esset, non πεντακισχιλίους, sed ἐννακισχιλίους legisse, adfertque defensionem Polystrati § 14. Aliquanto melius pronunciabitur diligenter illo loco considerato. Principio hoc crimen defenderat Orator, fuisse Polystratum unum de Quadringentis, quo scilicet arguebatur οὐκ εὔνους ὢν τῷ πλήθει fuisse. Tum explodebatur illud, de Polystrati cum Phrynicho familiaritate. Sed praeterea obiecerant οἱ κατήγοροι, ut suspicor, adiuvisse Polystratum τοὺς πεντακισχιλίους eorumque adeo καταλογέα fuisse. Quae suspicio egregie firmatur hoc loco eiusdem orationis § 16: καὶ κατηγοροῦσι μὲν τῶν τετρακοσίων ὅτι ἦσαν κακοί (leg. κακόνοι). καίτοι ὑμεῖς αὐτοὶ πεισθέντες ὑπὸ τούτων παρέδοτε τοῖς πεντακισχιλίοις, καὶ οἷς αὐτοὶ τοσοῦτοι ὄντες ἐπείσθητε, ἕνα ἕκαστον τῶν τετρακοσίων οὐ χρὴν πείθεσθαι; Igitur socius fuit Polystratus eius consilii, quo tum, Quadringentis sublatis, imperium ad τοὺς πεντακισχιλίους transferebatur, quos per illud breve temporis intervallum, quod describitur apud Thucydidem VIII. 93. neque ἀποδεικνύναι, neque ἀποφαίνειν ullo modo potuerant Quadringenti. Post demum pactio illa περὶ ὁμονοίας iniri potuit, sicut describitur apud Thucydidem ibid. 97: τοὺς τετρακοσίους καταπαύσαντες τοῖς πεντακισχιλίοις ἐψηφίσαντο τὰ πράγματα παραδοῦναι. Sed ut ea res eventum haberet, necesse erat istos ἀποφαίνεσθαι. Igitur nihil magis aequum est quam ut sumamus, tum demum, vel pluribus vel Polystrato certe, psephismate decretum fuisse munus istius catalogi conficiendi secundum ea, quae recens descripta disciplina postulasset. Et hoc est, quo pertinent haec verba eius Orationis § 13: πῶς δ' ἂν γένοιτο δημοτικώτερος, ἢ ὅσις, ὑμῶν ψηφισαμένων πεντακισχιλίοις παραδοῦναι τὰ πράγματα, καταλογεὺς ὢν ἐννακισχιλίους κατέλεξεν κτέ. Igitur tum demum Polystratus καταλογεὺς potuit creari, eoque munere tam po-

Digitized by Google

pulariter fungi. Illis autem, quae modo apposui, alia statim subiiciuntur, quae et vitium mihi contraxisse videntur, et nullo modo huius loci erant: *οὗτος δὲ οὔτε ὀμόσαι ἤθελεν, οὔτε καταλέγειν, ἀλλ' αὐτὸν ἠνάγκαζον ἐπιβολὰς ἐπιβάλλοντες καὶ ζημιοῦντες· ἐπεὶ δὲ ἠναγκάσθη κἀὶ ὤμοσε τὸν ὅρκον, ὀκτὼ ἡμέρας εἰσελθὼν εἰς τὸ βουλευτήριον ἐξέπλει εἰς Ἐρέτριαν κτἑ.* In antecedentibus § 10. mentio facta erat illorum octo dierum, per quos Polystratus h. l. *εἰς τὸ βουλευτήριον εἰσελθεῖν* dicitur, ut necessario haec accuratior explicatio praecedere debuerit, quoniam ea requirebatur in prima causae expositione. Hoc quoque arguit ista non suo loco posita esse, quod tribus versibus post iterum dicitur *οὔτε πλέον ὀκτὼ ἡμερῶν ἐλθὼν ἐς τὸ βουλευτήριον*, tam brevi intervallo nullo modo ferendum, si ista praecessissent. Quanto melius Polystrati iurare detrectantis mentio fieret initio § 5, ante verba *καὶ κατηγοροῦσι μέν* —, quum prius hoc commemoratum esset eum creatum fuisse tribulium suffragiis, tum nullam ei causam fuisse cur oligarchiae studiosus esset: quae, ut mihi videtur, apte confirmarentur mentione iurisiurandi, quod non nisi coactus praestitisset. Porro, vitio laborat illud *καταλέγειν*, quod unum in errorem induxit Grotium. Quaenam, quaeso, est ista coniunctio, *οὔτ' ὀμόσαι οὔτε καταλέγειν*, tamquam si haec non divellenda simul exigerentur? *Ὅρκον* praestari debuisse ab eo qui modo *εἰς βουλευτήριον εἰσέλθοι*, convenit cum *ὅρκῳ βουλευτικῷ*, quem sine dubio Quadringenti imitari voluerunt. Aliud est praeterea quo istud *καταλέγειν* vehementer suspectum redditur. Subiicitur enim, *ἐπεὶ δὲ ἠναγκάσθη καὶ ὤμοσε τὸν ὅρκον*, nihil addito de altero. Hinc magis credibile cui videatur verba illa *καὶ καταλέγειν*, nescio quo casu, inserta esse quam corrigenda.

Ex illa igitur Polystrati defensione (quam equidem non facile affirmem Lysiae, esse) hoc necessario conficiendum videtur, quod ad existimationem attinet illarum vicissitudinum, quibus Atheniensium res publica agitabatur, translationem imperii ad *τοὺς πεντακισχιλίους* perfectam esse sine seditione aut tumultu, pacto *ὁμονοίας* composito inter Quadringentos et multitudinem: tum in forma oligarchica civitatis tunc non nisi hoc mutatum esse, ut Quadringenti locum cederent Senatui

Digitized by Google

Quingentorum, qui ante fuisset, utque οἱ πεντακισχίλιοι non nomine tantum, sed re ipsa essent, iique non intra definitum illum numerum continerentur, sed facultate potius et existimatione censerentur. Quo loco attendendum est ad Thucydidis verba l. c. 97: εἶναι δὲ αὐτῶν ὁπόσοι ὅπλα παρέχονται. Grotius, ubi de huius loci interpretatione disputat p. 75. not. 1, sequitur eos, qui ediderunt ὁπόσοι καὶ ὅπλα παρέχονται. Copula illa assumta efficitur hoc, ut certi quidam πεντακισχίλιοι cogitandi sint, quibus accederent quotquot arma praestarent. Sed primum ita carebimus ipsorum πεντακισχιλίων definitione, quam tamen eiusmodi esse oportebat, ut opponeretur τῷ δήμῳ, aut τῷ πλήθει. Neque credibile est tum recessum esse ab eo, quod initio iam probatum fuerat, ut οἱ πεντακισχίλιοι essent οἳ ἂν μάλιστα τοῖς τε χρήμασι καὶ τοῖς σώμασιν ὠφελεῖν οἵοί τε ὦσιν. Thucyd. VIII. 65. Tum in illa sententia alio ordine postularetur istud dici, nempe καὶ ὁπόσοι ὅπλα παρέχονται. Apparet autem Grotium sic intellexisse, primum, hoplitae qui essent, iure in catalogum τῶν πεντακισχιλίων referri, sed praeterea eos quoque, qui, quamquam non ipsi in hoplitis mererent, tamen arma suppeditarent quibus scilicet illi uterentur, quam rationem commendat auctoritate loci Xenophontei Hellen. III. 15. Non animadvertit vir eruditissimus, quod istic traditur longe diversissimum esse. Sermo istic est de Agesilao, qui, quo par esset Tissapherni, omni opera equitatum comparabat: igitur non tantum ditissimos ἱπποτροφεῖν κατέλεξε, sed qui ἵππον καὶ ὅπλα καὶ ἄνδρα δόκιμον παρέχοιτο, huic militiae immunitatem concedebat. Athenis, in illa nova constitutione rei publicae, non agebatur de equitatu, neque de militia, sed de censu: fictus hucusque numerus ille fuerat τῶν πεντακισχιλίων· nunc autem, quum designandi erant, quaerebatur definitio quae delectum regeret, ideoque sic sumebatur illa τῶν πεντακισχιλίων appellatio, ut nulla istius definiti numeri habita ratione cunctos ea contineri statueretur ὁπόσοι ὅπλα παρέχοιντο, id est, non tantum qui iam essent hoplitae, quorum potissimum studio haec omnia obtinebantur, sed quotquot eundem censum praestare possent, siquidem non quaerebatur qui hoplitae futuri essent, sed qui cives essent optimo iure imperii et suffragii. Hinc Ora-

Digitized by Google

tor in Polystrati defensione, occurrens crimini, quasi illo catalogo conficiendo δήμου κατάλυσιν firmasset, quum commemorasset eum ἐννακισχιλίους καταλέξαι, addit: καίτοι οὐχ οἷ ἂν πλείους πολίτας ποιῶσιν οὗτοι καταλύουσι τὸν δῆμον, ἀλλ' οἳ ἂν ἐκ πλειόνων ἐλάττους, in quibus verbis nemini, opinor, in mentem veniet πολίτας mutare in ὁπλίτας. (Tanto magis ita corrigendus est Lysias Philocrat. § 3. ut legatur, τῶν μὲν ὑμετέρων ὁπλιτῶν ἐξήγαγε. quis umquam dixit ὑμέτεροι πολῖται?) Invidiam conflari potuisse Polystrato ex illo catalogo, intelligimus ex alia Lysiae oratione Δημ. καταλ. § 16, ubi reus se defendens dicit, οὐ τοίνυν οὐδ' εἰς τὸν κατάλογον τῶν Ἀθηναίων καταλέξας οὐδένα φανήσομαι. In harum rerum expositione non satisfacere Boeckhium, iure significare mihi videtur Grotius, longe etiam a vero aberrare virum praestantissimum fidenter affirmo. Ubi enim e Thucydide VIII. 97. novam illam formam rei publicae attingit (Oecon. Civ. Athen. I. p. 373.), numerum τῶν πεντακισχιλίων primum refert ad τοὺς ὁπλιτεύοντας, ideoque tam exiguum fuisse explicat, quod post illam cladem in Sicilia maior esse non potuisset: tum non reputavit, sub Quadringentis fuisse sane hoplitas, nescimus quo numero, item ἱππέας, sed nihil illos pertinuisse tum ad illum numerum, quem Quadringenti cogitabant tantum, necdum indicaverant e quibus constaret.

Sed novam illam formam rei publicae, quae sublatis Quadringentis constituebatur, diligentius interpretari oportet, quam a Grotio fieri videmus. Non fuit illa, inquit, nova disciplina, sed instauratio veteris democratiae (l. c. p. 77) [1]). Mihi contra videtur, confirmatam tum fuisse oligarchiam, nec nisi Quadringentorum libidini et tamquam dictaturae finem factum esse. Ostendere conatur Grotius duo illa, in quibus a veteri democratia distaret illa tum introducta constitutio, non ita magni fuisse momenti; id, de quo nunc explicandum est quid nobis videatur.

---

1) Additque haec: »Putting an end to the oligarchy, and to the rule of the Four Hundred, they restored the old democracy seemingly with only two modifications, first, the partial limitation of the right of suffrage; next, the discontinuance of all payment for political functions."

Digitized by Google

Etenim si haec tam levia fuissent, quam Grotio videntur, non tanto studio veterem formam rei publicae, quae nullum definitum civium numerum patiebatur, restituissent: et non tantum e Demophanti psephismate (sicut ceteroquin recte arguit Grotius p. 80—82.), sed ex ipsis Thucydidis verbis conficiendum erat illam simulatam libertatem brevi intervallo post verae cessisse. Quod enim hic dicit, *καὶ οὐχ ἥκιστα δὴ τὸν πρῶτον χρόνον ἐπί γε ἐμοῦ Ἀθηναῖοι φαίνονται εὖ πολιτεύσαντες*, necessario sic interpretandum est: »principio, i. e. per breve tempus (diversum esset *τότε πρῶτον*, ut initio huius capitis, sed ut h. l. ita VII. 87. loquitur, *τοὺς πρώτους χρόνους*) Athenienses apparet eam formam civitatis habuisse, quae, quantum mea memoria fert, non certe in minime bonis habenda est." Modesta sane laus quae istis tribuitur: et non perstitisse illam *πολιτείαν* satis indicat illud *πολιτεύσαντες*, nec dixit historicus (quemadmodum Xenophon. Hellen. II. fin. in simili re) *καὶ τούτοις ἐμμένουσιν*.

Perperam in primis aestimat Grotius pag. 79 sq. istud *μὴ μισθοφορεῖν*, tamquam si ita *διωβελία* non sublata fuisset. Iudicum certe merces ipsa quoque ad *μισθοφορὰν* referebatur, ut est apud Lysiam Epicrat. § 1. Etenim illud *διωβελίας* institutum, quo theorica pecunia intelligebatur, si quod aliud maxime erat *δημοτικόν*, et cum extrema democratia ortum, de quo ne attinet quidem commendare accuratam Boeckhii disputationem Oecon. Civ. Athen. II. cap. 13: et, sicut ex Alcibiadis opinione manifestum est, hoc praeter alia bonos offendisse credibile est in illa democratia, quod (sicut postea Demosthenes locutus est Olynth. III. p. 31.) *τὰ στρατιωτικὰ τοῖς οἴκοι μένουσι διένεμον θεωρικά*, et vere iis iam olim eandem libidinem exprobrari potuisse, quam castigabat idem Orator Olynth. I. p. 14. quum dicebat, *χρήματα ὑμῖν ἔστιν ὅσα οὐδενὶ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων* [*στρατιωτικά*], *ταῦτα δὲ ὑμεῖς ὡς* (leg. *οἷς*) *βούλεσθε λαμβάνετε. εἰ μὲν οὖν ταῦτα τοῖς στρατευομένοις ἀποδώσετε, οὐδενὸς ὑμῖν προσδεῖ πόρου.*

Hinc explicandum vehemens studium multitudinis, quo Sicula expeditio commendabatur, spe tantarum copiarum, *ὅθεν ἀΐδιον μισθοφορὰν ὑπάρξειν*, Thucyd. VI. 24 fin.: et apud Theopompum (Athenaei IV. p. 166 E.) dicitur *ὁ τῶν Ἀθηναίων δῆ-*

Digitized by Google

μος τὰς προσόδους καταμισθοφορεῖν. Tum statim initio haec sententia commendabatur, ὡς οὐ μισθοφορητέον εἴη ἄλλους ἢ τοὺς στρατευομένους· Thucyd. VIII. 65. Vix opus est monere eam disciplinam civitatis, per quam iste abusus frenabatur, non diu stare potuisse, quum multitudo clamaret, sicut in iudicio praetorum ex proelio apud Arginusas, δεινὸν εἶναι εἰ μή τις ἐάσει τὸν δῆμον πράττειν, ὃ ἂν βούληται. Xenoph. Hellen. I. 7. 12.

Alterum, quod non ita magni momenti esse existimat Grotius, hoc est, quod ius suffragii non nisi iis concedebatur, qui in illum catalogum recepti essent. Quantum hoc vel ipsi vel nobis videatur, nihil refert; sed Athenis gravissimum visum fuerit necesse est non amplius aequali iure omnes cives uti, tolli τοῦ πλήθους auctoritatem, verbo, τὸν δῆμον καταλύεσθαι.

Polystrati defensor, ubi occurrit isti crimini, quum primum dixisset multo maiorem numerum ab eo in catalogum relatum esse, tum eius instituti rationem reddit hanc, § 13: ἵνα μηδεὶς αὐτῷ διάφορος εἴη τῶν δημοτῶν, ἀλλ' ἵνα τὸν μὲν βουλόμενον γράφοι, εἰ δέ τῳ μὴ οἷόν τ' εἴη χαρίζοιτο. Duo in his facile est corrigere. Quoniam, primum, nihil huc pertinent δημόται, neque Polystrati, neque cuiusquam, legatur τῶν δημοτικῶν, quos ille sibi et novae civitatis ordinandae formae conciliare voluerit. Tum corrigatur ἐγγράφοι, sicut apud Isocratem Callim. p. 374, εἰς τὸν μετὰ Λυσάνδρου κατάλογον ἐγγράψας, quamquam ista in re diversa dicebantur; conf. Grotius l. c. p. 247. not. 2. Postrema verba mutilata sunt, nec video quomodo resarcienda sint.

Constitutis iis quae maxime cum illorum temporum intelligentia coniuncta videbantur, quaeramus de aliis in eadem pro Polystrato oratione explorandis. Universe verissime dicit Grotius l. c. p. 89. not. obscuram esse hanc orationem: addi poterat, eam minime disertam esse. Quid veteribus Criticis visum sit, non memini: ipse fere pronunciare ausim non esse Lysiae hanc orationem, et tamen veram, sed in qua ne umbra quidem deprehendatur eius simplicitatis et venustatis et ordinis, quibus Lysiaca oratio perpetuo insignis esse solet. Ita vel sine exceptione verum erit id, quod Taylorus sentiebat in vita Lysiae p. 55, omnes Lysiae orationes scriptas esse post Triginta viros sub-

Digitized by Google

latos. Sed omissa illa quaestione, ne hoc quidem quemquam affirmaturum esse opinor, orationem integram nobis relictam esse, adeo capite caret, et causae expositione. Hoc tantum probabiliter conficere licet, complures e Quadringentis, alium alia in causa, quam facile reperirent oligarchiae adversarii, in ius vocatos fuisse, et in omnibus illis iudiciis multum valuisse hanc *κατηγορίαν*, quod in Quadringentis fuissent. Et Polystratus quidem, ut conficitur e § 18, absens condemnatus gravi pecunia mulctatus videtur, qua nondum persoluta *ἄτιμος* esset, eamque *ἀτιμίαν* moriens filiis relicturus: conf. § 35. Quodque dicitur § 22. de Polystrato, *ὑμῖν δίκην δέδωκεν εὐθὺς μετὰ τὰ πράγματα*, sic interpretor, statim in ius vocatum fuisse eum, postquam *τῶν πεντακισχιλίων* imperio sublato vetus democratia restituta fuisset: et fortasse ex eodem oligarchiae odio fluxit haud ita multo post notissimum illud Demophanti psephisma. Complures autem de Quadringentis, eos imprimis, qui *μετὰ τὰ πράγματα* solum vertissent, e simili iudicio mansisse aerarii debitores, apparet e Patroclidis psephismate apud Andocidem Myster. § 78. (*καὶ ὅσα ὀνόματα τῶν τετρακοσίων τινὸς ἐγγέγραπται κτέ.*)

Non est in animo dicendi genus ipsum, quod in hac oratione dominatur, aut inventionem, aut argumentorum dispositionem arguere quam longe distent ab artificio Lysiaco: sed tamen in monumento quippe vero, nec ficto, operae pretium est singula quaedam explorare.

Quamobrem, inquit § 3, ille oligarchiam appetivisset? *πότερον ὡς ἡλικίαν εἶχε λέγων τι διαπράττεσθαι παρ' ὑμῖν, ἢ τῷ σώματι πιστεύων, ἵνα ὑβρίζοι εἰς τῶν ὑμετέρων τινά; ἀλλ' ὁρᾶτε αὐτοῦ τὴν ἡλικίαν ἢ καὶ τοὺς ἄλλους ἱκανός ἐστιν ἀποτρέπειν τούτων.* Nihili est in his *ὡς ἡλικίαν εἶχε*, quum ne Graece quidem dicatur *ἡλικίαν ἔχειν*: et ne cui in mentem veniat corrigere *ὡς ἡλικίας εἶχε*, mox suo loco *ἡλικία* in excusatione ponitur. Sed quum alterum, cuius fiducia fieri potuisset ut Polystratus oligarchiam appetivisset, positum dicatur in corporis viribus, quibus is careat propter aetatem; aequum erat ut prius dixisset, quae esset alia facultas qua fretus aliquid obtinere potuisset, itaque addidisset quomodo ei ista facultas deesset. Eo nomine igitur laborat prior pars eius sententiae. Sed ne pos-

Digitized by Google

trema quidem vitio caret. Quid est enim τοὺς ἄλλους? Non affirmo verum me reperisse; sed sententiae vis postulat τοὺς ἀναιδεσάτους, aut τοὺς ὑβριστικωτάτους, aut simile.

Sed progrediens vix quidquam offendo in quo non vel orationis compositio laboret, vel apta sententia frustra quaeratur; concinnitas quidem et elegantia verborum et sententiarum, qua Lysiacae orationes commendari solent, prorsus desideratur. Operam perdat qui ista omnia indicare velit, nedum corrigere conetur. Complura non suo loco dicuntur, fortasse e scribarum socordia, cuius vitii exemplum supra monstravi, cui nunc accedat alterum. Nam quum dixisset defensor »nos »quoque pater ita comparavit ut quam maxime prodessemus »rei publicae (§ 24) καὶ ἐμὲ μὲν εἰς Σικελίαν ἐξέπεμψεν, ὑμῖν δ' οὐκ ἦν, ὥς' εἰδέναι [κατειλεγμένον εἰς] τοὺς ἱππέας, οἷος ἦν τὴν ψυχήν, ἕως τὸ στρατόπεδον σῶν ἦν. ἐπειδὴ δὲ διεφθάρη καὶ ἀνεσώθην εἰς Κατάνην, ἐληζόμην ὁρμώμενος ἐντεῦθεν καὶ τοὺς πολεμίους κακῶς ἐποίουν, ὥστε τῇ θεῷ τε τὰς δεκάτας ἐξαιρεθῆναι πλέον ἢ τριάκοντα μνᾶς, καὶ τοῖς στρατιώταις εἰς σωτηρίαν, ὅσοι ἐν τοῖς πολεμίοις ἦσαν. καὶ ἐπειδὴ Καταναῖοι ἠνάγκαζον ἱππεύειν [ἵππευον καὶ] οὐδενὸς οὐδ' ἐνταῦθα κινδύνου ἀπελιπόμην, ὥς' εἰδέναι ἅπαντας οἷος ἦν τὴν ψυχὴν ἱππεύων τε καὶ ὁπλιτεύων. Statim initio ridicula animadvertitur oppositio: »me quidem pa»ter misit in Siciliam, vos autem scire non poteratis quo »animo essem:" quod postremum adeo absurdum est, si quidem istud iudices, quos alloquitur, scire nullo modo potuerant, et, ut ex sequentibus apparet, in testium fide ponendum erat qui adfuerant (§ 25. 28. 29). Nihil prodest Bekkeri suspicio, verba κατειλεγμένον ἐς τοὺς ἱππέας aptius poni post ἐξέπεμψε· et dubitari potest an h. l. recte fiat equitatus mentio, quoniam post demum ipse commemorat se a Catanaeis coactum esse ἱππεύειν, itaque omnibus constare potuisse quo animo fuisset tum ἱππεύων, tum ὁπλιτεύων, unde quis merito conficiat eum in ipsis Atheniensium castris non ἱππεῦσαι, sed ὁπλιτεῦσαι. Quod autem necessario requirebatur, interiisse videtur, nempe »militiae muneribus se abunde satisfe»cisse quamdiu salvus exercitus esset, tum non minus, post»quam, deleto propemodum exercitu, ipse Catanam evasisset:" (Conf. Thucyd. VII. 85.) quibus nunc recte subiiceretur ὥς' εἰδέ-

Digitized by Google

ναι ἅπαντας (itaque non ὑμᾶς, sed tum commilitones antea in castris, tum Catanaeos) οἷος ἦν τὴν ψυχὴν ἱππεύων τε καὶ ὁπλιτεύων. Propterea suspicor verba illa, initio posita, ὑμῖν δ' οὐκ ἦν — τὴν ψυχήν, nescio quo errore conficta et translata esse ex postrema huius loci parte. Quod autem ita orditur, καὶ ἐμὲ μὲν —, his respondet hoc in § 28, ἀλλὰ μὴν καὶ τὸν ἀδελφὸν τὸν νεώτατον, et § 29. τὸν δὲ πρεσβύτατον —.

Sed taedet alia multis modis turbata et corrupta persequi.

§ 16.

Nec tamen longe discedam ab illis rebus, quas modo illustrare conabar. Veluti Thucydidis locus VIII. 86. ad illa tempora pertinet, ubi narratur Quadringentorum legatos Samum venisse, qui exercitui commendarent oligarchiam et explicarent, addentes, τῶν τε πεντακισχιλίων ὅτι πάντες ἐν τῷ μέρει μεθέξουσιν. De hoc loco disputat Grotius l. c. p. 53. not., ubi contendit, in μεθέξουσιν ex antecedd. intelligendum esse τῆς πόλεως, tum eorum verborum sententiam eandem esse dicit quam post enunciavit Thucydides c. 93. ἐκ τούτων (τῶν πεντακισχιλίων) ἐν μέρει τοὺς τετρακοσίους ἔσεσθαι. Neutrum horum, pace viri acutissimi dicam, probari ullo modo potest. Primum ne per syntaxin quidem licebit intelligere τῆς πόλεως ex antecedentibus. Tum cum recto verborum usu pugnat, si dicitur πόλεως μετέχειν, quandoquidem hoc verbum adiunctum postulat vocabulum quo alicuius rei facultas aut potestas aut consilium significatur: igitur recte dicitur apud Lysiam de Bonis Niciae § 1. δημοκρατουμένης τῆς πόλεως μετεῖναι (non μετέχειν), quoniam, addito illo participio, iuris et conditionis significatio oritur: contra, in eadem oratione § 6. τῆς πολιτείας μετέχειν significat participem esse summi in re publica imperii, (sicut ἔχειν τὴν πολιτείαν est apud Thucydidem VIII. 74.) Rursus ibid. § 19, ubi exstat οὐ πρότερον τῶν ὑμετέρων κινδύνων μετέχοντες (l. μετασχόντες), κίνδυνοι sunt suscepta audacia et plena periculi: atque ita Ergocl. § 13. Et sicut modo πολιτείας μετέχειν, ita πολιτείας μετεῖναι, de eodem imperii iure dicitur apud Lysiam περὶ τοῦ μὴ καταλ. § 3. Porro πραγμάτων μετέχειν et ibid. dicitur § 2, et apud Thucydidem

Digitized by Google

VIII. 89. tum hoc dicitur, tum μετέχειν τῆς ὀλιγαρχίας. Postremo ibid. 75. in τοὺς μετασχόντας, intelligendum vel τῆς ὀλιγαρχίας, vel τοῦ ποιεῖν τὴν ὀλιγαρχίαν.

Quid igitur esse necesse est τῶν πεντακισχιλίων μετέχειν? Nihil aliud nisi participem esse eius vel imperii vel potestatis, quae τοῖς πεντακισχιλίοις tribuatur. Neque attendit Grotius, nisi hoc staret, oriturum esse πάντες τῶν πεντακισχιλίων, quod ne Graecum quidem est pro πάντες οἱ πεντακισχίλιοι. Apparet, opinor, perperam eum deseruisse Arnoldi interpretationem, et repudiandam esse hanc verborum illorum explicationem, quasi idem diceretur quod cap. 93. sic enunciatur, ἐκ τούτων (τῶν πεντακισχιλίων) ἐν μέρει — τοὺς τετρακοσίους ἔσεσθαι. Erant ista prorsus diversa inter se, quod operae pretium est explicare, quo melius Quadringentorum inconstantia et versatile ingenium intelligatur. Iam antequam oligarchiam constituissent, in omnium ore fuerat quid secuturi essent, primum de abroganda mercede, tum οὔτε μεθεκτέον τῶν πραγμάτων πλείοσιν ἢ πεντακισχιλίοις iisque qui opibus et viribus prodesse possent: Thucyd. VIII. 65. fin. Nihil eo continebatur praeter hoc, ut ius suffragii dicendique in concione infinitae multitudini auferretur et certo tantum civium numero concederetur qui eo iure digni censerentur. Tum in concione lex ipsa de constituendo imperio lata et perlata est, ex qua Quadringenti potestatem summam tenerent, sine intercessione aut correctione (ἄρχειν αὐτοκράτορες), et τοὺς πεντακισχιλίους convocarent: ibid. 67—69. Nihil igitur dum definitum erat praeter numerum eorum qui in concionem, si videretur, convocari possent. Interea latebat quinam isti Quinque mille futuri essent, neque eorum catalogus edebatur, pergebantque Quadringenti omnia pro imperio gerere. Sed placandus erat exercitus qui apud Samum erat, quique libertatis studiosissimus nihil magis spectabat quam τὴν τῶν τετρακοσίων τιμωρίαν (Thucyd. ibid. 82). Igitur legati illi qui missi erant παραμυθησόμενοι καὶ ἀναδιδάξοντες τοὺς ἐν τῇ Σάμῳ, quo facilius iis persuaderent non plane tolli τὴν πολιτείαν, nec prorsus excludi multitudinem, sic tum defenderunt illud τῶν πεντακισχιλίων imperium, ut dicerent, omnes per vices istius numeri participes fore, quo scilicet hoc contineretur ut, non sublata de-

Digitized by Google

mocratia, hoc tantum innovaretur, ut non omnes simul in concionem vocarentur, sed per vices πεντακισχίλιοι tantum. Hoc quamquam nihil sedare poterat exasperatos militum animos, maxime, ut suspicor, quod ita mansuri erant Quadringenti αὐτοκράτορες, erat tamen astute excogitatum, quoniam ita ratio haberi videbatur τοῦ δήμου et τοῦ πλήθους. Sed stupidi isti legati fuissent, si id proposuissent, quo ducit Grotii interpretatio illorum verborum, τοὺς πεντακισχιλίους omnes per vices participes fore imperii Quadringentorum. Igitur quum irata multitudo nihil nisi violentum cogitaret, moderatior Alcibiades cum hoc tamen responso dimittebat legatos, se non impedire quo minus potestas esset penes τοὺς πεντακισχιλίους, sed tollendos esse Quadringentos αὐτοκράτορας et instaurandum Senatum Quingentorum, qui ante fuisset, *i. e.* qui quotannis sortitione constitueretur, cum eadem potestatis circumscriptione. Nihil tamen illa praecepta curaverunt; et quum aliquanto post (sicut apud Thucydidem l. c. 93. narratur) hoplitarum animos sibi conciliare cuperent, primum nihil aliud receperunt quam designationem τῶν πεντακισχιλίων, tum ex his, per vices, Quadringentos futuros; in quo fortasse acquiescebant illi hoplitae, sed tamen permultum distabat ab eo, quod legati Sami praedicaverant: tandem, sed gravate, ut opinor, concesserunt de concione habenda in Dionysio περὶ ὁμονοίας. De reliquis vidimus supra in causa Polystrati.

§ 17.

E Quadringentis complures diu mansisse ἀτίμους ex quocumque demum iudicio, id quod supra attigi, apparet e Patroclidis psephismate condito post cladem apud Aegos Potamos, quo psephismate illae ἀτιμίαι remittebantur, cum exceptione tamen eorum, qui solum vertissent. Verba apud Andocidem Myster. § 78. haec sunt: καὶ ὅσα ὀνόματα τῶν τετρακοσίων τινὸς ἐγγέγραπται. tum additur, ἢ ἄλλο τι περὶ τῶν ἐν τῇ ὀλιγαρχίᾳ πραχθέντων ἐστί που γεγραμμένον, πλὴν ὁπόσα ἐν στήλαις γέγραπται τῶν μὴ ἐνθάδε μεινάντων —. Perspicuum esse puto in his non nisi de ipsis Quadringentis agi; neque probare possum Grotium, qui l. c. p. 89. not. intelligit ἄλλο

Digitized by Google

τι (ὄνομα), vultque ita significari, verbi causa, milites qui in Quadringentorum fide mansissent, quos Andocides appellet ibid. § 75. Fieri enim non potest ut probetur ὄνομα περί τινος ἐγγράφεσθαι. Potius credam plura genera ἐγγραφῆς significari, legendumque esse ἢ ἄλλοθι ὑπὲρ τῶν κτέ. id est, »aut alicubi alibi propter gesta in oligarchia nomen cuiusque »inscriptum est." Requiri in talibus praepositionem ὑπέρ, probatur v. c. e Lysia Δημ. καταλ. § 28. ὑπὲρ τῶν παρεληλυθότων.

§ 18.

Lysiae Orationes iterum pervolutans, offendo hic illic aliquanto rectius edenda. Veluti in ipsa illa Δημ. καταλ. § 7. quum legitur πειράσομαι δ' ὑμᾶς διδάξαι οὓς ἡγοῦμαι τῶν πολιτῶν προσήκειν ὀλιγαρχίας ἐπιθυμεῖν καὶ δημοκρατίας, in hoc postremo postulatur, καὶ οὓς δημοκρατίας. Et sic relativum iteratur in Orat. de Invalido § 15.

Ibid. § 14: ἐγὼ γὰρ, ὦ ἄνδρες δικασταί, οὔτε ἐπὶ τῶν τετρακοσίων ἐγενόμην, ἢ τῶν κατηγόρων ὁ βουλόμενος παρελθὼν ἐλεγξάτω. οὐ τοίνυν οὐδ' ἐπειδὴ οἱ δέκα κατέστησαν κτέ. In postremis incongruum est τοίνυν, rectius positum in alia sententiarum consecutione § 16. Hinc necesse est corrigere οὔτ' οὖν οὐδέ —.

Ibid. § 22. quum dixisset imperium tenentibus Trigintaviris concordiam eorum, qui in urbe essent, nocuisse causae exsulum quo minus redirent, addit: ἐπειδὴ δὲ πυνθάνοισθε τοὺς μὲν τρισχιλίους σασιάζοντας ἐκ τοῦ ἄστεος κτέ. In his non dicam vitium indicari verbis ἐκ τοῦ ἄστεος, quamquam sine articulo dicitur ἐξ ἄστεος, infra § 28. et passim, sed apud Xenophontem tamen aliquoties ἐκ τοῦ ἄστεος, contra ἐν ἄστει perpetuo sine articulo dicitur. Sententia postulat ut legatur σασιάζοντας τοὺς ἐξ ἄστεος, sicut de eadem re dicitur apud Xenophontem Hellen. II. 4. 23, τῶν δὲ τρισχιλίων — ταναντίους διεφέροντο πρὸς ἀλλήλους.

In Oratione pro Invalido § 15. dixerat Orator, discernendum esse quos homines conveniat esse ὑβριστάς, quos non conveniat. Non, inquit § 16, pauperes ὑβρίζειν εἰκὸς, neque

Digitized by Google

invalidos, neque iam aetate provectos, ἀλλὰ τοὺς ἔτι νέους καὶ νέαις ταῖς διανοίαις χρωμένους. In loco pereleganti, pro νέαις, requiro νεανικαῖς.

In Oratione contr. Epicratem § 7. legitur, ὥς' εἰ μὲν ἀπο-ψηφιεῖσθε τούτων, οὐδὲν δεινὸν δόξει αὐτοῖς εἶναι ὑμᾶς ἐξαμαρτήσαντας ἐκ τῶν ὑμετέρων ὠφελεῖσθαι. Apparet, nisi fallor, excidisse praepositionem legendumque esse εἰς ὑμᾶς ἐξαμ.

In Orat. contr. Philocratem § 3. ferri non potest, quod de Ergocle dicitur, qui modo ante, quum classis praefectus fuisset, ex peculatus iudicio condemnatus fuerat. Quem, inquit, pluris fecit quam hunc Philocratem? Ecquo familiarius utebatur? οὐ τῶν μὲν ὑμετέρων πολιτῶν αὐτὸν ἐξήγαγε, τῶν δ' αὐτοῦ χρημάτων ταμίαν ἐποίησε; Ineptissimum est, e civibus vestris educere. Nihil aliud Ergocles quam solvit Philocratem militiae onere; legendumque ὁπλιτῶν pro πολιτῶν.

In Orat. contr. Philonem § 15. haec eduntur: ὑπολείπεται τοίνυν αὐτῷ λέγειν ὡς τῷ μὲν σώματι — ἀδύνατος κατέσχ βοηθῆσαι εἰς τὸν Πειραιᾶ, ἀπὸ δὲ τῶν ὑπαρχόντων ἐπαγγειλάμενος αὐτὸς ἢ χρήματ' εἰσενεγκεῖν εἰς τὸ πλῆθος τὸ ὑμέτερον ἢ ὁπλίσαι τινὰς τῶν ἑαυτοῦ δημοτῶν —. Reiskius sensisse videtur claudicare syntaxin, qui coniecerit εἰσενέγκειεν. Equidem Optativorum in his nullam rationem agnosco, corrigamque εἰσήνεγκεν et ὥπλισε. Ἐπαγγείλασθαι in simili re usurpat Xenophon Hellen. I. 6. 12.

Hoc quoque vitium ex eadem oratione tollendum est, quum legitur § 33. de Philone, — ὅτε οὐκ ἠξίωσεν, ὥσπερ νῦν προθύμως κληρωσόμενος ἦλθε, καὶ τότε διαμαχόμενος περὶ αὐτῆς κατασῆναι μεθ' ὑμῶν. Postulatur διαμαχούμενος ὑπὲρ αὐτῆς —.

Ut tandem haec minuta dimittamus, in Orat. Ἀπολ. δωροδ. § 10. extr. vitiose ponitur Lysimachi nomen: legendum est κάλεσον δὲ καὶ Ναυσίμαχον —. Tum in eadem Oratione § 21, ubi est, ἐγὼ δ' ὑμῶν δέομαι — μὴ καταγνῶναι δωροδοκίαν ἐμοῦ, μηδ' ἡγήσασθαι τοσαῦτα χρήματα εἶναι, ἃ ἐγὼ βουληθείην ἄν τι κακὸν τῇ πόλει γενέσθαι, non difficile est agnoscere, propter praecedens AI excidisse ΔΙ, legendumque — εἶναι, δι' ἃ ἐγώ —.

Digitized by Google

§ 19.

Eorum, quae Xenophon Hellen. I. 7. narrat de iudicio praetorum qui victoriam reportaverant apud Arginusas, particulam attigi in Epistola ad Hermannum, quum mihi videretur, si recte memini, non diligentissime exponi a Xenophonte quae istuc pertinerent. In ipso principio eius narrationis Grotium quoque haerere video l. c. p. 180. Sed operae pretium est singula excutere. Quum initio dixisset Xenophon duo de illis praetoribus, Protomachum et Aristogenem, non rediisse Athenas, ita pergit: *τῶν δὲ ἓξ καταπλευσάντων — Ἀρχέδημος τότε προεσηκὼς ἐν Ἀθήναις, καὶ τῆς Δεκελείας ἐπιμελούμενος, Ἐρασινίδῃ ἐπιβολὴν ἐπιβαλὼν κατηγόρει ἐν δικαστηρίῳ, φάσκων ἐξ Ἑλλησπόντου αὐτὸν ἔχειν χρήματα ὄντα τοῦ δήμου. κατηγόρει δὲ καὶ περὶ τῆς στρατηγίας. καὶ ἔδοξε τῷ δικαστηρίῳ δῆσαι τὸν Ἐρασινίδην.* Nihil in his convenit cum iis, quae aliunde cognita et indubitata sunt. Inutile est quaerere quis fuerit iste Archedemus: sed quum dicitur *προεσηκὼς ἐν Ἀθήναις*, unumquemque qui Graece noverit et hoc adiectum offendat necesse est, et quod desideratur genitivus cum illo participio iungendus. Androcles quidem appellatur *τοῦ δήμου μάλιστα προεστώς*, apud Thucydidem VIII. 65, et quid sit *προεστάναι τοῦ δήμου* intelligitur ex eodem VI. 28, sicut *τοὺς τοῦ δήμου προεστηκότας* appellat Lysias Agorat. § 7, qui *προστάται τοῦ δήμου* appellantur Thucydidi VIII. 89. VI. 35; absolute quidem hoc usurpari non puto. Scribere potuit Xenophon *προεστὼς τοῦ δήμου ἐν εὐθύναις*. — Difficilius aliquanto est de eo pronunciare, quod statim de eodem Archedemo additur, *καὶ τῆς Δεκελείας ἐπιμελούμενος*. Boeckhius (cuius alteram editionem Oecon. Civ. Athen., quum sua ederet, ignorasse videtur Grotius) amplectitur L. Dindorfii correctionem, sic legere iubentis, *Ἀρχέδημος ὁ τοῦ δήμου τότε προεσηκὼς καὶ τῆς διωβελίας ἐπιμελόμενος*. vid. Boeckh. I. p. 311. In hac correctione primum hoc mihi displicet, quod articulum *ὁ* praeposuit reliquis, quasi illa populi *προσασία* certum quoddam munus fuisset. Tum, quod omisit *ἐν Ἀθήναις*, exspectasses aliquam certe rationem redditam esse. Postremam correctionem (*διωβελίας*) ita defendit et explicat

Digitized by Google

Boeckhius, ut dicat, demagogi praecipuum officium esse curam gerere τοῦ θεωρικοῦ, et Archedemum accusasse Erasinidem, quod pecuniam ex Hellesponto haberet, quae aerario deberetur: quid autem magis aequum esse quam ut sumamus Archedemum illam pecuniam et mulctam Erasinidis distribuere voluisse, ideoque tangi eum ex obliquo a Xenophonte, quasi cura διωβελίας aut τοῦ θεωρικοῦ duceretur: tum addit, fieri posse ut ea cura magistratui cuidam mandata fuerit; tum nihil impedire quo minus Archedemus Hellenotamias esset. Hucusque Boeckhius, cuius argumentationem Latine reddere operam dedi. Quare cuncta ista mirabilia mihi videantur, nihil est cur reticeam.

Non equidem improbo διωβελίας appellationem ad duo obolos referri, qui ex Theorico tribui solebant, quod imprimis confirmatur illo loco περὶ Συντάξεως p. 169. init., quem indicat Boeckhius: sed quum ὁ ἐπιμελόμενος vix dicatur nisi de certo magistratu, quum praeterea, ut constat, ipsa illa merces ex ea pecunia solveretur, quam tenebant Hellenotamiae, totumque hoc institutum μισθοφορᾶς veteri lege niteretur, quam instauraverant Athenienses post Quadringentos primum, tum τοὺς πεντακισχιλίους, sublatos, non intelligo qualis eius rei peculiaris cura cogitari possit, quae scilicet hoc quoque ageret, ut aerarii debitores persequeretur, quale quiddam in Archedemo intelligere videtur Boeckhius: nihil certe eius generis deprehenditur in eorum magistratuum descriptione qui ἐπὶ τῷ θεωρικοῦ appellabantur: conf. Boeckh. lib. cit. II. 7. p. 249. sqq. Neque hoc omittendum est, sine exemplo istiusmodi magistratum participio (ἐπιμελόμενος) designari, potiusque, ut in aliis negotiis, ἐπιμελητὴν appellandum fuisse. Fac tamen non contendere Boeckhium, ut magistratus fuerit Archedemus, sed hoc dixerit Xenophon, eum defendere ac tueri tantum voluisse istius aerarii copiam: sed nemo dicat in ea re ἐπιμελεῖσθαι, quemadmodum nemo dicat πολιτείας, aut ἐλευθερίας ἐπιμελεῖσθαι.

Postremo vehementer dubito an διωβελίας vocabulo obiectum curae aut potestatis publicae indicari potuerit, quoniam ea non complexus quidam universi negotii significatur, sed διωβελία nihil aliud est nisi ipsi duo oboli, qui singulis tribue-

Digitized by Google

bantur, quae eadem ratio valet in ἐπωβελίας vocabulo. Itaque neque apud Aristotelem, neque in Inscriptionibus, quo nos remittit Boeckhius, διωβελία intelligi potest institutum quoddam, a peculiari magistratu regendum, sed ipsum illud est, quod singulis de aerario tribuitur, quemadmodum in Inscriptionibus σῖτος commemoratur equitibus tribuendus, neque usquam appellatur σίτου ἐπιμελόμενος. Donec ista expedientur, licebit mihi, spero, Dindorfii coniecturam ut minus consideratam repudiare, et exspectandus est, qui inexplicabili illi Δεκελείας aliud substituendum excogitet. Non reticebo tamen ea, quae Archedemi nomini subiiciuntur fere inepta mihi videri. Quid attinebat huius hominis singularem quamdam potestatem describere? Non solet ita Xenophon, ubi Athenarum res explicat. Quid porro est illud, quod de isto Archedemo dicitur, eum Erasinidi ἐπιβολὴν ἐπιβαλεῖν? Erat ea potestas certorum magistratuum, et plerumque excludebat causae disceptationem in tribunali, quae ipsa tamen h. l. cum illa mulcta coniungi videtur (κατηγόρει ἐν δικαστηρίῳ). Sed, quae crimina in Erasinidem coniiciebat Archedemus, ἐξ Ἑλλησπόντου αὐτὸν ἔχειν χρήματα ὄντα τοῦ δήμου, tum περὶ τῆς στρατηγίας, tanta erant ut nullo modo per ἐπιβολὴν vindicari possent. Quo consilio igitur istius ἐπιβολῆς facta mentio est? — Sed ne ea quidem quae sequuntur quo modo expediam reperio. In diligenti verborum interpretatione haec dici videmus: »sex illos praetores Archedemus, Erasinidi multa irrogata, »accusabat in tribunali, contendens eum (igitur Erasinidem, »non sex illos) pecuniam publicam tenere:" et de hoc uno nunc sermonem esse confirmatur sequentibus, in quibus dicitur, »tribunali visum esse in vincula coniicere Erasinidem." Dicendumne est verba illa τῶν δὲ ἐξ καταπλευσάντων sic interpretanda esse, »ex iis qui domum reverterunt?" Vix probem. Manet autem hoc, ut quaerendum sit, unde et ex qua actione Erasinides in ius vocatus fuerit: quamquam si in εὐθύναις crimen peculatus obiectum esse ponamus, necessario hoc in tribunali disceptandum fuit, neque absonum est ut ibidem περὶ τῆς στρατηγίας accusaverit Archedemus: hoc tantum novum est, quod nullam aliam, praeter δεσμὸν, poenam in eo crimine pronuntiavit tribunal. Tanto magis haec vere mirabilia ap-

Digitized by Google

pellari possunt, quod ipsa locutio (ἔδοξε τῷ δικαστηρίῳ) non tantum minus solemnis, sed impropria etiam est, quandoquidem istud ἔδοξε de Senatus tantum et populi decretis dicitur, de tribunalis autem sententia dici oportebat δεσμὸς κατεγνώσθη. Nihil horum exploratum est a Grotio l. c. p. 180. seq.: nihilominus non difficile erat demonstrare, δεσμὸν non esse poenam a tribunali pronuntiandam.

Statim sequitur apud Xenophontem, μετὰ δὲ ταῦτα ἐν τῇ βουλῇ διηγοῦντο οἱ στρατηγοὶ περί τε τῆς ναυμαχίας καὶ τοῦ μεγέθους τοῦ χειμῶνος. Igitur, quum haec fierent, iam factum erat iudicium Erasinidis, isque in carcerem traditus, ita ut nunc quinque tantum praetores in senatu de rebus gestis explicare potuerint. Tamen in illo populi iudicio sex damnati sunt (ut est apud Xenophontem l. c. § 38), et Erasinides ita bis damnatus fuerit necesse est. De ipsis praetoribus, non ut solet, dicitur διηγοῦντο ἐν τῇ βουλῇ. Dicebantur plerumque ἀπαγγέλλειν qui in Senatu aut in concione referrent quae ab ipsis gesta essent, vel in legatione, vel in imperio. Quod autem additur, καὶ τοῦ μεγέθους τοῦ χειμῶνος, videntur iam tum praetores defendisse id quod omisissent. Sed quum in eodem Senatu decretum, auctore Timocrate, narretur, praetores vinctos populo tradendos esse, necessario prius exstitisse oportet εἰσαγγελίαν quamdam, et κατηγορίας τῶν στρατηγῶν, fierique potest ut Xenophon significare voluerit, harum criminationum in Senatu auctorem fuisse Timocratem: et Τιμοκράτους εἰπόντος tum demum proprie dicitur, si psephisma conditur, sicuti § 9. Καλλιξένου εἰπόντος. Credibile tamen non est Senatum in ea re quidquam decrevisse nisi audita disceptatione inter praetores et eos qui proditum officium iis obiicerent: non fuit illud iudicium (κρίσις), neque praetores ad illam disceptationem citati fuerunt, ut interpretatur Grotius [2]).

Timocratis autem illud decretum, ex quo, ut Xenophon tradit, ἡ βουλὴ ἔδησε quinque praetores, videndum est an cum illorum temporum institutis conveniat. Quae esset Senatus in

2) p. 180. fin. » — before the generals were summoned before the Senate »to give their formal exposition etc. — "

Digitized by Google

istiusmodi negotiis potestas, novimus e iureiurando Senatorio, cuius celebratam particulam exponit Demosthenes Timocrat. p. 745—747. Perspicuum est ex illa disputatione, in carcerem tradendi absolutam potestatem fuisse tributam τοῖς δικαστηρίοις, Senatum autem, quos in custodiam tradi vellet, iis liberum relinquere debuisse fideiussores (ἐγγυητάς) dare, praeterquam si quis deprehensus esset ἐπὶ προδοσίᾳ τῆς πόλεως ἢ ἐπὶ καταλύσει τοῦ δήμου, ἢ τέλος τι πριάμενος — μὴ καταβάλλῃ. Hinc iure suo, aliquot annis post, Senatus psephisma condidit de prehendendo Agorato: vid. Lysias Agorat. § 22 sq., quamquam missi Senatores eum sponsoribus concesserunt. Et videtur penes Senatum fuisse utrum sponsores admitterentur necne: itaque quum primum in concione causam defendissent praetores, ἐβούλοντο, inquit Xenophon § 7, πολλοὶ τῶν ἰδιωτῶν ἐγγυᾶσθαι ἀνιστάμενοι, quod non alio pertinere potuit, nisi uti iam comprehensi praetores datis sponsoribus solverentur. Sed causa tam gravis videbatur Senatui, ut per interpretationem non dubitaret eam eiusdem generis iudicare atque προδοσίαν τῆς πόλεως. Omnino in gravioribus criminibus facile excogitabant eiusmodi formulam, quae sine ullo negotio dilatari posset, ut quaevis delicta comprehenderet. Quae enim extraordinaria erant, quaeque nulla certa lex regebat, in iis eam formam iudiciorum plerumque sequebantur, quae definita esset certis quibusdam delictis. Hinc explicandum quod Euryptolemus commendabat, ut secundum Canoni psephisma vellent κρίνειν τοὺς στρατηγούς. Sed Canoni psephisma non ipsum illud praetorum delictum indicabat, quum huius esset sententiae, ἐάν τις τὸν τῶν Ἀθηναίων δῆμον ἀδικῇ, δεδεμένον ἀποδικεῖν ἐν τῷ δήμῳ. Xenophon § 21: in quo exemplo participium δεδεμένον arguit, in huiusmodi causis Senatum liberam habuisse potestatem in carcerem tradendi; nec nisi ita esset, potuissent praetores, ex illo psephismate, ἐς τὸν δῆμον παραδοθῆναι: Xenoph. § 3. Igitur in praetoribus Senatus usus est ea potestate, quae non nisi in gravissimis delictis concessa erat, nec praetoribus sponsores dare licuit, quod ipsum civibus cautum erat ἀκρίτοις, ἵνα μὴ διὰ τὸ δεδέσθαι χεῖρον ἀναγκάζοιντο ἀγωνίζεσθαι ἢ καὶ παντάπασιν ἀπαράσκευοι εἶεν. Demosth. Timocrat. p. 745. Hanc igitur iniquam conditionem impositam

Digitized by Google

fuisse videmus praetoribus. Et e Timocratis psephismate non, ut in aliis causis, iudicium mandabatur Thesmothetis et τῷ δικαστηρίῳ, sed definiebatur ut κρίσις fieret ἐν τῷ δήμῳ, ubi qui vellet accusaret, sicut fieri solebat in iis iudiciis, quae publice suscipiebantur, non per γραφὴν unius cuiusdam actoris instituebantur. Accusatorum princeps erat Theramenes, qui ipse trierarchus fuerat in illo proelio: de quo haec verba attendenda sunt Xenophontis § 4. δικαίους εἶναι (τοὺς στρατηγοὺς) λέγων λόγον ὑποσχεῖν, διότι οὐκ ἀνείλοντο τοὺς ναυαγούς. i. e. praetores culpam contraxisse, ἀδικεῖν, quod naufragos non servassent. Additur, ὅτι μὲν γὰρ οὐδενὸς ἄλλου καθήπτοντο, ἐπισολὴν ἐπεδείκνυ μαρτύριον, καὶ (fort. leg. ἦν) ἔπεμψαν οἱ στρατηγοὶ ἐς τὴν βουλὴν καὶ ἐς τὸν δῆμον, ἄλλο οὐδὲν αἰτιώμενοι ἢ τὸν χειμῶνα. Igitur, quod in controversiam veniebat, cuius dirimendae causa praetores παρεδόθησαν ἐς τὸν δῆμον (non statim ut κρίσις institueretur), utrum in iudicium vocandi essent (λόγον ὑπέχειν, ut § 34.) quod naufragos non sustulissent, quum nihil excusarent praeter vim tempestatis, nec ne, id propterea dirimendum erat, quoniam nulla lex erat, quae hoc delictum ipsis verbis indicaret et comprehenderet, si quidem neque ea προδοσία erat, neque κατάλυσις, neque ἀπάτησις τοῦ δήμου. Non fuisse hanc veri nominis κρίσιν inde quoque coniicere licet, quod praetoribus in ea concione οὐ προὐτέθη λόγος κατὰ τὸν νόμον, nec nisi breviter singulis defendere se concedebatur: § 5. Legitima dicendi forma, si κρίσις spectaretur, fuisset ὅτι χρὴ κρίνεσθαι ἐν τῷ δήμῳ. Igitur in prima illa concione non nisi altercatio fieri potuit, neque de sententia certa populus in suffragia mitti; ideoque res in aliam concionem relata est, quum hoc tantum Senatui mandaretur, ut προβούλευμα afferret ὅτῳ τρόπῳ οἱ ἄνδρες κρίνοιντο, i. e. ad quam normam huius novae causae iudicium esset instituendum, ita ut primum quaereretur utrum viderentur praetores ἀδικεῖν, tum quae poena esset definienda. Quod autem addit Xenophon § 7, tum sero iam fuisse, ita ut manuum suffragia conspici facile non potuissent, non inepte quidem Grotius p. 191. inde conficit, multorum orationibus tempus absumi debuisse, non tamen negligendum erat

Digitized by Google

mense Octobri, in quem illa concio incidebat, non adeo sero advesperavisse.

De Apaturiis, quae exceperunt illam priorem concionem, nihil attinet disputare: sed discedo a Grotio quum interpretatur haec verba Xenophontis § 8. *οἱ περὶ τὸν Θηραμένην παρεσκεύασαν ἀνθρώπους μέλανα ἱμάτια ἔχοντας καὶ ἐν χρῷ κεκαρμένους πολλοὺς ἐν ταύτῃ τῇ ἑορτῇ, ἵνα πρὸς τὴν ἐκκλησίαν ἥκοιεν, ὡς δὴ ξυγγενεῖς ὄντες τῶν ἀπολωλότων* [3]) —. Non est in istis hominibus ullus simulatus luctus intelligendus, quem argento conduxisset Theramenes, neque hoc inest in verbo *παρασκευάζειν*, nec quidquam aliud est *παρασκευὴ*, sicut *παράταξις* (ut et aliis Oratorum locis, et initio Ctesiphonteae) nisi comparatio et excitatio multorum, ut praesentia sua suffragationem praestarent, suscepta a causae actore. Sine ulla corruptionis suspicione intelligimus haec plane dici a Thucydide III. 36, in causa Mytilenaeorum, *παρεσκεύασαν τοὺς ἐν τέλει ὥςε αὖθις γνώμας προθεῖναι καὶ ἔπεισαν ῥᾷον* —: eodemque modo de Pisandro in conspiratione tollendae democratiae, *παρασκευάσαι* ponitur VIII. 54. fin. Theramenes igitur, quique eodem animo erant in praetores, nihil malis artibus usi sunt, feceruntque id quod fieri et solebat et licebat, neque ea *παρασκευῇ* commemoranda ullam invidiam illis conflare voluit Xenophon, ut perperam Grotius suspicatur. In hoc quoque, nisi vehementer fallor, discedit vir eruditissimus a simplici sententia verborum Xenophontis, quod putat istos homines luctu squalidos comparatos dici a Theramene, ut sic Apaturiis interessent; contra, qui istic cum luctus indiciis essent, hos perduxisse eum dicitur, ut, quod ipsi fortasse omisissent, eo habitu in concionem venirent, itaque reliquorum civium animos et misericordiam commoverent, quasi omnes tanto numero cognati essent eorum qui periissent, quamquam ex iis multi alios lugerent.

Dicitur praeterea Theramenes *πεῖσαι Καλλίξενον ἐν τῇ βουλῇ κατηγορεῖν τῶν στρατηγῶν* § 8, in quo abutitur Xenophon verbo

3) Grotius p. 198, »Xenophon in his narration describes this burst of feeling at the Apaturia as false and factitious, and the men in mourning as a number of hired impostors, got up by the artifice of Theramenes.

Digitized by Google

κατηγορεῖν. Ipsae enim κατηγορίαι, ut statim post in ipso Callixeni psephismate dicitur, iam in prima concione auditae fuerant; nunc autem nihil a Senatu postulabatur praeterquam ut auctor esset populo ὅτῳ τρόπῳ οἱ ἄνδρες κρίνοιντο, quod ipsum vel ita definire licebat, ut iusta, quae lege deberentur, reis concederentur, vel ut iis sublatis ipsi in deteriori conditione essent: postremum hoc, ut apparet, pertulit Callixenus, sed neque hoc erat κατηγορεῖν, neque, quod fortasse cui in mentem veniat, κακηγορεῖν, et exspectasses ἀπολλύναι τοὺς στρατηγούς.

Callixeni psephisma, quo continebatur ἡ τῆς βουλῆς γνώμη ad populum deferenda, recitatur omissa solemni formula quae perpetuo psephismatis praemitti solebat, in qua fuerat hoc, Καλλίξενος εἶπε. Hoc postremum indicavit Xenophon verbis Καλλιξένου εἰπόντος. Non attendit satis hoc Grotius, quum exponebat »hoc psephisma in concione recitatum et latum esse »ab ipso Callixeno [4])." Primum nullum ferebatur psephisma, nisi praeposito nomine auctoris, sine quo vanum fuisset institutum παρανόμων γραφῆς, cuius metu admodum impedita fuit Athenis dicendi libertas: tum non auctor recitabat in concione, sed recitandum dabatur vel γραμματεῖ, vel uni de proëdris. Conf. quae dixi supra § 15. pag. 172.

Et quandoquidem semel ingressi sumus Xenophonteae narrationis in hac miserabili causa explorationem, nolo reticere aliquid hoc loco turbatum mihi videri, ubi post recitationem istius psephismatis, haec subiiciuntur, § 11: παρῆλθε δέ τις ἐς τὴν ἐκκλησίαν, φάσκων, ἐπὶ τεύχους ἀλφίτων σωθῆναι· ἐπιστέλλειν δ' αὐτῷ τοὺς ἀπολλυμένους, ἐὰν σωθῇ, ἀπαγγεῖλαι τῷ δήμῳ, ὅτι οἱ στρατηγοὶ οὐκ ἀνείλοντο τοὺς ἀρίστους ὑπὲρ τῆς πατρίδος γενομένους. Haec ubi reddit Grotius [5]), hoc ordine facit, ut videatur factum esse postquam Lyciscus minis deterruisset Euryptolemum, quo minus Callixenum παρανόμων in ius vocaret. Et sane quae de Euryptolemo narrantur, necessario statim post recitatum psephisma facta sunt, omnisque

4) p. 195: »as soon as the assembly met, it was read and moved by Kallixenus himself, as coming from the Senate —."

5) p. 198 sq.

Digitized by Google

contentio continuo fuit de eo, utrum psephisma legum severitatem et aequitatem servaret, nec ne. Igitur non tantum istius hominis denuntiatio non erat huius loci, sed omnino nihil attingebat praesentem contentionem. Ideo miror rem ita exponi, quasi iste ad verba facienda ad populum prodiisset, et demonstrari hoc inesse in verbo παρῆλθε. Non attendit ista, παριέναι, παρελθεῖν, παρελθών, ubi narrentur ea quae concionis essent, (sicut Thucydid, III. 36 et 41.) aut absolute dici solita esse, aut addito ἐπὶ τὸ βῆμα, numquam addi potuisse εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Igitur apud Thucydidem VI. 25. dicitur παρελθών τις τῶν Ἀθηναίων, sed in ipsa deliberatione, quae instituta erat, cum Niciae interpellatione, qui modo verba fecerat. Xenophon autem hoc loco nihil, ut mihi videtur, commemorare potuit, nisi accessisse quemdam in concionem, qui quam plurimos posset excitaret adversus praetores, narrando quid sibi accidisset: accedit quod illud ipsum nunc quidem in controversiam non veniebat, quippe constabat τοὺς ναυαγοὺς non servatos esse a praetoribus, sed utrum hi defendere hoc nec ne possent. Concedo igitur Grotio alios quoque tum fuisse, qui alia eiusdem generis narrarent, aut dictitarent; sed erant hae querelae in multitudine sparsae, non orationes ex superiori loco ad populum habitae.

De Canoni psephismate, cuius diligentiam Euryptolemus servari postulabat in hac causa praetorum, ita dissentio a Grotio, ut non putem eius praescriptis contineri illud δίχα ἕκαστον κρίνεσθαι. Primum, nihil eius generis apparet in iis verbis, quibus Euryptolemus § 21 eius psephismatis capita describit: quod si fuisset non sane illud omisisset ad suam sententiam commendandam. Tum si quid huiusmodi illo psephismate praeceptum fuisset, non alterutrum fieri posse concessisset Euryptolemus in praecedentibus verbis (§ 20. τοὺς ἀδικοῦντας κολάσεσθε ἢ ἂν βούλησθε δίκῃ, καὶ ἅμα πάντας, καὶ καθ' ἕνα ἕκαστον). Postremo, ubi brevissime Euryptolemi γνώμη enunciatur § 37. et dicitur κατὰ τὸ Κανόνου ψήφισμα κρίνεσθαι τοὺς ἄνδρας, δίχα ἕκαστον, perspicuum est, δίχα ἕκαστον, addi de ipsius Euryptolemi sententia, nec contineri illo psephismate, quemadmodum supra iam, § 24, post aliarum quo-

Digitized by Google

que legum mentionem, addiderat de suo *καθ' ἕνα ἕκαστον*, quum hoc praesertim nulla usquam lege, quantum memini, praeceptum fuerit. Haec igitur Euryptolemi sententia, quam ipse scripto consignatam prytanibus tradidisse putandus est (*ἔγραψε γνώμην*), ut de ea populus in suffragium mitteretur, adversabatur ei, quam Senatus tulerat, quae praeterquam quod criminis disceptationem tollebat, hoc quoque continebat ut de omnibus *μιᾷ ψήφῳ* pronuntiaretur.

Hoc postremum igitur, contrarium legibus omnibus, quibus civium iura et libertas defendebantur, in primis tyrannicum, recte noluit Socrates *ἐπιψηφίζειν*, utpote *παρὰ τοὺς νόμους* (sicut dicitur in Memor. Socrat. I. 1. 18. conf. IV. 2. 2, ubi corrigendum *ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ*) et, quod eodem redit, negabat se nisi *κατὰ νόμον ποιήσειν*, ut dicitur Hellen. l. c. § 15. Eodem modo leges violatas esse conqueritur Lysias Contr. Eratosth. § 52, ubi hunc accusat *τριακοσίους τῶν πολιτῶν ἀπαγαγεῖν εἰς τὸ δεσμωτήριον καὶ μιᾷ ψήφῳ αὐτῶν ἁπάντων θάνατον καταψηφίσασθαι*. Servare solitos esse vel proëdros vel prytanes, quid ex legibus liceret *ἐπιψηφίζειν*, intelligitur e Demosthen. Timocrat. p. 749. init.

Ceterum non tantum in Canoni psephismate, sed per totam normam iudiciorum Athenis hoc servabatur, *κρίσιν* eo contineri maxime, ut iusta criminis disceptatio concederetur, ideoque tyrannicum esse *ἄκριτον* damnare: quod ne everteretur vel negligentia vel pravo studio iudicum, horum iureiurando hoc quoque continebatur, *ἀκροάσομαι τοῦ τε κατηγόρου καὶ τοῦ ἀπολογουμένου ἀμφοῖν*. Demosth. Timocrat. p. 747. a qua norma in uno discedebatur ostracismo, sicuti recte observatur ab Andocide qui dicitur contr. Alcib. § 3.

Quoniam ea disputatio cum hoc loco coniungi solet a viris doctis, verbo dicamus de Aristophane Eccles. 1089—91, quo uno loco, praeter Xenophonteum, Canoni psephismatis memoria servata est. Contra Thirlwallum contendit Grotius [6]), iuvenem illum non cum rei conditione, sed cum tribunali se conferre, ita ut per iocum *βινεῖν* ponatur pro *κρίνειν*, dicat-

6) p. 197.

Digitized by Google

que ille »necesse nunc esse ut in duas partes dividatur, si»cut tribunal iudicans ex Canoni psephismate, ut hoc negotio »fungatur;" utque quaerat, »quomodo fieri possit ut utrique »simul operam det." In hac interpretatione statim hoc offendit, quod cum tribunali se confert iuvenis ille, quae similitudo nulla esse potest: quid porro magis aequum est, quam ut cogitetur de reo, cum cuius conditione suam conferat iuvenis? qui praesertim prehensus et ἑλκόμενος in diversa non habeat quo se vertat. Accedit quod illa tribunalis similitudo nihil magis Canoni psephismati, quam cuivis alii iudiciorum legi conveniret, quum tamen necesse sit ut similitudo in eo quaeratur, quod istud psephisma peculiare habuerit. Sed in ipso illo psephismate, quantum eius nobis cognitum est e Xenophonte, hoc unum proprium fuisse videtur, oportere reum δεδεμένον ἀποδικεῖν, quod participium ille ludens mutat in διαλελημμένον.

Euryptolemi elegans et prudens oratio luculenter exponitur a Grotio [7]), sed pauca quaedam attendenda restant. Statim ab initio § 16, prae se fert velle se partim accusare Periclem et Diomedontem, partim defendere, partim ea commendare quae utilia sint. Tum pergit § 17. hoc modo: κατηγορῶ μὲν οὖν αὐτῶν, ὅτι ἔπεισαν τοὺς ξυνάρχοντας βουλομένους πέμπειν γράμματα τῇ τε βουλῇ καὶ ὑμῖν, ὅτι ἐπέταξαν τῷ Θηραμένει καὶ Θρασυβούλῳ — ἀνελέσθαι τοὺς ναυαγούς, οἱ δὲ οὐκ ἀνείλοντο. Εἶτα νῦν τὴν αἰτίαν κοινὴν ἔχουσιν ἐκείνων ἰδίᾳ ἁμαρτόντων· καὶ ἀντὶ τῆς τότε φιλανθρωπίας νῦν ὑπ' ἐκείνων τε καί τινων ἄλλων ἐπιβουλευόμενοι κινδυνεύουσιν ἀπολέσθαι. Apparet Periclis et Diomedontis φιλανθρωπίαν hanc intelligi, quod noluissent eas literas publicas domum mitti, e quibus constaret negotium a praetoribus mandatum fuisse istis trierarchis, quos non perfecisse istud. In hac necessaria sententia molestum est ἔπεισαν, de quo tamen assentire nequeo Grotio p. 184, accipiendum esse et posse accipi, tamquam si esset ἀνέπεισαν· nihil efficitur exemplo Thucydidis III. 32, ubi ἐπείσθη longe diversam habet rationem, Credo Xenophontem voluisse οὐκ εἴασαν.

7) p. 201. sq.

Digitized by Google

In iis quae statim sequuntur, tollenda est prava distinctio, quae divellit in Editionibus ea, quae arctissime cohaerent, hoc modo: *οὐκ ἂν ὑμεῖς γ' ἐμοὶ πείθησθε τὰ δίκαια καὶ ὅσια ποιοῦντες, καὶ ὅθεν μάλις' ἀληθῆ πεύσεσθε κτὲ.*

Quum dixisset velle se ut secundum Canoni psephisma praetores iudicarentur, cuius aequitatem laudaverat, addit: *τοῦτο δ' εἰ βούλεσθε, κατὰ τοῦτον τὸν νόμον κρίνατε, ὅς ἐστιν ἐπὶ τοῖς ἱεροσύλοις καὶ προδόταις.* Statim absurdum videri debet, si dixisset *τοῦτο* (i. e. *κατὰ τὸ Κανώνου ψήφισμα κρίνεσθαι τοὺς ἄνδρας*) *εἰ βούλεσθε*, iudicate eos secundum aliam legem. Suspicor tamen non nisi hoc voluisse Euryptolemum, quum reliquae leges postularent *κριθῆναι ἐν δικαστηρίῳ*, ideo nunc, quum populus *τῇ κρίσει* fungi vellet, valere oportere Canoni psephisma, in quo populi iudicium sumeretur, et praescriberetur reum *δεδεμένον ἀποδικεῖν ἐν τῷ δήμῳ*. Itaque, quum postremo § 37. ipse praeferat Canoni psephisma, nunc autem optionem facere videatur utra lege uti vellet populus in praetorum crimine, necesse erit corrigere *τοῦτο δ' εἰ μὴ βούλεσθε* —.

Turbatum est in § 28. Dixerat, si Callixeni psephisma probabitis, fieri potest ut insontem condemnetis, *μεταμελήσει δ' ὕστερον*. Tum subiicitur, *ἀναμνήσθητε ὡς ἀλγεινὸν καὶ ἀνωφελὲς ἤδη ἐστί· πρὸς δ' ἔτι καὶ περὶ θανάτου ἀνθρώπους ἡμαρτηκότες*. Nullo modo haec sibi constare, apertum est. Intelligerem si hoc modo scriptum esset: *τότε δ' αἰσθήσεσθε ὡς ἀλγεινὸν καὶ ἀνωφελὲς ἡ μετάνοιά ἐστι, πρὸς δ' ἔτι καὶ περὶ θανάτου εἰς ἀνθρώπους ἡμαρτηκότες*. Conf. § 20.

Quum populus in suffragia mitteretur, utram sententiam, Euryptolemi an Senatus probaret, primum accepta est Euryptolemi sententia: sed *ὑπομοσαμένου Μενεκλέους καὶ πάλιν διαχειροτονίας γενομένης, ἔκριναν τὴν τῆς βουλῆς*. Non videntur

---

8) p. 203. »It seems to me here to denote, an obiection taken on formal grounds, and sustained by oath either tendered or actually taken, to the decision of the prytanes, or presidents. These latter had to declare on wich side the show of hands in the assembly preponderated: but there surely must have been some power of calling in question their decision, if they declared falsely, or if they put the question in a treacherous perplexing or obscure manner etc."

Digitized by Google

consentire viri docti de eo, qualis fuerit illa Meneclis ὑπωμοσία, et quid spectaverit. Postremo Grotius [8]) sic eam interpretatur, ut fieret obiectio, iureiurando firmata, qua usus esset Menecles contra id quod prytanes proclamassent, quaque eorum fidem in dubium vocasset, itaque coëgisset eos populum iterum in suffragia mittere. Nihil in omni iudiciorum disciplina, qualem Athenis obtinuisse novimus, reperio quod illam opinionem tueatur. Una et simplex ratio est ὑπωμοσίας, nempe quae continebat denunciationem instituendae παρανόμων γραφῆς adversus psephismatis auctorem. Huius denunciationis tanta erat vis, ut etiam quod suffragiis acceptum et probatum esset irritum redderet, donec de ea causa iudices ἐν δικαστηρίῳ pronuntiavissent, si quidem heliastae erant correctores concionis, et τὸ δικαστήριον ἁπάντων κυριώτατον. Erat igitur ὑπωμοσία quasi provocatio a concione ad iudicum potestatem, et Menecles nunc eodem auxilio utebatur adversus Euryptolemum, quo hic, modo ante, sed frustra, usus erat adversus Callixenum, § 12. Sed quemadmodum tunc Euryptolemo reclamabat turbulenta multitudo, ita nunc Menecli favebat, eodemque terrore prytanes adductos esse intelligo, ut statim de Senatus psephismate populum in suffragia mitterent (conf. § 15), nec tanto multitudinis studio consentaneum erat ut res in aliam concionem reiiceretur: quin ipsa condemnatio (§ 38. καὶ μετὰ ταῦτα κατεψηφίσαντο —) in tanta festinatione continuo secuta est.

De postrema parte huius narrationis Xenophonteae dixi nonnulla in Epistola ad Hermannum versus finem. Quum dicitur ἐψηφίσαντο προβολὰς εἶναι, discreditur ab ingenio τῆς προβολῆς, quam unusquisque προβάλλεσθαι poterat in quemcumque vellet, quamque si populus probaret dicebatur καταχειροτονεῖν τοῦ προβληθέντος, sicut e Demosthenis Midiana init. cognitum est. Propterea ne cogitari quidem potest psephisma, quo decretum esset in genere ut fierent προβολαί in eos qui populum decepissent, quemadmodum Grotius probare videtur p. 205. Non indigebat προβολὴ concionis auctoritate; sed, quam quis proferret, eam concio χειροτονίᾳ probare poterat, ita ut ὁ προβληθεὶς iudicio tribunalis destinaretur, et, ut in Xenophonte videmus, nunc quidem addito, ut statim sponsores daret,

Digitized by Google

non ἐὰν κριθῶσιν, sicut edi solet, sed ἕως ἂν κριθῶσιν, ut corrigendum est.

Inter eos, quos illae προβολαὶ attingerent, non videtur fuisse Theramenes, quamquam princeps fuerat eorum qui praetores accusarant; sed nullius ipse psephismatis auctor fuerat, neque ὑπωμοσίαν attulerat. Itaque videmus eum sequenti anno, quum numerum praetorum augerent Athenienses, crearentque Menandrum, Tydeum, Cephisodotum πρὸς τοῖς ὑπάρχουσι (Xenoph. Hellen. II. 1. 16), ipsum quoque suffragiis creatum esse, sed tum ἀποδοκιμασθῆναι, οὐ νομιζόμενον εὔνουν τῷ πλήθει (Lysias Agorat. § 10), ut tamen quis suspicetur istam praetorum accusationem invidiae causam fuisse.

In unius praetoris nomine turbatum videtur ab ipso Xenophonte, cuius σφάλμα non advertit Grotium p. 159 *et* 180. Nam decem praetores bis appellantur, primum Hellen. I. 5. 16. iterum 7. init.: sed postremo loco Lysias appellatur (ut 6. 30), quem priori loco (ut 6, 16.) Leontem appellaverat. Tum neglexerat commemorare, ante proelium apud Arginusas unum de decem, Archestratum, periisse apud Mytilenam, de quo bello narraverat I. 6. 16. sqq. Archestrati interitum commemorat Lysias Ἀπολ. Δωροδ. § 7.

Tribus annis antea in ius vocatus fuerat Anytus, quem Athenienses triginta triremibus praefectum miserant ut Pylum obsidione liberaret, quique re infecta domum reverterat, neque ulla defensione in iudicio utebatur, praeterquam quod vi tempestatis a Malea reiectus fuisset. In hoc quoque iudicio, utrum ἐν τῷ δήμῳ an ἐν δικαστηρίῳ ignoramus, iram multitudinis ille expertus esset, nisi primus iudices corrupisset. Haec qui tradiderint, indicantur a Grotio l. c. p 131: sed de hoc iudicio silet Xenophon Hellen. I. 2. fin.

§ 20.

Interponamus nonnulla ex Latinarum literarum observatione. Quae nuper (Vol. VIII. p. 195.) de Ciceronis Vatiniana disputavi, novis quibusdam inventis cumulanda sunt. Non acriter contendo, sed suadeo ut in § 2. legatur, *nulla me causa impulit* (ab Ernesto commendatum), *nisi ut ferocitatem tuam*

Digitized by Google

istam *comprimerem*, *ut audaciam frangerem*, *ut loquacitatem* — *retardarem*, pro *et aud.* — *et loquac.*

Non me poenitet in § 8. correxisse *requirebat eius cuius* — (vitiose tum editum est *requirit*): sed ea ratio cogit, ut initio *nemo humanitatem* legatur, omisso, quod adiicitur, *meam*. Vanitatem huius pronominis vitavit Orator ea enunciandi forma, quam restitui.

Quod in § 11. abiicienda censebam verba *in adolescentia*, non, spero, quisquam a me dissentiet propter locum Muren. § 65, ubi *in adolescentia* cum excusatione eius aetatis dicitur, aut Coelianae § 43, ubi *in adolescentia* necessario dicitur. Sed in eadem § 11, ubi editur *quum P. Sestius quaestor sit* cunctis *suffragiis factus*, tollendum est interpolatum *quaestor*. Qui inseruit, ignorabat *factum* quem dici, cui opponeretur *praeteritus*, sine adiecto nomine honoris, ut Planc. § 14, 16 et 52. et passim. Solet ita, ubi vel nihil interest qui honor intelligatur, vel id ipsum e reliqua oratione apparet. Igitur Muren. § 18. *quum multi pares dignitate fiant*, et ibid. § 45, *alium faciam*, § 50. *si ille factus esset*. Tum Verr. II. § 121. Eodem iure in § 20. abiiciebam *augur*. Praeterea, Ernestus iure censuit *sit* mutandum esse in *esset*.

Non dissimilem interpretationem irrepsisse suspicor in hunc locum, qui est § 22: *idemque tu quum — M. Bibulum foro, curia, templis, locis publicis omnibus expulisses, inclusum domi contineres*. Neque supra § 10, neque usquam memini, ub *templa* appellentur, addi *loca publica*, quae recte et suo loco dicuntur v. c. Verr. II. § 66. (*loca communia*, ibid. § 112.) et Agrar. II. § 36. Quare satis erit haec servare, — *templis expulsum inclusum domi contineres:* nam ita quoque tollendum est asyndeton h. l. minime opportunum.

Sunt complura eiusdem generis ab Ernesto commendata, sed spreta a novissimis editoribus. Tanto facilius fero mea saepe negligi, eiusmodi scilicet quorum me post diuturnam considerationem nondum poeniteat: complura enim excidisse mihi fateor, in quibus meum ipse errorem agnoscam, quaeque si otium fuerit retractabo. Sed in Sestiana § 102. fin. vere monuisse mihi videor de emblemate eiiciendo (Schol. Hyomn. I. p. 110): et confirmare lubet suspicionem meam du-

Digitized by Google

plici observatione. Nam istud, *alio loco*, recte tum dicitur, si refertur ad eiusmodi orationem, quae iustam argumentorum distributionem ordinemque prae se fert, sicuti in Planc. § 8. *sed hoc totum agetur alio loco*, nempe inde a § 27, ubi proprie de laudis et dignitatis contentione inter Plancium et Laterensem disputat: eodemque modo Leg. Manil. § 10, *de Lucullo dicam alio loco*, nempe § 20, quum antea tripartitam orationem fore descripsisset (§ 6), itaque Lucullum in alteram partem inclusurus esset. (Obiter, ne forte effluat, hoc adiiciamus, in illa § 20. ridicule propemodum edi solere, *in quo maxime laborandum est*, necessario corrigendum *elaborandum*.) Tum idem valet Flacc. § 55. et in Verr. II. § 15: et quod est in Verr. V. § 58, *quod alio loco ante dixi*, refertur ad Verr. IV. § 15. sqq., siquidem Actionem secundam in certas partes distribuerat: itaque, quod est ibid. § 88. fin., referendum ad Lib. IV. de signis. In Muren. § 4. quod dicit *ostendam alio loco*, pertinet ad § 79. fin. Ideo non assentior Ernesto, qui ad Div. VII. 1. 2, ubi de Aesopo narratur, *is iurare quum coepisset, vox eum defecit in illo loco*, SI SCIENS FALLO, censebat *loco* glossema esse: carmen enim iurantis per Iovem lapidem certis ac distinctis formulis continebatur: Aesopus igitur initium istius carminis pronuntiare potuit, sed vox eum defecit quum ad illum locum pervenisset. Alterum peccatum in illo Sestianae loco est *dixit* (quamquam facile, si necesse est, corrigendum), quoniam in referendis poetarum aut aliorum monumentorum verbis, praesens *dicit* servare solet Cicero, de quo more, si bene memini, alibi notavi. Ex simili observatione recte Madvigius in Verr. IV. § 31. (Epist. Crit. p. 64.) pro vulg. *retulit*, revocat ex Leid. *refert*: idque egregie confirmatur auctoritate loci Flacc. § 33. init. In Offic. II. § 53. interpolatum est illud *dixit*, per se vitiosum, ibique legendum censeo, post commemorata verba ex epistola Philippi, *bene ministrum et praebitorem, quum sordidum regi: melius etiam, largitionem corruptelam esse*. Alia similium interpolationum exempla indicavi ad Oratorem § 15. (p. 39.) Innumerabilia poterant exempla excitari huius formae, ut Fin. III. § 67. *praeclare enim Chrysippus, ceteras nata esse hominum causa et deorum, eos autem communitatis*

Digitized by Google

et societatis suae. conf. V. § 58. Et memini *dixit* prudenter ab editoribus exclusum esse e loco Offic. III. § 58, post verba *se hortos non habere.* — De Sestianae § 105. init. addam nunc, necessario legendum esse, *praeclara enim ille praecepta dederat iuventuti*, non *illa:* intelligit poëtam, ut in praeced. *inquit.*

Sed quum ad Sestianam § 121. (*haec omnia vidi inflammari*) contulerim locum Milonianae § 90, hunc ipsum nunc suspicor Quintiliano obversatum esse XII. 10. 62, cuius locus corruptus describendus est. Exposito enim triplici dicendi charactere, subtili, grandi et medio (sicut in Ciceronis Oratore explicatur), grandis orator quibus artificiis suum locum tueri possit exemplis ostenditur e Ciceronis orationibus delectis: *hic orator et defunctos excitabit, ut Appium Caecum* (Coel. § 33): *apud hunc et patria ipsa exclamabit, aliquandoque Ciceronem in oratione contra Catilinam in Senatu alloquetur* (Catilin. I. 18 et 27). *Hic et amplificationibus extollet orationem, et in superlationem quoque erigetur: quae Charybdis tam vorax? et Oceanus medius fidius ipse* (Philipp. II. § 67). *Nota sunt enim iam studiosis haec lumina. Hic deos ipsos in congressum prope suum sermonemque deducet: vos enim Albani tumuli atque luci: vos, inquam, Albanorum obrutae arae, sacrorum populi Romani sociae et aequales* (Milon. § 85). *Hic iram, hic misericordiam inspirabit: hic dicet, te vidit, et appellavit, et flevit, et per omnes affectus tractatus hic itaque illuc sequetur, nec doceri desiderabit.* Postrema de auditore dicuntur, corrigendumque est *huc atque illuc sequetur.* Sed quae antecedunt, ut illa de Albanis tumulis, videntur mihi ad eandem Milonianam pertinere § 90 sqq., *haec vidimus* ut dicat, non *te vidit:* neque de suo addidit Quintilianus, *et appellavit*, sed praecipit quid facere oporteat oratorem, *et appellabit* (ut Cicero ibid. § 91. *excitate, excitate ipsum, si potestis, ab inferis*) et *flebit* (ibid. § 92. *in nostro omnium fletu*, et 95. *ut ego nunc flens*).

Sed quoniam ita, nullo destinato consilio, ad praeclaram illam Sestianam revocatus sum, spero fore ut, quantumvis ea nimia sedulitas videatur, ornare nonnulla eorum quae tum disputavi mihi concedatur. Verbi causa, quod § 1, pro *ex hoc tempore*, demonstrabam corrigendum esse *is hoc tempore*,

Digitized by Google

exemplo firmatur hoc Verr. II. § 143: *quod si quem statuae magno opere delectant, et si quis earum honore et gloria ducitur; is haec tamen constituat necesse est* —. Tum Flacc. § 3: *si umquam respublica consilium — imploravit, hoc tempore implorat*, non *ex hoc tempore*.

Nondum repudio id, quod contendebam, in § 2. interpolata videri verba *iis potissimum vox haec serviat*, ideoque, ut Garatonio visum erat, tollendum esse *quia*, initio huius sententiae. Etiamsi verba illa ipsa per se probari possent, nullo modo ferenda esset tautologia, quae manifesto deprehenditur in his, *mea voce utar ad* —, et *vox mea serviet iis* —. Priori forma contentus in Miloniana § 2. scripsit Cicero. *si quid auctoritatis in me est, ea apud vos utar, qui eam mihi dederunt.* Sed ipsum *servire* ut *voci* tribuatur, in Ciceronis oratione concedi non potest, quippe, ut *inservire*, Offic. I. § 49, perpetuo de personis, non de rebus dicitur, (veluti Verr. III. § 9 et 94.) et incideret ea prosopopoeia in illud genus, quod notavit Porson. ad Eurip. Hecubam 297. Si tamen liceret, alienum esset *servire* ab huius loci sententia, quoniam ii demum *servire* dicuntur, qui omissa sui animi aut moris libertate alterius imperio aut voluntati se accommodant, id quod omnium minime valet in Cicerone, qui perpetuo instituto amicorum pericula defendebat: aut est *indulgere*, ut in Muren. § 6. *naturae meae consuetudinique servire.* Ne in Archiana quidem vitiosa illa prosopopoeia usurpatur, ubi § 1. haec leguntur: *quod si haec vox — nonnullis aliquando saluti fuit; a quo id accepimus — huic profecto ipsi — opem et salutem ferre debemus.*

Quae, laudato Madvigio, contra Orellium disputavi ad Sest. § 32. de consecutione temporum et modorum, et nullam haberi rationem eius verbi, quo non nisi forma sententiae enunciandae utuntur, neque eo primaria sententia continetur, multis exemplis firmari poterant, quorum unum apponam ex Orat. II. § 71: *videris — posuisse quid oporteret*, non *oporteat* propter *videris*, quoniam ipsa et primaria sententia est *posuisti quid oporteret.* Non attendit hoc Madvigius in Verr. IV. § 68. (Epist. Crit. p. 71), ut ostendi in Scholic. Hypomn. IV. p. 219. sq.

Quod in Sest. § 124. *consessu gladiatorum* legi volebam,

Digitized by Google

pro *gladiatorio*, iisdem rationibus adducor ut in Epist. ad Div. V. 13. 3. Cratandrianae *casus gladiatorum* verum esse existimem, prae vulgato *c. gladiatorii*.

Tum ibid. § 128. e verbis, *in unius mea salute conservanda*, ut interpolatum eiiciebam *conservanda*, recte, opinor, demonstrans *salutem* ita nude a Cicerone appellari. Sed prope stolidum ipsum illud est *salutem conservare*, quae in eo sita erat, quod ab exsilio in patriam revocabatur Cicero. Quam intemperantes sint ii, qui olim veteres libros suis scilicet explicationibus complerent, exemplo, de multis, sit locus Muren. § 75: *huius (Africani) in morte celebranda graviter tulit populus Romanus hanc perversam sapientiam Tuberonis.* Reliquos non offendit hoc, quum dicitur *alicuius mortem celebrare*: sed Tullianae orationis intelligentes ferre hoc potuisse miror. Recte modo dictum erat, *Africani mortem honestare*: sed *celebrare* non nisi in re laeta et eventu prospero dicitur; *Huius in morte* i. e. quum talis ac tantus vir exstinctus esset. Abiiciatur illud *celebranda*, ideoque intelligitur quam recte dicatur Flacc. § 95. Catilinae sepulchrum *hominum audacissimorum — conventu epulisque celebratum est.* Sed ita defenditur id, in quo Pluygersius haerebat, quum in Flacc. § 41. diceretur, *quum efferretur magna frequentia consessuque vestro.*

Haud aliena hinc sunt, quae disputavi ad Legg. I, 19, 51. fin. — Sed eiusdem Murenianae alius locus § 68, (*multi obviam prodierunt — . quae fuit ista multitudo* cet.) repudiandam persuadet mihi esse interpolationis suspicionem in his verbis Sestianae § 131. fin., *ad urbem accessus incredibili hominum multitudine et gratulatione florebat.* Servanda nunc censeo *multitudine et.*

Quoniam ad complurium locorum rectam interpretationem pertinet, adiiciamus aliquid iis, quae disputabamus ad Sest. § 140, horum verborum opportunitate: *unus in hac civitate, quem quidem ego possum dicere, praeclare vir de re publica meritus, L. Opimius, indignissime concidit:* in quibus Madvigius postulabat *possim*, ego contendebam Indicativum requiri, ubi per pron. relativum, addita coni. *quidem*, sententia compleretur. Huius rationis est hoc exemplum, Orat. II. § 105:

Digitized by Google

ac nostrae fere causae, quae quidem sunt criminum: in quibus nihil agit nisi ut pressius definiat illud causarum genus, de reliquis mox dicturus. Sic ibid. § 291: *habetis ea, quae voluistis ex me audire, de quibus quidem accuratius dicendum et cogitandum fuit.* Ex eademque ratione servanda est lectio Stephaniana ibid. § 93, in his: *antiquissimi fere sunt, quorum quidem scripta constant,* prae vulg. *constent:* statim definit quos appellaturus sit. Et operae pretium est exempla persequi quibus Madvigius suam disciplinam demonstrare conatur. Veluti in hac ipsa Sestiana § 106. quum dicitur, *quae concio fuit, quae quidem non esset conducta,* necessario hoc indicatur, *modo non esset conducta concio.* Ideoque eandem rationem sequitur sermo, ubi non *quidem,* sed *modo* usurpatur: ut Pison. § 45: *nemo denique civis est, qui modo se civem esse meminerit, qui vos non oculis fugiat.* Flacc. § 97. *nemo erit tam iniustus, qui me audierit, sit modo liber et civis.* In Bruto § 27: *ante Periclem — et Thucydidem litera nulla est, quae quidem ornatum aliquem habeat et oratoris esse videatur.*

Toto coelo hoc diversum est ab iis, quae nunc erant considerandа, in quibus omnibus *qui quidem* interponebatur ad explicandum; in hoc autem absolvitur et clauditur ita sententia, quam brevissime sic enunciare potuisset, *ante Periclem nihil ornatum et oratorium literis mandatum est:* sed in illa forma quam optavit, non coni. *quidem,* sed ipsum relativum *qui* postulabat Coniunctivum. Republ. I. 2. § 2: *nihil enim dicitur a philosophis, quod quidem recte honesteque dicatur, quod non ab his — partum sit:* in quibus iterum haec sententia inest, *si modo recte dicatur.* Rursus, Legg. I. § 54: *quae quidem ad rem pertineat, una:* ad alterum illud genus referendum est, quod modo in Bruti loco explicui. Postremo Madvigius, quo planius scilicet indicaret quid vellet, mirum quoddam comminiscitur exemplum. Excitat enim haec e Bruto § 65: *Catonem vero quis nostrorum oratorum, qui quidem nunc sunt, legit?* Tum adiicit, contra necessario dicendum esse, *Catonem unus, qui quidem nunc sit, Caius legit.* Quis, quaeso, umquam ita Latine locutus est? Ista per se, *qui quidem nunc sit,* nihil aliud continent nisi hoc, *si modo sit:* et sane, nisi *esset,* legere non poterat. Non attendit, ut in

Digitized by Google

illo exemplo *quis*, ita *unus* postulare adiectum genitivum in eiusmodi definitione et circumscriptione: et, quamquam recte dicatur *Catonem unus legit Caius*, ita in illa ampliori forma dicendum fuisse, *Catonem unus, eorum quidem qui nunc sunt, Caius legit.*

Pauca nunc attingamus in Pisoniana. Aliquanto melius oratio distinguenda est in his, quum dicitur § 12: *atque haec dicere vix audeo: vereor ne qui sit* —. Intelligi nequit quae sint ista *haec*, quae nulla relativa sententia subiecta explicantur, neque statim commemorantur. Apparet, opinor, oratorem, quum dicere aggrederetur, subito deterreri metu ne forte incredibilia dicere videatur. Distinguamus igitur hoc modo: *Atque haec — dicere vix audeo: vereor ne qui sit, qui istius insignem nequitiam frontis involutam integumentis, nondum cernat: dicam tamen; ipse certe agnoscet, et cum aliquo dolore flagitiorum suorum recordabitur: — meministine —.* Sic, nova sententiae forma instituta, omittens id quod dicere instituerat (*atque haec*), plane exponit quod vult. Similem sustinendae sententiae formam animadvertimus in § 32: *quum vero — forsitan hoc erit*, tum iterum § 50: *ausus esset — mitto* cet.

Vix quisquam dubitabit mecum corrigere hoc in § 13: *meministine — excusatione te uti valetudinis, quod diceres* cet. Immo, *quum diceres*, ut perpetua consuetudo sermonis postulat. De usu Coni. *quum* cum imperf. Coni., utilia annotavit Madvig. Opusc. Acad. alt. p. 8.

Tum operae pretium est hunc locum considerare, § 46. Quum dixisset, *plura etiam acciderunt, quam vellem. Nam ut amitteretis exercitum, numquam mehercule optavi:* statim addit: *illud etiam accidit praeter optatum meum, sed valde ex voluntate: mihi enim numquam veniret in mentem furorem et insaniam optare vobis, in quam incidistis. Atqui fuit optandum. Me tamen fugerat deorum immortalium has esse in impios et consceleratos poenas certissimas constitutas.* Quum dicitur *illud etiam*, i. e. praeterea, apparet novum quoddam exspectandum esse, quod tamen non simpliciter commemoratur hoc modo, *accidit ut in furorem incideretis*, sed in novam sententiam coniicitur cum coni. *enim:* de quo Graecismo (quoniam ea-

Digitized by Google

dem in forma part. γὰρ usurpari solet) et Madvigius monuit Gramm. Latin. § 340. b, et ipse alibi dixi, et exemplum est Offic. II. § 56: *illud absurde* (Theophrastus): *est enim multus* —. Suspensam pronominis *ille* explicationem animadverto in Flacc. § 14. *quanta illa sunt!* Sed in verbis *me tamen fugerat*, non sine causa haeret Ernestus, cui videbatur postulari negatio, ut legeretur *me tamen non fugerat.* Legatur plena prudentiae annotatio. Ego commendaveram *nec me tamen:* nec tamen ita huius orationis ingenio satisfieri existimo. Quod enim antecedit, *atqui fuit optandum*, necessario ita explicandum est, *si optassem recte optassem;* in primis alienum ab ea mente quam nunc explicat Orator. Corrigo: *at quid fuit optandum? mene tum fugerat — constitutas?* quorum sententia haec erit: »ne necesse quidem erat istud a me *optari*, siquidem certo noveram cet."

Retractare lubet quae olim disputavi de eo loco, qui est § 81. Quum dixisset, se propter tantas res, quas gessisset, gereretque quotidie, Caesari non amicum esse non posse, haec subiungit, ut nunc edi video: *Cuius ego imperium, non Alpium vallum contra adscensum transgressionemque Gallorum, non Rheni fossam, gurgitibus illis redundantem, Germanorum immanissimis gentibus obiicio et oppono; perfecit ille, ut si montes resedissent, amnes exaruissent, non naturae praesidio, sed victoria sua rebusque gestis Italiam munitam haberemus.* Splendide haec in laudem Caesaris dicuntur, quae tamen, quoniam unum illud quod praecesserat ornari oportebat (*quum tantas res gessisset gereretque quotidie*), una sententiae conformatione absolvi necesse erat, non in duas partes dissecari (*cuius ego — oppono: perfecit ille* —). Recte nunc receptum est *imperium.* Quid alii iudicent, inquit, nescio; sed ego Caesaris imperium obiicio Gallis et Germanis, non Alpes neque Rhenum. His nunc subiicitur id, quod inde conficere licebat: *ut, si montes* cet., quibus perperam praeponitur, cum alienissimo pronomine, *perfecit ille*, inani studio a nescio quo interpositum. Sed ne *victoria sua* quidem vitio caret. Non movebo controversiam de reflexivo *suus*, de cuius collocatione dubitari potest, nec plane satisfaciunt ea quae explicuit Madvig. Grammat. Latin. § 351. sq. Sed ipsum *victoriae* voc. in

Digitized by Google

singulari numero non nisi in totius belli extremo eventu usurpari solet, sicuti belli civilis quoque *victoria* appellatur: Caesaris nunc non *victoriam*, sed *victorias* ab Oratore celebrari aequum erat (sicuti Pompeii *victoriae* appellantur Leg. Manil. § 28), *victoria* profligato demum compositoque bello appellari potuisset. Quapropter locum ita ad rectam dicendi rationem revocandum esse censeo, ut, omissis illis *perfecit ille*, legamus, *non naturae praesidio, sed huius victoriis rebusque gestis* —.

In Oratione pro Fonteio § 28, quum ostenderet in optimi cuiusque iudicio saepe multa ab accusatore in reum dici, quamquam falsa, haec subiicit: *quam multa M'. Aquilius audivit in suo iudicio! quam multa L. Cotta! denique P. Rutilius, qui etsi damnatus est* cet. Sed ineptum est illud *denique*, etiamsi quis putat esse pro *postremo:* nam post Rutilium L. Pisonis iudicium commemoratur, viri insignis virtutis et integritatis. Quum tamen hoc Rutilii exemplum efficax videretur ad obtinendum id quod volebat, plura de hoc dicere instituit, neque iteravit illud *quam multa*, sed scripsit, *Quid P. Rutilius! qui, etsi damnatus est* —. *Ille igitur ipse homo sanctissimus ac temperantissimus multa audivit in sua causa.*

Adiiciamus unum alterumque de Agraria II. Veluti quod dicitur § 10: *nec si qui agros populo Romano pollicentur, sed aliud quiddam obscure moliuntur, aliud spe ac specie simulationis ostentant, populares existimandi sunt.* Statim revocamur ad illud exordium Lib. I. Nat. Deor., ubi § 3. est ipsum illud *in specie fictae simulationis.* Neutro loco intelligo, quid sit *species simulationis.* Novimus *speciem utilitatis, honestatis, virtutis, viri boni*, similiaque: sed quid, quaeso, sibi vult *specie simulationis aliquid ostentare?* Et, si quidem *species* et *simulatio*, in huiusmodi sententia, fere synonyma sunt, corrigendum erit certe *specie et simulatione.* Infra § 15. est, *legis agrariae simulatione atque nomine*, et § 16. *simulatio largitionis*, quae eodem redeunt. Sed abiiciendum est, quod e vitioso conatu sequentis vocabuli exarandi remansisse suspicor, *spe ac:* neque enim quisquam dixerit *spe ostentare*, quasi id esset sic ostentare, ut inde in aliis spes excitetur: sed *dare, ostendere* aut *ostentare spem:* neque *spe*

Digitized by Google

ostentare, aut quidquid aliud facere, nisi in ea spe dici potest, quam ipse habeat is qui ostentat. Similiter illa in Nat. Deor. corrigenda erunt, *in specie ficta et simulatione*, quae referuntur ad illam Deorum informationem et descriptionem, qualem Epicurus excogitaverat. *Fictum* et *simulatum* aequiparari solent, ut Flacc. § 93.

In § 16. haec dicuntur: *si falsa vobis videbuntur esse* (quae exposuero), *sequar auctoritatem vestram, mutabo meam sententiam: sin insidias fieri libertati vestrae, simulatione largitionis, intelligetis, nolitote dubitare, plurimo sudore et sanguine maiorum* [*vestrorum*] *partam, vobisque traditam libertatem, nullo vestro labore, Consule adiutore defendere.* Istud *defendere libertatem* nihil aliud est, nisi legem in comitiis reiicere suffragiis: ideo iste *nullus labor* appellatur: qui tamen, si nullus erat, neminem *adiutorem* postulabat, id quod Orellius, ut ex eius annotatione apparet, non assecutus est, temereque repudiavit Ernesti correctionem, ut legeretur *auctore.* Modo dixerat *sequar auctoritatem vestram:* nunc dicit, repudiatote legem mea auctoritate. Bis modo ante, § 12 et 14. *auctor atque adiutor* coniungebantur: sed apparet quid intersit inter eorum locorum sententiam et praesentem locum.

In § 17. quum dixisset omnes potestates a populo Romano proficisci oportere, de Rullo haec subiicit (quemadmodum hucusque editum est): *hoc tribuno plebis potissimum venit in menten populum Romanum universum privare suffragiis.* Non puto quemquam explicare posse illum ablativum (*hoc tribuno*): sed non est illa modestia, aut verecundia, sed plane ἀναισθησία, non recipere facillimam Ernesti correctionem, *huic tribuno.* Perpetuo ita Orator in eadem oratione: § 27, *hic autem tribunus plebis:* ut § 30 et § 81. *Rullus exstitit.* Ideo fortasse in Agrar. III. § 11. restituendum *hic tribunus plebis.*

Levi opera corrigendum est hoc, quod constanter editur § 65: *reperietis partem esse eorum —, partem —.* Imo utrobique leg. *partim:* qui dubitant, consulant Grammaticos et Indices.

Non puto defendi posse hoc, quod editur § 70: *Sullanus ager — tantam habet invidiam, ut veri ac fortis tribuni plebis stridorem unum perferre non possit.* Equidem neque *unum*

Digitized by Google

stridorem, nec *plures stridores* novi. Aptius sententiae credo fore, *stridorem minimum*.

Curas secundas in Brutum Ciceronis edidi Mnemos. Vol. VI. p. 421. sqq. Quod ad § 40. contendebam, *superiorem Lycurgum* perperam dici, addenda erant haec exemplа, quibus proprius istius comparativi usus defenderetur: *Cyrum superiorem* appellari Divin. II. § 136. *Africanum superiorem*. Fin. V. § 70, ex eademque Ciceronis consuetudine ab Asconio p. 23. *Crassum superiorem*.

Ibid. § 56, quum ederetur *ut erat laena amictus*, abiicienda censebam duo postrema vocabula. Incidi postea in viri docti opinionem, qui in his Herodoti I. 24. de Arione, *βῖψαί μιν ἐς τὴν θάλασσαν ἐωϋτὸν, ὡς εἶχε, σὺν τῇ σκευῇ πάσῃ*, tollendum contendebat illud *ὡς εἶχε*. Mihi contra retinendum id videtur, ac lubentius carerem verbis, quae adiiciuntur, *σὺν τῇ σκευῇ πάσῃ*. Sed ipsum illud *ὡς εἶχε*, compluribus locis in Herodoto recurrens, (vid. index Schweighaeuserianus) sic explicandum est, *sine ulla mora*. De Livio pronuntiare non audeo, apud quem XXVII. 51. 11. C. Claudius Consul dicitur iussisse *captivos Afros vinctos, ut erant, ostendi*.

Restituendum dixi in § 57. *ementitum*, prae vulgato *mentitum*. Eodem modo corrigendum in Planc § 72: *nam primum illud fuit asperius, me, quae de Plancio dicerem, mentiri et temporis causa fingere:* imo *ementiri:* alterum non asperum, sed improbum et impudens et prope immane fuisset: et recte servatum *ementior* i. e. fingo, ibid. § 73: conf. Fontei. § 40. Philipp. II. § 83.

Quoniam demonstravi in § 178. corrigendum esse *noverat* pro *cognoverat*, non abs re est indicare locum Pisonianae § 30: *quisquam vos Consules tunc fuisse — putet, qui eius civitatis — non leges, non instituta, non mores, non iura noritis?* Itaque ibid. § 47, *quid est aliud furere, non cognoscere homines, non cognoscere leges, non Senatum, non civitatem?* bis corrigendum *nosse*.

In § 315. notavi perversam Latinitatis interpretationem horum verborum, quae cum vitio edi solebant, *a me Asia peragrata est cum summis oratoribus*. Post Ciceronem, ut in aliis multis, ita in hoc is verborum usus invalescere coepit, quo

Digitized by Google

dicas fere vim inferri ingenio sermonis. Unum indicabo Livium, in quo haec exempla notanda: XXXV. 12. 11. *peragratus orbis terrarum victoriis* regum Macedoniae: conf. XXX. 17. 5. XXVI. 41 23: *exercitum — traducite in terras cum multis fortibus factis saepe a vobis peragratas.* Contra sine praepositione, VII. 20. 9: *quum populatione peragrati fines essent.* XXXIV. 56. 10, Ligures agrum Placentinum *cum caedibus et incendiis perpopulatos esse.* Nihil horum Cicero probasset, qui tamen Muren. § 11. Asia a Murena *in militari labore peragrata est.*

Quam facile *illudere* corrumpatur in *includere*, (quo nitebatur mea correctio in § 522), apparet ex Orat III. § 202, ubi in aliquot Codd. deprehenditur *inclusio*, pro *illusio.*

§ 21.

Flaccianam nuper relegi adhibitis exquisitis observationibus Pluygersii (Mnemos. VI. p. 138. sqq.). Itaque eius acumine excitatus unum alterumque reperisse mihi videor, quorum summam hic expromere lubet, etiamsi fortasse minoris momenti esse videantur. In ipsa prima huius Orationis periodo nomen ipsum *L. Flacci* efferri necesse erat, facileque patimur in clausula hoc iterum fieri. Sed quum statim subiicitur, *Quod enim esset* (l. *est*) *praemium dignitatis, quod populus Romanus, quum huius maioribus semper detulisset, huic denegaret, quum L. Flaccus veterem Valeriae gentis in liberanda patria laudem prope quingentesimo anno rei publicae retulisset?* nec per se ferendum est ut denuo L. Flaccus appelletur, quum praesertim hoc in iis suo loco fiat quae statim sequuntur, nec convenit nomen proprium post *huic denegaret*, quasi L. Flaccus diversus esset ab eo, qui illo pronomine indicaretur. Nihil igitur nos moretur quin, abiecto nomine proprio, legamus, — *huic denegaret, qui veterem Valeriae gentis* cet.

Rursus, ut modo dicebam, suo loco nomen proprium ponitur in his verbis § 2: *sed si forte aliquando aut beneficii huius obtrectator, aut virtutis hostis, aut laudis invidus exstitisset, existimabam L. Flacco multitudinis potius imperitae, nullo tamen cum periculo, quam sapientissimorum et lectissimo-*

Digitized by Google

rum virorum iudicium esse subeundum. Nihilne igitur offendit, quod iterum nomen proprium infertur post pronomen, si quidem *huius* ad Flaccum ipsum referendum sit? Sane offendit: sed nunc quidem ipsum pronomen in vitio est, quod tum in hac orationis compositione vix ad Flaccum pertinere potest, tum *hoc beneficium* intelligi nequit, quoniam nullum modo beneficium commemoratum est. Quid autem voluit Orator? Hoc fere: fieri potest ut aliis aliquando obtrectatores exstiterint qui eos in ius vocarent, at in Flacco non exspectandum erat eo usque progressuram invidiam, ut tam gravi quaestione in summum periculum adduceretur. Me si audire vis, excluso illo pronomine, et alio revocato, quod propter similitudinem praecedentis vocabuli saepius excidisse alibi ostendimus, legas, *sed si forte aliquando alicui aut beneficii obtrectator* cet.

Non plane Oratoris sententiam referunt haec, in § 9. Dixerat contemnere se Graecos testes, non quo nationi huic maxime fidem derogaret: *Nam si quis umquam de nostris hominibus a genere isto studio ac voluntate non abhorrens fuit, me et esse arbitror, et magis etiam tum, quum plus esset otii, fuisse: sed sunt in illo numero multi boni, docti, pudentes, qui ad hoc iudicium deducti non sunt, multi impudentes — quos variis de causis video concitatos.* Post ea quae antecedunt, mirum est subiici *sed sunt — boni.* Convenit potius ut hoc concedendi forma dicatur, ita ut firmius exstet id, quo destinantur haec omnia. Equidem vix dubito, quin *sed* ortum sit ex praeced. syllaba: quo abiecto legam, *sint in illo numero — deducti non sunt; sunt multi impudentes* cet.

Negationem excidisse puto in his § 11: *Graecus testis quum ea voluntate processit ut laedat, non iurisiurandi, sed laedendi verba meditatur: vinci, refelli, coargui putat esse turpissimum: id id se parat: nihil aliud curat.* Quum dicitur *ad id*, per sermonis morem fieri non potest ut explicetur *ne coarguatur:* necessario est *ad laedendum.* Sed qui nihil nisi hoc curat, quem nulla iurisiurandi religio impedit, quique temere omnia effundit atque ementitur, hic facillime et *convincitur* et *arguitur:* quod quum isti Graeci testes non curarent, dixit Ora-

Digitized by Google

tor, *vinci — non putat esse turpissimum.* Conf. infra § 23 et 41.

In Laelio accusatore primum hoc reprehenditur (§ 13.) quod in inquirendo quasi vim adhibuisse videretur: tum obiicitur § 14, *sermo est tota Asia dissipatus, Cn. Pompeium, quod L. Flacco esset vehementer inimicus, contendisse a D. Laelio — ut hunc hoc iudicio arcesseret, omnemque ei suam auctoritatem, gratiam, copias, opes ad hoc negotium conficiendum detulisse. Id hoc veri similius Graecis hominibus videbatur, quod paulo ante in eadem provincia familiarem Laelium Flacco viderant. Pompeii autem auctoritas quum apud omnes tanta est, quanta esse debet, tum excellit in ista provincia, quam nuper et praedonum et regum bello liberavit. Adiunxit illa, ut eos, qui domo exire nolebant, testimonii denunciatione terreret,* cet. Primum, illa, *Pompeii autem —*, non novam sententiam inchoant, sed iungenda sunt cum praecedentibus: tum illis, *adiunxit illa*, addendum est *Laelius*, quo subiecto vix carere potest sententia. Sed ne *domo exire* quidem rectum est, quod quid sit ut uno exemplo defungar, intelligitur in Bibulo, ad Div. I. § 7. H. l. dicendum erat *d. abire*, aut *d. abesse.*

Violatur perpetua componendae orationis consuetudo, quum dicitur § 31. *tamen Flacci consilium in remigibus imperandis reprehendetur?* oportebat enim *remigum imperandorum.* Sed totum illud, *in rem. imp.* inutile emblema est. Ut initio huius § *diligentia*, ita nunc *consilium* memoratur, nulla explicatione adiecta.

In illa narratione de teste Dorylensi, quum dixisset § 40, *dubitabitis, iudices, quin ab hoc ignotissimo Phryge nobilissimum civem vindicetis? Atque huic eidem nuper tres equites Romani — non crediderunt.* Post illam interrogationem ineptum est inferre coniunctionem *atque*, idemque valet de Lambiniano *atqui.* Quum enim ista interrogatione declararet hominem istum nihili esse, neque ullam eius testimonii fidem esse, subiecit, *Itaque* equites Romani ei non crediderunt.

Reperire non potui quo modo interpretandum esset hoc, § 64, ubi de Graecia dicitur, *Asiae maximam oram, bello superatam, cinxit urbibus, non ut munitam coloniis augeret,*

Digitized by Google

sed ut obsessam teneret. Quae est ista *Asiae ora munita?* quid est *munitam augere?* et quid *coloniis augere?* Sunt haec omnia nihili: corrigendumque, *non ut inanem colonis augeret.*

Castricio mortuo, primum hoc concessum esse dicitur § 75, *ut in oppidum introferretur: deinde ut ferrent ephebi.* Sed requiritur, *ut efferrent.*

Corruptissima verba § 77. *Flaccum in curia decrevissent veridicas*, coniicio sic ad sanam sententiam, quae argumento conveniat, revocanda esse: *Flaccum iniuriam decrevisse vindicas.* Alloquitur Decianum, ut initio § 70. quaesierat, *quid tibi tandem, Deciane, iniuriae factum est?*

Orellius sanum esse hunc locum putat, et scilicet interpretatur, § 87: *sed tamen Lurconem, quamquam pro sua dignitate moderatus est in testimonio dicendo religioni suae, tamen iratum esse Flacco vidistis.* Prava tamen sententia ex istis exit: »*vidistis Lurconem iratum quamquam est moderatus:*" tamquam si non videre potuissent iratum, si non esset moderatus. Iungenda haec erant per continuatum accusativum, et hoc modo corrigenda: *sed tamen Lurconem, quamquam pro sua dignitate moderatum et in testimonio dicendo religiosum, tamen* —. Crebro ita loquitur Orator: supra § 23, *natio minime in testimoniis dicendis religiosa*, item Caecin. § 26.

Turbatum est in his, quae de Valeriae hereditate narrantur, quam Flaccum praetorem exigere non oportuisse contendebat testis Lurco. In quo crimine defendendo haec quoque dicuntur § 89: *quid? si ista omnis pecunia huic adolescentulo L. Flacco reddita est? si petita, si redacta per hunc Antiochum, paternum huius adolescentis libertum, seni illi Flacco probatissimum* —? Apparet ex iis quae statim subiiciuntur, hereditatem illam lege venisse non tantum ad Flaccum, sed ad propinquum quoque eius, adolescentem; tum Flaccum eam totam concessisse huic adolescenti. Quid igitur ibi volunt illa, *ista omnis pecunia huic adolescentulo L. Flacco reddita est?* quum praesertim Flacco, praetor qui fuerat anno ante, omnium minime conveniat nomen *adolescentuli.* Retulit igitur hinc Orellius in Onomasticon, istius adolescentis nomen fuisse L. Flaccum. Non credo: et totius loci forma

Digitized by Google

eiusmodi est, ut non nomine appellatum ab Oratore fuisse putem, quamquam credibile est unum fuisse de Valeriis, si quidem agebatur de Valeriae hereditate. Sed suspicor nomen proprium additum esse a commentatore, qui scilicet explere vellet quod omissum esset. Videtur in iudicio affuisse ille propinquus, quem satis erat indicare *hunc adolescentulum*.

Minutum, nec tamen negligendum hoc est, quod in § 106. dicitur: *cui si patrem conservatis, qualis ipse debeat esse civis praescribetis: sin eripitis, ostendetis bonae rationi — nullum a vobis fructum esse propositum.* Et ratio, et perpetua Ciceronis consuetudo postulat ut utrobique futurum restituatur, *conservabitis* et *eripietis*. Monuit de ea syntaxi Beierus ad Off. III. § 19. Conf. III. § 89. sq. Maxime servatur hoc in harum causarum peroratione: Muren. § 88: *si hunc vestris sententiis afflixeritis, quo se miser vertat?* Et in ipso exitu Coelianae corrigendum, *quem si vobis — conservabitis*. In simili causa Graeci quoque εἰ cum futuro iungunt: Lysias Polystrat. § 35, εἰ δ' ἡμᾶς ἀδίκως ἀπολεῖτε. Agorat. § 93, εἰ γὰρ ἀποψηφιεῖσθε Ἀγοράτου τουτουΐ, ut fortasse statim post corrigendum sit διαπράξεσθε et καταψηφιεῖσθε. Aeschin. Timarch. § 192, εἰ μὲν δώσει τῶν ἐπιτηδευμάτων Τίμαρχος ἀρχήν, ἀρχὴν εὐκοσμίας ἐν τῇ πόλει κατασκευάσετε.

§ 22.

Nulla facile reperietur in Tullianis Orationibus quam quis maiore cum voluptate relegat, quam Murenianam, quae ita venustate et omni lepore nitet, ut mireris Ciceronem Consulem, tam difficillimo tempore, necdum Catilina profligato (conf. Flacc. § 98), tantum de severitate remittere potuisse, et omni ingenii festivitati indulgere, ut eos qui audirent necessario ad hilaritatem traduceret. Quid causae fuerit, ut, quum ad Atticum scribens Cicero (II. 1. 3.) consulares orationes enumeraret, hanc pro Murena omiserit, difficile est ad iudicandum, et fortasse coniunctum cum alia controversia de illo loco, quam nunc attingere non vacat. Non tamen reticebo quae mihi suspicio orta sit, quam tamen multum abest ut argumentis idoneis commendari posse existimem. Fieri

Digitized by Google

potest ut non statim, non certe eodem tempore quo reliquas consulares, ita hanc quoque edendam paraverit: tum satis nunc constat in commentariis relicta esse ea, quibus nunc caremus post § 57. (conf. Plin. Epp. I. 20. 4. Niebuhr Ciceron. Oration. fragment. Romae 1820. p. 40. et Rinkes. de Catilin. Prima Introd. p. XIV. sq.) de Postumii criminibus, deque Serv. Sulpicii adolescentis criminibus. Tum ipse introitus, qui § 1. absolvitur, eam continet tautologiam, ut dicas Oratorem, quod edere vellet, diversis modis tentasse quo modo enuntiaret. Nisi tamen edidisset postea, non instaurasset eius memoriam, ut puto, Fin. IV. § 74. Sed, quemadmodum dicebam, non tantum tribuo huic suspicioni, ut rationes conquirere et explorare operae pretium sit. Videamus potius de uno alteroque loco, in quibus, quemadmodum e libris *edi* solet, laborare mihi videtur oratio.

Statim § 3. ubi respondet Catoni, qui negaret rectum fuisse Ciceronem Murenae causam attingere, et alia dicit, et haec: *quis mihi in re publica potest aut debet esse coniunctior, quam is cui res publica a me uno traditur sustinenda, magnis meis laboribus et periculis sustentata.* Nulla commemoratur varietas, nisi *una* pro *uno*. Sed *una tradi rem publicam* merito sensu cassum visum est. Quid autem est *a me uno traditur?* Fac ita gloriari Ciceronem, omnia per se gesta esse hucusque, nihili fuisse Antonium, (quamquam ne sic quidem enuntiandum hoc erat, ut diceret *ego unus trado rem publicam*) excluditur huiusmodi sententia ea gloriatione quae statim subiicitur (*magnis — sustentata.*) Sed ne *traditur* quidem recte dicitur. Quum Cicero Murenam comitiis centuriatis *renuntiabat* consulem aut *declarabat*, nondum ei *tradebat rempublicam*. Non contendo verum me vidisse, sed tamen coniicio scripsisse Ciceronem, *cui res publica continuo tradetur sustinenda* —. Igitur infra § 80. dicit, *cui rem publicam cupio tradere incolumem*. Frustra certe Halmius coniecit *cuncta*.

Ego, (inquit § 7.) *Servi Sulpici, me in petitione tua tibi omnia — praestitisse arbitror. Nihil tibi consulatum petenti a me defuit, quod* cet. —. Quum modo praecedat *in petitione tua*, putidum videtur et molestum iterari hoc statim, verbis *consulatum petenti*, quae mihi interpolata esse viden-

Digitized by Google

tur. Nam proximo loco, § 8, ubi est *quum peteres consulatum*, requirebatur hoc, cui opponeretur *quum Murenam ipsum petis.*

Leviter corrigendum mihi videtur in his, § 11; *an, quum sedere in equis triumphantium praetextati potissimum filii soleant, huic donis militaribus patris triumphum decorare fugiendum fuit, ut rebus communiter gestis paene simul cum patre triumpharet?* Aptius videtur, *et rebus — triumphare?* Non placet, quod e Monac. edidit Halmius, *ne rebus.*

Manifesto deprehensam tenemus grammatici cuiusdam interpretationem, quae per errorem in Ciceronis orationem adscita est, § 15, ubi dicitur: *et proavus L. Murenae, et avus praetores fuerunt, et pater, quum amplissime atque honestissime ex praetura triumphasset, hoc faciliorem huic gradum consulatus adipiscendi reliquit.* Haec plana sunt et eleganter enuntiata. Abiiciamus igitur ea quae adduntur: *quod is iam patri debitus a filio petebatur*, quum praesertim inscite composita sint: necessario enim pron. *is* referendum ad *gradum consulatus*, et ne ipsum quidem consulatum cuiquam *deberi* dicendum erat.

Si ratio valebit, corrigendum videbitur in his, § 18: *neque enim quemquam vestrum fugit — non eumdem esse ordinem dignitatis et renuntiationis, propterea quod renuntiatio gradum habeat, dignitas autem sit persaepe eadem omnium:* imo, *habet*, et *est:* nihil haec attingit praecedens forma accusativi cum Infinitivo.

Quum Murenam laudasset propter ea, quae legatus Luculli in Asia gesserat, addit § 20: *atque haec, quamquam praesente L. Lucullo loquor, tamen, ne ab ipso — concessam videamur habere licentiam fingendi, publicis literis testata sunt omnia, quibus L. Lucullus tantum laudis impertit, quantum neque ambitiosus imperator neque invidus tribuere alteri in communicanda gloria debuit.* Ridiculum servatur hoc: *quibus* (i. e. literis publicis) *Lucullus laudem impertit.* Noli dubitare quin *L.* remanserit ex eo quod scriptum fuerit, *legato*, quem ideo significat, quod mox dicitur, *quantum imperator debuit.* Spero hoc probatum iri Halmio, qui de sua coniectura ediderat *tantum huic laudis.* Quod Ernestus *impertiit* commendavit, refutari spero iis, quae supra pag. 206. disputavi ad Sest.

Digitized by Google

§ 102. — Quod statim sequitur § 21, *summa in utroque est honestas*, sic prodit, quasi novum quid dicatur: sed est conclusio e superioribus, et propter extremam syllabam praeced. vocabuli (*debuit*) coniunctionem excidisse puto, ut restituendum sit, *ita summa* —.

Vix credibile tam constanter in novissimis editionibus servari potuisse illud in eadem § 21, quum dicitur *de dignitate contendas*; quippe multae veteres editiones illud *de* rectissime omittunt. Contendunt duo *de* eo, quod uterque consequi et obtinere studet; sed contendunt sua virtute uterque, et hic sua dignitate, i. e. utrius dignitas praestantior sit.

Aut fallor, aut in castissimo Ciceronis sermone tolerandum non est, ut dicatur hoc in § 22: *simul atque increpuit suspicio tumultus, artes illico nostrae conticescunt.* Dicitur *increpare* absolute, ut sonum edere, v. c. Pison. § 99: sed fieri non potest ut *suspicio*, quae sensim in hominum animis oritur, et lente vulgatur, dicatur *increpare.* Aptius erit *increbruit.*

Sulpicio haec dicit § 23: non est id, quod didicisti, praeclarum aliquid: *aliis ego te virtutibus — omni honore semper dignissimum iudicavi. Quod quidem ius civile didicisti, non dicam operam perdidisti, sed* —. Quorsum in his illa coniunctio *quidem?* Non est novum hoc quod dicit, *ius civile didicisti*, sed modo iam dictum erat. Lego, *quodque ius civile didicisti* —.

Dicendi facultatem saepe valuisse dicit in consule deligendo, § 24. *Quaeritur consul, qui dicendo nonnumquam comprimat tribunicios furores* cet. Sed, propter antecedens, *in consule deligendo*, perspicuum est *consul* interpolatum esse.

Non multo post, § 25. *Cn. Flavii* nomen interpolatum est a grammatico, qui scilicet interpretaretur: *inventus est scriba quidam, Cn. Flavius.* Ubi sic per contemtum eum significat, fieri non potest ut honoris causa nomen addiderit.

Corrigendum hoc quoque est, § 26: *quid huic tam loquaciter litigioso responderet ille, unde petebatur, non habebat.* Immo *quod huic* —.

Mithridatici belli magnitudinem demonstraturus, dixerat 32, *omnibus* regibus, quibuscum populus Romanus bellum gessisset; Mithridatem unum anteponendum esse: ut verba,

Digitized by Google

hunc regem nimirum antepones, si sententiae convenient, hoc modo sint corrigenda, *hunc regem unum antepones*, quod post *omnibus regibus* maiori cum emphasi sic enuntiatur. Quod editur, *nimirum*, nihili h. l. est, quod aut in timida affirmatione, aut in dubio etiam usurpari solet: *nimium*, quod ipsum quoque e libris profertur, manifesto prava lectio est, librario debita. Sed continuo subiicit haec: *quem L. Sulla, maximo et fortissimo exercitu, pugnax et acer, et non rudis imperator, ut aliud nihil dicam, cum bello invectum totam in Asiam, cum pace dimisit.* Iure recepta nunc est egregia Niebuhrii coniectura. Sed sollemnis fluctuatio librorum est in hoc, ut *vel eum bello*, vel *cum bello* prae se ferant. Nollem Orellius defendisset *eum*, quod »saepenumero repetitur *is* post relativum:" ex eo exemplo, quo nos ablegat, Philipp. II. § 17, conficiendum erat tum hoc fieri, si post relativum integra quaedam sententia cum verbo interponatur. Contra Ernestus *cum* delere iubebat. Tamen servandum est, non tantum quod *bello invehi* Latinum non est, rursus *cum bello invehi*, i. e. invadere ita ut bellum inferas, probatur iis exemplis, quae supra p. 216. indicavi ad Brut. § 315; sed ita quoque servatur, quam quaesivit, oppositio, *cum bello invectum — cum pace dimisit*, i. e. quamquam non debellatum, pace composita discedere eum passus est.

Debilitant oratoriam vim ea quae mihi interpolata videntur in his, quae brevi intervallo de Mithridate dicuntur: *qui rex sibi aliquot annis sumtis ad confirmandas rationes et copias belli, tantum spe conatuque invaluit, ut se Oceanum cum Ponto, Sertorii copias cum suis coniuncturum putaret.* Non tantum asyndeton, quo nihil h. l. ineptius est, arguit verba illa, *Sertorii — suis*, ab interprete quodam adiecta esse, sed ipsa tam humilia sunt, ut propemodum insulse splendidis illis *Oceanum cum Ponto* subiiciantur. Non pugnabo cum iis, qui talia non sentiant; demonstrari certe vix possunt. Sertorii nomen ne Leg. Manil. § 9. sq. quidem ponitur, adeoque credibile est istic quoque verba *Sertorianae atque Hispaniensi* interpolatori deberi. Propter sequens *putaret*, retinui *invaluit*, prae altero *valuit*.

(*Continuabitur*). I. Bake.

Digitized by Google

ATAKTA.

(*Continuantur ex* VIII. *pag.* 224).

§ 23.

Quum nuper exponere coepissem nonnulla eorum, quae denuo pervolutata Ciceronis Mureniana invenisse mihi videbar fortasse non spernenda ad meliorem praestantissimae orationis interpretationem, meaque accommodarem Halmianae recensioni in 2da Edit. Orelliana, nescio qua senili vel levitate vel inertia et Addenda istius voluminis consulere neglexeram, neque ullam rationem habueram eius disputationis, qua Bootius Murenianam ornaverat in 5to volumine Mnemosynes. Huius igitur et Kayseri simul ac cognovissem disputandi genus elegans et acutum, statim animadverti, si quid inde proficere vellem, iterum iterumque Orationem illam mihi diligenter perlegendam esse. Quae ex hoc labore, quem non sine voluptate perfeci, nata sunt, nunc explicare aggredior, nec recusabo quin de uno alteroque loco sententiam mutem, quam ante explicueram.

Quum in ipso exordio Orator praedicavisset quid sollenni more a diis immortalibus precatus esset, quum Murenam comitiis centuriatis consulem renuntiavisset, in quibus hoc erat, *ut iis quoque hominibus, quibus hic consulatus se rogante datus esset, ea res fauste feliciter prospereque eveniret:* convertit orationem ad iudices (§ 2), ad quos quum deorum immortalium potestas translata esset, haec loquitur: *idem consul eum vestrae fidei commendat, qui antea diis immortalibus commendavit.*

Digitized by Google

In his neque assentior Kaysero, qui *ea* pro *eum* legi postulabat, quasi eadem nunc, quae antea, precari voluisset Cicero: neque Bootio, qui corrigebat *idem consulem eum:* necessario enim se *consulem* hac commendatione apud iudices fungi, sicuti consul ista diis immortalibus commendaverat, significandum erat. Tum hanc commendationem nunc ad unum Murenam pertinere, satis declarant ea quae statim subiiciuntur. Nihil videtur in edita lectione mutandum, praeter *qui*, pro quo *quem* legatur, (id in quod video Beneckium quoque incidisse, confirmatum a Zumptio) quod pronomen requiritur post *eum*.

Ubi orator Catonis reprehensioni occurrit, demonstratque rectum esse se *et consulem et legis ambitus latorem et tam severe gesto consulatu causam L. Murenae attingere*, praeter alia hoc exemplo utitur § 3.: *quod si in iis rebus repetendis, quae mancipi sunt, is periculum iudicii praestare debet, qui se nexu obligavit, profecto etiam rectius in iudicio consulis designati is potissimum* [*consul*], *qui consulem declaravit, auctor beneficii populi Romani defensorque periculi esse debebit* (§ 4). *Ac si* (ut statim subiicitur), *ut nonnullis in civitatibus fieri solet, patronus huic causae publice constitueretur, is potissime honore affecto defensor daretur, qui eodem honore praeditus non minus afferret ad dicendum auctoritatis, quam facultatis.* In his facile sane erat corrigere *potissimum*: sed quid quaeso adipiscuntur legentes assumta Madvigii correctione *potissimum summo?* Valeat nonnumquam illa observatio mendorum, quae e superlativi cuiusdam terminatione orta sunt, (qua ipsi quoque subinde usi sumus), sed h. l. nihil ea proficitur. Quid est enim *honore affecto?* in quo omnis difficultas est. *Honore afficere* quem, ut *honore prosequi*, recte sane dicitur, sed sine ulla significatione certae potestatis, aut magistratus, quem populus alicui mandet, ita ut absurdum esset si diceretur *consulatu*, aut *imperio afficere* quem. Tum inscita est illa verborum compositio, qualis hic deprehenditur, ut alterum in ablativo (*honore*,) alterum in dativo ponatur (*affecto*). Postremo, credibilene est Oratorem tam brevi intervallo bis *defensoris* verbo usum esse? Quo verbo sublato et verum substantivum refingendum est, et compositio restituenda, et sententia revocanda ad aliquam certe simili-

Digitized by Google

dinem eius exempli, quod modo ante excitarat. Legendum censeo: — *is potissimum honoris assertor daretur*, nempe adversus eum, qui alteri eripere eum honorem aggrederetur. Cognitum est in Cicerone *asserere*, pro *vindicare*, quo Velleius Paterculus quoque et Plinius in Epist. utuntur: quumque *assertoris* nomen usurpet Suetonius, pro *defensore*, eiusque frequens usus sit in Pandectis, vix dubitari potest quin Cicero, qui innumerabilia istiusmodi substantiva derivata in *or* formaverit ipse, hoc quoque verbo uti potuerit, quo praesertim eiusmodi iudicii imaginem fingeret, quae sibi hanc causam defendenti utilis esset.

Quod Kaysero videbatur, in § 4. verba *alio loco* nihil huc pertinere, quum paulo post § 6. dicat *alia in parte orationis* sibi dicendum esse, non attendit haec postrema ad aliud argumentum referri: illud *alio loco* explicui nuper p. 206. Neque amplector id, quod ille commendat, ut initio huius § pro *ac si*, substituatur *etenim si*. Non instituitur initium argumentationis, sed idem, quod modo, alio exemplo illustrat.

Difficile est probare id, quod editur § 8, *summam mihi superbiae crudelitatisque famam inussisset*, quoniam, ut suspicor, *fama* illud adiectivum non patitur. Legendum *summa*.

In § 9. haec eduntur: *quod si licet desinere, si te auctore possum, si nulla inertiae nota, nulla superbiae turpitudo, nulla inhumanitatis culpa suscipitur; ego vero libentur desino. Sin autem fuga laboris desidiam, repudiatio supplicum superbiam, amicorum neglectio improbitatem coarguit, nimirum haec causa est eiusmodi, quam nec industrius quisquam nec misericors nec officiosus deserere possit.* Prorsus assentior Bootio, repudiandum esse quod Lambino auctore editum erat, *nota*, tum abiiciendum *turpitudo:* ideoque haec mihi opinio placet, quoniam primum ita liberatur verbum *suscipitur*, (quod ut Planc. § 52. recte cum *culpa* iungitur,) violento zeugmate, tum quod difficile est *turpitudinem* cogitare in *superbia*, quemadmodum de *nota* quidem *inertiae* recte dicitur. Praeterea suadeo ut corrigatur *desinam*. Tum difficile est probare *quisquam*, Gulielmi auctoritate susceptum, contra Codd., ut videtur, in quibus vel *quem* exstat, vel totum omissum est. Nusquam deprehendi *quisquam* ita iungi cum adiectivo: contra, sicut

Digitized by Google

nemo, vel cum genitivo plur. componitur, ut *quisquam omnium mortalium*, vel cum substantivo, ut *quisquam vir*. Et omnino, in eiusmodi negatione si *quisquam* ponitur, excluditur magnus numerus, aut potius de omnibus pronuntiatur, ut Verr. IV. § 123. *taetrior hic tyrannus Syracusis fuit, quam quisquam superiorum*. Nec tamen cogitari potest *quisquam industriorum*, quorum quippe notatio et definitio incertissima est. Quod scribere potuit Orator, hoc esse suspicor, *nec industrius homo*, sicuti *hominis* subst. saepe in eiusmodi enuntiatione utitur, ut infra § 19. *unum hominem:* § 28, *mihi, homini vehementer occupato:* § 54. *Catoni, homini in omni virtute excellenti:* § 64. *prudentissimum hominem:* § 75. ter recurrit. Dicam fere ista adiectiva usurpari hoc modo non posse sine adiecto illo substantivo.

De Murena dicitur § 11, *huic donis militaribus patris triumphum decorare fugiendum fuit?* Nondum assequor, quo modo patris triumphum decorare potuerit donis militaribus, ita ut propterea dici potuerit *paene simul cum patre triumphare:* et omnino perperam dicitur *triumphus decorari*, qui ipse dici solet *decorare quem*. Alia vitia non effugerunt Bootium, cuius laudo correctionem, ut legatur, *huic donis militaribus decorato fugiendum fuit ne rebus comm.* cet.

Non puto usquam Catonem uno praenomine indicari, et in § 13, pro *Marce*, mallem *M. Cato*. Confirmat Zumptius.

In § 14, ubi editur, *inimicorum confessione virum bonum atque integrum hominem defendimus*. Kayserus requirebat *hominem esse defendimus*, et hoc postremum adeo mutari volebat in *defenditur*. Non puto commendari hanc opinionem collatione eius, quod exstat § 34, *hoc igitur in bello L. Murenam, legatum fortissimi animi, summi consilii, maximi laboris cognitum esse defendimus*, in quibus abesse non poterat *esse*, quoniam defendebatur id, quod in facto consistebat, in illo loco contra non nisi ad existimationem de Murena attenditur. Igitur et *virum bonum*, et *nocentem defendere* dicitur, neque adsciscere licet *esse*, tamquam si generale quoddam placitum esset de quo ageretur.

In his, § 15: *sin autem sunt amplae et honestae familiae plebeiae, et proavus L. Murenae et avus praetor fuit, et pater*

Digitized by Google

quum amplissime atque honestissime ex praetura triumphasset, hoc faciliorem huic gradum consulatus adipiscendi reliquit, quod is iam patri debitus a filio petebatur. Non tantum nemo requiret postrema verba (*quod — petebatur*) si abiicientur, sed ipsa oratio coarguit interpolatorem. Etenim et *is* in hac verborum compositione vel ad *patrem* vel ad *gradum* referendum erit: tum, si de *consulatu* dicitur, non puto dici posse cuiquam vel consulatum vel alium quemcumque magistratum *deberi*, quem libero suffragio populus mandare soleat: postremo vix probandum ut, quod in eo genere patri debitum fuisset, statim filius peteret.

Tua nobilitas, Servi Sulpici, (inquit § 16.) tametsi summa est, *tamen hominibus literatis et historicis est notior, populo vero et suffragatoribus obscurior.* In his recte *homines literati* appellantur; sed neque *homines historici*, neque *historici* substantive dictum Tullianum est, neque ibi hoc usurpavit Cicero, ubi maxime commodum fuisset, veluti Orat. II. § 51 sqq. Legg. I. § 6 sqq. Praeterea si historiae scriptores intellexisset, difficile erat hos intra praesentem aetatem, ut literatos homines, includere. Igitur ista, *et historicis* abiiciantur.

In eadem § haec comparatio instituitur inter Q. Pompeium et Aemilium Scaurum: *nec mihi umquam minus in Q. Pompeio — virtutis esse visum est quam in — M. Aemilio: etenim eiusdem animi atque ingenii est posteris suis, quod Pompeius fecit, amplitudinem nominis, quam non acceperit, tradere, et, ut Scaurus, memoriam prope intermortuam generis sui virtute renovare.* Tum ad ambiguitatem vitandam, tum quod necessario in Scauro designandum erat, quod ipse attulisset, legendum est *sua virtute*, id quod Halmius quoque commendat.

Non puto defendi posse hoc, quum legitur § 18, *quum multi pares dignitate fiant, unus autem primum solus possit obtinere.* Quod enim obiectum indicatur illo *primum?* Sed populus facit aliquem *primum* (ut Pison. § 2.), ita ut is fiat primus. Ut brevi absolvam, et hoc ex ignorantia librarii orum est, et inde reliqua deformata. Legendum censeo, *unus tantum primus possit obtinere.*

Mommsenius non videtur perspexisse, quum ibidem modo

Digitized by Google

dixisset Orator, *non ad omnia respondendum esse*, mox ubi ad utriusque praeturam explorandam pergit, ei necessario dicendum esse, *sed quaestura* —, quod ille perperam in *et* mutari volebat.

Corrupta esse mihi videntur haec, § 20. ubi explicat quae integritas fuisset Murenae, quum in Asia Luculli legatus esset: *Asiam istam refertam et eandem delicatam sic obiit, ut in ea neque avaritiae neque luxuriae vestigium reliquerit.* Primum enim non simpl. *referta* Asia appellari poterat, nullo addito ablativo: tum in primis improprie eadem dicitur *delicata.* Haec donec quis mihi interpretando solvat, corrigendum censebo *refertam et redundantem deliciis.* — Modo ante recte Kayserus tollit *L. Lucullo.*

Duo, nisi fallor, corrigenda sunt in § 21. Initio haec eduntur: *summa in utroque est honestas, summa dignitas: quam ego si mihi per Servium liceat, pari atque in eadem laude ponam.* Omitto Mommsenii correctionem scilicet, qui *atque* in *aeque* mutabat. Sed, quemadmodum supra dixerat, § 15, *paria cognosco esse ista in L. Murena*, conf. § 41, ita h. l. scripsit *parem.* — In fine haec sunt: *sed tamen ego mei satietatem magno meo labore superavi, et tu item* (Codd. *idem*) *fortasse.* Utrumque in his molestum est, et *item* et *idem*: tum abest id, quod ad sententiae explicationem nunc desideratur. Legendum existimo *et tu tui fortasse. Satietas* et *desiderium* eodem modo inter se opponuntur Att. II. 5. init.

Non miror neminem attendisse ad haec, quae leguntur § 22: — *qui potest dubitari quin ad consulatum adipiscendum multo plus afferat dignitatis rei militaris, quam iuris civilis gloria.* Profecto dubium non est quin rectissime dicatur *ad consulatum adipiscendum*: conf. Orat. III. § 136. Offic. I. § 72. Sed illis locis adiectum *adipiscendum* postulabatur, propterea quod actionis sermo erat; neque omitti poterat participium supra § 15, quoniam *gradus consulatus* per se intelligi non poterat: conf. Planc. § 59. sq. Hoc loco autem malim interpolatione liberare orationem, ut legatur *ad consulatum multo plus* —. Sic § 23 *nullam esse in illa disciplina munitam ad consulatum viam*: § 29. *dicendi consuetudo — multum — ad honorem antecellit.* § 37. *quae (res) ambae in consulatu Mu-*

Digitized by Google

renae profuerunt, § 38. *adiumenta et subsidia consulatus.* § 41. *egregia et ad consulatum apta provincia.* Quae si probantur (et poteram permulta alia exempla congerere), eadem interpolatione liberanda est § 34 fin. Rursus retinendum participium § 53 fin. *spem consulatus adipiscendi*, quoniam non satis erat Catilinam *sperare consulatum.*

In eadem § Bootius iure tollendum censebat *instituis*, in his: *tu actionem instituis, ille aciem instruit.* Tum iterum laudandus Kayserus, qui in § 23. commendat *quod tanto opere diligis*, prae librorum lectione *didicisti.*

Ubi § 25. negat dignitatem esse posse in scientia iuris civilis haec addit: *res enim sunt parvae, prope in singulis literis atque interpunctionibus verborum occupatae.* Ipsam *interpunctionem* nusquam appellavit Cicero: neque ea erat huius loci. Scripsisse mihi videtur *interpunctis verborum*, ut Orat. III. § 181. Significat brevissimas clausulas, ut Orat. § 53.

Nondum discedam ab illa §, in qua primum corrigendum censeo, *etiam si quid apud maiores nostros fuerit in isto studio admirationis*, pro *fuit:* tum, *inventus est scriba quidam* [*Cn. Flavius*], *qui singulis diebus edendis fastos populo proposuerit*, pro *ediscendis.* Quid enim est *ediscere dies?* sed conf. Orat. I. § 186.

Quod toties corrigere ausi sumus, denuo commendandum est in § 26: *quid huic tam loquaciter litigioso responderet ille unde petebatur, non habebat:* imo *quod huic* —.

Non per se fortasse vitiosum est quod dicitur § 28, *triduo me esse iureconsultum profitebor*, sed res et veritas postulant ut hinc illud *esse* absit; quemadmodum Tusc. II. § 12. *si grammaticum se professus quispiam.* conf. Planc. § 102. Hinc diversum est quod legitur in Verr. III. § 217: *quod si suspiciones iniicere velitis, ad plures homines — crimen hoc pertinere; non ego istam defensionem vestram pertimescam, sed me omnium provinciarum defensorem esse profitebor*, id est, quum nunc sim Siciliae defensor, simul ero omnium provinciarum defensor. Perspicuum est in hac sententia Infinitivum illum abesse non posse.

Quod Lambino placebat, ut § 29, ubi similitudo illa explicatur, sententia sic inchoaretur, *Et ut aiunt in Graecis ar-*

Digitized by Google

tificibus —, idem requirebam in Orat. I. § 73, ut notavi in Scholic. Hypomn. II. p. 66. et aliud exemplum indicavi ad Legg. p. 466: conf. Brut. § 192 et 287. In Planciana quidem § 62. facillime *et* excidere potuisse intelligitur.

Neque § 29. *magnus dicendi labor, magna res:* neque § 30: *sit denique in civitate ea prima res:* ferendum est *res*. Corrigatur *ars*, quod ipsum, altero loco, in v. l. commemoratur. Perperam igitur, pace viri acutissimi dicam, huius loci commendatione utebatur Kayserus, ut obtineret in eadem § paulo ante, in his verbis, *sed nunc de studiis ad honorem dispositis, non de insita cuiusque virtute disputo*, corrigendum esse *de rebus*, pro *de studiis*. Quumque ibidem *dispositis* mutandum censeat in *potissimis*, (quod nulla commendatione nititur), equidem totum vocabulum interpolatum esse existimo, ex ignoratione eius consuetudinis, de quo modo ante ad § 22. dixi.

In § 32. legimus *aliquot annis sumtis ad confirmandas rationes et copias belli:* in quibus non intelligo quales illae *rationes*, sint, et aptius esse credo *opes*, ut § 33, *ut se — nisi opibus copiisque renovarit*. Idem vocabulum alio modo corruptum est § 36, ubi ex certissima Hotomani correctione legendum erat *opibus*, pro *opera*.

Vix, opinor, carere possumus nomine proprio, quod per errorem excidisse suspicor, itaque § 33. legendum esse: *expulsus regno tandem aliquando Mithridates, tantum tamen —*.

Nobilis locus hic est § 35: *quod enim fretum, quem Euripum tot motus, tantas tam varias habere putatis agitationes fluctuum, quantas perturbationes et quantos aestus habet ratio comitiorum?* Propter nonnullas Codd. discrepantias Halmio videbatur veram fortasse esse lectionem quam servavit Quintilianus I. O. VIII. 6. 49, *agitationes, commutationes, fluctus*: Kaysero, ut video in Addendis, hoc probabatur, *agitationes commutationesque fluctus*. Recte hic quod genitivum servavit, minus quod singularem numerum praetulit, quoniam in tali sententia perpetuo plurale servatur, ut Milon. § 5. et Planc. § 11 et 15: nec Cicero Orat. I. § 3. scripsit se post consulatum *fluctui* obiectum fuisse, sed *fluctibus*. Sed deceptus est ipse Quintilianus interpolatione, quae inseruit illud *commutationes*, quod ideo improprium est, quoniam dicere non licet

Digitized by Google

commutari inter se fluctus, quasi alii aliis ex ordine succederent, ut in *coeli tempestatibus* dicitur Divin. II. § 89, neque illud intelligendum, quod dicitur apud Horatium Ep. II. 2. 176. *unda supervenit undam:* et, quod indicandum erat, inest in eo quod dicitur *varias agitationes*, i. e. modo in hanc, modo in illam partem; nec credibile est Oratorem nunc de *reciprocando motu* in Euripo cogitasse, de quo Nat. Deor. III. § 24. Accedit quod, quum *tantas agitationes* recte dixerit, concedendum non est ut cogitaverit *tantas commutationes*, quae minime magnitudine censentur.

Quod § 38. recte dicitur *adiumenta consulatus*, commendat, opinor, meam suspicionem in Planc. § 27. corrigendum esse *tanta adiumenta huic honoris fuisse:* sicut ibidem § 23. *quanto adiumento in honore.*

In § 39. haec leguntur, quum modo dictum esset non esse mirandum populum ludis magno opere delectari: *sed si nosmet ipsi, qui et ab delectatione omni negotiis impedimur et in ipsa occupatione delectationes alias multas habere possumus, ludis tamen oblectamur et ducimur, quid tu admirere de multitudine indocta?* Nescio quid alios: me quidem in his offendit primum, quod *delectationis* vocabulum tam brevi intervallo his ponitur: tum prorsus inaudita syntaxis, ut quis dicatur *negotiis impediri ab aliqua re*: omnium maxime, quod, quum dixisset se ab omni delectatione impediri, tamen alias delectationes se habere posse profitetur, et nihilominus ludis illis delectari. Occurremus his vitiis, si verba *ab delectatione omni*, ut insulsum additamentum, expungemus. Postremo initium ita scribendum, *Et si nosmet ipsi:* continuat institutam argumentationem: et vitii origo in aperto est, quum credibile sit in archetypo fuisse *profuisset si nosmet* —.

Frustra hucusque quaesivi quales *catenae* intelligendae sint in his § 42, ubi quaestionem peculatus describit Orator: *ex altera parte lacrimarum et squaloris, ex altera plena catenarum atque indicum.* Credibile est, ut *indicis* appellatio fere convicium erat, ita cum his coniunxisse eum *delatorum* nomen. Sed nihil definio.

Assentior Kaysero ex his in § 43, *in quo meus necessarius fuerit inferior Servius*, tollenti nomen proprium. Sed in ea-

Digitized by Google

dem §, ubi haec legimus, *et in iis rebus ipsis, quae te magno et forti animo et agere et dicere videbam, tibi solitus sum dicere* —, non tantum quod brevi intervallo bis *dicere* molestum, sed magis etiam quod *videre Servium dicere* nullo modo ferendum est, omisso inutili additamento legam *forti animo agere videbam*. Quid praeterea *candidatum*, in petitione quidem, *dicere* necesse erat?

In sq. § 44. inter se opponuntur, quae accusatorem, quaeque candidatum decent: *non placet mihi inquisitio candidati, praenuntia repulsae, non testium potius quam suffragatorum comparatio, non minae magis quam blanditiae, non declamatio potius quam persalutatio*, cet. Sed quorsum et cuius generis *declamatio?* Consilio conveniret potius *denuntiatio*. Conf. § 46.

De § 45: *eiusmodi candidatorum amici intimi debilitantur*, vere iudicat Kayserus, *candidatorum* abiiciendum esse, contra excidisse id, quod cum *eiusmodi* esset iungendum: ipse vult *eiusmodi vocibus*, ego malim *eiusmodi rumoribus*.

In § 48. verum vidit Bootius p. 362, quae initio proponuntur suspendi in verbis *non tacente me, maxima*, et, post longiorem parenthesin, instaurari alia forma eandem sententiam, sollemni formula *sed tamen*: itaque sic distinguendum esse totum hunc locum, ut id appareat. Quum ipse mihi hoc dudum notavissem, addideram ideo quoque necessariam esse hanc interpretationem, si vera essent quae supra p. 7. in loco Pison. § 46. demonstravissem, pron. *ille* ita poni solere, ut novum quid exspectes quod nunc commemorandum sit: igitur statim ab initio quaeri quae sit *illa plaga*, cuius explicationem in his demum proponi, *quum populum Romanum* cet. Sed in ipsa illa parenthesi extrema quoque corrigenda sunt. Dixerat molestum sibi esse quod ante se et Hortensius et Crassus dixissent: *itaque in iisdem rebus fere versor et, quoad possum, iudices, occurro vestrae satietati*. Sic duo dicuntur, et *iudicum* appellatio inepte in altera parte ponitur: tum ipsa illa conclusio (*itaque — versor*) languida est et puerilis. Scripsisse mihi videtur Orator, *itaque quod in iisdem — versor, quoad possum* —.

Aliquanto difficilius est haec sanare in § 49: *etenim te inquirere videbant, tristem ipsum, moestos amicos; observationes*,

Digitized by Google

testificationes, *seductiones testium*, *secessionem subscriptorum animadvertebant*, *quibus rebus certe ipsi candidatorum vultus obscurior ei videri solet.* Qui Latine scit admonitus concedet, opinor, neque *observationes* neque *testificationes* huius loci esse. Nec dubito quin, quemadmodum praecedit *videbant*, sequitur *animadvertebant*, sic scripserit *moestos amicos observabant*, eiiciendumque sit ineptum *testificationes*. Quo modo alius alio modo postrema verba corrigere tentaverit, ex Halmii annotatione intelligere licet, nec mihi singulas coniecturas edisserere lubet, quibus Bootii coniectura accessit p. 358. Appellatur sane *vultus candidatorum* § 44, sed ita, ut tum hinc, tum aliunde (Orat. § 60.) intelligatur *vultum* esse imaginem animi, indicem voluntatis, ideoque non ipsum dici posse *obscurum*, sed obscurum esse posse id, quod vultu indicandum erat. *Qui libros* manuscriptos triverunt minime violentam hanc esse medicinam fatebuntur, si locum sic restituemus, *quibus rebus certe ipsa candidatorum voluntas obscurior* [*ei*] *videri solet.* In § 36. est, *nihil obscurius voluntate hominum.*

Advertit me quoque id, quod exstat § 50; *meministis enim, quum illius nefarii gladiatoris voces percrebruissent, quas habuisse in concione domestica dicebatur:* sed non statim amplector id quod Kayserus commendabat, ut *iactavisse* legeretur. pro *habuisse*, quum praesertim *conquestiones habitae in senatu* legatur § 72: et Planc. § 58. dicatur *aculeos habere in reprehendendo.*

Propterea quod nil nisi voces illae percrebruissent, in § 51. bis tollendum *rebus*, vitio inculcatum, ut postremo subiiciatur, *quae ad me allata essent.* Ibidem, inexplicabile est *si ita de se meritum esset*, et ex v. l. *cum*, efficiendum *quod.* — In eadem §, quum dicitur *partim — quia nihil timebant, partim quia timebant*, oppositio melius prodibit, si legemus in postremis, *quia omnia timebant*, sicut *omnia timere* est Sest. § 40.

In campum deduci, nempe multorum comitatu, est, sicuti constat, candidatorum: conf. § 44. Quomodo igitur probari poterit hoc, in § 52, *quod homines iam tum coniuratos cum gladiis in campum deduci a Catilina sciebam?* Quidni, transpositis casibus, legamus, *quod ab hominibus cum gladiis in*

Digitized by Google

campum deduci Catilinam sciebam. Omisi intempestivam annotationem *iam tum coniuratos.*

Duabus de causis probari non possunt haec, quae leguntur § 53. Modo dixerat, quo modo factum, ut omnes, qui Catilinam ab re publica depellere cuperent, omisso Sulpicio, ad Murenam se contulissent: tum sequitur, *magna est autem comitiis consularibus repentina voluntatum inclinatio, praesertim quum incubuit ad virum bonum et multis aliis adiumentis petitionis ornatum.* Ea forma huius sententiae nunc est, ut dicas generalem ea observationem contineri, quamquam in ea ipsa requireres *magna esse solet*, aut simile quid. Sed quid est *magna est inclinatio?* et quid *magna repentina inclinatio?* Omnino absurdum est tali in re *magnam inclinationem* appellare, quamquam recte Philipp. V. § 26. dicuntur *magnae inclinationes temporum.* Quum igitur manifestum sit pergere Oratorem in narrando, equidem existimo sic eum scripsisse: *facta est tum comitiis consularibus repentina voluntatum inclinatio, praesertim quum incubuisset ad virum bonum* cet., quibus postremis Murenam indicari, apertum est e sequentibus. *Inclinationem incumbere in quem*, legimus quoque in Balb. § 53.

Propter similitudinem vocabuli sequentis excidit Infinitivus eiusdem verbi in his § 56: *nam ut omittam Serv. Sulpicium, quem intelligo non iniuria L. Murenae, sed honoris contentione permotum, accusat paternus amicus, Cn. Postumius* cet. Legendum est, — *permotum accusare, accusat* —.

Non sine causa contenderat, non oportere Catonis accusatoris auctoritatem nocere Murenae. Tum § 60. hoc subiicit: *nam si quis hoc forte dicet, Catonem descensurum ad accusandum non fuisse, nisi prius de causa iudicasset, iniquam legem, iudices, et miseram conditionem instituet periculis hominum, si existimabit iudicium accusatoris in reum pro aliquo praeiudicio valere oportere.* Nihil erat metuendum si quis ipse ita *existimaret*, sed si ita communis opinio, et tamquam lex nasceretur. Itaque legendum est *si existimabitur.*

Alia praeterea notanda sunt in eadem § 60. Modo professus erat Orator, se non posse vituperare Catonem, sed *nonnulla forsitan conformare et leviter emendare posse.* Tum subiicit haec e poëta: *non multa peccas; — sed si peccas te regen*

Digitized by Google

possum. Continuat ipse haec: *at ego verissime dixerim peccare te nihil, neque ulla in re esse eiusmodi ut corrigendus potius quam leviter inflectendus esse videare.* Kaysero non satisfacit illud *at ego verissime:* quumque in compluribus Codd. sit *at ego non verissime*, suspicatur, tamquam si in archetypo fuisset *vere*, corrigendum esse *at ego non temere dixerim.* Corrumpi mihi videtur ista correctione Ciceronis sententiam, cuius, ut ex reliquis omnibus apparet, hoc consilium erat, ut laudaret Catonem quod perfectus Stoicus esset: tum ipsa oppositio vindicat eam lectionem, quam Halmius edidit, quaeque indicatur coni. *at.* Poëtae verba erant *non multa peccas:* contra, inquit, ego verissime dixerim *peccare te nihil:* adeoque mihi videtur Orator poëtae verba premere voluisse, ut fortasse non *corrigendus*, quod lenius aliquanto est, sed *regendus* dixerit, itaque melius servaverit eandem metaphoram, quam secutus est in *inflectendus.* Solet aliquoties Cicero, quae ex poëta citat in aliam sententiam flectere suoque proposito accommodare: conf. Nat. Deor. I. § 12. et Caton. § 1.

Catonis rationem et consilium aggressurus, primum enumerat insitas eius virtutes; tum addit § 60: *accessit istuc doctrina non moderata nec mitis, sed, ut mihi videtur, paulo asperior et durior quam aut veritas, aut natura patiatur.* Prius *aut* omittunt alii. Sed non tantum perperam aliquando disiunguntur quae coniungenda essent, iterata part. *et* (ut bene disputat Madvigius ad Fin. p. 254), sed ipsa simplex particula disiunctiva *aut* nonnumquam in vitio est. Hoc quidem loco tantum abest ut *veritas* et *natura* sibi invicem opponantur, ut potius in unam notionem contrahenda sint, et sicut aliquoties apud Ciceronem reperies *res et veritas*, ita nunc dixit *veritas et natura*, i. e. naturae veritas. Aliquanto post, § 65, idem dicit uno *naturae* vocabulo contentus.

In principio huius loci expressi *istuc*, quod Ernestus ediderat ex Cod. Guelph., quum pridem coniecisset *his dotibus.* Hoc autem ipsum nollem ab Halmio susceptum esset, qui frustra suspicatur latere id in plerorumque Codd. vitiosa lectione *iis tot.* Scilicet non temere Ciceroni tribuendum est, quod ipsius consuetudo repudiat. *Naturae dotes*, i. e. bona aut dona quae quis a natura habet, numquam appellavit Cicero,

Digitized by Google

neque *ingenii dotes* aut *animi*. Ovidio libuit postea audaciori hac metaphora uti, et aliquanto post Plinius eam usurpavit Epist. I. 24. 5. II. 17. 29. III. 3. 4; itaque in Latinitatem ea forma loquendi paulatim recepta mansit. Semel tantum, sed alio modo, *dotis* vocabulo in figurata oratione usus est Cicero, Orat. I. § 234, ubi dicit Crassum *verborum dote locupletasse et ornasse* ius civile, cuius *artem* Scaevola teneret *indotatam et incomptam*. Sed in *verborum dote* genitivus epexegeticus est, ut sit dos, quae verbis i. e. dicendi facultate constat: contra *naturae dotes* intelligantur necesse est, quas natura tribuat, pro quo Cicero usurpare solet *dona naturae*, ut *dona fortunae*, aut, sicut paulo post, *bona a natura* esse dicuntur. Quapropter praestat (quod Halmio quoque in Addendis probari video) istud *tot*, ortum quippe e vitioso initio sequentis vocabuli, abiicere, et tenere *accessit his doctrina* —. Quod Kayserus excogitaverat, *accessit a Stoicis*, abiiciet, spero, ipse, si reputaverit *Stoicorum* nomen, utpote inauditum in iudicio, primum in seq. demum § appellari.

Catonis propria esse dicit, divina et egregia bona, quae a natura haberet: tum addit, § 61: *quae nonnumquam requirimus, ea sunt omnia non a natura, verum a magistro.* Quid est illud *requirere* ea, quae a magistro habebat Cato? et quare *nonnumquam?* Nihil me in illis offenderet, si probari posset, quod Ernesto videbatur, *requirere* idem esse quod *reprehendere:* in Planciana contra § 62. *reprehendere* poni videtur pro *requirere.*

Nescio quid aliis placeat: equidem non utor additamento quo haec augentur in § 61: *nos autem, qui sapientes non sumus, fugitivos, exsules, hóstes, insanos denique esse dicunt.* Abiiciantur haec duo postrema, quemadmodum simili additamento liberare me memini (*putaverunt*) locum Nat. Deor. I. § 2. Diversum est hoc quum dicitur § 63, *nostri autem illi a Platone et Aristotele — aiunt, apud sapientem valere aliquando gratiam:* nam *aiunt* i. q. affirmant. Sed, quum perspicuum sit h. l. nota illa Stoicorum paradoxa indicari, excludatur hinc *fugitivorum* mentio alienissima ab hac disputatione: non dubito quin *servos* scripserit Cicero: conf. Parad. V.

In fine eiusdem § haec dicuntur: *quod atrociter in Senatu*

Digitized by Google

dixisti aut non dixisses aut seposuisses aut mitiorem in partem interpretarere. Misere haec turbata esse arguit varietas lectionis: itaque viri docti emendare conati sunt. Postremo accessit Kayserus, qui hoc excogitabat, ut pro *aut seposuisses* legeretur *aut si pronuntiasses* vel *professus esses*, tum Halmius, qui *aut si proposuisses* commendat. Neutra ratione tollitur id, quod vitiosum esse in hac enuntiatione existimo, ut tria distinguantur, quum illud *aut non dixisses*, unum tantum sibi opponi postularet; neque hoc ferendum, ut post *dixisses*, in altero membro, mutato tempore, dicatur *interpretarere.* Equidem suspicor, quod saepe factum, hoc quoque loco accidisse, ut eiusdem vocabuli iteratione neglecta truncata sit oratio et pessumdata sententia. Perspicuum demum erit, opinor, hoc: *aut non dixisses, aut si dixisses potuissemus mitiorem in partem interpretari.*

In § 65. non fortasse, ut Bootio videbatur, sed certissime legere praestat *nihil gratiae concesseris*, quod in eadem figura sequitur *resistito.* — Tum in § 67. praestabit *quod id defendam*, prae eo quod editur *quod idem defendam.*

Quum demonstrasset Scto de ambitu nihil decerni contra Murenam, sed incertum relinqui factum sit nec ne, addit § 68: *quare doce a L. Murena illa esse commissa: tum egomet tibi contra legem commissa esse concedam.» Multi obviam prodierunt de provincia decedenti consulatum petenti." Solet fieri. Eccui autem non proditur revertenti?* Cato, si istud obiecit, inepto illo additamento abstinuit, *consulatum petenti*, quae verba sine mora expungenda sunt, idque tanto magis, quod paulo post a Cicerone respondetur *tali viro advenienti, candidato consulari*, quod de industria ibi additur. Nondum purgatus locus est. Nam ista *Eccui autem* — ipsa inchoant responsum, ipsaque coni. *autem* nullo modo fert ut praecedat *solet fieri*, quo praesertim prorsus idem significatur: itaque illud tollatur. Postremo quis admonitus feret illud *revertenti?* quod verbum, ut ubst. *reversio*, non attinet demonstrare in quam sententiam surpari et possit et soleat, numquam, certo scio, de eo qui e provincia *decedat.* Interpolatum est.

Quum refutat crimen illud, Murenae obiectum, multos obiam prodiisse de provincia decedenti, omniaque ista de more

Digitized by Google

et consuetudine fieri demonstrat, sic concludit § 69: *hoc dico, frequentiam in isto officio gratuitam non modo dignitati ullius umquam sed ne voluntati quidem defuisse.* In postremis verbis recte intelligimus significari, fieri id semper solere, quod eius, qui decederet, *dignitas* postularet, idque ipsum valere ad illustrandam eius *dignitatem.* cf. Planc. § 21. Similem interpretationem *voluntati* conciliare non licebit, etiamsi (quod vix probandum) sumamus eum qui revertatur *velle* solitum esse hanc frequentiam. Sed sicuti haec satisfaciebat eius *dignitati*, ita si hanc minus curaret, esse poterat *voluptati*, tantum ut ea delectaretur: atque sic istud corrigendum esse arbitror. Ita *dignitas* et *voluptas* distinguuntur supra § 40. init., quemadmodum *praesidium* et *voluptas*, Planc. § 82.

Nondum expeditum est hoc, quod in § 71. editur: *si nihil erit praeter eorum suffragium, tenue est: si ut suffragantur, nihil valent gratia. Ipsi denique* cet. In his recte explicat Bootius, aliud esse *suffragium tribuere*, aliud *suffragari*. Sed non accipio eius correctionem, ut legatur *ipsi enim:* multoque melius (in quod ipse incideram) Kayserus sic distinguit *valent gratia ipsi. Denique* —. Manent tamen illa inexplicabilia, *si ut suffragantur.* Legas mecum, *sine ut suffragentur, si nihil valent gratia ipsi.*

Si qui probant, quod e § 40, Bootio quoque commendante p. 351, scholion eiicitur, non dubitabunt mecum simile scholion tollere e § 71, abiectis verbis *quae est de numero sectatorum.* Sed simile emblema tollendum e Planc. § 36, *legis Liciniae* [*quae est de sodaliciis.*]

Nulla varietas lectionis commemoratur in his, § 73: *haec omnia sectatorum, spectaculorum, prandiorum item crimina a multitudine in tuam nimiam diligentiam, Servi, coniecta sunt.* Nondum assequi mihi licuit, quid sit *crimina sectatorum coniicere in Servii diligentiam.* Quid in aliquo libro legerit Camerarius, nescio: sed hanc eius reperio prudentem interpretationem »hoc videtur dicere, crimina a multitudine collecta a »Servio, nimia quadam diligentia et immodico accusandi stu»dio." Mihi videtur gravius quid Servio exprobrare voluisse Orator, et locum melius intelligerem, si scriptum esset — *crimina e multitudine tua nimia diligentia, Servi, confluxit.*

Digitized by Google

i. e. quod multi istic prodiissent, quam *multitudinem* appellat supra § 68.

Facile erat, § 77, *quid posteaquam es designatus*, ex ipsa var. lect., quum alii *quid*, alii *quod* exhibeant, conficere id, quod ipsa ratio suadere potuerat, legendum esse, *quid quod posteaquam* —. Sed in iisdem pronominibus erratur, quum § 81. e libris editur: *atque ad haec mala, iudices, quid accedat aliud, non videtis?* Imo, *quod aliud* sc. malum.

Hoc quoque mirari soleo, tam patienter viros doctos tulisse haec in eadem § 77: *quare nec plebi Romanae eripiendi fructus isti sunt ludorum, gladiatorum, conviviorum, quae omnia maiores nostri comparaverunt.* Res longe diversae *comparantur*, et absurdum est, si de maioribus scilicet dicitur, eos *ludos et convivia comparasse.* Corrigendum: *comprobaverunt.*

Ex emendationibus, quibus Madvigius unum alterumque locum Murenianae laborantem curare operam dedit, facillima, credo, videbitur ea, qua verba haec, in § 83. quae edebantur, correxit (ad Fin. p. 224; quamquam Klotzius eam correctionem praeceperat:) *est tuum, M. Cato, qui non mihi, non tibi, sed patriae natus es, videre quid agatur*, ita, ut abiiceret prius *non*, et quod propter similitudinem sequ. voc. aliud excidisse putabat, ut coniicio, locum sic expleret, *qui mihi non tibi, sed patriae natus esse videris, videre quid agatur.* Primum deserendum est perversum doctissimorum etiam virorum institutum, qui eiusmodi dictorum auctoritatem a Platone, aut alio quocumque repetunt: satis, nisi fallor, ingenio ipse movebatur Cicero ut talia excogitaret, et apte enuntiaret; id quod Zumptii quoque causa dicendum est, qui, in novissima editione Murenianae, ad hunc locum in eodem versatur errore, nec obliviscor Schaeferi, qui, ante multos annos, in Apparatu Crit. ad Demosthenem Vol. I. p. 755. salutarem mihi castigationem adhibuit, quum in idem vitium incidissem. Sed illa correctio si probatur, aliquanto minus quam decebat Orator diceret, quoniam nihil aliud ex illis verbis oritur nisi hoc »equidem puto te non tibi, sed patriae natum esse." Non ita solet Cicero talia iudicia attenuare. De Pompeio, Brut. § 239, *vir ad omnia summa natus:* de Metello, Cael. § 59, *qui se natum*

Digitized by Google

huic imperio putavit. Equidem crediderim ista *non mihi* ex errore librarii remansisse, qui, ut fit, non deletis illis, statim veram lectionem subiecerit, *non tibi.* Et post tot luculenta iudicii sui testimonia quae Cicero tribuit egregiis Catonis virtutibus, recte nunc mihi dixisse videtur haec: *M. Cato, qui non tibi, sed patriae natus es,* non item, si ita *sibi videri* dixisset. Catonis esse dicit retinere consulem Murenam, § 83: quibus haec subiunguntur: *quamquam huiusce rei potestas omnis in vobis sita est, iudices: totam rem publicam vos in hac causa tenetis, vos gubernatis.* Ex ipsa huius loci distinctione apparet editorem non agnovisse argumentationem quae istic contineatur: et, quum per se illud *quamquam*, in illa serie sententiarum, alienissimum sit, facile corrigemus, *quumque huiusce rei potestas omnis in vobis sita sit, totam remp.* cet. Simile quid dixerat § 2: tum *tenetis* mutandum in *sustinetis*, quod in ea re solemne est.

Non aggrediar locum lacunosum § 85. coniecturis explere. Sed in ipso initio particula mihi excidisse videtur: *Sed quid tandem fiet, si haec elapsa de manibus nostris in eum annum, qui consequitur, redundarint? Unus erit consul* —. Immo, *si unus erit consul.*

Minus eleganter iunguntur haec § 87. *sit apud vos modestiae locus, sit demissis hominibus perfugium, sit auxilium pudori.* Qui destinatus erat habitus huic sententiae, eum recuperabit si legemus *demisso animo.* Sed initio quoque huius § vitium tollendum est, quo oratio deturpatur. Verba haec sunt: *nolite — iudices, hac eum re, qua se honestiorem fore putavit, etiam ceteris ante partis honestatibus — privare.* Nihili est *hac re*, neque id quod voluit Cicero, illo substantivo designare potuit; quare coniectura quoque Orellii, *hac eum cum re*, improbanda est. Illud *re* remansit ex eo vocabulo, quod restituendum est, scripsitque Cicero, *hoc eum cum honore, quo se* —: et conf. Sull. § 90, *quum huic omnia cum honore detracta sint.*

(*Continuabitur*). I. Bake.

Digitized by Google

THEMISTII LOCI ALIQUOT EMENDANTUR.

Themistii Orationes adhuc editorem exspectant qui Codicum lectionibus perite utatur et, ubi nihil est in libris auxilii, recte coniectando antiquam veritatem restituat. G. Dindorfius festinanter admodum e Codice Ambrosiano modo emendavit Themistium modo ultro corrupit. Corrupit autem sic ut Ambrosiani libri scripturas permultas aut manifesto mendosas aut vulgatis deteriores calidius reciperet prae festinatione non tantum leviter depravatis pessime depravata subinde substituens, sed etiam sanis et integris vitiosa, absurda aut plane barbara supponens. Istiusmodi errores et aliis multis modis deprehenduntur, si quis Graece scit et hoc agit, et imprimis luculenter arguuntur ubi in Themistii oratione scriptoris antiqui imitatio subest, ut solet Themistius passim et aliorum locos et praesertim Homeri, Demosthenis et Platonis verbis suis non illepide intexere. In talibus enim nulla esse potest de genuina scriptura dubitatio nec librorum dissensiones quemquam a vero possunt abducere. Simul ex his liquido constat libris etiam optimis numquam satis credi posse: qui enim liber MS. passim eximias lectiones solus exhibuisset, eundem in locis huiusmodi solum mendosum esse deprehendes. Si quid dabitur otii Themistii orationes omnes ordine percurram, nunc paucos quosdam locos in integrum restituere iuvat. Editur in Orat. XXIV. p. 309. A: *οὐκοῦν οὐδὲ διὰ τῆς ἑτέρας ποιήσεως καὶ θατέρου τοῖν φιλοσόφοιν οὕτω τεταγμένου καὶ καρτερῶς ἀμυνομένου τὴν τύχην ἄλλο τι ἐμοὶ δοκεῖ λέγειν ὁ ποιητής κτἑ.* In his Dindorfius quum apud Harduinum legeretur *παρατεταγμέ-*

Digitized by Google

νως καὶ καρτερῶς e libro Mediolanensi recepit τεταγμένου καὶ καρτερῶς, in qua re quam vehementer erraverit hic Platonis locus demonstrat Rep. III. p. 399. B; ἐν πᾶσι τούτοις παρατεταγμένως καὶ καρτερούντως ἀμυνομένου τὴν τύχην, quae verba Themistium a Platone sumsisse manifestum est. Eundem Platonis locum in suam rem convertit Iamblichus in vita Pythagorae quum scriberet in § 220: καὶ παντάπασι παρατεταγμένως καὶ καρτερούντως ἠμύνετο τὴν τύχην. His locis inter se comparatis singulorum vera scriptura firmiter stabilitur et scribarum vel editorum errores apparent. Themistio reddendum est καρτερούντως pro καρτερῶς, quod Iamblicho male obtrudebat Kusterus quum in suo Codice καρτεροῦντος reperisset. Vera lectio καρτερούντως exstat in Codice Laurentiano, unde reliqui omnes Iamblichi Codices manaverunt, ut alio tempore ostendam. Praeter unum Platonem nemo Veterum adverbio καρτερούντως usus est: itaque librarii inauditum sibi vocabulum refinxerunt in notiorem formam. Simul apparet παρατεταγμένως apud Platonem convelli non debere, quod in παρτεταμένως aliquis inconsiderate mutare voluit.

Gravius etiam corruptus est sed et ipse certa medicina sanandus Themistii locus qui legitur in Orat. XV. p. 192. A: οὐδὲ οἱ τοῦ χοροῦ κορυφαῖοι δυσπρόσιτοί τε καὶ συννεφεῖς καὶ οὐ ῥᾳότεροι ἀτεχνῶς, ὥσπερ τοὺς δράκοντάς φασιν ἐν ταῖς χειμεριναῖς κακὰ φάρμακα βεβρωκότας ζητεῖν ὅτῳ ἂν ἐγχρίψαιντο τὴν τοῦ βλέθρου παρασκευήν κτέ. Iacobsius in his vocabula corrupta non attigit et sanissimum ἀτεχνῶς levi coniectura in ἐντυχεῖν mutavit. Profecto verum est Homericas allusiones etiam doctissimis viris latere. Ipsum ἀτεχνῶς tantum non clamat vocabulum aliquod Homericum praecessisse, veluti p. 196. C: κολοβὰ καὶ ἀτελῆ — καὶ ἠλιτόμηνα ἀτεχνῶς, et p. 64 B: ἀτεχνῶς διογενῆ καὶ διοτρεφῆ, καθάπερ Ὅμηρος λέγει, et alibi saepius. Itaque οὐ ῥᾳότεροι corruptum est et nihil est facilius quam Themistii manum revocare e nobilissimo Homeri loco:

ὡς δὲ δράκων ἐπὶ χειμῷ ὀρέσεσος ἄνδρα μένῃσι
βεβρωκὼς κακὰ φάρμακ'. ἔδυ δέ τέ μιν χόλος αἰνός.

unde emendandum esse apparet: καὶ ὀρέσεροι ἀτεχνῶς, ὥσ-

Digitized by Google

περ τοὺς δράκοντάς φασιν ἐπὶ (non ἐν) ταῖς χειαῖς κακὰ φάρμακα βεβρωκότας κτέ.

Similiter ex Homero vera lectio agnoscitur p. 312. B: μεμνήσας καὶ πολλὰς νύκτας ἀγρύπνους ἰαύσας, ubi quum ἀΰπνους olim legeretur Dindorfius ex Ambrosiano ἀγρύπνους recepit, non facturus, ut opinor, si meminisset versus Homerici:

ὡς καὶ ἐγὼ πολλὰς μὲν ἀΰπνους νύκτας ἴαυον.

non poterat Themistius ἰαύσας aliunde quam ex hoc ipso Homeri loco petere. Similiter p. 50. A: οὐ Πληιάδας ἰσοροῦντι καὶ ὀψὲ δύοντα Βοώτην, non debebat Dindorfius abiicere vulgatam εἰσορόωντα, sed dativum εἰσορόωντι reponere, quod Graeculus in ἱστοροῦντι depravaverat.

Ioviano blandiens Themistius p. 66. B. ita dicit: ἐξεστράτευσας μὲν αἰχμοφόρος ἐπανήκεις δὲ αὐτοκράτωρ, οὐχ ἵππου χρεμετίσαντος ὥσπερ Δαρεῖος, οὐδὲ κυνὶ σπείσας ὥσπερ Ψαμμήτιχος. Alias res agebat Dindorfius quum spreta vulgata κυνῇ σπείσας e Monacensi libro κυνί substituit immemor loci Herodotei II. 151. Ψαμμίτιχος περιελόμενος τὴν κυνέην — ἐπέσχε τε καὶ ἔσπενδε.

In exercitu, inquit p. 69. C: οἱ μὲν ὁπλιτεύουσιν, οἱ δὲ ἱππεύουσιν, οἱ δὲ ὁπλίζονται, οἱ δὲ σφενδονῶσιν. Mirifica est de hoc loco Spanhemii annotatio ad Iulianum p. 112. ubi mendosum ὁπλίζονται primum interpretari satagit ne ab Homerico quidem ὁπλίζειν i. e. παρασκευάζειν abstinens, deinde, ubi vidit sagittarios omnino dici oportere, pro ὁπλίζονται levissima coniectura τοξεύουσιν reposuit. Aliquanto facilius poterat vera scriptura elici, quae haec est: οἱ δὲ τοξάζονται, οἱ δὲ σφενδονῶσιν. Omnem dubitationem eximet locus p. 152, C: ἐν τοῖς πολέμοις σοὶ μὲν — ὁ σφενδονιστὴς σφενδονᾷ, σοὶ δὲ τοξάζεται ὁ τοξότης, ubi Dindorfius nisi summa festinatione esset usus pro barbara forma σφενδονιστής reposuisset Graecam σφενδονήτης. Compositum ἐπιτοξάζεσθαι legitur p. 284. A: ὅσῳπερ ἂν πλείω καὶ ἐντονώτερα μοι ἐπιτοξάζωνται. Sunt hae veteres ormae Homericae, quibus Sophistae impense delectantur, nam opulus τοξεύω et ἐπιτοξεύω solebat dicere. Saepe apud Homerum τοξάζεσθαι occurrit et notum est:

Digitized by Google

τῷ δ' ἐπετοξάζοντο καρηκομόωντες Ἀχαιοί.

Cave tamen credas Themistium scripsisse p. 219. A: τοξεύεσθαι ἐπίσκοπα, quia barbarum est τοξεύομαι pro τοξεύω. Iterum restitue τοξάζεσθαι. Cave etiam p. 97. D, ne te decipiat scriptura ἴλας τοξευτῶν, ἴλας ἱππέων, sed emenda τοξοτῶν, quorum insignem dexteritatem praedicat p. 116. B: τοὺς φερομένους τοξότας ἐορακὼς οἱ τοῖς ἵπποις ἐπιτρέποντες τὰς ἡνίας ἐπισκοπώτερα βάλλουσι τῶν ἐπὶ γῆς ἑστηκότων. Similiter τοξεύοντα et τοξευόμενον in libris confusa videbis p. 11. D.

Ex Oratoribus Atticis nullo negotio suppleri et emendari possunt Themistii verba quae nunc sensu vacua leguntur p. 313. C: ἐπίτιμον ἑαυτὸν ἀποδείξας καὶ οὐκ ὀφείλοντα κοινωνεῖν τε καὶ βουλευτηρίου καὶ ἐκκλησίας. Dixisset scriptor Atticus ἐπίτιμον ὄντα ἑαυτὸν ἀποδείξας de eo, qui se optimo iure civem esse probasset. Requiritur igitur in sqq. contrarium, quod sic est restituendum καὶ οὐκ ὀφείλοντα τῷ κοινῷ κοινωνοῦντα καὶ βουλευτηρίου καὶ ἐκκλησίας. Aerarii debitores, ut nemo nescit, ἄτιμοι ἦσαν et Curia et Comitiis arcebantur. In Attica dicebantur οἱ ὀφείλοντες τῷ δημοσίῳ, pro quo Themistius τῷ κοινῷ dixit, ut κοινωνεῖν pro μετέχειν. Sequens ΚΟΙΝΩΝΟΤΝΤΑ absorbsit praecedens ΚΟΙΝΩ, et sic pro ὀφείλοντα τῷ κοινῷ κοινωνοῦντα natum est ὀφείλοντα κοινωνεῖν τε sine sensu. Melius Themistius p. 25. A: Ἀθήνησι τοὺς ὀφείλοντας τῷ δημοσίῳ εἴργει ὁ νόμος μὴ κοινωνεῖν τῆς πολιτείας.

Lubenter Themistius, ut reliqui Sophistae, utitur antiquis Atheniensium verbis formulisque forensibus, sed imperite admodum iis utitur et diversissima aut iungit aut confundit, ut in hac ipsa oratione p. 313. C: ὥσπερ ἐν δικαστηρίῳ τὴν ἀντωμοσίαν ὑμῖν ἀναγνωστέον, ἣν ὑπογράφονται καθ' ἡμῶν οἱ κομψοὶ κατήγοροι οὗτοι. Priora sumsit e Platonis Apologia p. 19. B: ὥσπερ οὖν κατηγόρων τὴν ἀντωμοσίαν δεῖ ἀναγνῶναι αὐτῶν, sed vide mihi quam inepte addiderit de suo: ἣν ὑπογράφονται καθ' ἡμῶν. Intelligis quam absurdum sit dicere γράφεσθαι ἀντωμοσίαν; aliquanto absurdius etiam est ὑπογράφεσθαι.

Quis credit auditores in concione sedentes dici posse κεῖ-

Digitized by Google

σθαι ἄνω ἐπὶ τῆς πέτρας, ut hodie editur p. 315. C: οὐδεμία μηχανὴ τὸν τῷ λόγῳ ὁμοπαθοῦντα κεῖσθαι ἄνω ἐπὶ τῆς πέτρας καὶ τοῦ βάθρου ἀκινητότερον. Scripserat, ut opinor, καθῆσθαι ἄνω, ut apud Demosthenem legerat πᾶς ὁ δῆμος ἄνω καθῆσο.

Miram lectionem e Cod. Ambros. recepit Dindorf. p. 316. B: Ἀμεινοκλῆς Σαμίας ἦλθεν ὁ Κορίνθου ναυπηγός. Vera lectio est apud Thucyd. I. 13: Ἀμεινοκλῆς Σαμίοις ἦλθεν.

Barbarum est quod legitur p. 336. B: τὰ πτερὰ μᾶλλον αὐτὴν κουφιεῖται καὶ ὑψηλοτέραν ποιήσει. Corrige κουφιεῖ τε καί.

Antiqua forma πλεῖν, quae in Atticorum scriptis ubique obliterata est, apud Themistium hic illic evasit, ut p. 354. A: ταύτην ἄρχουσι τὴν ἀρχὴν πλεῖν ἐπτακόσια ἔτη, sed tu supple πλεῖν (ἢ) ἑπτακόσια, ut recte legitur p. 87. B: πλεῖν ἢ τριάκοντα. Servata est vetus forma p. 138. A: πλεῖν ἢ χιλίους, et p. 168: πλεῖν ἢ ςαδίους χιλίους, et p. 200. B: πλεῖν ἢ τριάκοντα ὅλων ἐνιαυτῶν. Variant libri p. 110. A, ubi deteriores exhibent πλὴν ἢ μυρίους νενίκηκας, Ambrosianus veram lectionem πλεῖν ἤ servavit solus.

Lepida historia legitur p. 358. B. de rege Antigono Persaei Stoici iactationem confutante, ubi editur: ποιεῖται δή τινας ἥκειν ἐμπόρους ἀπὸ Κύπρου, ἃ χρὴ λέγειν ἐπὶ τοῦ Περσαίου προεκδιδάξας. Saepius vidi apud Themistium praepositionis πρός siglam veterem a scribis omissam esse. Rescribe προσποιεῖται, *simulat.*

Tralaticio errore scribitur p. 366. D: ἐὰν μὴ πρὸ τοῦ λόγου ὁμολογήσητε μὴ χαλεπαίνειν μηδὲ θορυβήσειν, pro χαλεπανεῖν.

Infelicem Iacobsii coniecturam Dindorfius recepit p. 3. A: ἆρα ὁμοίως εὐπετὲς καταμαθεῖν αὐτόν τε (τὸν θεὸν) καὶ τὰ ποιήματα; ἢ πρὸς ταῦτα μὲν ἡ Φύσις ὄμματα ἐξ ἀρχῆς ἐτεκτήνατο καὶ πάρεσιν ἀνεῳγμένοις ὁρᾶν ἥλιόν τε καὶ σελήνην κτέ. Quid attinebat dicere *apertis* oculis haec cerni? In libris est εὖ γενομένοις, in quo latet εὐθὺς γενομένοις. Noto usu dicimur homines εὐθὺς γενόμενοι id est *ab ipsa nativitate* alicuius rei sensum aut facultatem habere. Plato Phaedon. p. 75. B: γενόμενοι εὐθὺς ἑωρῶμέν τε καὶ ἠκούομεν καὶ τὰς

Digitized by Google

ἄλλας αἰσθήσεις εἴχομεν, et post pauca: ἠπιστάμεθα καὶ πρὶν γενέσθαι καὶ εὐθὺς γενόμενοι τὸ ἴσον καὶ τὸ μεῖζον κτέ. Opponuntur igitur apud Themistium εὐθὺς γενομένοις et εἰς χρόνον et expedita sunt omnia. Videor mihi ipsum Platonis locum reperisse, quem Themistius haec scribens imitatus est. Legitur in Theaeteto p. 186. B: τὰ μὲν εὐθὺς γενομένοις πάρεσι Φύσει αἰσθάνεσθαι, — τὰ δὲ — ἐν χρόνῳ παραγίγνεται οἷς ἂν παραγίγνηται.

De Procopio tyrannidem invadente haec scribit p. 91. D: ἐπέσειε τὰ χαλεπώτερα μηχανήματα — τὰς ἀτόπους φήμας καὶ τοὺς ἀγγέλους τοὺς ἐκ τῶν προαστείων κεκονιαμένους. Noli existimare eos nuncios *calce obductos* fuisse: *pulvere conspersos* dixerat Themistius κεκονιμένους, non κεκονιαμένους. Solent Graeculi κονίειν et κωμᾶν stulte inter se permutare, ut apud Hesychium dederunt: Κεκονιαμένος: κεκονιορτωμένος pro κεκονιμένος, quod apud Aristophanem legitur Eccles. 291. ἦκεν κεκονιμένος, et saepius apud Lucianum. Dindorfius, qui in Themistio festinans mendum non animadvertit, ad Steph. Thes. complura huius confusionis exempla expromsit.

Quod paulo ante scripsit Themistius p. 91. A: Ἄλλοι μὲν ῥα θεοί τε καὶ ἀνέρες εὗδον παννύχιοι καὶ οὐδ' ἂν τὸν Δία ἴσως ἡ κωμῳδία τοῦ τηνικαῦτα ἀποδραθεῖν ὑπεξείλετο. in iis respicit antiqui Comici fabulam, de qua ita scribit Celsus apud Origenem VI. p. 329: ὁ κωμῳδὸς ἐν τῷ θεάτρῳ γελωτοποιῶν συνέγραψεν ὅτι Ζεὺς ἐξυπνισθεὶς Ἀθηναίοις καὶ Λακεδαιμονίοις τὸν Ἑρμῆν ἔπεμψεν. Duo menda ex Themistio eximenda sunt: scribe οὐδ' αὐτὸν τὸν Δία — ὑπεξείλετο, et τοῦ τηνικαῦτα ἀποδαρθεῖν. De forma Homerica — ἔδραθον, et Attica — ἔδαρθον diligenter egimus ad Charitonem.

In oratione, quam Maius edidit, multa sunt in quibus Editoris aut peritiam desiderem aut fidem. Pro διεξιόντες dedit δικάζονται cap. 24. p. 466. in his: τὰ ἄμαχα παρὰ Ῥωμαίων τὸν Αἷμον ὑπελάμβανον καὶ τὸν Ἔβρον καὶ τὰς Θετταλικὰς δυσχωρίας, ἃς δικάζονται οὐ σὺν πολλῷ πόνῳ τοῖς θείοις ἐρύμασιν ἐνεσχέθησαν. Haud vidi magis.

C. G. COBET.

Digitized by Google

AD IULIANI

ΣΥΜΠΟΣΙΟΝ Η ΚΡΟΝΙΑ

VULGO

CAESARES.

Venio nunc ad Iuliani Caesares, in quo ludicro libello post multorum curas etiamnunc superest quod aut ex Codicibus aut recte coniiciendo melius constitui possit.

Inscribitur in utroque Codice, quocum diligenter libellum contuli, Vossiano et Marciano CCCLXVI. eodem modo:

Ἰουλιανοῦ αὐτοκράτορος συμπόσιον ἢ κρόνια: —

Quemadmodum in reliquis Iuliani scriptis ubi recte Spanhemius Vossiani libri scripturas enotavit nihil admonebo: itaque ubicumque de Spanhemii scriptura tacuero sic in Codice scriptum esse scito ut ille retulit.

Peccant cum editis Codices p. 306 C. in verbis: ἀκόλουθα σοί τε καὶ φίλα τῷ σῷ μᾶλλον δὲ τῷ κοινῷ Πλάτωνι διανοούμενος, nam non difficulter concedes mihi pro φίλα emendandum esse φίλῳ τῷ σῷ μᾶλλον δὲ τῷ κοινῷ. Sic demum verba ordine composita decurrunt et apparet quomodo τῷ κοινῷ ici potuerit. Ut enim ὁ σὸς Πλάτων rectissime dicitur, sic κοινὸς Πλάτων nec dici neque intelligi ullo modo potest.

Pag. 307 A. pro εἴτε ἀληθὲς οὕτως ἔχει recipe ex VM εἴτε αὶ τἀληθὲς οὕτως ἔχει. Tum V. exhibet: εἴτε μίξις τίς ην ἀληθείας ἀμφοῖν καὶ ψευδοῦς, unde emblema arguitur et c scribendum esse patet: εἴτε πλάσμα λέγεις . . . εἴτε καὶ

Digitized by Google

τἀληθὲς οὕτως ἔχει εἴτε μῖξίς τις ἐστὶν ἀμφοῖν, expunctis ἀληθείας καὶ ψευδοῦς, quod insulsum additamentum quum olim supra versum esset adscriptum in hunc modum:

ἀληθείας καὶ ψευδοῦς
μῖξίς τις ἐστὶν ἀμφοῖν

factum est ut in Vossiano ἀληθείας in locum prorsus alienum irreperet, quo manifesto indicio permultae istiusmodi interpolationes deprehenduntur. Solent scioli ἀμφοῖν, ἀμφοτέρων et similia pueriliter ex vicinis interpretari. Sunt istiusmodi interpolationes semper frigidae admodum et insulsae, nonnumquam et prorsus absurdae, ut in Platonis Charmide p. 157 B: τοῦτ' ἔστι τὸ ἁμάρτημα περὶ τοὺς ἀνθρώπους ὅτι χωρὶς ἑκατέρου [σωφροσύνης τε καὶ ὑγιείας] ἰατροί τινες ἐπιχειροῦσιν εἶναι. Non vidit homuncio ἑκατέρου esse ψυχῆς τε καὶ σώματος. Lepidi sunt illi ἰατροὶ σωφροσύνης, lepidiores etiam οἱ ὑγιείας ἰατροί.

Quod continuo sequitur αὐτὸ ἐπιδείξει τὸ πρᾶγμα non est bene Graecum, nam in tali re Graeci omnes verbo simplici δείκνυμι utuntur, αὐτὸ δείξει τὸ πρᾶγμα, ἀρχὴ ἄνδρα δείκνυσι, δείξω ἔτι ζῶν et sim. Scilicet ἀποδεικνύναι et ἐπιδεικνύναι est *verbis* et *argumentis* probare et demonstrare, δεικνύναι *factis* et *re ipsa* ostendere. Δείξω ἔτι ζῶν significat: *Faciam* aliquid unde me adhuc vivere sentiant. Itaque αὐτὸ τὸ πρᾶγμα ἐπιδείξει, vel αὐτὸ τοὔργον ἀποδείξει vitiosum est.

In Cod. V. apparet αὐτὸ . . . . δείξει τὸ πρᾶγμα, macula abscondit medium spatium. Scribi poterit αὐτὸ, φασὶ, δείξει τὸ πρᾶγμα, nam proverbium est, aut αὐτὸ τάχα δείξει, sed praepositionem retineri non posse certum est.

Pag. 307 C. non est in V. ἅτε παρετύγχανον, ut refert Spanhemius, sed ἅτεπερ ἐτύγχανον.

Ut parcam operae et simul ut facilius de cuiusque scripturae fide et auctoritate constet, subiiciam ordine Vossiani Codicis lectiones utiles et memorabiles a Spanhemio aut plane omissas aut indiligenter enotatas. Ubi duo Codices conspirant, adscribam VM. Deinde de nonnullis locis explicatius agam.

Pag.	Spanhem.	Cod. Vossianus
307. C.	εὐπρεπεῖς	εὐτρεπεῖς
307. D.	προσβλέπει	προσβλέπῃ. VM.

Digitized by Google

Pag.	Spanhem.	Cod. Vossianus.
308. A.	ἐκαθιζέτην	ἐκαθέζετον. VM.
	κἂν ἐπαινῆται	καὶ φανεῖται. VM.
	τῇ τῶν θεῶν ὄψει	τῆς τῶν θεῶν ὄψεως.
308. C.	δοκῶν μοι	μοι δοκῶν. VM.
309. A.	ἐρυθρὸς γενόμενος	ἐρυθρὸς γινόμενος. VM.
B.	εἶπεν ληρῶν	εἶπε ληρῶν.
	εἶπεν ὁ Ζήνων	εἶπεν ὦ ζήνων.
C.	τοῦ ἐμοῦ θρέμματος	τοὖμοῦ θρέμματος. M. τοὐμοῦ θρέμματος.
310. A.	προβάλλεσθαι	προβαλέσθαι.
	αὐτὸν μὲν ἡ Δίκη δίδωσι	αὐτὸν δίδωσιν ἡ δίκη.
	ἀντὶ τοῦ Δημοσθένους	ἀντὶ τοῦ δήμου. VM.
	Spanh. μικροῦ δεῖ ἄφωνον	μικροῦ δέω φᾶναι.
D.	γίνεταί μου	γίγνεταί μου.
	τυφούμεθα	τυφόμεθα. VM.
311. A.	κατασβέσαι	κατασβέσῃ. VM.
B.	ᾐδέσθη τούτῳ	ᾐδέσθη τοῦτον.
	ναὶ μὰ Δία ἔφη	ναὶ μὰ δί' ἔφη.
	εἰσάξω	εἰτάξω in quo latet ἐπάξω.
C.	ἔχων ὑπήνην	ἔχων τὴν ὑπήνην.
312. A.	μικρολογίας	σμικρολογίας.
B.	τὸν δὲ ὅτι τὴν ἀρχὴν	τῷ δὲ ὅτι τὴν ἀρχὴν.
	ἧς ὁ Μάρκου παῖς	ἣν ὁ μάρκου παῖς.
	Σέβηρος	σευῆρος.
	ὑπὲρ τούτου	ὑπὲρ τούτου δὲ.
	λίαν ἀπηνὲς	τὸ λίαν ἀπηνὲς.
313. A.	Ἐμίσης	ἐμέσης. VM.
	Spanh. δὲ ἰθεῖα	δ' ἰθεῖα.
B.	ὑπὸ τῶν θεῶν	ὑπὸ τῶν ἀθέων. VM.
	ὁ μὲν Σειληνὸς	ὁ σειληνὸς.
	εἰκὼν δὲ	εἴκων τὲ.
	συγχωροῦντα	ξυγχωροῦντα.
	Spanh. ὦ παπίδιον	ὦ παπία.
	εἰ τῷ Δελφῷ πιστεύεις	εἰ τῷδελφῷ πιστεύεις. M. τῷδελφῷ.

Digitized by Google

Pag.	Spanhem.	Cod. Vossianus.
315.	τὼ μὲν οὖν δύω	τοὺς μὲν οὖν δύο.
	συνεχώρησεν	ξυνεχώρησεν. VM.
316.	οὕσης δὲ τοιαύτης	οὔσης δὴ τοιαύτης.
	Spanh. παρακαλεῖς	παρεκάλεις.
	νὴ μὰ Δία	μὰ δία.
317. B.	ἐκ τρίτου	ἐκ τρίτων.
	γινέσθω τοίνυν ἐπὶ τῶν προθύρων εἶπεν.	γιγνέσθω τοίνυν εἶπεν ἐπὶ τῶν προθύρων.
318.	τίνα γὰρ ἔχρη τρόπον ἐπιμετρήσαντας ἡμᾶς εἶτα	τίνα χρὴ τρόπον. VM. ἐπιμετρήσασιν εἶτα.
	τοι γὰρ οὖν	τοιγαροῦν.
	ἀγὼν ὁ τῶν καλλίστων	ἀγώνων τῶν καλλίστων.
319.	βασιλεῖς	βασιλῆες. VM.
	ἴσατε κρίσιν	ἴσασθαι κρίσιν.
	θέμενοι βιοτῆς	θέσθε βιοτῆς. VM.
	νενόμιστο καλοῦ· καὶ ὅθ' ἡδίστην	νενόμιστο. καλοῦ θ' ἡδίστην.
320.	τὸ τὰ δεύτερα	τὸ καὶ τὰ δεύτερα.
	ἀνδρῶν ἀρξαμένη	ἀρξαμένη ἀνδρῶν.
	ἐν δὲ τῇ τοσαύτῃ	ἐν δὴ τοσαύτῃ. VM.
D.	Ἰταλοὺς	omittit.
	τοῦτο τὸ ἐμὸν	τοῦτό τε ἐμὸν.
	ἐγὼ δὲ πρὸς Ἀριόβιστον	ἐγὼ πρὸς ἀριόξβιστον.
321. C.	ἔπαθον οὖν	ἔπαθον γοῦν.
	ὅτι οὖν περὶ τῶν πρωτείων	ἔτι οὖν μοι περὶ τῶν πρωτείων. VM.
	αὐτόθεν σὺ	αὐτόθεν καὶ σὺ. VM.
	ἀναγκάζεις	ἀναγκάσεις. VM.
	καίτοι ἢ τί τοσοῦτον	καίτοι, τί τοσοῦτον.
322. C.	ἃ πότε ἀΦῆκας	ἃ τότε ἀΦῆκας.
323.	τί γὰρ τοσοῦτον ἐκείνῳ	τί γὰρ ἐκείνῳ τοσοῦτον.
	Σκιπίωσι τοῖς δύω	σκηπίωσι τοῖς δύο.
	τὰ ἄλλα ἀλώπεκος	τἄλλα ἀλώπεκος.
	καλῶς καὶ Φρονίμως παντταχοῦ	παντταχοῦ καλῶς καὶ Φρονίμως. VM.

Digitized by Google

Pag.	Spanhem.	Cod. Vossianus.
323.	ὑπὲρ τῶν Ἑλληνικοὺς πολέμους	ὑπὲρ τῶν ἑλλήνων τοὺς πέρσας δίκην καὶ τοὺς ἑλληνικοὺς πολέμους.
	ἐπικόπτων	ἐπισκώπτων.
324.	πολεμωθέντας	πολεμηθέντας.
	εἰ δὲ πρὸς	οἱ δὲ πρὸς. Recte.
	Spanh. γινωσκομένου	γιγνωσκομένου.
	ὑπὲρ Τίγρητα	ὑπὲρ τὸν τίγρητα. VM.
	οὐ κατεκρατήσατε	οὐκ ἐκρατήσατε. VM.
	Spanh. ὑπομνηθέντων	ὑπομνησθέντων.
325.	ἔφερεν τοῦ Ποσειδῶνος	ἔφερεν ὁ τοῦ ποσειδῶνος.
	Spanh. περὶ τῶν ἄλλων	περὶ τῶν ἀλλ ** ρι *. Codex perrosus est, sed manifesto habuit ἀλλοτρίων.
	Ἐγὼ, εἶπεν, ὦ Ζεῦ	ἐγὼ δὲ εἶπεν ὦ ζεῦ. VM.
326.	Ἀρεῖον	ἄρειον supra ει lineola nomen proprium esse significans.
327.	ἠτιᾶτο δὲ γῆρας	ἠτιᾶτο δὲ τὸ γῆρας.
	ὑπὸ δὲ τῆς οἴκοι	ὑπό τε τῆς οἴκοι.
	προσβάλλειν ἔθνη	προσλαβεῖν ἔθνη. VM.
	ἑτοιμοτέρους αὐτοὺς ποιοῦσιν	ἑτοιμότερον αὐτὸ ποιοῦσιν.
327.	Spanh. εἴσω που	ἴσως που.
328.	τιμᾶσθαι καὶ πρὸ τῶν ἄλλων	καὶ τιμᾶσθαι πρὸ τῶν ἄλλων.
	τοὺς ὑπηκόους	πρὸς τοὺς ὑπηκόους.
	προσῆκον ἦν ἐμὲ	προσῆκον ἦν ἐμοὶ.
329.	ἦν αὐτῷ γελοῖα	ἦν γελοῖα αὐτῷ.
	ἔμελλε αὐτῷ	ἔμελε αὐτῷ.
	πονηροτάτοις τυράννων	πονηροτάτοις τῶν τυράννων.
	ἀλλ' ἢ	ἀλλ' ἤ.
330.	ἀγὼν ἡμῖν πρὸς ταῦτα	ἀγὼν ἡμῖν ἐϛι πρὸς ταῦτα.
331.	ἐξεπόρθουν	ἐξεπόρθησα. VM.
	πῶς σοί γε εφέπεσθαι μικροῦ νεκρῷ, πῶς οἵ γε φέρεσθαι μικροῦ	πῶς οἵ γε ἐφέρεσθε μικροῦ νεκροὶ. VM.

Digitized by Google

Pag.	Spanhem.	Cod. Vossianus.
	νεκροί; manifesta dittographia.	
331.	τὸ πρωτεύειν, ἔφη, τῶν ἐμαυτοῦ	τὸ πρωτεύειν ἔφη τῆς ἐμαυτοῦ. VM.
	πότερον κατὰ σοφίαν	πότερον γὰρ εἶπε κατὰ σοφίαν. VM.
332.	προσεγεγραμμένον	προσεγγεγραμμένον.
	ᾤετο γοῦν καὶ	ᾤετο οὖν καὶ. VM.
	εἶτα, ἔφη, διὰ τί τοῦτο	εἶτα διὰ τί τοῦτο ἔφη.
333.	πρόσεχε δὲ νοῦν	πρόσεχε δὲ νῦν.
334. D.	τὰ οὖν περὶ τὴν	τά τε οὖν περὶ τὴν. VM.
	παισί τε γὰρ	πᾶσι τὲ γὰρ.
335.	ἐστὶν οὐκ εὔλογον	οὐκ ἔστιν εὔλογον.
	συγγνώμονες γένεσθε	συγγνώμονες γένοισθε.
B.	καὶ ταῖς τῶν φίλων	καὶ τῶν φίλων.
	ἔφη θέλων εἶναι	εἶναι ἔφη θέλων.
	ἥ τε κόμη καὶ τὸ εἶδος	ἥ τε κόμη τό τε εἶδος. VM.
	ἡγεμόσι καὶ βιωσόμενοι	ἡγεμόσι βιωσόμενοι.
336. B.	ἐπέτριβον δὲ αὐτὸν κἀκείνους οὐχ ἧττον τῆς ἀθεότητος οἱ παλαμναῖοι δαίμονες	ἐπέτριβον δ' αὐτὸν . . . . ὡς αἴτιον τῆς ἀθεότητος οἱ παλαμναῖοι δαίμονες.

Hae lectiones tantum non omnes sunt optimae et verissimae et Iuliano reddendae. De nonnullis pauca addam simul de quibusdam locis dicturus, quibus nil remedii Codex attulit.

Pag. 307. C. κλῖναι μὲν οὖν ἔκειντο τέτταρες εὐπρεπεῖς τοῖς μεγίστοις θεοῖς. Cod. recte εὐτρεπεῖς. Tralaticius hic error est: raro εὐτρεπής, quod in desuetudinem abierat, exscribarum manibus illaesum elabitur. Sexcenties in εὐτρεπής deformatur.

Pag. 308. B. δοκεῖ μοι παρὰ τῶν Μουσῶν αὐτῶν ἀκηκοώς rescribe δοκεῖν μοι, noto usu positum pro ὡς μοι δοκεῖ.

Pro ὅρα μὴ — διανοηθείη p. 308. D. requiritur διανοηθῇ.

Pag. 309. B. ἐγὼ γὰρ αὐτὸν τούτῳ Ζήνωνι παραδούς, imo vero τουτῳὶ Ζήνωνι. Pervulgatum vitium hoc est saepe e Vossiano emendatum et alibi nonnumquam emendandum. Qua

Digitized by Google

niam in plerisque Codd. antiquis τὸ προσγεγραμμένον ἰῶτα omitti solebat, propterea TOTTΩI scribebatur pro τουτῳῖ, nam pro τούτῳ ponebatur TOTTΩ. Facillimum est ubique deprehendere hoc vitium, quia in talibus *omisso articulo* non οὗτος sed οὑτοσί dicendum esse constat. Itaque aut τούτῳ τῷ Ζήνωνι aut τουτῳῖ Ζήνωνι Graecum est, τούτῳ Ζήνωνι non est.

Ubi Zenoni dixerat Iupiter: ἴθι, ὦ Ζήνων, ἐπιμελήθητι τοὐμοῦ θρέμματος, sequitur p. 309. C: ὁ δὲ ἐπακούσας κτέ. Etiam absque Codicis auxilio manifestum est ὑπακούσας esse reponendum. Passim in libris ὑπακούειν et ἐπακούειν ineptum in modum inter se permiscentur. Nihil est tamen facilius quam ea discernere et utri verbo locus sit ubique definire: ἐπακούειν τινός est *audire*, dicenti aut recitanti *dare operam*: ὑπακούειν τινί est *dicto audientem esse*, iubenti aut vocanti *obtemperare*. Zeno Iovi *paruit*: itaque ὑπακούσας etiam invitis libris emendandum fuisset.

Pag. 339. C: σώφρων τε ἅμα καὶ πολεμικὸν βλέπων, et res ipsa et compositio loci demonstrant σῶφρόν τε corrigi oportere.

Vera lectio Spanhemii vitio periit p. 310. B: τοῦ Κλαυδίου δὲ ἐπεισελθόντος ὁ Σειληνὸς ἄρχεται τοὺς Ἀριστοφάνους Ἱππέας ᾄδειν ἀντὶ τοῦ Δημοσθένους κολακεύων δῆθεν τὸν Κλαύδιον. Locum sic scriptum nemo mortalium intelligere umquam poterit. Vera lectio est ἀντὶ τοῦ δήμου κολακεύων δῆθεν τὸν Κλαύδιον, quae est in Vossiano Codice, est in Marciano, est in editis praeterquam apud Spanhemium, qui *ex ingenio* (si Musis placet) pro ἀντὶ τοῦ δήμου ne admonito quidem lectore substituit ἀντὶ τοῦ Δημοσθένους. Secutus est, credo, opinionem Cantoclari, qui initium fabulae a Iuliano respici putans mirificam commentus est huius loci interpretationem, ex qua animi causa aliquid proferam. Scilicet serio arbitratus est Silenum viso Claudio ita cantitare coepisse:

Ἰατταταιὰξ τῶν κακῶν, ἰατταταῖ !
κακῶς Παφλαγόνα τὸν νεώνητον κακὸν
αὐταῖσι βουλαῖς ἀπολέσειαν οἱ θεοί.

Quid haec ad Claudium? dixeris. Nemo hoc umquam potuit excogitare aut reperire nisi ab ipso Cantoclaro edoctus. νεώνητον *eum vocat*, inquit, *quia boletorum et eiusmodi cibo-*

Digitized by Google

rum erat avidissimus. Graeci καταχύσματα vocant quibus νεόγητοι pascebantur. Vide Ammonium." Ne ipse quidem Claudius istam interpretationem concoquere potuisset. Ne caetera tangam, quomodo ista Silenum cantare potuit κολακεύων δῆθεν τὸν Κλαύδιον. Sed satis nugarum. Facessat hinc Demosthenes ac videamus quid insit in librorum omnium scriptura: ὁ Σειληνὸς ἄρχεται τοὺς Ἀριστοφάνους Ἱππέας ᾄδειν ἀντὶ τοῦ δήμου κολακεύων δῆθεν τὸν Κλαύδιον. Quid est ἀντὶ τοῦ δήμου! Credebant esse *ex persona populi*, quasi apud Aristophanem ὁ Δῆμος ea loqueretur, quae Silenus subsannans in Claudium convertebat. Sed non est illa sana interpretatio: ἀντὶ τοῦ Δήμου κολακεύων δῆθεν τὸν Κλαύδιον sic accipiendum est, ut dicatur Silenus ea in Claudii adulationem convertisse quae apud Aristophanem cantantur ab iis qui τῷ Δήμῳ adulantur. Quibus verbis apud Aristophanem ὁ Δῆμος ἐκολακεύετο, iisdem Silenus ἐκολάκευε δῆθεν τὸν Κλαύδιον. Is locus ex *Equitibus* et olim erat et nunc est notissimus omnibus, qui Aristophanem lectitarunt. Quis enim eorum qui amant Aristophanem ignarus est aut immemor lepidissimae cantilenae, cuius initium est:

ὦ Δῆμε, καλὴν γ' ἔχεις
ἀρχὴν ὅτε πάντες ἄν-
θρωποι δεδίασί σ' ὥσ-
περ ἄνδρα τύραννον.

Viden ut nunc clara luce splendeant omnia? Silenus conspecto Claudio cantare coepit:

ὦ Κλαύδιε, καλὴν γ' ἔχεις ἀρχὴν κτέ.

In ipsum Claudium et in Claudii vecordiam ac stuporem alias semper res agentis et libertis suis stolide servientis reliquos versiculos dixeris esse scriptos:

ἀλλ' εὐπαράγωγος εἶ
θωπευόμενός τε χαί-
ρεις κἀξαπατώμενος,
πρὸς τόν τε λέγοντ' ἀεὶ
κέχηνας, ὁ νοῦς δέ σου
παρὼν ἀποδημεῖ.

Simul intelligitur cur haec Silenus ᾄδειν dicatur. Sed satis verborum est: sententia Iuliani olim ab Editore temere obscurata nunc de novo reperta neminem posthac fugiet.

Digitized by Google

In iis quae continuo sequuntur Claudii liberti Narcissus et Pallas et uxor Messalina arcessi iubentur, his verbis: ἀλλ' ἴθι πέμψον ἐπ' αὐτούς· εἰ βούλει δὲ καὶ τὴν γαμετὴν Μεσσαλίναν. In his iteranda praepositio est: εἰ βούλει δὲ καὶ (ἐπὶ) τὴν γαμετήν, et inserto articulo (τὴν) Μεσσαλίναν.

Vitiosa forma maculat locum p. 310. D: πόθεν ἐξεύρατε; pro ἐξεύρετε. Notum est hoc Graeculorum loquendi vitium, qui εὗρα dicebant (ut ἦρα) et ἔπεσα et ἀφειλάμην, aliaque id genus.

Atticorum more dixerat Iulianus p. 310. B: ναὶ μὰ Δία μέμφομαί γε ὑμῖν, sed Graeculi γὰρ pro γε substituerunt. Vossianus veram lectionem servavit, quam Spanhemius cum multis aliis eiusdem praestantiae relegavit in marginem.

Idem in vicinia ubi editur: εἰσάξω γὰρ ἐπὶ τούτῳ πολλοὺς καὶ ἀγαθούς, ne enotavit quidem Vossiani scripturam εἰτάξω, quae vitiosa est sed ipsam Iuliani manum intus continet. In ΕΙΤΑΞΩ enim male latet ΕΠΑΞΩ, ἐπάξω, quod unice verum est.

Articulus prorsus necessarius periit p. 311. C: φέρων ἐπὶ τῶν ὤμων τὰ τρόπαια τό τε Γετικὸν καὶ Παρθικόν, imo vero καὶ (τὸ) Παρθικόν. Cur sit repetendus articulus quis non videt? Duo enim haec tropaea sunt, non unum et idem. Emendate scriptum est p. 327. B: ἐπεδείκνυεν αὐτοῖς τό τε Γετικὸν καὶ τὸ Παρθικὸν τρόπαιον.

Noto ioco in sordidos utitur Iulianus p. 312. A: εἶς εἶναί μοι δοκεῖ τῶν διαπριόντων τὸ κύμινον. Hi sunt qui pervulgato nomine κυμινοπρίσαι dicebantur. Ex Iuliano emendaverim Theocriti lepidum locum X. 55.

μὴ 'πιτάμῃς τὰν χεῖρα καταπρίων τὸ κύμινον,

qui locus haud scio an Iuliano obversatus fuerit lubenter Theocritea lectitare solito, sed quidquid huius rei est, διαπρίων certe Theocritus, non καταπρίων, scripsisse videtur.

Plane restituit sententiam Iuliani Vossianus liber p. 312, B: ὃν δὲ ὅτι τὴν ἀρχὴν συναπολλυμένην περιεῖδεν. Verissima enim est lectio τῷ δὲ ὅτι κτέ. Commodus enim τὴν ἀρχὴν ἀπολέσας αὐτὸς συναπώλετο, pater qui talem filium imperii successorem reliquit recte dicitur τὴν ἀρχὴν τῷ υἱῷ συναπολλυμένην περιεῖναι.

Digitized by Google

Pag. 314. B. (Πρόβος) — ἄδικα πεπονθὼς ὑπὸ τῶν θεῶν ἐτιμᾶτο τά τε ἄλλα καὶ τὸ τοὺς φονέας αὐτῷ τὴν δίκην ἐκτῖσαι. Est aliquid inter vulgatam scripturam et eam quae in Vossiano et Marciano libro est: ὑπὸ τῶν θεῶν et ὑπὸ τῶν ἀθέων, quam Spanhemius ne memoravit quidem. Ἀθέους Iulianus appellavit sceleratos milites, qui optimum principem impia manu occiderunt. Praeterea emenda καὶ τῷ (non τὸ) — ἐκτῖσαι. Est enim τὰ ἄλλα in iis accusativis, qui promiscue verbis omne genus apponuntur: sed si quid additur, quod non sit eiusdemmodi, dativo utendum, quod quum Graeculi non caperent diversa exaequaverunt.

Pag. 314. D: τί τοῦτο; — ὦ παππίδιον, φιλόσοφος ἡμῖν ἀνεφάνης; Scriptura Codicis Voss. ὦ παπία indicio est ὦ παππία a Iuliano profectum esse. Praeterea pro ἀνεφάνης ratio et usus loquendi *perfectum* postulant ἀναπέφηνας.

Post pauca egregiam lectionem servavit Codex uterque in verbis οὐκ οἶσθα ὅτι ὁ Σωκράτης τὰ πρωτεῖα κατὰ τὴν φιλοσοφίαν ἀπηνέγκατο — εἴ τι τῷ Δελφῷ πιστεύεις ὅτι ἐστὶν ἀψευδής. Noli credere Apollinem τὸν Δελφόν umquam esse appellatum. In V. est τῶδελφῶ, in M. τὼδελφῷ, quod leniter correctum in τἀδελφῷ unice verum est: »si quid *fratri* tuo credis."

Non scripsit Iulianus p. 315. B: προθέσιν αὐτοῦ βουλομένων, sed προθεῖν. Faex Graeculorum πλέειν dicebat et ῥέειν et χέειν et θέειν et πνέειν et δέεσθαι aliaque, quae saepe in antiquiorum scripta irrepserunt. Μεταθεῖν tuto latet in corrupta scriptura apud Iulianum p. 386. D: ἴσῃ γὰρ δήπου σοι τῶν λόγων πτέρωσις ἢ τοὺς ἑταίρους μεταθεῖναι δύνασαι. Luce clarius est μεταθεῖν emendari oportere, ut dudum Wyttenbachius vidit.

Pag. 315. D. ὅτι μηδὲν ὑγιὲς ἐπεπράγει repone ἐπεπράχει. Scribae confundere solent πέπραχα et πέπραγα, quae certo discrimine apud Graecos diremta sunt. Πέπραχα est idem atque πεποίηκα, εἴργασμαι, *egi*: πέπραγα est intransitivum et ponitur de fortuna qua quis usus est. Nesciebant hoc Graeculi, neque hoc mirandum nam eruditi quoque magistri discrimen illud non animadverterant. Phrynichus in Bekk. Anecd. p. 60, 5: Πέπραγεν διὰ τοῦ γ προκρίνουσι τοῦ πέπραχεν.

Digitized by Google

Moeris pag. 293: Πεπραγὼς ἐν τῷ γ Ἀττικῶς, πεπραχὼς Ἑλληνικῶς. Manifesto fallitur et Piersonum secum in errorem traxit. Rectissime tamen emendavit Piersonus locum Euripidis Suppl. vs. 647. ubi quum in libris esset:

σῶς καὶ πεπραγμέν' οἴ' Ἄδραστος ὤφελε
πρᾶξαι ξὺν Ἀργείοισιν.

verissime πέπραγεν correxit. Admoneo novissimi Editoris causa, qui quum πέπραγμεν substitueret non cogitavit barbaram eam formam esse. Plutarchi Editores in Platonis Comici versiculis de Hyperbolo (in vit. Alcib. c. 13. et Niciae c. 11):

καίτοι πέπραχε τῶν τρόπων μὲν ἄξια
αὐτοῦ δὲ καὶ τῶν σιγμάτων ἀνάξια.

male tuentur vitiosam scripturam πέπραχε pro πέπραγε, non enim εἴργασαι significat, sed plane contrarium πέπονθεν. Nihil est igitur facilius quam πέπραγα et πέπραχα ubique distinguere, praesertim quum πέπραγα compositionem non admittat, ita ut in διαπεπράχασιν (Anab. V. VII. 29.) et καταπεπραχέναι (Cyropaed. VII. v. 42.) similibusque nulla detur optio. Sed ad Iulianum revertor.

Pag. 316. B. quum in Heroum coetum Alexander ingrederetur οὔτε ὁ Καῖσαρ οὔτε ἄλλος τις ἐπανίστατο, imo vero ὑπανίστατο, namque hoc est alicui honoris causa *adsurgere*. Saepe ὑπανίστασθαι τῶν θάκων et ἀπὸ τῶν θάκων apud Atticos legitur, ut in Aristoph. Nubibus vs. 393:

καὶ τῶν θάκων τοῖς πρεσβυτέροις ὑπανίστασθαι,

et in Xenophontis Hierone VII. 2: ὑπανιστῶνται δ' ἀπὸ τῶν θάκων ὁδῶν τε παραχωρῶσιν, et in eiusdem Symposio IV. 31: ὑπανίστανται δέ μοι ἤδη καὶ θάκων καὶ ὁδῶν ἐξίστανται οἱ πλούσιοι. Falluntur qui credunt eandem notionem in verbo ἐπανίστασθαι inesse, auctore Eustathio ad Iliad. B. 85, quo non est in tabus auctor levior. Ἐπαναστῆναι apud Veteres aut nihil differt b ἀναστῆναι, aut de rebellantibus ponitur deque iis qui eos, uorum potestati vel imperio subiecti essent, vi et armis aggreiuntur. Multis post Iulianum saeculis haec quoque confundi oepta sunt, et h. l. non Iuliani, sed scribae errorem tenus.

Duplex mendum inest p. 316. D. in verbis: οὐ μὴν ἔτι καὶ ὧν παρ' ἑαυτοῖς γεγονότων οἴονται (Voss. οἷόν τε) μείζονα τοῦτον

Digitized by Google

ἴσως μὲν ὑπὸ Φιλαυτίας παθόντες ἴσως δὲ καὶ οὕτως ἔχοντες (Voss. οὕτως εἶχον). Primum inserto τι ita scribe: ὑπὸ φιλαυτίας (τι) παθόντες. Sequens Π ut saepissime alibi praecedens TI absorpsit. Tum quaere quid pro ἔχοντες, quod manifesto mendosum est, reponendum esse videatur. Egregiam opem fert Vossianus, nam quod dedit οὕτως εἶχον si unam literulam exemeris ipsa est Iuliani manus, qui sic scripserat: ἴσως δὲ καὶ οὕτως ἔχον. Ubi dixerat Romanos Alexandrum ex claris imperatoribus apud se natis nemini anteponere, addidit *fortasse quia sua cuique praeplacent, fortasse etiam quia ita se res habet.* Mirantes Graeculi quo pacto τι παθόντες et οὕτως ἔχον componi potuerint (quae res Graece scientibus nihil habet admirationis) turbas dare coeperunt: alii ἔχοντες correxerunt scilicet, alii εἶχον. Stulte utrumque, ut vides.

Evidens mendum tenemus p. 317. B: ἐκήρυττεν οὖν ὁ Ἑρμῆς παρεῖναι Καίσαρα. Sine mora repone παριέναι. Recte legitur in vicinia p. 317. C: ἐπεὶ δὲ καὶ ὁ Μάρκος κληθεὶς παρῆλθεν, et p. 313. B: ἐπὶ τούτῳ παρῆλθεν εἴσω Γαλλιῆνος, et p. 315. D: ὁ Κωνσταντῖνος δὲ παρῆλθεν εἴσω. Notum est praesertim in compositis temere -εῖναι et -ιέναι passim confundi.

Pag. 318. B: βουλόμενος δὲ ὁ Ζεὺς — προσάγειν ἐπὶ πλέον αὐτοῖς τὴν συνουσίαν, perspicuum est προάγειν (producere) ἐπὶ πλέον corrigi oportere.

Non uno vitio inquinata verba sunt, quae leguntur p. 318. C: τοῦ ὑμετέρου πόματος ἐραςαὶ τὼ ἄνδρε ἐγενέσθην. Antiquum loquendi usum imitatus Iulianus et πώματος dederat et ἐραςά. Quis nescit quoties scribae suum πόμα antiquae formae substituerint? In dualium usu multum sibi placebant οἱ Ἀττικῶς γράφοντες. Iulianus quoque illis formis impense delectatur, ut alias ostendimus. Addere iuvat exemplum ex Aeliano, ut eadem opera ridiculum Suidae errorem redarguam. Legitur apud Suidam v. Ἔχετον ἀντὶ τοῦ ἐχέτωσαν δυϊκῶς. λέγεται τοῦτο Τίμαιος καὶ Ἀναξιμένης, ἔχετον δὲ καὶ Κλείταρχον αὐτοῖς νοοῦντα εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτήν. Tumor orationis Aelianum auctorem arguit, qui pro λέγουσιν et ἔχουσιν sic dicere maluit et mirifice locutum esse se putavit. Quid autem Suida faciat qui ἔχετον pro ἐχέτωσαν dictum esse opinatur et Interpretibus persuasit qui *Dicant hoc — habeantque consentientem* verte-

Digitized by Google

runt. Certum est neque ἔχετον pro ἐχέτωσαν dici posse, et ἐχέτων, quam formam pueri sedulo edidicimus, in grammaticorum cerebris esse natum, et in Graecorum scriptis nusquam apparere. Suidas igitur de nihilo comminiscitur ἔχετον pro ἐχέτωσαν dici et novo exemplo ostendit Graeculis in tali re credi non debere:

οὕτως αὐτοῖς ἀταλαιπώρως ἡ γραμματικὴ διέκειτο.

Forma ἐραϛά a scribis obscurata admonet me versiculi Callimachei apud Bentl. Fragm. XXXVI.

Δαίμονες εὐυμενότατοι, Φοῖβέ τε καὶ Ζεῦ, Διδύμων γενάρχαι.

ubi in aliis γενάρχα scribitur »numero singulari ut ad solum Iovem referatur", ut scribit Bentleius, qui γενάρχαι probat. Verum est γενάρχα, sed ultima producta numero *duali*.

Quod Mercurius p. 318. D. pronuntiat κήρυγμα in eo Iulianus non illepide imitatus est carmen antiquum, quo in ludis Olympicis praeco utebatur. Hinc parata emendatio est primis versibus. Editur:

Ἄρχει μὲν ἀγὼν | ὁ τῶν καλλίϛων
ἄθλων ταμίας | καιρὸς δὲ καλεῖ
μηκέτι μέλλειν.

in Vossiano est: ἀγώνων καλλίϛων, vera lectio est: ἀγὼν τῶν καλλίϛων ἄθλων ταμίας, ut apparebit ex iis quae annotavimus ad Philostrati libellum περὶ Γυμναϛικῆϛ p. 38 sq. Etiam in reliquis passim vitiata antiqua scriptura aut ex indiciis libri Vossiani aut ex ingenio redintegranda est. Primum pro:

ἀλλ' ἀκούοντες | τὰν ἡμετέραν
κήρυκα βοὰν | οἱ τὸ πρὶν βασιλεῖϛ

suadente metro rescribe ἀλλὰ κλύοντες et οἱ πρὶν βασιλῆϛ, quo ducit librorum scriptura βασιλῆες. Tum pro:

ἴτ' ἐϛ ἀντίπαλον ἵϛατε κρίσιν,

optime nobis reddidit Vossianus ἵϛασθε κρίσιν, quod simul sententiam restituit et metrum. Quod dederat scriba ἵϛασθαι κρίσιν statim ipse correxit supra αι scribens ε. Nihil horum Spanhemius enotavit. Rectissime autem dicitur ἵϛασθαι εἰϛ κρίσιν, quemadmodum ἵϛασθαι εἰϛ ἀγῶνα, et sim. Caeterum animadvertendum est Iuliani versus anapaesticos esse mononetros, non dimetros, in quibus singulis contra antiquam eorum numerorum legem Iuliano ignotam ultima syllaba arbi-

Digitized by Google

tratu poëtae aut producitur aut corripitur. Iulianus igitur pro spondeo trochaeum, pro anapaesto tribrachyn securus ponit et versiculos pangit istiusmodi:

ἔθνεα πολλὰ | δουλωσάμενοι
et: ἴτ' ἐς ἀντίπαλον | ἴσασθε κρίσιν
et: ὄμμασι τερπνὰ | μαλακάς τε φέρειν

neque se suspicatus est violare legem metricam quam a Veteribus diligenter ubique observatam permultis post Iulianum saeculis animadvertit Bentleii acumen: vid. Epist. ad Millium p. 26, et Respons. ad C. Boyleum p. 73 sqq. Lennepii.

In iis quae continuo sequuntur p. 319. B. pro θέμενος βιοτῆς in Vossiano et Marciano est θέσθε βιοτῆς, quod non est abiiciendum nam continet intus veram lectionem θέσθαι βιοτῆς: sic restituendam:

οἷς τε φρόνησιν | τέλος ὀλβίσης
θέσθαι βιοτῆς | οἷς τ' ἀντιβίους
κακὰ πόλλ' ἔρξαι | καὶ χρησὰ φίλους
τέκμαρ βιότου | νενόμισο καλοῦ.

Nunc demum omnia optime composita sunt et aptissime coalescunt: οἷς τε — οἷς τε — τέκμαρ βιότου νενόμισο. Ubi prius οἷς τε (scriptum de more οἷσε) in οἵ τε depravatum est, nihili Graeculus θέσθαι (θέσθε) in θέμενοι refinxit nil curans quomodo haec caeteris aptarentur. Eadem sententiae forma in sqq. quoque instauranda est. Vossianus enim exhibet: νενόμισο καλοῦ θ' ἡδίσην ἀπόλαυσιν ἔχειν: editur: νενόμισο καλοῦ καὶ ὅθ' ἡδίσην, sed tu sic scribe:

νενόμισο καλοῦ. | οἷς θ' ἡδίσην
ἀπόλαυσιν ἔχειν | . . . . ἐφάνη
μακαρισότατον.

quae proximis similia commodissime decurrunt, ut in Mercurii praeconio nihil prorsus supersit difficultatis. Quinque priores versiculi et duo ultimi videntur esse antiqui ex ipso vetusto praeconis Olympici carmine depromti. Caeteri non sunt elegantissimi, sed Iulianus non optimus poëta meliores pangere non poterat.

Non habet Graecum colorem oratio p. 320. A: ὥσε τὴν μὲν ὅσον οὐ πώποτε ἄλλη πόλις ἐβασίλευσε βασιλεύειν, namque in hac compositionis forma elegans ellipsis perpetua est, quae in

Digitized by Google

hunc modum restituenda: *ὅσον οὐ πώποτε ἄλλη πόλις βασιλεῦσαι*, resecto verbo finito *ἐβασίλευσε*, quod natum esse suspicor ex sq. infinitivo vitioso scripto ΒΑΣΙΛΕΤΣΕ pro ΒΑΣΙΛΕΤΣΑΙ, ex quo quum nescio quis *ἐβασίλευσε* effinxisset necessarium infinitivum addidit de suo.

Duplici errore edidit Spanhemius p. 320. B: *ἐν δὲ τῇ τοσαύτῃ καὶ τηλικαύτῃ πόλει γεινάμενος*, ubi imperite sprevit *γενόμενος* a Vossiano oblatum (ut paulo ante recipere debuerat: *ἐμοὶ μὲν — γενέσθαι συνέβη*, pro *γείνασθαι*) et pro *τοσαύτῃ*, ne bis idem diceretur, *τοιαύτῃ* dare debuerat. Non meminit inter *γείνασθαι* et *γενέσθαι* tantundem interesse atque inter *genuisse* et *genitum* (*natum*) *esse*.

Non est sanum quod legitur p. 321. C: *Ἀλέξανδρος Αἴγυπτον παρῆλθε θεωρῶν*, requiro *περιῆλθε*.

Manifesto errore scribitur p. 320. C: *τὰ μαχιμώτατα τῷ Δαρείῳ πρότερον ὑπακουόντων ἐθνῶν*, quantocyus corrige: *τὰ μαχιμώτατα τῶν Δαρείῳ πρότερον ὑπακουόντων*.

Revoca pronomen necessarium pag. 321. D: *ἀναγκάσεις με λέγειν ὅπως (σὺ) μὲν ἐχρήσω πικρῶς Θηβαίοις, ἐγὼ δὲ τοῖς Ἑλβετίοις φιλανθρώπως*. Nullo modo in illa oppositione *σύ* omitti potuit.

Perspicuum est *τὸ* in *τοῦ* mutari oportere p. 322. B: *ἐχρῆν δὲ μάλιστα μὲν ἀμφοῖν φείδεσθαι — πλέον δὲ τὸ* (imo vero *τοῦ*) *τἀμὰ διασύρειν*. Simillimus locus est p. 325. D. *τοῦ διασύρειν μὲν τὰ τῶν ἄλλων ἔργα ἀφέξομαι*, nam plane idem significat in talibus *φείδομαι* et *ἀπέχομαι*.

Vide mihi Spanhemii *ἀκρισίαν* qui p. 322. D. edidit: *ἄλλοι μὲν κατειργάσαντο, Κράσσος καὶ Λούκιος, τοὔνομα δὲ καὶ τὴν ὑπογραφὴν ἔσχε Πομπῆϊος*, quum olim rectissime *τὴν ἐπιγραφήν* legeretur, quod diserte in Marciano Codice scriptum est. Etiam si in omnibus libris *ὑπογραφήν* legeretur, tamen et ex rei natura et ex certo loquendi usu unusquisque perspicere potuisset *ἐπιγραφήν* a Iuliano scriptum esse. Non fugit ea res Wyttenbachium, qui in Epist. Crit. p. 31. *ἐπιγραφήν* et aliorum testimoniis munivit et ipsius Iuliani verbis p. 323. B: *ἀλλοτρίαις ἐπεγράφησαν πράξεσιν*. Natum est hoc dicendi genus ex more Romanorum apud quos nomen illius qui aedem sacram dedicavisset in fastigio inscribebatur,

Digitized by Google

ut perspicuum facit Iulianus ipse p. 323. A. *ὥσπερ ἐν πολιτικαῖς οἰκοδομίαις ὑπ' ἄλλων καταβληθείσαις καὶ ἐπιτελεσθείσαις ἕτερος ἄρχων ἐπεγράφη μικρὰ κονιάσας τὸν τοῖχον*, id quod in Capitolio usu venit: vid. Tacit. Histor. III. 72.

Apud Graecos *ἐπιγράμματος τυχεῖν* dicuntur quibus statua cum inscriptione ponitur, cuius rei memorabile exemplum est apud Iulianum p. 8. C, qui de Constantio haec refert: *βασιλεὺς γὰρ ὢν καὶ κύριος πάντων στρατηγὸς ἐκείνων (τῶν Ἀθηναίων) ἠξίου καλεῖσθαι καὶ τοιαύτης εἰκόνος τυγχάνων μετ' ἐπιγράμματος ἐγάνυτο πλέον ἢ τῶν μεγίστων τιμῶν ἀξιωθείς.* Eodem sensu usus est Iulianus verbo *ἐπιγράφω* p. 267. B: *οὐκ ἀλλοτρίοις ἐμαυτὸν ἔργοις ἐπιγράφων, τῷ θεῷ δὲ — προσανατείνων ἅπαντα.*

Spanhemius igitur vitiosum *ὑπογραφήν* imperite e Vossiano libro ne admonito quidem lectore recepit: quanto melius ex eodem libro *Κράσσοι καὶ Λούκιοι* pro vulgatis *Κράσσος καὶ Λούκιος* Iuliano reddidisset.

Quod scribit Iulianus p. 323. B. *εἰ κεκράτηκας Πομπηίου δακτύλῳ κνωμένου*, qui digito caput scalpebat, sumtum est ex Plutarchi vita Pompeii cap. 48, et quod addit: *καὶ τἄλλα ἀλώπεκος μᾶλλον ἢ λέοντος* respicere videtur iocosum dictum vetus in Spartanos:

οἶκοι λέοντες, ἐν Ἐφέσῳ δ' ἀλώπεκες.

Post pauca p. 323. D. ubi editur: *Πέρσαι καὶ καλῶς καὶ φρονίμως πανταχοῦ παρεσκευασμένοι*, recipe e Vossiano: *Πέρσαι δὲ πανταχοῦ καλῶς καὶ φρονίμως π.*

Impeditus est locus et lacunosus, ut suspicor, p. 234. B. *τούτων δὲ αὐτῶν ὀλίγον ἔθνος, Αἰτωλοὺς λέγω τοὺς παροικοῦντας ὑμῖν, οὓς φίλους ἔχειν — ἐποιήσασθε περὶ πολλοῦ, πολεμωθέντας δὲ ὑμῖν — οὐκ ἀκινδύνως ὑπακούειν ὑμῖν ἠναγκάσατε.* Non sunt haec apte composita, ut vides: pro *οὓς φίλους ἔχειν* in Vossiano est: *οἳ φίλους μὲν ἔχειν*, quo nihil iuvamur. Aliquid dicet Iulianus si *οὓς* (vel *οἳ*) deleveris, sed probabilius est nonnulla desiderari. Praeterea rescribendum *τοὺς παροικοῦντας ἡμῖν*, nempe *Macedonibus*. Lepide Interpres: »*Aetolos dico*, qui vestram Italiam contingunt," qui non videtur recordatus esse,

ὁτιὴ μάλα πολλὰ μεταξὺ
οὔρεά τε σκιόεντα θάλασσά τε ἠχήεσσα.

Digitized by Google

Non intellexit Spanhemius p. 324. B. quum ex Codice Voss. pro *εἰ δὲ πρός* in margine *οἱ δὲ πρός* enotaret, se ipsam Iuliani manum tenere. Sine mora enim recipiendum: *Οἱ δὲ πρὸς τὸ γῆρας τῆς Ἑλλάδος — μόγις ἀρκέσαντες τίνες ἂν ἐγένεσθε εἰ κτέ.*

Obiter emenda p. 324. D. *ἐγὼ δ' ἐν οὐδὲ ὅλοις ἐνιαυτοῖς δέκα*, pro *δὲ οὐδὲ ἐν ὅλοις*, nam certa et perpetua in talibus haec verborum compositio est, quae saepius et apud alios et apud ipsum Iulianum recurrit. Post pauca corrige: *εἶτ' ἐμοὶ τολμᾷς ἀμφισβητεῖν, ὃς — ἔργα ἔπραξα τηλικαῦτα.* Editur *εἶτά μοι.*

Expunge importunum *δέ* p. 325. A. *ὥςε τὴν μνήμην — ὅμως* [*δὲ*] *συμπαραμένειν τῷ βίῳ.*

Sine cunctatione p. 325. C: *ἐπεὶ δὲ εἴρητο καὶ τούτῳ ςρατιωτικώτερος ὁ λόγος* e Vossiano recipiendum adverbium *ςρατιωτικώτερον.* Deinde expunge *τι* in verbis: *ἀφεὶς τὸ λέγειν* [*τι*] *περὶ τῶν ἀλλοτρίων· Ἐγὼ δέ, εἶπεν.* Tum *οὐτοσὶ* pro *οὗτος* repone in his: *ὥσπερ ὁ γενναῖος οὐτοσὶ Ἀλέξανδρος.*

Expunge unam litterulam p. 326. A: *περὶ τὸ Ἀκτικόν*, nam *Ἄκτιον* genuinum est.

Quod modo vidimus pronomen *τι* moleste abundare, idem incommode abest p. 326. C. ubi supple: *ἐπικτᾶσθαί* (*τι*) *πάντως αὐτῇ διενοήθην.*

Ubi dicit Augustus p. 326. C: *Ὅρια δὲ διττὰ ὥσπερ ὑπὸ τῆς φύσεως ἀποδεδομένα Ἴςρον καὶ Εὐφράτην ποταμοὺς ἐθέμην*, offendo in *ἀποδεδομένα.* Nihil est enim: *ἡ Φύσις τὰ ὅρια ἀποδίδωσι.* Quid ergo requiritur? Nempe *ἀποδεδειγμένα. Natura ipsa fines constituit* Graece sonat *ἡ Φύσις τὰ ὅρια ἀπέδειξεν*, idque ipsum requirit sententia.

Elegans ellipsis inscite a Graeculo expleta est p. 326. D. in verbis: *πολέμους ἐκ πολέμων ἑαυτοῖς ὥσπερ οἱ Φιλοπράγμονες δίκας* [*μελετῶσι*] *κατασκευάζοντες.* Alienum est ab huius loci sententia *δίκας μελετῶσι.* Resecto additamento apparet Iulianum hoc dicere: *ὥσπερ οἱ Φιλοπράγμονες δίκας* [*ἐκ δικῶν ἑαυτοῖς παρασκευάζουσιν*].

Recipe ex Vossiano articulum p. 327. B: *ἠτιᾶτο δὲ* (*τὸ*) *γῆρας* et post pauca *τε* pro *δέ* in verbis: *ὑπό τε τῆς οἴκοι — ὑραννίδος καὶ τῆς τῶν Γετῶν ὕβρεως*, et p. 327. D. *ἑτοιμότερον αὐτὸ ποιοῦσιν* pro *ἑτοιμοτέρους αὐτούς.*

Digitized by Google

Exciderunt nonnulla pag. 329. A. inter *Φόρους γὰρ ὥσπερ ἐτετελέκει* et *καὶ πρὸς τὴν Τρυφὴν ἀφεώρα*, ut unicuique statim perspicuum erit. Tum *αὕτη* repone pro *αὐτοῦ* in sqq. *πόρρω δὲ εἰσήκει τῶν θεῶν αὕτη περὶ τὰ πρόθυρα τῆς Σελήνης*, et *ὅλος* pro *ὅλως* in his: *ὅλος πρὸς ἐκείνην βλέπων οὐδὲν ἔμελεν αὐτῷ περὶ τῆς νίκης*, quae negligentius a Iuliano composita sunt, qui neque *ὅλος — βλέπων* cum *ἔμελεν αὐτῷ* debebat coniungere neque *περί* addere, quam praepositionem nemo veterum verbo *μέλειν* addidit umquam. Ne *ὅλος βλέπων* quidem bene habet, nam veteres *ὅλος εἰμί* vel *γίγνομαι πρός τι* dicebant. Sed de Iuliani vitiosa dictione alibi erit dicendi locus.

Quem locum supra emendavimus ex p. 329. C. *ἣν οὗτος προεκτήσατο χώραν*, et *προσεκτήσατο* reponendum esse admonuimus, sciendum est diserte *προσεκτήσατο* in Marciano Codice exstare. Idem liber pro *ἴσως* (*ἴσος*) *οὐκ ἂν ἀπεικότως νομιζοίμην* dedit: *ἴσως ἂν οὐκ ἀπεικότως*, unde *ἂν οὐκ* recipiendum pro *οὐκ ἄν*. *Ἴσος* enim voculam *ἄν* trahit ad se, quoniam in eo vocabulo pondus est. Nihil ponderis est in *οὐκ ἀπεικότως*, itaque non est illa particulae *ἄν* iusta sedes.

Periit manifesto pronomen relativum p. 329. C: *τί δέ εἰσιν οὓς λέγεις Ἀδώνιδος κήπους; (οὓς) αἱ γυναῖκες, ἔφη, τῷ τῆς Ἀφροδίτης ἀνδρὶ Φυτεύουσι κτέ.* Vulgata lectio, in qua *οὓς* omissum est, quod neque in Codd. comparet, nullo modo intelligi potest. Tum recipe ex Vossiano *χλοήσαντα* (Marcianus *χλοΐσαντα*) pro *χλωρήσαντα*.

Vehementer nos sciolus ludificatur p. 330. D. ubi Silenus ad Alexandrum ita dicit: *αὐτὸς οὖν, εἶπεν, ἠττήθης σεαυτοῦ πολλάκις.* quem Alexander redarguens scilicet: *ἀλλ' αὐτὸν ἑαυτοῦ, εἶπεν, κρατεῖν καὶ ἡττᾶσθαι ὁμωνύμως (λέγεται)*. Addendum est enim verbum *λέγεται*, ut loci sententia constet. Lepide traducit in his Alexandrum *Περιπατητικῶν παρακουσμάτων γέμοντα*, ut paulo ante scite de eo dixerat. Pessumdedit venustatem loci Graeculus, qui post *πολλάκις* de suo inseruit: [*ὀργῆς ἢ λύπης ἤ τινος τοιούτου τὸν νοῦν ἢ τὰς Φρένας ἥττω καὶ χείρω ποιήσας*] quae nunc pro Iulianeis leguntur. Vel dicendi genus abiectae aetatis Graeculum arguit: *ποιήσας τὸν νοῦν ἢ τὰς Φρένας ἥττω καὶ χείρω ὀργῆς ἢ λύπης* bellissima sunt, ut

Digitized by Google

vides. Praeterea si Silenus tam multis explicuisset quid esset αὐτὸς ἑαυτοῦ ἡττήθης, non potuisset Alexander respondere ἀλλ' αὐτὸν ἑαυτοῦ κρατεῖν ἢ ἡττᾶσθαι ὁμωνύμως λέγεται. Reddamus igitur censeo Graeculo suam interpretationem, qua demum expuncta Iuliani locus intelligi poterit et rectissime procedet.

Uterque Codex recte p. 331. B. pro ἐξεπόρθουν τὴν πόλιν exhibet ἐξεπόρθησα.

Abesse non potest vocula γε p. 331. B. ubi quum Silenus dixisset: σὺ μὲν γὰρ ἔκεισο — ὀλιγοδρανέων, οἱ δὲ ἠγωνίζοντο καὶ ἐνίκων, Alexander concitate respondet: ἡγουμένων (γ') ἡμῶν. Tolle voculam restrictivam, quae abest a libris, et Alexander nihil dicet.

Vide mihi quam indiligenter Spanhemius Iuliani orationem constituerit p. 331. B. Ad Alexandri verba, quae modo correximus: ἡγουμένων γ' ἡμῶν subsannans Silenus haec ei occinit: πῶς; οἵγε ἐφέρεσθε μικροῦ νεκροί; Haec est sana et integra lectio, quae in Vossiano et Marciano servata est. Spanhemius edidit: πῶς σοίγε ἐφέπεσθαι μικροῦ νεκρῷ; πῶς οἵ γε φέρεσθαι μικροῦ νεκροί, bis apponens eadem verba diversis modis vitiata: deinde ipsam Iuliani manum omni mendo vacuam in margine apposuit. Hoc vero est boni Editoris officio fungi!

In vicinia iterum pro τὸ πρωτεύειν τῶν ἐμαυτοῦ, quod sensu vacuum est, uterque Codex veram lectionem servavit τῆς ἐμαυτοῦ.

Pag. 332. A. pro ἠδυνήθης et ἐδυνάσθης bis Marcianus ἐδυνήθης exhibet, quod recipiendum esse arbitror. Praeter Xenophontem nemo utitur forma ἐδυνάσθην.

Pag. 332. B: τῶν διαθηκῶν ἀκροασάμενοι μισθὸν ἑώρων τῆς ἀγανακτήσεως αὐτοῖς οὐ τὸν τυχόντα προσεγεγραμμένον. Duo Codices consentiunt in οὗτοι τὸν τυχόντα, deinde Vossianus προσεγγεγραμμένον habet, Marcianus ἐγγεγραμμένον, quorum illud rectius.

Post pauca egregia lectio ex utroque Codice recipienda ὁ κοροπλάθος pro ὁ κοροπλάσης. Haec est enim sequiorum forma, illa veterum Atticorum, de qua Moeris annotarunt et Timaeus, et ad utrumque eruditissimus Editor.

Insere necessarium καί p. 333. A: ἡττήθης οὖν (καὶ) σὺ

Digitized by Google

τῶν ἀγεννεστέρων, et egregiam Vossiani libri lectionem amplectere: ἀλλ' ἐπ' ἐκείνων εἶχέ σοι χώραν τὰ σκώμματα pro: ἀλλ' ἀπ' ἐκείνων ἔχε σὺ κατὰ χώραν τὰ σκώμματα, quae Petavio videbantur significare: »*tu ab istis deridendis abstineto.*" Vera lectio significat: »*sed in illis erat tibi iocandi materies*, multa erant in illis, quae lepide traducere posses, πρόσεχε δὲ νῦν (sic recte Voss. pro νοῦν) ὅπως ἀντιλήψῃ τοῦ Μάρκου. Facile est ad intelligendum unde vulgatae lectionis vitium natum sit. Confundi solent ΣΤ et ΣΟΙ. Itaque ubi incidit Graeculus corrector in hanc scripturam ἀλλ' ἐπ' ἐκείνων εἶχε σὺ χώραν τὰ σκώμματα medicinam quaerere coepit, et, ut isti solent, vitii sedem reperire non potuit. Venit ei in mentem locutionis ἔχειν κατὰ χώραν pro ἡσυχίαν ἄγειν, quamobrem ἔχε σὺ κατὰ χώραν dedit, quibus verbis ἀπ' ἐκείνων utcumque accommodavit.

Pag. 334. A. verba ὥσπερ ὑπὸ πύκτου δεξιοῦ πληγείς sumta sunt ex Platonis Protagora p. 339. E.

Marcianus solus verum servavit p. 334. C: περὶ δὲ τοῦ παιδὸς αὐτοῦ τοῦ Διὸς ἀπόφασιν ἔχων, imo vero ἔχω, quod etiam sine Codice facile reperiri potuisset.

Ut solent in libris παῖς et πᾶς, παισίν et πᾶσιν inter se permutari, sic in Vossiano peccatum est p. 334. D. nam pro: παισί τε γὰρ νόμιμον ἐπιτρέπειν τὰς διαδοχάς, inepte ac sine sensu exhibet: πᾶσι τὲ γάρ.

Pag. 335. A. pro μακρότερα ἀπολογούμενος in Marciano est μακρότερον, vitiose. Notandus error est et alibi apud Iulianum et alios corrigendus. Facile error nascitur in Codd. τρ' ο scribitur pro -ότερα vel -ότερον, sed nusquam optio dubia esse potest. Ut enim πολλὰ λέγειν dicitur, sic et μακρά, βραχέα, ἀληθῆ, ψευδῆ, δίκαια, ἄδικα λέγειν, unde consequitur ut πλείω λέγειν, sic μακρότερα, δικαιότερα sim. λέγειν dicendum esse.

Post pauca ex utroque Codice legendum: ἀναγκάσας οὖν ὁ Σειληνὸς μέγα· Ἀλλ' ἦ τραπεζίτης εἶναι, ἔφη, θέλων ἐλεηθεὶς σεαυτὸν ὀψοποιοῦ καὶ κομμωτρίας βίον ἔχων, nisi quod pro ἔχων ex Graecorum usu requiro βίον ζῶν.

Praeterea uterque liber optime dedit ἥ τε κόμη τό τε εἶδος, quae sunt Homeri verba, ut supra ostendimus.

Digitized by Google

Pag. 336. A. recte emendant προαγορεύοντα πᾶσι pro προσαγορεύοντα. Multis aliis apud Iulianum locis stulte legitur *salutare* (προσαγορεύειν) pro *edicere* (προαγορεύειν), quamquam nusquam est dubia optio.

In Codice Marciano omissa sunt ea omnia quae leguntur inter πρὸς τὴν Ἀσωτίαν ἀπήγαγεν et Ὁ δὲ σφόδρα ἄσμενος ἐνέτυχεν αὐτῷ. Cur omissa sint luce clarius est. Ferre non poterant Christiani convicia, quibus sua sacra Iulianus illo loco insectabatur, itaque eum locum resecuerunt. Haec ipsa causa est cur in Codice Vossiano folium unum rescissum sit: quod qui postea explevit odiosum locum et ipse omisit. Scriba Marciani Codicis ad p. 336. A. ubi Constantinus exagitatur, iratus adscripsit: ὅρα τὸν ἀλιτήριον οἷα φησὶ κατὰ τοῦ μεγάλου κωνσαντίνου, et passim eodem modo in Vossiano libro lectores in margine maledicta in Iulianum evomunt, quae satius est cum risu contemnere. Nondum sciebant illorum temporum Theologi quam esset bono viro et Christiano indignum tam intemperanter debacchari et istiusmodi maledicta auctoribus suis in capita recidere.

Nos non tantum ista convicia et petulantiam aequissimo animo ferimus, sed etiam si quid in iis a scribis peccatum est quo minus appareat Iuliani in Christianos acerbitas, sedulo id in integrum restituemus. Ubi Mercurius sic pronuntiaverat: πορεύεσθε οὖν ὅποι φίλον ἑκάστῳ ὑπὸ θεοῖς ἡγεμόσι (nam sic e Cod. Voss. scribendum) βιωσόμενοι τὸ ἐντεῦθεν, alius ad alium Deum se applicuit, ὁ δὲ Κωνσαντῖνος — ἐγγύθεν τὴν Τρυφὴν κατιδὼν ἔδραμε πρὸς αὐτήν. Ἡ δὲ ὑπολαβοῦσα μαλακῶς — πρὸς τὴν Ἀσωτίαν ἀπήγαγεν. In mediis, quae omisi, emenda καλλωπίσασα pro καλλωπήσασα. Deinde haec continuo sequuntur: ἵνα καὶ τὸν υἱὸν εὑρὼν ἀναστρέφόμενον καὶ προαγορεύοντα πᾶσιν· Ὅστις φθορεύς, ὅστις μιαιφόνος — ἴτω θαρῥῶν· ἀποφανῶ γὰρ αὐτὸν τουτῳὶ τῷ ὕδατι λούσας αὐτίκα καθαρόν. Creduntur haec significare: »*Quo in loco ille etiam* filium suum *reperit morantem omnibusque haec denunciantem.*" ed in his gravissimus error a scriba commissus est, quem nultis indiciis deprehendere et manifesto deprehensum evilenti correctione tollere poteris. Quem tandem *filium suum* Constantinus apud Luxuriam morantem reperire potuit? nam

Digitized by Google

Ἰησοῦν. Viden quanta luce nunc locus splendeat: εὑρὼν τὸν Ἰησοῦν — προαγορεύοντα πᾶσιν· Ὅσις φθορεὺς, ὅσις μιαιφόνος — ἴτω θαρρῶν. ΑΠΟΦΑΝΩ γὰρ αὐτὸν τουτῳὶ τῷ ὕδατι λούσας αὐτίκα καθαρόν. Ex ea emendatione statim nova nascitur in iis quae sequuntur: ὁ δὲ σφόδρα ἄσμενος ἐνέτυχεν αὐτῇ συνεξαγαγὼν τῆς τῶν θεῶν ἀγορᾶς τοὺς παῖδας, nam quis non videt legendum esse: σφόδρα ἄσμενος ἐνέτυχεν αὐτῷ, id est τῷ Ἰησοῦ. Pronomen αὐτῇ neque per loci sententiam neque per verborum compositionem ad τὴν Ἀσωτίαν referri potest. Simul atque constat verum esse εὑρὼν τὸν Ἰησοῦν προαγορεύοντα πᾶσιν sequitur eodem referri ea quae statim subiiciuntur: ὁ δὲ σφόδρα ἄσμενος ἐνέτυχεν αὐτῷ, quibus significanter haec adduntur συνεξαγαγὼν τῆς τῶν θεῶν ἀγορᾶς τοὺς παῖδας. Reliqui Principes applicuerunt sese alius ad alium Deum, Constantinus solus οὐχ εὕρισκεν ἐν θεοῖς τοῦ βίου τὸν ἀρχέτυπον (p. 336. A.). Itaque ad *Mollitiem* (τὴν Τρυφήν) se convertit, quae eum deliciis multis in victu cultuque diffluentem ad *perditam Luxuriam* (τὴν Ἀσωτίαν) deduxit, ubi Iesum invenit facinorosis omnibus veniam scelerum ac flagitiorum omnium pollicentem, ad quem se lubentissime applicuit tres secum filios e Deorum coetu abducens. Satis haec, ut opinor, perspicua sunt, et ex Iuliani persona aptissime, ne dicam verissime, dicuntur. Insectatur Iulianus Constantinum non quod luxuriae se dedidit, sed quod Christianam religionem amplexus est spretis ac desertis Diis, quibus imperium Romanum stetisset. Non obscure arguit quid eum potissimum ad id faciendum permoverit. Nempe illud ipsum quod in celebrato Zosimi loco scriptum est II. 29. p. 94. sq. Constantinum conscientiae stimulis agitatum a Christianis audivisse πάσης ἁμαρτάδος ἀναιρετικὴν εἶναι τὴν τῶν Χριστιανῶν δόξαν καὶ τοῦτο ἔχειν παράγγελμα τὸ τοὺς ἀσεβεῖς μεταλαμβάνοντας αὐτῆς πάσης ἁμαρτίας ἔξω παραχρῆμα καθίστασθαι, idque arripuisse Principem et ad Christianos ea spe transiisse. Planissime idem Iulianus affirmat, cuius testimonium duobus mendis obscuratum nemo adhuc satis diligenter audivit aut intellexit. Magno irarum aestu Zosimum testem plurimi conati sunt destruere, quos prudenti disputatione retudit Reitemeierus in annotat. ad h. l. et Sozomeni testimonio usus et nostr

Digitized by Google

Iuliani loco, sed nondum emendato, ut quantum haberet ponderis non appareret. Itaque qui cum Zosimo contendunt posthac Iulianum ἔφεδρον habebunt acrem sane ac metuendum adversarium, quem quis impudenter mentitum esse dicere poterit, sed illarum rerum ignarum fuisse et rationes temporum inepte confudisse nemo facile dicet. Molesta res est de Constantino ferre iudicium. Falsi plerique testes sunt et cupidi, tabulae corruptae aut amissae. Stant hinc adulatorum agmina, illinc infestorum hostium manus. Qui Iulianum bene novit non facile in animum inducet eum in tali re impudenter praeter animi sententiam mentiri. Non amabat Constantinum, fateor, sed quis praeter fanaticos sacrificulos Constantinum amat? Ostende, si poteris, Iulianum in alia re scientem dolo malo dixisse mendacium et falsum maledictum vel in eos quos pessime oderat coniecisse, et concedam eum nunc quoque falsi criminis Constantinum insimulare potuisse. Si non poteris, reputa id quod inter omnes constat, facinorosum hominem et superstitiosum Constantinum fuisse. Utere vel ipsis adulatoribus testibus, nihil aliud admitte quam quod isti inviti fatentur. Quam Iulianus dedit Christi πρόρρησιν· Ὅσις φθορεὺς, ὅσις μιαιφόνος — ἴτω θαρρῶν· ἀποφανῶ γὰρ αὐτὸν τουτῳῖ τῷ ὕδατι λούσας αὐτίκα καθαρόν, videmus omnes doctrinae Christianae esse παράκουσμα hominum angusti animi et ingenii hebetioris. Quis tamen negabit ipsius Constantini hoc παράκουσμα fuisse, quod ille facto ostendit quum vitae finem exspectarit priusquam illa aqua conspergeretur, callide scilicet existimans illa conspersione omnem simul scelerum suorum ac flagitiorum labem ablui, haud secus ac si ipsa illa verba, quibus Iulianus utitur, audivisset: ἀποφανῶ σε τουτῳῖ τῷ ὕδατι λούσας αὐτίκα καθαρόν. Multos diu eadem superstitio tenuit. Quatuordecim saeculis et amplius post Constantini mortem scriptor Gallicus elegans et diligens, sed paulo infirmior et in superstitionem pronior, de ea re sic scripsit: *„la vertu des eaux du Baptême, qu'il reçut à la fin de sa vie, fut assez efficace pour en avoir lavé toutes les souillures."* (Crévier, Histoire des Empereurs Romains XII. p. 180.)

Aliquanto sanius sinciput Graeco philosopho fuit, qui ἰδών τινα περιρραινόμενον εἶπεν· Ὦ κακόδαιμον, οὐκ ἐπίστασαι ὅτι ὥσ-

Digitized by Google

περ τῶν ἐν γραμματικῇ ἁμαρτημάτων περιρραινόμενος οὐκ ἂν ἀπαλλαγείης οὕτως οὐδὲ τῶν ἐν τῷ βίῳ, teste Diogene Laërtio Libr. VI. § 42.

His dudum scriptis cognovi lectionem τὸν ΙΝ pro τὸν υἱὸν Codicis Augustani auctoritate confirmari, in quo libro Heusingerus diserte ita scriptum esse vidit. Simul cognovi repertam veritatem temere repudiari ab Heylero ad Iuliani Epistolas p. 403. »*Quantumvis enim*, inquit, *infensus Redemtori censeatur Iulianus, haudquaquam ita scaevus existimandus est, ut iuxta Luxuriam illum finxerit morari, cuius vita praeceptoque luxuriae quam maxime repugnarunt.*" Itaque τὸν υἱὸν retinet et sanissimum esse putat hoc tantum ambigens »*utrum cum Spanhemio Constantium, an cum Bleterio Tourletoque Crispum*" dici existimet.

Sed, ut vidimus, in Deorum coetum Constantinus tres liberos tenera adhuc aetate secum adduxerat, eosdemque secum ἐκ τῆς τῶν θεῶν ἀγορᾶς ἀπήγαγεν. Non potuit igitur, ut opinor, Constantium simul secum adducere et eum apud Ἀσωτίαν commorantem reperire. De Crispo nuperrime interfecto cogitare absurdum est. Quod autem *nuperrime interfectum* esse dico, vide quo indicio collegerim. Legitur p. 315 D: ὁ Κωνσταντῖνος δὲ παρῆλθεν εἶσω — εἶτα μετ' αὐτοῦ τὰ παιδία. Quod Constantini liberos παιδία appellat certo indicio est eum id aetatis induci quum eorum tenera adhuc aetas esset; de Crispo quia nulla mentio fit, apparet eum iam interemtum esse. Quum Crispus annos XXVI natus necaretur maximus natu e Constantini liberis decimum aetatis annum agebat, ita ut ipse cum duobus fratribus παιδίον adhuc esset. Res est perspicua. Cur autem ea potissimum aetas Constantini in hac veluti fabula Iuliani in scena agitur? Nempe quod circa hanc vitae partem et ipse ad Christianorum sacra transiit et filiolos (τὰ παιδία) secum abduxit. Itaque brevissime post Crispi caedem, unde stabilitur Iuliani sententia Constantinum conscientiae stimulis ex illa caede agitatum confugisse ad eum, qui ita diceret: Ὅσις μιαιφόνος — ἴτω θαρρῶν· ἀπ-φανῶ γὰρ αὐτὸν αὐτίκα καθαρόν. Quomodo igitur Crispus, qui Christianorum sacris initiatus non fuit, statim post caedem patri scelerum veniam potuit polliceri?

Digitized by Google

Restat igitur quod Heylerus contendit Iulianum non tam inique de Iesu existimare ut eum apud Luxuriam morari fingere potuerit, cuius vita praeceptaque luxuriae maxime repugnaverint. Sed facile unusquisque intelliget in quo errore Heylerus versetur. Iulianus enim non ipsi Iesu luxuriam exprobrat, sed eum cum hominibus una versari criminatur, qui luxuria deperditi et vitiis flagitiisque cooperti essent. Non est hoc novum et inauditum crimen quod in Iesum coniicitur. Ethnici omnes in ea criminatione conspirant et *παράκουσμα* est adeo minus mirabile, quoniam ipsius Iesu aequales Iudaei plane idem ei saepius vitio verterunt, quos saepe sapienter redarguit sed frustra. Quamquam igitur vanum et inane crimen hoc est, tamen eam speciem et colorem semper habuit ut etiam homo non maledicus nec mendax illud posset arripere. Audi modi quae Celsus (apud Origenem I. p. 47.) de Apostolis scribat: *Δέκα εἶπεν ἢ ἕνδεκά τινας ἐξαρτησάμενον τὸν Ἰησοῦν ἑαυτῷ ἐπιρρήτους ἀνθρώπους τελώνας καὶ ναύτας τοὺς πονηροτάτους μετὰ τούτων τῇδε κἀκεῖσε ἀποδεδρακέναι.* Similia his apud Celsum subinde recurrunt et quamquam ab Origene luculenter refutata sunt tamen evelli ex Graecorum animis opinio non potuit faecem esse plebis ac minimi pretii homines et facinorosos plerosque qui avita sacra deseruissent. Sic igitur Iulianus existimare et scribere poterat *τὸν Ἰησοῦν παρὰ τῇ Ἀσωτίᾳ ἀνατρέφεσθαι*, quemadmodum eum populares olim *μετὰ τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν καθῆσθαι καὶ συνεσθίειν* solebant criminari.

His igitur de causis probanda et recipienda est lectio *εὑρὼν τὸν Ἰησοῦν* et ab iis, qui recte cogitant, propter suam ipsius evidentiam, et a caeteris, qui librorum fidem deserere non audent, propter Codicis Augustani auctoritatem. Difficile est persuadere illis, qui libris Mss. addicti sunt, veram lectionem iam certis argumentis sine ullo librorum auxilio reperiri et constitui posse, ut Codicum auctoritas, si forte postea accesserit, repertae veritati nihil addat ponderis aut fidei. Videbo tamen an aliquem eorum manifesto exemplo in hanc sententiam pertrahere passim. Legitur apud Iulianum in Orat. VII. p. 205. D: *εἰ δὲ ὥσπερ ἡμεῖς ἐν Θράκῃ καὶ Θετταλίᾳ, τοξόται δὲ καὶ τὰ κουφότερα τῶν ὅπλων ἐν Ἰνδίᾳ καὶ Κρήτῃ καὶ Καρίᾳ*

Digitized by Google

τῇ Φύσει τῆς χώρας ἀκολουθούντων οἶμαι τῶν ἐπιτηδευμάτων κτέ. Pro absurdo ἡμεῖς docti homines legendum esse coniecerunt ἱππεῖς. In libris Mss. nihil est auxilii: in Vossiano quoque diserte ἡμεῖς scriptum est. Quis tamen tam plumbeus est ut de restituta vera lectione dubitet? Testem nuper reperi prudentioribus quidem plane inutilem, fortasse etiam reliquis. Apud Suidam v. Ἱππεῖς λευκοθώρακες additur καὶ παροιμία· Ἱππεῖς μὲν ἐν Θετταλίᾳ καὶ Θρᾴκῃ, τοξόται δὲ καὶ τὰ κουφότερα τῶν ὅπλων ἐν Ἰνδίᾳ καὶ Κρήτῃ καὶ Καρίᾳ, ad quae Bernhardy annotavit: »*Locum scriptoris, quem proverbialem esse voluit Suidas, non observavi.*" Vides nunc unde haec sumta sint. Simul vides nihil in iis inesse quod sit proverbii simile. Noli mirari, sed pro παροιμία emenda mecum παρ' Ἰουλι, id est παρ' Ἰουλιανῷ.

Videturne tibi nunc prolato hoc diserto testimonio lectio ἱππεῖς pro ἡμεῖς plus habere fidei quam si ex ipso Iuliani loco recte cogitando excogitata tantum fuisset? Quod per se est evidens certiorem fidem neque requirit neque admittit. Sunt autem qui harum rerum ἀναισθήτως ἔχουσιν. Licebit, opinor, eorum qui iudicare non possunt iudicia contemnere. Ratio docet apud Iulianum τὸν ΙΝ̄ (Ἰησοῦν) legendum esse pro τὸν ΥΝ̄ (υἱόν): verum esse non agnoscunt. Liber Ms. veram lectionem offert: non admittunt. Fruantur igitur quod ament, nos post repertas fruges glandibus non vescimur.

Ad extrema usque verba errare pergit Spanhemius, qui edidit p. 336. C: Σοὶ δὲ δέδωκα (Mercurii verba sunt ad Iulianum) τὸν πατέρα Μίθραν ἐπιγνῶναι. Σὺ δὲ αὐτοῦ τῶν ἐντολῶν ἔχου πεῖσμα καὶ ὅρμον ἀσφαλῆ ζῶντί τε σεαυτῷ παρασκευάζων καὶ, ἡνίκ' ἂν ἐνθένδε ἀπιέναι δέῃ, ἡγεμόνα θεὸν εὐμενῆ καθίσα σεαυτῷ. Loci compositio clamat pro καθίσα emendari oportere καθισάς, namque manifestum est ζῶντί τε παρασκευάζων et ἡνίκ' ἂν ἐνθένδε ἀπιέναι δέῃ καθισάς sibi inter se respondere. Quid Spanhemius? Repertum in Vossiano καθισάς in marginem relegavit quum tot falsas lectiones alibi recepisset.

Subiiciam his Suidae testimonium de hoc Iuliani libro, ut eius errorem refutem. In v. Ἰουλιανός ita scribit: ἔγραψε τὸν

Digitized by Google

καλουμένους Καίσαρας· περιέχει δὲ τοὺς ἀπὸ Αὐγούστου Ῥωμαίων βασιλεῖς· ἑτέραν βίβλον περὶ τῶν τριῶν σχημάτων· καὶ τὰ καλούμενα Κρόνια. In sqq. haec leguntur: περὶ τοῦ Ἐμπεδοτίμου λέγει ὁ παραβάτης οὕτως ἐν τοῖς ἐπιγραφομένοις Κρονίοις· Ἡμεῖς δὲ Ἐμπεδοτίμῳ καὶ Πυθαγόρᾳ πιστεύσαντες κτέ. Kusterus ad h. l. et aliis obloquitur et Casaubono, qui *Saturnalia* et *Caesares* idem opus esse putarunt. »*Sed hanc opinionem*, inquit, *refellit hoc loco Suidas, qui non solum Cronia a Caesaribus distinguit, sed etiam e Croniis de Empedotimo locum affert qui in Caesaribus non reperitur.*" Nihil est periculosius quam Suidae quidquam credere, homini indocto et negligentissimo et alias res agere solito. Suidas hunc Iuliani librum ipse oculis non usurpavit. Nihil ex illo libro apud eum enotatum est, quum permulta in eo insint, quae Suidas cupide, si libri copiam habuisset, recepisset in suam farraginem. Itaque duplici errore lapsus est: ex uno libro duos commentus est, et tamquam e Croniis Iuliani locum aliunde sumtum attulit. Quam recte idem liber et Κρόνια et Καίσαρες inscribatur ex ipso satis apparet. Iulianus ipse Κρόνια inscripsisse videtur, reliqui propter argumentum τοὺς Ἰουλιανοῦ Καίσαρας appellaverunt: deinde, uti fit, utraque ἐπιγραφή coniuncta est. Eadem est ratio libelli, quo Antiochenses perstrinxit. Ab ipso Iuliano lepide Μισοπώγων inscriptus est, a caeteris Ἀντιοχικὸς (λόγος) dicebatur. Nunc in libris Mss. inscribitur.

Μισοπώγων ἢ Ἀντιοχικός.

vel inverso ordine, ut in Vossiano libro:

Ἀντιοχικὸς ἢ Μισοπώγων.

Veteres duplici inscriptione uti solent, veluti Gregorius Nazianz. et Ammianus Marcellinus a Kustero laudati. Ammiani haec verba sunt: *in eos* (Antiochenses) *saeviens ut obtrectatores et contumaces volumen composuit invectivum, quod* Antiochense vel Misopogonem *appellavit.* Quibus addo testimonium Zosimi III. 11. pag. 140. librum hunc sic describentis: ὁ δὲ ἠμύνατο (τοὺς Ἀντιοχέας) λόγον ἀσειότατον εἰς αὐτούς τε καὶ τὴν πόλιν συνθεὶς, ὃς τοσαύτην ἐν ἑαυτῷ μετ' εἰρωνείας ἔχει πικρίαν ὥστε πανταχοῦ γῆς ἤρκεσε τὰ Ἀντιοχέων ὀνείδη διενεγκεῖν. Ad illum librum mox veniam.

C. G. COBET.

Digitized by Google

BABRII FABULAE.

IMPOSTORIS GRAECULI FRAUS DEPRENSA.

Georgius Cornewall Lewis A. M. nuperrime edidit fabulas quasdam, sumtas e Codice »*chartaceo, apographo Codicis cuiusdam, qui paucis abhinc annis a Mina Minoide in Monte Atho repertus huc usque non comparuit.*" Eum Codicem »*Musei Britannici custodes a Mina Minoide redemtum inter libros Musei manuscriptos deposuerunt*," ut in Praefatione scribit Editor. Doleo virorum doctorum vicem, quibus Musei Britannici custodia commissa est, namque iis fraudulentus et nequam Graeculus indignissime imposuit. Non facile enim comparebit Codex a Mina Minoide in Monte Atho repertus, nam quidquid Lewis tamquam ex illo libro a Mina descriptum edidit impudentissime ab impostore Graeculo fictum est, idque tam inepte ac stulte ut vehementer mirer quomodo tam manifesta fraus Custodibus Musei Britannici non suboluerit: suspicor enim iis, quibus in Britannia Codicum Graecorum publico aere emendorum negotium datum sit, aliquem certe in Graecorum lingua et litteris usum et facultatem inesse oportere. Sed multo etiam magis miror quo pacto reperiri potuerit homo doctus, qui istas quisquilias pro genuinis Babrii reliquiis serio ederet in lucem. Perpluit enim fraus non tantum in unaquaque fabula, sed in unoquoque versiculo. Minas antiquae linguae Graecae tam imperitus erat, ut ne unum quidem versiculum pangere posset, non dico qui Graecum colorem haberet et antiquae poëseos speciem quamdam refe-

Digitized by Google

ret, sed in quo non turpiter et absurde Graeci sermonis certa ratio et perpetuus usus passim violaretur. Ne dicam eum in re prosodiaca et metrica plumbeum esse et omnia de genere hoc susque deque habere, nullum est erroris genus contra verborum formam, significationem, compositionem et constantissimam in his loquendi consuetudinem (illam etiam quam abiectissimae aetatis Graeculi diligenter sequuntur) a quo levis homo et indoctus falsarius satis caverit. Qui sequiorum Graeculorum vitiosam scribendi *συνήθειαν* probe noverunt ad primam statim lectionem agnoscent nihil esse ad Minoideam orationem, in qua quidquid attigeris ulcus est. Intexuit hic illic genuinas Babrii reliquias in propatulo positas et omnibus notas, ne quid putes in ea farragine inesse quod Babrianum sit et sic e Minae sterquilinio fortasse aliquid gemmularum erui posse. Tres antiquos choliambos, quos Callimachi esse suspicor, intexuit in exordium ex Apollonii Lex. Hom. v. *ἄειδε*, novem Babrii versiculos notissimos praeposuit fabulae XIII, duos ex Suida v. *Γέρανος* fabulae XLII, unum ex Suida v. *Τιττυβίζετε* recepit in Fabulam L. vs. 4. alterum ex Suida v. *κωμῆται* ita recepit falsarius ut sanam lectionem:

Ὄνῳ τις ἐπιθεὶς ξόανον εἶχε κωμήτης.

depravaret in hanc plane *ἄμετρον*:

ὄνῳ ποτ' ἐπιθείς τι ξόανον κωμήτης.

Praeter has pauculas Babrii lacinias nihil est in Minoideis sanum et genuinum, si exceperis fabulas quasdam, quas Vaticanus Codex olim nobis obtulit, ita ex ipso Babrii opere descriptas, ut exceptis librariorum quibusdam erroribus et sciolorum additamentis ipsa poëtae manus fideliter servaretur. Qui primus omnium eas fabulas edidit in lucem Fr. de Furia ne suspicatus est quidem quantum boni in illo Codice inesset, et optima carmina et suavissimos versiculos pro pedestri oratione numerisque soluta et legit et descripsit. Fabula CCCLVIII apud eum sic habet: *Ὄνος τις ἀναβὰς εἰς τὸ δῶμα καὶ παίζων τὸν κέραμον ἔθλα καί τις αὐτὸν ἀνθρώπων ἐπιδραμὼν κατῆγε τῷ ξύλῳ παίων. ὁ δ' ὄνος πρὸς αὐτὸν ὃς τὸν νῶτον ἤλεγχε· καὶ μὴν ὁ πίθηκος χθές, εἶπε, καὶ πρώην ἔτερπεν ὑμᾶς αὐτὸ τοῦτο ποιήτας.* Audi nunc ipsum Babrium in his latentem:

Digitized by Google

Ὄνος τις ἀναβὰς ἐπὶ τὸ δῶμα καὶ παίζων
τὸν κέραμον ἔθλα, καί τις αὐτὸν ἀνθρώπων
ἐπιδραμὼν κατῆγε τῷ ξύλῳ παίων.
ὁ δ' ὄνος πρὸς αὐτὸν, ὃς τὸ νῶτον ἤλεγχε·
καὶ μὴν πίθηκος ἐχθὲς, εἶπε, καὶ πρῴην
ἔτερπεν ὑμᾶς ταὐτὸ τοῦτο ποιήσας.

Similiter in fabula CCCLI.

Θεοῖς Ἀπόλλων ἔλεγε μακρὰ τοξεύων· οὐκ ἂν βάλλῃ τις πλεῖον οὐδὲ τοξεύσει. ὁ Ζεὺς δὲ παίζων ἠρίδαινε τῷ Φοίβῳ. Ἑρμῆς δ' ἔσειεν Ἄρεος ἐν κυνῇ κλήρους. λαχὼν δὲ Φοῖβος τὸ τόξον ἐκυκλώσας τὸ βέλος ἔπηξεν ἐντὸς ἐσπέρου κήπου. ὁ Ζεὺς δὲ διαβὰς ταὐτὸ μέτρον ἔσῃ. καὶ ποῦ βάλω, ναὶ, φησὶν, οὐκ ἔχω χώραν. τόξου δὲ νίκην ἔλαβεν μὴ τοξεύσας.

Babrius sic cecinerat:

Θεοῖς Ἀπόλλων ἔλεγε μακρὰ τοξεύων·
οὐκ ἂν βάλοι τις πλεῖον οὐδὲ τοξεύσαι.
ὁ Ζεὺς δὲ παίζων ἠρίδαινε τῷ Φοίβῳ.
Ἑρμῆς δ' ἔσειεν Ἄρεος ἐν κυνῇ κλήρους.
λαχὼν δ' ὁ Φοῖβος καὶ τὰ τόξα κυκλώσας
τὸ βέλος ἔπηξεν ἐντὸς Ἐσπέρου κήπου.
ὁ Ζεὺς δὲ διαβὰς ταὐτὸ μέτρον εἰσήκει
καὶ· Ποῖ βάλω, παῖ; Φησὶν. οὐκ ἔχω χώρην.
τόξου δὲ νίκην ἔλαβε μηδὲ τοξεύσας.

Fabula CCCLXIII. sic e Codice editur:

Νεώς ποτε σὺν αὐτοῖς ἀνδράσι βυθισθείσης ἰδών τις ἀδίκους ἔλεγε τοὺς θεοὺς κρίνειν· ἑνὸς γὰρ ἀσεβοῦς ἐμβεβηκότος πλείω πολλοὺς σὺν αὐτῷ μηδενὸς αἰτίους θνήσκειν. καὶ ταῦτα ὁμοῦ λέγοντος, οἷα συμβαίνει, πολλῶν ἐπ' αὐτὸν ἐσμὸς ἦλθε μυρμήκων σπεύδων τὰς ἄχνας πυρίνας ἀποτρώγειν. ὑφ' ἑνὸς δὲ δηχθεὶς συνεπάτει τοὺς πάντας. Ἑρμῆς δ' ἐπισὰς τῷ τε ῥαβδίῳ παίων, εἴτ' οὖν κἂν ἐξῇ, φησὶ, τοὺς θεοὺς ὑμῶν εἶναι δικασὰς οἷος εἶ σὺ μυρμήκων.

Emergit ex his Babrius ita canens:

Νεώς ποτ' αὐτοῖς ἀνδράσιν βυθισθείσης
ἰδών τις ἀδίκως ἔλεγε τοὺς θεοὺς κρίνειν,
ἑνὸς γὰρ ἀσεβοῦς ἐμβεβηκότος πλοίῳ
πολλοὺς σὺν αὐτῷ μηδὲν αἰτίους θνήσκειν.
καὶ ταῦθ' ὁμοῦ λέγοντος, οἷα συμβαίνει,

Digitized by Google

πολλῶν ἐπ' αὐτὸν ἐσμὸς ἦλθε μυρμήκων
σπεύδοντες ἄχνας πυρίνας ἀποτρώγειν.
ὑφ' ἑνὸς δὲ δηχθεὶς συνεπάτησε τοὺς πάντας.
Ἑρμῆς δ' ἐπισὰς τῷ τε ῥαβδίῳ παίων·
εἶτ' οὐκ ἀνέξῃ, φησὶ, τοὺς θεοὺς ὑμῶν
εἶναι δικασὰς οἷος εἶ σὺ μυρμήκων.

Unum exemplum addam. E Vaticano Codice sic editur fabula CCCLXIX:

Ὀρνιθοθήρᾳ Φίλος ἐπῆλθεν αἴφνης μέλλοντι θύμβραν καὶ σέλινα δειπνήσειν. ὁ δὲ κλωβὸς εἶχεν οὐδὲν, οὐ γὰρ ἠγρεύκει. ὥρμησε δὲ πέρδικα ποικίλον θύσων, ὃν ἡμερώσας εἶχεν εἰς τὸ θηρεύειν. ὁ δ' αὐτὸν οὕτως ἱκέτευε μὴ κτεῖναι· τὸ λοιπὸν δικτύῳ τί ποιήσεις, ὅταν κυνηγῇς; τίς δέ σοι συναθροίσει εὐωπῶν ἀγέλην ὀρνέων Φιλαλλήλων; τίνος μελῳδοῦ πρὸς ἦχον ὑπνώσεις; ἀφῆκε τὸν πέρδικα καὶ γεννήτην ἀλεκτορίσκον συλλαβεῖν ἠβουλήθη. ὁ δ' ἐκ τοῦ τέγους κλαγγὴν εἶπε φωνήσας· πόθεν μαθήσεις πόσον εἰς ἕω λείπει τὸν ὡρομαθῆν ἀπολέσας; πῶς γνώσῃ πότ' ἐννυχεύει χρυσότοξος Ὠρίων; ἔργων δὲ τίς σε πρωϊνῶν ἀναμνήσει, ὅτε δροσώδης ταρσὸς ἐξιν ὀρνίθων; κἀκεῖνος εἶπεν· οἶδας χρησίμους ὥρας· ὅμως δὲ δεῖ σχεῖν τί δειπνήσει. ex quibus facile est Babrii cantum agnoscere:

Ὀρνιθοθήρᾳ Φίλος ἐπῆλθεν ἐξαίφνης
μέλλοντι θύμβρα καὶ σέλινα δειπνήσειν.
ὁ δὲ κλωβὸς εἶχεν οὐδὲν, οὐ γὰρ ἠγρεύκει.
ὥρμησεν οὖν πέρδικα ποικίλον θύσων,
ὃν ἡμερώσας εἶχεν εἰς τὸ θηρεύειν.
ὁ δ' αὐτὸν οὕτως ἱκέτευε μὴ κτεῖναι·
* * τὸ λοιπὸν δικτύῳ τί ποιήσεις
ὅταν κυνηγῇς; τίς δέ σοι συναθροίσει
εὐωπὸν ἀγέλην ὀρνέων Φιλαλλήλων;
τίνος μελῳδοῦ πρὸς τὸν ἦχον ὑπνώσεις;
ἀφῆκε τὸν πέρδικα καὶ γενειήτην
ἀλεκτορίσκον συλλαβεῖν ἐβουλήθη.
ὁ δ' ἐκ πεταύρου κλαγγὸν εἶπε φωνήσας·
πόθεν μαθήσῃ πόσσον εἰς ἕω λείπει
τὸν ὡρόμαντιν ἀπολέσας με; πῶς γνώσῃ
ποτ' ἐννυχεύει χρυσότοξος Ὠρίων;
ἔργων δὲ τίς σε πρωϊνῶν ἀναμνήσει

Digitized by Google

ὅτε δροσώδης ταρσὸς ἐστιν ὀρνίθων;
κἀκεῖνος εἶπεν· οἶσθα χρησίμους ὥρας,
ὅμως δὲ δεῖ τὸν φίλον ἔχειν τί δειπνήσει.

ad vs. 13. emendandum utilem operam praestitit Suidas v. Πέταυρα, ubi quod legitur τὸν ὡρονόμον θύσας με, mihi quidem longe praeplacet quod dedi:

τὸν ὡρόμαντιν ἀπολέσας με.

quod Hermanno quoque in mentem venisse nunc video. Si ὡρονόμον verum est et θύσας, numeri sic sunt restituendi ut scribatur:

τὸν ὡρονόμον θύσας με; κἄτα πῶς γνώσῃ
πότ' ἐννυχεύει χρυσότοξος Ὡρίων;

Omnino Vaticanus Codex, unde haec omnia desumta sunt, in xxxvii fabulis, quas continet, quindecim habet fabulas ex ipso Babrio sic descriptas, nempe has, quae numerantur in Furiae Editione Lipsiensi 351, 355, 358, 360, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 371, 374, 378 et 379. In his omnibus, nisi quod multa vehementer depravata sunt et hic illic nonnulla exciderunt, puri puti sunt Babrii scazontes, quos nullo negotio in integrum restituas, veluti in Fab. 367. ubi editur: ὁ δέ γ' ὄνος τὴν μὲν νύκτα ἀληθῶν πυρὸν φίλης Δήμητρος ἡμέρας δ' ὕλην ἤγεν ἀΦ' ὕψους ἐξ ἀγροῦ δ' ὅσων χρείη, statim apparent hi versiculi:

νυκτὸς ἤληθεν
πυρὸν φίλης Δήμητρος, ἡμέρης δ' ὕλην
ἤγεν καθ' ὕψους, ἐξ ἀγροῦ δ' ὅσων χρείη.

Ex quae sequuntur sic in veteres numeros redeunt:

δηχθεὶς δὲ θυμῷ καὶ περισσὸν οἰμώξας
σκύμνον θεωρῶν ἐν ἀβρότητι τῇ πάσῃ,
Φάτνης ὀνείης δεσμὰ καὶ κάλως ῥήξας
ἐς τὸ μέσον αὐλῆς ἦλθ' ἄμετρα λακτίζων.
σαίνων δ' ὁποῖα καὶ θέλων περισκαίρειν
τὴν μὲν τράπεζαν ἐς μέσον βαλὼν θλάσσει,
ἅπαντα δ' εὐθὺς ἠλόησε τὰ σκεύη,
δειπνοῦντα δ' εὐθὺς ἦλθε δεσπότην κύσσων
νώτοις ἐπεμβάς.

nihil in his mutavi vulgatam scripturam, nisi quod inseri articulum in ἀβρότητι (τῇ) πάσῃ, et δεσμὰ καὶ κάλως dedi pr

Digitized by Google

δεσμοὺς καὶ κάλους, et ἐς τὸ μέσον pro ἐς μέσον, et θλάσσεν pro θλάσεν, et κύσσων pro κρούσων. Similiter in fabulae exitu in verbis: ἔτλην, ἔλεξεν, οἷα χρή με δυσδαίμων. τί γὰρ παρ' οὔρεσιν οὐκ ἐπολευόμην, βαιῷ δ' ὁ μέλεος κυνιδίῳ παρισούμην; male latent hi suavissimi choliambi:

ἔτλην, ἔλεξεν, οἷα χρῆν μ' ὁ δυσδαίμων.
τί γὰρ παρ' οὐρεῦσιν μὲν οὐκ ἐπωλεύμην,
βαιῷ δ' ὁ μέλεος κυνιδίῳ παρισούμην;

Falsarius igitur has Babrii lacinias adhibuit et ipse, ut inde sua commenta confingeret, et est operae pretium videre quam perite et eleganter ex genuinis bonorum versuum reliquiis panxerit versus sine exemplo pessimos et ineptissimos. Delegit fabulas quatuor, notatas numeris 365, 364, 366 et 367, quas nova veste indueret. Compone autem mihi haec in fabula 367: Οἷς τις εἶπε πρὸς νομέα τοιάδε·

κείρεις μὲν ἡμᾶς καὶ πόκους ἔχεις κέρσας
γάλα δ' ἀμέλγων ἐσί σοι φίλον πῆξαι.
ἡμῶν δὲ τέκνα μῆλά σοι περισσεύει.

Impostor ex primoribus verbis hunc versum nobis procudit:

ὅϊς νομῆα τοιάδε προσεξηύδα,

simul novi verbi προσεξηύδα monstrum procudens, deinde de suo commentus est haec:

σὺ δ' οὖν ποδηγεῖς πρὸς μόνην νομὴν ἡμᾶς.
πλέον γὰρ ἡμῖν οὐδὲν ἀλλὰ καὶ φορβὴν
πᾶσαν φέρει σοι γῆ τιθηνὶς ἀπάντων.
κἀν τοῖς ὄρεσσιν εὐθαλές τι γεννᾷ σοι
ζείδωρος αἶη σῶν ἀπειράτως ἔργων
αὔρας νοτείης καὶ δρόσου πεπτωκυίας.
τοσοῦτον δ' ἡμῶν ὠφέλημα λαγχάνων
ὅμως δὲ φέρβεις τὴν κύν' ἐν μέσοις ἡμῖν
τρέφων ὁποῖα σαυτὸν εὐθαλεῖ σίτῳ.

quae quibus scateant vitiis sermonis et compositionis et metri nihil attinet Graece scientibus singulatim demonstrare. Unus tantum versiculus sanus est et integer:

τρέφων ὁποῖα σαυτὸν εὐθαλεῖ σίτῳ,

qui ad verbum e Vaticano Codice descriptus est, in reliquis οὐδὲν ὑγιές. Si quis igitur has quatuor fabulas exceperit et pauculos versiculos Babrianos ex Apollonio et Suida sumtos,

Digitized by Google

quos supra indicavimus, scito nihil prorsus inesse in Lewisii sylloge, quod non ex ipsius Minae penu sit promtum. Quod vir doctus et palaeographiae probe gnarus, quum Simonideum Codicem vidisset et quot annorum ei videretur is liber interrogaretur, fertur dixisse »*ante hos tres an quatuor annos exaratum esse sibi videri*," idem de Lewisianis fabulis dici potest. Minas ipse pervulgata fabularum argumenta numeris innumeris et sermone barbaro illigavit: pleraque omnia hausit ex fabulis Aesopicis, fabulam XXXVIII. ex Achille Tatio sumsit, sed nihil, plane nihil in istis omnibus inesse video, quod vel abiectissimae aetatis Byzantinae Graeculo quamvis inepto *non* sit indignum. In eodem Codice Vaticano, in quo insunt eximiae Babrii reliquiae, continentur Graeculorum poëmata insulsa et ἄμετρα, in quibus omni syllabarum quantitate neglecta duodenae syllabae versum senarium faciunt: cuiusmodi est fabula 340. his *versibus*, si Musis placet, concepta:

Ἡλίῳ ποτὲ γάμος θέρους ὑπῆρχε·
πάντα δὲ τὰ ζῷ' ἔχαιρον ἐπὶ τούτῳ.
οἱ δὲ βάτραχοι ἠγάλλοντο μεγάλως
ἐπὶ τῇ λαμπρᾷ τραπέζῃ τοῦ ἡλίου.
εἷς δὲ ἐξ αὐτῶν μέγα ἀναγενάξας
ἀνεκεκράγει καὶ πρὸς αὐτοὺς ἐβόα·
ὦ ἀνόητοι καὶ βραδεῖς τῇ καρδίᾳ,
εἰς τί βοᾶτε μεγάλα κεκραγότες
ὡς ἐπ' ἀγαθῷ τινι προσδοκωμένῳ;
εἰ νῦν ἥλιος μονώτατος ὑπάρχων
ὕλην ἅπασαν καὶ τὴν γῆν ἀναφλέγει,
εἰ γήμας παιδίον ὅμοιον ποιήσει
τί πάθωμεν ἡμεῖς καλόν; εἴπατέ μοι.

Eiusdem farinae est fabula 352:

Ἰκτῖνος ὄφιν ἄνω πετάσας φέρει.
ὁ δ' ἐπισραφεὶς καὶ δακὼν τοῦτον αὖθις
εὐθὺς ἔκτεινεν. ὁ δ' ὄφις ἀνεβόα·
ἵνα τί ἄρα οὕτως αὐτὸς ἐμάνης
ὥστε τοὺς μηδὲν ὅλως ἠδικηκότας
βλάπτειν ἐβούλου καὶ θάνατον προσάγειν;
ὅμως πέπονθας ὃ ἐβούλου μοι πρᾶξαι.

Digitized by Google

similes his quisquilias deprehendes in fabula 338. inde a verbis:

ἡ δὲ πρὸς αὐτὸν ἀνεβόα τοιαῦτα.

et in fabula 349:

Ἑρμῆς ποτὲ ψεύσματα καὶ πανουργίας
θελὼς εἰς ἄμαξαν εἰς πᾶσαν γῆν ἀπήει κτὲ.

et in fabula 362:

Λύκος δήποτε ἅρας ἀρνὸν ἐκ πολιμνης
ἀπεκόμιζεν εἰς τὴν ἰδίαν κοίτην,
λέων δὲ τούτῳ ἐξαίφνης συναντήσας κτὲ.

Eiusdemmodi poëmata insulsa et inficeta permulta inesse in fabulis Aesopicis olim in *Variis Lectt.* et in *Mnemosyne* demonstravimus. Quam sint haec fatua et inepta vides: sed erat *tum* in desipiente et effoeta Graecia saeculum talia effutire. Novimus probe illud homuncionum genus, novimus istorum orationem et vitiosam loquendi συνήθειαν καὶ λήρους. Ista tamen, si cum Minoidea Musa componuntur, tolerabilia videri possint: adeo ille monstra et portenta loquitur σολοικίζων ἅπαντα καὶ βαρβαρίζων καταγελάστως. Nihil opus est acervos mendorum et vitiorum cumulare, quae iste passim commisit. Video esse qui nihil horum sentiant, nihil quidquam animadvertat. Subindignor ab iis Graecos scriptores tractari et edi priusquam huic rei necessaria doctrinae subsidia sibi comparaverint, et rem difficillimam aggredi homines prorsus impares et immaturos. Ridere solemus Iohannem Clericum, qui quum Graece non satis sciret eruditis risum debere maluit quam ab iis quae ignoraret abstinere manum: sed plures nunc sunt qui Clerico palmam hanc dubiam facere possint. Sed nemo facile eorum, qui Musas severiores colunt et Graecis litteris diu et multum studuerunt, ab impudenti impostore Graeculo in errorem ac fraudem inducetur. Undique enim fraus perluit. Laetus vidi Dubnerum meum, simul atque syllogen Lewisianam cognovit, falsarii malas artes perspexisse et multis luculentis indiciis patefecisse, cuius rei notitia ad me pervenit ex Diario Belgico *Revue de l'Instruction Publique en Belgique Mars* 1860. pag. 84 sqq. Indidem cognovi esse in Gallia hominem doctum qui fabulas Lewisianas impense admire-

Digitized by Google

tur et antiquioribus omnibus anteponat. Vidi esse etiam alium qui has fabulas sine mora censuerit iuventuti Graecas litteras discenti in manus esse tradendas.

Ignaris homines in vita mentibus errant.

Quam rideret, sed in sinu, Minoides, si foret in terris, quum videret commentis suis homines eruditos tam ioculariter deceptos. Sed poterat meminisse verissimi dicti, quod Gallis saepe in ore est:

un sot trouve toujours un plus sot qui l'admire.

et si decepit homines quosdam simpliciores et in his Editorem suum, non multum vereor ne diu impune ferat tantam impudentiam cum tanta linguae Graecae ignorantia coniunctam. Concursu facto eruditi omnes asino pellem leoninam detrahent, et qui sarcinam omnibus voluerat imponere male mulcatus ipse ab omnibus et derisus se proripiet. Praeeuntem Dubnerum secuturi sunt, sat scio, complures alii, qui pseudo-Babrii ineptias et stuporem exagitent confutentque. Ipse nunc quidem satis habeo falsarii facinus harum rerum intelligentibus indicasse et patefecisse insidias ne quis simplicior incautus capiatur. Qui ista bona fide pro genuinis Babrii reliquiis edidit admonitus, spero, agnoscet errorem suum et ab edendis scriptoribus Graecis fortasse deterrebit alios, priusquam tam arduo negotio pares sint facti. Diligenter audiant iuniores Menandrum sapientissime monentem:

πολὺ κρεῖττόν ἐστιν ἓν καλῶς μεμαθηκέναι
ἢ πολλὰ φλαύρως περιβεβλῆσθαι πράγματα.

Nihil videtur facilius quam Graecum Codicem fideliter descriptum edere in lucem et notulas quasdam adspergere, et hic illic scripturam tentare, et locos similis argumenti apponere, sed nisi haec omnia docte et ingeniose feceris inanis opera perit. Quid sentiam de annotatiunculis, quas Editor Minoideis fabulis adsperserit, nil opus est dicere, nam hoc solum nunc ago ut pro virili parte Graeculi commenta explodam. Finem faciam igitur adscriptis ultimis versibus fabulae, quam totam de suo Minas finxit, argumentum pariter et formam. Fabula est 51, in qua inducitur Veritas fame enecta a Mendaciis et Commentis emuncto caupone cibo satiata. Caupo de-

Digitized by Google

lusus et coenae pretio defraudatus querulus exclamat: *ubi es, Veritas?* quod Minas putavit Graece sic sonare: *ποῦ σύγ' εἶσθ', Ἀληθείη*, in quatuor verbis *ter* turpiter impingens. Cui Veritas: *adsum*, inquit, *mi homo; sed quid agam? absque illis fuisset periissem fame; idque vestro vitio factum est qui nunc vivitis homines*

οἳ χαίρετε ψεύδεσσι κοὐκ ἀληθείῃ.
ἀλλ' ἔρρετ' οἰμώξοντες ἐργάται τούτων.

Haeccine de se ipso ac rebus suis auctorem fabulae cogitasse et scripsisse dicamus pertaesum hominum, apud quos, nisi fraudibus ac mendaciis utare, male sit esuriendum? Nescio, sed hoc scio ista convenire in illum ipsum, qui *τὰ ψευδῆ ταῦτα* conflavit et, ut solet errare in Graecitatis usu, simul futuro Graeco *οἰμώξομαι* imperite suum *οἰμώξω* substituit. *ἐρρέτω οὖν ὁ τούτων ἐργάτης καὶ ποιητὴς οἰμωξόμενος.*

C. G. Cobet.

HERODOTEA.

Herodotus in scriptis suis conservandis fortunam non iniquam expertus est. Mendis haud ita multis deformatur, quorum pleraque dictioni aliquid nitoris et elegantiae deterunt, sententiae non magnopere officiunt. Paucos quosdam locos male habitos in libr. VII et VIII. indicabo alias plura daturus.

Mirifico additamento laborat locus VII. 214: *εἰδείη μὲν γὰρ ἂν καὶ ἐὼν μὴ Μηλιεὺς ταύτην τὴν ἀτραπὸν Ὀνήτης, εἰ τῇ χώρῃ πολλὰ ὡμιληκὼς εἴη.* Vertunt: *cognita quidem haec semita Onetae quoque quamquam non Maliensi esse potuit, si hanc regionem saepius adierat:* sed statim intelliges minime haec Graecis respondere, si animadverteris optativi usum *εἰδείη ἄν, εἰ πολλὰ ὡμιληκὼς εἴη*, et *ἐὼν μὴ Μηλιεύς* pro *οὐκ ἐὼν Μηλιεύς*. Non possunt haec de Onata dici ante multos annos mortuo: *Fieri potest, ut Onatae illa semita cognita sit.* Quid multa? Antiqua scriptura haec fuit: ΑΤΡΑΠΟΝΤΙC, deinde duabus

Digitized by Google

litterulis male repetitis ex ONTIC natus est ONHTHC. Itaque sic legendum est: εἰδείη μὲν γὰρ ἂν καὶ ἐὼν μὴ Μηλιεὺς ταύτην τὴν ἀτραπόν τις, εἰ τῇ χώρῃ πολλὰ ὡμιληκὼς εἴη, quod rectissime dictum est. Tollitur simul alia loci difficultas: non enim in ea argumentatione solus Ὀνήτης ὁ Καρύστιος commemorari debuerat, sed Κορυδαλλὸς quoque ὁ Ἀντικυρεύς, cuius eadem causa est. Herodotus, ut vides, neutrum nominaverat, sed generali sententia usus complexus erat utrumque.

Inanis et fatua verbositas est in Laconis dicto VII. 226: ὡς πάντα σφι ἀγαθὰ ὁ Τρηχίνιος ξεῖνος ἀγγέλλοι εἰ ἀποκρυπτόντων τῶν Μήδων τὸν ἥλιον ὑπὸ σκιῇ ἔσοιτο πρὸς αὐτοὺς ἡ μάχη [καὶ οὐκ ἐν ἡλίῳ]. Sexcenties intrepidi viri lepidum dictum laudatur: quis umquam insulsum illud additamentum aut ipse adiecit aut alium adiicientem audivit?

In eodem libro VII. 234. soloeca oratio est. Editur: κόσοι τινές εἰσι οἱ λοιποὶ Λακεδαιμόνιοι καὶ τούτων [ὁ]κόσοι τοιοῦτοι τὰ πολέμια; Recta oratio est, in qua ὅσις, ὁπόσος, ὁποῖος, ὅπως, et similia omnia locum nullum habent, quamquam hic illic aliquid in talibus turbant librarii.

Paulo ante pro ὅσα γὰρ εἶπας ἅπαντα ἀνέβη οὕτω, requiro ὡς γὰρ εἶπας, quo nisi οὕτω referatur commode intelligi non poterit.

In libro VIII. duo menda eximenda sunt e cap. 19: Θεμιστοκλέης συλλέξας τοὺς στρατηγοὺς — παραίνεε προεῖπαι τοῖσι ἑωυτῶν ἑκάστους πῦρ ἀνακαίειν, ubi corrigendum est τοῖσι ἑωυτοῦ ἕκαστον, et post pauca πυρὰ ἀνακαυσάμενοι, non πῦρ, quia passim *ignes* ardebant.

In cap. 25. scribae error mendum e dittographia peperit. Editur: πάντες δὲ ἠπιστέατο τοὺς κειμένους εἶναι πάντας Λακεδαιμονίους καὶ Θεσπιέας. Vera et antiqua lectio est ΠΑΝΤΑCΔϵ, pro qua quum scriba dormitans πάντες δέ substituisset adscriptum a correctore πάντας in alienam sedem irrepsit. Emendandum igitur est: πάντας δὲ ἠπιστέατο τοὺς κειμένους εἶναι Λακεδαιμονίους.

Importuna praepositio a Graeculo interposita est VIII. 55: ἔμπροσθε ὧν [πρὸ] τῆς ἀκροπόλιος, ὄπισθε δὲ τῶν πυλέων καὶ τῆς ἀνόδου.

Digitized by Google

Alio modo turbatum est VIII. 65. in verbis: ἐκ δὲ τοῦ κονιορτοῦ καὶ τῆς φωνῆς γενέσθαι νέφος καὶ μεταρσιωθὲν φέρεσθαι ἐπὶ Σαλαμῖνος ἐς τὸ στρατόπεδον τὸ τῶν Ἑλλήνων, in his verbum μεταρσιοῦν malae notae est et vitio in Graecitatem invectum. Dicebant Veteres non μεταρσιοῦν, sed μετάρσιον, vel Attice μετέωρον, αἴρειν: non μεταρσιοῦται, sed μετάρσιος (μετέωρος) αἴρεται, quemadmodum nemo Veterum dixit φανεροῦν vel φανεροῦσθαι, sed φανερὸν ποιεῖν vel γίγνεσθαι, et Latine *sublimem rapere* dicitur, non verbum ex *sublimis* formatur. Sic Aristophanes loquitur in Equitt. vs. 1362:

ἄρας μετέωρον εἰς τὸ βάραθρον ἐμβαλῶ.

et in Pace vs. 80:

ὁ δεσπότης γάρ μου μετέωρος αἴρεται,

et sic omnes loquuntur. Facile igitur apparet corrigendum esse: καὶ μετάρσιον ἀρθὲν φέρεσθαι.

Expellendum emblema est ibid. VIII. 67: πρῶτος μὲν ὁ Σιδώνιος [βασιλεύς], μετὰ δὲ ὁ Τύριος. Cui non notum est dici ὁ Σιδώνιος pro ὁ τῶν Σιδωνίων βασιλεύς? Sic passim occurrit ὁ Τύριος, ὁ Λυδός, ὁ Μακεδών, et sim. praesertim si quis contemtim Reges commemorat. Sic de Persarum rege apud Xenophanem dicitur:

πηλίκος ἦσθ' ὅθ' ὁ Μῆδος ἀφίκετο;

Alia exempla collegit Wesseling ad Herod. I. 2. Si quis autem βασιλεύς vult addere, dicendum est ὁ τῶν Σιδωνίων, τῶν Τυρίων, τῶν Λυδῶν, τῶν Περσῶν, τῶν Μακεδόνων βασιλεύς. Quis serio credat ὁ Μακεδὼν βασιλεύς dici posse? Itaque in Herodoti loco interpolatorem tenemus manifestum. Sine mendo scriptum est de eodem cap. 68: ἀρξάμενος ἀπὸ τοῦ Σιδωνίου.

Frequens admodum vitium adhuc Criticorum aciem fugit VIII. 94. in verbis: αὖτις τάδε λέγειν ὡς αὐτοὶ οἷοί [τε] εἶεν ἡγόμενοι ὅμηροι ἀποθνήσκειν ἢν μὴ νικῶντες φαίνωνται οἱ Ἕλληνες. Herodotus scripsit: ὡς αὐτοὶ οἷοι εἶεν — ἀποθνήσκειν. Quid intersit inter οἷός εἰμι et οἷός τε εἰμί fugit, ut opinor, neminem. Nemo tamen redarguit scribarum fraudem, qui saepe ubi οἷός εἰμι requiritur substituunt quod solum noverant οἷός τε εἰμί. Verissime docet Harpocration in v. Οἷος εἶ καὶ οἷός τε εἶ: τὸ μὲν χωρὶς τοῦ τε σημαίνει τὸ

Digitized by Google

βούλει καὶ προῄρησαι, τὸ δὲ σὺν τῷ τε τὸ δύνασαι. Itaque sicubi οἷός τε εἰμί significare videtur βούλομαι vel προῄρημαι vel ἕτοιμός εἰμι, hoc tenebimus voculam τε contra Veterum usum a Graeculis interpolatam esse. Rarius οἷός εἰμι intactum evasit, veluti apud Demosthenem pag. 1086, 21: οἷος ἦν ἐπεξιέναι τῷ Λεωκράτει, et p. 1239, 2: οἷος αὖ εἰμὶ κἀγὼ τὰ ἐνθάδε αὐτὸς ἀξιοῦν λαμβάνειν, sed saepius optimi quoque libri τε perperam inserunt, ut apud Demosthenem p. 542, 5: οἷός τ' ἦν πείθειν αὐτόν, et p. 677: 11: οἷός τ' ἦν πολεμεῖν, et p. 1091, 6: οἷός τ' ἦν ἐγγράφειν αὐτόν, et aliis locis. Dudum haec omnia corrigenda esse Dobraeus admonuit, sed Editores non audiunt.

Levis error, sed non contemnendus, commissus est VIII. 101. in verbis: πρὸς Μαρδόνιον βουλευσάμενος ἔφη ἀποκρινέεσθαι ὁκότερον ποιήσει τούτων. Ἀποκρίνομαι enim apud Iones significat χωρίζομαι vel ἀφορίζομαι, respondere ὑποκρίνομαι constanter ab iis dicitur, et ὑπόκρισις, et ὑποκριτὴς ὁ τὸν χῶρον ἀπαμειβόμενος. Itaque emendandum est ὑποκρινέεσθαι.

Duplex mendum obsidet VIII. 108. haec verba: ὡς ἄγαντι μέν οἱ ἡσυχίην — οὔτε τις κομιδὴ τὸ ὀπίσω φανήσεται, λιμῷ τέ οἱ ἡ στρατιὴ διαφθαρέεται. Primum inserenda est necessaria praepositio: κομιδὴ (ἐς) τὸ ὀπίσω φανήσεται. Quemadmodum enim κομίζεσθαι ἐς Σῖριν, ἐς Βαβυλῶνα, ἐς Βούβασιν, ἐς ἥβεα τὰ Σκυθικά apud Herodotum legitur, sic κομιδὴ ἐς vel φαίνεται eandem praepositionem requirit. Deinde emaculanda est forma διαφθαρέεται, quae prorsus est barbara. Attici formam διαφθαρήσομαι usurpant, Iones forma media διαφθερέομαι utuntur cum aoristo διεφθάρην, quemadmodum Atticis usitatum est dicere ἀπεφθάρην, περιεφθάρην, ἀνεφθάρην, sed in futuro ἀποφθεροῦμαι, ut Socrates Strepsiadi intonat in Nub. vs. 789.

οὐκ ἐς κόρακας ἀποφθερεῖ
ἐπιλησμότατον καὶ σκαιότατον γερόντιον.

et Demus Cleoni in Equitt. vs. 892:

οὐκ ἐς κόρακας ἀποφθερεῖ βύρσης κάκιστον ὄζων.

Reddendum igitur Herodoto est: λιμῷ τέ οἱ ἡ στρατιὴ διαφθερέεται, quod in multis libris integrum servatum est. Eadem scripturae varietas in libris est IX. 42: εἰρώτα εἴ τι ἐ-

Digitized by Google

δεῖεν λόγιον περὶ Περσέων ὡς διαφθερέονται ἐν τῇ Ἑλλάδι, ubi in aliis est διαφθορεῦνται, in aliis διαφθαρέονται errore manifesto. Plane eiusdemmodi vitium Graeculi apud Homerum et Tragicos committere solent in futuro verbi κτείνω et κατακτείνω, barbaras formas κτανέω, κατακτανέουσι, κτανῶ et κατακτανῶ substituentes genuinis κτενῶ κατακτενῶ et κτενέω κατακτενέουσιν. Quod enim Bekkerus edidit in Iliad. Z. 409:

τάχα κέν σε κατακτανέουσιν Ἀχαιοί,

et in Iliad. Σ. 309:

ξυνὸς Ἐνυάλιος καί τε κτανέοντα κατέκτα,

non minus est vitiosum quam apud Herodotum διαφθαρέεται.

Manifesto excidit ἄν VIII. 111: Ἀνδρίους οὐ δώσειν χρήματα· οὐδέποτε γὰρ τῆς ἑωυτῶν ἀδυναμίης τὴν Ἀθηναίων δύναμιν εἶναι κρέσσω. Quoniam perspicuum est eos dixisse: »*numquam enim* fore *ut Atheniensium potentia suam superet impotentiam*," perspicuum est emendari oportere: οὐδέποτε γὰρ (ἂν) — εἶναι.

Sententia laborat VIII. 112. in verbis: Θεμιστοκλέης μέν νυν — χρήματα παρὰ νησιωτέων ἔκτητο λάθρῃ τῶν ἄλλων στρατηγῶν. Erravit Dindorfius quum ἔκτητο (*possidebat*) reponeret, nam requiritur imperfectum, *colligebat*, *cogebat*, ἠργυρολόγει, ut in tali re scriptor Atticus dixisset. Revoca igitur veterem lectionem ἐκτέετο.

Errore non infrequenti scribitur VIII. 113: ἔδοξε γὰρ Μαρδονίῳ ἅμα μὲν προπέμψαι βασιλέα, ἅμα δὲ ἀνωρίην εἶναι τοῦ ἔτεος πολεμέειν. Unice verum est in talibus ἅμα δὲ ἀνωρίη εἶναι nempe ἔδοξε. vide quae de ea re scripsimus in *Novis Lectt.* p. 434. ad Xenophontis Anab. III. 1. 11, ubi simillimum in libris mendum est: ἔδοξεν αὐτῷ σκηπτὸς πεσεῖν εἰς τὴν πατρῴαν οἰκίαν καὶ ἐκ τούτου λάμπεσθαι πᾶσαν, pro πᾶσα. Eadem ratio est in loco Themistii p. 6. A: ταύταις ἁπάσαις τοιόνδε εἶναί μοι δοκεῖ. ἑκάστη μὲν γὰρ αὐτῶν — ἀνθρωπικὸς εἶναι κόσμος, ubi apposite Dindorfius comparavit locum Isocratis p. 165. A. (de Pace § 28.) ἐμοὶ δοκοῦσιν ἅπαντες ἐπιθυμεῖν τοῦ συμφέροντος —. οἱ μὲν γὰρ ἔχειν ἐπιεικεῖς —, οἱ δὲ κτἑ. Corrector Graeculus pro ἔχειν imperite ἔχουσιν supposuit, Urbinas Isocratis manum solus servavit. Sunt Herodoti quoque libri ἀνωρίη servantes, quibus obtemperatum oportuit.

Digitized by Google

In catalogo τῶν Εὐρυπωντιδῶν VIII. 131. nomen ipsum τοῦ ἀρχηγέτου corruptum est, nam editur τοῦ Πολυδέκτεος τοῦ Πρυτάνιος τοῦ Εὐρυφῶντος pro Πολυδέκτεω et Εὐρυπῶντος. Bonum factum quod certa fide constat de forma Εὐρυπῶν, Εὐρυπωντίδαι et Ἀγιάδαι, nam librarii certatim ΕΥΡΤΠΩΝ et ΕΥΡΤΠΩΝΤΙΔΑΙ et ΑΓΙΑΔΑΙ in alia omnia refingunt. ΑΓΙΑΔΑΙ vitiose Ἀγίδαι appellari solent, aut ΓΙ in Π coalescit, ut ΕΝΑΓΙΑΔΩΝ, id est ἐν Ἀγιαδῶν, apud Pausaniam III. XIV. 3. κατὰ τοῦτο τῆς πόλεως τάφοι τῶν Ἀγιαδῶν βασιλέων εἰσίν, — Ἀσκληπιοῦ δὲ οὐ πόρρω ἐστὶν ἱερὸν ἐν Ἀγιαδῶν καλούμενον. Mirantes Graeculi quid esset ΕΝΑΓΙΑΔΩΝ dederunt ἱερὸν ἐναπάδων καλουμένων. Verum vidit Heringa, qui ἐν Ἀγιαδῶν palmaria emendatione restituit, quod dictum est ut ἐν Κλωπιδῶν, ἐν Ἰφιαδῶν, ἐν Ἐχελιδῶν, similiaque, quae raro ex Graeculorum manibus illaesa evadunt. Vide modo Hesychium in v. Ἐνεχελιδών: — ἔστι δὲ ὁ Ἀθηναίων ἱππόδρομος. Foedius etiam in Etymolog. M. scribitur Ἐνεχελιδᾶ, et amissa praepositione apud Photium: Ἐχελιδών: τόπος ἔχων ἱππόδρομον, quod legitur inter Ἐχέτλη et Ἐχθεζινόν, ne quid a scribis titubatum putes. Paulo ante in Pausaniae Codd. legitur τάφοι τῶν ἀγιπαδῶν βασιλέων, quod natum est ex ΓΙ ΑΠΑΔΩΝ, in quo corrupta scriptura cum correctione in unum coaluit. Ut apud Pausaniam ἐν Ἀγιαδῶν depravatum est in ἐναπάδων, sic in Plutarchi Codicibus ἀπάδης vitiose pro Ἀγιάδης scriptum est in Agide cap. 3: Ἄγις μὲν Εὐρυπωντιδης, — Λεωνίδας δὲ τῆς ἑτέρας οἰκίας ἦν Ἀγιάδης, nam sic docti homines optime emendarunt pro εὐρωτιωνίδης, εὐρυτιώνδης et ἀπάδης. Nusquam fere illa nomina labem effugiunt, sed in mendis vetustissimis tuto latuerunt donec perite elicerentur. Non est usitatum Ἀγίδης sed Ἀγιάδης, quod in ΑΠΑΔΗC et ЄΝΑΠΑΔΩΝ pellucet. Ἀγίδαι sicubi apud Strabonem et Pausaniam nominantur, reponendum est id quod Veteres dixisse constat. Vitiose scribitur apud Pausaniam III. II. 1: τὸ γένος τὸ Εὐρυσθένους καλοῦσιν Ἀγίδας, imo vero Ἀγιάδας, ut et aliunde et ex alio Pausaniae loco confirmatur III. XIV. 3: ἐγγυτάτω δὲ τῶν μνημάτων ἃ τοῖς ἀπάδαις πεποίηται, ubi ΑΠΑΔΑΙC manifesto ex ΑΓΙΑΔΑΙC natum est, ut caeteris apud

Digitized by Google

Plutarchum et Pausaniam locis. Sic et apud Strabonem VIII. p. 366: καλεῖσθαι τοὺς μὲν Ἀγίδας — τοὺς δὲ Εὐρυπωντίδας, non est ulla dubitatio quin Ἀγιάδας emendari oporteat. Emendata lectio aetatem tulit apud Themistium p. 250. A: Λακεδαιμονίους δὲ ἐγὼ πυνθάνομαι ἐπὶ τὸν βωμὸν τῆς Ὀρθίας ὁμοίως ἀνάγειν τόν τε Εἴλωτα, εἰ τύχοι, τόν τε Εὐρυπωντίδην (Codd. ἐρυποντίδην) ἢ Ἀγιάδην, et apud Plutarchum in Lysandro cap. 23: ἐβασίλευον ἐκ δυοῖν οἴκων (l. οἰκιῶν) μόνον Εὐρυπωντίδαι (Codd. εὐρυποντίδαι) καὶ Ἀγιάδαι προσαγορευόμενοι. Levissime tantum vitiatum idem nomen est apud Plutarchum in Lysandro cap. 30: ὡς χρὴ τῶν Εὐρυπωντιδῶν (Codd. εὐρυτιωντίδων) καὶ Ἀγιαδῶν (Codd. ἀγιάδων) τὴν βασιλείαν ἀφελομένους εἰς μέσον θεῖναι. Sed leves hi errores videri possint prae iis, qui in nomine Εὐρυπῶν et Εὐρυπωντίδαι passim et fere constanter committi solent. ЄΥΡΤΠΩΝ primum proclivi errore in Εὐρυτίων depravatur, veluti apud Polyaenum II. 13. ΕΥΡΤΤΙΩΝ. Εὐρυτίων βασιλεὺς Λακεδαιμονίων, ubi recte admonet Coraës: γραπτέον Εὐρυπῶν, sed evidentem correctionem sine mora recipere debuerat. Recurrit idem in Plutarchi Codicibus in Lycurgo cap. 1 et 2. Emendata scriptura evasit apud Pausaniam II. 36. 4. et IV. 4. 4, utrobique enim sine vitio legitur τοῦ Πολυδέκτου, τοῦ Εὐνόμου, τοῦ Πρυτάνιδος, τοῦ Εὐρυπῶντος. Evasit nomen Εὐρυπῶν illaesum apud Herodianum περὶ μονήρους λέξεως p. 9, 32. enumerantem nomina in -ῶν penultima corrupta: Εὐρυπῶν ὁ Λακεδαιμόνιος, ὅθεν οἱ Εὐρυπωντίδαι, nam sic Lehrsii emendationem perficiendam esse arbitror. His igitur locis inter se comparatis satis constat Εὐρυπῶν unice verum esse omnesque in eo nomine (ut et in Εὐρυπωντίδαι) scribendi varietates scribis esse imputandas et undique sedulo expellendas. Simul apparet genuinam scripturam non ex singulis locis et Codicum in quoque loco scripturis indagari oportere, sed collatis in unum omnibus omnium testimoniis reperiri constituique posse, quod vellem fecissent et alii et Clintonus in utilissimo opere, quod Fastos Hellenicos inscripsit, in quo saepissime in nominibus propriis virum eximium scribae futiles ac nihili transversum egerunt. Apud Clintonum enim in Fast. Hellen. I. p. 334. (ubi enumerat quos ipse *Agidas* et *Proclidas* appellat quum *Agiadas*

Digitized by Google

et *Eurypontidas* appellare debuisset) ponitur EURYPON *sive* EURYTION, quod perinde est ac si quis auctorem operis CLINTONUM *sive* DINTONUM yellet appellare. Multo etiam peius peccatur in nomine Εὐρυπωντίδαι. Sub uno veluti conspectu ponere iuvat scribarum hallucinationes. Pro Εὐρυπωντίδαι dederunt εὐρυτίωνι δὲ apud Plutarchum in comparat. Agesil. et Pomp. cap. 2: οὐκ ἂν ἠπόρησαν Εὐρυπωντίδαι (Codd. εὐρυτίωνι δὲ) γνήσιον τῇ Σπάρτῃ βασιλέα παρασχεῖν, emendavit locum Valckenaerius ad Herod. VIII. 131. Pro Εὐρυπωντίδης in Plutarchi Agide cap. 3. in libris est εὐρυτιωνίδης et εὐρυτιώνδης. Apud Themistium vidimus ἐρυποντίδην scribi. In Plutarchi Lycurgo cap. 2: οὐκ ἀπὸ τούτου (τοῦ Σόου) τὴν οἰκίαν ἀλλ' ἀπὸ τοῦ παιδὸς αὐτοῦ προσηγόρευσαν Εὐρυπωντίδας, ὅτι δοκεῖ πρῶτος Εὐρυπῶν τὸ ἄγαν μοναρχικὸν ἀνεῖναι τῆς βασιλείας, libri exhibent εὐρυτιωντίδας et εὐρυτιωνίδας et omnes εὐρυτίων. Vidimus supra in vita Lysandri cap. 30. pro Εὐρυπωντιδῶν in libris scriptum esse εὐρυτιωντίδων. Levius peccatum est in eadem vita cap. 23, ubi libri servant εὐρυποντίδαι, sed multo gravius apud Pausaniam III. 7. 1: Εὐρυπῶντα δὲ τὸν Σόου φασὶν ἐς τοσοῦτον ἀφικέσθαι δόξης ὡς καὶ τὴν οἰκίαν ταύτην Εὐρυπωντίδας ὄνομα ἀπ' αὐτοῦ λαβεῖν Προκλείδας ἐς ἐκεῖνον καλουμένους, ubi pro Εὐρυπωντίδας futiles scribae εὐρυπῶντας et εὐρυπῶνδας supposuerunt, similiterque III. 12. 8: ἐγγύτατα — Δικτύννης ἐστὶν ἱερὸν καὶ βασίλειοι τάφοι τῶν καλουμένων Εὐρυπωντιδῶν, ubi εὐρυπώνδων et εὐρυπόδων substituerunt. Plane idem vitium commaculat luculentum Strabonis locum VIII. p. 366, quem totum apponam ut hic illic emendem. Ἑλλάνικος μὲν οὖν, inquit, Εὐρυσθένη καὶ Προκλέα φησὶ διατάξαι τὴν πολιτείαν. Ἔφορος δ' ἐπιτιμᾷ φήσας Λυκούργου μὲν αὐτὸν μηδαμοῦ μεμνῆσθαι, τὰ δ' ἐκείνου ἔργα τοῖς μὴ προσήκουσιν ἀνατιθέναι. μόνῳ γοῦν Λυκούργῳ ἱερὸν ἱδρῦσθαι καὶ θύεσθαι κατ' ἔτος, ἐκείνοις δὲ καίπερ οἰκιςαῖς γενομένοις μηδὲ τοῦτο δεδόσθαι, ὥςε τοὺς ἀπ' αὐτῶν τοὺς μὲν Εὐρυσθενίδας, (reliqua exhibebo ut in Parisino Codice A mutilato scripta sunt)

τοὺς δὲ προκλείδας καλεῖσθαι ἀ * * * *
ἀγίδας ἀπὸ ἄγιδος τοῦ εὐρυσθένους τοὺς δ * * * *
πὸ εὐρυπῶντος τοῦ προκλέους. τοὺς μὲν * * *
σαι δικαίως, τοὺς δὲ δεξαμένους ἐπ * * *

Digitized by Google

*πους δι' ἐκείνων δυναςεῦσαι. ὅθε * * *
νομισθῆναι, ὅπερ πᾶσιν ἀποδίδοται * * *
σανίαν τε τῶν εὐρυποδῶν ἐκπεσόν * * *
οἰκείας ἐν τῇ Φυγῇ συντάξαι λόγ * * *
γου νόμων ὄντος τῆς ἐκβαλλούσης * * *
τοὺς χρησμοὺς λέγειν τοὺς δοθέντα * * *
πλείσων.*

In his lacunas plerasque aut ex antiquis Excerptis aut ex ipsa loci sententia certo supplemento explere licet, in qua re Kramerum ita sequar ut nonnulla emendatius exhibeam. »*Exciderunt* (admonente Kramero) *in fine versuum literae nonnullae defectu ita paulatim crescente ut in primo decem, in ultimis quatuordecim fere desint.*" Itaque in primo exciderunt: *ἀ(λλὰ τοὺς μὲν) Ἀγιάδας* (non *Ἀγίδας*) *ἀπὸ Ἄγιδος τοῦ Εὐρυσθένους.* In secundo, quia *decem*, non plures, literae amissae sunt, manifestum est excidisse: *τοὺς δ' (εὐρυπόδας ἀ)πὸ εὐρυπῶντος τοῦ προκλέους*, in quibus idem est vitium, quod in sqq. recurrit *παυσανίαν τε τῶν εὐρυποδῶν*, et quod apud Pausaniam vidimus *εὐρυπόδων* pro *Εὐρυπωντιδῶν*. Optime igitur emendatum est: *τοὺς δ' Εὐρυπωντίδας ἀπὸ Εὐρυπῶντος*. In versu tertio male supplent: *τοὺς μὲν (γὰρ δυναστεῦ)σαι δικαίως*, nam perspicuum est suppleri oportere: *τοὺς μὲν (γὰρ βασιλεῦ)σαι δικαίως*, et inter se opponi *τὸ βασιλεῦσαι δικαίως* et *τὸ δυναςεῦσαι*, id est *τυραννῆσαι*. Tum rectissime suppletur: *δεξαμένους ἐπ(ήλυδας ἀνθρώ)πους δι' ἐκείνων δυναςεῦσαι*, et *ὅθε(ν οὐδ' ἀρχηγέτας) νομισθῆναι*, sed minus recte in sq. versiculo Kramerus dedit: *ὅπερ πᾶσιν ἀποδίδοτα(ι οἰκισαῖς. Παυ) σανίαν τε τῶν Εὐρυπωντιδῶν κτέ.* nam dare debuerat *ἀποδίδοτα(ι τοῖς οἰκισαῖς. Παυ)σανίαν.* Constat ex antiquis Excerptis: *ὅθεν οὐδ' ἀρχηγέτας νομισθῆναι, ὅπερ πᾶσιν ἀποδίδοται τοῖς οἰκισαῖς, ὅτι ἐπήλυδας ἀνθρώπους δεξάμενοι δι' ἐκείνων ἐδυνάςευσαν.* Non exputo quid exciderit in sq. *ἐκπεσόντα * * τῆς οἰκείας.* Fortasse *εἰς Τεγέαν* supplendum, sed nihil definire satius est. Quod reliqua sic sarciuntur *συντάξαι λόγ(ον κατὰ τοῦ Λυκούρ)γου νόμων ὄντος τῆς ἐκβαλλούσης(ς αὐτὸν αἰτίου καὶ) τοὺς χρησμοὺς λέγειν τοὺς δοθέντα(ς αὐτῷ περὶ τῶν) πλείσων*, alia sunt incerta, alia manifesto falsa. Quidnam sibi vult: *Λυκοῦργος αἴτιος ὢν νόμων τῆς ἐκβαλλούσης αὐτόν?* Meliora quaerenda erunt.

Digitized by Google

Mihi quidem videtur Pausanias *συντάξαι λόγον κατὰ τῶν Λυκούργου νόμων*, non *κατὰ τοῦ Λυκούργου*. In ceteris mihi ipse non satisfacio. In praeceulentibus quoniam *οἰκίας* in libris est, non *οἰκείας*, subnascitur mihi suspicio Strabonem scripsisse *Παυσανίαν τε τῶν Εὐρυπωντιδῶν' ἐκπεσόντα ὑπὸ τῶν ἐκ τῆς ἑτέρας οἰκίας ἐν τῇ Φυγῇ συντάξαι λόγον κτέ.* Sed superest alia gravior difficultas quam aliis solvendam relinquo. Nemo umquam fuit Spartae *Παυσανίας τῶν Εὐρυπωντιδῶν*. Pausanias enim, qui Tegeam exulatum abiit, fuit *τῶν Ἀγιαδῶν*, Plistoanactis filius et Agesipolidis pater, de cuius exilio Xenophon, Diodorus, Plutarchus et Pausanias memoriae prodiderunt. Vide modo Plutarchum *τοὺς Ἀγιάδας* inde ab antiquiore Pausania enumerantem in Agide cap. 3. quod quomodo expediendum sit videant alii. Equidem, quod nunc solum ago, satis mihi demonstrasse videor, Reges Spartanorum *ἐξ ἑκατέρας τῆς οἰκίας τοὺς μὲν Ἀγιάδας ἀπὸ Ἄγιδος τοῦ Εὐρυσθένους, τοὺς δὲ Εὐρυπωντίδας ἀπὸ Εὐρυπῶντος τοῦ Σόου τοῦ Προκλέους* appellatos fuisse. Nomina *Εὐρυσθενίδαι* et *Προκλείδαι* ab eruditis ficta sunt, et nomen *Ἀγίδαι* vitiosum est et Veteribus inauditum. Quod modo audivimus Pausaniam dicentem III. 7. 1: *τὴν οἰκίαν ταύτην Εὐρυπωντίδας ἔνομα λαβεῖν Προκλείδας ἐς ἐκεῖνον καλουμένους*, facile apparet id eum de suo excogitasse aut coniecisse. Nulla supererant illius aetatis monumenta unde id quisquam, ne Ephorus quidem, colligere potuisset. Supererant ex remota antiquitate nomina *τοὶ Ἀγιάδαι* et *τοὶ Εὐρυπωντίδαι*, unde *Ἄγις* et *Εὐρυπῶν ἀρχηγέται ἐνομίσθησαν*. Vetusta haec nomina pessimis exemplis indocti scribae vitiant. *Ἀγιάδης* in *ἀπάδης* abit aut in *ἀγίδης*, *Εὐρυπῶν* in *εὐρυτίων*; *τοὺς Εὐρυπωντίδας* deformant in *εὐρυτιωντίδας*, *εὐρυτιωνίδας*, *εὐρυτιώνδας*, *εὐρυποντίδας*, *ἐρυποντίδας*, *εὐρυπώνδας* et *εὐρύποδας* denique, quae omnia non sunt unius assis, quia de vera nominis forma liquido constat, quae utcumque depravata e scripturae reliquiis ubique pellucet. Itaque Herodoto quoque tandem reddatur quod solum verum est *τοῦ Πολυδέκτεω τοῦ Πρυτάνιος τοῦ Εὐρυπῶντος*.

Duo emblemata mala manus inseruit in libro VIII. cap. 138: *οἴκησαν πέλας τῶν κήπων τῶν λεγομένων εἶναι Μίδεω —. ἐν τούτοισι καὶ ὁ Σειληνὸς [τοῖσι κήποισι] ἦλω*, spuria verba esse

Digitized by Google

quae uncinis inclusimus, satis ostendit inepta sedes in quam casu ex ora libri irrepserunt.

Post pauca novum emblema apparet in verbis: *ἐνθεῦτεν δὲ ὁρμεόμενοι [ὡς ταύτην ἔσχον] κατεσρέφοντο καὶ τὴν ἄλλην Μακεδονίαν.* Qui adscripsit *ὡς ταύτην ἔσχον* non satis intellexit quid esset *ἐνθεῦτεν* (*ἐκ Βερμίου τοῦ οὔρεος*) *ὁρμεόμενοι*, id est *τοῦτο τὸ οὖρος ὁρμητήριον ἔχοντες*, quae frequens admodum locutio est, et e verbis *τὴν ἄλλην Μακεδονίαν* elicuit *ὡς ταύτην ἔσχον*, ineptissime, ut mihi quidem videtur.

Aliud scioli additamentum nos ludificatur in cap. 140. § 4, ubi legitur: *ὥστε καὶ ἢν ἡμέας ὑπερβάλησθε [καὶ νικήσητε], τοῦπερ ὑμῖν οὐδεμία ἐλπὶς εἴπερ εὖ φρονέετε, ἄλλη παρέσαι πολλαπλησίη.* Verbum *ὑπερβάλλεσθαι* significat prorsus idem atque *νικᾶν*, *κρατεῖν*, *κρείττω εἶναι*, sed aliquanto acrius et significantius est quam haec, ita ut qui dixerit *ἢν ἡμέας ὑπερβάλησθε* addere non possit frigidum et iners *καὶ νικήσητε*. Addidit Graeculus aliquis quo tempore *ὑπερβάλλεσθαι* eo sensu dictum abierat in desuetudinem. Saepe alibi eodem verbo Herodotus utitur in re eadem, veluti VIII. 24: *οἳ ἤλπισαν τὴν βασιλέως δύναμιν ὑπερβαλέεσθαι*, ubi quis aequo animo ferret additum *καὶ νικήσειν*? Et de Dario V. 124: *πρὸς δέ οἱ καὶ ἀδύνατα ἐφάνη βασιλέα Δαρεῖον ὑπερβαλέσθαι*, et aliis locis. Sic et apud Aristophanem in Nub. vs. 1033:

εἴπερ τὸν ἄνδρ' ὑπερβαλεῖ καὶ μὴ γέλωτ' ὀφλήσεις.

et in Equitt. vs. 890:

ἀλλ' οὐχ ὑπερβαλεῖ με θωπείαις.

et vs. 408:

οὗτοι μ' ὑπερβαλεῖσθ' ἀναιδείᾳ μὰ τὸν Ποσειδῶ.

et saepius alibi. Eodem sensu *ὑπερακοντίζειν* poni solet, cui verbo quis umquam addidit *καὶ νικᾶν*?

In fine cap. 140. § 8. tralaticium mendum inest in verbis: *ἀλλὰ πείθεσθε*, et exemta vocali scribendum est *πίθεσθε*. Sonant formae *ἐπιθόμην*, *πιθοῦ*, *πιθέσθαι*, *πιθόμενος* cet. sic a Graeculis corrumpi, qui dudum obsoleto aoristo *πιθέσθαι* solum *εἰθεσθαι* noverant, et etiam apud poëtas iugulato metro *πεῖθου*, *πειθόμενος* et sim. pro antiquo aoristo substituebant. *Πεῖθου* et *μὴ πείθου* apud Veteres ponuntur pro *πίσευε* et *μὴ*

Digitized by Google

πίσευε. *Obsequere mihi, obtempera mihi* dicebatur πιθοῦ μοι apud omnes. Praeiit omnibus Homerus noto versu:

ἀλλὰ πίθεσθ', ἄμφω δὲ νεωτέρω ἔσθον ἐμεῖο.

In animosa Atheniensium oratione VIII. 143: Νῦν δὲ ἀπάγγελλε Μαρδονίῳ ὡς Ἀθηναῖοι λέγουσι ἔς' ἂν ὁ ἥλιος τὴν αὐτὴν ὁδὸν ἴῃ τῇ καὶ νῦν ἔρχεται μήκοτε ὁμολογήσειν ἡμέας Ξέρξῃ, duo vitia insunt, levius alterum τῇ pro τήν, nam facile mihi dabis emendandum esse τὴν αὐτὴν ὁδὸν ἴῃ τὴν καὶ νῦν ἔρχεται, quoniam neque ὁδῷ ἔρχεται pro ὁδόν dicitur, neque τῇ adverbium esse potest. Alterum gravius mendum est. Unde pendere putas verba μήκοτε ὁμολογήσειν ἡμέας Ξέρξῃ? An a verbo λέγουσι Ἀθηναῖοι? Fieri non potest, nam sic ἡμέας inepte abundat. *Renuncia Mardonio Athenienses dicere numquam nos cum Xerxe societatem iuncturos.* Imo vero *numquam* sese *societatem iuncturos* dictum oportuit. Pendent autem illa verba ab imperativo ἀπάγγελλε, quod ut fieri possit sciolum sibi habere iube verba quae de suo addidit ὡς Ἀθηναῖοι λέγουσι.

C. G. COBET.

LIVIUS NONNULLIS LOCIS EMENDATUS.

Manifesto mendosus est locus Livii XXII. 34: *Habere igitur interregnum eos* (Patricios), *consulatum unum certe plebis Romanae esse: populum liberum habiturum ac daturum ei, qui* magis vere *vincere quam diu imperare malit.* Veram lectionem huius loci Badhamus reperit et mecum communicavit. Nempe Livius sic scripserat: *qui* MATURE *vincere quam diu imperare malit.*

In libro XXII. 6 fin. scribe: *quae Punica religione servata fides ab Hannibale est, atque in vincula omnes coniecti,* pro *coniecit.* Corrige in cap. 10: *si quid rumpet occidetque insciens se fraude esto,* pro *ne fraus esto.* In cap. 14. *strepunt aures clamoribus plorantium sociorum saepius* nos *quam Deorum invocantium opem,* repone *nostram* pro *nos,* et post pauca in verbis: *media in urbe* [qua nunc busta Gallica sunt], expunge additamentum e libr. V. 48. huc invectum.

C. G. C.

Digitized by Google

ATAKTA.

(*Continuantur ex* IX. *pag.* 242).

§ 24.

In paucis, qui prudenter et eleganter Tullianam orationem interpretantur, Sauppius est numerandus, cuius vidi coniecturas Tullianas (editas cum Indice Scholarum in Academia Georgia Augusta, a. 1857.) e quibus strictim mihi in schedula notavi, quae per otium considerare operae pretium videatur, tum ea, in quibus a me dissentiret, tum nova quaedam praeclare inventa.

Igitur is non probari sibi dicit, quod in Oratore § 27. tolebam voc. *iocatur*, et *iocos* Demostheni vindicat auctoritate psius Ciceronis, qui ibid. § 90. dixerit Demosthene *sibi nihil ideri urbanius, sed non tam dicacem fuisse quam facetum;* um Quintiliani VI. 3. 2, (qui tamen tradit, plerosque crere eius rei facultatem Demostheni defuisse): postremo Lonini *π. ὕ.* XXXIV. 3: sed hic, postquam dixisset Demosthenem itorum omnium *κατὰ τὸ πλέον ἄμοιρον* esse, haec addit: *ἔνθα ἐντοι γέλοιος εἶναι βιάζεται καὶ ἀστεῖος οὐ γέλωτα κινεῖ μᾶλλον καταγελᾶται· ὅταν δὲ ἐγγίζειν θέλῃ τῷ ἐπίχαρις εἶναι, τότε λέον ἀφίσταται.* Facile concederem Sauppio, si mihi demonraret in iis, quae isto loco e Demosthene memorantur, *iocum* ntineri, qui solet ludi, et hilaritatis et ironiae affinis esse, ec potius indignationem Oratoris, qui Aeschinis odiosas et rope scurriles criminationes repellat.

Sed difficilius est Sauppio assentiri, quum ibid. § 50. exci-

Digitized by Google

disse nonnulla putat, eaque de suo supplet. Dixerat modo ante Cicero § 43. *tria videnda esse oratori, quid dicat, et quo quidque loco, et quo modo:* eorumque primum illud (quod erat inventionis) explicat dein, usque ad § 49. Statim subiiciuntur haec: *Iam vero ea, quae invenerit, qua diligentia collocabit? quoniam id secundum erat de tribus. Vestibula nimirum honesta aditusque ad causam faciat illustres: quumque animos prima aggressione occupaverit, infirmabit excludetque* (correxi *eludetque*) *contraria; de firmissimis alia prima ponet, alia postrema, inculcabitque leviora.* Sauppius igitur in his requirit praeceptum de narratione, tum de argumentationis priori parte, et postremo de peroratione. Hinc conficio referre eum illam *collocationem* ad distributionem cuiusque orationis in quinque sexve partes, qualem ex rhetorum disciplina sic exponit Antonius Orat. II. § 80: *iubent enim exordiri ita, ut eum qui audiat benevolum nobis faciamus —: deinde rem narrare —: post autem dividere causam, aut proponere, nostra confirmare argumentis —, deinde contraria refutare: tum autem — perorationem collocant:* et ipse quid in quaque harum partium maxime attendendum sit, uberius explicat, rhetorum exilia praecepta corrigens, ibid. § 315—333. Sed nihil horum quidquam commune habere cum altera distributione ipsius artis, perspicuum est inde, quod ante illam quinquepartitam orationis distributionem, hanc quoque commemorat § 79: *denique quinque faciunt* (rhetores) *quasi membra eloquentiae, invenire quid dicas, inventa disponere, deinde ornare verbis, post memoriae mandare, tum ad extremum agere ac pronuntiare:* quorum tria priora ea ipsa sunt, de quibus nunc in Oratore breviter explicat Cicero. Igitur illud *secundum de tribus* nihil aliud est nisi quod Catulus ab Antonio postulabat, ibid. § 179. fin., *qui ordo tibi placeat et quae dispositio argumentorum, in qua tu mihi semper deus videri soles:* cui Antonius satisfacit demum § 291—294, quo loco eadem continentur, quae in Oratore, sed pluribus verbis.

Quid igitur est quod Sauppium ad illam coniecturam movere potuerit? Suspicor eum *exordii* significationem agnovisse in his verbis: *vestibula honesta aditusque ad causam*, et *animos prima aggressione occupare:* itaque desiderasse ea, quibus

Digitized by Google

significarentur quae contrariorum refutationem praecedere oporteret. Sed illa *prima aggressio* ad causam multum abest ut de orationis exordio intelligenda sit: et, quemadmodum Antonius ibid. § 291. dicit, *quum ad causam sum aggressus*, ita h. l. *causa* est ipsa res de qua agitur in iudicio, ipsa controversia, omnino causa quae probanda ac demonstranda argumentis est: tum *vestibula et aditus ad causam* sunt ea, quae in eo quoque *quod proposueris atque agas, permovendorum animorum causa, saepe utilia* esse dicit ibid. § 311.

Huc accedit, quod alteram illam distributionem, cuius dissertam significationem requirit Sauppius, de industria e rhetorum schola proponit Cicero in Oratore demum § 122. Sunt autem haec cuncta eiusmodi, ut, si modo bene eruditissimi viri disputationem intellexerim, necessario ab eo dissentiam.

In eodem Oratore § 47. hic locus a Sauppio corrigitur. *Facile igitur hic noster (non enim declamatorem* (l. clamatorem) *aliquem de ludo aut rabulam de foro, sed doctissimum et perfectissimum quaerimus) quoniam loci certi traduntur, percurret omnes, utetur aptis, generatim dicet.* Haec igitur sic mutanda censet vir eruditissimus: *faciet igitur hic noster — ut, quoniam loci certi traduntur, percurrat omnes, utatur aptis, generatim dicat.* In primis sane Latinum est et tritum in Cicerone, sive ea periphrasis, sive macrologia appellatur, quum *facio ut* monitur, pro simplici verbo, quod ab *ut* suspensum additur: sec tamen infinite is loquendi modus usurpatur, cuius, ut mihi videtur, et ratio certa est et finibus circumscripta consuetudo. Omnibus exemplis exploratis hoc conficere mihi videor, non nisi in singularibus factis illam syntaxin usurari, non item in generali praecepto, quo perpetuum quoddam gendi institutum significaretur. Non excitabo exempla quae rostant in grammaticorum libris, veluti apud Zumptium 619: sed alia addam. Divin. I. § 7: *faciendum videtur, diligenter — argumenta cum argumentis comparemus:* quis significat id, quod nunc statim suscepturus et perfecturus at: et eiusdem generis est Legg. II. § 14. *id mihi credo se faciendum, ut — de eius legis laude dicam.* ad Div. III. § 1: *faciendum mihi putavi, ut tuis literis brevi respondem.* Fin. II. § 35, *fecisset* (i. e. interprete Madvigio, *debuit fa-*

Digitized by Google

cere) *idem ut voluptatem illam in prima commendatione poneret*, in quo agitur de eo, quod semel initio statuendum erat. Nec dissimile hoc est eiusdem formae, quum dicitur Legg. III. § 13: *reddes igitur nobis — ut disputes quibus de causis maxime placeat illa descriptio*, id cui statim satisfit: sed perperam hoc intelligebatur a Goerenzio, qui interpretatur *ita ut*. Et hoc quidem valet in Off. I. § 1: *ut ipse ad meam utilitatem semper cum Graecis Latina coniunxi, neque id in philosophia solum, sed etiam in dicendi exercitatione feci, idem tibi censeo faciendum, ut par sis in utriusque orationis facultate.* Quid enim Cicero faciendum praecipit filio? Non *ut par esset in utriusque orationis facultate*, ridiculum sane praeceptum, sed ut idem faceret quod ipse fecisset, cuius operae, inquit, hic eventus exspectari potest, *ut par sis* cet. Hinc diversum est quod dicitur Off. III. § 6. *tantum fac ut efficias ut —*. Tenemus igitur hoc, quod non metuo ne quis contrario exemplo convellat, ita usurpari illam periphrasin, si de singulari facto sermo sit, et valere hoc in quocumque tempore dicatur, *feci*, *facio* an *faciam*. In hanc rationem non cadere id, quod nunc a perfecto oratore postulat Cicero, satis manifestum est. Operae pretium est periculum facere in uno alteroque praecepto, si cui forte dubium videatur. In § 70. legimus: *nam et iudicabit quod cuique opus sit, et poterit, quocumque modo postulabit causa, dicere.* Licebitne haec ita enunciare? *et faciet ut iudicet —, et ut possit dicere.* Stolidum quid evaderet. Aut quod est § 48, *iudicium igitur adhibebit, nec inveniet solum quid dicat, sed etiam expendet*, mutari posse arbitramur sic, *faciet igitur ut iudicium adhibeat, et expendat?* Non credo Sauppium talia probaturum esse. Sed hac opportunitate utar ut in Zumptio, ceteroquin prudentis iudicii viro, festinationem notem, per quam accidit ei ut pravo exemplo uteretur. Nam in eadem § 619. Grammaticae Latinae extremum excitat hoc e Catilin. III. § 7: *negavi me esse facturum, ut de periculo publico non ad consilium publicum rem integram deferrem.* Etenim, etiamsi nihil aliud in istis offenderet quod a terso loquendi genere Ciceroniano discederet, incredibilis propemodum abusus cernitur in his, quum dicitur *faciam ut non faciam*, quum et ratio iubeat et perpetua consuetudo hoc

Digitized by Google

unum confirmet, ut ista loquendi forma non nisi in aienti et positiva enuntiatione ponatur.

Neque hoc unum est quod Sauppii coniecturae opponamus. Contendo enim, si ita, ut ipse commendat, legeretur, inepte usurpatam esse coni. *igitur*. Quid enim praecedit? Aristotelem locos, quasi argumentorum notas tradidisse: inde autem non consequebatur quid facere oporteret *hunc nostrum:* recte, contra, § 44, quum dixisset *invenire et iudicare magna esse*, subiicit, *noverit igitur hic quidem orator* —: nam eius praecepti ratio in illorum magnitudine quaerenda erat. Nunc autem, propterea quod traditi essent ab Aristotele illi loci, iure addit *facile igitur — quoniam loci certi traduntur, percurret omnes.*

Alia in eodem Oratore, si quid iudicare possum, egregie animadvertit Sauppius. Verbi causa in § 4. delenda esse verba *aut natura sua:* tum iure tollenda censet haec in § 25, *Graeci autem multo minus:* neutri enim, neque Rhodii, neque Athenienses, a Graecis distinguendi erant. Pulchre quoque demonstrat § 64. corrigendum esse, *quum tristis Calchas esset, tristior Ulixes, maereret Menelaus.* Contra, non protinus accedo ad hanc eius opinionem, in § 68, ubi Orellius edidit, *Ego autem, etiamsi quorumdam grandis et ornata vox est poëtarum, tamen in ea quum licentiam statuo maiorem esse quam in nobis faciendorum iungendorumque verborum, tum etiam nonnullorum voluntati vocibus magis quam rebus inserviunt.* Aldinum *voluptati* prae *voluntati* probaverat Ernestus, coll. § 159, *voluptati autem aurium morigerari debet oratio.* Et sane in hoc argumento melius dicuntur poëtae inservire aliorum *voluptati* quam *voluntati:* quum in primis § 197. sit *delectationis aucupium*, et § 203. *aurium voluptas* appelletur, eademque *voluptas* commemoretur § 162. Sed prorsus me ignorare fateor, quid in eo intelligi possit quod Sauppius commendat, *nonnullorum voluntate.* Sed aliud manet corrigendum in eodem loco, quod ne Lambinus quidem vidit, quum corrigebat *auditorum*, pro *nonnullorum*, qui tamen recte videtur intellexisse absurdum esse, si poëtae dicantur *nonnullorum* tantum *voluptati inservire.* Sed in eius loci syntaxi abesse non potest subiectum verbi *inserviunt:* neque hoc negligendum

Digitized by Google

est, id quod cum quadam reprehensione coniunctum est, non credibile esse ut de omnibus poëtis dixerit Cicero. Igitur refingendum censeo vitiosum illud *nonnullorum* sic, ut legatur *nonnulli aurium voluptati, et vocibus;* ipsum *nonnulli* continet quamdam reprehensionem: tum inserui copulam, primum quod *inservire* absolute dici solet, nec adsciscit ablativum modi, praetereaque quod aurium voluptati non facile dicatur quis inservire *rebus*, si ablativus in illa syntaxi probaretur. Utile est cum his conferre § 162. ubi dicitur, *quia rerum verborumque iudicium prudentiae est, vocum autem et numerorum aures sunt iudices* cet., et § 163, *duae sunt res, quae permulceant aures, sonus et numerus: — verba* (oratori) *legenda sunt potissimum bene sonantia, sed ea non ut poëtae exquisita ad sonum —:* tum, *servire numeris,* quod § 176. dicitur, et § 182. *servire gravitati vocum aut suavitati.*

Tantum de Oratore. Sed quoniam in hoc scribendi et commentandi instituto nulla ordinis lege adstringimur, alia quoque ex Sauppii disputatione deligamus, de quibus nostram opinionem explicemus. Veluti Tusc. V. § 7, ubi editur: *itaque et illos septem, qui a Graecis σοφοὶ, sapientes a nostris et habebantur et nominabantur, et multis ante saeculis Lycurgum, — etiam heroicis aetatibus Ulixem et Nestorem accepimus et fuisse et habitos esse sapientes.* Non consulto a me praeteritus est hic locus, quum in IV°. volumine Scholicorum Hypomnematum Tusculanas percurrebam, sed fugit me, tantoque magis laudo Sauppium, qui viderit verba haec, *qui a Graecis — nominabantur*, tollenda esse, quibus servatis oritur hoc, ut dixerit, *illos qui sapientes habebantur, habitos esse sapientes*, satis ridiculum. Sed praeterea putida est h. l. illa σοφῶν appellatio; multo etiam minus ferendum hoc, ut illi dicantur *sapientes* habiti et nominati esse *a nostris*, i. e. a Romanis, qui illam famam plane ignoraverunt. Igitur proprie magis hoc dicitur Orat. III. § 137, *septem fuisse dicuntur uno tempore, qui sapientes et haberentur et vocarentur:* tum solet *septem illos* appellare Cicero, nihil adiiciens, ut Fin. II. § 7, et *qui septem appellantur*, Amicit. § 7.

De loco Offic. I. § 74. plane assentior, verba *et cupidi bellorum gerendorum* esse delenda, in quibus alii iam haesc-

Digitized by Google

rant. Minus placet, quod ibid. § 119. molitur. Verba haec sunt: *nam quod Herculem Prodicium dicunt, ut est apud Xenophontem, quum primum pubesceret — exisse in solitudinem, atque ibi sedentem diu secum multumque dubitasse, quum duas cerneret vias, — utram ingredi melius esset*, cet., quorum initium, reliquis abiectis, sic constituere commendat Sauppius: *nam quod Herculem est apud Xenophontem* cet. Dura sane et vix excusanda verborum compositio. Equidem quum animadverto Ciceronem diligenter interpretari ipsum initium loci celebrati e Xenophontis Memor. II. 1. § 21. (quem adscribere nunc non attinet), sic corrigendum censeo: *nam quod Herculem Prodicus dicit* cet. Illud *dicunt* propterea ferendum non est, quod ea non popularis fama erat de Hercule, sed a Prodici ingenio profecta: neque est apud Xenophontem homines ista dicere de Hercule Prodicio, sed Πρόδικος φησί. Ut alia multa Beieri, ita hoc quoque explodatur, quum *dicunt* interpretatur quasi idem esset, quod *obiiciunt*.

Restant alia, de quibus sententiam pronunciavit Sauppius. Sic in Bruto § 191. quum in Codd. esset, *Plato enim mihi unus instar est omnium me illum*, dudum correctum, ut ederetur *omnium millium*, Iahnius eiecerat illud *omnium*, Sauppius, motus exemplo loci Att. II. 5. § 1. corrigit, *instar est centum millium*. Sed quum ipse excitaverit proverbiale εἷς ἐμοὶ μύριοι, quidni corrigebat *decem millium?* — Quod autem probat Iahnii correctionem in his, Orat. § 80, ubi edebatur, *in alienis aut tralatum aut factum aliunde ut mutuo aut factum ab ipso aut novum aut priscum et inusitatum*, ut abiiciantur verba *aut factum aliunde ut mutuo*, et *aut novum*, quae in ipso loco Laudensi per errorem addita fuisse iudicat Sauppius, nolo repugnare: sed mea ratio commendari mihi videtur compositionis quadam concinnitate, ut, quum extremum duobus verbis dicatur (*priscum et inusitatum*), idem necessario probandum sit in duobus praecedentibus.

Neque omittamus locum ex Offic. II. § 32, qui sic editur: *primum, de illis tribus quae ante dixi, benevolentiae praecepta videamus, quae quidem beneficiis capitur maxime, secundo autem loco benefica voluntate benevolentia movetur, etiam res forte non suppetit, vehementer autem amor multitudinis*

Digitized by Google

commovetur ipsa fama et opinione liberalitatis cet. Sauppio videtur, id quod dicitur *benefica voluntate benevolentiam moveri*, idem esse quod subiicitur, *amorem fama et opinione liberalitatis moveri:* tum, *benefica voluntas* quod dicitur, suspicionem ei movet: postremo existimat, parum apte dici, *benevolentiam capi*, mox eandem *moveri*. Ex his primam offensionem remissurum eum esse spero, si reputaverit *famam* illam et *opinionem beneficentiae* eorum esse, qui vere benefici sint, quibusque igitur ad eam rem *res suppetat;* contra, in iis, quibus *res non suppetit*, non nisi *voluntatem* agnosci posse, quam ideo distinguit Cicero ab ipsis *beneficiis*, quae primum posuerat. Beierum credo hoc intellexisse, qui apposuerit locum Xenophontis Cyrop. I. 6. 24. Quod ad *beneficam voluntatem* attinet, nullo modo defendi posse puto, si quidem *beneficus* non nisi is dicitur, qui vere beneficium confert, aut solet conferre, non is, qui *vult* tantum, quum res non suppetit. Requiritur *bene faciendi voluntas.* Nonne tamen hoc offendit, quod iteratur substantivum, diciturque *quae* (*benevolentia*) *capitur maxime* et *secundo loco* — *benevolentia movetur?* Non puto, et suspicor Ciceronem de industria hunc verborum delectum fecisse, ut *benefaciendi voluntati* argute responderet simile, sed diversae significationis compositum, *benevolentia.* Quodam modo ista coniunguntur Att. VI. 7. § 2. *sed plane volo his magistratibus, quorum voluntatem in supplicatione sum expertus.* Denique quam rationem corrigendi commendat Sauppius, ea tum pessumdat sanam sententiam, tum adversatur scriptoris consuetudini. Etenim, quod ad sententiam attinet, efficit ut, *quum res non suppetat* (ad beneficiendum) *amor multitudinis commoveatur ipsa fama beneficentiae:* quae tamen *fama* quo modo exsistere potest, nisi e multis beneficiis in alios collatis, unde constaret *rem suppetere?*

De forma sententiae illud non est negligendum, quod, *secundo loco* quum aliquid ponitur, id longe plerumque aliquanti minoris aestimari apparet; cuius rationis haec exempla praesto sunt: Planc. § 50. *equidem primum ut honore dignus esse laboravi; secundo, ut existimarer; tertium mihi fuit illud, quod plerisque primum est, ipse honos.* ad Div. I. 6: *me in summo dolore — maxime scilicet consolatur spes, quod —: facile se*

Digitized by Google

cundo loco me consolatur recordatio —. Philipp. VII. § 31 fin., *huius industriam maxime quidem vellem ut imitarentur ii, quos oportebat: secundo autem loco, ne alterius labori inviderent.* Sic apparere credo, *secundo loco vehementer* iungi nullo modo posse, minus etiam si verbis interpositis (*etiamsi res forte non suppetit*) distrahuntur: tum istius adverbii (*vehementer*) ea vis est, si insigne quid et excellens significatur, ut inchoare soleat sententiam, nec in mediam partem inculcetur.

Male habet Sauppium locus Bruti § 276, ubi de Calidii genere dicendi haec dicuntur: *non erat ulla vis atque contentio: sive consilio, — sive quod natura non esset ita factus, sive quod non consuesset, sive quod non posset:* censetque vir doctissimus verba postrema (*sive quod non posset*) collocanda esse ante illa, *sive quod natura non esset ita factus.* Mihi tamen Orellius recte interpretari videtur istud *posse*, ita ut ad vires corporis referat. Et pertinet huc id, quod Antonius in futuro oratore postulabat, Orat. II. § 85. Praeterea in illa quadripartita excusatione postremum locum tribui decebat huic ipsi, quod vires et latera deficerent, siquidem in compluribus aliis oratoribus ea, quae actionis sunt, postremo commemorare solet. Alia excusatione tum Isocrates, tum Quintus Cicero utebatur, ut est Orat. II. § 10.

Non dubito quin Sauppius, qua est eruditione et iudicandi facultate, ea, quae indicavi, aliquanto melius expositurus fuisset, si maius otium nactus esset. Rursus contigit ei, quod mihi deesse neque ipse diffiteor, et fieri potest ut multi mihi crimini esse putent, ut cognita habeat et in promtu quae novissime viri docti ad librorum Tullianorum interpretationem contulerunt. De his ego si tacere soleo, intelligitur, spero, multum abesse ut ea contemnam, sed satis grave mihi incommodum esse quod a me ignorantur, itaque fieri nonnumquam ut tamquam meum proponam, quod alii iam occupaverint, aut iis caream praesidiis quibus in hoc interpretandi negotio lubentissime uterer.

I. Bake.

Digitized by Google

PAULI APOSTOLI LOCUS IN EPISTOLA AD HEBRAEOS XI. 4. TENTATUS.

Arduum negotium est Sacrae Scripturae locos iam olim in antiquissimis libris depravatos certa et evidenti emendatione in integrum restituere. Multi in genere hoc multa eximia et praeclara excogitarunt, sed quia pauci sunt qui in talibus certo iudicio vera a falsis dignoscunt, et plerique neque vulgatam librorum omnium etiam vetustissimorum scripturam mendosam et vitiosam esse posse intelligunt et propterea veritatem recte coniiciendo repertam non agnoscunt, factum est ut etiam palmariae emendationes tantum non ab omnibus utpote *coniecturas* anxie reformidantibus temere reiicerentur. Ut uno exemplo defungar, ecqua potest esse felicior et praeclarior emendatio quam qua Ioachim Camerarius restituit locum Iohannis in Euangel. XIX. 29, ubi in libris est: *οἱ δὲ πλήσαντες σπόγγον ὄξους καὶ ὑσσώπῳ περιθέντες προσήνεγκαν αὐτοῦ τῷ στόματι*, sed verum est, ut ille acutissime perspexit: *καὶ ὑσσῷ περιθέντες*. Romani enim militis *pilum* scriptores Graeci *ὑσσόν* appellant, quod quum sequiorum temporum scribae nescirent propterea haererent in veteri scriptura ΤCCΩΠΕΡΙΘΕΝΤΕC, ut solent, notius vocabulum substituerunt sententiae securi, et sic nata est vulgata lectio sensu vacua: *ὑσσωπῷ περιθέντες*. Qui Graeci scriptores de rebus Romanorum scripserunt saepe *pila* aut commemorant aut describunt eaque certo perpetuoque usu *ὑσσούς* appellant, ut *togam* *τήβεννον* et *senatum* *σύγκλητον* et *consulem* *ὕπατον* aliaque Romanis propria certis nominibus appellare solent. Exempli

Digitized by Google

multa sunt apud Polybium, Plutarchum, Appianum, alios. Describit τὸν ὑσσὸν Polybius V. 23. quibus addo testimonium Dionysii Halicarn. Antiq. Rom. V. 46: ἐκ τῶν καταπεπηγμένων παρὰ ταῖς σκηναῖς ὑσσῶν· ἔστι δὲ ταῦτα βέλη Ῥωμαίων, ἃ συνιόντες εἰς χεῖρας ἐξακοντίζουσι, ξύλα προμήκη τε καὶ χειροπληθῆ τριῶν οὐχ ἧττον ποδῶν σιδηροῦς ὀβελίσκους ἔχοντα προὔχοντας κατ' εὐθεῖαν ἑκατέρου τῶν ἄκρων μετρίοις ἀκοντίοις ἴσα σὺν τῷ σιδήρῳ. ἐκ τούτων δὴ τῶν ὑσσῶν περὶ τοῖς ἄκροις τῶν ὀβελίσκων φλόγες ἀνήπτοντο. Graeculi igitur et rei et nominis ignari pro TCCΩ substituerunt TCCΩΠΩ, notum sibi vocabulum e libris V. T. et Epistola ad Hebr. IX. 19. Egregiam Camerarii emendationem non tantum imperitum vulgus repudiavit, qui MUMSIMUS *propter fidem veterum membranarum* malunt legere quam SUMSIMUS de coniectura emendatum, sed *acuti* etiam et ingeniosi Theologi et Graece scientes non capiunt illius emendationis praestantiam et nescio quas ineptias ex *hyssopo* nectere malunt. Fortasse in ea emendatione non plane inest illa palaeographica πειθανάγκη, quae etiam pertinacissimos vulgatae scripturae assertores et defensores invitos ac renitentes ad verum agnoscendum trahit. Incidi nuper in locum sic depravatum ut vera lectio ex ipsis litterarum ductibus, si quis hoc agit et perite manum admovet, emicet ultro. Quum in Woidii Editione Codicis Alexandrini Epistolam ad Hebraeos legerem incidi in hunc locum XI. 4:

ΠΙCTЄΙΠΛЄΙΟΝΑΘΥCΙΑΝΑΒЄΛΠΑΡΑ
ΚΑΙΝΠΡΟCΗΝЄΓΚЄΝΤΩΘ$\overline{\Omega}$ΔΙΗC
ЄΜΑΡΤΥΡΗΘЄΙΝΑΙΔΙΚΑΙΟC.

Ut vidi, ut scripturae vitium deprehendi et quid esset reponendum intellexi, sed credebam unum esse de multis mendis, quibus Codex Alexandrinus passim deformatur, et genuinam ac sanam lectionem in libris emendatioribus servatam exstare. Fallebar: apud omnes fideli concordia editur: Πίστει πλείονα θυσίαν Ἄβελ παρὰ Κάϊν προσήνεγκε τῷ Θεῷ, quae verba ita accipi video ut Abel MAIOREM HOSTIAM *quam frater Deo obtulisse* dicatur, quod neque verum est neque in Graecis inest. Cur Abel maiorem Deo hostiam quam frater obtulisse dicatur nemo intelligit, et nihil huiusmodi est in antiqua narratione, unde haec sumta esse constat, Genes. IV. 3 sq.: καὶ

Digitized by Google

ἤνεγκε Κάϊν ἀπὸ τῶν καρπῶν τῆς γῆς θυσίαν τῷ Κυρίῳ καὶ Ἄβελ ἤνεγκε καὶ αὐτὸς ἀπὸ τῶν πρωτοτόκων τῶν προβάτων καὶ ἀπὸ τῶν στεάτων αὐτῶν. καὶ ἐπεῖδεν ὁ θεὸς ἐπὶ Ἄβελ καὶ ἐπὶ τοῖς δώροις αὐτοῦ, ἐπὶ δὲ Κάϊν καὶ ἐπὶ ταῖς θυσίαις αὐτοῦ οὐ προσέσχεν. Praeterea *maiores hostiae* ita dicuntur ut victimae victimis opponantur, id est pecudes pecudibus maiores minoribus, quod de aetate accipiendum esse docet locus Livii XXII. 1: *Decretum ut ea prodigia partim* maioribus hostiis *partim* lactentibus *procurarentur*. Graece autem eo sensu non θυσία sed ἱερεῖον dicitur, neque πολλὴ θυσία aut πλείων, sed μέγα ἱερεῖον aut μεῖζον. Sed non potest melius mendosa lectio redargui quam sic ut ei veram opponas, et quomodo haec in illam conversa sit luculenter demonstres. In ea re triplici utendum est palaeographica observatione: primum sciendum est in Codicibus antiquissimis Π et Η oculis discerni non posse. Utrum Π an Η scriptum sit non aliunde quam ex Graecitatis notitia et cuiusque loci sententia colligi cognoscique potest. Inspiciat mihi aliquis aut Herculanenses papyros aut Hyperideas orationes scriptas in libro papyraceo aliquanto vetustiore quam aut Vaticanus Codex est aut Alexandrinus aut Frederico-Augustanus, cuius reliquam partem nuper e monte Sinaitico retulit Tischendorfius, quem vehementer fallit opinio, quam semel et iterum professus est, illum Codicem esse unum omnium qui supersint antiquissimum, ut alio tempore demonstrare conabor. Ut in illis libris Π et Η dignosci prorsus nequeunt et propterea temere ubique permiscentur, sic Α, Δ et Λ tam tenui discrimine diremta sunt ut saepissime oculorum aciem fugiat, quamobrem passim Α, Δ et Λ a scribis alias res agentibus mirifice confunduntur. Exempla harum confusionum ubique sunt obvia. Pauca dabo de multis. In Valckenaerii Schedis Criticis ineditis de litterarum in libris Mss. permutatione haec annotata sunt:

»Π et Η. *Apud Gale ad Apollod.* p. 5. Πιόνη *pro* Ἠιόνη.
»*Gataker* II. p. 131. *D.* πρὸς *L.* Ἠρὸς *Eris.*
»*Ad Hesych.* p. 1616, 23. Ἠιθόμην *L.* Πυθόμην.
»*Hesych.* Ἠροπᾶν ἥμαρ. *L.* Πρόπαν.
»Ἤέρι *pro* περὶ *D'Orv. in Charit.* p. 171.
»Ἐμηρέπης ἔφορος *apud Plutarch.* 2. p. 220. C. *L.* Ἐμπρέπ-

Digitized by Google

»Πρόδοτον *L.* Ἡρόδοτον. *Maxim. Tyr. Heins.* p. 84.“

Similia his undique plurima congerere poteris. Ex solo Hesychio utriusque generis errorum pauca specimina subtexam, quae apud eum κατὰ στοιχεῖον disposita non scribarum hallucinationes esse sed ipsius Hesychii, Grammaticorum, ut aiunt, eruditissimi, errores esse intelliguntur, ut est illud Ἡροπᾶν ἦμαρ, quod inter Ἥροντο et Ἥρος collocatum est. Sic Ἀέρον dedit pro Δέρον, Αἶται pro Λιταί, Ἀλμήτην pro Ἀδμήτην, Ἄοιγον pro Λοιγόν, Ἀπόδοντο pro Ἀπόλοντο, Ἀριςῆραι pro Δρήςειραι, Ἄρτι μάγεν: ἐχωρίσθησαν, quadruplici errore pro Homerico ΔΙΕΤΜΑΓΕΝ

τώγ' ὣς βουλεύσαντε διέτμαγεν,

Δειλήθι pro Δειδίθι, Ἐλένναζεν pro Ἐδένναζεν, Ἰάδος pro Ἰλλάς, Λῆται pro Ἀῆται, Λίξαντα pro Ἀΐξαντα, Λαϊάν pro Ἀλίαν, Πλακάτην: ἐριουργικὸν ἐργαλεῖον pro Ἠλακάτην, Σκιλλεῖον pro Σκιαδεῖον, Ὀμηνήν pro Ὀμπνήν, Κατέκπλησαν: κατεπράϋναν pro Κατεκήλησαν, similiaque complura. Si Grammaticorum eruditissimus potuit Πλακάτην dare pro Ἠλακάτην, et Ἠροπᾶν pro Πρόπαν in Homerico πρόπαν ἦμαρ, quid tandem indoctos scribas commisisse putemus?

Confusionis litterarum Λ et Δ duo lepidissima exempla e Dionysio Halic. afferam. In libro I. 33. Ant. Rom. λέγονται (οἱ Ἀρκάδες) εἰς Ἰταλίαν πρῶτοι διακομίσαι μουσικὴν τὴν δι' ὀργάνων, ᾗ δὴ λύρα τε καὶ τρίγωνα καὶ Λυδοὶ καλοῦνται. Novum est hoc et ante hunc diem inauditum instrumentum musicum οἱ Λυδοί. Ioachim Camerarius pro ΛΤΔΟΙ malebat ΑΤΛΟΙ legere, »*non absurde*“ ut bonus Sylburgius suavissime annotavit. In libro III. 69. ara Iuventutis posita esse narratur in templo Capitolini Iovis πλησίον τοῦ ἕλους. Sylburgius annotat: »*vix est ut credamus in Iovis Capitolini templo fuisse* paludem,“ itaque ἕδους reposuit. Rectissime: sed quod *sacrarium* opinatur esse fallitur. Iovis *signum* ἕδος dicitur, ut omnium Deorum. Emenda obiter Callimachi fragm. 105 Ern.

καὶ γὰρ Ἀθήνης
ἐν Λίνδῳ Δαναὸς λᾶαν ἔθηκεν ἕδος.

imo vero λᾶαν ἀνέθηκεν ἕδος.

Etiam tertia palaeographica observatione ad tollendum vul-

Digitized by Google

gatae vitium utendum erit. Notum est I productum in libris antiquis ΕΙ scribi solere, ut in ΝΕΙΚΗ, ΤΕΙΜΗ, ΚΡΕΙΝΩ, ΜΕΙΣΩ, ΠΕΙΛΑΤΟΣ, similibusque sexcentis. Itaque comparativi quoniam I producunt in Codd. exeunt in -ΕΙΩΝ et -ΕΙΟΝ. Apud Hyperidem ΒΕΛΤΕΙΟΝ scriptum est et ΗΔΕΙΟΝ et ΚΑΛΛΕΙΟΝΩΝ et alia similia. In ipso Codice Alexandrino, in quo rarius ΕΙ pro I longo scribitur, bis tamen in hac ipsa Epistola ΤΑΧΕΙΟΝ scriptum est pro *τάχιον* in cap. XIII. 19 et 23. Itaque ubi *ἡδίων* et *ἧδιον* occurrebant scribae veteres ΗΔΕΙΩΝ et ΗΔΕΙΟΝ dare solebant, et confusis duabus litterulis quae assolent, ex ΗΔΕΙΩΝ nascitur ΠΛΕΙΩΝ et ΗΔΕΙΟΝ in ΠΛΕΙΟΝ depravatur. Iam apparet quid verum esse arbitrer: nempe locum sic esse emendandum censeo, ut scribatur: *Πίστει ἡδίονα θυσίαν Ἄβελ παρὰ Κάϊν προσήνεγκε τῷ θεῷ*, ut Abel non *maiorem hostiam* sed *gratius acceptiusque sacrificium* quam frater Deo obtulisse dicatur. Quomodo vetus et genuinum ΗΔΕΙΟΝΑ in ΠΛΕΙΟΝΑ abierit paene oculis cernimus. Quam apta et idonea sic sententia exeat nihil attinet pluribus demonstrare. Quid dici debuerit tam manifestum est ut neminem umquam fugerit. Quaesivi ex amico meo erudito Theologo, quomodo tandem Interpretes vulgatam lectionem explicuissent. Respondit Chrysostomo videri *πλείονα θυσίαν* esse *ἐντιμοτέραν*, *λαμπροτέραν*, *ἀναγκαιοτέραν*, Theodoreto et Theophylacto *τιμιωτέραν*, verum non est hoc interpretari, sed *αὐτοσχεδιάζειν* et de suo comminisci aliquid, quod loci sententiae accommodatum esse videatur. Quomodo enim *πλείων* poterit umquam significare *ἐντιμότερος* vel *τιμιώτερος*? Idem mihi narravit Interpretibus recentioribus et novissimis *πλείων* dici videri pro *maior*, id est *potior*, *praestantior*, et in eam rem laudari Hebr. III. 3, Matth. VI. 25, XII. 41 et 42. qui loci nihil faciunt ad rem, nam quid, quaeso, ad nostrum locum illustrandum haec faciunt: *πλείονος δόξης παρὰ Μωϋσῆν ἠξίωται*, *ἡ ψυχὴ πλεῖόν ἐστι τῆς τροφῆς*, *πλεῖον Σολομῶντος ὧδε*, et similia? Nihil prorsus. Si Graece dicitur, ut nemo ignorat, *πολλὴ δόξα*, *τιμή*, *πολὺς ἔπαινος*, sim. pro *magna gloria*, *magnus honor*, *magna laus*, et sim. at nemo sic *πολλὴ θυσία* dicere potuit umquam. Maiorem speciem habet locus ex

Digitized by Google

Apocalypsi, quem alii afferunt II. 19: *καὶ τὰ ἔσχατα πλείονα τῶν πρώτων*, sed speciem tantum. Nemo harum rerum probe gnarus in animum inducet suum *πλείονα* pro *βελτίονα* sive *ἀμείνονα* usurpari posse. Quando *plura* Latine pro *meliora* dici poterit, tum Graece quoque *πλείονα* pro *βελτίονα* poni potuisse puta. Peius etiam Vulgatus locum nostrum interpretatus est: *fide* plurimam *hostiam Abel quam Cain obtulit Deo*, quae misere balbutientis oratio est et ne Latina quidem. Hoc solum loci sententia admittit ut Abel Deo *acceptius gratiusque* quam Cain sacrificium dicatur obtulisse, ut est in antiqua narratione *ἐπεῖδεν ὁ θεὸς ἐπὶ Ἄβελ — ἐπὶ δὲ Κάϊν καὶ ἐπὶ ταῖς θυσίαις αὐτοῦ οὐ προσέσχεν*. Illius sacrificium Deo *placuit*, huius munera ingrata *aspernatus est*, ut apud Menandrum est:

ἔθυον οὐ προσέχουσιν οὐδέν μοι θεοῖς.

et in carmine ithyphallico, quo Athenienses Demetrio Poliorcetae adulati sunt apud Athen. VI. p. 253. E:

ἄλλοι μὲν ἢ μακρὰν γὰρ ἀπέχουσιν θεοὶ,
ἢ οὐκ ἔχουσιν ὦτα,
ἢ οὐκ εἰσὶν ἢ οὐ προσέχουσιν ἡμῖν οὐδὲ ἓν,
σὲ δὲ παρόνθ' ὁρῶμεν.

et saepius alibi ubi sacrificia Diis *accepta non sunt*, *οὐδὲν προσέχειν οἱ θεοὶ* dicuntur. Praeterea communis est hominum sententia, quam proponam verbis Porphyrii de Abstin. II. 15: *ὅτι μᾶλλον τὸ δαιμόνιον πρὸς τὸ τῶν θυόντων ἦθος ἢ πρὸς τὸ τῶν θυομένων πλῆθος βλέπει*, cuius rei luculenta quaedam ex antiquis scriptoribus et poëtis exempla attulit, in his Antiphanis versiculum:

ταῖς εὐτελείαις οἱ θεοὶ χαίρουσι γάρ.

Fac igitur *πλείονα θυσίαν* esse posse *λαμπροτέραν* vel *μεγαλοπρεπεστέραν*, repugnabit ea notio et rei veritati et scriptoris sententiae, quae nihil aliud admittit quam *μᾶλλον κεχαρισμένην, δεκτήν, προσδεκτήν, εὐάρεστον τῷ θεῷ θυσίαν προσήνεγκεν*, itaque *ἡδίονα*, non *πλείονα*. Superest ut demonstrem alibi lem prorsus vitium in libris Mss. commissum esse. Ex iis uae annotavi de ea re ad Philostrati libellum *περὶ Γυμναστικῆς* p. 82. unum locum afferre satis esto. Apud Demosthe-

Digitized by Google

nem ἐν τοῖς Προοιμίοις p. 1434, 8. libri omnes exhibent: ἐγὼ μὲν οὖν ἐβουλόμην ἄν, ὥσπερ ὅτι ὑμῖν συμφέρει τοῦ τὰ βέλτιστα λέγοντος ἀκούειν οἶδα, οὕτως εἰδέναι συνοῖσον καὶ τῷ τὰ βέλτιστα εἰπόντι. πολλῷ γὰρ ἂν ΠΛΕΙΟΝ εἶχεν. Sensu vacuum est πλεῖον εἶχεν. Vera lectio servata est apud Demosthenem p. 55, 4: πολλῷ γὰρ ἂν ΗΔΕΙΟΝ (ᾖδιον) εἶπον.

C. G. COBET.

EPIGRAMMA VETUS EMENDATUR.

Ad verba Clementis Alexandrini in Protreptico IV. 49: ὥσπερ γὰρ οἶμαι οἱ ναοὶ, οὕτω δὲ καὶ οἱ τάφοι θαυμάζονται, πυραμίδες καὶ μαυσώλεια καὶ λαβύρινθοι, exstat vetus Scholion, quod e Codice Parisino primus protulit R. Klotz in Clementis Editione Lipsiensi, his verbis conceptum: πυραμίδες οἰκοδομήματα ἐν Αἰγύπτῳ, ἅπερ ᾠκοδομήθη εἰς μνημάτων χώραν (l. χρείαν), ὡς μαρτυρεῖ τὸ ἐν αὐταῖς ἐπίγραμμα οὕτως ἔχον·

Μνήματα καὶ Φρηνός τε καὶ ἀντιθέου Μυκερήνου
καὶ Χέοπος κατιδὼν Μάξιμος ἠγεσάμην.

Manifestum est in ΚΑΙΦΡΗΝΟC latere ΚΕΦΡΗΝΟC et scribendum esse:

Μνήματα Κεφρῆνός τε καὶ ἀντιθέου Μυκερίνου
καὶ Χέοπος.

vide modo Herodotum II. 124, 127 et 134, qui illum regem non Κεφρῆνα sed Χεφρῆνα appellat. Superest aliud vitium in ἠγεσάμην, quae forma est prorsus barbara. Maximus nescio quis, qui hos versiculos panxit, dixerat se Cephrenis et Mycerini et Cheopis monumenta *cum admiratione* spectasse. Itaque emendandum est:

κατιδὼν Μάξιμος ἠγασάμην.

Ipsi Clementi reddidi μαυσώλεια pro μαυσώλια nihili forma. Nomina monumentorum omnia in — εἰον exeunt, Ἀνακεῖον, Θησεῖον, Αἰγεῖον, Αἰάντειον, Ἀράτειον, Τιμολεόντειον, cet. quae a scribis de more deformantur. Emenda obiter Hesychium Αἰακόντιον: — τὸ Αἰακοῦ τέμενος, imo vero Αἰακεῖον.

C. G. C.

Digitized by Google

PAULI LOCUS IN EPISTOLA I. AD CORINTHIOS II. 4. EX ORIGENE RESTITUTUS.

DIONYSIUS HALICARNASSENSIS ALIQUOTIES EMENDATUS.

Quam corrupti et interpolati sint etiam illi libri, quos ob venerandam antiquitatem homines eruditi suspiciunt, luculento indicio apparet ex Pauli verbis, quae leguntur in Priore ad Corinthios Epistola II. 4. ubi sic praefatus: *κἀγὼ ἐλθὼν πρὸς ὑμᾶς, ἀδελφοί, ἦλθον οὐ καθ' ὑπεροχὴν λόγου ἢ σοφίας καταγγέλλων ὑμῖν τὸ μαρτύριον τοῦ θεοῦ*, post pauca ita pergit: *καὶ ὁ λόγος μου καὶ τὸ κήρυγμά μου οὐκ ἐν πειθοῖς σοφίας λόγοις ἀλλ' ἐν ἀποδείξει πνεύματος καὶ δυνάμεως, ἵνα ἡ πίστις ὑμῶν μὴ ᾖ ἐν σοφίᾳ ἀνθρώπων ἀλλ' ἐν δυνάμει θεοῦ.* Verba, quae vitium et labem conceperunt, in Codice Vaticano sic scripta sunt:

ΟΥΚΕΝΠΕΙΘΟΙCCΟΦΙΑCΛΟΓΟΙC.

in Alexandrino sic:

ΟΥΚΕΝΠΙΘΟΙC | ΑΝΘΡΩΠΙΝΗCCΟΦΙΑCΛΟΓΟΙC

ubi ΠΙΘΟΙC pro ΠΕΙΘΟΙC scriptum est, ut solet libri Alexandrini scriba passim I pro ΕΙ dare, ut statim in sqq. ΑΠΟΔΙΞΕΙ, et alibi pro *δεικνύναι* substituit ΔΙΓΝΤΝΑΙ, similiaque permulta, quae nemini moram facere debent in vera scriptura constituenda, nam certi errores sunt certo ubique remedio sanandi. Itaque locupletissimi testes haec nobis verba: *οὐκ ἐν πειθοῖς σοφίας* (vel *πειθοῖς ἀνθρωπίνης σοφίας*) *λόγοις ἀλλ' ἐν ἀποδείξει πνεύματος καὶ δυνάμεως.*

egenda et interpretanda exhibent. Sed non possunt haec ntelligi quoniam *πειθοῖς* nihili vocabulum est et Graeca lingua oquentibus inusitatum et inauditum. Quid viri docti? Com-

Digitized by Google

menti sunt ex hoc uno loco πειθός adiectivum Graecum esse ex πείθω formatum, et significare id quod apud reliquos omnes constanter πιθανός appellari solet. Sed non tam misere Paulina oratio balbutit, ut spreto vel ignorato vocabulo omnium usu trito vocabulum admittat aut fingat, quod pariter analogia Graecitatis respuit et omnium Graece loquentium consuetudo. Corrupta a sciolo Pauli manus est. Vetus scripturae vitium, ita uti fit, peperit additamentum. Corrector nescio quis nactus mendosam lectionem aliquid inseruit de suo. Tolle vitium et quod interpolatum est, quia locum suum obtinere non poterit amplius, resecandum et expungendum esse manifesto apparebit. Levis error commissus est in ΠΕΙΘΟΙCCΟΦΙΑC, bis scripta est littera sibilans, quam semel scriptam oportuit sic ΠΕΙΘΟΙCΟΦΙΑC, ut inter se opponantur ἐν πειθοῖ σοφίας et ἐν ἀποδείξει πνεύματος. Quod quum feceris vocabulo interpolato λόγοις locus in quo consistat nullus supererit: redeat igitur illuc unde male pedem intulit. Ad hanc lucem simul arguitur interpolatio libri Alexandrini ΠΙΘΟΙCΑΝΘΡΩΠΙΝΗCCΟΦΙΑC nam qui ἀνθρωπίνης (quod prorsus supervacaneum est) de suo interposuit, dissecuit antiquam scripturam ΠΕΙΘΟΙCCΟΦΙΑC, quae oriri non potuit nisi ΠΕΙΘΟΙ et CΟΦΙΑC olim uno tenore continuata fuissent. Haec igitur simplex et aperta emendatio olim a multis reperta est, sed officit veritati etiamnunc antiquissimarum membranarum venèratio. Piaculum esse videtur spretis Codicum vetustissimorum testimoniis *coniecturas* suapte natura incertas et fallaces, ut aiunt, recipere. Sed quid si testem produxero, qui et aetate et auctoritate illos libros multum antecedat? Audite diligenter qui membranas nimium veneramini quid dicat Origenes Celsi calumnias refutans libr. I. p. 48: Δοκεῖ δέ μοι, inquit, ὅτι σοφοὺς μέν τινας ὡς πρὸς τὴν τῶν πολλῶν ὑπόληψιν καὶ ἱκανοὺς πρὸς τὸ νοεῖν ἀρεσκόντως πλήθεσι καὶ λέγειν ἐπιλεξάμενος καὶ χρησάμενος αὐτοῖς διακόνοις τῆς διδασκαλίας ὁ Ἰησοῦς εὐλογώτατ' ἂν ὑπενοήθη ὁμοίᾳ φιλοσόφοις κεκηρῦχθαι ἀγωγῇ αἱρέσεώς τινος προϊσαμένοις καὶ οὐκέτι ἂν ἡ περὶ τοῦ θεῖον εἶναι τὸν λόγον ἀπαγγελία ἀνεφαίνετο ἅτε τοῦ λόγου ὄντος καὶ τοῦ κηρύγματος ἐν πειθοῖ τῆς ἐν φράσει καὶ συνθέσει τῶν λέξεων σοφίας, καὶ ἦν ἂν ἡ πίστις ὁμοίως τῇ τῶν τοῦ κόσμου φιλοσόφων

Digitized by Google

περὶ τῶν δογμάτων πίστει ἐν σοφίᾳ ἀνθρώπων καὶ οὐκ ἐν δυνάμει θεοῦ. In his Origenes, ut tu vides, Pauli verba de quibus agimus suis verbis intexuit et emendata lectione utitur ἐν πειθοῖ — σοφίας, quam eum in suis libris reperisse satis apparet. Sunt autem Origenis verba sic comparata ut λόγοις iis nullo modo addi et aptari possit. Vide autem quid scribae designaverint in proximis. Post pauca enim Origenes ipsum Pauli locum, quem supra in suum usum converterat sic apponit: δυνάμει τινὶ θείᾳ, ἥντινα καὶ ὁ Παῦλος παρισὰς, ὡς καὶ ἐν τοῖς ἀνωτέρω εἰρήκαμεν, (id est illo loco quem modo descripsimus) φησί· Καὶ ὁ λόγος μου καὶ τὸ κήρυγμά μου οὐκ ἐν πειθοῖς ἀνθρωπίνης σοφίας λόγοις —— ἀλλ' ἐν δυνάμει θεοῦ. Eundem locum iterum adhibuit libr. VI. p. 276, ubi Platonis splendidam et magnificam orationem cum stili in libris N. T. tenuitate comparat et ita dicit: εἰ χρή γε τολμήσαντα εἰπεῖν, ὀλίγους μὲν ὤνησεν, εἴγε ὤνησεν, ἡ περικαλλὴς καὶ ἐπιτετηδευμένη Πλάτωνος λέξις, πλείονας δὲ ἡ τῶν εὐτελέστερον — γραψάντων. ἔστι γοῦν ἰδεῖν τὸν μὲν Πλάτωνα ἐν χερσὶ τῶν δοκούντων εἶναι Φιλολόγων μόνον, τὸν δὲ Ἐπίκτητον καὶ ὑπὸ τῶν τυχόντων —θαυμαζόμενον αἰσθομένων τῆς ἀπὸ τῶν λόγων αὐτοῦ βελτιώσεως. καὶ ταῦτά γε οὐκ ἐγκαλοῦντες Πλάτωνι Φαμέν —, ἀλλὰ καὶ δεικνύντες τὸ βούλημα τῶν εἰπόντων τὸ· Καὶ ὁ λόγος μου καὶ τὸ κήρυγμά μου οὐκ ἐν πειθοῖς ἀνθρωπίνης σοφίας λόγοις ἀλλ' ἐν ἀποδείξει πνεύματος καὶ δυνάμεως. Non potuit Origenes ipse illa verba sic mendose scripta laudare qui modo eundem locum emendate scriptum usurpaverat, sed scribae notam sibi lectionem verae substituerunt. Rem per se satis probabilem scripturae in libris Origenis diversitas novo argumento confirmat: nam p. 276. pro ἐν πειθοῖς ἀνθρωπίνης σοφίας λόγοις, in aliis est ἐν πειθοῖ σοφίας λόγοις omisso ἀνθρωπίνης et λόγοις inepte abundante, in quo deprehendimus manum eius qui Origenis lectionem cum pervulgata illius loci scriptura in concordiam redegerit. Utrobique unice verum est: οὐκ ἐν πειθοῖ σοφίας ἀλλ' ἐν ἀποδείξει πνεύματος, quod tandem omnes unanimi consensu Paulo reddamus, alii quia in se omnes habet numeros veritatis, alii propter Origenis auctoritatem Codicibus quotquot supersunt omnibus longe anteponendam.

Digitized by Google

Itaque venerandae antiquitatis libri iisdem generibus vitiorum infecti sunt, quibus recentiores iidemque deteriores, ut plerisque videntur, passim laborant. Ineptum sed levem librarii errorem ΠΕΙΘΟΙCCΟΦΙΑC pro ΠΕΙΘΟΙCΟΦΙΑC futilis corrector interpolando gravissimum reddidit, sed ubi memineris quoties scripturae labem huiuscemodi interpolatio sequatur, audacter quod verum est spreta librorum auctoritate revocabis. Exemplorum de genere hoc affatim est. Compara mihi lectiones Urbinatis Isocratis cum vulgatis, compone in Dionysio Halicarnassensi veteres scripturas cum iis quae ex Codicibus Vaticano et Chisiano prodierunt, ac desines quidquam in correctoribus Graeculis mirari, qui in locis male habitis numquam vitii sedem sagaciter indagant eaque reperta demum sollerti coniectura laboranti sententiae succurrunt, sed leviter et incogitanter vitiosa non attingunt et ὅτ, τι κεν ἐπ' ἀκαιρίμαν γλῶσσαν ἔλθῃ adiiciunt de suo, ut in Pauli loco indocte admodum πειθοῖς adiectivum esse rati τὸ ἐπιτυχὸν ὄνομα nempe λόγοις ei agglutinarunt. Iucundissima res est in talibus verum videre: ubi constat in qua parte vitium alatur, si ei mederi potueris, sciolorum additamenta ultro corruunt, cuius rei iuvat exempla quaedam subtexere.

Apud Dionysium Halicarn. A. R. I. 67. editur: κινδυνεύουσί τε οὐ τὸ αὐτὸ πάντες ὅμως γέ πως τὸ αὐτὸ λέγειν. Corruptum est ὅμως. Librarii solent ubi in vetustis libris esset AMΩCΓΕΠΩC, aut ἄλλως γέ πως aut ὅμως γέ πως substituere, quia quid esset AMΩC nesciebant. Multa huius rei exempla collegimus in *Var. Lectt.* p. 255 et 367, et in *Nov. Lectt.* p. 404. Ubi igitur etiam hic reposueris ἀμῶς γέ πως τὸ αὐτὸ λέγειν, futile scioli additamentum οὐ τὸ αὐτό ultro excidet. In libro II. 38. legitur: ὁ τῶν Σαβίνων βασιλεὺς — τὸν στρατὸν ἦγε διὰ τῆς χώρας οὐδὲν οἰόμενος βλάπτειν τοὺς κατὰ τοὺς ἀγρούς. In vetusto libro erat οὐδὲν CINOMENOC τούς κτέ. Indoctus scriba pro σινόμενος dedit οἰόμενος et βλάπτειν addidit de suo. Veram lectionem servavit Cod. Vaticanus. In cap. 43. est ἦν αὐτοῖς — ἡ ἀναχώρησις ἀπὸ καθυψηλοῦ χωρίου, sed ΚΑΘΥΨΗΛΟΥ scribendum erat καθ' ὑψηλοῦ, itaque stulte ἀπό nescio quis adiecit. In cap. 44. pro συμβάσεως δὲ περὶ τοῦ (Vat. τὸ) διαλέγεσθαι — οὐχ ἑαυτοῖς ἁρμόττειν ὑπελάμβανον, emendan-

Digitized by Google

dum est: *συμβάσεως δὲ πέρι διαλέγεσθαι*, scioli praepositionem cum sq. verbo coniungendam esse rati *τοῦ* vel *τό* inseruerunt. In cap. 55. editur: *ὄρος τι — οὐ πολὺν τοῦ στρατοπέδου τῶν πολεμίων τόπον ἀπέχον*, tu corrige *πολύ* pro *πολύν* et *τόπον* expunge. Mirifice corruptus est locus III. 4: *εἰσῄει τε αὐτῶν τοὺς χαριεστάτους εἰς τοὺς λογισμοὺς ὡς τὰ κράτιστα βουλευομένοις καὶ καταμέμψεις τῶν ἐν τέλει*, quae sic emendanda sunt: *εἰσῄει τε αὐτῶν τοὺς χαριεστάτους λογισμοὺς ὡς οὐ τὰ κράτιστα βουλευομένους καὶ κατάμεμψις τῶν ἐν τέλει*. Ubi semel repereris verum esse: *εἰσῄει — λογισμός*, reliqua nullo negotio restituuntur. Simili modo corrige locum IV. 10. ubi legitur: *εἰσπίπτει γὰρ αὐτοῖς* (Vat. *αὐτοὺς*) *λογισμός*, sed legendum est *εἰσῄει γὰρ αὐτούς*. Eadem opera emenda locum vicinum IV. 11. ubi pro *ἀλλ' ἤδη καὶ περὶ τῆς ἐμῆς ψυχῆς δέος ἐπεισέρχεται*, legendum est *δέος ἔμ' εἰσέρχεται*. In vicinia locē, de quo agimus III. 4. aliud emblema nos ludificatur in verbis: *οἱ δὲ ὑπὸ λύπης τε καὶ ἀμηχανίας* [*κρατούμενον*] *ἑκουσίῳ χρήσασθαι τελευτῇ αὐτὸν ἔφασαν*. Reseca importunum participium et Graeca oratio erit. Simillima vitia et alibi apud Dionysium tollenda sunt et III. 10. ubi scribe: *ὥσε ἐξίτηλον εἶναι ἤδη τὸ ἀφ' ἡμῶν γένος ὑπὸ χρόνου*, ubi editur *ὑπὸ χρόνων* [*παλαιωθέν*]. Ridiculo errore scribitur III. 6. fin. *μήνυσιν ἑτέραν δεδιότες — εἴτε ὑποθέσει ἀναγκαζόμενοι γνώμης*, apage ineptum *ὑποθέσει* et repone *ὑπὸ θείας*.

Quam scateat vitiis Dionysii oratio in uno capite ostendere iuvat III. 11. ubi rex Romanorum Fufetium Albanum longa oratione refutat. *Si naturae lex est*, inquit, *ut coloniis imperet civitas unde deductae sunt*, *οὐκ ἂν φθάνοιεν ἀμφοτέροις ἡμῖν λακουινιᾶται τὰ δίκαια πράττοντες*, imo vero *προστάττοντες*, nam hoc est *iura dare*, *προστάττειν τὰ δίκαια*, non *τάττειν*, ut Stephanus et Casaubonus volebant, multoque minus *πράττειν*. Post pauca *τὸ μὲν Ἀλβανῶν εὐγενὲς διαμένει*, inquit, *τὸ δ' ἡμέτερον ἐξέφθαρται ταῖς ἐπιμιξίαις τοῦ ἀλλοφύλου*, sed *ἐξέφθαρται* verum est, ut saepe alibi apud Dionysium *δι* — et *ξ* — confusa sunt. Tum *μάθε καὶ μετὰ τοῦτο ἁμαρτάνων* icit, sed scribae *ἥμαρτον καὶ κατὰ τοῦτο*, nam genuinum est *καὶ κατὰ τοῦτο*, et mox *τοσούτου δέομεν* pro *τοσοῦτον*. Quod omani facilē peregrinos in civitatem reciperent, imitari eos

Digitized by Google

dicit Atheniensium civitatem, ἧς μέγιστον κλέος ἐν Ἕλλησίν ἐστι καὶ διὰ τοῦτο οὐχ ἥκιστα [εἰ μὴ μάλιστα] τὸ πολίτευμα. O lepidum caput Graeculi, qui ista interposuit! Exime praepositionem ex his: τῆς ἡγεμονίας, [ὑπὲρ] ἧς τῶν ἄλλων Λατίνων οὐδεὶς ἀντιποιεῖται πρὸς ἡμᾶς. Tum pro ἡ ὑμετέρα πόλις — εἰς ἐλάττονα οἶκον συνῆκται, emenda ΟΓΚΟΝ pro ΟΙΚΟΝ, εἰς ἐλάττονα ὄγκον. Excidit ἄν in sqq. πολλὰ (L. πόλλ' ἄν) εἶχον ἔτι — λέγειν, tum ita pergit vitiosissima oratione: μάταιον δὲ ὁρῶν τὸν λόγον καὶ ἐν ἴσῳ τὰ πολλὰ τοῖς σοῖς λόγοις ἐλεγχθησόμενα πρὸς ἀντιπάλους ὄντας ὑμᾶς τοὺς δικαίους κριτὰς παύομαι λέγων. Triplex in his vitium est: τοῖς σοῖς λόγοις pro τοῖς ὀλίγοις, quod Stephanus vidit, τοὺς δικαίους pro τοῦ δικαίου, quod Cod. Vaticanus optime servavit. Superest tertium satis manifestum in ἐλεγχθησόμενα: itaque sic locus constituendus est: ὁρῶν — ἐν ἴσῳ τὰ πολλὰ τοῖς ὀλίγοις λεχθησόμενα πρὸς ἀντιπάλους ὄντας ὑμᾶς τοῦ δικαίου κριτάς. Si de iure disceptatur apud ipsos adversarios iudices perinde esse dicit utrum pauca an multa dicantur. Sed revertor ad eos locos, ubi si vitii sedem repereris simul vera lectio restituitur et sciolorum stulta emblemata deprehenduntur. Peridoneum exemplum est III. 35. in his: παρελθεῖν εἴσω τῶν θυρῶν, ἀποκτείναντα δὲ τὸν βασιλέα καὶ τοὺς παῖδας αὐτοῦ καὶ τῶν ἄλλων ὅσοις ἔτυχεν εἶναι πῦρ εἰς τὴν οἰκίαν ἐμβαλεῖν. Homines docti opinantur: καὶ τῶν ἄλλων ὅσοις ἔτυχεν εἶναι significare »et aliis quotquot ibi aderant." et sic accipiunt ἐνεῖναι, quod pro εἶναι e Cod. Vat. affertur. Non viderunt ἐνεῖναι esse ab ἐνίημι et coniungenda esse ἐνεῖναι πῦρ, iniecisse ignem, scribendumque esse καὶ τῶν ἄλλων ὅσους ἔτυχεν ἐνεῖναι πῦρ εἰς τὴν οἰκίαν. Quid igitur verbo ἐμβαλεῖν facias? Reddas censeo Graeculo, qui de suo olim addidit. Unum e Dionysio locum adiiciam quia ioculariter a sciolis interpolatus est et res est manifesta. Legitur III. 41: δευτέρῳ δ' ὕστερον ἔτει πάλιν τῶν Οὐηϊεντανῶν καταλυσάντων ἃς ἐποιήσαντο πρὸς αὐτὸν ἀνοχὰς καὶ τὰς ἄλλας ἀξιούντων ἀπολαβεῖν πόλεις, ὧν ἐπὶ Ῥωμύλου βασιλέως καθ' ὁμολογίαν ἀπέσησαν. Vitii sedes est in ΑΛΛΑC, in quo latet vera lectio ΑΛΑC. De *salinis* ad ostium Tiberis Veientes et Romani contendebant. Vetus fama erat Veientes bello victos salinas Romulo cessisse.

Digitized by Google

Audi Dionysium II. 55: δίκας ὁ Ῥωμύλος αὐτοῖς (Veientibus) ἐπιτίθησι τάδε· χώραν τε παραδοῦναι Ῥωμαίοις τὴν προσεχῆ τῷ Τιβέρει τοὺς καλουμένους Ἑπτὰ πάγους καὶ τῶν ἁλῶν ἀποσῆναι τῶν παρὰ ταῖς ἐκβολαῖς τοῦ ποταμοῦ. Illic quoque libri omnes conspirant in ἄλλων pro ἁλῶν, sed fraus a viris doctis deprensa est Plutarchi indicio, qui in Romul. 25. de eadem re sic scribit: *Veientes cum Romulo pacem composuerunt* χώραν τε πολλὴν προέμενοι τῆς ἑαυτῶν, ἣν Ἑπταπάγιον (L. Ἑπτὰ πάγους) καλοῦσιν [ὅπερ ἐστὶν ἑπταμόριον, Graeculi indocti emblema est una litura delendum] καὶ τῶν παρὰ τὸν ποταμὸν ἐκσάντες ἁλοπηγίων. Illuc igitur referenda sunt ea, de quibus agimus. Veientes reposcebant *salinas*, quas Romulo olim ex foedere cesserant. Res est manifesta. Manifesta igitur est loci corrupti emendatio, nam quis non videt legendum esse: καὶ τοὺς ἅλας ἀξιούντων ἀπολαβεῖν, ὧν ἐπὶ Ῥωμύλου βασιλέως καθ' ὁμολογίαν ἀπέσησαν. Tenemus nunc Graeculos ἐπ' αὐτοφώρῳ. Vetus lectio ΑΛΑC de more in ΑΛΛΑC est depravata, quo facto τοὺς ἄλλας *correxerunt* scilicet in τὰς ἄλλας, quod quia intelligi non poterat, πόλεις addiderunt sic: καὶ τὰς ἄλλας ἀξιούντων ἀπολαβεῖν πόλεις ὧν — ἀπέσησαν. Eadem opera nunc vicinum locum emenda: τίθεται πρὸς αὐτοὺς μάχην περὶ ταῖς ἄλλαις (Cod. Vat. πρὸς τὰς ἄλλας) — ἣν εὐπετῶς ἐνίκησεν. Perspicuum est περὶ τοὺς ἅλας, *circa salinas*, scribi oportere, et quod continuo additur: καὶ τὰς ἄλλας πόλεις ἐξ ἐκείνου κατεῖχεν ἀναμφιλόγως luce clarius est emendandum esse in hunc modum: καὶ τοὺς ἅλας ἐξ ἐκείνου κατεῖχεν. Illae *urbes* in Graeculorum cerebris natae sunt, ut vides. Eandem rem Livius I. 33. sic refert: *hoc rege* (Anco Martio) *crevit ager finesque. Silva Maesia Veientibus ademta, usque ad mare imperium prolatum, et in ore Tiberis Ostia urbs condita.* Salinae circa *factae*. Non *factas*, sed Veientibus ademtas esse crediderim, et fabulam de Romulo explodendam. Plinius XXXI. 7. *Ancus Martius Rex salis modia sex millia in congiario dedit populo et* salinas primus *instituit*, usus est certe primus et exercuit eas, quas cum Septem pagis Veientibus eripuisset. Easdem igitur *salinas* scribae Dionysio ademerunt, sed ita ut ei *urbes reliquas* pro iis obtruderent. Ut igitur ex ΠΕΙΘΟΙCCΟΦΙΑC unius litterulae vitio natum est

Digitized by Google

πειθοῖς σοφίας (λόγοις), sic ex TOTCAΛΛΑC item una litterula vitiose abundante τὰς ἄλλας (πόλεις) ortum est. Foedus utrobique error est sed deprehendi etiam sine libris confutarique potuit.

Omnino in unciali scriptura C in vocabulorum exitu et initio positum multos errores parere solet. Aut enim male duplicatur, ut vidimus, aut e duobus alterum omittitur, aut perperam sequenti vocabulo praeponitur. Pauca e Dionysio exempla haec habe. In libro I. 41. laudantur senarii quidam ex Aeschylo sic:

ἥξεις δὲ Λιγύων εἰς ἀτάρβητον φρατόν,
ἔνθ' οὐ μάχης, εὖ οἶδα, καὶ θοῦρός περ ὢν
μέμψει.

ubi in Vaticano Cod. est μάχης ἄφοιδα, quod corrector Graeculus in εὖ οἶδα refingendum esse putavit, quum μάχης, σάφ' οἶδα verum esset. In libro IV. 24. vehementer reprehendit Dionysius eos qui flagitiosa et scelerata mancipia temere manumitterent: εἰς τούτους μέντοι, inquit, τοὺς δυσκαθάρτους πίλους ἐκ τῆς πόλεως ἀποβλέποντες οἱ πολλοὶ δυσχεραίνουσιν, id est (ut Interpretí videtur): *hos* pileos *impuros multi ex ipsa urbe spectantes aegre ferunt.* Sed triplex mendum ex his eluendum est: extrita est litera C et δυσεκκαθάρτους σπίλους scribendum est, quorum illud Cod. Vaticanus obtulit, hoc reperit Sylburgius apte comparans verba vicina: μὴ περιορᾶν — ῥύπους δυσεκκαθάρτους εἰς τὴν πολιτείαν εἰσαγομένους. Sed superest tertius error: deleta praepositione scribendum est σπίλους τῆς πόλεως. Quod in δυσκαθάρτους omissum erat ΘΚ in ora adscriptum insinuavit se in alienam sedem.

Male transpositum est C in senariis Sophocleis I. 48:

Συνοπάζεται δὲ πλῆθος οὐχ ὅσον δοκεῖ
Σοὶ, τοῖς δ' ἐρῶσι τῆς ἀποικίας Φρυγῶν.

ubi in ΔΟΚΘΕΙCOI latet δοκεῖς οἱ, non δοκεῖ σοὶ, quod qui per errorem substituit sequens τῆσδ' inconsulto mutavit in τοῖσδ'. Sophoclis manum restituit Reiskius:

Συνοπάζεται δὲ πλῆθος οὐχ ὅσον δοκεῖς,
Οἱ τῆσδ' ἐρῶσι τῆς ἀποικίας Φρυγῶν.

C. G. COBET.

Digitized by Google

LECTIONES TULLIANAE.

SCRIPSIT W. G. PLUYGERS.

CAPUT IX.

Oratio de Imperio Pompeii.

Orationis Pompeianae § 6. idoneum praebet firmamentum emendationi, qua olim apud Livium (XXII. c. 41.) pro »*impedimenta* per convallem medium agmen traducit" »*ipse* p. c. m. a. tr." restitui. In hac enim paragrapho idem illud *ipse* eadem de causa in compluribus libris factum est *imperator*. Sed locum apponam. Emendata lectio est »quibus est a vobis et ipsorum et rei publicae causa consulendum"; libri vitiosi »a vobis et imperatoribus rei publicae" Scilicet et apud Livium et apud Ciceronem *ipe* librario erat pro *impe*: vocabulum truncatum videbatur: pro suo quisque ingenio explevit. Apud eundem Livium (XXXVII. c. 45.) pro »quid ipsi dicamus" Vossianus habet »quid tempore dicamus". Librarius confudit *ipi* et *ipe*. Non prorsus inutile videtur talia proferre, in quibus perspecta corruptelae ratio aliis scriptorum locis saluti esse possit.

§ 15. Ceterarum provinciarum vectigalia vix sufficiunt ad ipsas provincias tutandas, Asia vero omnes terras opibus facile vincit. »Itaque haec vobis provincia, Quirites, — non modo a calamitate, sed etiam a metu calamitatis est defenden-

Digitized by Google

da. Nam in ceteris rebus, cum venit calamitas, tum detrimentum accipitur, at in vectigalibus non solum adventus mali, sed etiam metus ipse affert calamitatem. Nam cum hostium copiae non longe absunt, etiam si irruptio nulla facta est, tamen pecua relinquuntur, agricultura deseritur, mercatorum navigatio conquiescit?" Libri omnes »pecora relinquuntur"; quod supra scripsimus ex Servio ad Virg. Georg. III. 64. receptum est. Nec *pecora* nec *pecua* verum esse videtur. Nam relinquendi verbum, qua potestate hoc loco usurpatur, accommodatissime ponitur de ipso opere vel studio quod deponitur, aut de instrumentis operis vel adiumentis studii quae *dimittuntur*. Velut si agricultura deseritur, aratrum, boves relinqui recte dicuntur; haec enim sunt instrumenta coloni: sic in pace relinquuntur arma, instrumenta belli: sic relinquuntur libri, si studium litterarum conquiescit. Sed quis umquam ita locutus est, ut significans, non amplius quaestui ex pascendis ovibus, capris, suibus operam dari, diceret: »relinquuntur oves, caprae, sues" aut »pecora relinquuntur". Ipsum, ni fallor, verbum quod Cicero scripsisse videtur suppeditabit Varro de re r. pluribus locis, velut III. 1. § 9. »(res pastoricia) duplex est, tametsi ab nullo satis discreta, quod altera est villatica pastio, altera agrestis, quae et *pecuaria* appellatur et multum homines locupletat et ad eam rem aut conductos aut emtos habent saltus". Ibid. § 9. »Cum putarem esse rerum rusticarum, quae constituta sunt fructus causa, tria genera — tres libros institui, e quis duo scripsi, primum — de agricultura, secundum de *pecuaria*" etc. Ibid. II. 10. § 4. »non omnis (servorum) apta natio ad *pecuariam*". Ibid. II. 5. § 3. »hos in *pecuaria* maxima debet esse auctoritate." Ibid. II. 2. § 2. »dicam de primigenia *pecuaria*". Cicero igitur propriis nominibus duas partes rei rusticae proponit e quibus uberrima vectigalia essent, pecuariam et agriculturam, scripsitque »*pecuaria relinquitur*, agricultura deseritur, mercatorum navigatio conquiescit". Nam quod ad »mitte in Venerem pecuaria" (Georg. III. 64.) in commentariis Servianis legitur: »*Pecuaria* ab eo quod est pecuare venit: nam *pecua*, ut ait in Pompeiana Cicero, ab eo quod est pecu venit, ut genu genua", quis, inquam, Servium ita scripsisse credat? Re-

Digitized by Google

vocabulo *pecuaria* disputatur; quid huc pertinet Ciceronem alicubi *pecua* scripsisse? Nonne veri multo similius est Servium locum ex Pompeiana attulisse, in quo idem legebatur *pecuaria*, et exposuisse diversam originem vocabuli apud Virgilium et apud Ciceronem. Sed exspecto quid dabunt libri mss. Serviani his annis, ut audio, summa diligentia a viro docto Germano excussi.

§ 54. »Quae civitas antea umquam fuit, non dico Atheniensium, quae satis late quondam mare tenuisse dicitur, non Karthaginiensium, qui permultum classe ac maritimis rebus valuerunt, non Rhodiorum, quorum usque ad nostram memoriam disciplina navalis et gloria remansit; quae civitas umquam antea tam tenuis, quae tam parva insula fuit, quae non portus suos et agros et aliquam partem regionis atque orae maritimae per se ipsa defenderet." In hac forma orationis particula *sed* non potest abesse. »*Sed* quae civitas umquam [antea] tam tenuis" etc.

§ 58. »Mea quidem sententia, Quirites, unus A. Gabinius omni maritimi rerumque gestarum Cn. Pompeio socius adscribitur". Pertinent haec nisi fallor ad laudem Pompeii ad posterorum memoriam transituram, cuius laudis pars Gabinio tribuetur. Itaque lego *adscribetur*.

ORATIO PRO A. CLUENTIO.

§ 27. »Petit Oppianicus ut sibi Sassia nubat —. Illa — quod haberet ille tres filios idcirco se ab iis nuptiis abhorrere respondit. Oppianicus qui pecuniam Sassiae concupivisset, domo sibi quaerendum remedium existimavit ad eam moram quae nuptiis afferebatur". In *domo* neque rem neque syntaxin recte expedies. Oppianicus autem filios sustulit domumque a vacuam reddit. Quemadmodum hoc dici possit »domo remedium quaerere" non perspicio. Suspicor in *domo* latere *continuo* vel simile quid.

Digitized by Google

§ 34. Cn. Magius cum cognovisset uxorem esse gravidam testamentum fecit, qua grandem ei pecuniam legat a filio, si qui natus esset. Moritur Magius. »Quid Oppianicus fecerit cognoscite. — Quae pecunia mulieri legata erat a filio, si qui natus esset, eam praesentem Oppianicus non debitam mulieri solvit, si haec solutio legatorum et non merces abortionis appellanda est". Quod pecuniam *praesentem* Oppianicus solvisse dicitur, me adducit ut suspicer Ciceronem scripsisse »*nondum* debitam mulieri"; nam post partum demum pecunia debita erat.

§ 42. Crebro in hac oratione interpolatoris manum deprehenderunt viri docti. Eiusdem fraus his verbum intulit in »Erat huic inimicus Oppianicus: [erat] sed tamen [erat] vitricus; crudelis et huic infesta mater, at mater". In nonnullis adeo libris prius *erat* ante *sed* omittitur.

§ 56. Condemnato Scamandro reus fit Fabricius oratque Ciceronem ut causam suam suscipere vellet. Cicero causam desperatam repudiat. »Itaque tum ille inopia et necessitate coactus in causa eiusmodi ad Caepasios fratres confugit, homines industrios atque eo animo, ut quaecunque dicendi potestas esset data in honore atque in beneficio ponerent. Iam hoc prope iniquissime comparatum est, quod in morbis corporis, ut quisque est difficillimus ita medicus nobilissimus atque optimus quaeritur, in periculis capitis, ut quaeque causa difficillima est, ita deterrimus obscurissimusque patronus adhibetur". In altera parte paragraphi explicatius necessitas illa proponitur, quae Fabricium ad Caepasios adduxit. Itaque legendum videtur. »*Nam* hoc prope iniquissime comparatum est". Idem vitium tollendum est § 67. et legendum »*Nam* hoc non ignoratio" pro »Iam h. n. i."

§ 107. »Longum est de singulorum virtute ita dicere: quae quia cognita sunt ab omnibus, verborum ornamenta non quaerunt". Laudes quae praemittuntur Balbi et Considii paucissimis verbis absolutae sunt, ut sine causa dicatur *ita* de ceterorum virtute dicere longum esse. Tum non constat quae

Digitized by Google

ab omnibus cognita esse dicantur. Num ea quae de singulorum virtute orator proferre posset, nisi longus esse nollet? Sed ea suppressa oratio quemadmodum orationis ornamenta quaerere potest? Codex Laurentianus (M.) hoc loco mutilus veram lectionem habuisse videtur, cuius *non quaerit* (sunt haec prima vocabula in M. post lacunam aliquot paragraphorum) certa vestigia retinet. Nam legendum est »Longum est de singulorum virtute [ita] dicere: quae quia cognita *est* ab omnibus verborum ornamenta non *quaerit*".

§ 115. Disputatur litis aestimationem iudicium appellari non oportere »Numquam enim ea diligentia quae solet adhiberi in ceteris iudiciis, eadem reo damnato adhibita est". Sententia haec est: in ea parte iudicii, qua quaeritur utrum nocens sit reus an innocens, diligentiores sunt iudices quam in litis aestimatione, quae sequitur condemnationem. Ergo legendum est »in *cetero iudicio*".

§ 186. Tabellae quaestionis proferuntur, in quibus Cluentius aperte veneni insimulatur. Postquam harum tabellarum fidem orator elevare conatus est ita pergit: »Esto: in tabellis nihil est auctoritatis: quid, ipsa quaestio iudicibus, quid, amicis hospitibusque Oppianici, — quid huic tandem ipsi tempori cur non servata est? quid istis hominibus factum est, Stratone et Nicostrato? Quaeso abs te, Oppianice, servo tuo Nicostrato quid factum esse dicas etc." Recte repositum est »in tabellis *nonnihil* est auctoritatis". Praeterea »Stratone et Nicostrato" delendum esse videtur. Nam appellatio accusatoris de servo suo Nicostrato tam arcte coniuncta est cum praecedentibus »quid istis hominibus factum est", ut quidquid interponitur orationis cursum frangat.

§ 192. »Iam vero quod iter Romam eius mulieris fuisse existimatis? — quos concursus in his oppidis, quantos et virorum et mulierum gemitus esse factos: mulierem quamdam Larino atque illam usque a mari supero Romam proficisci cum magno comitatu et pecunia, quo facilius circumvenire iudicio capitis atque opprimere filium possit". »Mulierem quandam

Digitized by Google

Larino atque illam" iam aliis corruptum esse visum est. Ernestio spurium videtur *Larino*. Equidem haec inter se dictitasse suspicor qui ut nefariam matrem spectarent concurrebant: »mulier quaedam Larinas hac Romam proficiscitur ad opprimendum filium"! Quae oratio si ab alio refertur ita constituenda est: »mulierem quamdam *Larinatem illa* — Romam proficisci" etc.

ORATIO PRO C. RABIRIO.

§ 5. Id in hac causa Cicero efficere summopere nititur, ut non Rabirii caput, sed rei publicae salus in discrimen vocari videatur. »Agitur enim nihil aliud in hac causa, Quirites, nisi ut nullum sit posthac in re publica publicum consilium, nulla bonorum consensio contra improborum furorem et audaciam, nullum extremis rei publicae temporibus perfugium et praesidium salutis. Quae cum ita sint, primum quod in tanta dimicatione capitis famae fortunarumque omnium fieri necesse est, ab Iove Optimo Maximo ceterisque dis deabus immortalibus, quorum ope et auxilio multo magis haec res publica, quam ratione hominum et consilio gubernatur, pacem ac veniam peto" etc. Dimicatio igitur, quam dicit orator, non tam est pro salute rei quam contra improborum furorem et audaciam, qui praesidia rei publicae in Rabirio oppugnando evertere tentabant. Idcirco *tanta* est dimicatio, quia non ad salutem unius hominis, sed ad conservandam rem publicam pertinebat. Propterea etiam invocantur Dii »quorum ope et auxilio *res publica* gubernatur". Equidem non video quemadmodum in hac sententia verba »capitis famae fortunarumque omnium" retineri possint. Illata esse videntur ex § 1. »in hac defensione capitis, famae fortunarumque omnium C. Rabirii"? Sed etiam per se spectata aliquam offensionem habent. Nam si plures dimicationes conferuntur et disceptatur quae sit earum maxima ac gravissima, id ex gravitate rei diiudicandum est de qua est dimicatio. Maior est v. c. dimicatio capitis quam fortunarum; sed pari inter se gravitate et

Digitized by Google

magnitudine sunt omnes capitis dimicationes. Ergo non potest in ea re cogitari gradatio, aut dici »tanta dimicatio capitis" quasi gravior in hac causa esset dimicatio capitis quam in quacunque alia causa.

§ 7. Defensioni ab inimicis Rabirii semihorae spatium praestitutum erat, quod temporis spatium, quamquam angustum, in tam firma causa satis erat ad reum defendendum. »Nisi forte de locis religiosis ac de lucis, quos ab hoc violatos esse dixisti, pluribus verbis tibi respondendum putas: quo in crimine nihil est umquam abs te dictum nisi a Cn. Macro obiectum esse [crimen] id Cn. Rabirio. In quo ego demiror meminisse te, quid obiecerit C. Rabirio Macer inimicus, oblitum esse quid aequi et iurati iudices iudicarint". *Crimen* delendum esse Bakius censuit. Viro clarissimo sententiam meam probare spero, si praeterea nomen proprium ante *inimicus* abiicio. Nam in ea re levitas accusatoris cernitur, quod unicum huius criminis firmamentum inimici malitiam posuisset a religione et aequitate iudicum repulsam. In qua sententia inimici malitia in genere intelligenda est, non ad certum quemdam inimicum referenda. Neque etiam in sequentibus C. Curii nomen, sine offensione interpositum est, quod in hac sententia oratoris eum locum quo nunc legitur obtinere non potest.

In sequentibus (§ 8.) »An de sororis filio diligentius respondendum est? quem ab hoc necatum esse dixisti, cum ad iudicii moram familiaris funeris excusatio quaereretur. Quid enim est tam veri simile, quam cariorem huic sororis marium quam sororis filium fuisse? atque ita cariorem ut alter ita crudelissime privaretur, cum alteri ad prolatationem iudicii biduum quaereretur" a Lambino discedendum esse videtur, cuius auctoritatem secutus in Orelliana editione II *cum* ante *alteri* circumscripsit Halmius. Nam deleta coniunctione vitiosa fit sententia. Cuius rei facilis est demonstratio, si in utroque membro genus cum specie permutamus et sententiam ita proponimus: non est verisimile Rabirium sororis maritum tam cariorem habuisse quam sororis filium, ut alteri maximum incommodum (mortem) afferret, alteri perexiguum commo-

Digitized by Google

dum (iudicium in diem tertium prolatum). Quis non sentit hanc sententiam pro perexiguo maximum commodum requirere? Verum recte se habet antiqua lectio, quae significat non verisimile esse ita cariorem fuisse maritum sororis, ut exiguum eius commodum Rabirius filii sororis pernicie compensaret; ut filium vita privaret, *quamquam* mors eius nihil boni marito erat allatura, nisi ut iudicium proferretur.

§ 21. Quaeritur de Labieno quid Rabirium facere convenerit, cum summi in re publica viri ex senatus consulto ad arma vocati consules sequerentur, cum »Q. Scaevola confectus senectute, perditus morbo, mancus et membris omnibus captus ac debilis hastili nixus et animi vim et infirmitatem corporis ostenderet." Restituenda est propria in tali re locutio hastili innixus.

§ 27. »An non intelligis", ita pergit orator § 26, »An non intelligis quos homines et quales viros mortuos summi scelere arguas". Nam si C. Rabirius, quod arma contra L. Saturninum tulit, fraudem capitalem admisit, quid dicemus de Q. Catulo, de M. Scauro, de duobus Muciis, de L. Crasso, de M. Antonio? quid de equitibus patribus nostris et de ceterorum ordinum honestissimis viris, qui omnes in eadem causa reperti sunt in qua Rabirius fuit. »Sed quid ego de iis omnibus, qui consulari imperio paruerunt, loquor? de ipsorum consulum fama quid futurum est? L. Flaccum — nefarii sceleris ac parricidii mortuum condemnabimus? adiungemus ad hanc labem ignominiamque mortis etiam C. Marii nomen? C. Marium, quem vere patrem patriae, parentem inquam vestrae libertatis atque huiusce rei publicae possumus dicere, sceleris ac parricidii nefarii mortuum condemnabimus"; Complura habet hic locus, quae eum impediunt qui sententiam oratoris firmiter tenere conatur. Nam primum quaeret frustra quid sit »labes ignominiaque mortis"; tum haerebit in verbo »inquam" incommode interposito; postremo dubitabit an in coniunctione verborum qualis est »sceleris ac parricidii nefarii", in qua alterum nomen in epexegesi est, possit salvis cogitandi legibus illud alterum nomen habere adiectivum

Digitized by Google

sibi adiunctum, cum primum nomen, quod genus comprehendit, sine adiectivo sit positum. Fortasse etiam Ciceronis ingenio uberrimo et copiosissimo parum dignum videbitur artificium, quo in eadem re post breve spatium iterum iisdemque verbis significanda varietas quaedam orationis verborum transpositione quaesita est. Quae quidem omnia me adduxerunt ut principium huius loci ita constituendum esse suspicarer: »adiungemus ad hanc labem ignominiamque *mortui* etiam C. Marii nomen? C. Marium, *inquam*, quem vere patrem patriae, parentem vestrae libertatis . . . . . Cetera autem lacunosi libri supplementum esse videtur ad sententiam loci satis inepte confictum. Suspiciosa est locutio »parens rei publicae"; quid in ceteris displiceat supra exposui.

Oratio pro P. Sestio.

§ 10. Recitatur testimonium coloniae Capuae, quam bello Catilinario Sestius virtute sua conservasset. »Non recito decretum officio aliquo expressum vicinitatis aut clientelae aut hospitii, aut ambitionis aut commendationis gratia". Plura eiusmodi decreti quasi fundamenta cogitari possunt, quam duo ea quae enumerantur, ambitio et commendatio. Nam civitates decretis suis non tantum dignitatem alicuius et commodum adiuvabant, sed etiam salutem in iudicio. Itaque particula *aut* ante *ambitionis* deleta legendum est »decretum officio aliquo expressum — ambitionis aut commendationis gratia".

§ 17. Per se nihil Clodius poterat, sed nactus est consules Pisonem et Gabinium »quorum, per deos immortales! si nondum scelera vulneraque inusta rei publicae vultis recordari, vultum atque incessum animis intuemini. Facilius eorum facta occurrent mentibus vestris, si ora ipsa oculis proposueritis". Orator ridicule cohortatur iudices, ut id faciant, quod facilius, i. e. minore et breviore mentis labore, earum rerum memoriam revocaturum est, quas nondum recordari volunt. *Nondum* delendum videtur.

Digitized by Google

§ 22. Iterum interpolatorem me deprehendisse mihi videor in »Ego autem — vere dicam, iudices — tantum esse in homine sceleris, audaciae, crudelitatis, quantum ipse cum re publica sensi, numquam putavi: nequam esse hominem et levem et falsa opinione, errore hominum ab adolescentia commendatum sciebam". Nihil interest inter falsam opinionem hominum et errorem: et asyndeton h. l. minime ferendum est. »Errore hominum" Ciceronis esse arbitror, »falsa opinione" magistri. Cf. Or. in Pison. § 1. »Obrepsisti ad honores errore hominum".

§ 24. »Sed ita est, iudices: ut si gladium parvo puero aut si imbecillo seni aut debili dederis, ipse impetu suo nemini noceat, sin ad nudum vel fortissimi viri corpus accesserit, possit acie ipsa et ferri viribus vulnerare: sic cum hominibus enervatis atque exsanguibus consulatus tamquam gladius esset datus, qui per se pungere neminem umquam potuissent, ii summi imperii nomine armati tantam rem publicam contrucidaverunt". Inepte hoc loco tamquam diversi generis proponitur senex imbecillus et senex debilis. Legendum est »imbecillo seni *ac* debili". In »armati tantam rem publicam contrucidaverunt" *tantam* coniecturae debetur; libri habent: »armati tam rem p.". Equidem praefero »*totam* rem p." quemadmodum § 33. »universa" res publica deleta fuisse dicitur, et § 51. »omnis" perdita. Sequitur »Foedus fecerunt cum tribuno pl. palam, ut ab eo provincias acciperent quas ipsi vellent, exercitum et pecuniam quantam vellent, ea lege, si ipsi prius tribuno pl. afflictam et constrictam rem publicam tradidissent: id autem foedus meo sanguine ictum sanciri posse dicebant". Foedus sanguine ictum, i. e. caesis hostiis consecratum, nullo praeterea modo sanciri potest: nam fusus hostiae sanguis foederis sanctio est. Suspicor »sanciri" interpretamentum esse infinitivi *ici* »id autem foedus meo sanguine *ici* posse dicebant" Cf. Or. in Pison. § 28: »foedus quod meo sanguine — iceras, frangere noluisti". Orator rem ordine proponit: primum inter consules et tribunum pl. de pactione convenerat, tum de solemnibus foederis deliberant et circumspiciunt quo id sanguine possint sancire.

Digitized by Google

In vulgata lectione foedus Ciceronis sanguine ictum nova res est, quae subito proponitur cuiusque mentio in superioribus non satis praemunita est.

§ 34. »Isdemque consulibus sedentibus atque inspectantibus lata lex est —. Isdemque consulibus inspectantibus servorum delectus habebatur —. Isdemque consulibus arma in templum Castoris palam comportabantur —: nullus erat senatus, nihil reliqui magistratus; unus omnem omnium potestatem armis et latrociniis possidebat, non aliqua vi sua, sed cum duo consules a re publica provinciarum foedere retraxisset, insultabat, dominabatur, aliis pollicebatur, terrore ac metu multos, plures etiam spe et promissis tenebat". Quis non sentit temporis indicationem in »isdemque consulibus arma comportabantur" ab hoc loco alienam esse. Excidit participium, quod significabat nihil egisse consules, cum arma comportarentur, vel etiam comprobasse quae contra civium libertatem parabantur, cf. § 35: fortasse legendum est: »isdemque consulibus *conniventibus*". Vide in Pis. § 11. Sed quaerant alii an ipsum vocabulum reperiant. In sequentibus satis erit ad insulsum additamentum »aliis polliceri" digitum intendisse. Neque enim apparet qui sint »alii" et res ipsa mox recurrit in: »plures etiam spe et promissis tenebat".

§ 60. Publicavit Clodius regnum Ptolemaei Cyprii cum ipsius bonis omnibus. »At etiam eo negotio M. Catonis splendorem maculare voluerunt, ignari quid gravitas, quid integritas, quid magnitudo animi, quid denique virtus valeret, quae in tempestate saeva quieta est et lucet in tenebris et pulsa loco manet tamen atque haeret in patria". Nihil est »virtus quae pulsa loco manet atque haeret in patria". Sententiae accommodatum videtur »manet tamen atque haeret *impavida*". Sed alii fortasse meliora reperient.

§ 64. »His de tot tantisque iniuriis in socios — consulum querela esse debuit: in eius magistratus tutela reges atque exterae nationes semper fuerunt". In altera parte sententiae

Digitized by Google

ratio reddenda est, qua de causa consulum querela esse debuerit. Ergo legendum est »in *cuius* magistratus tutela".

§ 69. Nam ex novem tribunis, quos tunc habueram, unus me absente defluxit, qui cognomen sibi ex Aeliorum imaginibus arripuit, quo magis nationis eius esse, quam generis videretur". Inepte in Aelium iactatur, quod ideo Liguris cognomen arripuerit, ut magis natione Ligur videretur, quam — sed haereo — nam cetera non modo inepta sunt, sed exitum non habent. Pro librorum *quos magis* non *quo magis* sed *quod magis* reponendum erat: i. e. Aelius ex multis *gentis* suae cognominibus id sibi delegit, quod, si mores hominis spectas, magis nationis eius esse quam generis videri possit. Persimilis locus est in Cluentiana § 52: »Quid tu, inquit, Paete? — hoc enim sibi Staienus cognomen ex imaginibus Aeliorum delegerat, ne, si se Ligurem fecisset, nationis magis quam generis uti cognomine videretur".

§ 90. »(Milo) perfecit ut quoniam sibi in illum (Clodium) legibus uti non liceret, illius vim neque in suo neque in rei publicae periculo pertimesceret. Quo modo igitur hoc in genere praesidii comparati accusas Sestium, cum idem laudes Milonem"? Nisi fallor »hoc in genere" omnia continent quae orator significare volebat. In oratione vulgatae editionis praesidii comparati mentio eum locum occupat, ut in altero membro eiusdem rei significatio redire debeat: »praesidii comparati accusas Sestium, cum idem laudes in Milone". »Praesidii comparati" interpolatum esse videtur.

§ 92. »Atque inter hanc vitam perpolitam humanitate et illam immanem nihil tam interest quam ius atque vis. Horum utro uti nolumus, altero est utendum. Vim volumus exstingui, ius valeat necesse est, id est iudicia quibus omne ius continetur; iudicia displicent aut nulla sunt, vis dominetur necesse est. Hoc vident omnes; Milo et vidit et fecit, ut ius experiretur, vim depelleret. Altero uti voluit, ut virtus audaciam vinceret; altero usus necessario est, ne virtus ab audacia vinceretur". Iterum interpolationem suspicor. Nam

Digitized by Google

in locutionibus quales sunt »et dixit et fecit" »et vidit et fecit" faciendi verbum peculiarem habet significationem hanc, ut dicatur aliquis facta adiunxisse et accommodasse ad verba, ad animi sensum. Exemplum est in § 86. »Hoc sentire prudentiae est, facere fortitudinis: et sentire vero et facere perfectae cumulataeque virtutis". Hanc verbi vim non perspexit qui addidit »ut ius experiretur, vim depelleret". Si perspexisset, intellexisset faciendi verbi ita nisi absolute poni non posse.

In sequenti § 93. nomina Gabinii et Pisonis interposita vim orationis mirifice frangunt cursumque retardant.

§ 113. »Fuit collegium nuper tribunicium in quo tres minime, duo vehementer populares existimabantur. Ex iis qui populares non habebantur — duo a populo Romano praetores video esse factos —; iam de C. Fannio — quod iudicium populi Romani in honoribus eius futurum sit nemini dubium esse debet. Quid? populares illi duo, quid egerunt? Alter — non tenuit eum locum in quem, nisi popularis esse voluisset, facile pervenisset. Alter — aedilitatem petivit cum bonis viris et hominibus primis, sed non praestantissimis opibus et gratia: tribum suam non tulit, Palatinam denique — perdidit". Non agitur de actionibus popularium tribunorum, sed de fructu dignitatis quum ex studio populi perceperunt. Itaque suspicor Ciceronem scripsisse: »Quid populares illi duo"? sine »quid egerunt".

CICERO PRO MURENA XIII. 29. XVIII. 40. ET XXII. 46.

Mendum alitur in verbis Tullianis pro Murena XIII. 29: »Ut iunt in Graecis artificibus eos auloedos esse qui citharoedi ieri non potuerint, sic *nonnullos* videmus qui oratores evadere ion potuerint eos ad iuris studium devenire." Vitiosa est ver-

Digitized by Google

borum compositio *nonnullos — qui — eos*. Aut enim *nonnullos* pessime abundat aut *eos:* nisi forte putas in iis, quae praecedunt, scribi potuisse: »*eos nonnullos* auloedos esse qui citharoedi fieri non potuerint." Latinitas enim postulat ut *eorum nonnullos* dicatur, sententia requirit ut nemo excipiatur et *nonnullos* prorsus omittatur. Aliquam opem fert Quintilianus VIII. 3. 79. e Cicerone hunc locum sic afferens ut pro *nonnullos* exhibeat *nos:* »sic *nos* videmus qui oratores evadere non potuerint" cet. Periit unum vocabulum quod si restitueris eadem opera et compositionis labem tolles et necessariam oppositionem revocabis. Subiiciam duos locos ubi id *ipsum* legitur quod Ciceroni reddendum esse censeo. In praefatione Cornelii Nepotis dicitur: »Laudi in Graecia ducitur adolescentulis quam plurimos habere amatores. — quae omnia apud nos partim infamia partim humilia atque ab honestate remota ponuntur." Cicero ipse dixit in Tusculanarum initio: »An censemus, si Fabio laudi datum esset quod pingeret, non multos etiam apud nos Polycletos et Parrhasios fuisse?" Eodem igitur modo etiam in Mureniana dixerat: »Ut aiunt in *Graecis* artificibus —, sic *apud nos* videmus qui oratores evadere non potuerint eos ad iuris studium devenire."

Expunge fatuum additamentum XVIII. 40. e verbis: »Delectant homines, mihi crede, ludi etiam illos qui dissimulant, [*non solum eos qui fatentur*]." Admonitus, spero, mihi dabis, quod Cicero scite dixerat, assuto hoc panno et inficetum factum esse et ne Latinum quidem.

Lenissima medicina subveniri potest loco male habito XXII. 46: »Tu quum te de curriculo petitionis deflexisses animumque ad accusandum transtulisses, existimasti, te utrique negotio satisfacere posse? Vehementer errasti." Lege EXISTIMANSTE pro *existimasti te* et locum sic constitue: »Tu quum — transtulisses, *existimans* te utrique negotio satisfacere posse, vehementer errasti."

Lineola de more pro littera N posita in vetere scriptura EXISTIMASTE pro *existimans te* librarium in errorem impulit.

C. G. C.

Digitized by Google

PLATONICA.

Si in quo alio scriptore apparet Codices etiam vetustissimos et, si cum caeteris componuntur, diligentissime scriptos mendis erroribusque omne genus scatere, profecto in Platone ea res apparet. Supersunt Platonis Codices Mss. et plurimi et in ea copia nonnulli antiquissimi summa cura et studio in pulcherrimis membranis elegantissima et peritissima manu κεκαλλιγραφημένοι, quorum scripturae passim reliquorum testium omnium auctoritatem sua praestantia prorsus obruunt. In unoquoque dialogo passim soli Platonis manum servant in caeteris manifesto errore vel fraude aut vitiatam aut interpolatam, eaque res tam perspicua est et evidens, ut satius sit abiectis reliquorum omnium discrepantibus scripturis nullum omnino usum habentibus Platonis textum, quem vocant, illis solis libris veluti firmissimis fundamentis superstruere. Si quid enim ex reliquis testibus hic illic profertur boni in iis locis, ubi meliores titubant aut hallucinantur, debetur vera lectio non fidelioribus libris antiquis olim deperditis unde illi manaverunt, sed sollerti coniecturae et felici emendationi, quales semper acutior aliquis inter legendum excogitare et reperire solet. Quamquam enim summo iure correctores Graeculos temere et impudenter malesana molientes ridemus et despicatui habemus, numquam tamen plane defuerunt in Graecia homines ingeniosi qui locum corruptum recte cogitando in integrum restituere valerent. Saepius, quum in Italia manum Codicum Graecorum multitudinem quotidie sedulo excuterem, sequiorum temporum correctores scite et ingeniose et perite et erudite locis male habitis opem ferentes vidi. Quan-

Digitized by Google

tum ingenii et eruditionis in Musuro fuerit scimus omnes ex Hesychio, quem passim praeclaris correctionibus emendavit. Vidi in Marciana Plutarchi veterem Codicem a nescio quo Graeculo multis locis elegantissime correctum. Saepe verum vidit qui Lysiae orationes in Codice Laurentiano ita descripsit ut inter scribendum suo arbitratu locos impeditos et mendosos constitueret. Qui ex Athenaei Codice unico, nunc Marciano, olim Constantinopoli Epitomen confecit locos depravatos plerosque omisit, sed nonnullos praesertim levius corruptos dextre restituit. Habent illi quidem correctores Graeculi propemodum omnes hoc, ut saepe inconsulto et festinanter grassentur, ut nonnumquam sanam lectionem perverse attentent, ut saepius mendosis mendosa substituant, sicuti Reiskium facere solitum esse omnes philologi satis scimus, sed habent iidem hoc quoque Reiskianum, ut subinde acutissime cernant et rem, ut in proverbio est, acu tangant. Itaque quod in Criticis facere solemus, idem in Codicibus Mss. faciendum est. Quidquid veri ab illis repertum est ambabus manibus amplectimur, caetera seponimus. Eodem modo vellem in constituenda scriptorum Graecorum oratione paucos quosdam libros summae antiquitatis et auctoritatis veluti fundamenta Editionibus substerni, de caetera librorum sequiorum et deteriorum turba, si quid forte alicubi habent boni, ea sola delibari quae utilia sint, unde quis fructum capere possit, reliquas omnes quisquilias et sordes nemini umquam quidquam profuturas cum fastidio et contemtu abiici. Quam futile est, ut uno exemplo utar, ad Aeschylum aut Sophoclem in pristinum nitorem restituendum ex apographis nullius auctoritatis et pretii acervos discrepantium scripturarum corradere, quum omnia ad unum ita fluxerint e vetustissimo Laurentiano Codice, ut scribae et correctores ubique aliquid de suo novaverint, nihil autem quod alicuius momenti esset excogitaverint. Similiter in Athenaeo perdet operam qui praeter unicum Codicem Marcianum, limpidissimum omnis emendationis fontem, rivulos sequi volet et apographis aliquid tribuere omnibus ad unum ex illo descriptis. In paucis Graecis scriptoribus idem rectius commodiusque quam in Platone feceris, cuius duo sunt summae vetustatis ac fidei Codices praeclarissimi, Bodleianus sive Clarkia-

Digitized by Google

nus, et Parisinus A notatus numero 1807. Bodleianum scriptum esse constat aerae nostrae anno 896, Parisinus, quem ipse saepius inspexi, »*omnes habet altioris vetustatis notas*," ut recte Bekkerus iudicat, Bastii in talibus peridonei iudicis sententiam apponens dictam ad Gregor. Corinth. p. 81, ubi praestantissimum Codicem 1807. saeculo nono exaratum esse pronuntiat. Suspiciunt multi annosa haec volumina et remotae antiquitatis monumenta venerantur, a quibus non dissentio, sed reputent velim inter Platonis aetatem et tempora quibus hi libri exarati sint aliquanto plus quam tredecim saecula interesse: itaque si cum caeteris conferantur perantiquos, si ad Platonis aetatem exigantur, recentes admodum videri oportere. Videmus etiamnunc quum Platonis Codices vetustissimos cum recentissimis componimus, id est optimos cum pessimis, quantum damni Platonicae orationi saecula quinque vel sex importaverint, unde facilis est coniectura quantum errorum et vitiorum librariorum socordia cum correctorum levitate coniuncta per XIII. saecula et amplius parere debuerit. Errores, ut ita dicam, novos mendaque recentia post saeculum IX. in libros Platonicos invecta oculis cernimus manibusque tenemus, namque vitia sequiorum Codicum indicio vetustiorum ἐπ' αὐτοφώρῳ deprehenduntur. Ubi igitur hoc firmiter tenebimus, quod certissimum est et plurimis manifestis argumentis et exemplis compertum est, eandem labem quam per VI. saecula gliscere et augeri videmus, eodem modo antiquitus late serpsisse et nitorem, elegantiam et sinceritatem dictionis Platonicae iisdem exemplis commaculasse, quibus recentiora apographa omnia inquinata esse animadvertimus, ad eluenda vetustiora scripturae vitia, quae libris etiam antiquissimis longe longeque sunt antiquiora, parati et exercitati accedemus. Nempe ratio et usus docebunt esse in librariis omnium temporum peccandi quandam veluti constantiam et analogiam mendorum inter sese, ut si quis semel longa experientia istorum hominum socordiam et hallucinationes certis vestigiis indagaverit, non tantum similes sed plane eosdem scribendi errores deprehendat a maioribus, ut ita dicam, commissos, quos posteri commiserint in illis Codicibus, quibus habemus emendatiores simul et vetustiores. Scio esse

Digitized by Google

multos qui corruptas librorum lectiones imputent tantum non omnes libris recentioribus, et, ut ipsi loquuntur, *ἀναμαρτησίαν* quandam tribuant Codicibus ante haec X. saecula exaratis. Ne dicam eam opinionem vel ex se ipsa spectatam temerariam et absurdam esse, at res ipsa docet mendis obsitos esse et certis quidem evidentibusque mendis illos libros, quos propemodum erroribus vacuos esse clament. Pugnandum mihi esse intelligo locis et exemplis, quae in illis venerandae antiquitatis monumentis labem conceperint nunc ratione et consilio ita abstergendam ut et vitium certum sit et remedium. Utar duobus tantum testibus Bodleiano et Parisino, ubi res feret demonstraturus in caeteris nihil bonae frugis inesse nisi quod acutiori alicui ad expediendam loci difficultatem venerit in mentem, qualia nunc quoque unicuique in mentem venire solent *τῷ ἐπαΐοντι μέγα ἢ σμικρὸν τῶν τοιούτων πέρι*. Simul rationem habebo discrepantis scripturae siquando ad alios locos in eodem mendo cubantes sanandos facere poterit, aut ad aperiendam librariorum et correctorum supinam negligentiam et desultoriam levitatem et linguae Graecae veteris mirificam ignorationem, quae quanta sit multi ne suspicantur quidem, sed si me audire volent faciam ut sciant. Libero pede scripta Platonis omnia percurram, delibans undique quod bellissimum esse videbitur et certissimum et omnes veritatis numeros habere. Faciam initium a Sophista, qui dialogus in Bodleiano Codice exstat, nam feliciter evenit ut libri Platonis inter duos praeclarissimos testes divisi sint et alios Bodleianus contineat, alios Parisinus.

In ipso limine scriba optimi Codicis impegit. Dedit enim: *ἥκομεν αὐτοί τε κομιδῇ καὶ τόνδε τινὰ ξένον ἄγομεν τὸ μὲν γένος ἐξ Ἐλέας ἑταῖρον δὲ τὸν ἀμφὶ Παρμενείδην καὶ Ζήνωνα ἑταίρων*, in quibus TON vitiose scriptum olim fuit pro *τῶν*, et ΠΑΡΜΕΝΕΙΔΗΝ pro *Παρμενίδην*, et ΕΤΑΙΡΩΝ expungendum, in quo vetusti erroris manifesta vestigia impressa sunt. Nempe pro *ἑταῖρον* pervulgato errore ΕΤΕΡΟΝ scriptum antiquitus fuit, et ΕΤΑΙΡΟΝ in ora libri a correctore adscriptum, quod quum postea in alienam sedem irrepsisset vicinis *τῶν ἀμφὶ* — accommodatum est. Scribae veteres, ut nemo nescit, Ε et ΑΙ perpetuo confundunt, similiterque Ι et ΕΙ: iidem -ΟC et -ΩC

Digitized by Google

saepissime miscent et -ON et -ΩN, ut vix sit operae pretium scire utrum hoc an illud in libris Mss. legatur. Quid sit ubique verum dicendi usus et sententia demonstrant, unde in loco nostro constat inter omnes Platonem scripsisse: *ἑταῖρον δὲ τῶν ἀμφὶ Παρμενίδην καὶ Ζήνωνα*, et sic spretis libri Bodleiani lectionibus apud omnes nunc legitur.

Post pauca ubi Theodorus dixerat: *καί μοι δοκεῖ θεὸς μὲν ἀνὴρ οὐδαμῶς εἶναι, θεῖος μήν· πάντας γὰρ ἐγὼ τοὺς φιλοσόφους τοιούτους προσαγορεύω*, Socrates: *καὶ καλῶς γε*, inquit, *ὦ φίλε. τοῦτο μέντοι κινδυνεύει τὸ γένος οὐ πολύ τι ῥᾷον, ὡς ἔπος εἰπεῖν, εἶναι διακρίνειν ἢ τὸ τοῦ θεοῦ. πάνυ γὰρ ἄνδρες οὗτοι παντοῖοι φανταζόμενοι διὰ τὴν τῶν ἄλλων ἄγνοιαν ἐπισρωφῶσι πόλεις, οἱ μὴ πλασῶς ἀλλ' ὄντως φιλόσοφοι, καθορῶντες ὑψόθεν τὸν τῶν κάτω βίον, καὶ τοῖς μὲν δοκοῦσιν εἶναι τοῦ μηδενὸς τίμιοι, τοῖς δ' ἄξιοι τοῦ παντός.* Haec est consentiens librorum omnium scriptura, nisi quod Bodleianus, quique ex eo fluxerunt Vaticanus et Marcianus, in *καὶ καλῶς γε* omittunt *καί* errore manifesto. Praeterea in omnibus est *ἀνὴρ* et *ἄνδρες* quum facile appareat articulum abesse non posse et in ANHP et ANΔPEC inesse *ἀνὴρ* et *ἄνδρες*. Scribae ubique sic errant etiam in poëtis iugulato metro. Docti homines modo corrigunt errorem, modo retinent. Stallbaumius *ἀνὴρ* recepit, sed *ἄνδρες οὗτοι* intactum reliquit. Ecquis putat articulum abesse posse? Nemo hercle. Cur igitur non addunt? an quia in libris saeculi noni crasis Attica obliterata est? id est quia indoctus scriba nono post Chr. saeculo nesciebat in ANΔPECOTTOI articulum quamquam non appareret tamen inesse? Grave profecto hoc est et truculentum argumentum. At sunt alii multi loci ubi eodem modo omissus est. Nempe idem error ab iisdem eadem de causa saepius commissus est. Ergone qui saepe peccat immune feret et nihil peccasse videbitur? Absurdum est. Aut voce in soluta oratione Attica promiscue dici posse *ἀνὴρ οὗτος* et *ὁ ἀνήρ*, *γυνὴ αὕτη* et *ἡ γυνή*, *παιδίον τοῦτο* et *τὸ παιδίον*, ut manifesta scribarum vitia contemnere aude et emendare. In caeteris omnibus nulla omnino est lectionis discrepantia, quamquam multi graves in his insunt scribarum et correctorum errores et fraudes. Turpissimum omnium est futilis Graeculi additamentum *οἱ μὴ πλασῶς ἀλλ' ὄντως φιλόσοφοι*, quod

Digitized by Google

sine mora furcellis est foras expellendum. Interpolavit ista nescio quis ante saeculum nonum, sed multis tamen post Platonis mortem saeculis. Multum vereor ne fabellam surdis narraturus sim, namque scio quam sint in talibus eruditi homines increduli, et graviter a Stallbaumio admoneor. »*Cave*, inquit, *pro glossemate habeas. Nihil enim apud Platonem hoc appositionis genere est frequentius.*" Temerarium igitur erit Platoni sua eripere velle. Nec me fugit quam saepe Plato utatur epexegesi quo fiat oratio aut apertior aut nitidior. Sed inepte abundare haec verba dico et nulli rei esse utilia, nam manifesto apparere Socratem, ubi philosophos omnes δείους esse dicat, id non dicere de iis qui inanem philosophiae speciem prae se ferant. Sed alienissima sede ea verba interposita esse dico et venustissimi loci elegantiam inepte turbare et scitam verborum compositionem pessime corrumpere. Si voluisset Plato inutilem et supervacuam epexegesin addere, addidisset, credo, suo loco statim post ἄνδρες οὗτοι, ut reliqua commode decurrerent et ordine procederet oratio, neque importune rediisset ad illud, quod prius absolverat. Haec et plura eiusdemmodi in unaquaque fere interpolatione admoneri possunt, sed apud plerosque perdimus operam vetustissimas membranas tamquam vallum munitissimum Criticorum telis ac machinis opponentes. In quo non est pulchri sensus et decori, qui aurem non habet Veterum lectione subactam, is nullo negotio hos impetus omnes ita repellit ut dicat sibi contra videri, epexegesin neque supervacaneam esse neque incommodiore sede collocatam seduloque cavendum ne quis subtilior ipsum Platonem elegantia et nitore compositionis superare velit et quae ille probaverit ineptus fastidire. Plerique ita sentiunt et si in suffragium ibitur de Criticis erit actum. Experiamur igitur aliud pugnae genus, si forte adversarios quamvis pertinaciter repugnantes vincere vel potius convincere possimus. Quid si ostendero sciolum qui Platonis locum interpolavit suo sese indicio, ut soricem aiunt, prodidisse et arguisse. Hanc fraudem optime orationis vitium patefacit. Si Platonem ea dicentem inducunt quae eum non potuisse dicere palam sit, causam obtinebimus. Considera igitur diligenter molesta verba: οἱ μὴ πλαττῶς ἀλλ' ὄντως φιλόσοφοι. Estne

Digitized by Google

haec Graeca oratio et Platone digna? Non quaero nunc de elegantia ac venustate, sed de sanitate et integritate antiqui Graeci sermonis. Quis admonitus non animadvertit foedum errorem in verbis: οἱ πλαςῶς φιλόσοφοι? Nempe adverbia quae inter articulum et nomen interponi possunt omnia sunt aut loci aut temporis, veluti οἱ νῦν ἄνθρωποι, οἱ πρὶν βασιλεῖς, ὁ ἐνθάδε τρόπος similiaque, caetera omnia adverbia verbis tantum et participiis adduntur. Itaque οἱ πλαςῶς φιλοσοφοῦντες Graecum est, οἱ πλαςῶς φιλόσοφοι non est. Sero natos Graeculos ita loqui constat, tenemus igitur interpolatorem ἄφυκτον: suo se sermone prodidit et elabi non potest. Itaque quum reliquis fraudis indiciis irrefragabile hoc argumentum accesserit, spreta omni librorum auctoritate pannum a sciolo assutum e Platonis loco audacter resecabimus et melius etiam posthac cavebimus ne nobis imponat iterum is, quem in manifesta fallacia semel deprehendimus. Et profecto in iisdem verbis, si hoc agemus, non unam novam labem et corruptelam patefaciemus. Ubi de philosophis dicitur: τοῦτο τὸ γένος κινδυνεύει οὐ πολύ τι ῥᾷον εἶναι διακρίνειν ἢ τὸ τοῦ θεοῦ, absurdum est, (quod cum bona pace Codicis Bodleiani dictum esto) τὸ τοῦ θεοῦ (γένος). Emendandum est τὸ τῶν θεῶν. Multis argumentis id vinci potest. Plato lepidissimum Socratis iocum e nobili Homeri loco sumsit. Poëta dixerat:

καί τε θεοὶ ξείνοισιν ἐοικότες ἀλλοδαποῖσι
παντοῖοι τελέθοντες ἐπιςρωφῶσι πόληας.

Fieri solet, inquit, ut Dii immortales inter homines moentur in hospitum formam conversi ut eos nemo agnoscere ossit neque eos ab reliquis hominibus discernere. Socrates licit ἄνδρες (οἱ φιλόσοφοι) παντοῖοι φανταζόμενοι διὰ τὴν τῶν ἄλλων ἄγνοιαν ἐπιςρωφῶσι πόληας, neque eorum mens ivina ab hominibus satis animadvertitur; quamobrem ita prountiat: τοῦτο τὸ γένος, id est *philosophi*, non est multo ad iscernendum facilius *quam Dii sunt*, quos nemo discernere otest. Substitue *quam Deus est*, de quo nihil ante dixerat, et ocus sensu vacuus erit. Componuntur enim inter se οἱ θεοὶ παντοῖοι τελέθοντες, et οἱ φιλόσοφοι οἱ παντοῖοι φανταζόμενοι. hilosophi non cum *Deo* comparantur sed cum *Diis*, quorum lius in aliam formam conversus in mediis hominibus crede-

Digitized by Google

batur subinde versari. Aliud est praeterea argumentum grammatici generis. Nihil est frequentius quam ut τὸ γένος in periphrasi ponatur, et dicatur verbi causa τὸ τῶν Φιλοσόφων γένος pro οἱ Φιλόσοφοι. Plato qui modo τοὺς Φιλοσόφους nominaverat, eosdem continuo τοῦτο τὸ γένος appellat et τοὺς ἄνδρας τούτους, idem dicens verbis non iisdem. Quid ego pauca de centenis exempla apponam, quorum ubique affatim est, praesertim apud Oratores et Comicos et ipsum Platonem? Notum est quam late apud Graecos hoc loquendi genus pateat, ut τὸ τῶν σοφιστῶν γένος, τὸ τῶν ἰχθυοπωλῶν γένος, τὸ τῶν ἑταιρῶν γένος, τὸ τῶν παιδαγωγῶν γένος, ut apud Horatium *genus irritabile vatum*, et apud Comicum:

τὸ τῶν παρασίτων, ἄνδρες, ἐξεῦρεν γένος
Διὸς πεφυκὼς, ὡς λέγουσι, Τάνταλος.

et apud Aristophanem in Vesp. vs. 222:

ἀλλ', ὦ πονηρέ, τὸ γένος ἦν τις ὀργίσῃ
τὸ τῶν γερόντων, ἔσθ' ὅμοιον σφηκιᾷ.

et quis non Veterum ita locutus est? Consequitur autem ex ipsa natura de omnibus qui sunt eiusdem generis ita dici, et de singulis sic dicere absurdum esse. Τὸ τῶν θεῶν γένος quid sit intelligimus, τὸ τοῦ θεοῦ γένος quo sensu accipiendum sit praeterquam de Dei alicuius *progenie* nemo umquam intelliget. Reddamus igitur censeo Platoni suam manum et sanam sententiam: τοῦτο τὸ γένος οὐ πολύ τι ῥᾷον εἶναι διακρίνειν ἢ τὸ τῶν θεῶν, id est οἱ Φιλόσοφοι — ἢ οἱ θεοί, et Bodleianum suum ἢ τὸ τοῦ θεοῦ sibi habere iubeamus.

Transeo ad tertium vetus mendum in eodem loco latens. Philosophi, inquit, καθορῶντες ὑψόθεν τὸν τῶν κάτω βίον τοῖς μὲν δοκοῦσιν εἶναι τοῦ μηδενὸς τίμιοι, τοῖς δ' ἄξιοι τοῦ παντός. Qui haec verba pro sanis et integris legunt versantur in eodem errore, in quem implicitus est Heindorfius, in quo viro eximia et plane singularis fuit Graeci sermonis intelligentia, quo minus miror caeteros interpretes, etiam ubi ei aliquid humani acciderit, illius auctoritatem securos sequi. Fugit Heindorfium ratio quum ad h. l. annotaret: „*utrumque dicitur* εἰ τοῦ μηδενὸς τίμιος *sive* ἄξιος —, *et* μηδενὸς ἄξιος." Opinantur igitur homines docti τοῦ μηδενὸς τίμιοι et τοῦ μηδενὸς ἄξιοι idem esse et promiscue dici. Itaque Platonem, ubi dicat τοῦ

Digitized by Google

μηδενὸς τίμιοι et ἄξιοι τοῦ παντός, variandae orationis causa ita dicere, quoniam τίμιοι et ἄξιοι eodem sensu ponuntur. Videtur igitur iis perinde bene scribere potuisse τοῦ μηδενὸς ἄξιοι et τίμιοι τοῦ παντός. Qui quam gravis error sit iuvat diligenter demonstrare. Τίμιον et ἄξιον Veteres appellant id *quod magno constat, carum*, et *quod parvo emitur s. vile.* Ut in re frequentissima magna est ubique exemplorum copia, quorum compluscula apponemus. In emtione venditione nihil est tritius apud Atticos quam τίμιον πωλεῖν et ὠνεῖσθαι, et contrarium ἄξιον. Lysias Orat. XXII. 22: ἂν οὖν τούτων καταψηφίσησθε ἀξιώτερον τὸν σῖτον ὠνήσεσθε, εἰ δὲ μὴ τιμιώτερον. et in § 13: ὅταν τίμιον τὸν σῖτον πωλῶσιν. Xenophon. περὶ πόρων IV. 36: ἀνδράποδα καὶ χείρω καὶ τιμιώτερα ὠνεῖσθαι, et in Hierone I. 13: οὕτω τίμια πωλεῖται, et in Symposio IV. 41: οὐκ ἐκ τῆς ἀγορᾶς τὰ τίμια ὠνοῦμαι. Aristophanes in Vesp. vs. 253:

οὐ γὰρ δάκνει σ' ὅταν δέῃ τίμιον πρίασθαι.

Theophrastus Charact. XVIII. 2: πριάμενος ἀνδράποδον ἄξιον, θαυμάζω, εἶπεν, εἴ τι ὑγιὲς οὕτως ἄξιον ἐώνημαι, et IX. 3: ὅσα ἐωνημένος ἄξιά τις φέρει μεταδοῦναι κελεῦσαι καὶ αὐτῷ. Lysias XXII. 8: ἐπειδὴ τίμιος ἦν ὁ σῖτος, et post pauca: ὡς ἀξιώτατον πρίασθαι (τὸν σῖτον), et in § 11: ἵν' ὡς ἀξιώτατον ὑμῖν (τὸν σῖτον) πωλοῖεν. Eubulus Athenaei p. 47 B:

Ζῆθον μὲν ἐλθεῖν ἀγνὸν εἰς Θήβης πέδον
οἰκεῖν κελεύει. καὶ γὰρ ἀξιωτέρους
πωλοῦσιν, ὡς ἔοικε, τοὺς ἄρτους ἐκεῖ.

ubi ἐλθόνθ' ἁγνόν pro ἐλθεῖν reposuerim. Eadem nomina passim poni solent de vili annona et annona ardente, et sic τίμιον ποιεῖν et τιμιώτερον dicuntur qui annonam incendunt preliaque rerum augent et amplificant. Pherecrates apud Suid. v. Ἄξιος:

ὃδ' ἔς', ἐφ οὗ ποτ' ἦν ὁ πυρὸς ἄξιος.

Theophrastus Charact. III. 2: ἄξιοι γεγόνασιν οἱ πυροὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ. Demosthenes p. 1285, 12: ἐὰν μὲν παρ' ὑμῖν τίμιος ᾖ σῖτος, et mox: ἐὰν δ' εὐωνότερος γένηται, ubi in vicinia multa alia adduntur de iis qui annonam excandefacerent. Eodem sensu Plato dixit in Euthyd. p. 304 B: τὸ σπάνιον —

Digitized by Google

τίμιον, *omne rarum carum*, ut aiunt, et Eriphus Athenaei p. 84 C:

ὀλίγον τὸ καλὸν ἐστι παντἀχοῦ | καὶ τίμιον.

Xenophon περὶ πόρων IV. 10: τὸ χρυσίον ὅταν πολὺ παραφανῇ αὐτὸ μὲν ἀτιμότερον γίγνεται, τὸ δ' ἀργύριον τιμιώτερον ποιεῖ, id quod nostris temporibus fieri videmus. Lepide Plato in Protagora p. 347 C: τιμίας ποιοῦσι τὰς αὐλητρίδας. Contra Aristophanes in Vesp. vs. 511:

νῦν δὲ πολλῷ τοῦ ταρίχους ἔστιν ἀξιωτέρα.

et in Equitt. vs. 673:

οὐπώποτ' ἀφύας εἶδον ἀξιωτέρας.

Eodem modo Diphilus apud Athenaeum p. 226 E: περὶ τῶν παμπόλλου πιπράσκεσθαι τοὺς ἰχθῦς λέγει ὧδε·

οὐπώποτ' ἰχθῦς οἶδα τιμιωτέρους
ἰδών. — —
γόγγρον μὲν ὥσπερ ὁ Πρίαμος τὸν Ἕκτορα
ὅσον εἵλκυσεν τοσοῦτο καταβελὼ ἐπριάμην.

id est quod ἰσάργυρον appellant. Parco pluribus, quae nullo negotio conquiri possunt. In his igitur τίμιον et ἄξιον absolute ponuntur: τίμιον est τὸ πολύτιμον, τὸ βαρύτιμον, τὸ ἔντιμον, quidquid magno constat, et ἄξιον idem quod εὔωνον, vile, parvo pretio parabile. Genitivum in tali re neque τίμιον admittit neque ἄξιον. Ubi pretia comparantur maius cum minore vel contra discrimen in dativo ponitur, ut apud Lysiam XXII. 8: ὀβολῷ μόνον πωλεῖν τιμιώτερον, et in § 12: ἐπώλουν δραχμῇ τιμιώτερον. Sed nemo umquam dixit τίμιός τινος vel μηδενός vel τοῦ μηδενός. Non metuo ne quis abutatur loco Platonis de Rep. I. pag. 336 E: εἰ μὲν χρυσίον ἐζητοῦμεν —, δικαιοσύνην δὲ ζητοῦντες πρᾶγμα πολλῶν χρυσίων τιμιώτερον, nam quis non videt genitivum a comparativo pendere, et dici iustitiam esse πρᾶγμα πλείονος ἄξιον ἢ πολλὰ χρυσία? Cavendum etiam est in Politico pag. 303 D: λείπεται ξυμμεμιγμένα τὰ ξυγγενῆ τοῦ χρυσοῦ τίμια καὶ πυρὶ μόνον ἀφαιρετά, ne τοῦ χρυσοῦ, quod e ξυγγενῆ pendet, cum τίμια coniungas. Aes et argentum ibi auro cognata esse dicuntur, ut post pauca: λείπεσθαι δὲ τὰ τίμια καὶ ξυγγενῆ. Ubi vero rerum pretia aestimantur in his solum ἄξιον locum habet, neque quisquam, ut Heindorfius opinatus est, in ea re umquam τίμιον posuit, ne-

Digitized by Google

que e rei natura poni ullo modo potuit. Graeci dicebant πολλοῦ ἄξιος, πλείονος, πλείσου, ὀλίγου, σμικροῦ, βραχέος, ἐλάττονος, ἐλαχίστου, et οὐδενός sive μηδενός et τοῦ μηδενός, denique παντός et τοῦ παντός. Praeter haec ἄξιος cuiuslibet pretii genitivum assumit, ἄξιος δραχμῆς, μνᾶς, δυοῖν ὀβολοῖν, δυοῖν ταλάντοιν, et in Sicilia λίτραιν δυοῖν, πεντήκοντα μνῶν, et quid non eiusdemmodi, et per iocum οὐκ ἄξιον τριωβόλου, ἄξιόν τι καὶ τριχός, et ut Sardanapallus dicebat: ἔσθιε, πῖνε, παῖζε, ὡς τἄλλα τούτου οὐκ ἄξια, id est τοῦ ἀποκροτήματος, interprete Athenaeo p. 530 C.

Putidum esset rei pervulgatae exempla afferre: utar uno tantum Comici loco ut laboranti subveniam. Apud Nicostratum Athenaei p. 118 E. in Codice Marciano est:

ἐπριάμην
τιλτὸν μέγιστον ἄξιον δραχμῆς δυοῖν
ὀβολοῖν, ὃν οὐκ ἂν καταφάγοιμεν ἡμερῶν
τριῶν ἤδη κατεσθίοντες οὐδεδωκάγε

recte viri docti δώδεκα reposuerunt, sed requiritur participium ὄντες δώδεκα, ut εἷς ὤν, δύ' ὄντε, τρεῖς ὄντες et caet. in tali re dici solet. Praeterea κατεσθίοντες vitiosum est. Duodecim viri per triduum ἐσθίοντες vix dicuntur posse *totum comedere*, καταφαγεῖν. Emenda igitur:

ἡμερῶν | τριῶν ἂν ἐσθίοντες ὄντες δώδεκα.

Satis iam apparere arbitror Heindorfii errorem promiscue dici opinantis τοῦ μηδενὸς τίμιοι et τοῦ μηδενὸς ἄξιοι. Hoc solum Graecum est, illud neque umquam dixit quisquam neque per rei naturam dicere potuit. Ἄξιον eo sensu occurrit ubique locorum cum genitivo coniunctum: τίμιον quoniam sic dici non potest, nusquam eo sensu apud ullum scriptorem Graecum reperitur, Heindorfius igitur eos tantum locos apposuit ubi μηδενὸς ἄξιος et τοῦ μηδενὸς ἄξιος legatur, quibus alii alios adiecerunt, sed nemo τίμιος οὐδενός vel μηδενός vel τοῦ μηδενός legit umquam. Τίμιος significat πολλοῦ ἄξιος et τιμιώτατος plane idem est atque πλείστου ἄξιος, ut in Archilochi ioco in garrulos:

πόδες κεῖθι τιμιώτατοι.

Itaque τοῦ μηδενὸς τίμιοι significat τοῦ μηδενὸς πολλοῦ ἄξιοι, quod neminem dixisse umquam quis mirabitur? At Plato ta-

Digitized by Google

men ita locutus est, dixerit aliquis. Qui ita dicit nondum perspexit eam verborum coniunctionem insanam esse. Aut ea quae diximus refutanda sunt, aut concedendum verba Platonis vitium alere foedissimum illud quidem sed perfacile sanandum, nam simul quid dici nullo modo possit apparet et quid in tali re unice verum sit dicique necessario debuerit intelligitur. Nempe eximendum est molestum τίμιοι, quo facto reliqua sponte in veterem formam redeunt transpositis iis quae post interpolationem loco suo mota fuerunt. Emendandum enim est in hunc modum: καὶ τοῖς μὲν δοκοῦσιν εἶναι τοῦ μηδενὸς ἄξιοι, τοῖς δὲ τοῦ παντός. Ad ultima verba ante saeculum nonum adscripsit nescio quis in ora libri TIMIOI, quod quum librario Platonis esse videretur ita recepit ut ἄξιοι τοῖς δέ transponeret, unde nata est absurda lectio τοῦ μηδενὸς τίμιοι, τοῖς δὲ ἄξιοι τοῦ παντός, quae nunc satis diu, ut opinor, Platonis lectores ludificata est.

Ἄξιος pro εὔωνος positum etiam alibi Graeculos exercuit et mirificas scribarum et correctorum aut turbas peperit aut fraudes. Εὔωνος solum supererat, ἄξιος ea notione usurpatum Graeculi non capiebant. Neque hoc hercle mirabile est, nam apud sequiores Graeculos ἄξιον de pretio rerum dicebatur, sed notione vocabuli plane in contrarium conversa: ἄξιον appellabatur *quod magno constabat*, quod impenso pretio in magna annonae penuria emebatur. Quod olim τίμιον dixerant Veteres, Constantinopoli ἄξιον appellari coeptum est. Exempla huius usus compluscula memini me apud Procopium legere, ex quibus unum tantum enotavi, quod huc subiiciam. Procop. de Bello Goth. III. 17. p. 347: μεδίμνου τιμὴ ἑπτὰ ἐγεγόνει χρυσοῦ. οἷς μέντοι οὐχ οὕτω τὰ κατὰ τὴν οἰκίαν ἐφέρετο ὥσε βραώσεως εἰς τόσον ἀξιωτέρας μεταλαγχάνειν κτέ. vides nihil aliud significare ἀξιωτέρας quam quod olim dicebant τιμιωτέρας, *carioris*. Factum igitur est quod in tali re solet: antiquum dicendi usum lapsu temporis mutatum et in contrarium conversum οἱ Ἀττικισταὶ sedulo annotarunt et cum aequalium συνηθείᾳ composuerunt. Hinc apud Hesychium legitur Ἄξιον: εὔωνον. Suidas e Photio descripsit: Ἄξιος: ὁ εὔωνος cum Pherecratis senario, quem supra apposuimus. Idem v. Ἀξιώτερος: εὐωνότερος versum Aristophanis ex Equitt. 642, quem

Digitized by Google

supra dedimus, cum Scholio descripsit. Ad eundem versiculum spectat Moeridis annotatio: Ἀξιωτέρας Ἀττικῶς: εὐωνοτέρας Ἑλληνικῶς. Lysiae locos quos exhibuimus respicit ὁ Ἀνταττικισής in Bekkeri Anecd. p. 77, 15: Ἄξιον ἀντὶ τοῦ εὔωνον. Λυσίας ἐν τῷ κατὰ τῶν σιτοπωλῶν. Platonis locum, de quo dicimus, in proverbium abiisse collegerunt homines docti e Suida, cuius locum describam quemadmodum mihi constituendus esse videtur. In v. Ἄξιος λαβεῖν ὁ μισθός primum pereruditam antiqui Grammatici annotationem describit, quae exstat in λέξεων χρησίμων συναγωγῇ apud Bekkerum in Anecd. p. 412, 9, deinde alia aliunde sumta agglutinat; primum Aristophaneum ἄξιον τριχός e Ranis vs. 626. deinde haec Platonica: Ἄξιος οὐδὲ μόνου ἀντὶ τοῦ οὐδενός. ἔστι δὲ ἀπὸ τῶν κύβων εἰρημένον. καὶ παροιμία ἐπὶ τῶν σφόδρα τιμίων Ἄξιος τοῦ παντός. Priora sumta sunt, ut recte Abreschius perspexit, e Platonis Theaeteto p. 162 E: τῷ εἰκότι χρῆσθε, ᾧ εἰ ἐθέλοι Θεόδωρος ἢ ἄλλος τις τῶν γεωμετρῶν χρώμενος γεωμετρεῖν ἄξιος οὐδενὸς μόνου ἂν εἴη, ubi Scholiastes: ἐκ τῆς τῶν κυβευόντων συνηθείας, inquit, ἔλαβε τὸ οὐδενὸς μόνου, ὅταν ἐκεῖ πέσῃ ἐν τῷ παίζειν ἓν τὸ ἐλάχιστον. Recurrit eadem annotatio in Bekkeri Anecd. p. 413, 8: Ἄξιος οὐδὲ μόνου: ἀντὶ τοῦ οὐδενός. ἔστι δὲ ἀπὸ τῶν κύβων εἰρημένον. Sed obscura et impedita res est, unde me non extrico. Neque enim scriptura certa est οὐδ' ἑνὸς μόνου vel οὐδὲ μόνου, neque intelligi potest quomodo haec a *talis* translata esse dicantur. Quod Stallbaumius suspicatur respici Homericum

νῦν δ' οὐδ' ἑνὸς ἄξιοί εἰμεν | Ἕκτορος.

est suspicio infelix καὶ οὐδενὸς ἀξία. Certius est quod sequitur et recurrit apud Zenobium II. 2: Ἄξιος τοῦ παντός: ἐπὶ τῶν σφόδρα τιμίων, quod ut permulta alia apud Paroemiographos, non est proverbium, sed exquisita dictio ex aliquo celebrato loco veteris scriptoris sumta: quale est quod nunc ne sensu vulgatur apud Zenobium I. 68: Ἀλεκτρυόνων μέμεσθαι κοιλίαν, in quo latet versiculus Aristophanis in Vesp. v. 794:

ἀλεκτρυόνος μ' ἔφασκε κοιλίαν ἔχειν.

Eodem modo Zenobius II. 71. e Platone sumsit: Βαλὼν (ἐκ)εύξεσθαι οἶει, et V. 55: Οὐδ' ἴκταρ βάλλει. Facilius etiam

Digitized by Google

nunc intelligitur quamobrem TIMIOI in ora libri Platonici fuerit adscriptum ad ἄξιοι τοῦ παντός, quae verba nobis luce clariora sunt, sed apud Graeculos aliqua interpretatione indigebant.

Graeculos non intelligere ἄξιον pro εὔωνον positum luculenter apparet e loco Pseudo-Plutarchi *de Puerorum Educatione* p. 5 C. ubi commemoratur παράγγελμα Diogenis: εἴσελθε εἰς τορνεῖον, παῖ, ἵνα μάθῃς ὅτι τῶν ἀξίων τὰ τίμια οὐδὲν διαφέρει. Nobis haec satis perspicua sunt. Graeculus corrector horum verborum sensum assequi non potuit et de suo supposuit τῶν ἀναξίων, quem errorem sustulimus in *Var. Lectt.* p. 284. ad Luciani locum 25, 28: ὁρῶν Μαλχίωνα τὸν Σύρον σκάρους τηλικαύτης μεγέθεις ἀξίους ὠνούμενον, ubi scioli eraso σ substituerant ἀξίου. Iterum imitatus est Atticam loquendi consuetudinem Lucianus in *Dial. Mort.* 4. 1. δύο δραχμῶν ἅπαντα. — Εὖγε. ἄξια ταῦτα ὠνήσω, qui si ἐπρίω dixisset pro ὠνήσω plane ἀττικιεῖ locutus fuisset.

Caeterum quod Moeris annotavit ἀξιωτέρας solere Ἀττικῶς dici, εὐωνοτέρας contra Ἑλληνικῶς, ita accipiendum est (ut multa apud Moeridem) ut εὔωνος non ab Atticorum usu alienum esse intelligamus, sed in usu remansisse, quum ἄξιος eo sensu dudum abiisset in desuetudinem. Εὔωνος pro ἄξιος apud Atticos etsi non frequenter occurrit tamen non est inauditum. Solent dicere ἄξιον ὠνεῖσθαι, sed Demosthenes in *Fals. Legat.* p. 409, 1. dixit: σῖτον εὔωνον ὠνούμενοι, et in orat. de Corona p. 255, 10: ἐν πᾶσι τοῖς κατὰ τὸν βίον ἀφθονωτέροις καὶ εὐωνοτέροις. Demosthenes p. 1285, 12. ἐὰν μὲν παρ' ὑμῖν τίμιος ᾖ ὁ σῖτος —, ἐὰν δ' εὐωνότερος γένηται, qui paulo post ἔντιμον pro τίμιον posuit in his: ἐπιεικῶς ἔντιμον κατέλιπον τὸν σῖτον, et post pauca: αἱ τιμαὶ τοῦ σίτου ἐπ' ἔλαττον ἐβάδιζον pro ἀξιώτερος sive εὐωνότερος ὁ σῖτος ἐγίγνετο. Lepide Plato quum in Euthydemo dixisset p. 304 B: τὸ γὰρ σπάνιον, ὦ Εὐθύδημε, τίμιον, continuo addit: τὸ δὲ ὕδωρ εὐωνότατον ἄριστον ὄν, ὡς ἔφη Πίνδαρος.

Itaque Platonis locus, de quo agimus, sublatis duobus Graeculorum additamentis sic constituendus est: πάνυ γὰρ ἄνδρες οὗτοι παντοῖοι φανταζόμενοι διὰ τὴν τῶν ἄλλων ἄγνοιαν ἐπισοφῶσι πόλεις καθορῶντες ὕψοθεν τὸν τῶν κάτω βίον καὶ τοῖς μὲν

Digitized by Google

δοκοῦσιν εἶναι τοῦ μηδενὸς ἄξιοι, τοῖς δὲ τοῦ παντός.

Quod ex his prius emblema expunximus hoc: οἱ μὴ πλαςῶς ἀλλ' ὄντως φιλόσοφοι, si quis diligenter consideraverit et scioli fraudem etiam ex vitioso dicendi usu manifestam teneri perspexerit, confidenter Platonem et certo iudicio mecum liberabit duplici interpolatione paene gemella ac fere dixerim plane eadem. In libro *de Legibus* I. p. 642 D. ita editur: καί μοι τὸ ὑπὸ πολλῶν λεγόμενον, ὡς ὅσοι Ἀθηναίων εἰσὶν ἀγαθοί, διαφερόντως εἰσὶ τοιοῦτοι, δοκεῖ ἀληθέςατα λέγεσθαι· μόνοι γὰρ ἄνευ ἀνάγκης αὐτοφυῶς θείᾳ μοίρᾳ ἀληθῶς καὶ οὔτι πλαςῶς εἰσὶν ἀγαθοί. Non fugit fraus Valckenaerium, qui in Schedis Criticis ineditis ad h. l. annotavit: »*Non facile credam ista scripsisse Platonem. Glossema in textum irrepsit. Scripserat, opinor, Plato:* μόνοι γὰρ ἄνευ ἀνάγκης αὐτοφυῶς εἰσὶν ἀγαθοί. *Ad istam vocem* (αὐτοφυῶς) *explicandam adiecta sunt:* θείᾳ μοίρᾳ ἀληθῶς καὶ οὔτι πλαςῶς." Eandem suspicionem postea in Diatribe Euripidea, quum de vocab. αὐτοφυής ageret, publici iuris fecit p. 41. Plane viro summo assentior nisi quod θείᾳ μοίρᾳ Platoni non eripuerim. Sciolus nescio quis ad αὐτοφυῶς adscripsit ἀληθῶς καὶ οὔτι πλαςῶς, quae verba Graeculum plane sapiunt, θείᾳ μοίρᾳ non item, quod Platoni est in deliciis. Vel solum καὶ οὔτι pro καὶ οὐ positum contra Veterum et Platonis usum arguit sequioris aetatis annotatorem. Ne πλαςῶς quidem recte habet: non enim τοῖς ἄνευ ἀνάγκης αὐτοφυῶς ἀγαθοῖς opponuntur οἱ πλαςῶς ἀγαθοί, qui virtutem *simulant*, sed ii qui διὰ τοὺς νόμους virtutem colunt et formidine poenae aut infamiae oderunt peccare. Ad eandem lucem idem emblema deprehenditur in libro *de Legibus* VI. p. 777 D: διάδηλος γὰρ ὁ φύσει [καὶ μὴ πλαςῶς] σέβων τὴν δίκην, μισῶν δὲ ὄντως τὸ ἄδικον. Eiusdem hominis est vel certe eiusdem aetatis hoc additamentum ac duo superiora: ὁ φύσει σέβων τὴν δίκην est ὁ αὐτοφυῶς ἄνευ ἀνάγκης δίκαιος, qui non legum metu sed virtutis amore colit iustitiam. Perperam igitur ei ὁ πλαςῶς σέβων τὴν δίκην, id est ὁ προσποιούμενος δίκαιος εἶναι opponitur, quod non a Platone profectum esse, sed a Graeculo assutum, etiam loquendi genus palam facit, quoniam Plato et aequales in ea re verbo προσποιεῖσθαι εἶναί τις utuntur; non πλάττεσθαι, πλάσμα, πλαςῶς caeterisque inde natis, quae in

Digitized by Google

figmentis commentisque propriam sedem habent. Ter igitur emblema idem ante saeculum nonum libros Platonis obsederat, quod tandem post decem saecula unanimi consensu expellamus οἱ γνησίως φιλολογοῦντες.

Quas modo laudabam Valckenaerii Schedas Criticas ineditas, quae mihi haec scribenti in promtu sunt, facile quis suspicetur complures in iis summi viri observationes aut emendationes magni pretii contineri, quas in communem eruditorum notitiam proferri sit operae pretium. Hanc ego spem inanem esse comperi. Excussi diligenter quidquid Valckenaerius ad Platonem emendandum sibi in commentariis raptim et paucis annotarat. Si quid in his boni inest, aut ipse dudum data occasione in lucem protulit, aut olim est ab aliis praereptum et occupatum. Reliqua propemodum omnia lucem hanc non ferunt. Multa audaciùs quam par erat novavit, alia festinantius ac veluti ludibundus in chartam coniecit, quorum bonam partem ipse ἐκ τῶν δευτέρων φροντίδων damnatam expunxit, et multo etiam plura, ut opinor, deleturus fuisset, si haec umquam ab aliis inspici et ad Platonis emendationem adhiberi voluisset. Summa igitur praeclaro viro reverentia debetur et cauto circumspectoque iudicio utendum est, si quid ex illis Schedis proferre velis. Paucissima tantum ex iis attingam. In Theaeteto p. 161 C: ὁ δ' ἄρα ἐτύγχανεν ὢν εἰς φρόνησιν οὐδὲν βελτίων [βατράχου] γυρίνου, μὴ ὅτι ἄλλου του ἀνθρώπων, optime delevit βατράχου, additum eo tempore quum vulgo nescirent Atticos appellasse Γύρινον: τὸ ἐκ τοῦ βατράχου παιδίον, ut est apud Hesychium, in qua re consentientem sibi habuit Heindorfium. Non illepide Aratus dixit noto versiculo:

αὐτόθεν ἐξ ὕδατος πατέρες βοόωσι γυρίνων,

et Libanius a Dindorfio laudatus ad Steph. Thes. ἐν τοῖς δικαστηρίοις χείρους τῶν γυρίνων οἱ ῥήτορες. In Pseudo-Platonis Hipparcho, (quem futilissimi scriptoris libellum esse multis ostendit) p. 228 B. notavit errorem iampridem a Meursio deprehensum, quem propterea adscribam ut appareat quam absurda vitia antiquissimos libros commaculent. Est enim in Bodleiano Codice, ut in caeteris omnibus, haec scriptura: Πεισιστράτου υἱεῖ τοῦ ἐκ Φιλαίδωνος Ἱππάρχῳ. O imperitum et

Digitized by Google

stolidum Graeculum, qui ΕΚΦΙΛΑΙΔΩΝ id est ἐκ Φιλαίδων in ἐκ Φιλαίδωνος corrupit! Duas tantum Valckenaerii emendationes optimas et felicissimas ex eius Commentariis expromam. In Timaeo p. 74 B. editur: τὴν δὲ σάρκα (ἐμηχανήσατο) προβολὴν μὲν καυμάτων, πρόβλημα δὲ χειμώνων, ἔτι δὲ πτωμάτων οἷον τὰ πιλητὰ ἕσεσθαι κτήματα σώμασι μαλακῶς καὶ πρᾴως ὑπείκουσαν. Mendosa sunt verba ἕσεσθαι κτήματα, quae nemo intelligit, et hercle satius est ea non intelligere quam hominum doctorum interpretationes temerarias et inconsultas admittere. Nisi forte concoquere poteris *res* ex pilis et lana *factas* κτήματα πιλητά appellari. Valckenaerius resectis litterulis male repetitis et additis ex ΕCΕCΘΑΙΚΤΗΜΑΤΑ elicuit ΕCΘΗΜΑΤΑ, οἷον τὰ πιλητὰ ἐσθήματα. »*Plato delectatur poëticis vocibus*," inquit. »Ἐσθήματα *habet Liberalis* c. XI. p. 84. *Alciphron* p. 362. *Philo Iud.* p. 105 B." Iuvat aliquid Longinus π. ὕ. 32, 5: τὴν σάρκα οἷον τὰ πιλήματα προβέμενοι ex h. l. afferens. Libri Pollucis VII. 171. e corrupta scriptura interpolati esse videntur.

Alter Timaei locus, cui Valckenaerii κρίσις profuit, legitur p. 79 E. in his: τὸ δὲ τὰ αὐτὰ πάσχον καὶ τὰ αὐτὰ ἀνταποδιδὸν ἀεὶ κύκλῳ οὕτω σαλευόμενον ἔνθα καὶ ἔνθα ἀπειργασμένον ὑπ' ἀμφοτέρων τὴν ἀναπνοὴν καὶ ἐκπνοὴν γίγνεσθαι παρέχεται. Valckenaerius: »*Serr. ridicule*: huc et illuc ab utrisque affectum. *Non poterat melius: tu verte* arctatum. *Scripserat enim Plato: ἀπειργμένον.*" Cum hac correctione comparanda est eximia emendatio, qua locum Xenophontis in Hellen. IV. 1. 5. multi restituerunt. In libris est: θῆραι αἱ μὲν ἐν περιειργασμένοις παραδείσοις, αἱ δὲ καὶ ἐν ἀναπεπταμένοις τόποις, sed Valckenaerius, Schneiderus, Dobraeus certatim emendarunt: ἐν περιειργμένοις παραδείσοις, id est περιπεφραγμένοις. Idem utrobique commissus error est. Mirantes Graeculi quid esset ΑΠΕΙΡΓΜΕΝΟΝ substituunt ἀπειργατμένον, et quia ΠΕΡΙΕΙΡΓΜΕΝΟΙC quid esset non capiebant de suo περιειργασμένοις supposuerunt.

Contortae et confragosae Editorum interpretationes satis dedarant mendosum esse locum in Sophista p. 217 A: πότερον ἓν ὄντα ταῦτα ἐνόμιζον ἢ δύο, ἢ καθάπερ τὰ ὀνόματα τρία, τρία καὶ γένη διαιρούμενοι καθ' ἓν ὄνομα γένος ἑκάστῳ προσῆπτον; Ultima

Digitized by Google

sic accipiuntur: »*per singula nomina genus cuique* (nomini) *aliquod attribuebant.*" Non dicam durissimum hoc esse et Platone indignum, sed hoc potius: ὄνομα γένει προσάπτειν sanum esse, γένος ὀνόματι προσάπτειν absurdum. Res est simplicissima. Distinguebant tria nomina et genera totidem et singulis generibus nomina singula tribuebant. Emendandum igitur censeo: καθ' ἓν ὄνομα ἑνὶ ἑκάστῳ προσῆπτον.

Etiam apertius orationis vitium commissum in vicinia p. 217 B. nescio quomodo Criticorum aciem fugit: καὶ μὲν δὴ κατὰ τύχην γε, ὦ Σώκρατες, λόγων ἐπελάβου παραπλησίων ὧν καὶ πρὶν ἡμᾶς δεῦρ' ἐλθεῖν διερωτῶντες αὐτὸν ἐτυγχάνομεν. Horum verborum sententia tam aperta est et perspicua, ut nemo suspicatus sit in Graecis verbis aliquid esse perturbatum. Stallbaumius eundem errorem, qui in Graecis verbis inest, commisit in his Latinis: »*de quibus etiam priusquam nos huc venissemus ipsum interrogabamus.*" Nihilne tibi subolet"? Nonne vides pronomen *nos* absurde suo loco motum esse et in alienam sedem translatum? »Forte accidit, o Socrates", Theodorus inquit qui cum amicis ad Socratem modo venerat, »ut argumentum attingeres de quo etiam *nos* illum interrogabamus priusquam huc veniremus." Sentisne quam absurde dicatur: de quo illum interrogabamus *etiam priusquam nos* huc venissemus? Itaque in re evidenti utamur evidenti emendatione hac: ὧν καὶ ἡμεῖς πρὶν δεῦρ' ἐλθεῖν διερωτῶντες αὐτὸν ἐτυγχάνομεν. Nescio quo casu factum est ut ΗΜΕΙϹ et ΠΡΙΝ transponerentur, quo facto non defuit corrector, qui accusativum substitueret: πρὶν ἡμᾶς δεῦρ' ἐλθεῖν.

Non carent novo errore quae continuo sequuntur: ὁ δὲ ταῦτα, ἅπερ πρὸς σὲ νῦν καὶ τότε ἐσκήπτετο πρὸς ἡμᾶς. Quod erat in libris antiquis ΤΑΤΤΑ quomodo scribendum esse putas? Nempe ταὐτά, *eadem*. Non fugit ea res Heindorfium, qui inconsiderate Stallbaumius obloquitur. Contendit pronomen ταῦτα retinendum esse propterea quoniam etiam omitti posse in talibus constet, ut in Phaed. p. 64 C: ἐὰν ἄρα καὶ σοὶ συνδοκῇ ἅπερ ἐμοί. Confundit *ea* et *haec* (nam Latine optime discrimen sentiri potest), quorum illud omni vi destitutum omitti potest, hoc ἔμφασιν ἔχον non potest. Quemadmo-

Digitized by Google

dum Latine dici non potest: »mihi placet *hoc* quod Heindorfio," pro: »quod Heindorfio placet *id* mihi quoque placet." et: »mihi *idem* placet quod Heindorfio." sic Graece dici nequit: *ἐμοὶ δοκεῖ τοῦτο ὅπερ σοί*, sed aut: *ἐμοὶ δοκεῖ ὅπερ σοί*, aut: *ἐμοὶ δοκεῖ ταυτὸν ὅπερ σοί*. Ineptum est in talibus librorum fidem invocare. Res nobis est cum vetere scriptura TATTA, quam quomodo imperiti Graeculi saeculo nono acceperint curare non debemus. Mirum est quam caecutiant homines eruditi in librorum Mss. vitiis. In eo loco, quem paulo ante tractabamus, ubi *γένος ἑκάστῳ* molestum est, annotavit Stallbaumius: »*Et certe Codd. omnes de vulgata lectione egregie consentiunt.*" Fidissimi vero testes illi sunt et integerrimi, quibus quodlibet credas etiam iniuratis. Profecto Iupiter doctis quibusdam peram

Codicum repletam vitiis post tergum dedit, *καὶ βλέποντες οὐ βλέπουσιν*. Spretis reliquis omnibus in uno omnium praestantissimo Bodleiano plurimas absurdas scripturas exstare sic semel ostendere iuvat, ut iis tantum locis utar, de quorum corruptela et certa emendatione unanimi consensu constet inter omnes, etiam cautos maxime et formidolosos et *ψοφοδεεῖς* philologos. Continebo me intra unius Dialogi fines, in quo versamur. In Sophista p. 247 E. pro *εἴτ' εἰς τὸ ποιεῖν ἕτερον*, in Bodleiano est: *εἴ τις ποιεῖν ἕτερον*. Nempe ΕΙ et Ι in libris vetustissimis perpetuo inter se permiscentur, quumque ΕΙΤΙCΤΟΠΟΙΕΙΝ scriptum esset pro ΕΙΤΕΙC librarius *εἴ τις* dedit pro *εἴτ' εἰς* et in *τὸ ποιεῖν* resecuit importunum articulum. Sic idem liber saepe *παιδείαν* et *παιδίαν* confundit, *εἰδῶμεν* pro *ἴδωμεν* substituit et contra *ποίησιν* pro *ποιήσειν*, similiaque passim. Stallbaumio utile videtur »*talia interdum certe commemorare, ne his Codicibus ἀναμαρτησία tribuatur.*" Profecto, ut Plato ait, *τυφλὸν τὸ φιλοῦν περὶ τὸ φιλούμενον*, nam si quis oculis suis utitur, metus nullus est ne quis tribuat *ἀναμαρτησίαν* libris passim *ἡμαρτημένοις*, qualia sunt praeter ea, de quibus supra diximus et infra dicemus, haec potissimum: p. 220 A. *ἀνώνυμον ἐᾶν* pro *ἀνώνυμον ὄν*; p. 221 B. *τῆς ἀσπαλιευτικῆς περὶ οὗ σύ τε κἀγώ* pro *τέρι σύ τε*. Dittographia erat ΟΥ et CΥ; p. 221 D. *τίνα τοῦ-ο ν*; *τὸν* — pro *τίνα τοῦ*; *τὸν* —, syllaba male repetita;

Digitized by Google

p. 223 A. τοῦτο γεγονός pro τοῦτο τὸ γένος; p. 225 E. καὶ τίς ἄν pro καὶ τί τις ἄν; p. 228 A. διαφθοράν pro διαφοράν; p. 229 E. ἐχρῶντό τε pro ἐχρῶντο τότε; p. 231 E. μάθησιν pro μαθήμασιν; p. 236 D. νῦν ἐπεσπάσατο pro συνεπεσπάσατο; p. 237 A. παισὶν μὲν οὖσιν pro παισὶν ἡμῖν οὖσιν, et mox διζήμενος pro διζήσιος, et sic deinceps in caeteris, unde tria tantum delibabo: p. 254 B. habet παρεικασθῇ pro Attico aoristo παρεικάθῃ, quod quid esset Graeculi non capiebant; p. 244 E. in Parmenidis versibus exhibet;

οὔτε τι μεῖζον | οὔτε τι βεβαιότερον,

contra sententiam et metrum pro βαιότερον. denique p. 245 D. ubi Plato dixerat: *e vestigio*, in Bodleiano sine sensu legitur: κατὰ πολλά γε pro κατὰ πόδα γε. I nunc et huiusmodi testibus ἀναμαρτησίαν tribue.

Non Codices sed Editores peccarunt p. 218 A. in verbis: μή με αἰτιᾶσθαι τούτων ἀλλὰ τούσδε τοὺς σοὺς ἑταίρους. Nempe quum in omnibus esset μὴ ἐμέ, sed e Bodleiano μή με prolatum esset, Stallbaumius id ita recepit ut crederet *encliticae* in tali oppositione locum esse idque locis diversissimi generis probare conaretur. Genuinum et sanum est MHMЄ, sed a Graeculis male descriptum, qui crasin Atticam in his inesse nesciebant, ut in Euripidis Phoenissis vs. 630:

κἄν τί σοι, πόλις, γένηται, μήμὲ τόνδε δ' αἰτιῶ.

Notissimum est quam grassentur Graeculi in antiquas Atticorum crases, quas apud illos frequentes admodum et in certis quibusdam vocabulis perpetuas sequiorum temporum librarii perpetuo fere obscurant et explent. Habent hoc Codices vetustissimi ut saepe antiquae craseos aut luculenta exempla intacta servent aut certe veteris scripturae tam manifesta impressa vestigia, ut recta ad veram lectionem te ducant. In Platone libri vetustissimi saepe in talibus servant Platonis manum, saepe peccant cum caeteris. Luculentum exemplum est p. 227 A. ubi pro καθαίρεται καὶ τὰ περὶ τὰ ἐκτός Bodleianus optime servavit: καθαίρεται καὶ περὶ τἀκτός. Luculentius etiam in Timaeo p. 79 A: πᾶν ζῷον αὐτοῦ τἀντὸς — θερμότατα ἔχει, ubi pro τἀντὸς in aliis est παντός, πάντως et τὰ ἐντός. De ea re saepe diximus et quemadmodum antiquae crases saepe in vetustis mendis tuto laterent et alibi ostendi-

Digitized by Google

mus et in *Var. Lectt.* p. 140. Habeamus igitur Bodleiano libro gratiam et Platoni reddamus: *μὴ μὲ αἰτιᾶσθαι τούτων ἀλλὰ τούσδε τοὺς σοὺς ἑταίρους.*

Non uno nomine mendosus est locus, qui legitur p. 218 C: *δεῖ δὲ ἀεὶ παντὸς πέρι τὸ πρᾶγμα αὐτὸ μᾶλλον διὰ λόγων ἢ τοὔνομα μόνον συνομολογήσασθαι χωρὶς λόγου. τὸ δὲ φῦλον, ὃ νῦν ἐπινοοῦμεν ζητεῖν, οὐ πάντων ῥᾷσον συλλαβεῖν εἴ ποτ' ἔστιν, ὁ σοφιστής.* Meliorem lectionem suppeditant libri deteriores, nam *perfecto* opus est *συνωμολογῆσθαι*, non *aoristo συνομολογήσασθαι*. Sententia est generalis et requirit simul verbum *passivum* et tempus *perfectum*. »In unaquaque disputatione, inquit, de re ipsa magis quam de solo nomine *constare* oportet." Id de quo constat *συνωμολογημένον* appellatur, ut in Philebo p. 41 D: *οὐκοῦν καὶ τόδε εἴρηται καὶ συνωμολογημένον ἡμῖν ἔμπροσθεν κεῖται.* Sciendum est autem in Codd. omnibus *-ῆσθαι* et *-ήσασθαι* passim permisceri scribasque augmentum pro re nata aut addere de suo aut demere, quamobrem nostrum est ubique constituere utra scriptura potior veriorque videatur.

Secundum mendum est in verbis *εἴ ποτ' ἔστιν*, quae omnem sanam interpretationem respuunt: sed vera lectio nullo negotio et ex ipsa re colligitur et frequenti admodum Platonis usu confirmatur. Vide modo p. 217 B. *διορίσασθαι σαφῶς τί ποτ' ἐστὶν οὐ σμικρὸν — ἔργον.* pag. 218 B: *ζητοῦντι τί ποτ' ἐστίν.* p. 221 C: *τὸν σοφιστὴν ἐπιχειρῶμεν εὑρεῖν ὅ τι ποτ' ἐστίν*, et p. 264 D, et alibi saepe. Emendandum igitur est: *τὸ δὲ φῦλον — οὐ πάντων ῥᾷσον συλλαβεῖν τί ποτ' ἐστίν*, quod quum ceteris futile scioli additamentum *ὁ σοφιστής* manifesto arguitur, neque quisquam intercedet quo minus illuc unde venerit relegetur. Lepide Plato *τὸ φῦλον* dixerat, quod ut *τὸ ἔθνος* iocunariter et contemtim ab Atticis usurpari solet, ut apud Xenophontem in Convivio III. 6: *οἶσθά τι οὖν ἔθνος ἡλιθιώτερον βαῤῥοδῶν*; et Antiphanem Athenaei p. 226 E:

μετά γε τοὺς τραπεζίτας, ἔθνος
τούτου γὰρ οὐδὲν ἔστιν ἐξωλέστερον.

et Latine dicitur: *officiosa candidatorum natio*, et:

est ardelionum quaedam Romae natio.

Sic *φῦλον* usurpavit Eupolis apud Suidam v. *Ἀμφορεαφόρους*.

Digitized by Google

περιήλθομεν καὶ φῦλον ἀμφορεαφόρων.

Saepius Plato τὸ φῦλον ita ponit, cuius rei unum exemplum apponam ut locum vetere mendo liberem. Editur in Politico p. 260 D: οὐκοῦν καὶ τὸ κηρυκικὸν φῦλον ἐπιταχθὲν τἀλλότρια νοήματα παραδεχόμενον αὐτὸ δεύτερον ἐπιτάττει πάλιν ἑτέροις, ubi Heusdius coniiciebat: ἐπιταχθέντα τἀλλότρια, sed leniore etiam medicina utendum. Ne littera quidem mutanda in ΕΠΙΤΑΧΘΕΝΤΑΛΛΟΤΡΙΑ. Sine articulo Plato dixit ἀλλότρια νοήματα, ut paulo ante: πωληθέντα ἔργα ἀλλότρια παραδεχόμενοι δεύτερον πωλοῦσι πάλιν. Ecce igitur emicat vera lectio: ἐπιταχθέντ' ἀλλότρια νοήματα. Absque vetere mendo fuisset, periisset, ut vides, Attica elisio. In optimo Florentino est ἐπιταχθέντα ἀλλότρια, sed ut cantabant Graeci in sacris:

ἔφυγον κακὸν, εὗρον ἄμεινον.

Eodem igitur modo quum Plato dixisset: τὸ δὲ φῦλον, ὃ νῦν ἐπινοοῦμεν ζητεῖν, οὐ πάντων ῥᾴδιον συλλαβεῖν τί ποτ' ἐστίν, ecquis tam plumbeus est ut credat eum, ne quis erret, addidisse: ὁ σοφιστής? Mireris adeo fuisse homunciones tam ieiunos qui talia ante saeculum nonum in suo libro annotarent. Vix capimus decrepitae Graeciae senium et nugas pueriles. Δὶς παῖδες οἱ γέροντες, dixerant Veteres. In additamentis, quibus scioli Platonis scripta commacularunt, multa sunt tam inficeta et insulsa, ut quidquam mirari desinas, praeterquam id ipsum fortasse, quo pacto insipida emblemata tamdiu Platonis studiosos lectores fallere potuerint. Quia illis hoc firmiter insidet Codicum lectionibus stari oportere, omnia eos experientes videbis et mirifica saepe comminiscentes ut certae interpolationi colorem aliquem et aliquid excusationis reperiant. In animo mihi est multas deinde in Dialogis Platonicis omnibus interpolationes indicare et arguere, nunc paucas quasdam proferam. Editur in Gorgia p. 493 B: οὗτοι ἀθλιώτατοι ἂν εἶεν οἱ ἀμύητοι καὶ φοροῖεν εἰς τὸν τετρημένον πίθον ὕδωρ ἑτέρῳ τοιούτῳ [τετρημένῳ] κοσκίνῳ. Paucos esse arbitror qui nesciant ἕτερος τοιοῦτος poni solere ne praecedens adiectivum aut participium ingrate repetatur, quemadmodum pro verbo praecedente ne ineleganter bis audiatur τοῦτο ποιεῖν vel τοῦτο δρᾶν substitui assolet, ut apud Aristophanem in Pluto vs. 644:

Digitized by Google

ταχέως, ταχέως φέρ' οἶνον, ὦ δέσποιν', ἵνα
καὐτὴ πίῃς, φιλεῖς δὲ δρῶσ' αὐτὸ σφόδρα.

et sexcenties alibi. Sic ἕτερος τοιοῦτος et aliis multis locis legitur et in Phaedro p. 143 C: εἰ γὰρ ἀκούων τις τύχοι ἡμῶν γεννάδας καὶ πρᾷος τὸ ἦθος, ἑτέρου δὲ τοιούτου ἐρῶν. Quid diceres si in loco Aristophanis esset φιλεῖς δὲ δρῶσ' αὐτὸ πίνουσα σφόδρα? Nihilo minus absurdum est apud Platonem ἑτέρῳ τοιούτῳ τετρημένῳ κοσκίνῳ. Quid Stallbaumius? »cum vi repetitur τετρημένῳ," inquit. Non vidit ἑτέρῳ τοιούτῳ significare τετρημένῳ καὶ αὐτῷ, et non satis distinguebat languida et frigida ab iis quae vim haberent. Addam locum ex Apologia p. 35 A. εἰ οὖν ὑμῶν οἱ δοκοῦντες διαφέρειν — τοιοῦτοι ἔσονται αἰσχρὸν ἂν εἴη. οἵουσπερ ἐγὼ πολλάκις ἑόρακα κτέ. Luce clarius est coniungi oportere τοιοῦτοι, οἵουσπερ ἐγὼ πολλάκις ἑόρακα: Omnia sunt uno tenore continuanda et fatuum αἰσχρὸν ἂν εἴη Graeculo qui de suo addidit sine mora reddendum. Non est aliud Platonis scriptum tam corruptum et interpolatum quam Apologia Socratis. Quia liber elegantissimus omnium manibus terebatur, factum est ut ei semper aliquid novarum sordium et ineptiarum adhaereret, quas nemo adhuc detersit. Pauca de multis verbo indicabo. Pag. 34 D. editur: ἐμοὶ, ὦ ἄριστε, εἰσὶ μέν που τινὲς καὶ οἰκεῖοι. καὶ γὰρ τοῦτο αὐτὸ τὸ τοῦ Ὁμήρου οὐδὲ ἐγὼ ἀπὸ δρυὸς οὐδ' ἀπὸ πέτρης πέφυκα [ἀλλ' ἐξ ἀνθρώπων]. Scilicet metuendum erat ne quis eum aliunde natum esse opinaretur. Post pauca p. 35 B: ταῦτα γάρ, inquit (nempe turpiter iudicibus supplicare), οὔτε ἡμᾶς χρὴ ποιεῖν οὔτε ὑμᾶς ἐπιτρέπειν ἀλλὰ τοῦτ' αὐτὸ ἐνδείκνυσθαι ὅτι πολὺ μᾶλλον καταψηφιεῖσθε τοῦ τὰ ἐλεινὰ ταῦτα δράματα εἰσάγοντος καὶ καταγέλασον τὴν πόλιν ποιοῦντος [ἢ τοῦ ἡσυχίαν ἄγοντος]. Saepe μᾶλλον et πολὺ μᾶλλον insulsa supplementa et interpretamenta pepererunt, quae plerumque inficeta tantum sunt, nonnumquam ut hoc loco cum scriptoris sententia pugnant. Non enim hoc Socrates dicit iudices *utrique* malum et exitium minari oportere et ei qui istas tragoedias in iudicio cieret et ei qui fletu et eiulatu abstineret, sed illi *magis* quam huic: sed hoc eum dicere perspicuum est, oportere iudices reo minari sese ad condemnandum multo paratiores futuros si flendo et eiulando et se ipse turpiter dedisset et civitati dedecus af-

Digitized by Google

fricuisset. Πολὺ μᾶλλον idem est atque πολὺ προθυμότερον, ut in Pluto vs. 101:

ἄφετόν με νῦν. ἴσον γὰρ ἤδη τἀπ' ἐμοῦ.
μὰ Δί', ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον ἐξόμεσθά σου.

Itaque si apud Platonem verba scioli ἢ τοῦ ἡσυχίαν ἄγοντος expunxeris, id quod Socrates dicit sanum erit. In iis quae sequuntur p. 35 D. emenda: ἀλλὰ πολλοῦ δέω οὕτως ἔχειν pro πολλοῦ δεῖ. Tum misere interpolatus locus sequitur, quem primum correctum et sordibus liberatum describam. Me iudice, Socrates damnatus ita dixit: τὸ μὲν μὴ ἀγανακτεῖν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἐπὶ τῷ γεγονότι ἄλλα τέ μοι πολλὰ ξυμβέβληται καὶ ὅτι οὐκ ἀνέλπιστόν μοι γέγονεν. Vide nunc quid lectores Graeculi designaverint: addiderunt participio τῷ γεγονότι interpretationem: ὅτι μου κατεψηφίσασθε. Confodit summo iure ista Hirschigius. Praeterea pronomen plane inutile adiecerunt ἐπὶ τούτῳ τῷ γεγονότι, eaque verba frigidissime in fine iterarunt οὐκ ἀνέλπιστόν μοι γέγονε [τὸ γεγονὸς τοῦτο]. Elegans hercle compositio et Platone digna! Contra necessarium vocabulum omiserunt, quod de meo supplevi in καὶ (ὅτι) οὐκ ἀνέλπιστόν μοι γέγονεν. Non aliter quam ἄλλα τε πολλὰ καὶ ὅτι, vel καὶ τὸ cum infinitivo, in tali re poni posse quis negabit? E vicinia duas litterulas eximam et sic ad Sophistam revertar. Τίνος ὑμῖν ἀντιτιμήσωμαι, ὦ ἄνδρες, inquit? Rectissime enim Hirschigius pro ἀντιτιμήσομαι reposuit necessarium coniunctivum. Deinde sibi ipse respondet: ἢ δῆλον ὅτι τῆς ἀξίας; τί οὖν; τί ἄξιός εἰμι παθεῖν ἢ ἀποτῖσαι; Natum est TI e N praecedente. Emenda: τί οὖν ἄξιός εἰμι παθεῖν ἢ ἀποτῖσαι; et senties nunc demum orationem recte et ordine procedere.

Revertor nunc ad Sophistam, ubi offendo p. 219 C. in verbis, quae in Bodleiano sic leguntur: τὰ δέ γε νῦν ἃ δὴ διήλθομεν ἅπαντα εἶχεν εἰς τοῦτο τὴν αὐτῶν δύναμιν. Mendosa haec esse omnes viderunt, etiam ii qui olim Codices descripserunt, quorum alii transposuerunt νῦν δὴ ἃ διήλθομεν, alii veram lectionem repererunt, quae haec est: Ἃ δέ γε νυνδὴ διήλθομεν ἅπαντα κτέ. Editores priorem correctiunculam receperunt: Τὰ δέ γε νῦν δὴ ἃ διήλθομεν, quae nauci non sunt et ne Graeca quidem, nisi forte concoquis quid sit τὰ — ἃ

Digitized by Google

διήλθομεν. Scribendum esse νυνδή coniunctim neque ea interposito vocabulo disiungi solere et inter se opponi νυνδὴ μέν et νῦν δέ diligenter ostendimus in *Var. Lectt.* p. 233. Origo erroris manifesta est. Ut saepe in littera initiali peccatur, quae aut omittitur negligenter aut praepostere additur, natum est ΤΑΔΕΓΕΝΤΝΔΗ et adscriptum a correctore A, quod postea non sublato vitio ΤΑ in alienam sedem inter νῦν et δή irrepsit. Saepe vidi pronomen relativum aliquo errore interceptum aliena sede a Correctore repositum. Duo e Platone exempla apponam. Legitur in Apologia p. 19. D: τοιαῦτ' ἔστι καὶ τἄλλα περὶ ἐμοῦ ἃ οἱ πολλοὶ λέγουσιν. Male olim legerunt ΤΑΛΛΑ, in quo inest τἄλλ' ἃ: itaque sic emenda: καὶ τἄλλ' ἃ περὶ ἐμοῦ οἱ πολλοὶ λέγουσιν. Recurrit idem vitium in II. libro de Rep. p. 363. A: ἄφθονα ἔχουσι λέγειν ἀγαθὰ τοῖς ὁσίοις ἃ φασι θεοὺς διδόναι. Manifestum est τοῖς ὁσίοις ad διδόναι referendum, non ad λέγειν. Itaque ἃ traiectum esse putant idque alienis exemplis adstruunt. Rectissime dicitur τῶν πόλεων ὅσαι aut τούτων τῶν ἰδεῶν ἡ ἂν τύχῃ, et sim. et passim genitivus ex pron. relativo suspensus praemitti solet; sed fieri non potest ut dativus e verbo sequenti suspensus illi pronomini praemittatur. Corrigendum est ἀγαθά, ἃ τοῖς ὁσίοις φασὶ θεοὺς διδόναι. Scriptum erat ΑΓΑΘΑΑ et altero A omisso scio|us necessarium pronomen alieno loco inseruit. Addam locum Demosthenis ex eodem genere erroris etiam peius depravatum. In oratione κατ' Ἀνδροτίωνος p. 597, 17. editur: ἀλλ' ἃ πάντες ἑοράκατε ἴσθ' ὅτι πρώην Εὐβοεῦσιν ἡμερῶν τριῶν βοηθήσατε. Contrario errore ex ΑΛΛΑ elicuerunt ἀλλ' ἃ pro ἀλλά, quo facto ἴσθ' inseruit aliquis ruentis sententiae fulcrum. Repone: ἀλλὰ πάντες ἑοράκατε ὅτι πρώην κτἑ.

Notabilis est scripturae discrepantia p. 219. C: τέχνη τις τητικὴ λεχθεῖσα ἂν διαπρέψειεν, ubi Bodleianus habet verum ιαπρέψειεν, caeteri διαγράψειεν, Stobaeus ἐκτρέψειεν. Saepe idebis vetus ΔΙΑΠΡΕΨΑΙ aut in διατρέψαι aut in διαγράψαι corrumpi. Etiam in διατρῖψαι solet idem verbum abire.

Post pauca reseca Ναί in verbis: [Ναί] πρέποι γὰρ ἄν. Hanc oculam Veteres in talibus non addebant, sed Graeculi eam esse rati de suo sedulo inculcant. Quam saepe ναί a Graeculis obtrudi soleat scriptoribus antiquis, etiam poëtis contra

Digitized by Google

metrum notum est et de hac re diximus et ipsi in *Nov. Lectt.* p. 211. In Aeschyli Prometheo vs. 982. odiose exprobranti Mercurio:

καὶ μὴν σύγ' οὔπω σωφρονεῖν ἐπίσασαι.

superbe Prometheus respondet:

σὲ γὰρ προσηύδων οὐκ ἂν ὄνθ' ὑπηρέτην.

in Codice Vossiano, qui mihi haec scribenti ante oculos est, legitur:

ναὶ. σὲ γὰρ προσηύδων κτέ.

recte vim voculae γάρ exponunt, sed non sunt ista recipienda in textum. Eximendum iterum est vitium *idem* e Sophista p. 226. E. ubi dicenti hospiti ab Elea: τὸ καθαρτικὸν εἶδος διπλοῦν ὂν πᾶς ἂν ἴδοι, respondet Theaetetus: [Nai.] κατὰ σχολήν γ' ἴσως· οὐ μὴν ἔγωγε καθορῶ νῦν. Tetigit eius erroris suspicio Heindorfium quoque, sed reperto loco multum dissimili bonam emendationem abiecit.

Male spernitur bona Heindorfii correctio p. 220. B. in verbis: ἆρ' οὐκ ἂν κατὰ μέγιστα μέρη δύο διελοίμην; Imo vero διέλοιμεν, ut ille primus vidit, quod reliqui omnes propterea non admittunt quoniam in talibus promiscue et διελεῖν et διαλέσθαι dici satis constat. Sciebat hoc Heindorfius, si quis alius, sed non propterea, credo, vulgatam correxit, sed quoniam is qui haec subtilissime ita distinguit cum Theaeteto communiter has partitiones instituit et *ubique* ea de causa *plurali* numero utitur sine ulla exceptione, quamobrem διέλαμεν necessarium est, ut plane dixit de re eadem p. 221. E: δίχα που νυνδὴ διείλομεν τὴν ἄγραν πᾶσαν, caeteraque omnia communi consensu definiuntur et dividuntur.

Verba Platonis, quae leguntur p. 221. C: πότερον ἰδιώτην ἢ τινα τέχνην ἔχοντα θετέον εἶναι τὸν ἀσπαλιευτήν; tam egregie faciunt ad redarguendam Graeculorum fraudem, qua locum in Euthydemo penitus pessumdederunt, ut operae pretium sit eum locum hic apponere et foedissimum mendum petefacere et tollere. In Euthydemo p. 295. E. editur: ἀλλ' εἰ δοκεῖ σοι, Εὐθύδημε, οὕτω ποιεῖν, ποιητέον· σὺ γὰρ πάντως τι καλλιον ἐπίσασαι διαλέγεσθαι ἢ ἐγὼ τέχνην ἔχων ἰδιώτου ἀνθρώπου. Certum est τέχνην ἔχειν et ἰδιώτην εἶναι inter se contraria esse, ut et aliunde satis constat, et Platonis locus in

Digitized by Google

Sophista vel solus luculenter demonstrat. Itaque τέχνην ἔχων ἰδιώτου ἀνθρώπου significat τέχνην ἔχων ἀνθρώπου τέχνην οὐκ ἔχοντος, quod mirificum esse artis genus mihi dabis. Tamen Plato id ipsum dixerat τέχνην ἔχων ἀνθρώπου τέχνην οὐκ ἔχοντος, sed non de *uno* haec dixerat ut genitivus ἰδιώτου ἀνθρώπου ex τέχνην penderet et absurda esset oratio. Usus est eleganti illo genere compositionis, cuius luculentum exemplum est apud Herodotum in vetusto oraculo IV. 157:

αἰ τὸ ἐμεῦ Λιβύαν μαλοτρόφον οἴδας ἄμεινον
μὴ ἐλθὼν ἐλθόντος ἄγαν ἄγαμαι σοφίαν σευ,

et multa exempla sunt apud omnes, qui exquisitiore compositione utuntur, imprimis apud Oratores et Platonem, cuius unum certe locum similem describam ex Apologia p. 25. B; τοσοῦτον σὺ ἐμοῦ σοφώτερος εἶ τηλικούτου ὄντος τηλικόσδε ὤν; Apparet igitur ἰδιώτου ἀνθρώπου ita suspensum esse ex adverbio κάλλιον, ut praecesserit σὺ ἐμοῦ. Ultro igitur emicat haec emendatio: σὺ γὰρ πάντως ἐμοῦ κάλλιον ἐπίστασαι διαλέγεσθαι τέχνην ἔχων ἰδιώτου ἀνθρώπου, et si umquam antea nunc interpolatorem ἄφυκτον ἔχομεν, qui ante saeculum nonum, quum ΠΑΝΤΩCΕΜΟΥ in πάντως που abiisset, stulte de suo ἢ ἐγώ interposuit et sic se nihil intelligere ostendit.

Tralaticium est in Codicibus Platonis vitium, quod commissum est p. 221. E. in verbis: Δίκα που νῦν διείλομεν τὴν ἄγραν πᾶσαν. Periit syllaba certa correctione restituenda ut pro νῦν διείλομεν reponatur νυνδὴ διείλομεν. Quamquam enim saepissime νυνδή pro ἄρτι, ἀρτίως, ὀλίγον ἔμπροσθεν, *modo*, *paullo ante*, et apud reliquos scriptores Atticos et imprimis apud Platonem occurrit, tamen scribae saepius quam quis credat in re tam nota et protrita turbas dare solent et variis modis Atticum νυνδή vitiare aut mutilare. Huius rei pauca de multis exempla expromam, et intra duorum dialogorum fines me continebo, ex quibus de reliquis coniecturam facere possis. Percurramus Sophistam tantum et Theaetetum et scriptarum peritiam ac fidem in re minime obscura aut incerta expendamus. In Sophista p. 219. D. in libris est: τὰ δέ γε νῦν ἃ δὴ διήλθομεν, pro: ἃ δέ γε νυνδὴ διήλθομεν. p. 228. D. in Bodleiano est: ὃν νῦν δὴ λέξαντος ἠμφεγνόησά σου, in aliis ὃν δὴ νῦν, verum est ὃ νυνδὴ λέξαντος κτε. p. 241. B. in

Digitized by Google

omnibus est: διομολογησαμένους νῦν δή που τοῦτο, ubi emenda: διομολογησαμένους νυνδὴ τοῦτο, expuncto που, quod ex sq. TOT adhaesit. p. 242. A. in Bodleiano est: εἶπον νῦν δήπου λέγων, in caeteris; εἶπόν που νῦν δὴ λέγων, at tu corrige: εἶπον νυνδή που λέγων. p. 260. A. Bodleianus habet: ἐν καιρῷ νῦν δὴ τοῖς τοιούτοις διεμαχόμεθα, alii: ἐν καιρῷ δὴ νῦν, genuinum est ἐν καιρῷ νυνδή. p. 261. C. exhibet Bodleianus: δόξαν καθάπερ ἐρρήθη νῦν δὲ λάβωμεν, alii νῦν δὴ λάβωμεν et νῦν διαλάβωμεν, vera lectio haec est: δόξαν, καθάπερ ἐρρήθη νυνδή, λάβωμεν. Inspiciamus nunc Theaetetum: p. 158. C. editur: ἃ τε γὰρ νυνὶ διειλέγμεθα οὐδὲν κωλύει καὶ ἐν τῷ ἐνυπνίῳ (Bodleianus ὕπνῳ) δοκεῖν ἀλλήλοις διαλέγεσθαι· καὶ ὅταν δὴ ὄναρ ὀνείρατα δοκῶμεν διηγεῖσθαι, ἄτοπος ἡ ὁμοιότης τούτων ἐκείνοις, in quo loco et alia mendosa sunt, de quibus mox dicam, et νυνὶ διειλέγμεθα. Sententia enim requirit ut dicatur: ἃ τε γὰρ ἄρτι (vel πρὸ ὀλίγου) διειλέγμεθα, et Plato de more scripserat non νυνὶ, sed νυνδὴ διειλέγμεθα. Pag 159. C. in omnibus est: καὶ πάντα ἃ νῦν διήλθομεν, sed emendandum est ἃ νυνδὴ διήλθομεν. Similiter p. 162. A. in Bodleiano est: καὶ νῦν δὴ μάλ' ἐμμελῶς σοι ἐφαίνετο ὑπακούειν, in aliis: καὶ δὴ νῦν, verum est: καὶ νυνδή. Post pauca recurrit pervulgatum vitium p. 162. C. in verbis: πρῶτον μὲν ἃ νῦν διήλθομεν, imo vero: ἃ νυνδὴ διήλθομεν. Eadem opera e loco vicino p. 162. A: Φίλος ἀνὴρ, ὥσπερ σὺ νῦν δὴ (scrib. νυνδὴ) εἶπες, emenda locum in Sophista p. 241. C: ἔξεις οὖν συγγνώμην καὶ καθάπερ νῦν εἶπες, ἀγαπήσεις, imo vero καθάπερ νυνδὴ εἶπες. Sed videor mihi multos obstrepentes audire et Codicum scripturas sanissimas esse clamantes: nihil enim impedire quo minus νῦν et νυνὶ cum aoristis aut plusquamperfectis coniungantur, et nubem exemplorum ac testium in eam rem excitari posse. Noli existimare qui ita mecum agis illos locos omnes a me aut ignorari aut contemni, sed vide potius ne te aliquis novus error transversum agat. Legitur v. c. apud Demosthenem de Coron. p. 242, 17: καίτοι Φιλίαν γε καὶ ξενίαν αὐτὴν ὀνομάζει, καὶ νῦν εἶπέ που λέγων »ὁ τὴν Ἀλεξάνδρου ξενίαν ὀνειδίζων ἐμοί." Nempe νῦν ubique ita ponitur ut duo tempora inter se opponantur aut expressis verbis, ut in νῦν τε καὶ σμικρὸν ἔμπροσθεν, νῦν τε καὶ ἀεί.

Digitized by Google

τότε μέν — νῦν δέ, τέως — νῦν δέ, προτοῦ μὲν aut πρότερον μέν — νῦν δέ, πάλαι μέν — νῦν δέ, ut apud Platonem in Sophista p. 244. A: ἡμεῖς δὲ προτοῦ μὲν ᾠόμεθα, νῦν δ' ἠπορήκαμεν, similibusque multis locis, aut sic ut ea duorum temporum comparatio ex totius sententiae conformatione appareat. Aeschines dicitur Alexandri φιλίαν τε καὶ ξενίαν turpe illud ministerium et antea appellare solere, et *nunc* ita dixisse. Itaque Graece dicitur νῦν οὕτω λέγεις, ad eum qui antea aliud dicere solebat, ut apud Terentium est in Adelphis:

nunc demum istaec nata oratio est,

id est: *antea alio modo loquebantur*, ut apud Xenophontem in Hellen. VI. v. 35: θροῦς τις τοιοῦτος διῆλθεν ὡς νῦν ταῦτα λέγοιεν, ὅτε δ' εὖ ἔπραττον ἐπέκειντο ἡμῖν. Itaque si apud Platonem legeretur: καθάπερ νῦν εἶπες, ἃ νῦν διήλθομεν, ἅτε γὰρ νυνὶ διειλέγμεθα, cogitandum esset de alio tempore, quo non haec, sed alia quaedam quis dixisset, exposuisset, disseruisset, id quod in locos Platonis non cadit. Videmus autem δή facillime excidere ubi δι- sequitur, διήλθομεν, διελεγόμεθα, et sim. Praeterea δὴ in δέ abire solet aut prorsus negligi. Deinde νυνδή videmus transponi in δὴ νῦν, aut in νυνί reingi. Miror etiamnunc a Bergkio edi in Aristophanis Nubibus vs. 825;

ἰδού· τί ἐστιν; — ὤμοσας νυνὶ Δία.

ibi Ravennas νῦν δία exhibet, caeteri νῦν νὴ δία, quum sit uce clarius poëtam dedisse: ὤμοσας νυνδὴ Δία. Idem in Thesmophor. vs. 934. retinuit:

νὴ Δί', ὡς νῦν δῆτ' ἀνὴρ
ὀλίγου μ' ἀφείλετ' αὐτὸν ἱστορράφος,

uum perspicuum sit in NTNΔHTANHP hanc inesse verissiam scripturam:

νὴ Δί', ὡς νυνδή γ' ἀνὴρ
ὀλίγου μ' ἀφείλετ' αὐτόν.

l est: νὴ Δί', ὡς ἀρτίως γε, quod nunc video olim a Dobraeo ıse occupatum. Quid esset νυνδή imperiti Graeculi nescieınt: vide mihi quid designaverint in Aristophanis Pace vs. 5, ɔi nunc recte scribitur:

ποῦ γὰρ ἦν νυνδὴ Φερες;

d in Ravennate legitur: νῦν δ' ἤφερες, in aliis νῦν γ' ἤφερες.

Digitized by Google

Non intellexerant Graeculi quid in NTNΔHΦEPEC inesset. Eadem igitur inscitia et levitas in Platonis librariis fuit, qui quamquam passim apud eum *νυνδή* pro *ἄρτι* recurrit, tamen et illis locis quos indicavimus et aliis multis veram lectionem contaminarunt. In crisi Platonica et in codicum Platonicorum fide et auctoritate ponderanda est operae pretium pereruditum scholion excutere, quod in Photiana *λέξει* servatum est. Photius enim nactus est egregiam quandam *λέξιν Πλάτωνος*, unde permultas doctas observationes de Platonis dicendi usu in suam farraginem recepit. In his est animadversio quaedam de Platonico *νυνδή*, quae pertinet ad locum Platonis de Legibus III. p. 683. E: *Βασιλεία δὲ καταλύεται, ὦ πρὸς Διός; — ἢ νῦν δὴ μὲν ὀλίγον ἔμπροσθεν τούτοις περιτυχόντες τοῖς λόγοις οὕτω ταῦτ' ἐτίθεμεν, νῦν δ' ἐπιλελήσμεθα;* Diligenter mihi haec verba considera: vides quemadmodum inter se *τότε μὲν — νῦν δέ* opponantur, eodem modo nunc inter se opponi *νυνδὴ μὲν* (id est *ἀρτίως μέν*) et *νῦν δέ*. Illud ipsum eruditus Grammaticus apud Photium docuit et luculentis quibusdam exemplis confirmavit. *Νυνδή: ἀρτίως ἢ μικρὸν ἔμπροσθεν. Νόμοις· νυνδὴ — νῦν δ' ἐπιλελήσμεθα.* apponit locum quem supra descripsimus. Tum haec addit: *καὶ Εὐριπίδης ἐν Ἱππολύτῳ·*

νυνδὴ μὲν ὄρος βᾶσ' ἐπὶ θήρας
πόθον ἐξέλλου, νῦν δὲ ψαμάθοις
ἐν ἀκυμάντοις (πώλων ἔρασαι).

sic enim et apud Photium et apud Euripidem in Hippolyto vs. 233. scribendum est; nunc apud Photium mendose scribitur: *νῦν δὲ ψαμάθοισιν ἀκυμάντοις*, et apud Euripidem: *νῦν δ' αὖ ψαμάθοις ἐπ' ἀκυμάντοις.* Addiderat deinde magister alium locum huic similem ex Euripidis Meleagro, sed scribae locum sic mutilarunt ut emendari prorsus nequeat, nedum intelligi aut explicari. Felicius evasit Comici testimonium, quod illis subiecerat:

Μάγνης δὲ ἐν Τιτακίδῃ·

εἰπέ μοι, νυνδὴ μὲν ὦμνυς μὴ γεγονέναι, νῦν δὲ φής.

Sic igitur Plato quum vellet dicere: »*modo haec ita statuebamus, sed nunc obliti sumus*," ita dixerat: *νυνδὴ μὲν — οὕτω ταῦτ' ἐτίθεμεν, νῦν δ' ἐπιλελήσμεθα*, in quibus *νυνδή*, ut magister docet, significat *μικρὸν ἔμπροσθεν.* Quomodo igitur

Digitized by Google

fieri potuit ut Plato sic scripserit ut hodie in omnibus Codicibus legitur: ἦ νῦν δὴ μὲν ὀλίγον ἔμπροσθεν — οὕτω ταῦτ' ἐτίθεμεν? Nullo modo potuit hoc fieri, sed Plato νυνδὴ μέν dederat, magister in ora libri ὀλίγον ἔμπροσθεν adscripsit, quae recentior scriba Platonis esse ratus ante saeculum nonum in textum recepit. Redi nunc mihi ad Photium, ubi locus Platonis sic affertur: Νόμοις· ἦ νῦν δὴ ὀλίγον ἔμπροσθεν τούτοις περιτυχόντες τοῖς λόγοις οὕτω ταῦτ' ἐτίθεμεν, νῦν δ' ἐπιλελήσμεθα. Primum excidit necessarium μὲν in verbis: νυνδὴ (μὲν) — νῦν δέ. praeterea scioli additamentum ὀλίγον ἔμπροσθεν ex vulgata loci Platonici lectione huc est importatum. Profecto incertus scholii auctor, qui νυνδή illo loco positum interpretatus est, fatuum illud emblema in libris suis non repererat dederatque: ἦ νυνδὴ μὲν τούτοις περιτυχόντες τοῖς λόγοις κτέ. sed supervenit postea sciolus qui ex suo Codice interpolato antiqui magistri testimonium interpolavit et ipsum. Ex iisdem locis Platonis, Euripidis et Magnetis colligimus coniunctim νυνδή et νυνδὴ μέν scribendum esse ubi significat ἄρτι, ὀλίγον ἔμπροσθεν, et ea per tmesin dividi non solere: nempe alio sensu νῦν δή et νῦν μὲν δή Graece dici solent, ut idem magister in ine animadversionis sic docuit: ἐν δὲ τοῖς Νόμοις διαλελυμένον ἴρηκεν, τὸ μὲν νῦν ἐπὶ τοῦ παρόντος χρόνου, τὸ δὲ δή ἐπὶ υνδέσμου· »ὃς δὴ πάντων τῶν πολέμων χαλεπώτατος, ς φαμὲν ἡμεῖς νῦν δή" quae verba leguntur in libro de egibus I. p. 629. D: ubi minus recte scribitur: ὡς ἔφαμεν ro ὡς φαμέν. Saepe νῦν δή eo sensu dictum apud Atticos ivenitur, ut apud Thucydidem VI. 24: εὖ τε παραινέσαι ἔδοξε αὶ ἀσφάλεια νῦν δὴ καὶ πολλὴ ἔσεσθαι, ubi δή vim intensiam habet, ut in τότε δή, δεῦρο δή, ἐνταῦθα δή. Plato paulo ate dixerat de Legg. I. 629. C: ἴθι, νῦν δὴ ἀνερώμεθα κοινῇ υτονὶ τὸν ποιητήν, et multis aliis locis sic διαλελυμένως dixit, t in Sophista p. 221. C: καὶ νῦν δὴ τοῦτον ἰδιώτην θήσομεν. ic etiam νῦν et δή interposito vocabulo dirimuntur: νῦν μὲν ί, νῦν γὰρ δή, νῦν γε δή, ut in Sophista p. 218. C: νῦν ὰρ δὴ σύ τε κἀγὼ τοὔνομα μόνον ἔχομεν κοινῇ, et passim alibi. m vero nihil est facilius quam ad hanc lucem ubique discerere ubi νυνδή id est ἄρτι, ubi contra νῦν δή scribi oporteat, si quando νῦν vel νυνί videtur significare ἀρτίως vel ὀλίγον

Digitized by Google

ἔμπροσθεν, sive sequitur syllaba δι- sive non sequitur, statim intelligemus nos tralaticii erroris novum exemplum tenere. His igitur argumentis inducor ut credam in Sophista p. 221. E. pro: Δίχα που νῦν διείλομεν τὴν ἄγραν πᾶσαν, emendari oportere: Δίχα που νυνδὴ διείλομεν.

Superest ut ex his incerti poëtae senarium restituam pessime corruptum sed certo remedio sanandum. Apud Photium continuo sequitur: Νυνί μ' ἔπεισας: μᾶλλον νῦν λέγω. Absurda haec sunt. Emenda:

Νυνί μ' ἔπεισας μᾶλλον ἢ νυνδὴ λέγων.

videtur perelegans senarius ex praecedente annotatione *nescio* quomodo excidisse et ex ora libri in alienam sedem receptus esse. Novo documento is locus est quam facile vetus NTNΔH in νῦν depravetur.

Revertor nunc ad locum in Theaeteto p. 158. C. de quo supra me dicturum esse dixi. Editur: ἅ τε γὰρ νυνὶ διειλέγμεθα οὐδὲν κωλύει καὶ ἐν τῷ ἐνυπνίῳ δοκεῖν ἀλλήλοις διαλέγεσθαι καὶ ὅταν δὴ ὄναρ ὀνείρατα δοκῶμεν διηγεῖσθαι ἄτοπος ἡ ὁμοιότης τούτων ἐκείνοις. Quadruplex corruptela hunc locum inquinat: unum vitium ipse elui νυνδὴ διειλέγμεθα pro νυνὶ διειλ. Alterum Heindorfius ingeniose correxit, duo reliqua acute perspexit sanavitque Hirschigius. Scilicet illa mirifica ὁμοιότης inter haec et illa nunc scribarum vitio nusquam apparet. Plato enim inter se comparat ἅ τε νυνδὴ διειλέγμεθα et ἃ ἂν ἐν ὕπνῳ δοκῶμεν διαλέγεσθαι, de quibus dixerat idem aliis verbis: ὅταν δὴ ὄναρ ἄττα δοκῶμεν διαλέγεσθαι. Factum est ut ONAPATTA corrumperetur in ὄναρ ὀνείρατα, et quia ὀνείρατα διαλέγεσθαι incongruum est, Graeculus corrector nescio quis ὀνείρατα, quod vitio natum est, retinuit, sed διαλέγεσθαι in διηγεῖσθαι mutavit, ratus optime dici *somnia narrare*, non *disserere* aut *disputare*. Pro ὄναρ ὀνείρατα pulcherrime emendavit Heindorfius ὄναρ ἄττα, perfecit loci emendationem Hirschigius pro διηγεῖσθαι Platonis manum διαλέγεσθαι revocans. Idem Hirschigius vidit quid lateret in verbis ἐν τῷ ἐνυπνίῳ vel (quod in Bodleiano est) ἐν τῷ ὕπνῳ: nempe ἐν ὕπνῳ, quod plane idem est atque ὄναρ. Scriptura vetus· ΕΝΤΠΝΩΙ abiit in ἐνυπνίῳ, quo facto nescio quis ἐν τῷ addidit. Dicebant Attici ἐν ὕπνῳ, καθ' ὕπνον, περὶ πρῶτον ὕπνον, ἐξ ὕπνου ἐγεί-

Digitized by Google

ρεσθαι et similia. Itaque Platonis locus sic constituendus est: ἅ τε γὰρ νυνδὴ διειλέγμεθα οὐδὲν κωλύει καὶ ἐν ὕπνῳ δοκεῖν ἀλλήλοις διαλέγεσθαι· καὶ ὅταν δὴ ὄναρ ἅττα δοκῶμεν διαλέγεσθαι ἄτοπος ἡ ὁμοιότης τούτων ἐκείνοις. Vides quam male habiti ante saeculum nonum Platonis libri fuerint. Multae et praeclarae sunt in Platonicis scriptis Hirschigii emendationes, quem veterem ac strenuum in acie critica bellatorem nescio quomodo νέοι τείρουσι μαχηταί, levius et temere τὸν οὐ κατ' ἐκείνους rodentes et reprehendentes, et, ut Platonis verbis utar, (de Rep. VII. p. 539. B.) χαίροντες ὥσπερ σκυλάκια τῷ ἕλκειν τε καὶ σπαράττειν τῷ λόγῳ τοὺς πλησίον ἀεί. Quorum ille voculas et vanos impetus melius, me iudice, contemsisset, et silentio potius quam convicio retudisset. Sed in ea re naturae sequimur semina quisque suae, et Platonem suum imitatus est, qui et ipse saepius indignos sese adversarios tam acriter et mordaciter insectatur, veluti in Theaeteto p. 172. C. — 176. A, ut mirari subeat tantas animis divinioribus iras inesse et vulgi opiniones simul tam superbe contemni et tam odiose refutari. Ut erat autem Plato σφοδρὸς ἐφ' ὅ τι ὁρμήσειεν et in nulla re mediocris, sic in talibus aut in admirationem nimiam aut in contemtum abripitur neutri rei imponens modum. Audi quid de philosopho dicat in Theaeteto p. 174 B: τῷ γὰρ ὄντι τὸν τοιοῦτον (philosophum) ὁ μὲν πλησίον καὶ ὁ γείτων λέληθεν οὐ μόνον ὅ τι πράττει ἀλλ' ὀλίγου καὶ εἰ ἄνθρωπός ἐστιν ἤ τι ἄλλο θρέμμα, τί δέ ποτ' ἐστὶν ἄνθρωπος — ζητεῖ. ubi ἄνθρωπος manifesto requiritur. Quomodo vero is qui τοὺς ἀνθρώπους cognoscere non curet possit τὸν ἄνθρωπον penitus cognoscere philosophus aliquis videat. Lepidus est Sextus Empiricus a Stallbaumio laudatus, qui haec verba Platonis sic accepit ut diceret: ἀκούομεν τοῦ παρὰ Πλάτωνι Σωκράτους διαρρήδην ὁμολογοῦντος μὴ εἰδέναι πότερον ἄνθρωπός ἐστιν ἢ ἕτερόν τι. Sed ad Sophistam revertor.

Periit in vicinia perelegans dictum qualia nemo melius quam Plato necopinato iacere solet. Dixerat sophistam et piscatorem ἀπὸ τῆς κτητικῆς τέχνης profectum utrumque adhuc idem tenuisse iter, ἐκτρέπεσθον δέ γε ἀπὸ τῆς ζωοθηρικῆς, quoniam alius aliam praedam captat: piscator pisces, sophista

Digitized by Google

adolescentes divites. Itaque hinc diversi abeunt *ὁ μὲν ἐπὶ θάλαττάν που καὶ ποταμοὺς καὶ λίμνας τὰ ἐν τούτοις ζῷα θηρευσόμενος, ὁ δέ γε — —*, cogita primum ipse quid e re ipsa appareat addi oportere. Piscator mare petit et fluvios et lacus pisces capturus, sophista ea loca ubi adolescentulos opibus affluentes venaturus sit. Audi nunc quid apud Platonem legatur: *ὁ δέ γε ἐπὶ τὴν γῆν καὶ ποταμοὺς ἑτέρους αὖ τινάς, πλούτου καὶ νεότητος οἷον λειμῶνας ἀφθόνους, τὰν τούτοις θρέμματα χειρωσόμενος.* Dicam primum quomodo mihi Platonis oratio ab ipso Platone olim conformata fuisse videatur: sic enim quid sit in vulgata lectione inelegans et vitiosum optime apparere poterit. Genitivi *πλούτου καὶ νεότητος* pendebant non ab iis quae sequuntur *οἷον λειμῶνας ἀφθόνους*, sed a praecedentibus *ἐπὶ ποταμοὺς ἑτέρους αὖ τινάς*. Quemadmodum enim *πολὺς ῥεῖν* quis dicitur, et *ποταμὸς μὲν ῥημάτων, νοῦ δὲ σαλαγμός*, et saepe *πηγὴ ἄφθονος*, ut Romani *fontem uberem* appellant, sic Plato audaciore usus metaphora *πλούτου καὶ νεότητος ἑτέρους αὖ τινὰς ποταμούς* appellavit, ut iocose addere posset *τὰν τούτοις θρέμματα χειρωσόμενος*, et sic salse describeret *τοὺς νέων πλουσίων θηρευτάς*. Verba *οἷον λειμῶνας ἀφθόνους* a sciolo interpolata sunt aut ad explicandam aut ad molliendam audaciorem metaphoram *ποταμοὶ πλούτου καὶ νεότητος*, sed vide mihi quantum incommodi et molestiarum illud emblema in textum receptum afferat. Primum quis umquam metaphorae metaphoram sic superimposuit ut scriberet aliquid huiusmodi, quale est illud: *ἐπὶ ποταμούς τινας οἷον λειμῶνας ἀφθόνους*, simul diversissima absurde permiscens. Potesne sine risu audire dicentem: »ad *fluvios* quosdam veluti *pinguia* et *opima prata*." Mirabile certe est hoc novum fluviorum genus. Praeterea quae sunt *θρέμματα*, quae quis *in pingui prato* captare aut venari possit? Armentane et greges? Quales sunt illi fluvii, talis est haec captura ac praeda. Reseca additamentum et omnia habebunt optime: *ὁ μὲν ἐκτρέπεται ἐπὶ θάλατταν καὶ ποταμοὺς τὰ ἐν τούτοις ζῷα θηρευσόμενος, ὁ δέ γε ἐπὶ τὴν γῆν καὶ ποταμοὺς ἑτέρους αὖ τινὰς πλούτου καὶ νεότητος τὰ τούτοις θρέμματα χειρωσόμενος.* Potuitne urbanius lepidiusque quam sic dicere *ὁ μὲν ἰχθῦς, ὁ δὲ νέους πλουσίους θηρευσόμενος*?

Digitized by Google

Noli igitur membranarum fidem saepissime in manifesta fraude deprehensarum tantopere revereri ut Platonem tam inepto additamento liberare non audeas.

Continuo post τῆς πεζῆς θήρας dicuntur esse δύο μεγίστω τινὲ μέρη, τὸ μὲν τῶν ἡμέρων, τὸ δὲ τῶν ἀγρίων, et miranti Theaeteto: εἶτ' ἔστι τις θήρα τῶν ἡμέρων; respondet hospes ab Elea: εἴπερ γέ ἐστιν ἄνθρωπος ἥμερον ζῷον. θὲς δὲ ὅπῃ χαίρεις, εἴτε μηδὲν τιθεὶς ἥμερον, εἴτε ἄλλο μὲν ἥμερόν τι, τὸν δὲ ἄνθρωπον ἄγριον, εἴτε ἥμερον μὲν λέγεις αὖ τὸν ἄνθρωπον, ἀνθρώπων δὲ μηδεμίαν ἡγεῖ θήραν. In his manifestum compositionis vitium doctis hominibus aut »*grata structurae conversio*" videtur esse aut »*grata orationis negligentia.*" Difficile esse videtur negligentiae modum quemdam statuere, quem si excesserit, desinat esse *grata*; tamen omnes intelligimus non *omnem* negligentiam *gratam* esse, et nisi caveris perfacile ex grata et eleganti putidam et intolerabilem fieri posse. Priusquam dicam quid de ista negligentia mihi statuendum esse videatur, subiungam ea quae Plato continuo addidit, in quibus mendum est, quo sublato priora rectius intelligi et vitiis liberari poterunt. Nempe haec statim subiiciuntur: τούτων ὁπότερ' ἂν ἡγῇ φίλον εἰρῆσθαί σοι τοῦτο ἡμῖν διόρισον. Putasne sat commode sic ὁπότερα et τοῦτο componi? et ὁπότερα — φίλον? Equidem sat scio aut ὁπότερα — φίλα — ταῦτα scribi oportere, aut ὁπότερον — φίλον — τοῦτο, quorum hoc unice verum est, ut vel vocula ἄν inepte addita demonstrat. Recte dicitur ἑλοῦ ὃν ἂν ἐθέλῃς, quoniam de *pluribus* unum quemlibet deligere quis iubetur, minus recte ὁπότερον ἂν ἐθέλῃς quod ex rei natura nihil plus significare potest quam ὁπότερον ἐθέλεις. Itaque Platonis manus est, τούτων ὁπότερον ἡγεῖ φίλον εἰρῆσθαί σοι τοῦτο ἡμῖν διόρισον. Est quidem in his etiam aliquid quod suspicionem moveat, nam pro διόρισον in Bodleiano est διορισέον, et ἡγεῖ φίλον εἰρῆσθαί σοι pro ἀρέσκει σοι vix Platone dignum videtur, sed hoc certe constat *duarum* opinionum optionem Theaeteto dari, quarum alteram amplexus est. Verum, ut nunc apud Platonem scriptum est, non *duarum*, sed *trium* opinionum hospes Theaeteto facit optionem:

εἴτε μηδὲν τιθεὶς ἥμερον.
εἴτε ἄλλο μὲν ἥμερόν τι, τὸν δὲ ἄνθρωπον ἄγριον.

Digitized by Google

εἴτε ἥμερον μὲν λέγεις αὖ τὸν ἄνθρωπον, ἀνθρώπων δε μηδεμίαν ἡγεῖ θήραν.

Interpretes confugiunt iterum ad *gratam negligentiam*, cui ipsi satis grati esse non possunt quoniam se ex omnibus difficultatibus molestiisque nullo labore expedit. Stallbaumius: »*Similis negligentia est in usu verborum ὁπότερ' ἂν ἡγῇ, quod sic dicitur ut tantummodo ad* duo posteriora *referatur.*" Nemo, sat scio, his acquiescere poterit. Quin igitur mecum emendas:

εἴτε μηδὲν τιθεὶς ἥμερον ἢ ἄλλο μὲν ἡμερόν τι τὸν δὲ ἄνθρωπον ἄγριον,

εἴτε ἥμερον μὲν λέγεις αὖ τὸν ἄνθρωπον, ἀνθρώπων δὲ μηδεμίαν ἡγεῖ θήραν.

mirati Graeculi εἴτε — ἢ — εἴτε, de suo aequarunt omnia et medium ἢ in εἴτε converterunt, quo errore sublato omnia recte procedunt difficultatesque omnes remotae sunt praeter unam. Qualis illa esse videtur orationis negligentia εἴτε — τιθεὶς, εἴτε — λέγεις —, ἡγεῖ δέ, grata an ingrata? Fugit ratio Heindorfium, cui illa grata structurae conversio adeo placet ut se dicat »*vel a Codice oblatum τίθης pro τιθεὶς*" spreturum fuisse. Deinde vix unum e Xenophonte locum attulit ex Anab. I. 3. 16. quem Platonico similem esse putabat: ἄλλος ἀνέςη ἐπιδεικνὺς μέν —, ἐπεδείκνυε δὲ ὡς εὔηθες εἴη κτἑ. ubi nunc inter omnes constat ἐπιδεικνὺς δέ verum esse. Nullus est negligentiae libertatem quotidiani sermonis imitanti locus in sententia huiusmodi. Θὲς ὅπῃ χαίρεις· εἴτε — ΤΙΘΕΙC, εἴτε λέγεις αὖ. Necesse est, si ineptire noles, utrobique verbum finitum eiusdem temporis ponere, idque et Plato dederat, et in Codicibus antiquis servatum fuerat, quum recentiores Graeculi e Graecitatis imperitia vitium invexerunt. Unice verum est ΤΙΘΕΙC, sed male lectum. Scribendum est εἴτε μηδὲν τιθεῖς ἥμερον κτἑ. Opinabantur Graeculi, quos adhuc plerique sequuntur, olim in usu fuisse has formas: τίθημι, τίθης, τιθησι; tum ἐτίθην, ἐτίθης, ἐτίθη: similiterque ἵημι, ἵης, ἵησι; deinde ἵην, ἵης, ἵη, cum magna compositorum copia. Falluntur. Dicebant Veteres ἐτίθην, sed ἐτίθεις, ἐτίθει; dicebant ἵην, ἀφίην, ξυνίην, sed ἵεις, ἵει; ἀφίεις, ἀφίει; ξυνίεις, ξυνίει. De his nunc quidem nemo dubitat, nemo obloquitur.

Digitized by Google

Etiam de imperativi forma τίθει, ἵει, ἀφίει, ξυνίει, nulla est controversia. Etiam in verbo δίδωμι constat ἐδίδων, ἐδίδως, ἐδίδω formas esse in Graeculorum cerebris natas, namque Graecos summa constantia dixisse: ἐδίδουν, ἐδίδους, ἐδίδου, et in imperativo δίδου. Eodem modo Veteres constanter dixerunt τιθεῖς, προστιθεῖς, διατιθεῖς, ἐπιτιθεῖς cet. et ἰεῖς, ἀφιεῖς, ἀνιεῖς, ξυνιεῖς, caeteraque. Sequiorum temporum magistri ac scribae, qui didicerant, ut nos omnes olim, τίθημι, τίθης, τίθησιν; et ἵημι, ἵης, ἵησι, Graeca esse, si quando in veterem formam ΤΙΘΕΙC et ΙΕΙC incidissent, corrigebant scilicet τίθης et ἵης, ξυνίης cett. Factum est, ut de ea re Brunckius verum videret (ad Sophocl. Oed. Tyr. vs. 628), Porsonus contra vehementer falleretur (ad Eurip. Orest. vs. 141): nisi quod Brunckius formas Epicas et Atticas commiscuit, qui communis illorum temporum erat error. Memini me mendum eiusmodi evidentia prope dixerim mathematica sustulisse e Castorionis Solensis versiculo apud Athenaeum p. 454. F:

μωσοπόλε θὴρ κηρόχυτον ὃς μελιγμ' ἵης.

nam quia poëta dipodias omnes ἐνδεκαγραμμάτους laboriose fecerat, et una littera iusto numero deest, patet eum μελιγμ' ἰεῖς scripsisse, non ἵης. In Eupolidis versiculo trochaico dimetro catalectico, de quo in *Var. Lectt.* p. 220. diximus, editur:

καὶ πείθεις ἄνω σκέλη,

pro καὶ τιθεῖς, et sic passim vetustorum Codicum scripturae antiquas formas aut illaesas servant aut verae formae certa vestigia impressa retinent. Pauca haec exempla in *Sophista* animadverte. Pag. 238. E. editur: ξυνίης τι; sed Bodleianus ξυνιεῖς optime servavit, et iterum p. 243. B: πρὸς θεῶν, ξυνίης ὅ τι λέγουσιν; rectissime idem liber ξυνιεῖς exhibet. Nostro loco ΤΙΘΕΙC certissimam fidem habet: scribae participium esse rati abstinuere manus: tu si indicativo opus esse clare perspicis, scito te formae antiquae intemeratum exemplum tenere. Itaque hoc tenebimus τίθημι, τίθησιν et ἐτίθην probasse: in caeteris τιθεῖς, ἐτίθεις, ἐτίθει et imperativum τίθει constanter usurpari, ut ξυνιεῖς similiaque: quae in libris occurrunt τιθείς, τίθεις, ξυνίεις leves esse errores, τίθης et ξυνίς ex interpolatione esse profecta, et ad hanc rationem et

Digitized by Google

reliquos scriptores Atticos et Platonem ubique emaculari oportere.

Inconsulto retinuit Stallbaumius formas barbaras μισθαρνευτικόν et μισθαρνευτικοῦ p. 222. D. et E. nam μισθαρνεύω, quod Lobeckius sibi in spuria quadam Hippocratis Epistola legisse videbatur, neque Graecum est neque illic legitur, sed Ionicum μισθαρνεῦντες. Revoca igitur μισθαρνητικόν et μισθαρνητικοῦ, et etiam in his sublestam vetustorum librorum fidem observa.

Iterum male deseruit Stallbaumius Heindorfium p. 223. E. certum vitium certa medicina tollentem in his: ὅσοις τὸ σῶμα τρέφεται καὶ κέχρηται, imo vero καὶ χρῆται, ut ille optime emendavit plaudentibus omnibus praeter Stallbaumium, cuius errorem vix operae pretium est refutare. Χρῆσθαι et κεχρῆσθαι non magis inter se confundi possunt quam *uti* et *usum esse*, et eo sensu sexcenties recurrunt apud omnes. Stallbaumius Buttmanni nescio quam opinionem probat κεχρῆσθαι raro temporis perfecti significationem habere, multoque saepius significare *semper uti* ideoque *habere*. Deinde affert locos ubi κεχρῆσθαι notet *indigere*; unde sequitur idem verbum poni pro *habere* et *non habere*. Sic igitur de Stallbaumio dici possit Φρεσὶ γὰρ κέχρηται ἀγαθῇσι, pro *fugit eum ratio*. Praeterea laudat e Xenophonte locum (Memor. II. 6. 7), ubi legitur: ὃν ἂν τοῖς πρόσθεν (ἵππους) ὁρῶ καλῶς κεχρημένον τοῦτον καὶ ἄλλοις οἶμαι καλῶς χρῆσθαι, ubi χρήσεσθαι unice verum est: »quem antea equis recte *usum esse* video, eum et aliis posthac arbitror recte *usurum*." Substitue in his *uti* pro *usum esse* et *usurum* et absurda erit oratio. Quoniam ΚΑΙ et ΚΘ perpetuo confunduntur, factum est ut καὶ χρῆσθαι et κεχρῆσθαι saepissime permisceantur et per dittographiam καὶ κεχρῆσθαι scribatur multis locis pro καὶ χρῆσθαι.

Turpe vitium obsidet Platonis perelegantem locum p. 226. A: ποικίλον τοῦτο τὸ θηρίον (ὁ σοφιστής) καὶ τὸ λεγόμενον οὐ τῇ ἑτέρᾳ ληπτέον, cui Theaetetus scite respondet: οὐκοῦν ἀμφοῖν χρή. Plurimorum imitatione celebratus locus est, quos quum pererudite docti homines conquirerent et emendarent, mirabili casu factum est ut Platonem ipsum, τὸν πατέρα τοῦ λόγου, inemendatum relinquerent. Lege mihi eruditam Wyttenbachii

Digitized by Google

bachii annotationem ad Eunapium p. 58, et qui illic indicantur Kuhnius in Indice Aeliani v. ἕτερος et Kusterus ad Suidam v. Ἐκκείμεθα, et optime hanc causam iudicabis. Plato ipse sic scripserat: οὐ θατέρᾳ ληπτόν, quod duobus modis scribae vitiarunt, qui Atticum θατέρᾳ in τῇ ἑτέρᾳ resolverunt et ληπτόν contra dicti sententiam in ληπτέον deformarunt. Qui facile elabitur et multo labore capitur lepide dicebatur *non altera manu posse capi*, unde scite Theaetetus reponit: *itaque ambabus* eum capere *oportet*. Manifestum est ληπτόν non ληπτέον requiri, et notum est -τόν et -τέον crebro inter se permutari. Quod apud Hesychium legitur: Ληπτέος: ἐπὶ τῶν μὴ εὐαλώτων ἐλέγετο, et mendosum et mutilum esse eruditi viderunt, namque interpretatur proverbium: (Οὐ θατέρᾳ) ληπτός. Idem absurdo errore recepit: Ληκτός: κατάληπτος. Recte suo loco dederat Ἄληπτος: ἀκατάληπτος. Qui hunc flosculum e Platone decerpserunt emendatam scripturam secuti sunt, quam aut intactam ipsi servarunt, aut a Criticis recuperarunt depravatam in θήρᾳ ληπτόν, θάτερα ληπτούς, θατεραλήπτους, οὐδ' ἕτερα ληπτοί, et sim. Haec igitur omnia docti Critici diligenter emacularunt, sed Platonem ipsum, ex quo uno omnia haec fluxerunt, nescio quomodo emendare supersederunt.

Non uno vitio laborat locus p. 228. C: τί δέ, ὅσα κινήσεως μετασχόντα καὶ σκοπόν τινα θέμενα πειρώμενα τούτου τυγχάνειν καθ' ἑκάσην ὁρμὴν παράφορα αὐτοῦ γίγνεται καὶ ἀποτυγχάνει, πότερον αὐτὰ φήσομεν κτἑ. Quod in Bodleiano est γίγνηται et ἀποτυγχάνῃ indicio est non OCA sed OCA in antiquo libro fuisse, id est ὅσ' ἂν — γίγνηται καὶ ἀποτυγχάνῃ. Gravioris mendi suspicio subnascitur ubi videmus πειρώμενα in Bodleiano omissum esse quod equidem non tantum non revocaverim, sed etiam duo verba quae sequuntur induxerim. Interpolationem sapiunt et frigidissime adduntur tria verba πειρώμενα τούτου τυγχάνειν, quae prorsus supervacanea venustatem loci minuunt. Καθ' ἑκάσην ὁρμήν enim significat ὁσάκις αὐτοῦ τυγχάνειν πειρᾶται. Mox scribe ὑπ' ἀμετρίας pro ὑπὸ ἀμετρίας, quales hiatus omnes sedulo e Platone et Atticis undique sunt expellendi.

Stallbaumius, qui solet magistrorum additamentis aliquem

Digitized by Google

colorem quaerere, audacior repente factus p. 229. A. glossema sibi reperisse videtur idque statim ὀβελίζει et expungi iubet, nunc quidem librorum omnium fideliter conspirantium unanimem consensum nihil reveritus. Videamus quid rei sit. Verba Platonis haec sunt: περὶ μὲν ὕβριν καὶ ἀδικίαν καὶ δειλίαν ἡ κολαστικὴ πέφυκε τεχνῶν μάλιστα δὴ πασῶν προσήκουσα δίκη. Stallbaumio iudice: »*pertinet* δίκη *ad* ἡ κολαστική." quo semel sumto facili opera demonstrat quam sit hoc absurdum: itaque molestum δίκη utpote »ex glossemate ortum" expungendum esse censet. Non iuvat multis viri doctissimi et diligentissimi errorem redarguere. Satius erit veram scripturam quaerere et expellere vitium, quod eum in fraudem impulit. Δίκη vitiosum est, vel potius antiquum ΔΙΚΗ a Graeculis male lectum est. Quomodo hoc fieri potuit, inquies, ut ΔΙΚΗ male legeretur? Facillime: est enim ΔΙΚΗ aut *nominativus* aut *dativus*, quoniam I adscriptum in libris etiam vetustissimis aut semper omittitur aut saepissime. Ut uno exemplo utar, ΧΡΗ aut *oportet* significat aut *uteris* (χρή aut χρῇ), et multa sunt similia, ut in Sophista p. 237. C. in Bodleiano est ἄλλης που δὴ δέοι pro ἀλλ' εἰ σπουδῇ δέοι. Iam intelligis quid mihi Plato scripsisse videatur, nempe: ἡ κολαστικὴ — τεχνῶν μάλιστα δὴ πασῶν προσήκουσα Δίκῃ, quod neque interpretatione indiget neque commendatione. Remove. Δίκῃ et τεχνῶν μάλιστα δὴ πασῶν προσήκουσα verba sensu vacua erunt et absurde addita. Nemo in Δίκῃ requiret articulum, qui promiscuo usu aut additur aut omittitur, ut in libro de Legg. VI. p. 777. D: ὁ φύσει σέβων τὴν δίκην, et X. p. 887. D: δίκην τιμῶντες διαφερόντως ἀνθρώπων. Caeterum quam vere dicatur ἡ κολαστικὴ una omnium artium maxime Δίκῃ προσήκειν fugiet, ut opinor, neminem.

Male abundat copula p. 231. D: τὸ πρῶτον εὑρέθη (ὁ σοφιστὴς) νέων [καὶ] πλουσίων ἔμμισθος θηρευτής. Unum et idem genus est, quos saepe Plato νέους πλουσίους et alibi et in hoc ipso dialogo appellat.

Iterum importuna vocula eximenda est p. 232. C: ξύνισμεν ὡς αὐτοί τε ἀντειπεῖν δεινοὶ τούς τε ἄλλους [ὅτι] ποιοῦσιν ἅπερ αὐτοὶ δυνατούς.

Plane assentior Heindorfio p. 237. A. ubi in libris est: οὐ

Digitized by Google

γὰρ μήποτε τοῦτ' οὐδαμῇ, φησὶν, εἶναι μὴ ὄντα, elicienti ex his versum Parmenideum:

οὐ γὰρ μήποτε τοῦτο δαῇς εἶναι μὴ ἐόντα.

et mox recipiendum censeo διζήσιος pro διζήμενος in altero hexametro:

ἀλλὰ σὺ τῆσδ' ἀφ' ὁδοῦ διζήσιος εἶργε νόημα.

Titubant indocti scribae in antiquis formis Ionicis ΔΑΗΙC et ΔΙΖΗCΙΟC, quibus sibi notiora supponunt. Duos esse hos hexametros Parmenideos uno tenore continuatos perspicuum est ex altero Sophistae loco p. 258. D. ubi recte διζήσιος scriptum est, sed iterum ΤΟΤΤΟΔΑΗΙC in τοῦτ' οὐδαμῇ abiit.

Quod dicit Plato p. 238. A: Μήπω μέγ' εἴπῃς, a Sophocle sumsisse videtur, cuius celebratus est versiculus:

μήπω μέγ' εἴπῃς πρὶν τελευτήσαντ' ἴδῃς.

Quam notus ille versiculus fuerit ostendit Eumenis iocus fratri Attalo »*uxoris petendae praematuram festinationem obiicientis*" Liv. 42, 16. Insusurravit enim ei in aurem:

μὴ σπεῦδε γῆμαι πρὶν τελευτήσαντ' ἴδῃς.

vide Nauckhium in Tragicorum Graecorum Fragm. p. 220.

Venio nunc ad locum misere interpolatum p. 239. E: interrogatus Theaetetus: τί ποτε τὸ παράπαν εἴδωλον λέγομεν, responderat: τά τε ἐν τοῖς ὕδασι καὶ κατόπτροις — καὶ τὰ γεγραμμένα καὶ τὰ ἐντετυπωμένα, caeteraque huiuscemodi. Cui hospes: φανερὸς εἶ, inquit, σοφιστὴν οὐχ ἑορακώς, mirantique cur ita dicat addit: δόξει σοι μύειν ἢ παντάπασιν οὐκ ἔχειν ὄμματα. Πῶς; quaerit. deinde ea dicit, quae nunc miserrimum in modum sic interpolata sunt in libris omnibus: τὴν ἀπόκρισιν ὅταν οὕτως αὐτῷ διδῷς [ἐὰν ἐν κατόπτροις ἢ πλάσμασι λέγῃς τι] καταγελάσεταί σου τῶν λόγων [ὅταν ὡς βλέποντι λέγῃς αὐτῷ] προσποιούμενος οὔτε κάτοπτρα οὔτε ὕδατα γιγνώσκειν οὔτε τὸ παράπαν ὄψιν. In his loquuntur alternis Plato et sequioris aetatis Graeculus, quorum nunc in unum commista oratio monstrum peperit nullis interpretibus umquam procurandum. Docti homines in nonnullis offendunt et haerent, sed utcumque se expediunt. Heindorfius probe sensit ἄν ferri non posse pro ὅταν positum, sensit ἐν κατόπτροις recte dici, ἐν πλάσμασι pro πεπλασμένα non item, sensit ὅταν

Digitized by Google

ὡς βλέποντι λέγῃς αὐτῷ non esse suo loco collocatum, sed ut est in paucis cautus et circumspectus et formidolosus vulgatae acquiescit. Non offendit eum ὅταν ὡς βλέποντι λέγῃς αὐτῷ, quod ita dicitur quasi etiam *alio modo* idem ei dici potuisset, nempe ὅταν ὡς τυφλῷ ὄντι αὐτῷ λέγῃς, quod nemini sano in mentem venire potuit umquam: veluti si quis diceret ὅταν τῷ σώματι λέγῃς αὐτῷ, quasi *alia parte corporis* idem potuisset dicere. Stallbaumius ἐάν expunxit et caetera sic sat bene habere putavit quod nemo probabit. Expungamus utrumque scioli additamentum [ἐὰν ἐν κατόπτροις ἢ πλάσμασι λέγῃς τι], et [ὅταν ὡς βλέποντι λέγῃς αὐτῷ], ac senties id quod superest et sanum esse et integrum. Habent haec in se ipsa omnes numeros veritatis, itaque ἐπειδὴ ὡς βλέπουσι ταῦτα γράφω verbum non amplius addo.

Non sum emendando illi loco qui legitur p. 241. D: φαίνεται τὸ τοιοῦτον διαμαχητέον ἐν τοῖς λόγοις. Suspicor compluscula intercidisse et locum esse insanabilem. διαμαχητέον, quod prorsus ab ea re, qua de agitur, abhorret, nihili Graeculus de suo inseruit. In Bodleiano non est eius vola aut vestigium. Nihil superest nisi ut a loci conclamati et depositi interpretatione abstineamus.

Revoca antiquam loquendi consuetudinem p. 243. B: ὅτε μὲν ἦν νεώτερος — ἀκριβῶς ᾤμην ξυνιέναι, imo vero: ὅτε μὲν ἦ νεώτερος. Constat disertis grammaticorum testimoniis Platonem forma ἦ pro ἦν usum esse, indocti scribae ΗΝΕΩΤΕΡΟC in ἦν νεώτερος de more depravarunt. In talibus potissimum apparet quae sit librorum fides et qualis sit quisque fidei librorum iudex. Plato ubique scripserat ἦ, παρῆ, ξυνῆ, etiam ante vocalem, quemadmodum in plusquamperfectis usurpaverat formas exeuntes in -η, -ης et ει, contractas ex -εα, -εας et -εε; in tertia persona ante vocalem -ειν constanter dederat; etiam in imperfectis ᾖα, ἀπῆα, cet. si vocalis sequebatur, ἀπήειν, παρήειν cet. posuerat sine ulla varietate, quemadmodum et ᾖμεν, ᾖτε et ᾖσαν ubique dixerat. Omnes Attici olim summa constantia non aliis formis quam his ipsis usi fuerunt: id quod praeter analogiam et Veterum diserta testimonia etiam librorum vetustissimorum scripturae luculenter demonstrant. Qui olim λέξεις Πλάτωνος collegerunt et interpretati sunt eru-

Digitized by Google

diti Grammatici omnia haec extra omnem dubitationem posuerunt. Unius ex his testimonio utar. Grammaticus adhuc incertus (cuius mihi nomen reperisse videor, ut infra demonstrare conabor) qui λέξιν Πλάτωνος pereruditam condidit, in qua orationis Platonicae rationem et usum diligenter exposuit, a Photio totus in suam farraginem receptus est et sic ad nos pervenit. Duos ex eo locos hos mihi expende: Ἥ: χωρὶς τοῦ ν ἤ περισπωμένως ἀντὶ τοῦ ἔα, ἦμην. καὶ παρῆ ἀντὶ τοῦ παρήμην. περὶ ψυχῆς· καὶ αὐτὸς οὐκ ἦ μυθολογικός. Interpretatur Platonicum ἦ apposito vetusto Homerico ἔα, unde natum est, et sequiorum vitiosa forma ἦμην. Ut in λέξει Πλάτωνος apponit tantum nomen Dialogi: περὶ ψυχῆς. Locus legitur in Phaedone p. 61. B, ubi Stallbaumius edidit οὐκ ἦν μυθολογικός. De plusquamperfecti formis in eadem λέξει haec annotata sunt: v. Ἤιδη: ἀντὶ τοῦ ᾔδειν. Εὐθύδημος· καὶ τῶν δὴ περὶ ψυχῆς· ἀλλὰ σχεδὸν μὲν τι ᾔδη ὁ Κρίτων, quae mutila et corrupta sunt. Laudaverat grammaticus locum ex Euthydemo ubi ᾔδη legebatur: duo insunt p. 271. C: ἔγωγε οὐκ ᾔδη προτοῦ κτέ. et p. 302. A: κἀγὼ ᾔδη γὰρ ὅτι ἐξ αὐτῶν καλόν τι ἀνακύψοι, quem locum manifestum est ex scripturae reliquiis a magistro descriptum fuisse. Nempe καὶ τῶν δή natum est ex ΚΑΓΩΗΔΗ (γὰρ ὅτι κτέ). Deinde alterum locum e Phaedone (pag. 63. E.) addiderat sic: περὶ ψυχῆς· ἀλλὰ σχεδὸν μέν τι ᾔδη, ἔφη ὁ Κρίτων. Praeterea nobile exstat Panaetii in hanc rem testimonium, de quo dixi in *Nov. Lectt.* p. 213. Ἀττικοὶ τοὺς ὑπερσυντελικοὺς ἐν τῷ η μόνῳ περατοῦσιν ᾔδη λέγοντες καὶ ἐνενοήκη καὶ ἐπεποιήκη καὶ οὕτω φησὶ Παναίτιος ἔχειν τὰς γραφὰς παρὰ Πλάτωνι. quod testimonium egregie confirmatur annotatione, quam ex eadem λέξει Πλάτωνος Photius v. Ἑωράκη descripsit: Ἑωράκη τὸ πρῶτον πρόσωπον, ὡς ἐπεπόνθη καὶ ἐπεποιήκη καὶ ᾔδη (ἀντὶ τοῦ) ᾔδειν. Πλάτων τοῖς τοιούτοις χρῆται σχηματισμοῖς. Grammaticus ἑωράκη sumsit e libro I. de Rep. p. 328. C: διὰ χρόνου γὰρ ἑωράκη αὐτόν, in cuius loci vicinia ἐπεπόνθη occurrit pag. 329. B: ἐγὼ τὰ αὐτὰ ταῦτα ἐπεπόνθη, similiaque passim in Parisino et Bodleiano aetatem tulerunt. Itaque iam vivo Panaetio de ea re dubitatio quaedam et controversia fuit, et quemadmodum alibi ostendimus in libris Hippocratis for-

Digitized by Google

mas veteres Ionicas ab Editoribus antiquis in vulgares fuisse reflectas, sic in Platonis scriptis veteres formae Atticae ad recentiorem scribendi consuetudinem accommodatae sunt. Quod ubi semel luculenter constiterit, simul constat quantum fidei tribuendum sit in tali re Codicibus paulo ante saeculum nonum exaratis. Ad Phaedonis locum Stallbaumius annotavit servata lectione ἥδειν: »*Photius — exhibet formam Atticam* ἥδη. *sed codices omnes* ἥδειν." Sed, o bone, non Photius exhibet ἥδη, sed perantiquus auctor τῆς Πλάτωνος λέξεως, sed Panaetius aliquanto etiam antiquior testis diserte docet in Codicibus Platonis eam formam in -η, non in -ειν exire. Si »*Codices omnes*," qui nunc exstant et prae illorum aetate recentissimi sunt, in ἥδειν conspirant, apparet eos *omnes* vitiatos interpolatosque esse. Platonis ipsius manum quaerimus, non opiniones eorum qui tredecim post Platonis mortem saeculis mendosos hos libros exararunt. Libri optimi olim *ubique* formas Atticas solas exhibebant, nunc libri omnium deterrimi et pessimi easdem formas omnes *ubique* habent ex interpolatione reflectas. Caeteri omnes, qui inter optimos et pessimos medium locum tenent, modo formas genuinas retinent modo interpolatas scripturas praebent, et ita quidem ut quo sit quisque liber vetustior et fide dignior eo saepius eas formas fideliter servaverit, quibus Platonem usum esse idonei testes memoriae prodiderunt. Ecquid igitur a sana ratione est alienius, et ecqua potest esse insignior ἀκρισία quam in ea re librorum omne genus testimonia numerare et ubi plures tamquam pulli in Romanorum auspiciis addixerint, formas sinceras admittere, ubi autem »*aut exigua aut nulla sit librorum auctoritas*" deserere et repudiare id quod solum probum esse et genuinum satis aliunde constet. Tamen id homines eruditos video facientes. Veteres ἦ dicebant pro ἦν: Tragici omnes et Comici non aliter quam sic dixerant: eruditi magistri unanimi consensu illas formas solas comprobant, tamen ubi libri non addicunt, Critici non audent ab iis latum unguem discedere. Schneiderus in praefatione ad Platonis Rempublicam p. 44 sqq. multos locos collegit ubi ἦ Codicum nostrorum testimonio confirmatur, at idem alios locos »*ubi Codices auctoritatem sufficientem non praebent*" nil audet mutare et

Digitized by Google

vitiosum ἦν retinendum esse arbitratur. Equidem, qui Platonis manum non tantum ex Codicibus mendosis et interpolatis constituendam esse arbitror multoque minus ex singulis in quoque loco Codicum scripturis, Atticum ᾖ etiam invitissimis libris ubique revocandum esse censeo, etiam in compositis παρῆ et ξυνῆ. Critico extorqueri posse non debet esse in talibus certam ac perpetuam analogiam quam ubi semel repertam firmiter undique documentis testimoniisque stabiliverit, futilium librariorum inconstantiam et levitatem et sciolorum interpolationes certo iudicio contemnat. Semper erunt infirmiores qui illam rationem neque capiant neque probent, sed meticulosi fidem librorum implorent et latum unguem a lectionibus tralaticiis non audeant discedere. Etiam hodie vetus doctorum discidium perdurat, καὶ οἱ μὲν Ἀριστάρχειοί ἐσμεν, οἱ δὲ Κρατήτειοι. Sunt qui τὴν ἀναλογίαν sequantur et amplectantur; aliis ἡ ἀνωμαλία praeplacet quam omnibus modis tuentur, fovent aut excusant et »*ferendam esse*" clamant. Non tantum Platoni ubique ᾖ reddendum est, sed Tragicis quoque omnibus et Aristophani caeterisque omnibus poëtis τῆς ἀρχαίας κωμῳδίας, praeterquam si vocalis sequitur. Plato etiam sequente vocali ᾖ retinuit, ut libri demonstrant iis locis, quibus non sunt interpolati: vide Schneiderum in Praefat. l. l, qui quam inconsiderate librorum, qui nobis nunc soli supersunt, auctoritatem sequatur declarat locus in libro I. de Rep. p. 328. C. ubi edidit: εἰ μὲν γὰρ ἐγὼ ἔτι ἐν δυνάμει ἦν τοῦ ῥᾳδίως πορεύεσθαι πρὸς τὸ ἄκρον, οὐδὲν ἂν σε ἔδει δεῦρο ἰέναι. Non ausus est ᾖ recipere, quoniam vix unus est liber Venetus, in quo ᾖ legatur, caeteri omnes in ἦν fideliter conspirant. Melioribus libris usus est Porphyrius, qui quum de forma μονογραμμάτῳ veterum Atticorum ad Homerum disputaret (in' Scholiis ad Iliadem E. 533. et ad Odysseam Θ. 186.) quatuor testimoniis utitur, uno Cratini: παρὰ Κρατίνῳ ἐν Πυτίνῃ·

γυνὴ δ' ἐκείνου πρότερον ἦ, νῦν δ' οὐκέτι.

duobus Sophocleis: καὶ παρὰ τῷ Σοφοκλεῖ ἐν τῇ Νιόβῃ·

ἦ γὰρ φίλη 'γὼ τῶνδε τοῦ προφερτέρου.

καὶ ἐν Οἰδίποδι τῷ ἐπὶ Κολωνῷ·

ἦ δοῦλος οὐκ ὠνητὸς ἀλλ' οἴκοι τραφείς.

Digitized by Google

quibus denique addit hunc ipsum Platonis locum, quo de agimus, καὶ παρὰ Πλάτωνι τῷ φιλοσόφῳ· οὐ γὰρ ἐγὼ ἐν δυνάμει ἦν τοῦ ῥᾳδίως. Apparet Porphyrium scripsisse: εἰ γὰρ ἐγὼ ἐν δυνάμει ἦ τοῦ ῥᾳδίως (πορεύεσθαι πρὸς τὸ ἄχυ). Stolidi scribae in Cratini loco dederunt: ἦν νῦν δ' οὐκέτι, et in Sophocleo ἦν δοῦλος: vides eos nihil cogitare neque intelligere quid scribant. In Codice unico Sophocleo scriptum est mendose in Oedip. Coloneo vs. 1123. ἦν δοῦλος. Hos tu homunciones, si lubet, sequere: equidem Porphyrium sequor. Schneiderus quoque »*si certo constaret scholii auctorem esse Porphyrium*" Codicem Venetum »*sequi minus dubitaret*," quasi vero absque Porphyrio fuisset aliqua iusta dubitatio esse potuisset. Eodem iure ᾔδη, ἐωράκη, ἐπεπόνθη, ἀπωλώλη, similiaque omnia Platoni ubique reddemus, et in tertia persona -ειν ante vocalem. Diximus de ea re aliquid in *Nov. Lect.* p. 217, et plura de genere hoc ad alium Platonis locum annotare in animo est.

Quod continuo apud Platonem sequitur duobus aliis scripturae mendis infectum est: ὅτε μὲν ἦ νεώτερος τοῦτό τε τὸ νῦν ἀπορούμενον, ὁπότε τις εἶποι, τὸ μὴ ὄν, ἀκριβῶς ᾤμην ξυνιέναι, νῦν δὲ ὁρᾷς ἵν' ἐσμὲν αὐτοῦ πέρι τῆς ἀπορίας. Primum inepte abundat τε in verbis τοῦτο [τε] τὸ νῦν ἀπορούμενον, sed quum Bodleianus exhibeat τοῦτό τε νῦν facili negotio emendatur τοῦτο τὸ νῦν ἀπορούμενον. Saepe Tϵ et TO locum inter se mutant. Deinde induxerim frigidum interpretamentum τὸ μὴ ὄν, quod et prorsus est supervacuum et in aliena sede collocatum, namque moleste disiungit τοῦτο τὸ ἀπορούμενον — ξυνιέναι, quae arcte coniungenda esse vides. Non potest enim verbum εἶπα illum accusativum regere. Commode igitur ὁπότε τις εἶποι interponitur, sed inutilis et inepta epexegesis illo certe loco inseri non potuit.

Superest tertium mendum in verbis: ὁρᾷς ἵν' ἐσμὲν — τῆς ἀπορίας. Expuncto articulo scribendum est: ἵν' ἐσμὲν ἀπορίας, quod a Platone dictum est ut Sophocles dixit in Aiace vs. 386: οὐχ ὁρᾷς ἵν' εἶ κακοῦ, et Herodotus I. 213: ἔμαθε ἵνα ἦν κακοῦ, et Euripides in Ione vs. 1271: ἵν' εἶ τύχης, multique alii similia multa dixerunt. Non admittunt haec articulum, et longe alia res est quum dicitur ἵνα — τῆς χώρας, ἵνα —

Digitized by Google

τῆς πόλεως, ut facile intelligitur: haec enim definita sunt, illa non item.

Remove p. 244. B. Macedonicam imperativi formam ἀποκρινέσθωσαν et Platoni redde suam ἀποκρινέσθων.

In Parmenidis versibus editur p. 244. E:

τὸ γὰρ οὔτε τι μεῖζον
οὔτε τι βαιότερον πελέναι χρεών ἐςι τῇ ἢ τῇ.

sed barbarum est πελέναι, ut opinor. Lingua Epica habet infinitivos in -έμεν et -έμεναι exeuntes, ut ἀκουέμεν et ἀκουέμεναι, sed forma in -έναι, qualis esset ἀκουέναι, mera est barbaries. Duplex est emendandi via: aut enim πελέμεν emendandum est aut τελέθειν, quod quia aliquanto est usitatius alteri formae praetulerim.

In Theaeteto p. 180. E. legitur alius versus Parmenidis, quo τελέθειν confirmatur. Legitur illic: ἄλλοι αὖ τἀναντία τούτοις ἀπεφήναντο οἷον ἀκίνητον τελέθειν τῷ πάντ' ὄνομ' εἶναι, ubi Heindorfius ex Simplicio affert Parmenidis hexametrum:

οὖλον ἀκίνητόν τ' ἔμεναι ᾧ πάντ' ὄνομ' ἐςίν.

et probat Buttmanni correctionem τελέθειν pro τ' ἔμεναι. Equidem sic correxerim:

οὖλον ἀκίνητον τελέθειν τῷ πᾶν ὄνομ' εἶναι.

Ut in illo loco τελέθειν abiit in barbarum πελέναι, sic hoc loco in τ' ἔμεναι. Eadem opera liberemus lectione barbara proverbium vetus apud Strabonem IX. p. 408. Casaub.

εἰς Σκῶλον μήτ' αὐτὸς ἴναι μήτ' ἄλλῳ ἕπεσθαι.

faex Graecorum dicebat ἴναι multum indignante Phrynicho. Emenda:

εἰς Σκῶλον μήτ' αὐτὸς ἴμεν μήτ' ἄλλῳ ἕπεσθαι.

Pag. 245. D. in verbis ἄλλα μύρια ἀπεράντους ἀπορίας ἵκαςον εἰληφὸς φανεῖται, reiicit Stallbaumius Heindorfii emendationem ἄλλας μυρίας in uno tantum Codice repertum. Non est ulla dubitatio quin ἄλλας μυρίας correctori debeatur, sed corrector ille, quisquis fuit, rectum vidit et Platonis manum ex ingenio optime restituit. Simillimum mendum obsidet locum vicinum p. 245. E: τοὺς — διακριβολογουμένους — πάνυ μὲν οὐ διεληλύθαμεν, ὅμως δὲ ἱκανῶς ἐχέτω. Luce clarius est Platonem dixisse: »quamquam non *omnes* enumeravimus, tamen satis esto." Itaque πάντας μὲν οὐ pro πάνυ μὲν οὐ

Digitized by Google

verum est, idque nunc ex Eusebio revocatum. Sed mutatione opus non esse Stallbaumius existimat, namque ἄλλα μυρία neutro genere recte dici idque apparere e versiculo Aristophanis in Ranis vs. 90. quem Bernhardyus comparaverit:

τραγῳδίας ποιοῦντα πλεῖν ἢ μύρια.

Profecto si τραγῳδίας μύρια concoquere quis poterit pro μυρίας, non facile eum quidquam offendet. Sed salva res est: fugit enim virum acutissimum ratio: πλεῖν ἢ μύρια non refertur ad τραγῳδίας, sed ad praecedens μειρακύλλια:

οὔκουν ἕτερ' ἔστ' ἐνταῦθα μειρακύλλια
τραγῳδίας ποιοῦντα πλεῖν ἢ μύρια,
Εὐριπίδου πλεῖν ἢ σταδίῳ λαλίσερα.

Neque minus fallitur vir optimus ubi confert locum e Menexeno p. 235. B. καί μοι αὕτη ἡ σεμνότης παραμένει ἡμέρας πλείω ἢ τρεῖς, quae verba sana esse putat. Non saniora sunt his Latinis: »dies *plura* quam tres." Emenda πλεῖν ἢ τρεῖς. Solet Atticum ΠΛΕΙΝ corrumpi in πλέον, πλεῖον et πλείω, ut alibi diligenter ostendimus. Quae ad eundem locum apposuit Stallbaumius aut aliena sunt aut corrupta. Diodori Siculi testimonio non utimur, etiam incorrupto. Ἔλαττον dici et πλέον sive πλεῖν nulla est controversia, sed si Attice dicitur γέγονα οὐκ ἔλαττον ἢ τριάκοντ' ἔτη, vel πλεῖν ἢ τριάκοντ' ἡμέρας τοῦ μηνὸς ἑκάστου, quid, quaeso, facit ad locum nostrum? Nihil prorsus. Neque miramur dici πλείω δεδιέναι, ἐλάττω ἐπιδημῆσαι, πλείω λυπεῖσθαι: ubi enim πολλά habet locum, ibidem et πλείω et πλεῖσα. Nemo nescit rectissime et saepissime dici πολλά et ὀλίγα χαίρειν et λυπεῖσθαι, et ἐπιδημεῖν, aliaque sexcenta huiusmodi. Sed quomodo ex illis colliges recte dici ἡμέραι πλείω, ἀπορίαι μύρια, similiaque alia foedissima? Num tu putas ἡμέραι πολλά, aut πολλὰ τραγῳδίαι, aut πολλὰ ἀπορίαι non esse absurda? Nihilo minus absurda sunt μύρια ἀπορίαι et ἡμέραι πλείω.

Non est Graecum quod p. 253 C. legitur: τίν' οὖν προσερεῖμεν, ὦ Θεαίτητε, ταύτην; requiritur enim τί οὖν pro τίν' οὖν, ut perpetuo omnium usu satis constat. *Quo nomine appellas?* Graece dicitur τί καλεῖς; τί ὀνομάζεις; et τί προσαγορεύεις; ut in libro IV. de Rep. 428 D: τί τὴν πόλιν προσαγορεύεις; et alibi passim. Reddenda est eadem loquendi forma Aristophani

Digitized by Google

in Nubibus vs. 847. ubi Strepsiades filio gallum gallinaceum ostentans ex eo quaerit:

φέρ' ἴδω, σὺ τοῦτον τί ὀνομάζεις; εἰπέ μοι.
— ἀλεκτρυόνα.

nunc sine sensu editur: *σὺ τουτονὶ τί νομίζεις;*

Articulum necessarium excidisse video p. 254 C: *ἵνα τό τε ὂν καὶ μὴ ὂν εἰ μὴ πάσῃ σαφηνείᾳ δυνάμεθα λαβεῖν, ἀλλ' οὖν λόγου γε ἐνδεεῖς μηδὲν γιγνώμεθα περὶ αὐτῶν.* Rescribendum est *τό τε ὂν καὶ (τὸ) μὴ ὄν*, ut *duae* res diversae esse intelligantur. Semper in talibus articulus repetendus est, quem saepe negligenter a scribis omitti aliás demonstravimus. Ex huius rei observatione emendandus est locus Aristophanis in Nubibus vs. 1190, ubi sic legitur:

ἐκεῖνος οὖν τὴν κλῆσιν εἰς δύ' ἡμέρας
ἔθηκεν, εἴς γε τὴν ἔνην τε καὶ νέαν.

mirer si illud *γε* concoquere possis. Emendandum est *εἴς τε τὴν ἔνην καὶ τὴν νέαν*, sic enim ex *uno* die, quem Attici *τὴν ἔνην τε καὶ νέαν* appellant, *duo* dies repente existunt, quod ille ioco demonstrare nititur. Scribae, qui in vicinis saepius vulgarem formam *τὴν ἔνην τε καὶ νέαν* legerant, idem pro *τὴν ἔνην καὶ τὴν νέαν* supposuerunt, quo facto Τϵ praecedens in *γε* mutatum est.

In vicinia p. 254 D. ubi in libris omnibus est: *ἐὰν ἄρα ἡμῖν πῃ παρεικασθῇ — ἀθῴοις ἀπαλλάττειν*, felicissima emendatione Platonis manum revocavit Boeckhius, nempe *παρεικάθῃ*. In talibus optime librorum Punica fides arguitur. Ante saeculum nonum nescientes Graeculi quid esset ΠΑΡΕΙΚΑΘΗΙ inserta litterula notum sibi vocabulum substituunt sententiae securi. Absurdum esse *ἐὰν ἡμῖν παρεικασθῇ ἀθῴοις ἀπαλλάττειν* non venit iis in mentem. Multos errores pepererunt antiqui Atticorum aoristi *διωκαθεῖν*, *ἀμυναθεῖν*, *εἰκαθεῖν*, *ὑπεικαθεῖν*, *παρεικαθεῖν*, *ἀλκαθεῖν*, *σχεθεῖν*, *παρασχεθεῖν*, cet. de quibus est verissima Elmsleii observatio ad Euripidis Medeam vs. 186. Per multa saecula tenuerat vetus error ΔΙΩΚΑΘϵΙΝ et sim. *praesentis* temporis formam Atticam esse pro *διώκειν*, ΑΜΥΝΑΘϵΙΝ pro *ἀμύνειν*, ceteraque ad eundem modum. Hunc errorem pepererunt et aluerunt grammatici veteres, quum ita scriberent: Hesychius *Διωκάθειν*: *διώκειν*, et *Ἀμυνάθειν*:

Digitized by Google

ἀμύνειν, βοηθεῖν. Timaeus: Διωκάθειν: διώκειν ἐγκαλοῦντα ἢ τρέχοντα. Moeris: Διωκάθειν κοινὸν Δωριέων καὶ Ἰώνων. διώκειν Ἑλληνικῶς. Tandem verum vidit Elmsleius l. l. qui acutissime perspexit *aoristos* hos esse et διωκαθεῖν esse διῶξαι, ἀμυναθεῖν ἀμῦναι sive βοηθῆσαι, εἰκαθεῖν idem quod εἶξαι, et similiter in caeteris. Oblocuti nonnulli sunt, in his Stallbaumius ad Platonis Gorgiam p. 483 A. et ab illo laudatus Hermannus ad Sophoclis Oedip. Colon. vs. 1019. sed quod verum et evidens est evertere non potuerunt. Ἐδιώκαθες in Platonis Gorgia l. l. non minus *aoristus* est quam in Aristophanis Vespis vs. 1197.

κάπρον | ἐδιώκαθές ποτ' ἢ λαγὼν ἢ λαμπάδα ἔδραμες.

Solus grammaticorum veterum Photius recte monet: Ἤμυναθον: ἤμυνα. Sic igitur εἴκω habebat aoristum εἴκαθον, ut ὑπείκω ὑπείκαθον, et παρείκω παρείκαθον. Neque est ulla dubitatio quin apud Hesychium pro Εἰκαθέσοιμεν: παραχωρήσωμεν corrigendum sit: Εἰκάθοιμεν: παραχωρήσαιμεν. Utraque forma εἰκαθεῖν et παρεικαθεῖν recurrit aliquoties apud Sophoclem. Plato praesens ὑπείκω et aoristum ὑπείκαθον composuit in Apologia Socratis p. 32 A: οὐδ' ἂν ἑνὶ ὑπεικάθοιμι —, μὴ ὑπείκων δὲ ἀπολοίμην, ubi videbis sequiores Graeculos in Codicibus deterioribus pro ὑπεικάθοιμι supposuisse ὑπείκοιμι. Similem fraudem docti homines commissam esse animadverterunt in Euthyphr. p. 15 D, in Gorgia p. 483 A, et in libro II. de Rep. p. 375 D. Confidenter homunciones imperiti formas sibi incognitas in vulgares sic refingunt ut *aoristis* praesentia substituant. Omnium, quos sciam, extremi Iulianus et aequales Platonis studiosi, Themistius et Libanius, horum aoristorum usum et notionem perspectam habuerunt. Disertum est Iuliani testimonium in Orat. VII. p. 234 A: μήτε σαυτοῦ μήτε ἐκείνων ταῖς ἐπιθυμίαις δουλεύων ὑπεικάθῃς, namque μή cum coniunctivo ὑπεικάθῃς coniunctum certo argumento est *aoristum* esse, non praesens. Faex Graecorum in forma vetere ΠΡΙΑCΘΑΙ turbare solet, ut in similibus omnibus κίχρασθαι, κρέμασθαι, πίμπλασθαι, ὄνινασθαι, πίνασθαι, πτάσθαι, διαπτάσθαι cett. dabant enim κιχρᾶσθαι, δι-

Digitized by Google

πτᾶσθαι, πριᾶσθαι, sim. Itaque quum apud Aristophanem legeretur:

ΜΗΠΡΙΗΙ, παῖ, δᾷδ', ἐπειδὴ Φῶς Σεληναίας καλόν.

in Nubibus vs. 604, pro μὴ πρίῃ, quod Ravennas servavit solus, supposuerunt πρίω, πρί' ὦ, πρίου, πρίε, quae turpissima vitia sunt. Μὴ πρίω soloecum est quia πρίασθαι apud Veteres est verbi ὠνεῖσθαι aoristus. Eodem argumento demonstratur σχεθεῖν, κατασχεθεῖν, παρασχεθεῖν aoristos esse, cuius rei unum exemplum ex Euripide proferam, ut verba poëtae vetere mendo liberem. In Euripidis fragmento apud Erotianum v. Σκεθροτέραν legitur:

Γυναῖκες, ὁρμήθητε, μηδ' ἀθυμίαν
σχέθῃ τις ὑμῶν.

sed quia et ratio et usus Graecitatis requirunt ut dicatur ἀθυμία ἔχει με, non ἔχω ἀθυμίαν, nullo negotio intelligimus poëtam dedisse μηδ' ἀθυμία σχέθῃ τιν' ὑμῶν.

Semel in Platone lectum παρεικάθῃ a Photio in aliqua Πλάτωνος λέξει repertum et in suam farraginem ita receptum est ut ipsa vetus glossa emendate scripta exstaret, sed interpretatio corrumperetur. Quod enim apud Photium legitur: Παρεικάθῃ: παρέλθῃ, sine controversia ad Platonis locum, de quo dicimus, referendum est; sed quid sibi vult, quaeso, παρέλθῃ? Nihil minus παρεικαθεῖν significare potest quam παρελθεῖν. Verbum impersonale παρείκει μοι significat *conceditur mihi* aliquid, datur mihi alicuius rei copia aut facultas, et Plato scite et urbane ut de loco periculi pleno dixit: »*si qua obis* contigerit *ut inde tuto et sine malo nos recipiamus.*" Quid igitur vetus magister pro παρεικάθῃ substituit? Credo, id fecit quod in tali re solent: aoristo *praesens* apposuit, ut pro Διωκαθεῖν: διώκειν, Ἀμυναθεῖν: ἀμύνειν. Itaque Παρεικάθῃ: παρείκῃ commodissime dare potuit, et hoc si non verissimum est, certe vero est proximum.

Quod legitur p. 254 D. ἃ νῦν δὴ (νυνδὴ) διῆμεν proba et genuina forma est, quam vetusti Codices ubique prope sine ulla varietate integram servarunt, ut in Rep. I. p. 327 B: ἐπορεύθημεν πρὸς τὸ ἄστυ, et in fine Protagorae p. 362 A, et πεπαύμεθα ἡμεῖς ἡμεν in Protag. p. 311 A. (ubi Bodleianus περιήμεν exhibet), et προσῆμεν in Protag. 316 B. Itaque in Phaedone

Digitized by Google

p. 59 D. optime Heindorfius reposuit εἰσῆμεν παρὰ τὸν Σωκράτη. Libri deteriores -ήειμεν dare solent, sed satis constat Atticos omnes ἦμεν, ἦτε et ἦσαν cum omnibus compositis constanter usurpasse, quamobrem in libro I. de Rep. p. 352 E. emendandum est: ἐφ' οὓς ἦσαν, pro ἧεσαν. Satis de ea re alibi diximus: nunc satis habeo diserta grammaticorum veterum testimonia addere. In Etymologico M. v. Ἀπῆμεν: — τὸ πληθυντικὸν ἦμεν οἷον προσῆμεν, τὸ δεύτερον ἦτε καὶ συνθέσει·

ταῦτα ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν ἀπῆτε βεβουλευμένοι.

quae spectant duos locos Demosthenis, alterum de Fals. Legat. p. 346, 16: προσῆμεν τῇ βουλῇ, alterum de Corona p. 306, 12: ταῦθ' ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν ἀπῆτε βεβουλευμένοι, ubi Codices ad unum omnes in vitiosa forma ἀπήειτε conspirant.

Idem v. Εἰσῆμεν: ἀντὶ τοῦ εἰσήειμεν σὺν τῷ ι. Καλλίας Πεδήταις. καὶ εἰσῆσαν ἀντὶ τοῦ εἰσήεσαν Ἀγάθων Ἀερόπῃ. et iterum v. Ἧιεν· Ἀριστοφάνης Πλούτῳ·

ἔπειτα πρὸς τὸ τέμενος ἦμεν τοῦ θεοῦ.

καὶ ἐν Γηρυτάδῃ·

ἦσαν εὐθὺ τοῦ Διονυσίου.

quibus addendum est quantivis pretii testimonium, quod Photius et e Photio descriptum Suidas servarunt. Emendatum hic illic adscribam: Ἧια δισυλλάβως τὸ ἐπορευόμην σὺν τῷ ι γράφεται. οἱ γοῦν Ἴωνες ἧϊα λέγουσι. καὶ ἦσαν τὸ ἧεσαν. καὶ παρὰ Θουκυδίδῃ οὕτως ἀναγνωστέον· ὅτι ἀκμάζοντές τε ἦσαν ἐς αὐτόν. οἱ δὲ Ἴωνες ἧϊσαν. Ἀριστοφάνης Ὀλκάσιν·

ἐπεὶ δ' ἐγενόμην οἷπερ ἦ' ἐπὶ ξύλα.

Haec observatio fluxit ex eruditi ἀττικιστοῦ antiqua λέξει, de qua infra dicemus. Doctus magister duas formas Atticas annotavit ἦα et ἦσαν, quarum illa saepius occurrit, et ἦσαν restituendum est ubi diximus. Vulgata lectio apud Photium haec est οἱ γοῦν Ἴωνες ἧϊα λέγουσι καὶ ἧϊσαν τὸ ἧεσαν. et post pauca: οἱ δὲ Ἴωνες ἧεσαν καὶ ἧισαν, quae mendosa sunt et corrigenda ut supra scripsimus. Quia in libris omisso ι scribi solebat HA et HCAN grammatici admonent σὺν τῷ ἰῶτα haec esse scribenda et commode in eam rem utuntur certo indicio dialecti Ionicae. Sic docebant scribendum esse ζῷον, ᾠόν, θωή· et ἀθῷος, ut quae contracta essent e ζῳΐον, ᾠΐον,

Digitized by Google

ἰωϊή et ἀθάϊος, quorum usus apud Iones constabat. Eodem igitur modo docuit magister ἧα scribendum esse ex ἧϊα, et ἧσαν ex ἧϊσαν. Quas turbas dederit vetus scriptura HCAN, ΠΑΡΗCAN sim. pro ἧσαν, παρῆσαν cet. alias diligenter demonstravimus, quare nunc quidem verbum non amplius addo.

C. G. COBET.

(*Continuabitur*).

LOCUS IN ACTIS APOSTOLORUM VII. 20. TENTATUS.

Quo saepius in Actis Apostolorum VII. 20. relego verba Stephani: ἐν ᾧ καιρῷ ἐγεννήθη Μωϋσῆς καὶ ἦν ἀστεῖος τῷ θεῷ, eo magis mihi confirmatur suspicio eam scripturam quamquam unanimi librorum Mss. consensu nixam tamen mendosam esse et vitium alere ex antiquissimo scribae errore natum. In re tam aperta et in tanta sententiae simplicitate magna me spes tenet fore ut alii quoque vulgatae lectionis difficultatem sentiant, quam ubi viderint omnem sanam interpretationem respuere et nodum esse inextricabilem, aequis animis laturos esse confido, si abiecto vetere scribae errore ipsam scriptoris manum coniectando reperire studeam. Mendosum est ACTΘIOC, in quo quid lateat ita quaerendum est ut primum sententiae loci ratio habeatur et restituatur id quod unice reliquis Stephani verbis conveniat, deinde ut quid requirat loquendi usus doceatur, denique ut palaeographice demonstretur quomodo ex antiqua et proba lectione veteris scribae errore vulgata scriptura nasci potuerit. Mendosum esse ACTΘIOC demonstrant eruditorum interpretationes ad unam omnes cum certo et perpetuo Graecitatis usu pugnantes, ut in loco corrupto fieri necesse est, quem nemo potest interpretari nisi ut aliquid comminiscatur ac fingat de suo ab

Digitized by Google

reliquorum omnium perpetuo usu abhorrens. Quo sensu Graece dicatur ἀστεῖος et παιδίον ἀστεῖον nemini dubium esse potest. Ἀστεῖος semper et ubique est *lepidus*, *venustus*, *elegans*, et ἀστεῖον παιδίον est quem *scitum puerum* Romani appellant, ut obstetrix apud Terentium in Andria III. 2. 6:

Per ecastor scitus puer est natus Pamphilo.

Unum tantum Graecum testem producam plane idem dicentem. Aristaenetus in Epist. I. 19. pag. 91. Boiss. ita scribit: τῆς Εἰλειθυίας ἐν καιρῷ ἐπισάσης τίκτει παιδίον ἀστεῖον, νὴ τὰς Χάριτας. Hanc autem vocabuli ἀστεῖος significationem unicam verba Stephani non admittunt, neque ἀστεῖος cum dativo τῷ θεῷ coniungi ullo modo potest. Quid igitur Stephanus dixerat? Nempe non ΑCΤΕΙΟC, sed ΔΕΚΤΟC, καὶ ἦν δεκτὸς τῷ θεῷ, plane eodem sensu, quo scriptor idem in eodem libro (X. 35.) dixit: οὐκ ἔστι προσωπολήπτης ὁ θεός, ἀλλ' ἐν παντὶ ἔθνει ὁ φοβούμενος αὐτὸν καὶ ἐργαζόμενος δικαιοσύνην ΔΕΚΤΟC αὐτῷ ἐστίν. Noli mirari quo pacto ΔΕΚΤΟC in ΑCΤΕΙΟC abierit. In unciali veterum Codicum scriptura oculis discerni non potest, nisi ab eo qui hoc agat et Graece sciat, utrum Α an Δ, Ε an C, Κ an IC, I an Τ scriptum sit. Itaque illa litterarum elementa passim in omnibus Graecorum libris confusa esse certis exemplis videmus. Paucissima vide de multis. ΔΕ et AC confusa sunt et alibi et in versiculo Teleclidis apud Photium v. Σεῖσαι·

ἀλλ' ὦ πάντων δὲ τῶν λῷστοι σεῖσαι καὶ προσκαλέσασθαι παύσασθε δικῶν ἀλληλοφάγων.

Suidas olim haec fideliter e Photio describens reperit idem vitium δὲ τῶν, quod simul metrum iugulat et sententiam. Porsonus vidit in ΔΕΤΩΝ latere ΑCΤΩΝ, ὦ πάντων ἀστῶν λῷστοι σεῖσαι. Confundi Κ et IC saepissime ipsi ostendimus in *Variis* et *Novis Lectionibus*. Pauci philologi nesciunt Athenaei ridiculum errorem, qui aliud agens pro CICΤΦΟC legit σκύφος apud Ephorum de Dercylida hominum callidissimo haec scribentem: ἦν γὰρ οὐδὲν ἐν τῷ τρόπῳ Λακωνικὸν οὐδ' ἁπλοῦν ἔχων ἀλλὰ πολὺ τὸ πανοῦργον καὶ τὸ θηριῶδες. διὸ καὶ σκύφον (imo vero CICΤΦΟΝ, Σίσυφον) αὐτὸν οἱ Λακεδαιμόνιοι προσηγόρευον. Inspice locum ipsum in libro XI. p. 500 C. et ipsius Athenaei hunc turpissimum errorem esse videbis. Ne umbra

Digitized by Google

dubitationis supersit audi Xenophontem, qui cum Dercylida in Asia fuit (Hellen. III. 1. 8): Δερκυλίδας ἄρξων ἀφίκετο ἐπὶ τὸ στράτευμα, ἀνὴρ δοκῶν εἶναι μάλα μηχανητικός (urbane pro πανοῦργος). καὶ ἐπεκαλεῖτο δὲ Σίσυφος. Quis igitur scribas mirabitur scribere Ἄκωπος pro Αἴσωπος, Ἐκίδωρος pro Εἰσίδωρος, ἐρκτικός pro ἐριστικός, aut contra λαίσωνες pro Λάκωνες, εἰς ὧν pro ἐκών, ἴσαι pro καί, πλεῖσος pro πλεκτός? Quid facias Hesychio eruditissimo (ut aiunt) grammatico, qui bona fide dedit:

Κεῖσθαι: ὑποκεῖσθαι ἐνέχυρα.
Κεισιβδηλευμένοι: νωθροί.
Κείσομαι: τεθήσομαι.

pro Κεκιβδηλευμένοι: νόθοι. Palmam stultitiae praeripuit omnibus scriba qui *ursum* (ἄρκτον) in *virum optimum* (ἄριστον) convertit, Conf. *Var. Lectt.* p. 124. Apud Menandrum aliquis ad vinosam anum ita dixerat:

ἣν τἄλλα δ' ἧς ἄμεμπτος ἕκτην ἐπὶ δέκα
Βοηδρομιῶνος ἐνδελεχῶς ἄξεις ἀεί,

namque illis temporibus, teste Plutarcho in Phocione cap. 6, Chabrias populo παρεῖχεν οἰνοχόημα καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν τῇ ἕκτῃ ἐπὶ δέκα τοῦ Βοηδρομιῶνος. Scin quid scribae dederint? εἰς τὴν ἐπὶ δέκα, vid. *Nov. Lectt.* p. 13. Frequentius etiam T et I inter se permiscentur, ut apud Hesychium est Ἀνασπάσιον pro Ἀνάσπαστον, et Ἱέρας: σημεῖον pro Τέρας, et Ἱέρενα: ἀπαλά pro Τέρενα, et contra Ταχή: βοή pro Ἰαχή, et ubi non occurrunt similia? Itaque IC in Tϵ convertitur et contra, ut apud Lucianum ICONHKϵN in libris erat pro TϵΘNHKϵN in ridiculo Dionysii versiculo:

Ὡρὶς τέθνηκεν ἡ Διονυσίου γυνή.

vid. *Var. Lectt.* p. 125. Sed quid ego plura huiusmodi congero? Malo locum ostendere ubi iterum ACTϵIOC et ΔϵKTOC a scribis confusa sunt. Apud Alciphronem III. 70. parasitus qui se rure abdiderat aliquanto post vitae rusticae pertaesus in urbem revertitur, sed (inquit) οὐκέθ' ὁμοίως ΔϵKTOC οὐδὲ χαρίεις ἐδόκουν. ΔϵKTOC neque rei convenit, neque Atticis usitatum vocabulum est. Emenda: οὐκέθ' ὁμοίως ἀστεῖος οὐδὲ χαρίεις ἐδόκουν.

C. G. C.

Digitized by Google

HOMERI LOCUS IN ILIAD. IX. 230. CORRECTUS.

Multo etiam antiquius mendum quam quod in Actis Apostolorum indicavimus deturpat locum Homeri in Iliados libro IX. vs. 230, ubi Ulysses Achillem obsecrat ut Achivis de salute dimicantibus ferat opem et ita dicit:

ἐν δοιῇ δὲ σαωσέμεν ἢ ἀπολέσθαι
νῆας ἐϋσσέλμους εἰ μὴ σύγε δύσεαι ἀλκήν.

Absurdum est σαωσέμεν. Potestne Graece dici σῶσαι pro σωθῆναι? Non potest. Minus etiam futurum σώσειν vel epica forma σαωσέμεν eo sensu usurpari potuit. Quid Poëta dicere debuerit ex ipsa loci natura et necessaria oppositione satis est manifestum. Videamus igitur an reperire possimus quid dixerit. Opponuntur inter se ἀπολλύναι et σώζειν, ἀπολέσθαι et σωθῆναι, ὄλεθρος et σωτηρία, et in aliis multis et imprimis in bello et in iudicio capitali. Pro σωθῆναι Attice dicitur σῶς εἶναι, et passim σῶς ἐστίν et ἀπόλωλεν inter se contraria ponuntur. In lingua Homerica et σῶς et σόος usitata sunt, ut in notis verbis:

νῦν μοι σῶς αἰπὺς ὄλεθρος.

et in Odyss. Π. 131:

εἶΦ' ὅτι οἱ σῶς εἰμὶ καὶ ἐκ Πύλου εἰλήλουθα.

et alibi. Saepius σόος recurrit et foemininum σόη Iliad. O. 497:

ἀλλ' ἄλοχός τε σόη καὶ παῖδες ὀπίσσω.

et neutrum σόα Iliad. Ω. 382. et Odyss. N. 364:

ἴναπερ τάδε μοι σόα μίμνοι.

Itaque apud Homerum inter se opponuntur σόον ἔμμεναι et ἀπολέσθαι, ut in notissimo versu:

βούλομ' ἐγὼ λαὸν σόον ἔμμεναι ἢ ἀπολέσθαι.

et in Odyss. Δ. 98:

ὤφελον οἱ ἄνδρες σόοι ἔμμεναι οἳ τότ' ὄλοντο.

et in Iliad. E. 531:

αἰδομένων ἀνδρῶν πλέονες σόοι ἠὲ πέφανται.

Viden quid Poëta dederit? Nempe:

Digitized by Google

ἐν δοιῇ δὲ σόας ἔμεν ἢ ἀπολέσθαι.

Antiqua scriptura COACEMEN duabus litterulis transpositis abierat in CAOCEMEN (ut vetere more scribebatur pro CAΩCEMEN), quam quum solam in suis libris Critici Alexandrini reperissent inemendatam reliquerunt.

C. G. C.

EMENDATUR LOCUS XENOPHONTIS IN HELLEN. VI. 5. 39.

Quod Homero reddidimus vocabulum idem Xenophonti reddendum est in Hellen. VI. 5. 39. Procles Phliasius ad Athenienses orationem habet, cuius haec summa est: *Ferte opem sine mora Lacedaemoniis ne a Thebanis opprimantur et vos sero poeniteat quum soli Thebanorum impetum sustinere debebitis.* συμφορώτερόν γε μέντἂν (inquit) ὑμῖν αὐτοῖς βοηθήσαιτε ἐν ᾧ ἔτι εἰσὶν οἳ συμμαχοῖεν ἂν ἢ εἰ ἀπολομένων αὐτῶν μόνοι ἀναγκάζοισθε διαμάχεσθαι. πρὸς τοὺς Θηβαίους. Mendosa haec oratio est et male Graeca. Scilicet vetus librorum mendum nunc infelici Stephani coniectura occultatum magis est quam correctum. In libris est: ἐν ᾧ ἔτι εἰσὶν οἱ σύμμαχοι ἄν, ubi duae litterulae perierunt, totidem vitiose abundant. Stephanus supposuit οἳ συμμαχοῖεν ἄν, quam infelicem correctionem calidius in textum Dindorfius recepit. Aliud quid latet quod proferam ubi prius vulgatae scripturae difficultates ostendero. Non dicitur Graece εἰσὶν οἳ συμμαχοῖεν ἄν (quod Latinum magis est quam Graecum), sed εἰσὶν οἳ συμμαχήσοντες. Praeterea ἔτι εἶναι et οὐκέτ' εἶναι numquam ponuntur pro σωθῆναι et ἀπολέσθαι, sed pro περιεῖναι et οὐκέτι περιεῖναι. Qui in Attica ita dicit:

οἳ μὲν γὰρ οὐκέτ' εἰσίν, οἳ δ' ὄντες κακοί.

hoc dicit: alios diem suum obiisse, fato functos esse, non esse superstites, aliòs superesse quidem sed nullius pretii esse. Aliud est autem οὐκέτ' εἶναι, οὐκέτι ζῆν, ἤδη τεθνάναι, aliud ἀπολέσθαι. Opponuntur inter se apud omnes Graecos ἀπολέσθαι (ἀπολωλέναι) et σῶς εἶναι, sed formae Atticae ad-

Digitized by Google

iectivi σῶς, σῶν, σῶ, σῷ et σῷ multos scribarum et sciolorum errores pepererunt. Xenophon dederat: ϵΝΩΙϹΩΙ ἔτι εἰσὶν οἱ σύμμαχοι: id est ἐν ᾧ σῷ ἔτι εἰσίν, et sic demum recte opponitur in sqq. ἀπολομένων αὐτῶν. *dum salvi sunt socii* et *postquam perierunt*. Forma σῷ nusquam fere in Codd. salva est, sed certis indiciis testimoniisque in lucem revocata aut revocanda, de qua re optime monuit nobile par fratrum, Dindorfii: Ludovicus ad Steph. Thes. v. Σῶς et in Praef. ad Anabas. pag. IX, et Guilielmus in Demosthenis Editione Lipsiensi pag. XVI. Praef. Reddiderunt Thucydidi I. 74: ὅτε γοῦν ἤμεν ἔτι σῷ, et Demostheni p. 128, 27: ἕως ἐσμὲν σῷ, et p. 242, 9: ὑμεῖς ἐσὲ σῷ, et p. 359, 9; 388, 28; 446, 4: ἦσαν οἱ Φωκεῖς σῷ, et Xenophonti in Cyropaed. IV. 4. 2: ἐπυνθάνετο εἰ σῷ εἶεν πάντες, et in Anabasi II. 2. 21: ἔγνωσαν ὅτι κενὸς ὁ φόβος εἴη καὶ οἱ ἄρχοντες σῷ, et V. 2. 32: ἅπαντες σῷ ὄντες. His omnibus accedat denique locus Xenophontis a nobis emendatus: ἐν ᾧ σῷ ἔτι εἰσὶν οἱ σύμμαχοι, et comparatio omnium inter sese omnem dubitationis scrupulum evellet.

C. G. C.

EMBLEMA E DEMOSTHENE SUBLATUM.

Quod apud Lucianum Soloni dicit Anacharsis τοῦτ' ἐκεῖνος ἦν ἄρα, ὃ ἐγὼ περὶ ὑμῶν ἤκουον τῶν Ἀθηναίων ὡς εἴητε εἴρωνες ἐν τοῖς λόγοις (in Anachars. cap. 18), quam verum sit in Oratoribus Atticis abunde apparet. Factum est nonnumquam ut sequiorum temporum Graeculi illam antiquam Atticam εἰρωνείαν non caperent et (quod multo peius est) ea de causa locos, quorum vim et leporem non assequerentur, stolide corrumperent aut interpolarent. Vide mihi quid designaverint inepti apud Demosthenem p. 37, 2. Orator dixerat: ὑμεῖς δ' ὁ δῆμος ἐκνενευρισμένοι — ἐν ὑπηρέτου καὶ προσθήκης μέρει γεγένησθε ἀγαπῶντες ἐὰν μεταδῶσι θεωρικῶν ὑμῖν ἢ βοηδρόμια πέμψωσιν οὗτοι καὶ τὸ πάντων ἀνδρειότατον τῶν ὑμετέρων αὐτῶν

Digitized by Google

χάριν πρὸς ὀφείλετε. Pro ἀνδρειότατον, quod cum acerbissima derisione vehemens orator dixerat, libri omnes praeter unum scioli inficetam παραδιόρθωσιν exhibent: ἀνανδρότατον. Solus S Parisinus verum servavit, et in duobus aliis in margine annotatum est: γρ. ἀνδρειότατον εἰρωνικῶς. Saepe illud ἀνδρεῖος Atheniensibus εἰρωνευομένοις solet esse in ore, veluti apud Aristophanem in Avibus vs. 91:

ὦγάθ', ὡς ἀνδρεῖος εἶ.

Hinc corrigi poterit lepidus locus Philodemi in libro περὶ Κακιῶν (Volum. Herculanens. IV. pag. 45.) τὸν εἴρωνα describentis, quem dicit solere μὴ ψιλῶς ὀνομάζειν ἀλλὰ Φαῖδρος ὁ καλὸς καὶ Λυσίας ὁ σοφὸς καὶ ῥήματ' ἀμφίβολα τιθέναι ΧΡ * * * * *, ἡδύν, ἀφελῆ, γενναῖον, ΑΝ * * * * ΟΝ, καὶ παρεπιδείκνυσθαι μὲν ὡς σοφὰ προσάπτειν δ' ἑτέρῳ, ὡς Ἀσπασίᾳ καὶ Ἰσχομάχῳ Σωκράτης. Apparet supplendum esse χρηστόν et ἀνδρεῖον. Χρηστός ironice dictum satis notum est e Platone, vid. Ruhnken. ad Tim. v. Ἡδύς: εὐήθης. Ironicum ἀνδρεῖος occurrit apud Oratores. Hyperides ὑπὲρ Εὐξενίππου col. 24, 6: ἀλλ' ὅμως Πολύευκτος οὕτως ἐστὶν ἀνδρεῖος ὥστε εἰσαγγελίαν διώκων οὐκ ἔφη δεῖν τοὺς φεύγοντας τῷ εἰσαγγελτικῷ νόμῳ χρῆσθαι. Composui haec ut mihi viam munirent ad locum Demosthenis turpissimo emblemate liberandum. In oratione κατὰ Διονυσοδώρου p. 1295, 2. omnes adhuc aequis animis legimus: ἀλλ' οὕτως ἀνδρεῖος εἶ [μᾶλλον δ' ἀναίσχυντος] ὥστε ἐκ τῆς συγγραφῆς ὀφείλων ἡμῖν διπλάσια τὰ χρήματα οὐκ οἴει δεῖν οὐδὲ τοὺς τόκους τοὺς γιγνομένους ἀποδοῦναι. Audisne Graeculum stulte Oratori obstrepentem? Notum est μᾶλλον δέ ita poni ut addatur aliquid quod multo plus habeat ponderis, ut apud Alexidem Athenaei p. 544 E:

Ἀρίστιππος σοφιστὴς εὐφυής
μᾶλλον δὲ πρωτεύων ἁπάντων τῶν τότε.

et apud Oratores passim. Utrum tibi acrius et vehementius dictum esse videtur ἀνδρεῖος an ἀναίσχυντος? Quam fatuum est τὴν εἰρωνείαν sic patefacere et corrumpere. Quid diceres si in Platonis Euthydemo p. 300 A. ubi est: οὕτως ἡδὺς εἶ, vel in Hippia maiore p. 288 B. ubi legitur: ὡς γλυκὺς εἶ, ὦ Σώκρατες, addere quis vellet: μᾶλλον δὲ μωρός vel ἠλίθιος vel

Digitized by Google

ἀνόητος vel simile quid? Quis talia ferret? Nemo hercle. Itaque ne in Demosthene quidem ferendum est, nisi quis esse velit, ut Graeci subridentes dicunt, χρυσοῦς, vel, ut indignabundi loquuntur, σιδηροῦς, vel, ut Romanis in ore est, *plumbeus*.

C. G. C.

ISAEI LOCUS RESTITUTUS.

Edidit nuper Isaei orationes vir doctissimus C. Scheibe diligenter recognitas et multis locis feliciter restitutas, quas quum mihi amanter dono misisset nactus aliquid otii studiose omnes relegere coepi et vidi complura recte et ordine constituta et emendata, hic illic (ita uti fit) ab Editore dissentiens et aliud latere in corrupta Codicum scriptura suspicans, quorum unum nunc promere iuvat. Editur in Orat. VII. 35: καὶ μὴν οὐδὲ ἀλλότριον ἀλλ' ὄντα ἀδελφιδοῦν (υἱόν με ἐποιήσατο) — οὐδ' αὖ ἀφιλότιμον ὃς τὰ ὄντα ἀφιέναι ἔμελλον, ὥσπερ οὗτοι τὰ τοῦ κλήρου πεποιήκασιν, ἀλλὰ βουλησόμενον καὶ τριηραρχεῖν — καὶ χορηγεῖν — ὥσπερ κἀκεῖνος. Comiter me reprehendit Editor quod sola Bekkeri editione uti soleam neque Baiteri Sauppiique elegantissimam Oratorum Atticorum editionem adhibeam in qua occupata sint multa quae mihi nova esse videantur. Polliceor me posthac nullum Isaei locum esse tractaturum nisi inspecta Scheibii editione, in qua Turicensium et aliorum inventa ordine disposita prostant. Nihil tamen me illa iuvabunt ad emendandum locum quem supra descripsi. Mendosum est sine controversia ἀφιέναι in verbis τὰ ὄντα ἀφιέναι ἔμελλον. Negant Turicenses et proferunt duos Platonis locos ubi τὰ ὅπλα ἀφιέναι legatur et Solonis Σαλαμινιφέτας. At hoc quidem nemo nescit ἀφιέναί τι Graecum esse et significare *id quod manibus teneas* aut in potestate habeas *missum facere, dimittere* vel *abiicere*, sed nemo umquam dixit τὴν οὐσίαν, τὰ ὄντα, τὰ ὑπάρχοντα ἀφιέναι pro ἀπολλύναι

Digitized by Google

vel διαφθείρειν. Praeterea si quam maxime ἀφιέναι hoc significare potuisset, nihil est ab Isaei sententia alienius. Estne hoc, quaeso, hominis ἀφιλοτίμου rem familiarem perdere et dilapidare? Plane contrarium Athenis quidem usu venire solebat, ubi οἱ φιλότιμοι solebant τὰ ὄντα καταλειτουργεῖν, et hoc ipsum appellatur φιλοτιμεῖσθαι si quis splendide et magnifice suas opes in reip. usum aut decus effundit et exhaurit. Nota referam ut unusquisque Isaei manum ipse excogitare possit. Solebant οἱ ἀφιλότιμοι ἀποκρύπτεσθαι τὰ ὄντα ἵνα μὴ λειτουργοῖεν, contra οἱ φιλότιμοι dicuntur τὰ ὄντα φανερὰ καθιστάναι καὶ λαμπρῶς καὶ φιλοτίμως πάντα ὑπηρετεῖν τῷ δήμῳ. Notum est quo pacto sordidiores opes suas celaverint et quae sit οὐσία φανερά et quae ἀφανὴς οὐσία. Quemadmodum igitur dicitur φανερὰ τὰ ὄντα καθιστάναι, sic contra ἀφανίζειν τὴν οὐσίαν Atticum est pro ἀφανῆ ποιεῖν καὶ ἀποκρύπτεσθαι. Audi Demosthenem XLV. 66: ταῦτα μέντοι — ἐπὶ τῷ τὴν πόλιν φεύγειν καὶ τὰ ὄντα ἀποκρύπτεσθαι προῄρηται πράττειν — ἵνα μήτε χορηγῇ μήτε τριηραρχῇ. Est operae pretium componere Lysiam XX. 23. cum Isaeo in hac ipsa oratione VII. 39. Lysias ita dicit: ἐξὸν αὐτῷ τὴν οὐσίαν ἀφανῆ κατασήσαντα μηδὲν ὑμᾶς ὠφελεῖν εἵλετο μᾶλλον συνειδέναι ὑμᾶς ἵν' εἰσφέροι τε τὰς εἰσφορὰς καὶ λειτουργοίη. Isaeus sic: οὐδὲ βίᾳ μὲν ἐζήτει τἀλλότρι' ἔχειν, ὑμᾶς δ' ᾤετο δεῖν μηδὲν ὠφελεῖν, ἀλλὰ φανερὰ τὰ ὄντα κατασήσας ὑμῖν ὅσα προστάττοιτε πάνθ' ὑπηρέτει φιλοτίμως. Itaque ἀφιλοτίμου ἀνθρώπου erat ἀφανίζειν τὴν οὐσίαν, ut apud ipsum Isaeum est XI. 47: ὡς ἐγὼ τρεῖς κλήρους εἰληφὼς καὶ χρημάτων πολλῶν εὐπορῶν ἀφανίζω τὴν οὐσίαν ἵν' ὡς ἐλάχισθ' ὑμεῖς αὐτῶν ἀπολαύητε. Quid igitur scripsit Isaeus pro: οὐδ' αὖ ἀφιλότιμον ὃς τὰ ὄντα ΑΦΙΕΝΑΙ ἔμελλον? Luce clarius est, nempe ΑΦΑΝΙΕΙΝ, ὃς τὰ ὄντα ἀφανιεῖν ἔμελλον. Plus mihi in ea re Bekkerus quam Turicenses profuisset, nam Bekkerus rem ipsam assecutus est sed Oratoris manum non reperit. Coniecit enim ἀφανίσαι pro ἀφιέναι. Nesciebat enim, et etiamnunc multi nesciunt, ἔμελλον ἀφανίσαι soloecum esse.

In eodem opinionis errore versabatur Isaei Editor quum retineret V. 5: ἔμελλον ἀπολογήσασθαι, et XI. 25: ἔμελλον ἐπιδι-

Digitized by Google

κάσασθαι, pro ἀπολογήσεσθαι et ἐπιδικάσεσθαι. Melius etiam reposuisset futurum II. 32: ὠμόσαμεν εὖ ποιεῖν ἀλλήλους ἐκ τοῦ ἐπιλοίπου χρόνου, imo vero εὖ ποιήσειν, et VIII. 1. ubi verum est ἀφανιεῖν ἐλπίζουσι pro ἀφανίζειν, et XI. 22, ubi scribendum est: προσδοκῶν τούτοις τοῖς λόγοις ῥᾳδίως ὑμᾶς ἐξαπατήσειν pro ἐξαπατῆσαι.

Quamquam hi omnes manifesti errores sunt tamen iis qui talia intacta reliquerunt aliquid veniae dandum est propter Codicum omnium communem corruptelam. Non est ullus cuiusquam Oratoris Codex, non ulla editio huiusmodi erroribus vacua. Duo exempla vide. Apud Antiphontem est I. 14: ἦν αὐτῷ παλλακή, ἣν ὁ Φιλόνεως ἐπὶ πορνεῖον ἔμελλε καταςῆσαι, pro καταςήσειν. Apud Demosthenem p. 764, 15. Dindorfius edidit: ὃς εἷς ὢν καὶ οὐ δήπου μέλλων καταλύειν ὑμᾶς ἀλλὰ τοὐναντίον αὐτὸς ἐν ὑμῖν — ἀπολέσθαι, ubi alii libri servant lectionem vel invitis libris omnibus restituendam μέλλων καταλύσειν — ἀπολεῖσθαι.

Ad Isaeum propediem revertar.

C. G. C.

RIDICULUS ERROR E PLATONE REMOTUS.

Editur in Platonis libr. de Leg. XI. p. 932 C: ἐὰν δὲ τῶν ἀμελειῶν περὶ γονέας μὴ ἀφιςῶνται — εἰς δικαςήριον εἰσαγόντων αὐτοὺς εἰς ἕνα καὶ ἕκαςον τῶν πολιτῶν οἵτινες ἂν ὧσι πρεσβύτατοι ἁπάντων. ἂν δέ τις ὄφλῃ τιμάτω τὸ δικαςήριον ὅ,τι χρὴ τίνειν ἢ πάσχειν. Mirificum est hoc iudicii genus, quod quomodo peragi potuerit difficile dictu est, si reus εἰς ἕνα καὶ ἕκαςον adduci debuerit. Neque hoc facile est ad intelligendum quomodo dici potuerit οἵτινες ἂν ὧσι πρεσβύτατοι ἁπάντων nisi de certo ac definito iudicum numero. Omnes has difficultates una litterula exemta removebit. Iudices *centum et unus* in illo consilio sedebant. Emenda: εἰς ἕνα καὶ ἑκατὸν τῶν πολιτῶν οἵτινες ἂν ὧσι πρεσβύτατοι ἁπάντων.

C. G. C.

Digitized by Google

AD

PHOTII LEXICON.

CAPUT I.

BOETHI

λέξεων Πλατωνικῶν συναγωγὴ

κατὰ στοιχεῖον.

EIUSDEM

περὶ τῶν παρὰ Πλάτωνι ἀπορουμένων λέξεων.

Pollicitus sum nuper, quum multis argumentis et exemplis diligenter ostendissem quantum ineptiarum in Photii Lexico inesset et in quam multos gravissimos et turpissimos errores se implicuisset ille, quem omnes suae aetatis eruditissimum et acutissimum hominem fuisse perhibent, me alio tempore demonstraturum esse quid sit in Photio boni. Datam fidem nunc aliqua ex parte solvam.

Solebant olim qui veterum scriptorum λέξεις condebant aut quiuslibet generis λέξεων συναγωγὰς componebant impudentissime alienos libros eiusdem argumenti describere et aliorum labores sine ulla religione aut pudore in suum librum transferre. Nonnulli aequalium scrinia compilabant, plerique antiquiorum scripta securi transscribebant et edebant pro suis. Addebant nonnumquam aliquid de suo ne furtum esset manifestum. Rei pervulgatae unum exemplum proferam. Photius

Digitized by Google

in Bibliotheca (in Cod. 150.) legisse se scribit λεξικὸν Ἰουλιανοῦ τῶν παρὰ τοῖς δέκα ῥήτορσι λέξεων κατὰ στοιχεῖον. Ibidem lectum a se narrat Diodori librum eiusdem argumenti: οὐδὲν δὲ ἧττον (inquit) καὶ Διόδωρος εἰς τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν διεπραγματεύσατο. Diodorus quoque scripserat Λεξικὸν τῶν παρὰ τοῖς δέκα ῥήτορσι λέξεων κατὰ στοιχεῖον. Erat autem liber unus et idem: alter enim alterum fideliter ad verbum descripserat, sed in Iuliani libro multo plura veterum scriptorum testimonia adscripta erant, quae apud Diodorum non legebantur. Ἰουλιανῷ (inquit) ἡ τῶν μαρτυριῶν χρῆσις ἐπὶ πλέον παρατίθεται. Caeterum descriptum esse fideliter alterum ex altero *Photius* his verbis diserte testatur: δοκεῖ ὥσπερ μεταγραφὴ θατέρῳ τὸ σπούδασμα ἀλλ' οὐχὶ ἰδίᾳ ἑκατέρῳ αὐτῶν συνειλέχθαι. Non est acuto viro et attento lectore satis dignum quod Photius his continuo addidit: ὅσις δὲ χρόνῳ τῶν δύο πρεσβύτερος (δοκεῖ γὰρ ὥσπερ μεταγραφὴ — συνειλέχθαι), ἀλλὰ τίς ἐξ ἄλλου μετέγραψε τέως οὐκ ἔχω λέγειν. Non est enim dubium quin Iuliani liber antiquior ab isto nescio quo Diodoro fuerit in Epitomen redactus resectis passim veterum poëtarum et scriptorum testimoniis. Plane idem in Harpocratione usu venisse scimus, qui quum scripsisset λέξεις τῶν δέκα ῥητόρων, in quibus (ut Photii verbis utar), ἡ τῶν μαρτυριῶν χρῆσις ἐπὶ πλεῖστον παράκειται, factum est ut aliquanto post idem liber a nescio quo in Epitomen redigeretur, omissis ut plurimum scriptorum veterum et poëtarum locis, quos Harpocration olim magna cura et diligentia collectos apposuisset. Exstat hodie uterque liber et integer et in brevius contractus, unde cognosci potest quam viam ac rationem in tali re *oi ἐπιτεμνόμενοι* sequantur. Auctoritates adscriptas et testimonia veterum et poëtarum locos resecant nihil ad rem facere rati; *res ipsas* tenere satis esse inepti opinantur, easque quam paucissimis verbis ex ipso auctore sumtis et fere numquam mutatis complectuntur. In tanta furandi compilandique impudentia et licentia non mireberis eum qui Iuliani epitomen confecisset auctoris nomen silentio tegere ac suum nomen, DIODORUM, in fronte operis inscribere. Itaque qui Iuliani liber erat Diodori esse dicebatur: quod quam tuto et impune committi potuerit, Photius, doctissimus ille scilicet et acutissimus librorum Censor, demonstrat

Digitized by Google

qui fraudem manifestam tenens manibus »*non habeo dicere* (inquit) *uter sit antiquior, atque adeo uter alterum descripserit.*" Simul mihi obiter animadverte quam vitiose doctus Censor loquatur qui non dubitaverit scribere *τίς ἐξ ἄλλου* et *ὅστις πρεσβύτερος*, quae non sunt minus foeda quam si Latine velles dicere: »*quis* sit antiquior" et: *quis ex alio* pro: *uter ex altero*, *πότερος ἐκ θατέρου*. Antiquissimum exemplum spissioris *λέξεως* in Epitomen contractae memini me legere apud Erotianum in Praefatione *τῆς τῶν παρ' Ἱπποκράτει λέξεων συναγωγῆς*, ubi quum narrasset *τὸν Ταναγραῖον Βακχεῖον διὰ τριῶν συντάξεων* glossas Hippocratis explicuisse *πολλὰς παραθέμενον εἰς τοῦτο μαρτυρίας ποιητῶν*, statim mentionem subiungit *Παρεπικελεύσου τοῦ Κρητὸς τοῦ ἐπιτεμομένου τὰς Βακχείου λέξεις*. Resecuit et ille, ut probabile est, poëtarum locos, a Bacchio plurimos adscriptos, et sic librum pulcherrimo ornamento spoliavit, quod etiam propterea iniquissime ferendum erat, quoniam ipsum Aristarchum constabat illam exemplorum copiam Bacchio collegisse. Testis est Galenus in Praefatione *τῆς τῶν Ἱπποκράτους γλωσσῶν ἐξηγήσεως* p. 404: *ὥσπερ ἐποίησε Βακχεῖος Ἀριστάρχου τοῦ γραμματικοῦ τὸ πλῆθος αὐτῷ τῶν παραδειγμάτων ἀθροίσαντος, ὥς φασιν*. Ex illa igitur describendi alieni operis licentia saepe factum est ut verus auctor eruditae annotationis variaeque grammaticae suppellectilis ignoraretur et impudentes ac nihili Graeculi veluti graculi pennis alienis exornati apud seros posteros sese efferrent iactarentque. In ipso Iuliano, de quo modo diximus, et in Diodoro, qui eum in brevius contraxit, aliquid huiusmodi usu venisse suspicor, de qua re melius agam ubi alia quaedam praemisero, quae non tantum magnam veri speciem sed certam habent et indubitatam fidem. Nempe ego Photium suam *λέξεων συναγωγὴν* totam, quanta est, illo quo dixi modo ex antiquiorum grammaticorum *λέξεσι* compilasse et contexuisse contendo ac demonstratum dabo. Photius *de suo nihil prorsus addidit* ac totus sapit ex iis, quae olim aliorum doctrina et industria e veterum scriptorum praesertim Atticorum lectione sedulo collegit. Photius ipse numquam antiquos poëtas aut historicos aut oratores aut philosophos ita legit ut ex iis sui Lexici materiem vel in unum comportaret vel certe augeret et amplifi-

Digitized by Google

caret. Photius ipse numquam antiquum dicendi genus vel Atticam loquendi consuetudinem animadvertit aut in commentariis notavit. Numquam Veterum loquendi usum exquisitum et reconditum et longo saeculo obsoletum et antiquatum observavit et ad sequiorum συνήθειαν exegit. Numquam in vocabulorum priscorum forma aut significatione aut compositione indaganda et constituenda occupatus fuit. Numquam in Veterum scriptis Photius ipse aut intricatos locos expedivit aut corruptos emendavit vel certe conatus est emendare. Tamen Photii nomine inscriptam habemus spissam et copiosam et eruditissimam λέξεων συναγωγήν, in qua illa omnia, *quibus* nihil quidquam operae Photium dedisse contendimus, ubique sedulo fieri videmus. Scilicet illa omnia Photius non *scripsit*, sed *descripsit*. Non est in Photiana συναγωγῇ unum verbum, quod ab ipso Photio sit profectum. Nihil aliud Photius praestitit quam ut materiem ab aliis grammaticis olim collectam et in variis scriptis veluti in horreis reconditam comportaret componeretque in unum κατὰ στοιχεῖον. Ex pluribus libris conflavit unum librum nihil prorsus de suo addens. Itaque quidquid apud Photium legitur, *nihil, prorsus nihil eorum Photius ipse dicit*, sed alius Photio longe antiquior auctor, cuius ille testimonium ad verbum ita describit ut quae ille dixerit ipse dixisse videatur. In ea diversarum λέξεων farragine contexenda construendaque errores plurimos et turpissimos commisit, saepe iocularem in modum depravatis librorum scripturis deceptus est, monstra et portenta verborum aut ipse indiligenter legendo genuit aut alias res agens parta aliorum socordia securus recepit, saepe coniungenda dissecuit aut copulavit disiungenda, et omnino nullum est vitii aut mendi genus quod non Photius aut ipse commisit aut commissum ab aliis sua auctoritate munivit. Satis haec veluti crimina nuper plurimis et luculentissimis argumentis et documentis demonstrata dedimus, quibus nullo negotio complura alia, si res requireret, addere possemus. Pauca obiter tangam. Photius recepit: Νορύη: ὅσπριόν τι. Θεόφραστος δὲ συνώνυμά φησι τρύχνον, νορύην, τιθύμαλλον, et Νορτή: τιθύμαλλον. Verum est Ὀρύην, sed repetita ultima littera praecedentis τρύχνον peperit errorem, qui duplex est in Νορτή, ubi T natum ex T est et N

Digitized by Google

vitio adhaesit. Sed ὀρύη, dicat aliquis, obscurum et nemini cognitum vocabulum est, in quo facillimus error paratam habet veniam. Dabo alterum, in quo veniae non erit locus. Si quid Photio credis Ἦεμεν: ᾔδειμεν significat. Quid hoc verbi est ἦεμεν pro *sciebamus*? Error est manifestus. In talibus omnia ipsi accurate scimus et nihil est quod a grammaticis doceri debeamus. Attici dicebant ᾔδη, ᾔδησθα, ᾔδει et ante vocalem ᾔδειν, tum ᾔσην, et ᾖσμεν, ᾖστε et ᾖσαν, ut in perfecto ἴσον, ἴσμεν, ἴστε et ἴσασιν. De ea re nunc quidem inter omnes satis constat. Quid Photius? deceptus mendosi libri scriptura bona fide credidit ἦεμεν dici pro ᾔδειμεν. Idem homo tamen paulo post dedit:

Ἤια: βρώματα καὶ τὸ ἐπορευόμην.
Ἤιξειν: ὅμοιος ἦν.
Ἤισμεν: ἐπιστάμεθα.

et nonnullis interpositis:

Ἤις: ὑπάρχεις.
Ἤισαν: ἐπίστανto.

quorum nihil sine vitio est. Fefellit saepe Photium τὸ παραγεγραμμένον ἰῶτα, quod quum in antiquissimis libris aut plane omitti soleat aut praecedenti vocali adscribi et iuxta poni, Photius I modo omittit, modo pro syllaba accipit, vitiose utrumque, veluti in Ἤθεος: ἄφθαρτος πρὸς γυναῖκας (positum inter Ἠθεῖος et Ἤθη) et Ἠΐθεος: ὁ ὥραν ἔχων γάμου καὶ μηδέπω γεγαμηκώς (collocatum inter Ἤια: τὴν τῶν ὀστρίων καλάμην et Ἤια: βρώματα). Utraque glossa sumta est (ut infra ostendam) e λέξει Πλάτωνος et mendosa est utraque. Scribendum est utrobique more Attico ᾔθεος. Homericum et Ionicum est ἠΐθεος ut in noto versu:

παρθένος ἠϊθέός τ' ὀαρίζετον ἀλλήλοιϊν.

quemadmodum λιλαίζομαι pro Attico λιλάζομαι, et λιλαιήρες pro Attico λιλαεῖς, χρηίζω pro χρήζω, aliaque eiusdemmodi complura. Itaque distinguere debuerat Homericum ἤια, τὰ βρώματα in Homeri versu:

Θώων πορδαλίων τε λύκων τ' ἤια πέλονται.

et Atticum ἦα, τὸ ἐπορευόμην. Debebat scribere ἦκειν: ὅμοιος ἦν, sumtum ex Aristophanis Avibus vs. 1298:

ὄρτυξ ἐκαλεῖτο, καὶ γὰρ ἦκειν ὄρτυγι,

Digitized by Google

ubi Codices omnes ἦκεν aut ἧκεν pessime exhibent. Similiter ἧσμεν: ἠπιςάμεθα dare debuerat, et ἦσαν: ἠπίσαντο, non ἐπιςάμεθα et ἐπίσαντο. Sumta haec sunt ex locis Euripideis, quos incorruptos servavit nescio unde descriptos Etymologus Magnus p. 438, 58. in v. Ἧισμεν: — Εὐριπίδης Ἑκάβῃ·

εἰ δὲ μὴ Φρυγῶν | πύργους πεσόντας ἧσμεν.

ἀντὶ τοῦ ἤδειμεν. καὶ Σοφοκλῆς Κόλχοις·

ὑμεῖς μὲν οὐκ ἄρ' ἧς τε τὸν Προμηθέα.

ἀντὶ τοῦ ἤδειτε. Εὐριπίδης Ῥήσῳ·

οὐδ' ἀφιγμένον | τὸ πάμπαν ἧσαν.

ἀντὶ τοῦ ἤδεσαν. Euripidis loci exstant in Hecuba vs. 1111, et in Rheso vs. 855, ambo in libris vitiati, qui ἴσμεν et ἴσαν exhibent, ut solent Graeculi formas antiquas et sibi ignotas inquinare. Superest vitiosum Ἴϊς: ὑπάρχεις; in quo latet Homericum Εἶς e notissimo versu:

αἵματος εἶς ἀγαθοῖο, φίλον τέκος, οἷ' ἀγορεύεις.

Vix capimus quomodo is, qui ἧσμεν: ἠπιςάμεθα, et ἦσαν: ἠπίσαντο habeat ob oculos, serio potuerit scribere: Ἧεμεν: ἤδειμεν, neque statim intellexerit in HЄMЄN latere HCMЄN, id est ἧσμεν. Sciri potest etiamnunc unde absurdum istud Ἧεμεν Photius arripuerit. Nempe quum suam λέξεων συναγωγὴν ex aliorum libris componere constituisset, nactus est illam ipsam Harpocrationis Epitomen, quam supra commemoravimus, eamque totam cum pulvisculo in suam farraginem transtulit. In integro Harpocrationis opere inter HPIA et HTHMЄNHN haec olim legebantur: HCMЄN: ἤδειμεν. Ἀντιφῶν πρὸς τὴν Καλλίου ἔνδειξιν ἀπολογίᾳ· ἡμεῖς μὲν οὖν οὔτε ναυτικὸν ἧσμεν ὁπόσου δέοι, sed stolidi scribae olim pro HCMЄN bis ἧεμεν substituerunt. Hinc factum est ut Epitomes auctor resectis reliquis omnibus reciperet: Ἧεμεν: ἤδειμεν, idque Photius nil mali suspicatus descripsit collocavitque inter Ἡετιώνεια et Ἡεροφοῖτις, ut dubitari nequeat quin serio Ἧεμεν admiserit. Ne sedes quidem vitiosae et barbarae glossae inter ἠρία et ἠτημένην eum advertit, sed bellissimum illud ἧεμεν ex illa sede in alienam post Ἡετιώνεια (quod et ipsum est ex Harpocrationis Epitome) transposuit, et medias Ἡκρωτηριασμένοι, Ἡλιαία, Ἡλικία τῆς πόλεως, Ἡμίεκτον, Ἡμιλιασμός, Ἤπειρον, Ἡράκλεια, Ἡραῖον τεῖχος et Ἡρία, quae in

Digitized by Google

Harpocrationis Epitome eam praecedunt, subiecit ei deinceps omnes. In Harpocrationis Codicibus, in quibus hodie *αἱ τῶν δέκα ῥητόρων λέξεις* integrae supersunt, comparet vetus mendum *ἥεμεν*, quam glossam Editor aliquis nihil Photio acutior transposuit post *Ἡδύλειον*. Tandem foedam maculam eluit Dindorfius. Non teneo me quin tertium putidissimum Photii errorem his adiiciam. Serio recepit: *Ἡλιόμην*: *ἡλισμένος ἤμην*. Ut illic ϵ et C confusa sunt, sic hoc loco O et C, namque emendandum esse *ἡλίσμην* pro *ἡλιόμην* si quis forte mihi non credit at ille ipsi credat Photio, qui post pauca emendate scripsit: *Ἡλίσμην*: *ἡλισμένος ἤμην*. Quid eo homine facias qui magna cum gravitate *ἡλιόμην* dicat esse *ἡλισμένος ἤμην*? et quid, quaeso, prodest, si cui explicare velis quid sit *ἡλίσμην*, eum docere *ἡλίσμην* esse *ἡλισμένος ἤμην*? Qui illud non intelligit, ne hoc quidem intelligit. Scatent istiusmodi annotatiunculis puerilibus et nullius pretii saepe etiam mendacissimis eruditae illae *λέξεων συναγωγαί*, quas multi non minus reverentur quam »*veterum membranarum fidem*,« neque suspicantur quid lateat sub leonina pelle. Dari mihi nunc velim quamvis obstinatum Photii admiratorem: contemnet, sat scio, Photium suum ubi hanc *λέξιν* legerit: *Ἡμῖν*: *ἀντὶ τοῦ ἡμᾶς*. Fortasse illa annotatiuncula aliquid prodesse poterat, quum adscripta esset ad eum locum quo pertinebat, quamquam nihil est vanius quam ista vetus *Enallage* casus, aut generis, aut temporis, qua superiorum temporum philologi et theologi tanto opere delectabantur. Nunc autem loco suo mota quanti facienda sit iudicent Photii admiratores.

Hi igitur sunt Photii ipsius errores et hallucinationes, in quas sese induit quum materiem e libris diversissimis in unum comportatam *κατὰ στοιχεῖον* sedulo digerere et disponere coepisset. Namque, ut nunc ponimus et deinde diligenter probabimus, non est in Photiana sylloge unum verbum, quod sit ab ipso Photio profectum. Unaquaeque *λέξις* habet auctorem a Photio diversissimum: pleraeque auctorem habent grammaticum veterem et perdoctum magnaeque auctoritatis et ponderis testem.

Nunc tempus est, ut videamus unde quaeque *λέξις* depromta sit, quos quorum grammaticorum libros Photius de-

Digitized by Google

scripserit et in suam λέξεων συναγωγὴν transfuderit. Huius rei inquisitio et indagatio partim facillima est, partim tam difficilem esse putes ut omnino fieri non posse nonnullis debeat videri. Nempe si supersunt libri, quos Photius in suum usum converterit, nihil est facilius quam illud furtum (ut nobis quidem videtur) vel illam μεταγραφὴν (ut isti appellant) deprehendere et agnoscere, quoniam ad verbum omnia fideliter describunt nec nisi rarissime aliquid leviter immutant, nihil prorsus de suo addentes sed hic illic coniuncta disiungentes aut coniungentes disiuncta et subinde pauca quaedam perexigui momenti resecantes. Verum ubi illi libri, unde sua hauserint, olim perierunt, arduum negotium est furta certis auctoribus veluti dominis suis restituere et idoneis argumentis probare qui libri sint a quibus scripti, unde isti fures sua omnia exiguo labore in suos libros transtulerint. Sed valet in hac quoque re illud Sophocleum:

τὸ ζητούμενον
ἁλωτόν, ἐκφεύγει δὲ τἀμελούμενον.

Videor mihi scire unde Photius suas copias tantum non omnes mutuatus fuerit, idque nunc diligenter demonstrare in animo est.

Verbo dixisse satis est de iis libris qui et ab illo in suam Συναγωγὴν recepti sunt et simul aetatem tulerunt. Duo hi libri sunt: Harpocrationis λέξεις τῶν δέκα ῥητόρων et λέξεις Πλατωνικαί Timaei. Photius nactus est illam Epitomen Harpocrationis, de qua supra diximus, et illas omnes τῶν δέκα ῥητόρων λέξεις in Epitomen contractas nudas et testium auctoritatibus et scriptorum veterum poëtarumque locis, quibus Harpocration suum librum ornaverat, spoliatas cum pulvisculo in suam farraginem transfudit. Uterque liber e communi litterarum naufragio enatavit et salvus ad nos pervenit. Habemus opus integrum, habemus Epitomen quoque, quam solam nactus Photius totam fideliter descripsit et eius λέξεις omnes κατὰ στοιχεῖον digestas in suum librum recepit ne verbo quidem de ea re admonens sed omnia perinde ac si sua essent et a se ipso reperta et collecta apponens. Iocosum est et risum movet ubi Photius alienam doctrinam, alienas observationes, opiniones, coniecturas, errores quoque alienos ita refert

Digitized by Google

ut ea omnia ipse sentire et ex sua ipsius persona dicere videatur, quum nihil aliud revera egerit quam ut illa omnia ex alieno libro in suum retulerit. Pauca haec exempla vide et reputa tecum quam perversum sit et ridiculum putare a Photio illa dici quae multis ante Photium natum saeculis dixerit Harpocration. Simul reputa et te et nos omnes in eodem errore versari quum et reliquas Photianas λέξεις et Hesychii alias et Suidae et aliorum multorum tribuimus non iis qui scripserunt, sed istis qui post multa saecula omnium novissimi ea omnia descripserunt, id quod sexcenties philologi omnes facere solemus. Photius, ut ita dicam, personatus in v. Λυκιουργεῖς reprehendit turpem errorem Didymi, qui alias res agens et festinans annotarat τὰς λυκιουργεῖς φιάλας commemoratas a Demosthene ἐν τῷ πρὸς Τιμόθεον (pag. 1193, 11.) esse τὰς ὑπὸ Λυκίου κατεσκευασμένας φιάλας τοῦ Μύρωνος. Mirari satis nequeo quomodo Didymus, homo eruditissimus, in re tam nota et frequenti sic errare potuerit. Castigatur igitur his verbis: ἔοικε δὲ ἀγνοεῖν ὁ γραμματικὸς ὅτι τὸν τοιοῦτον σχηματισμὸν ἀπὸ κυρίων ὀνομάτων οὐκ ἄν τις εὕροι γινόμενον, μᾶλλον δὲ ἀπὸ πόλεων καὶ ἐθνῶν, ὡς κλίνη Μιλησιουργὴς καὶ τὰ ὅμοια. Verissima haec observatio est et aliquanto doctioris grammatici quam aut Photius fuit aut Harpocration, unde haec descripta sunt, de qua re mox dicam. Dicebant sic Graeci Ἀττικουργής, Κορινθιουργής, Ναξιουργής, Μιλησιουργής, Χιουργής, et Ionice Ῥηνιοεργής, Καρικοεργής, Λυκιοεργής, quod Attici in Λυκιουργής contrahebant, et sunt alia eiusdem generis plura ἀπὸ πόλεων καὶ ἐθνῶν formata. Pergit grammaticus: μήποτ' οὖν γραπτέον καὶ παρ' Ἡροδότῳ ἐν τῇ ἑβδόμῃ ἀντὶ τοῦ προβόλους δύο λυκοεργέας λυκιοεργέας, ἵνα ὥσπερ παρὰ τῷ Δημοσθένει οὕτως ὀνομάζηται τὰ ἐν Λυκίᾳ εἰργασμένα. Eodem modo interpretatur Hesychius Ἀττικουργῆ: τὰ ἐπὶ τῆς Ἀττικῆς εἰργασμένα. Paulo melius grammaticus in Bekkeri Anecd. p. 461, 30; Ἀττικουργές: τὸ εἰργασμένον τὸν Ἀττικὸν τρόπον. οὐ μόνον ὑποδήματα καὶ σκεῦος, ἀλλὰ καὶ ῥήματα καὶ εἴ τι ἄλλο Ἀττικουργῆ φησί που Μένανδρος. Praeclara haec est et evidens loci Herodotei emendatio. In Herodoti Codicibus VII. 76. legitur etiam nunc καὶ προβόλους δύο λυκιεργέας ἕκαστος εἶχε, sed nulla est dubitatio quin λυκιοερ-

Digitized by Google

γέας verum sit, ut est διὰ Καρικοεργέος ὀχάνου alicubi apud Anacreontem. Noli tamen huius optimae correctionis gratiam Photio habere. Descripsit ille cum pulvisculo ea omnia ex Epitome Harpocrationis v. λυκιουργεῖς. Sed ne huic quidem infelici coniectori et obtusi ingenii grammatico ulla debetur gratia. Compilavit enim impudenter scrinia Athenaei, apud quem in libro XI. p. 486 D. omnia quae dedimus exstant. Est haec, ut tu vides, φωρῶν ἀγορά. Athenaeum compilat Harpocration, Harpocrationem Photius, Photium (ut mox videbimus) Suidas. Vidimus certam emendationem, quam Photius ut a se repertam narrare videbatur, videamus nunc apud eundem primum incertam correctiunculam, deinde absurdam et malesanam παραδιόρθωσιν. Photius in v. Μάσιρα (Μάσειρα verum est) locum Demosthenis p. 100, 22. ita tentat: μήποτε δὲ γραπτέον (inquit) ἀντὶ τοῦ Μάσειραν Βάσειραν ἢ Πίσειραν ἢ Ἐπίμασον, *namque has* (Thraciae) *urbes nominat Anaximenes*, Μάσειραν *nemo novit.*" Si quid mutandum est, Βάσειραν unusquisque statim reponet. Quam temerarium autem est Μάσειραν in Ἐπίμασον refingere velle! Sunt hae Harpocrationis suspiciones v. Μάσειρα, quas nunc Photius pro suis commemorare videtur. Audi iterum Photium personatum ubi criticum agit in v. Κλιμάζει: Δείναρχος· ὅταν οὖν κλιμάζῃ καὶ παράγῃ τοὺς νόμους, ἀντὶ τοῦ παρακλίνῃ καὶ τρέπῃ. Μήποτε δὲ δεῖ γράφειν Βλιμάζῃ ἀντὶ τοῦ θλίβῃ καὶ βιάζηται. Quis ita loquitur? Photium ipsum putas. Minime vero: Harpocration est, cuius locum ille ex Epitome descripsit. Mittamus igitur paulisper Photium et ipsum Harpocrationem spectemus. Nactus est Dinarchi Codicem mendosum, in quo legebatur: ὅταν οὖν ΚΛΙΜΑΖΗΙ καὶ παράγῃ τοὺς νόμους. Nihili verbum est κλιμάζῃ et ne Graecum quidem. Monstrum et portentum vocabuli est scribae dormitantis vitio natum, ut apud Photium et alia multa sunt et Λέμφας: πέπωκας pro ΛΕΛΑΦΑΣ e Comici versiculo:

τὸ δ' αἷμα λέλαφας τοὐμόν, ὦναξ δέσποτα.

Nihilominus doctus magister monstrum vocabuli interpretatur et narrat κλιμάζῃ esse παρακλίνῃ. Unde hoc, quaeso, arripuit? Numquam enim κλιμάζειν vel legerat vel audiverat. Scilicet commentus est aliquid de suo, quod reliquis Dinarchi

Digitized by Google

verbis ei sat commode convenire est visum. Itaque id impudenter finxit de nihilo. » *Fecerunt alii item boni*," dices. Scio, et etiamnunc faciunt, sed equidem nescio quomodo numquam hoc interpretandi genus probare potui, et omnia istiusmodi emendare malo quam novis commentis interpretari. Harpocrationem quoque commenti sui poenitere coepit et aliquam loci correctionem circumspexit. Ut est autem infelix coniector suspicatus est » *fortasse βλιμάζῃ esse scribendum*." Quanto melius tacuisset quam hoc dixisset! Nesciebat miser quid esset *βλιμάζειν* neque meminerat se istas lascivi amoris nequitias saepe apud Comicos legisse. Legisse autem? Non meminerat se ipsum supra in v. Βλιμάζειν quid hoc esset explicuisse. Quamquam (mirifica res est, sed vera) sic illud verbum explicuit ut quid tandem esset *βλιμάζειν* ipse nesciret. Βλιμάζειν esse dicit τὸ ταῖς χερσὶ διαθλίβειν, verum est hoc quidem, sed non est satis. Addendum erat aliquid, quod ipse nolo dicere, narrabit tibi grammaticus quilibet et omnium optime Etymologus Magnus in v. *βλιμάζειν* cum his Cratini versiculis:

ὡς δὲ μαλακὸν καὶ τέρεν τὸ χρωτίδιον ἦν, ὦ θεοί.
καὶ γὰρ ἐβλίμαζον αὐτήν, ἡ δ' ἐφρόντιζ' οὐδὲ ἕν.

I nunc et crede, si potes, Dinarchum dixisse *βλιμάζειν τοὺς νόμους*, id est (ut Terentius dixerit) *subagitare* leges. Quid Dinarchus scripserit mox ostendam, sed prius mihi animadverte quam foedi errores iam olim Veterum libros commaculaverint et quam inepte iam olim criticastri quum tollere vellent augerent malum. Alterum luculentum eiusdem rei exemplum vide apud Harpocrationem in v. Ἀπρότων, ubi sic scribit: Ἀπρότων: Δείναρχος ἐν τῷ κατὰ Πυθέου » ἐμπεπηδηκότων τῶν ῥητόρων ὥσπερ ΑΠΡΟΤΩΝ εἰς τὸ ἐμπόριον." Nihili plane est, ut vides, *ἀπρότων* et dormitantis librarii *σφάλμα*. Harpocration frontem sibi perfricuit et excogitavit: ὥσπερ λῃστῶν, *praedonum instar*. Hoc vero est emendare! Μήποτε γραφικὸν ἁμάρτημα (inquit) καὶ δεῖ γράφειν ὥσπερ λῃστῶν. Scin quid Dinarchus scripserit? Nempe ἐμπεπηδηκότων ὥσπερ παρνόπων. Notum est hoc genus *locustarum* agmine facto repente ingruentium vel ex Acharnensibus vs. 150:

Digitized by Google

ὅσον τὸ χρῆμα παρνόπων προσέρχεται.

Unde haec verissima lectio reperta sit si forte requiris scito ipsum Harpocrationem mirificae coniecturae suae continuo haec addere: ἔν τισι δὲ γράφεται »ὥσπερ ΠΑΡΝΟΠΩΝ," εἰσὶ δ' οἱ πάρνοπες εἶδος ἀκρίδος. Harpocration neque hanc lectionem unice veram esse agnovit neque ea reperta suam infelicem correctiunculam delevit. Redeo nunc ad alterum Dinarchi locum et Photii Lexicon. Photius de eadem re apud tres veteres grammaticos aliquid annotatum repererat easque tres annotationes, ut solet, omnes deinceps receperat in hunc modum: Κλιμακίζειν: σκελίζειν καὶ διαῤῥέφειν· ἔστι γέ τι καὶ (dele καὶ) βασανιστικὸν ὄργανον κλῖμαξ καλούμενον, ᾧ τὰ σώματα τῶν βασανιζομένων διαῤῥέφει.

Altera haec est: Κλιμακίζειν: μέμνηται Δείναρχος ἐν τῇ ὑπὲρ Αἰσχίνου εἰσηγορίᾳ (L. συνηγορίᾳ) λέγων· οὗτος κλιμακίζει τοὺς νόμους. ἔστι δὲ οἷον παράγει καὶ διαῤῥέφει. ἴσως ἀπὸ τῆς κλίμακος εἰρημένου τοῦ ὀνόματος, ἥτις οὖσα ὄργανον βασανιστικὸν διαῤῥέφει τὰ σώματα τῶν βασανιζομένων.

Tertia est quam ex Harpocrationis Epitome descriptam supra apposuimus. Nonne meridiana luce clarius est Dinarchum scripsisse: ὅταν οὖν ΚΛΙΜΑΚΙΖΗΣ — τοὺς νόμους, idque olim in ΚΛΙΜΑΖΗΙ corruptum stolide ab Harpocratione esse tentatum. Ne umbra dubitationis apud te superesse possit inspice ipsum Harpocrationem ita scribentem: Κλιμάζῃ ἐν τῇ ἐπιγραφομένῳ Συνηγορίᾳ Αἰσχίνῃ κατὰ Δεινίου· »ὅταν οὖν ἀπολογούμενος κλιμάζῃ καὶ παράγῃ τοὺς νόμους." Viden esse ex *eadem* oratione locum eundem corruptum apud hunc, emendatum apud illum? Simul videbis praesertim admonitus primam et secundam observationem eiusdem scriptoris esse, sed secundam esse integram, primam in brevius contractam omissa Dinarchi mentione et verbis. Secunda, uti suspicor, Iuliani est, prima Diodori τοῦ τὸν Ἰουλιανὸν ἐπιτεμομένου. Nihil horum Photius vidit: tenere se manibus veram loci Dinarchei scripturam ne suspicatur quidem, sed his omnibus veluti ex sua ipsius persona misellam veteris magistri suspicionem subiungit: μήποτε δὲ δεῖ γράφειν ΒΑΙΜΑΖΗΙ.

Tales igitur olim Critici Romae fuerunt, tales libri vetusti, in quibus ΑΠΡΟΤΩΝ pro παρνόπων, ΛΤΚΟΘΡΓΘΑC pro λυ-

Digitized by Google

κιοεργέας, ΚΛΙΜΑΖΗΙ pro κλιμακίζῃ, similiaque multa legebantur et tam inepte aut explicabantur aut corrigebantur, et tamen multi sunt qui libros nono post Christum saeculo exaratos venerentur.

Photius igitur quemadmodum his locis vidimus sic per totam Συναγωγὴν locos ex Harpocrationis Epitome fideliter descriptos ne verbulo quidem immutatos omnes deinceps κατὰ στοιχεῖον digestos inseruit. Quidquid apud Harpocrationem legitur idem apud Photium recurrit, sed in brevius contractum resectisque tantum non omnibus Veterum testimoniis et locis, quibus Harpocration homo obtusioris ingenii sed pereruditus suas λέξεις tamquam gemmis distinxerat. Haec omnia, ut nunc res est, sine ullo litterarum damno abiici possunt. Ad Harpocrationis λέξεις aut emendandas aut supplendas prorsus inutilia sunt. Menda et vitia omnia insunt eadem, quae in Epitomes Codicibus, quos habemus paulo quam integri operis emendatiores. Scripturae discrepantia si qua est (et nullus liber iterum describitur quin aliquid novae discrepantiae nascatur) nullius omnino momenti aut pretii est. Sunt solemnes scribarum confusiones et aberrationes in omnibus libris sexcenties repetitae, quibus philologos obtundere et enecare poteris, sed Harpocrationis λέξεις corruptas restituere non poteris. Itaque haec omnia si aut expunxeris aut certe inter legendum praeterieris, optime feceris. Impedient te tantum et turbabunt in excutiendis reliquis, quae quia non amplius apud auctores suos legi possunt, nunc ex solo Photio cognoscenda et exploranda sunt.

Ex *solo* Photio, inquam: nempe priusquam de reliquis λέξεσι dicam, quae apud suos auctores ita supersunt ut Photii excerptis melius careamus, dicendum de illo homine est, qui Photium totum ita compilavit eiusque λέξεων συναγωγὴν integram sic in novam farraginem suam transfudit, ut Photius ipse et caeterorum libros, de quibus infra dicemus, et Harpocrationis Epitomen ad verbum olim descripserat et in suum librum transtulerat. Suidam dico, qui Photianae Συναγωγῆς integrum exemplum nactus fecit id quod isti solent. Omnia impudenter ne nominato quidem auctore in suum usum convertit digestaque iterum illa omnia κατὰ στοιχεῖον, commiscuit

Digitized by Google

cum aliis aliorum excerptis et annotationibus et quisquiliis omne genus, quibus spissum Lexicon in hanc molem extendit. Et profecto in illa Suidae colluvie nihil inest utilius et fructuosius quam Photianae λέξεις, quas ille propemodum omnes paucis tantum iisque fere minutioribus ac levioribus aut plane omissis aut cum alia λέξει coniunctis sine ulla scripturae mutatione suas fecit venditatque pro suis. Photius sua exempla passus est. Spoliaverat alios laborum suorum laude ac fructu, post pauca saecula alius ipsi Photio totam illam Συναγωγὴν furtis collectam veluti furto abstulit fraudulenterque eripuit. Nemo hodie sciret illa omnia olim a Photio collecta compositaque fuisse, nisi unicus Codex Galeanus circa annum MCC, iudice Porsono, exaratus auctoris sui certam memoriam servasset. Est autem scripturae in utroque libro (in Photii unico Codice dico et in Suidae textu ex optimis libris constituto purgatoque) tanta affinitas, et etiam in minutioribus ac tenuissimis tanta convenientia ut pro uno eodemque teste debeant haberi. Ipso Codice Galeano Suidam usum esse putes: tam nihil inter utrumque discriminis et varietatis intercedit. Sicubi aliquid discrepantiae conspicitur aut ab ipso Suida id profectum est Photianam λέξιν cum alia conglutinante, aut partum est e scribarum socordia, qui nihil prorsus sine aliquo errore aut vitio poterant describere. Nonnumquam Suidas, mortalium ineptissimus, emendationem loci corrupti periclitatus est, in qua re quam turpiter et ridicule se dederit infra videbimus. Itaque neque Photius e Suida (quod quidem sit alicuius momenti) emendari potest, neque e Photio Suidas, praeter eos locos, quos Suidas tentavit, id est inepta coniectura vexavit. Praeterea hinc satis intelligitur quam perversum sit Photium *et* Suidam, quasi *duo* testes essent, simul producere. Non minus est hoc absurdum quam si quis Harpocrationis testimonio usus Photium quoque et Suidam quasi duos novos testes in rem eandem vellet producere. Etiam hoc satis intelligitur quam perversum sit (quod sexcenties fieri solet) aut Photium aut Suidam aut utrumque ita producere quasi ipsi aliquid quod in eorum libris legatur aut excogitaverint aut senserint aut dixerint denique. Eodem iure librarium, qui Codicem aliquem sua manu descripserit, pro

Digitized by Google

auctore operis testem produxeris. Photius (et eodem modo Suidas) nil nisi materiem ex compluribus Veterum libris corrasam aut sua manu aut aliena κατὰ στοιχεῖον digestam aut descripsit aut describendam curavit ita ut ei nihil prorsus debeatur praeter delectum et compositionem τῶν λέξεων ab antiquis grammaticis expositarum. Ipse nihil horum omnium aut reperit aut excogitavit, ipse scriptorum quos laudat nullum legit, et (ut verbo absolvam) in Photiana συναγωγῇ non est unum verbum Photianum. Nihil, prorsus nihil inest quod sit Photii ipsius. Sunt antiquorum scriptorum et poëtarum λέξεις ab antiquis Grammaticis et Criticis explicatae et Veterum testimoniis confirmatae ornataeque, quas ille collegit tantum (συνήγαγεν), non scripsit, quamobrem librum suum Λέξεων Συναγωγὴν inscripsit et in praefatione ad amicum ita dicit: τὰς λέξεις, ἃς μάλιστα εἰδέναι προσήκει καὶ ἀναγκαῖον χρῆσθαι συναγαγὼν τὴν ἀναγραφήν σοι κατὰ στοιχεῖον ἐποιησάμην, quibus verbis si addidisset nomina eorum, quorum libris ad hanc Συναγωγὴν componendam esset usus, nihil esset quod in eo iure reprehenderemus. Itaque hoc diligenter tenendum, non esse in Photio vel unum verbum ipsius Photii, et absurdum esse Photium testem et auctorem producere earum rerum, quas non scripsit sed ex antiquo grammatico descripsit. Rideres, credo, si quis narraret tibi Suidam doctuisse quo sensu apud Demosthenem λυκιουργεῖς φιάλαι dictae essent et Didymi gravem errorem redarguisse et in Herodoti libro VII. λυκιοεργέας emendasse pro λυκοεργέας. Constat enim apud te non Suidam hoc dicere sed e Photio descripsisse, neque Photium hoc dicere sed ex Harpocratione sumsisse, neque Harpocrationem hoc dicere sed ea omnia Athenaeo subtexisse, qui harum observationum omnium pater est et auctor. Eadem igitur in reliquis omnibus ratio est. Non Photius loquitur, sed grammaticus aliquis longe longeque Photio antiquior, cuius ille testimonium servavit. In omnibus Photius est ὁ ὑποκριτής aliena recitans, quorum quis sit ὁ ποιητής summi pretii est scire. Et Photius quidem sciebat unde quodque esset sumtum et quis cuiusque annotationis vel observationis esset auctor. Suidas ne hoc quidem sciebat sed quidquid in Photii Συναγωγῇ scriptum reperit in suam farraginem

Digitized by Google

sedulus transtulit ne suspicans quidem unde tandem, a quo scriptore, ex quo libro haec omnia depromta essent. Quo magis absonum et ineptum est (quod omnes saepissime faciunt) credere aut dicere Suidam alicuius rei, quae apud ipsum legatur, auctorem esse, aut Suidam aliquid dicere aut docere aut quidquam ex iis collegisse denique aut delegisse, qui ne hoc quidem sciebat unde praestantissima quaeque, quae apud eum prostant, sumta essent quosque haberent auctores. Photiana omnia cum omnibus vitiis mendisque veluti in sacculum quemdam suum cum pulvisculo transfudit, et quoniam bonam lectionem prae Galeano Codice plane *nullam* exhibet propterea supervacuum et ineptum est cum Photio Suidae testimonium coniungere, namque hoc est simul Photii locum laudare et eiusdem verba eadem a Suida descripta, idque nonnumquam negligenter et mendose.

Attamen Suidae eadem ista μεταγραφή quantivis pretii est, nempe in illis ubi unicus ille testis nunc nobis superest et antiquorum eruditas et eximias λέξεις olim a Photio ab interitu servatas nunc solus servat. Scilicet Photianae Συναγωγῆς pars magna iniuria temporum et hominum negligentia olim interiit. Suidas integrum Photii exemplum nactus omnia quae nunc in Galeano Codice desiderantur reddere nobis solus potest. Constat enim ex ipsius Codicis Galeani certis indiciis dimidiam fere partem Photianae sylloges intercidisse. Perierunt quatuor folia inter Ἄᾶσαι et Ἀγχίνοια, perierunt folia centum inter Ἀδιάκριτος et Ἐπώνυμοι, desideratur folium unum inter Εὔρ-ζον et Εὔωνον, amissa sunt folia quatuor inter Κοικύλλειν et Κρατηρίζων et octo alia inter Φορητῶς et Ψιλεύς, denique in exitu libri post glossam Ὦ Ἡράκλες tria fere folia intercederunt. Itaque supersunt folia CXLIX, perierunt folia CXX. Verum haec omnia videntur magis periisse quam revera perierunt. Suidas enim integro Photii apographo usus, quod diligenter totum in suam colluviem transfudit, servavit omnia aut propemodum omnia, quae nunc intercidisse putantur, quaeque olim in Galeano libro exstabant nunc apud Suidam omnia fere ad verbum descripta exstant. Hoc ego nunc pono tantum, deinde multis argumentis documentisque verum et certum esse demonstrabo. Interea hoc teneamus Photianam

Digitized by Google

Συναγωγὴν totam nobis superesse partim in Codice Galeano, partim apud Suidam, deinde apud alios quoque, ut apparebit, postquam constabit de veterum Grammaticorum libris, quos Photius compilavit. Itaque Suidae nullus omnino usus est ubicumque ipsae copiae Photianae intemeratae supersunt, verum ubi illae deficiunt, Suidas si non unicus (ut posthac apparebit) certe primarius et uberrimus fons est, unde limpidam antiquorum eruditionem olim a Photio conquisitam et ab interitu vindicatam hauriamus et veluti ex Orco in lucem vitamque revocemus. Ubi nobis nunc Photius deficit, Suidas (ut videbis) non deficit, et quae apud Photium nunc desiderantur apud Suidam omnia recte et ordine comparent. Diximus adhuc tantum de glossis τῶν δέκα ῥητόρων a Photio ex Harpocrationis Epitome descriptis, dicemus statim περὶ τῶν Πλάτωνος λέξεων a Photio ex Timaei libello depromtis. Ubi nos Codex Galeanus destituit inspice mihi Suidam: videbis omnes deinceps λέξεις ex utroque libro κατὰ στοιχεῖον descriptas suo quamque loco adesse. Apud Photium (ut modo vidimus) inter Κοικύλλειν et Κρατηρίζων quatuor foliorum lacuna media omnia absumsit. Quas ex decem Oratoribus glossas apud Harpocrationem descriptas illis foliis Photius receperat, nempe has: Κοινὸν γραμματεῖον, Κοινωνικῶν, Κολλυτεύς, Κολωνέτας, Κομιστικὰ πλοῖα, Κορδακισμός, Κοροπλάθος, Κορσιαί, Κοτύλαιον ὄρος et Κότυς, hae omnes apud Suidam praesto sunt. In Timaei glossis Platonicis eadem ratio est. Non multum metuo ne quis contendat Suidam illa omnia non ex Photiana Συναγωγῇ, sed ex ipsis Harpocrationis Timaeique libellis mutuatum esse. Omnem de ea re dubitationem eximent ea quae infra demonstraturi sumus. Suidas et Harpocrationis Epitomen et Timaei libellum ignoravit, sed quae ex iis Photius excerpserat cum reliquis omnibus in colluviem suam recepit. Ad eundem modum reliquae omnes Codicis Galeani lacunae ex Suida (ut videbimus) suppleri possunt damnumque, quod fecisse videmur, sarciri. Quem egregium usum in his Suidae Lexicon nobis praestiterit tum demum optime iudicabis ubi demonstravero quam praeclaros veterum Criticorum et Grammaticorum libros Photius nobis servaverit, quorum aureae reliquiae nunc e Suidae sterquilinio veluti margaritae et gem-

Digitized by Google

mae nobis eruendae sunt et auctoribus suis restituendae.

Praeter λέξεις τῶν δέκα ῥητόρων Photius in suum usum convertit τὰς τοῦ Πλάτωνος λέξεις a Timaeo collectas. Timaei libellus aetatem tulit, itaque res est manifesta. Quidquid apud Timaeum legitur ad verbum apud Photium repetitur, et ubi Codex Galeanus deficit damnum a Suida sarcitur, qui propemodum omnia ex integro Photii apographo in suum Lexicon retulit. Fallitur igitur Ruhnkenius identidem ad Timaeum annotans: *Timaeo glossam sublegit Suidas*, vel: *Timaei glossulam descripsit Suidas*, vel: *Timaei glossam in Lexica sua receperunt Photius Ms. et Suidas*, vel: *glossam nostram descripsit Suidas*, vel: *a Timaeo glossam mutuatus est Suidas*, aliaque multa huiuscemodi. Suidas Timaei libellum non ipse manibus trivit, sed Timaei glossas a Photio descriptas ab illo sumsit. Est autem Timaeus (dicam enim libere quod sentio) perexigui pretii magistellus neque doctus neque acutus, sed futilis et levis et puerilis auctor, quem si quis magnifico apparatu Ruhnkeniano exuerit et, ut Plato loquitur, ἀποδύντα θεάσασθαι voluerit, ridebit hominem, sat scio, et contemnet. Collegisse se scribit τὰ παρὰ τῷ φιλοσόφῳ γλωσσηματικῶς ἢ κατὰ συνήθειαν Ἀττικὴν εἰρημένα οὐχ ὑμῖν μόνοις τοῖς Ῥωμαίοις (Romano homini, Gentiano, haec scribuntur) ὄντα ἀσαφῆ ἀλλὰ καὶ τῶν Ἑλλήνων τοῖς πλείοσιν. Videamus nunc quemadmodum promissis steterit, quod paulo copiosius ostendam, ut homunciones id genus contemnere audeamus eorumque auctoritatem vana hominum opinione natam nihil curare. Ostendam primum quam levia ac puerilia doceat, deinde quam indoctus sit et linguae veteris et antiquitatum, quas dicimus, imperitus. Futilia apud eum et puerilia sunt haec potissimum:

Ἄγαμαι: ἀποδέχομαι, θαυμάζω ἄγαν.
Ἄγροικος: — ἀπαίδευτος.
Ἄκακοι: οἱ ἔξω κακίας.
Ἀλαζών: ψευδής.
Ἀμεταστρεπτί: οὐχ ὑποστρέφειν εἰς τοὐπίσω.
Ἀμηγέπη: ἐνί γέ (τινι) τρόπῳ.
Ἀνδραλατεῖν: ἄνδρας ἐξελαύνειν.
Ἀνιμᾷ: ἀνέλκει.

Digitized by Google

Ἀνοργίασοι: — οἷς τελεταὶ καὶ ὄργια οὐκ ἐγένοντο.
Ἀπόρρησις: ἀπαγόρευσις.
Ἄρτι: πρὸ ὀλίγου χρόνου.
Ἀτυχῆσαι: μὴ τυχεῖν.
Γελοῖον: ἐφ' ᾧ ἄν τις γελάσειεν.
Διακορής: μεμεσωμένος.
Ἐμπειρία: τριβὴ ἐκ πείρας.
Ἐνδίκως: δικαίως.
Ἐπάρας: ἀναπείσας.
Ἔρρε: φθείρου.
Ἡμεδαπός: ἡμέτερος πολίτης.
Καὶ τάχα ἴμεν: καὶ ταχέως πορευσόμεθα.
Κωμῳδεῖν: σκώπτειν.
Νεοθνής: ὁ νεωστὶ τεθνεώς.
Νεοτελής: ὁ νεωστὶ τετελεσμένος.
Νυνί: ἐν τῷ ἐνεστῶτι χρόνῳ.
Ὀκνεῖ: εὐλαβῶς ἔχει.
Παραταχθείς: παρ' αὐτὸν ταχθείς.
Ῥᾷον: συγκριτικὸν πρὸς ἕτερον.
Ῥᾴδιον ἀπόλυτον καθ' αὑτό.
Ῥᾶσον ὑπερθετικόν.
Ὦ οὗτος: ὦ σύ.
Ὡς οἷόν τε: ὡς δυνατόν.

Poteram his bonam partem reliquorum addere, quae non multo istis sunt meliora et utiliora. Dabis mihi mirificum esse Platonis lectorem qui talia docendus sit. Quid diceres si quis de usu loquendi Tulliano professus ea se scripturum, quae non tantum exteris sed ipsorum Romanorum plerisque obscura essent, deinde serio annotaret FACILIUS esse comparativum, FACILE positivum et FACILLIMUM superlativum. Tum NUNC de praesente tempore dici, RIDICULUM qui risum moveat, NOSTRATEM nostrum civem, APPOSITUM iuxta quem positum, aliaque eiusdem ponderis. Rideres hominem, opinor, et cum suis ineptiis facessere iuberes. Verum an tu minus ineptire censes eum, qui Platonis lectorem doceat quid sit Ῥᾷον, ῥᾴδιον, ῥᾶσον, et γελοῖον et ἡμεδαπός et παραταχθείς? Quam utile est docere ἄκακοι esse οἱ ἔξω κακίας et Ἐνδίκως: δικαίως et Νεοθνής: ὁ νεωστὶ τεθνεώς et Ὡς οἷόν τε: ὡς δυνατόν. Fieri

Digitized by Google

potest ut Romanorum aliquis de plebe indocta ista nescierit, namque erant qui Graece prorsus nescirent, Graecorum quidem nemo fuit umquam qui talia ignoraret. Verum esto haec omnia frigida et insulsa et puerilia esse, vera sunt tamen, et si nihil prosunt, nemini tamen nocere possunt. Audi nunc Timaei errores quosdam et magistri imperitiam ac futilitatem mirare. Primum delectatur, ut stulti omnes, malesanis etymologiis et putavit se facere operae pretium quum annotaret Κίβδηλον: οἱονεὶ κρύβδηλόν τι ὄν, quae tam utilis quam vera observatio est. Eodem modo Ἀκέρδιοι isti esse videntur οἱ ἔξω κήρας, quasi vero ἀκέραιοι et ἐπίκηροι inter se opposita essent, quibus nihil inter se commune est. Fallitur in forma Attica v. Εἴξασι καὶ εἴκασι λέγει ἀντὶ τοῦ ἐοίκασιν. Attici dicebant εἴξασι tantum, forma εἴκασι in magistrorum cerebris nata est. Eiusdemmodi errores commisit in Διωκάθειν: διώκειν et in Ὄφλειν: ἡττᾶσθαι ἐν δικαστηρίῳ. Duo aoristi hi sunt διωκαθεῖν pro διῶξαι, et ὀφλεῖν (cuius praesens est ὀφλισκάνειν) pro ἐν δικαστηρίῳ ἡττηθῆναι. Serio credidit ἀτάρ pro δή dici posse quum scriberet Ἀτάρ: σύνδεσμος ἀντὶ τοῦ δή. Eodem iure dicas ἀλλά pro δή poni. Si quid Timaeo credis Κατόπιν est μετὰ ταῦτα: sed significat ubique *a tergo* (ὄπισθεν), nemo umquam κατόπιν dixit pro *posthac*. Κράδη: κλάδος scribit, sed κράδη ubique *ficum* arborem (συκῆν) significat, non *ramum*. Κινδυνεύει, auctore Timaeo, est ἐγγίζει, at ille, ut Plato dixisset, κινδυνεύει ἀγνοεῖν τὴν λέξιν. Δωροδόκοι ei dici videntur καὶ οἱ διδόντες δῶρα καὶ οἱ λαμβάνοντες: ridiculum hunc errorem in *Var. Lectt.* satis refutavimus. Κυαμεῦσαι narrat esse: κυάμῳ ψηφοφορῆσαι. Nesciebat magister Atticos dicere ἀποκληροῦν τὰς κληρωτὰς ἀρχὰς et τῷ κυάμῳ λαχεῖν. Quod apud Xenophontem est Memor. I. 2, 9: κυβερνήτῃ δὲ μηδένα ἐθέλειν χρῆσθαι κυαμευτῷ a Socrate iocante et contemtim loquente πέπαικται. Ἀγείρουσιν ὡς ἱέρειαν non esse quod ille docet περιερχομένην pererudita Ruhnkenii annotatio satis probabit. Solebant enim sacrificuli et athletae victores περιιόντες, *stipem et munuscula colligere* circumeuntes. Turpissimum errorem erravit in v. Δημοποιητός: παρέγγραφος. Non videtur intellexisse quid esset δημοποιητός, quod tamen ex se ipsum nullo negotio intelligitur.

Digitized by Google

Fieri ex ipsa rei natura non potuit ut qui δημοποιητός esset idem esset παρέγγραφος, id est ut qui *a populo civitate donatus esset* idem *fraudulenter in civitatem irrepsisset*, καὶ παρενεγράφη αἰσχρῶς πολίτης. Quis ferat magistrum talia nescientem? Non minus turpiter se dedit in v. Μεταλαγχάνειν: ἀφυσερεῖν ἢ ἀποτυγχάνειν κλήρου, namque verbum μεταλαγχάνειν *plane contrarium* significare pueri sciunt. Dormitavit magister quum in Gorgiae initio iocosa verba legeret: Πολέμου καὶ μάχης οὕτω φασὶ χρῆναι, ὦ Σώκρατες, μεταλαγχάνειν, neque vidit οὕτω esse *sic ut tu nunc facis*, id est *ut sero* confecto negotio *venias*. Quid eo homine facias qui μεταλαγχάνειν significare ἀποτυγχάνειν in animum potuerit inducere? Eone Graecitatis magistro et auctore utemur? Idem Ἀποσοματίζειν docet esse ἀπὸ μνήμης λέγειν, meliora Ruhnkenius docebit: nempe apud Platonem ludi magister (ὁ γραμματιστής) dicitur τοῖς παισὶν ἀποσοματίζειν. Antiquitatum Atticarum non est multo quam linguae Atticae peritior. Πρυτανεία illi est μηνιαία Φυλῆς ἀρχή, quae neque ἀρχή erat neque μηνιαία. Non accurate tradit λαχεῖν δίκην esse γράψασθαι, eademque levitate Εὔθυναι ei esse videntur δίκαι κατὰ τῶν ἀρξάντων κακῶς. Historica nusquam attigit, geographiae quam gnarus sit vide in v. Ὠρωπός: χώρα μεταξὺ Βοιωτίας καὶ τῆς Ἀττικῆς. Satis notam et nobilem illam urbem in Atheniensium historia et litteris dicas fuisse, sed ea fama ad Timaei aures non pervenit. Sunt quaedam ubi scribae fortasse peccarunt, ut in v. Ἐντελεῖς: οἱ ἄρχοντες, imo vero (οἱ) ἐν τέλει. Non videtur scripsisse τὴν ἀλωπεκῆν: τὴν πανουργίαν, sed τὴν ἀλώπεκα: τὴν ἀλωπεκῆν, τὴν πανουργίαν e libro II. de Rep. p. 365. C: τὴν τοῦ σοφωτάτου Ἀρχιλόχου ἀλώπεκα ἑλκτέον ἐξόπισθεν κερδαλέαν καὶ ποικίλην, ubi vehementer fallitur Ruhnkenius opinatus aut ἀλωπεκῆν meliorem lectionem esse aut certe ἀλώπεκα dici pro *pelle vulpina*. Nempe ἡ ἀλωπεκῆ neque ποικίλη est, quod sciam, multoque minus κερδαλέα. Praeterea notus est Archilochi locus, qui Platoni obversabatur:

τῷ δ' ἄρ' ἀλώπηξ κερδαλέη συνήντετο
πυκνὸν ἔχουσα νόον.

quae hercle non erat *pellis vulpina*. Sed Timaeus gravem reprehensionem effugere non poterit ob ea quae scripsit in v.

Digitized by Google

Λύγη: σκιά, ἀπόκρυψις. Notus est Criticis stupidus Suidae error in v. Λύγα: σκοτεινά.

ἐφάνη γάρ οἱ αὐτά
ἰσοῦ παρὰ κρόκαισιν ὡς λύγα πυρός.

ubi Ruhnkenius vidit in ΛΤΡΑ latere ΑΤΓΑ, ὡς αὐγὰ πυρός, quae nihil erat minus quam σκοτεινή. Timaeus glossam capite truncavit. Audi Aristophanem in Acharn. vs. 684:

οὐχ ὁρῶντες οὐδὲν εἰ μὴ τῆς δίκης τὴν ἠλύγην.

Hoc ipsum dare debuerat: Ἠλύγη: σκιά, ἀπόκρυψις. Videbis in v. Ἐπηλυγάζονται unde natus Timaei error sit. Interpretatur esse ἐπικρύπτονται, ἐπισκιάζονται. Λύγη γὰρ λέγεται ἡ σκιά. Infelix est magister in etymologia: aut enim in iis quae sciri non possunt absurda comminiscitur aut in apertis caecutit. Nempe ex ἠλύγη nascitur ἠλυγάζομαι et ἐπηλυγάζομαι, ut opinor. Unum locum Timaei a scribis corruptum animi causa addam. Dederat Timaeus: ΑΝΟΡΓΙΑCΤΟΙ: οἱ ἀμύητοι, οἷς τελεταὶ καὶ ὄργια οὐκ ἐγένοντο. Non requirebat interpretem vocabulum tam perspicuum et apertum, nam quis nesciebat quid esset ὄργια et ὀργιάζειν? Is ne interpretationem quidem intelligere potuisset. Vide autem mihi quid scribae designaverint: confuderunt de more ΓΙ et Π, ut in Ἀπάδης pro Ἀγιάδης, et quia ἀνόρπασοι nihil erat, ἀνάρπασοι substituerunt. Photius Ἀνάρπασοι bona fide recepit, quem Suidas describens hodieque exhibet: Ἀνάρπασοι: ἀμύητοι, οἷς τελεταὶ καὶ ὄργια οὐκ ἐγένοντο, quae leguntur inter Ἀνάρροπον et Ἀνάρσια. Plurima similia apud Photium leguntur, veluti Λέμφας: πέπωκας pro Λέλαφας, Κιγκιόπραγοι: ἀντὶ τοῦ δασεῖς, pro Κιλίκιοι τράγοι, (ΚΙΛΙΚΙΟΙΤΡΑΓΟΙ abiit in ΚΙΝΚΙΟΠΡΑΓΟΙ et κιγκιόπραγοι), Κακοττείαν: κακοφημίαν, βλασφημίαν, pro Κακοέπειαν, aliaque id genus. Quam ridiculos hos habemus Graecitatis magistros!

Concedes nunc, spero, mihi Timaei glossas et glossulas sine ullo litterarum damno negligi et abiici plerasque omnes et posse et debere. Si quid est in caeteris boni, at nihil ferme in iis inest novi, nihil quod non rectius multo et melius simulque doctius et elegantius ab aliis ad Platonem illustrandum scriptum sit et aetatem tulerit. Si quis vel sic tamen Timaei λέξεις admiratur et magni facit, at hoc certe

Digitized by Google

mihi concedet in Photiana συναγωγῇ eas nullius momenti esse ut quae alibi integrae et in unum collectae exstent, et sine ullo detrimento apud Photium aut expungi omnes aut inter legendum praeteriri posse. Eadem est Suidae ratio glossas e Photio descriptas servantis etiam eas quae nunc in unico Photii Codice mutilato desiderantur. Quid prodest eadem iisdem verbis bis terque descripta iterare? Nihil prorsus. Itaque haec quoque omnia cum excerptis ex Harpocratione seponamus. At professus sum me demonstraturum quid esset in Photio boni, et nihil adhuc egi aliud quam ut ostenderem quanta λέξεων multitudo a Photio receptarum nullius omnino pretii ac momenti esset meliusque abiiceretur et resecaretur, ne nos impediat in melioribus cognoscendis spectandisque. Venio nunc illuc ut quantivis pretii Criticum et Grammaticum veterem admodum, Alexandrinum, optime de Platone meritum, virum doctrinae admirabilis et plane singularis, tam variae et diffusae quam accuratae et solidae eiusdemque scitae, lepidae et elegantissimae e caligine ac tenebris, quibus hucusque demersus ἄϊσος, ἄφαντος iacuit, in lucem vitamque veluti ex Orco revocem, restituamque longo postliminio in integrum, ut iusta laude ac fama eximiis meritis parta tandem aliquando fruatur. Legimus omnes et admiramur eius annotationes in Platonem, quibus nemo umquam scripsit luculentiores, sed nemo auctorem novit aut quaerit. Factum est adeo ut illius praestantissimarum observationum percxigua tantum ratio haberetur, quoniam mirifico eruditorum errore scriptae esse credebantur a sequiorum temporum Graeculis, quos nemo magnopere curat. At isti non scripserunt, sed ex antiquissimo Critico descripserunt, et usu venit τὸ Εὐριπίδειον

λόγος γὰρ ἔκ τ' ἀδοξούντων ἰὼν
κἀκ τῶν δοκούντων αὐτὸς οὐ ταυτὸν σθένει.

id est Ennio interprete:

Namque quum opulenti loquuntur pariter atque ignobiles
Eadem dicta eademque oratio aequa non aeque valet.

Videor mihi hic aliquem audire dicentem:

Quid dignum tanto feret hic promissor hiatu?
Parturiunt montes, — — —

Nihil miror: et ipse fortasse ita dixissem, hoc tantum peto

Digitized by Google

ut ea quae dicturus sum diligenter expendantur, et etiam atque etiam inspiciantur et excutiantur ea, quae mihi illud ἐρμαῖον, quod ignari manibus tenemus, continere videntur. Photius quum suam λέξεων συναγωγὴν conderet Poëtarum γλώσσας et λέξεις, utpote a Diogeniano summa cura et industria in unum veluti corpus redactas, non nisi obiter se attigisse scribit, ὅσαι δὲ (λέξεις) ῥητόρων τε καὶ λογογράφων ἀττικίζουσι γλῶσσαν, ταύτας — εἰ καὶ μὴ πάσας — ἀλλ' οὖν ὡς μάλιστά γε εἰδέναι προσήκει συνήγαγεν. Itaque quum λέξεις conquireret eorum, qui orationis Atticae metro solutae principatum tenere unanimi omnium consensu ut nunc sic olim existimabantur, et Historicorum (praesertim Thucydidis et Xenophontis) multas collegit et Oratorum, sed ante omnes permultas congessit λέξεις Πλατωνικάς. Qui in Platonis scriptis diu et multum versatus est et illius dictiones locosque memorabiles in promptu et numerato habet, in perlegenda Photiana συναγωγῇ ubique multa Platonica agnoscet et in his complura, ubi Platonis nomen omissum est. Photius illa omnia, aut certe pleraque omnia, ex duobus potissimum grammaticis antiquioribus sumsit. Alterius, Timaei, levis et exilis opella fuit, qualem ostendimus, alterius sunt egregiae et praeclarae illae observationes, quales esse diximus et nunc demonstrabimus: in qua re cognoscenda fac memineris dimidiatam ferme sylloges Photianae partem, quamquam in Galeano Codice desideretur, tamen non periisse, sed paucis tantum minutioribusque quibusdam resectis, integram in Suidae farragine superesse. Itaque ubi nacti erimus certa indicia, quibus λέξεις Photianae agnoscantur, eodem iure eas a Suida reposcemus et recipiemus, quo reliquas ex unico Photii Codice expromimus. Primum omnium paucas quasdam grammatici adhuc ignoti observationes describam, ut appareat eum illis laudibus, quibus eum celebravimus, dignissimum esse. Deinde illius nomen ab oblivione vindicabimus. De multis optimae frugis annotationibus paucas hasce diligenter contemplare: ad Platonis Phaedrum p. 236 B: πλείω καὶ πλείονος ἄξια εἰπὼν τῶν Λυσίου παρὰ τὸ Κυψελιδῶν ἀνάθημα σφυρήλατος ἐν Ὀλυμπίᾳ στάθητι, annotavit haec: Κυψελιδῶν ἀνάθημα ἐν Ὀλυμπίᾳ: ἐν Φαίδρῳ· παρὰ τὸ Κυψελιδῶν ἀνάθημα σφυρήλατος ἐν Ὀλυμπίᾳ ἑστώ-

Digitized by Google

θη κολοσσὸς, ἀλλ' οὐ τῶν Κυψελιδῶν, Κυψέλου δέ φασι τὸ ἀνάθημα, ὡς Ἀγάκλυτος ἐν τῷ περὶ Ὀλυμπίας φησὶν οὕτως· »Ναὸς τῆς Ἥρας παλαιὸς ἀνάθημα Σκιλλουντίων· οὗτοι δέ εἰσιν Ἠλείων· ἔνεστι δὲ ἐν αὐτῷ χρυσοῦς κολοσσὸς ἀνάθημα Κυψέλου τοῦ Κορινθίου. Φασὶ γὰρ τὸν Κύψελον εὐξάμενον εἰ Κορινθίων τυραννήσειε τὰς οὐσίας πάντων εἰς δέκατον ἔτος ἀνιερώσειν τὰς δεκάτας τῶν τιμημάτων εἰσπραξάμενον κατασκευάσαι τὸν σφυρήλατον κολοσσόν." Δίδυμος δὲ κατασκευάσαι τὸν κολοσσὸν φησι Περίανδρον ὑπὲρ τοῦ τῆς τρυφῆς καὶ τοῦ θράσους ἐπισχεῖν τοὺς Κορινθίους. καὶ γὰρ Θεόφραστος ἐν τῷ περὶ Καιρῶν δευτέρῳ λέγει οὕτως· »Ἕτεροι δὲ εἰς ἀνδρωδέστερα καταδαπανῶντες οἷον στρατιὰς ἐξάγοντες καὶ πολέμους ἐπαναιρούμενοι, καθάπερ καὶ Διονύσιος ὁ τύραννος. ἐκεῖνος γὰρ οὐ μόνον ᾤετο δεῖν τὰ τῶν ἄλλων καταναλίσκειν ἀλλὰ καὶ τὰ αὐτοῦ πρὸς τὸ μὴ ὑπάρχειν ἐφόδια τοῖς ἐπιβουλεύουσιν. ἐοίκασι δὲ καὶ αἱ πυραμίδες ἐν Αἰγύπτῳ καὶ ὁ τῶν Κυψελιδῶν κολοσσὸς καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα τὴν αὐτὴν καὶ παραπλησίαν ἔχειν διάνοιαν." Φέρεται δέ τι καὶ ἐπίγραμμα τοῦ κολοσσοῦ·

Εἰμὶ ἐγὼ χρυσοῦς σφυρήλατός εἰμι κολοσσός
ἐξώλης εἴη Κυψελιδῶν γενεά.

ὅπερ Ἀπελλᾶς ὁ Ποντικὸς οὕτω προφέρεται·

Εἰμὶ ἐγὼ νάξος παγχρύσεός εἰμι κολοσσός
ἐξώλης εἴη Κυψελιδῶν γενεά.

Suntne haec veteris et pereruditi grammatici an non sunt? Multi vetus illud donarium commemorant, sed paucis et obiter, ex quibus unum producam ut emendem. Aristoteles in Politicis V. 9. notavit: *καὶ τὸ πένητας ποιεῖν τοὺς ἀρχομένους τυραννικὸν, ὅπως — ἄσχολοι ὦσιν ἐπιβουλεύειν. Παράδειγμα δὲ τούτου αἵ τε πυραμίδες αἱ περὶ Αἴγυπτον καὶ τὰ ἀναθήματα τῶν Κυψελιδῶν καὶ τοῦ Ὀλυμπίου ἡ οἰκοδόμησις ὑπὸ τῶν Πεισιστρατιδῶν καὶ τῶν περὶ Σάμον ἔργα Πολυκράτεια*, ubi emendandum est *τὸ ἀνάθημα τὸ τῶν Κυψελιδῶν*, et *τοῦ Ὀλυμπιείου* pro *Ὀλυμπίου*. Vides quam pulchre conspirent magister et discipulus Aristoteles et Theophrastus. Quis autem praeter incertum annotationis auctorem et sedem vetustissimi donarii et inscriptionem memoriae prodidit? Quis Agaclyti librum *περὶ Ὀλυμπίας*, utilissimum et perveterem, ut ex verbis inde sumtis apparet, praeter eum commemoravit? Vetus signum

Digitized by Google

ex solido auro nusquam comparebat quum Pausanias donaria Olympica viseret, qui ἐπιγράμματα βουστροφηδὸν γράμμασιν ἀρχαίοις in arca Cypseli inscripta vidit (v. 17. 6.) sed signum Iovis χρυσοῦν σφυρήλατον neque vidit neque commemoravit. Ne Strabone quidem vivo supererat, ut colligere est ex eius verbis VIII. p. 353. Cas. ἐκοσμήθη δὲ (ἡ Ὀλυμπία) ἐκ τοῦ πλήθους τῶν ἀναθημάτων ἅπερ ἐκ πάσης ἀνετίθετο τῆς Ἑλλάδος· ὧν ἮΝ καὶ ὁ χρυσοῦς σφυρήλατος Ζεὺς ἀνάθημα Κυψέλου, τοῦ Κορινθίων τυράννου. ἮΝ, inquit, non ἔστιν, quia nusquam iam comparebat. Quod autem Plato dixit σφυρήλατος ἐν Ὀλυμπίᾳ ἕσεσθαι (nam sic legendum est pro ἑσθητι), et Strabo ὁ χρυσοῦς σφυρήλατος Ζεύς, manifesto sumsit uterque ex ipsa donarii inscriptione, quae apud doctissimum Platonis interpretem simul exstat et non exstat. Non exstare enim dico propterea quia sensu vacua et veluti mente capta nunc circumambulat. Quid enim sibi volunt haec verba:

Εἰμὶ ἐγὼ χρυσοῦς σφυρήλατός εἰμι κολοσσός
ἐξώλης εἴη Κυψελιδῶν γενεά.

inepta oratio est εἰμὶ ἐγὼ — εἰμι, metrum turpiter violatur in εἰμὶ ἐγώ, et sententia in absurdis verbis nulla inest. Medebitur omnibus malis una litterula lenissimo remedio emendata et e densa caligine clara lux necopinato affulgebit. Sed priusquam veram lectionem in lucem proferam notanda est et castiganda Criticastri impudentia, qui pessumdedit omnia. Suidas Photii λέξιν describens pro Εἰμὶ ἐγώ correxit scilicet Αὐτὸς ἐγώ, unde ista scriptura in Brunckii Analecta recepta est solaque nunc circumfertur. Bellissima vero sententia inest in epigrammate sic *emendato* scilicet.

Ἐξώλης εἴη γραμματικῶν γενεά,

talium quidem, qualis est Suidas, Graeculorum unus omnium stupidissimus. Scin quid olim in signo Iovis fuerit inscriptum? Nempe hoc:

Εἰ μὴ ἐγὼ χρυσοῦς σφυρήλατός εἰμι κολοσσός
ἐξώλης εἴη Κυψελιδῶν γενεά.

Non potuit aut ipse Cypselus aut filius Periander lepidius urbaniusque quam sic iocari. Solebant veteres Graeci pariter et Romani, et solemus hodieque omnes aut serio aut ioco

Digitized by Google

aliquid sic asseverare. Pauca dabo de multis. In Tiberium scripti sunt hi versiculi apud Sueton. Tib. 59:

Asper et immitis, breviter vis omnia dicam,
Dispeream si te mater amare potest.

Sic Romani dicebant: *Di me perdant si* — vel *nisi*, *dii deaeque omnes me perdant, interficiant si* vel *nisi* —, *peream* vel *dispeream, ne vivam, ne salvus sim si* vel *nisi* —; exempla plena manu dabit Brissonius de Form. VIII. 13. Eadem est exemplorum frequentia apud Graecos. Audiamus modo Aristophanem, in Ranis vs. 579.

κάκις' ἀπολοίμην Ξανθίαν εἰ μὴ φιλῶ.

et compara lepidum locum vicinum 586—588. in Equitt. vs. 400:

εἴ σε μὴ μισῶ γενοίμην ἐν Κρατίνου κῴδιον.

et vs. 766. Cleon:

εἰ δέ σε μισῶ καὶ μὴ περὶ σοῦ μάχομαι μόνος ἀντιβεβηκώς
ἀπολοίμην καὶ διαπρισθείην κατατμηθείην τε λέπαδνα.

cui Agoracritus respondet:

κἄγωγ', ὦ Δῆμ', εἰ μή σε φιλῶ —
ἐψοίμην ἐν περικομματίοις.

et in Vesp. vs. 630:

ἀπολοίμην εἴ σε δέδοικα.

et in Acharn. vs. 151:

κάκις' ἀπολοίμην εἴ τι τούτων πείθομαι.

et vs. 476:

κάκις' ἀπολοίμην εἴ τι σ' αἰτήσαιμ' ἔτι.

sed iam satis superque est, ut ipse possim dicere:

κάκις' ἀπολοίμην εἴ τι προσθείην ἔτι.

videamus potius quomodo subveniamus alteri epigrammati, quod Ἀπελλᾶς ὁ Ποντικός memoriae prodiderat. Absurda enim est vulgata scriptura:

Εἰμὶ ἐγὼ νάξος παγχρύσεός εἰμι κολοσσός
ἐξώλης εἴη Κυψελιδῶν γενεά.

Apellas ille, quisquis fuit, videtur memoriter idem epigramma laudare sed sic ut nonnulla (uti fit memoriter laudantibus) leviter immutaret. Dederat tamen aliquid quod sanum esset et intelligi possit, quod quale fuerit quaeramus. Nil

Digitized by Google

iuvabit quaerentem homo nihili qui apud Suidam *correxit* iratis Musis:

Νάξιός εἰμι ἐγὼ παγχρύσεός εἰμι κολοσσός.

Lepidi sunt homines docti qui in animum inducunt Corinthi tyrannum quum signum Iovis ex solido auro Olympiae dedicaret inscripsisse:

Naxius sum ego et totus ex auro fabricatus.
Utinam funditus pereat Cypselidarum genus.

qui ne hoc quidem mirantur quomodo e Corinthio repente in Naxium conversus fuerit. Hoc quidem statim apparet verum esse: Εἰ μὴ — εἰμί, videamus igitur quid in ΕΓΩΝΑΞΟC lateat. Nempe:

Εἰ μὴ ἐγών, ὄναξ, παγχρύσεός εἰμι κολοσσός.

quum esset in vetere libro scriptum ΕΓΩΝΩΝΑΞ duae litterae ΩΝ exciderunt et quod supererat ἐγὼ ναξ in ἐγὼ νάξιος criticaster refinxit, unde Νάξιος natum est, et Νάξιός εἰμι ἐγὼ transpositum. Dicitur enim ὄναξ tam bene ad Iovem quam, ut saepius solet, ad Apollinem. Emenda obiter perelegantem choliambum Phoenicis Colophonii apud Athenaeum VIII. pag. 360 A. ubi editur:

Ἀλλ', ὦγαθοί, πορέξαθ' ὧν μυχὸς πλουτεῖ
(δόμου). δὸς, ὄναξ, καὶ σὺ πολλά μοι, νύμφη.

δόμου Casaubonus addidit, infeliciter admodum. Emenda vel potius supple:

δὸς ὧν, δὸς ὄναξ, καὶ σὺ πολλά μοι, νύμφη.

litterae ΔΟCΩΝ bis repetitae semel exciderunt. Cognita denique et intellecta vetere τοῦ τῶν Κυψελιδῶν ἀναθήματος inscriptione simul intelligitur cur dubitari potuerit de eo, qui Iovi signum dedicaverit et quomodo quod ipsius fuerit Cypseli Cypselidarum fuisse a Platone et Aristotele et Theophrasto dicatur. Appellabatur enim propter hanc ipsam inscriptionem τὸ τῶν Κυψελιδῶν ἀνάθημα, et quamquam pater Cypselus dedicavit signum, tamen illa verba non ipse subscripsit sed filius Periander, ut colligas e loco Pausaniae V. 2. 3. Quum de signi subscriptione controversia orta esset lepidus poëta excogitavit iocum, quem post multa saecula veluti ex Orco revocavimus. Superest in eximia annotatione aliud quid corrigendum, de quo dicemus postea quum ostendemus quem

Digitized by Google

usum habeat egregius ille Platonis interpres ad Platonem emendandum.

Inspiciamus nunc secundam eiusdem annotationem doctam hercle et perelegantem. Componamus potius Timaei exilitatem cum illius copia et divitiis. Timaeus: Τευτάζων: πραγματευόμενος, ἐνδιατρίβων. Audi nunc illum: Τευτάζειν: πραγματεύεσθαι ἢ σκευωρεῖσθαι ἢ στραγγεύεσθαι καὶ πολὺ διατρίβειν ἐν τῷ αὐτῷ. Λυκόφρων οὕτως καὶ Δίδυμος προσθεὶς ὅτι ἐνίοτε σημαίνει καὶ τὸ φροντίζειν. Ἡρακλέων δὲ καταμεμψάμενος Λυκόφρονα φησὶν εἶναι τὸ ἐπισρεφῶς τι πράττειν ἢ ἐνεργεῖν. καὶ Ἀρτεμίδωρος τὸ φροντίζειν. Φρύνιχος Μούσαις·

μάσιγα δ' ἐν χεροῖν ἔχων τευτάζεται.

Πλάτων Ξαντρίαις·

ἦν δὴ θόρυβος τευταζόντων.

ἀντὶ τοῦ πραγματευομένων ἢ διατριβόντων. καὶ ἐν Τιμαίῳ· τῷ μὲν οὖν περὶ τὰς ἐπιθυμίας ἢ φιλονεικίας τετευτακότι, οἷον διατετριφότι. γράφεται καὶ τετευτακότι. Τηλεκλείδης·

πάντες δὲ τευτάζουσιν οἱ διάκονοι.

ἀντὶ τοῦ πραγματεύονται, σκευωροῦνται. Φερεκράτης·

ὁ δὲ παῖδα καλεῖ καὶ τευτάζει τούτῳ δεῖπνον παραθεῖναι.

σημαίνει δὲ καὶ τὸ σπευδάζειν Πολιτείας ζ'. καὶ τὸ ἡσυχάζειν. καὶ τευτάζων τὸ αὐτὸ ἀεὶ λέγων, Φλυαρῶν. In ultimis respicit hos locos Platonis de Rep. VII. p. 521 E: γυμναστικὴ μέν που περὶ γιγνόμενον καὶ ἀπολλύμενον τετεύτακεν, et in Philebo p. 56 E: λέγεις οὐ σμικρὰν διαφορὰν τῶν περὶ ἀριθμὸν τευταζόντων. De verbo τευτάζειν post Ruhnkenium dici nihil opus est, qui eruditissimam incerti auctoris annotationem merito admiratur. Sapit antiquam illam sanam solidamque doctrinam Alexandrinam, eandemque non aliis surreptam sed propria lectione et industria partam. Videamus alia, iterumque Timaeum cum ignoto auctore comparemus. Timaeus: Σταθερά: μέσον ἡμέρας ὅτε κατὰ κορυφὴν ὁ ἥλιος γίνεται. Incertus auctor apud Photium: Σταθερόν: ἀξύ, ἰσχυρὸν ἢ θερμόν. τὸ διὰ τὴν ὀξύτητα τῆς κινήσεως ἵστασθαι δοκοῦν· ἐν Φαίδρῳ· κήπω γ', ὦ Σώκρατες, πρὶν ἂν τὸ καῦμα παρέλθῃ· οὐχ ὁρᾷς ὡς σχεδὸν ἤδη μεσημβρία ἵσταται ἡ δὴ καλουμένη σταθερά. δύναται μέντοι καὶ θερμοτάτη εἶναι ἡ

Digitized by Google

σαθερὰ ὀξεῖα οὖσα· καὶ γὰρ τὸν ἥλιον ὅταν μᾶλλον ἐγκάψῃ ὀξὺν εἰώθασι λέγειν. σημαίνειν δ' ἂν καὶ τὸ σάσιμον τῷ μέσον τι εἶναι τῆς ἡμέρας καὶ μηδὲ ἐφ' ἕτερον κλίνειν. καὶ Κρατῖνος δὲ ἐν Σεριφίοις ἐπὶ τοῦ ὀξέος ἢ ἰσχυροῦ·

οὕτω σαθερῶς τοῖς λωποδύταις ὁ πόρος πεινῶσι παφλάζει.

Ἀντίμαχος·

θέρεος σαθεροῖο.

τινὲς καὶ ἐπὶ τοῦ στασίμου, ὡς Αἰσχύλος ἐν Ψυχαγωγοῖς·

σαθεροῦ χεύματος·

καὶ Ἀριστοφάνης ἐν Προάγωνι·

σαθερὰ δὲ κάλυξ νεαρᾶς ἥβης.

σημαίνει καὶ τὸ μόνιμον. Potuitne copiosius et luculentius quam sic vocabulum rarum et exquisitum ornari? Aliam audi scitam doctamque eiusdem observationem, quam servavit Photius v. Ἦ δ' ὅς: οἱ μὲν περὶ Ἐρατοσθένην ἀντὶ τοῦ ἔφη δὲ ὅς. διὸ καὶ δασύνουσι τὴν ἐσχάτην· ἐντετάχθαι γὰρ ἄρθρον τὸ ὅς καὶ ἢ ἀντὶ τοῦ ἔφη. »ἀλλὰ περιμενοῦμεν, ἦ δ' ὃς ὁ Γλαύκων." καὶ ἦν δ' ἐγώ ἀντὶ τοῦ ἔφην δὲ ἐγώ. παρὸ δὴ καὶ Ἕρμιππος ἐν Ἀθηνᾶς γοναῖς ἠσίν ἀντὶ τοῦ φησίν.

ὁ Ζεὺς, δίδωμι Παλλάς, ἠσὶ, τοὔνομα.

Ἀρίσαρχος δὲ τὸ μὲν ἦ δ' ὅς ἀντὶ τοῦ ἔφη δὲ ὅς, τὸ δὲ ἦν δ' ἐγώ ἔφην δὲ ἐγώ. τὸ δὲ ἦ τῶν ἀρχαίων ἔφη εἶναι λεξειδίων. Ὅμηρον δὲ οὐ κατὰ πάντα χρῆσθαι αὐτῷ οὐδὲ σχηματίζειν ἀπ' αὐτοῦ. τὸ ἀνάλογον μὲν ὡς ὅταν λόγου τελευτὴν σημαίνῃ·

ἦ καὶ κυανέῃσιν ἐπ' ὀφρύσι (νεῦσε Κρονίων).

καὶ·

ἦ καὶ ἐπ' Ἀντινόῳ (ἰθύνετο πικρὸν ὀϊστόν).

τοὺς δὲ μεθ' Ὅμηρον ἀδιαφόρως αὐτὸ τάσσειν. E limpidissimis fontibus, ut vides, doctrinam haurit et Criticorum principes sedulo terit ducesque sequitur. Alterum exquisitae doctrinae specimen hoc habe e Photio v. Ὀργεῶνες: οἱ τοῖς ἰδίᾳ ἀφιδρυμένοις θεοῖς ὀργιάζοντες. ὀργιάζειν δέ ἐστι τὰ τῶν θεῶν ὄργια τελεῖν, τουτέστι μυστήρια καὶ νόμιμα. Νόμων Δ. »μὴ κεκτῆσθαι ἔσω ἐν ἰδίαις οἰκίαις ἱερά· τὸν δὲ φανέντα κεκτημένον ἕτερα καὶ ὀργιάζοντα πλὴν τὰ δημόσια. Σέλευκος δὲ ἐν τῷ ὑπομνήματι τῶν Σόλωνος ἀξόνων ὀργεῶνας φησὶ καλεῖσθαι τοὺς συνόδους ἔχοντας περί τινας ἥρωας ἢ θεούς.

Digitized by Google

ἤδη δὲ μεταφέροντες καὶ τοὺς ἱερέας οὕτω καλοῦσιν. ὁ γοῦν Ἀντίμαχος ἐν τῇ Λύδῃ·

ἔνθα Καβάρνους θῆκεν ἀγακλέας ὀργειῶνας.

καὶ ὁ Αἰσχύλος ἐν Μυσοῖς τὸν ἱερέα τοῦ Καΐκου προσαγορεύων·

ποταμοῦ Καΐκου χαῖρε πρῶτος ὀργεών,
εὐχαῖς δὲ σῴζοις δεσπότας παιωνίαις.

περὶ δὲ τῶν ὀργεώνων γέγραφε καὶ Φιλόχορος· »τοὺς δὲ Φράτερας ἐπάναγκες δέχεσθαι καὶ τοὺς ὀργεῶνας καὶ τοὺς ὁμογάλακτας, οὓς γενήτας καλοῦμεν.”

Compilavit nostri scrinia Harpocration in v. Ὀργεῶνας, ut comparanti utriusque locum fiet manifestum. Diligenter notandum hoc est propterea quod facit ad incerti auctoris aetatem constituendam. Non enim eos compilabant qui aetate supparres essent sed aliquanto vetustiores, οἱ γὰρ τεθνεῶτες οὐ δάκνουσιν. Eodem modo vidimus alibi Harpocrationem Athenaei copias suffurantem. Facile agnosces elegantissimae doctrinae virum in his apud Photium in v. Παιδικά: ἐπὶ θηλειῶν καὶ ἀρρένων ἐρωμένων τάττεται ἡ λέξις. παραδείγματα δὲ τοῦ ἐπὶ μὲν τῶν ἀρρένων τάττεσθαι πολλά. καὶ ἐν τοῖς Ἀχιλλέως δ' Ἐρασταῖς δῆλον ὡς οὕτως ἐξείληπται. ἐπιδόντων γάρ τι τῶν Σατύρων εἰς τὴν γυναικείαν ἐπιθυμίαν φησὶν ὁ Φοίνιξ·

παπαῖ, τὰ παιδίχ', ὡς ὁρᾷς, ἀπώλεσας.

καὶ Κρατῖνος Πανόπταις·

μισεῖς γὰρ τὰς γυναῖκας, πρὸς παιδικὰ δὲ τρέπει νῦν.

ὅτι δὲ ἐκάλουν οὕτως καὶ τὰ πρὸς τὰς γυναῖκας Εὔπολις. φησὶ γάρ ὡς πρὸς αὐλητρίδα τις·

ἐγὼ δὲ χαίρω πρός γε τοῖς σοῖς παιδικοῖς.

καὶ Κρατῖνος δὲ Ὥραις τῆς παλλακῆς ἀποδημοῦντος τοῦ Διονύσου ἐρώσης φησὶν ἐπ' αὐτοῦ·

μακάριος τῶν παιδικῶν.

οὐχὶ δὲ μόνον οἱ ἐρώμενοι καλοῦνται τῷ ὀνόματι ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ σπουδαζόμενοι πάνυ κατὰ μεταφορὰν τὴν ἀπ' ἐκείνων. Πλάτων Φαίδρῳ· »ἐσπούδακας, ὦ Φαῖδρε, ὅτι σου τῶν παιδικῶν ἐλαβόμην ἐρεσχηλῶν σε.” λέγεται οἷον τὸ ἁρμόζον παιδί. ἡ δὲ λέξις ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐπὶ τῶν ἀσελγῶς ἐρωμένων. Est operae pretium videre quam haec omnia apte nitideque dicantur et commode decurrant, ut non grammaticum aliquem sed veterem scriptorem tibi videaris legere. Quam versatus

Digitized by Google

sit in poëtarum lectione et in aliis et in Tragicis Comicisque saepe ostendit quum non tantum eorum *ῥήσεις* laudat sed adiicit nonnulla ex integra fabula quo melius intelligantur. Cratini versiculos multi magistri laudare solent qui ipsas Cratini fabulas numquam triverunt, sed ex aliorum scriptis horum versiculorum notitiam hauserunt. Quum laudat e Sophoclis dramate satyrico Ἀχιλλέως Ἐρασταῖς versiculum:

παπαῖ, τὰ παιδίχ', ὡς ὀρᾷς, ἀπώλεσας.

utiliter monet Phoenicem haec dicere *ἐπιδόντων τι τῶν Σατύρων εἰς τὴν γυναικείαν ἐπιθυμίαν.* Ubi e Cratini Ὥραις affert verba *μακάριος τῶν παιδικῶν* adscribit ad Bacchum haec *dici* de concubina absentis eius amore ac desiderio flagrante. Eodem modo alibi in v. Ὁμοῦ scribit Ἀριστοφάνης Τριφάλητι· *ἡ γὰρ τὸν Τριφάλητα τίκτουσα φησίν·*

λάβεσθε, καὶ γὰρ ἔσθ' ὁμοῦ.

et in v. Γλυκὺς ἀγκών Platonem Comicum laudans, Πλάτων ὁ Κωμικὸς *ἐν τῷ Φάωνι. γέρων δ' αὐτῷ ὑπόκειται ἐρῶν αὐλητρίδος·*

ὦ χρυσοῦν ἀνάδημ', ὦ τοῖσιν ἐμοῖς
τρυφεροῖσι τρόποις γλυκὺς ἀγκών.

Annotationem, in qua fabulae Platonis argumentum commemorat, Suidas e Photio descriptam servavit. Locus *ἐκ τοῦ Τριφάλητος* ex annotatione apud Photium excidit, sed superest in scholiis ad Platonem ubi eadem integrior servata est. Vides non esse hanc vulgarem eruditionem sed qualem in antiquorum Criticorum reliquiis et in Athenaeo admiramur. Subiiciam his eleganter scriptam annotationem ad Platonis locum in Alcibiade I. p. 120 A. apud Photium v. Ὀρτυγοκόπος: *παιδιά τις, ἐν ᾗ ὄρτυγας ἰσᾶσιν ἐν γύρῳ, οὓς τύπτουσιν εἰς τὴν κεφαλήν· καὶ ὁ μὲν ἐν τῷ γύρῳ καταβαλὼν τὸν ὄρτυγα λαμβάνει ἐξῆς οὓς ἂν δύνηται, ὁ δὲ ἀποτυχὼν παρέχει θατέρῳ τοὺς ὄρτυγας τύπτειν, καὶ τοῦτο ἀνὰ μέρος ποιοῦσιν. λέγει οὖν ἐν Ἀλκιβιάδῃ· »οὔκ, ἀλλὰ πρὸς Μειδίαν δεῖ σε ἀποβλέποντα τὸν ὀρτυγοκόπον καὶ τοιούτους ἄλλους.“ ἐμφαίνων ὅτι οὐ πρὸς τοὺς τυχόντας ὁ ἀγὼν ἐστι, πρὸς δὲ τοὺς ἀρίστους, διόπερ οὐ ῥᾳθυμητέον.* Pro *ἐμφαίνων ὅτι* in libro Galeano et apud Suidam est *ἐν Φαίδωνι ὅτι* ridiculo errore, quem Leopardus, ut solet, acutissime correxit. Alias res agebat novissimus Suidae editor *ἐν Φάωνι* reponens: non vidit esse gramma-

Digitized by Google

tici verba vicinum Platonis locum interpretantis. Quam sit antiquus auctor docent ea quae scribit v. Περιαγειρόμενοι: ὥσπερ οἱ νικηφόροι περιαγειρόμενοι ἀθληταί. Πολιτείας ἐπὶ τέλει (X. p. 621 B). λέγεται γὰρ ὅτι τὸ μὲν ἐξ ἀρχῆς ἆθλα προὐτίθεσαν τοῖς ἀγωνιζομένοις, ὃν τρόπον καὶ Ὅμηρος καὶ ἄλλοι ποιηταὶ ἱστοροῦσιν· ἐπεὶ δὲ ἤρξαντο χωρὶς ἄθλων ἀγωνίζεσθαι τοὺς νικήσαντας οἱ μὲν κατὰ φιλίαν ἢ συγγένειαν προσήκοντες στεφάνοις ἀνέδουν, τῶν δ' ἄλλων οἱ μὲν σύνεγγυς καθήμενοι καὶ πλησιάζοντες πλέονος ἄξια ἐπετίθεσαν, οἱ δὲ πορρωτέρω ἄνθεσι καὶ φύλλοις ἔβαλλον περιερχομένους, ὡς καὶ νῦν τοῖς ἐπιφανῶς ἀγωνισαμένοις ἐπιβάλλουσι πετάσους καὶ ζώνας, οἱ δὲ χιτῶνας. ἐκ τούτου σύνηθες ἐγένετο κύκλῳ περιπορευομένους τοὺς ἀθλητὰς ἐπαγείρειν καὶ λαμβάνειν τὰ διδόμενα. ὅθεν Σιμωνίδης περὶ Αἰσχύλου φησὶν οὕτως·

Τίς δὴ τῶν νῦν τοσάσδε πετάλοισι μύρτων ἢ στεφάνοισι ῥόδων ἀνεδήσατο νίκας ἐν ἀγῶνι περικτιόνων;

ἔνιοι δὲ τοῦτο τὸ ἔθος ἀπὸ Θησέως τὴν ἀρχὴν λαβεῖν. ἐκεῖνον γὰρ ἐκ Κρήτης κομισθέντα μετὰ τὸ ἀνελεῖν τὸν Μινώταυρον οἱ ἀπὸ τῆς χώρας ἄνθεσι καὶ φύλλοις ἔβαλλον καὶ τοῖς παροῦσι καρποῖς ἐτίμων. Non opus esse arbitror plura apponere ut unusquisque intelligat quam varia et elegans doctrina in illo fuerit cui has observationes debemus. Diximus supra quum in Platone emendando versaremur de eruditissima annotatione eiusdem apud Photium v. Νυνδή. Similem habebis v. Φαῦλον. Alia apud Photium deperdita servat Suidas, quorum unum tantum indicabo v. Βλᾶκα pertinens ad locum Platonis de Rep. IV. p. 432 D. Ex eo loco colligo auctorem harum annotationum vitam Alexandriae degisse: scribit enim: καὶ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ δὲ τέλος τι βλακεννόμιον, ὃ οἱ ἀστρολόγοι τελοῦσι διὰ τὸ τοὺς μωροὺς εἰσιέναι πρὸς αὐτούς. Sunt haec oculati testis popularium suorum institutum nomenque vernaculum commemorantis, ut vides. Videamus nunc an praeter patriam nomen quoque pereruditi viri indagando reperire possimus, quae res non est fortasse tam difficilis et ardua, quam nonnullis videtur. Primum enim constat paucissimos fuisse qui dedita opera Platonis λέξεις scripto commentario illustraverint, de quibus priusquam dicam notandus est et reprehendendus stultus Diogenis Laërtii error in vita Platonis

Digitized by Google

III. 63. sic scribentis: *ὀνόμασι δὲ κέχρηται* (ὁ Πλάτων) *ποικίλοις πρὸς τὸ μὴ εὐσύνοπτον εἶναι τοῖς ἀμαθέσι τὴν πραγματείαν.* Nihil est enim a Platonis ingenio alienius, qui etiam in rebus placitisque abstrusioribus et reconditis summa utitur orationis perspicuitate verbisque lectissimis illis quidem et ornatissimis sed illo tempore cuilibet de populo notis usitatisque. Ridemus levitatem eorum qui olim Hippocratem criminabantur *ὅτι ἐπετήδευσεν Ἱπποκράτης ἀσαφῆς φανῆναι καὶ διὰ τοῦτο ἀνακεχωρηκυίας εὑπορῆσαι λέξεις ἐσπούδασεν*, apud Erotianum p. 4. quos sic Erotianus redarguit: *λελήθασι δὲ οἱ ταῦτα περὶ τοῦ ἀνδρὸς ἐπὶ τῶν μειρακίων φλυαροῦντες ὡς οὐ μᾶλλον* (*κατηγοροῦσιν*) *Ἱπποκράτους ταῦτα ὅσον τὴν ἑαυτῶν ἀμαθίαν εἰς ὕπαιθρον ἄγουσιν*, namque illum dicendi usum veteribus omnibus notum tritumque fuisse et lapsu temporis mutatum esse. Plato ut erat summus scribendi artifex abstinuit verbis reconditioribus et rarioribus, quorum notitia et intelligentia penes doctiores tantum foret. Nihil est apud illum dictum, quo non et caeteri omnes cives et Comici poëtae uterentur, ut etiamnunc nullo negotio demonstrari potest. Vide autem quibus argumentis et exemplis Diogenes Laërtius inanem istam opinionem confirmaverit. Scilicet *σοφίαν* Plato *ἰδικίτατα* illo teste appellavit *τὴν τῶν νοητῶν καὶ ὄντως ὄντων ἐπιστήμην*, eodem nomine *ἰδίᾳ* vocavit *τὴν φιλοσοφίαν*, denique *κοινῶς* apud eum *ἡ πᾶσα ἐμπειρία* dicitur *σοφία*. Praeterea utitur iisdem verbis *ἐπὶ διαφερόντων σημαινομένων*, nam *φαῦλον* v. c. apud Platonem significat aut *ἁπλοῦν*, aut *κακόν*, aut *μικρόν*. Ergo propterea Platonis scripta sunt *τοῖς ἀμαθέσιν οὐκ εὐσύνοπτα*, idque de industria Plato quaesivit. Apage ineptias. Quis non veterum saepe utitur nomine *φαῦλον* iisdem notionibus, quibus apud Platonem occurrit, de qua re docte et diligenter multa conquisivit idem ille incertus Grammaticus, cuius nomen quaerimus, apud Phot. v. *Φαῦλον*, quem locum et Suidas et Etymologus Magnus fideliter descripserunt. Si huius annotationis initium cum Diogene Laërtio composueris non levis tibi subnascetur suspicio Diogenem quoque, qui semper ex aliis sapit, sua illinc sumsisse. Apud Grammaticum est: *Φαῦλον; τὸ ἁπλοῦν. καὶ Εὐριπίδης ἐν τῷ Λικυμνίῳ·*

Φαῦλον ἄκομψον τὰ μέγις' ἀγαθόν.

Digitized by Google

ἁπλοῦν καὶ ἀπόνηρον λέγων. ἔστι δ' ὅτε τίθεται καὶ ἐπὶ κακοῦ καὶ τοῦ τυχόντος. Πλάτων ἐν τῷ περὶ ψυχῆς Φαῦλον πρᾶγμα, ἔφη, Κέβης, ζητεῖς. Diogenes ita scribit: χρῆται δὲ καὶ ἐπὶ διαφερόντων σημαινομένων τοῖς αὐτοῖς ὀνόμασιν. ὁ γοῦν Φαῦλος λέγεται παρ' αὐτῷ καὶ ἐπὶ τοῦ ἁπλοῦ, ὡς καὶ παρ' Εὐριπίδῃ ἐν Λικυμνίῳ φέρεται ἐπὶ τοῦ Ἡρακλέους οὑτωσί·

Φαῦλον, ἄκομψον, τὰ μέγιστ' ἀγαθόν,
πᾶσαν ἐν ἔργῳ περιτάμνόμενον
σοφίαν λέσχης ἀτρίβωνα.

χρῆται δὲ ὁ Πλάτων ἐνίοτε αὐτῷ καὶ ἐπὶ τοῦ κακοῦ. Etiam minus dubitabis si cogitaveris Φαῦλον apud Platonem nusquam significare ἁπλοῦν καὶ ἀπόνηρον, ut apud Euripidem: neque id grammaticus dixit sed laudato usu Euripideo ad Platonis χρήσεις transiit, quae res Diogenem in describendo alias res de more agentem fefellit. Factum est igitur propter illam Platonis consuetudinem, qua reconditas λέξεις vitabat, ut pauci tantum illius dicendi usum exponerent. Quemadmodum plurimi τὰς τοῦ Ἱπποκράτους λέξεις sedulo interpretabantur, sic Platonicas vix unus et alter de industria collegit et explicuit. Complures exstiterunt olim, qui dedita opera τὰ παρὰ Πλάτωνι μαθηματικῶς εἰρημένα, τὰ ἰατρικῶς εἰρημένα, τὰ μουσικῶς εἰρημένα παρὰ Πλάτωνι explicarent, sed tres tantum scimus fuisse qui τὰς Πλατωνικὰς λέξεις colligerent, Timaeum, Boëthum et Harpocrationem. De Timaei levi opella diximus. De Harpocratione auctor est Suidas v. Ἁρποκρατίων Ἀργεῖος Πλατωνικὸς φιλόσοφος —. ἔγραψεν ὑπόμνημα εἰς Πλάτωνα ἐν βιβλίοις κδ'. Λέξεις Πλάτωνος ἐν βιβλίοις δυσίν. Praeter hunc unum Suidae locum omnis Harpocrationis Platonici memoria obsoleta est, neque facile quisquam credet Harpocrationis Λέξεις Πλάτωνος a Photio lectas esse aut descriptas. Photius non Harpocrationis Λέξεις Πλάτωνος novit aut legit, sed Boëthi, de quo nunc dicturi sumus. Scripserat Boëthus Λέξεων Πλατωνικῶν συναγωγὴν κατὰ στοιχεῖον, scripserat idem περὶ τῶν παρὰ Πλάτωνι ἀπορουμένων λέξεων. Uterque liber in Photii manus pervenit ab eoque lectus et commemoratus est simul cum Timaei libello, quem is περὶ τῶν παρὰ Πλάτωνι λέξεων inscripserat. Audiamus diligenter ipsius Photii testimonium. In Bibliotheca enumerans libros quos in itinere legis-

Digitized by Google

set in Cod. 151. ita scribit: Ἀνεγνώσθη ΤΙΜΑΙΟΤ πρὸς Γεντιανὸν περὶ τῶν παρὰ Πλάτωνι Λέξεων κατὰ στοιχεῖον βραχὺ πονημάτιον ἐν ἑνὶ λόγῳ. Tum post pauca ἀνεγνώσθη δὲ ἐν τῷ αὐτῷ τεύχει καὶ ΒΟΗΘΟΤ Λέξεων Πλατωνικῶν συναγωγὴ κατὰ στοιχεῖον πολλῷ τῆς Τιμαίου συναγωγῆς χρησιμώτερον. προσφωνεῖ δὲ Μελάντᾳ τινὶ τὸ συνταγμάτιον. Deinde continuo ita pergit: συνετάγη δὲ αὐτῷ καὶ ἕτερόν τι Ἀθηναγόρᾳ προσφωνούμενον σπουδασμάτιον, ὃ Περὶ τῶν παρὰ Πλάτωνι ἀπορουμένων Λέξεων ἐπιγράφει, quibus statim haec subiungit: ἂν εἴ τις τὰς λέξεις εἰς ἓν συναγάγοι συνεντάσσων καὶ τὰς συνημμένας Τιμαίῳ ἀπηρτισμένην ἂν τὴν ὠφέλειαν παράσχοι τοῖς τὰ Πλάτωνος ἀναγινώσκειν ἐθέλουσιν. Iam vero quis non statim intelligit cuius tandem sint exquisitae annotationes in Platonem, de quibus diximus et quarum auctorem quaerimus? Estne ad hanc lucem multis verbis opus ut demonstrem hunc ipsum esse Boëthum, cuius multiplicem et venustam doctrinam admirati sumus? Photius ubi suam λέξεων συναγωγὴν condere et contexere coepit Timaei λέξεις sedulo omnes recepit, ut vidimus. Putasne eum Timaei λέξεις recepisse, Boëthi, quas ipse *multo utiliores* esse scribat, non recepisse? Fieri non potest ut hoc quisquam putet, namque unusquisque videt praeter Timaei λέξεις, quae fere leves ac futiles sunt, in Photiana συναγωγῇ alias Platonicas λέξεις comparere longe longeque utiliores, doctiores et praestantiores quam quidquid scriptitavit Timaeus. Nemo punctum temporis dubitare potest quin Photius, qui ipse monuisset Platonis lectoribus utilissimum fore si quis Boëthi λέξεις ex utroque libro coniungeret in unum iisque λέξεις Timaei suo quamque loco adiungeret, quin, inquam, Photius ipse λέξεις συνάγων Timaei observatiunculas colligeret, Boëthi egregias observationes non colligeret? Ea res tam manifesta est atque evidens ut plura dicere nihil sit opus. Habemus igitur Boëthi utrumque librum, cuius gravem bonis litteris iacturam in Praefatione ad Timaeum deploravit Ruhnkenius minime suspicatus se illos libros, quos periisse querebatur, manibus tenere et ad Timaeum illustrandum saepe adhibuisse. Uterque Boëthi liber non erat magnae molis. Photius alterum συνταγμάτιον appellat, alterum σπουδασμάτιον. Itaque non miramur non admodum multas

Digitized by Google

apud Photium (et ubi Photius deficit apud Suidam) exstare eximias in Platonem annotationes, quales nonnullas laudavimus. Boëthi memoria praeterquam in Photii Bibliotheca prope sine vestigio obsoleta est atque deleta. Unus omnium Hesychius unico loco eruditissimi viri mentionem facit. Legitur locus in v. Διὰ πάντων κριτής pertinetque ad locum Platonis quem prius adscribam. Legitur in libro IX. de Rep. p. 580 B: νῦν ἤδη ὥσπερ ὁ διὰ πάντων κριτὴς ἀποφαίνεται καὶ σὺ οὕτω τίς πρῶτος κατὰ τὴν σὴν δόξαν εὐδαιμονίᾳ καὶ τίς δεύτερος καὶ τοὺς ἄλλους ἑξῆς πέντε ὄντας κρῖναι, ubi in aliis libris est κρῖνε. Huc igitur pertinet locus Hesychii: Διὰ πάντων κριτής: Βοηθὸς φησιν ἐν τοῖς περὶ Πλάτωνος ὅτι ὁ νομοθέτης ἐκέλευσε τοῖς κρίνουσι γράφειν τὰ κεφάλαια ἕκαστον. Epitomator nihili bonam annotationem truncavit ac mutilavit et resecuit stultus illud ipsum quod erat primarium. Non difficulter apparet τοὺς κρίνοντας esse τοὺς πέντε κριτάς, qui Athenis in ludis scenicis poëtis Tragicis et Comicis primas, secundas et tertias decernebant, quos saepe commemorant Aristophanes et alii Comici, in his Pherecrates in lepido fragmento apud Photium v. Φίλιος Ζεύς, quem Suidas de more descripsit:

τοῖς δὲ κριταῖς
τοῖς νυνὶ κρίνουσι λέγω
μὴ 'πιορκεῖν μηδ' ἀδίκως
κρίνειν ἢ νὴ τὸν Φίλιον
μῦθον εἰς ὑμᾶς ἕτερον
Φερεκράτης λέξει πολὺ τούτου κακηγοριστότερον.

Lepidissime de iisdem Comicus nescio quis παρῳδῶν nobilem Homeri locum dixit ἐν πέντε κριτῶν γούνασι κεῖται, apud Zenobium III. 64. Notaverat igitur Boëthus τοὺς πέντε κριτάς legis iussu censuras scripto mandavisse (quo pertinent Zenobii verba l. l. ἃ εἰς γραμματεῖα γράφεται.), deinde ex omnibus unum cognitis reliquorum iudiciis ἀποφήνασθαι, id est *pronuntiasse*, τίς πρῶτος καὶ τίς δεύτερος καὶ τίς τρίτος. Hic igitur διὰ πάντων κριτής in illo certamine dicebatur, ad quem morem Plato respiciens in libro de Republica ita scripsit ut modo vidimus. Sed vitiata lepidi loci scriptura est et interpolata, cui obiter medeamur. Estne haec, quaeso, Platone

Digitized by Google

digna verborum compositio: ὥσπερ ὁ διὰ πάντων κριτὴς ἀποφαίνεται καὶ σὺ οὕτω — κρῖναι vel κρῖνε? Potestne illud κρῖνε tot verbis mediis interpositis sic in ultimum locum abiici? Qui aurem habet diuturna Platonis et Atticorum lectione subactam iudicet an haec sit Platone dignior loci forma: ὥσπερ ὁ διὰ πάντων κριτὴς ἀποφαίνου καὶ σὺ οὕτω τίς πρῶτος κτέ. quo facto κρῖναι aut κρῖνε ultro excidit interpolatum illo tempore quum ἀποφαίνου ob ea quae praecedunt in ἀποφαίνεται mutatum fuit. Sed haec obiter. Praeter hoc unicum testimonium altum est apud Veteres de Boëtho silentium, et superest ut eum ex se ipso spectemus, unde de eius aetate coniectura probabilis fieri poterit. Ubi haec omnia, quae nunc breviter et paucis cum eruditis philologis communicamus, diligenter perpensa erunt et firmiter stabilita, reliquum erit ut Boëthi reliquiae undique collectae ordine componantur et ex alienis secernantur. Arduum erit in nonnullis distinguere ex utro Boëthi libro annotatio desumta sit. Quae scripsit de τευτάζειν v. c. facile referes ad libellum περὶ τῶν παρὰ Πλάτωνι ἀπορουμένων λέξεων, item quae scripsit in v. Ὀργεῶνες, similiaque. Contra in iis quae in v. Κυψελιδῶν ἀνάθημα notavit non est ulla λέξις ἀπορουμένη et scripta haec olim fuerunt in Boëthi λέξεων Πλατωνικῶν συναγωγῇ. Caeterum non multum refert ex utro libro annotatio quaeque hausta sit, modo verus auctor Boëthus agnoscatur ac desinamus opinari aut Photio aut (quod etiam multo peius est) Suidae quidquam ex his deberi, sed probum ac veterem ac perdoctum esse grammaticum harum observationum patrem et auctorem. Sunt autem hodie Boëthi reliquiae passim sparsae disiectaeque. Praestantissimae omnium exstant in Galeano Codice, in quo Photianae συναγωγῆς paulo plus quam dimidia pars superest. Reliquae e Suidae collectaneis eruendae sunt, ubi corruptae et interpolatae et cum alienis coniunctae et permistae tamen pellucent et agnosci possunt. Nonnullae et alio migraverunt, potissimum in Platonis Codices, ubi in ora libri ad suum quaeque locum appositae nunc receptae sunt in Platonis Scholia, id est in farraginem indigestam animadversionum omne genus, in quibus aliae sunt pueriles et nemini utiles, aliae optimae frugis et quantivis pretii, sunt etiam quaedam mediocres de

Digitized by Google

quibus omnibus infra nobis erit agendum, ubi dicemus de usu harum λέξεων ad Platonis scripta emendanda. Priusquam autem illuc transeo dicendum mihi est de aliis quibusdam perantiquis λέξεσι Πλατωνικαῖς, quae apud Photium servatae sunt (et ubi nos Photii codex destituit ex illo descriptae apud Suidam reperiuntur) neque tamen aut ex Timaeo depromtae sunt aut e Boëtho. Sed repetenda res est paulo altius, quamobrem novi capitis hoc argumentum esto.

(Continuabitur).

C. G. COBET.

HERACLITI EPHESII LOCUS RESTITUTUS.

Palmaria est Henrici Valesii emendatio in Dione Chrysostomo II. p. 113. πάνθ' ἁπλῶς προϊέμενος ἵν' αὐτῷ περιῇ ἐναντίον πάντων Ἕλλησι δοκεῖν τε καὶ εἶναι, ubi optime correxit ἓν ἀντὶ πάντων, quod quomodo in ἐναντίον abire potuerit docebit Bastius ad Gregor. Corinth. p. 331. Eadem opera corrigi potest Heracliti locus apud Clementem Alexandrinum Strom. V. pag. 682. Pott. αἱρεῦνται γὰρ ἐναντία πάντων οἱ ἄριστοι κλέος ἀνέννεον θνητῶν. οἱ δὲ πολλοὶ κεκόρηνται ὅπως κτήνεα γαστρὶ καὶ αἰδοίοις καὶ τοῖς αἰσχίστοις τῶν ἐν ἡμῖν μετροῦντες τὴν εὐδαιμονίαν. Vera scriptura superest in libro IV. p. 586: Ἡράκλειτος ἓν ἀντὶ πάντων κλέος ᾑρεῖτο. Praeterea legendum: κλέος ἀέννεον. Θνητῶν δὲ πολλοί κτέ. Verbis Heracliteis Clemens assuit decantata Demosthenis verba *de Corona* p. 324, 24: τῇ γαστρὶ μετροῦντες καὶ τοῖς αἰσχίστοις τὴν εὐδαιμονίαν, de quibus vide pereruditam Hemsterhusii annotationem ad Lucianum pag. 75.

C. G. C.

Digitized by Google

ISAEI ORATIO I. NONNULLIS LOCIS EMENDATA.

Gravi errore laborat locus Isaei I, 33: *οἴεσθε οὖν, ὦ ἄνδρες, τὸν οὑτωσὶ πρὸς ἑκατέρους ἡμᾶς διακείμενον ἡμῖν μὲν, οἷς οἰκειότατα ἐχρῆτο, οὕτω ποιεῖν ὅπως μηδὲ λόγον ὑπολείψει, τούτοις δὲ ὧν τισὶ καὶ διάφορος ἦν, σκοπεῖν ὅπως ἅπασαν βεβαιώσει τὴν οὐσίαν*; Scheibe ex AB edidit *οὕτω ποιεῖν ὥςε μηδὲ λόγον ὑπολείψειν*, sed sententiae labem non animadvertit, quam ego, si potero, sic patefaciam *ὥςε μηδένα αὐτῷ λόγον ἀπολιπεῖν*, id est ut nihil habeat quod dicat aut contra dicat. Hoc enim sensu, ut nemo nescit, Graece dicitur quis *οὐδένα λόγον τινὶ ἀπολείπειν*. Hinc statim intelligitur fieri non posse ut Isaeus dixerit *ὅπως μηδὲ λόγον ὑπολείψει* vel *ὥςε μηδὲ λόγον ὑπολείψειν*, quae verba et alio nomine vitiosa sunt, et si quid significant id significant quod ab Oratoris sententia alienissimum est. Quid Isaeus dicere debuerit perspicue ex reliqua parte loci et ex evidenti oppositione colligitur. Incredibile esse Isaeus demonstrat Cleonymum (de cuius hereditate agitur) iis quos habebat carissimos *nihil omnino reliquisse*, sed inimicis quibusdam suis reliquisse fortunas suas omnes. Oppositа olim inter se fuerunt *ὅπως ἅπασαν βεβαιώσει τὴν οὐσίαν* et *contrarium*, quod nunc latet in mendosis his verbis *ὅπως μηδὲ λόγον ὑπολείψει*, quorum vera scriptura non est ad eruendum admodum difficilis ubi semel de sententia liquido constat. Nempe corrigendum est: *ὅπως μηδ' ὀβολὸν ἀπολείψει*. Composito *ὑπολείπειν* in tali re nullum locum esse nemo negabit. Noto usu dicitur *μηδ' ὀβολὸν ἀποδιδόναι, ἀπολείπειν* et sim. Aristophanes Nub. vs. 118:

τούτων τῶν χρεῶν
οὐκ ἂν ἀποδοίην οὐδ' ἂν ὀβολὸν οὐδενί.

Digitized by Google

et vs. 1250:

οὐκ ἂν ἀποδοίην οὐδ' ἂν ὀβολὸν οὐδενὶ,
ὅστις καλέσειε κάρδοπον τὴν καρδόπην.

Non potuit melius quam sic inter se opponere μηδ' ὀβολόν et ἅπασαν τὴν οὐσίαν.

Obiter eximamus vitium ex iis quae continuo praecedunt § 32: τήν τ' ἔχθραν διηγήσατο καὶ προσηπείλησεν ὅτι δηλώσοι ποτ' ἂν τούτῳ ὡς διάκειται πρὸς αὐτόν. Additum ἄν orationem soloecam facit. Scribendum est: ὅτι δηλώσοι ποτὲ τούτῳ. Doctis hominibus persuaderi nondum potuit ἄν cum futuro tempore non coniungi praeterquam a scribis, quorum plebeia et vitiosa oratio ab istis sordibus non abhorrebat. Praeterea fac ἄν cum futuro recte construi (quamquam id absurdum est) et ne sic quidem vulgata lectio recte habebit. Recta enim oratio haec erat: δηλώσω ποτὲ τούτῳ κτἑ. quae in indirectam non aliter quam sic convertitur: καὶ πρὸς ἠπείλησεν ὅτι δηλώσοι ποτὲ τούτῳ κτἑ. Divisim scribendum esse πρὸς ἠπείλησεν ostendunt illi loci ubi πρός verbo postpositum est.

Quoties turbare soleant librarii in vocula ἄν perperam addenda aut omittenda aut ad alienum verbum referenda nemo ignorare potest qui vel unum scriptorem Graecum diligenter ad Codicum scripturam exegerit. Video huius erroris novum exemplum in vicinia I. § 24: ἄξιον εἶναί μοι δοκεῖ θαυμάζειν ὅ τι ποτὲ ἐπανορθώσας κυριωτέρας αὐτὰς ἡγοῖτ' ἂν ποιῆσαι. Facile senties praesertim admonitus ἄν ad verbum infinitum ποιῆσαι referri oportere. Itaque ἡγεῖτ' ἂν ποιῆσαι emendandum est. Idem fere est in talibus futurum ponere aut ἄν cum aoristo. Nemo negabit indicativum ἡγεῖτο poni oportere in hac orationis forma: τί ποτε ἐπανορθώσας τὰς διαθήκας ἡγεῖτο κυριωτέρας ποιήσειν; Itaque ubi pro ποιήσειν substituitur eodem sensu ἂν ποιῆσαι manifestum est indicativum ἡγεῖτο mutari in optativum nullo modo posse. Tralaticium hoc mendum est sicubi δοκεῖς vel δοκεῖ cum ἄν et aoristo iungitur, ubi scribae imperiti δοκοῖς et δοκοῖ supponere assolent, vel δοκοίης vel δοκῇς. Isocrates πρὸς Δημόνικον § 12: ἐγώ σοι πειράσομαι συντόμως ὑποθέσθαι δι' ὧν ἄν μοι δοκοίης — πλεῖστον πρὸς ἀρετὴν ἐπιδοῦναι, recte Bekker. »imo δοκεῖς." Demosthenes p. 43, 29: ὡς ἄν μοι βέλτιστα καὶ τάχιστα δοκεῖ (S. δοκῇ)

Digitized by Google

παρασκευασθῆναι, et p. 52, 13: ἀποχρῆν ἐνίοις ὑμῶν ἄν μοι δοκεῖ, S et optimi omnes vitiosum δοκῇ exhibent.

Multis modis vitiatus est locus Isaei I. 11. ubi Scheibe edidit: ταῦτα διανοηθεὶς ἐκεῖνος — διέθετο. καὶ εὐθὺς ἐρωτῶντος τοῦ Δεινίου παραχρῆμα εἴ τι ἡμῖν ἢ τῷ πατρὶ ἐγκαλεῖ τῷ ἡμετέρῳ ἀπεκρίνατο πάντων τῶν πολιτῶν ἐναντίον ὅτι οὐδὲν πονηρὸν [ἐγκαλεῖ], καὶ ἐμαρτύρησεν ὡς ὀργιζόμενος ἐκείνῳ — ταῦτα διέθετο. Primum molestum asyndeton ita removendum est ut scribatur ταῦτα (δὴ) διανοηθείς. Quemadmodum apud Platonem vidimus νυνδή, ubi δι- sequitur, in νῦν abire solere, sic saepe apud Oratores videbis ΔΗ ante διανοηθείς vel διανοηθέντες intercidisse. Praeterea, ut dudum alias admonui, εὐθύς est expellendum. Ubi παραχρῆμα legitur Graeculi εὐθύς vel εὐθέως adscribunt, namque quid esset παραχρῆμα illis temporibus vulgo ignorabatur. Hesychius Παραχρῆμα: παραυτίκα, [ἀθρόως] εὐθέως, ubi expunge ἀθρόως e dittographia natum. Docti homines aequo animo illud emblema ferre et defendere solent. Ubi coniunguntur εὐθέως παραχρῆμα vel παραχρῆμα εὐθέως fortasse *lacteam ubertatem* hanc esse arbitrantur, verum quomodo diversis locis collocata, ut apud Isaeum εὐθὺς ἐρωτῶντος τοῦ Δεινίου παραχρῆμα, concoquere possint non assequor. Quod sequitur: ἀπεκρίνατο πάντων τῶν πολιτῶν ἐναντίον, hoc quidem nemo ferre potuit et omnes certo mendo remedium quaesiverunt. Alii πάντων τῶν παρόντων, alii πάντων τῶν φίλων coniecerunt, quorum neutrum placet, neque enim φίλων mentio satis idonea est, quasi vero Cleonymus quum testamentum faceret pro paucis testibus amicos suos convocasset *omnes*, et τῶν παρόντων ἐναντίον ineptam habet tautologiam, quasi diceres *praesentibus omnibus qui adessent.* Equidem veterem dittographiam suspicor subesse, nam saepe solent ΠΑΝΤΩΝ et ΠΟΛΙΤΩΝ inter se permutari. Nihil desiderabitur in hac scriptura: ἀπεκρίνατο πάντων ἐναντίον ὅτι κτἑ. In iis quae respondit non unum verbum sed duo pessime abundant. Codices exhibent: ἐρωτῶντος τοῦ Δεινίου παραχρῆμα εἴ τι ἡμῖν — ἐγκαλεῖ ἀπεκρίνατο ὅτι οὐδὲν πονηρὸν ἐγκαλεῖ, nisi quod unus liber secundum ἐγκαλεῖ omittit, quod omittendum esse unumquemque vel auris admonuerit, neque alia causa esse videtur quamobrem in uno Codice omissum sit. Sed non

Digitized by Google

est satis ἐγκαλεῖ expungere: eadem opera πονηρόν quoque expunctum oportuit. Nihil enim facit ad rem Aristophanis versiculus a Dobraeo comparatus ex Pac. vs. 363:

οὐδὲν πονηρόν, ἀλλ' ὅπερ καὶ Κιλλικῶν.

nam ubi quis quaerit:

ὦ μιαρὲ καὶ τολμηρέ, τί ποιεῖν διανοεῖ;

optime respondetur: οὐδὲν πονηρόν, verum si quis rogat: τί ἡμῖν ἐγκαλεῖς; ineptum et ridiculum est, ut opinor, οὐδὲν πονηρόν respondere, quasi vero quis etiam χρηστόν τι ἐγκαλεῖν potuisset umquam. Reponenda est igitur haec simplicissima lectio: ἀπεκρίνατο πάντων ἐναντίον ὅτι οὐδέν, καὶ ἐμαρτύρησεν ὡς ὀργιζόμενος — ταῦτα διέθετο.

Saepe vidi comparativum et superlativum propter nota scripturae compendia inter se confundi, sed raro apertius illud vitium quam apud Isaeum I. 27. ubi tamen Criticorum oculos effugit in his verbis: ἔτι τοίνυν τούτων ἁπάντων ἀναιδέστατος τῶν λόγων ἐστίν, ὅταν τολμῶσι λέγειν κτἑ. namque ἀναιδέστερος emendari oportere clamat vocula ἔτι initio posita, quae cum comparativo sexcenties coniungitur, sed cum superlativo ne potest quidem coniungi.

Relegam nunc totam orationem et si quid corrigendum superest paucis indicabo.

In § 3. verba ὡς ὑμᾶς εἰσεληλύθαμεν non videntur mihi vitio carere. Est in lingua Attica in magna dicendi copia et opibus singularis quaedam loquendi constantia et in aliis et in verbis locutionibusque forensibus, ubi τὰ αὐτὰ περὶ τῶν αὐτῶν necesse est dicere et a verbis legitimis conceptisque discedere ius non est. Sic perpetuo more in iudiciis εἰσάγειν et εἰσιέναι ponuntur et coniunguntur cum praepositione εἰς, non πρός, neque ὡς. Εἰς δικαστήριον εἰσαγαγεῖν et εἰσελθεῖν omnes constanter dicebant, in quibus δικαστήριον non de loco usurpatur, sed collective, ut Romanorum *consilium*, sic appellantur omnes qui in quaque causa sedent iudices. Sic apud Aristophanem est in Vesp. vs. 622:

ἦν γοῦν ἡμεῖς θορυβήσωμεν πᾶς τις φησὶν τῶν παριόντων·
οἷον βροντᾷ τὸ δικαστήριον, ὦ Ζεῦ βασιλεῦ.

et in eadem fabula vs. 303:

ἦν μὴ τὸ δικαστήριον ἄρχων καθίσῃ.

Digitized by Google

Luculenter idem apparet e loco Vesparum vs. 595.

τὰ δικαστήρι' ἀφεῖναι πρώτιστα μίαν δικάσαντας,

ubi scribendum esse censeo: πρῶτον μίαν ἐκδικάσαντας. Εἰς δικαστήριον ἰέναι dicebatur iudex qui *sessum ibat*, ut in Ecclesiaz. 460:

οὐδ' εἰς δικαστήριον ἄρ' εἶμ', ἀλλ' ἡ γυνή;

rei dicuntur εἰσιέναι εἰς δικαστήριον, et accusatores εἰς δικαστήριον εἰσάγειν τινά. Eodem modo εἰς τοὺς δικαστὰς εἰσελθεῖν dici solet, et qui iudices alloquitur εἰσῆλθον εἰς ὑμᾶς habet in ore. Emenda Platonis Apologiam Socratis p. 24. D. τὸν μὲν γὰρ διαφθείροντα ἐξευρὼν ἐμὲ εἰσάγεις τουτοισί, imo vero εἰσάγεις (εἰς) τουτουσί. Perspicuum est cur praepositio exciderit. Solemne ac legitimum εἰς in talibus scioli et correctores saepe in πρός et nonnumquam in ὡς refingunt, quoniam videlicet extra hanc formulam iudicialem εἰς et πρός sive ὡς certo discrimine dirimuntur, ut εἰς cum rebus componi soleat, πρός et ὡς cum personis. Graeculi igitur εἰς δικαστήριον εἰσελθεῖν quid esset sibi videbantur intelligere, sed εἰσῆλθον εἰς ὑμᾶς non item, quamobrem πρὸς ὑμᾶς rescribebant nescientes quo sensu in foro Attico εἰσελθεῖν πρός τινα diceretur. Itaque Isaeo reddiderim εἰς ὑμᾶς εἰσεληλύθαμεν similiterque reliquis Oratorum locis ubi eadem chorda scribae oberrarunt. Subiiciam Demosthenis locos quosdam ea labe affectos. Pag. 907, 6: οὐδεμίαν πώποτε δίκην πρὸς (εἰς) ὑμᾶς εἰσήλθομεν οὔτ' ἐγκαλοῦντες οὔτ' ἐγκαλούμενοι ὑΦ' ἑτέρων. Pag. 1284, 1. εἰσελήλυθε πρὸς (εἰς) ὑμᾶς δηλονότι ὡς ζημιώσων ἡμᾶς τῇ ἐπωβελίᾳ. Pag. 1296, 21: ταῦτ' ἔχοντες τὰ δίκαια εἰσεληλύθαμεν πρὸς (εἰς) ὑμᾶς. Emendate scriptum est in eadem oratione p. 1297, 3: εἰς Ἀθηναίους εἰσεληλυθότες. Est operae pretium addere nonnullos Demosthenis locos ubi in εἰς et πρός scribae dissident. Pag. 182, 9: ἀπεβλέψατε πρὸς ἀλλήλους, S. εἰς. Pag. 901, 21: τὴν πρὸς τὴν τράπεζαν duo optimi, caeteri εἰς. Pag. 1155, 13. ἐλθόντες πρὸς τὴν οἰκίαν, in aliis εἰς τὴν οἰκίαν. Eadem varietas in aliorum Codd. frequenter apparet, saepe etiam ubi libri omnes fideliter conspirant loquendi usus et ratio εἰς et πρὸς inter se locum mutasse demonstrant.

Emendandum est ἀπολιπόντες pro ἀπολείποντες § 7. in his verbis: ἥκουσιν ἐΦ' ἡμᾶς καὶ τοὺς φίλους παρακαλέσαντες καὶ

Digitized by Google

ῥήτορας παρασκευασάμενοι καὶ οὐδὲν ἀπολείποντες τῆς αὐτῶν δυνάμεως. Sunt certi quidam aoristi, qui in omnibus Codd. solent frequentissime in praesentis temporis formam refingi. Nostrum est ubique constituere utrum λιπεῖν cum compositis an λείπειν verum sit, ἄγειν an ἀγαγεῖν, ἄγεσθαι an ἀγαγέσθαι, πείθεσθαι an πιθέσθαι, βάλλειν an βαλεῖν. In his omnibus supervacaneum est librorum scripturas discrepantes enotare, quoniam ubique contra sententiam et contra metrum hae formae inter sese permutantur. Eadem ratio est in δούς et δοῦς, praesertim in compositis. Perdit operam qui in talibus libros consulit: sola ratio docet utra sit vera lectio. Exemplum ex Isaeo unum apponam ex hac ipsa oratione § 39: ἠναγκαζόμεθα τὰς Κλεωνύμου θυγατέρας ἢ λαβεῖν αὐτοὶ γυναῖκας ἢ προῖκα ἐπιδιδόντες ἑτέροις ἐκδιδόναι. Unice verum est ἐπιδόντες, quod et ratio suadet et multa multorum testimonia confirmant. Isaeus II. 3: ἐκδίδομεν τὴν ἀδελφὴν — προῖκα ἐπιδόντες· εἴκοσι μνᾶς, et § 54 δίδομεν αὐτῷ τὴν ἴσην προῖκα ἐπιδόντες ἥνπερ καὶ τῇ πρεσβυτέρᾳ ἀδελφῇ ἐπέδομεν, et multis aliis locis.

In § 12. Scheibe edidit: οὐδὲ περιεῖδεν ἡμᾶς οὐδ' ἑνὸς ἐνδεεῖς ὄντας, sed recipere debuerat οὐ περιεῖδεν pro οὐδέ, et οὐδενὸς ἐνδεεῖς intactum relinquere. Qua de causa pro οὐδὲν δέομαι substitui οὐδὲ ἕν non potest, eadem de causa οὐδενὸς ἐνδεής in οὐδ' ἑνός converti nequit.

In § 15: οὐ μόνον αὐτὸς οὐκ εἰσεκάλεσεν ἀλλὰ καὶ ἐλθόντα ἐπὶ τὴν θύραν Ἀρχωνίδην ἀπέπεμψεν, corrigendum est οὐκ ἐκάλεσεν pro εἰσεκάλεσεν. Εἰσκαλεῖσθαι enim dicuntur qui ante fores sunt exspectantes dum intro admittantur. Qui medicum, qui magistratum vocat, i. e. *arcessit*, καλεῖν dicitur, ut paulo ante recte scribitur § 14: καλέσαι τοὺς ἄρχοντας προσέταξεν et § 22. καλεῖν τὴν ἀρχήν. Quod in tali re idem significat μεταπέμπομαι legitur § 18: μετεπέμπετο τὴν ἀρχήν, quae verba repetuntur § 21.

Una litterula periit § 19. in verbis: εἰ καὶ ἡμεῖς ὁμολογήσομεν ταῦτα καὶ ὑμεῖς αὐτοὶ πιστεύσετε κτἑ. Quid sibi vult αὐτοί? Quid est: »si nos haec vera esse fatebimur et vos *ipsi* fidem habebitis?" Nulla est in his oppositio, nam si actor ea quae adversarius contendit vera esse fatetur et iis

Digitized by Google

iudices habent fidem, nemo superest de quo cogitari possit. Emenda *καὶ ὑμεῖς αὐτοῖς πιστεύσετε*. Scribi in Codicibus solet *αὐτοῖ σπιστεύσετε* litteris *σπ* noto nexu complicitis, unde natus est error.

Errore apud Isaeum haud infrequenti legitur § 22. *δυοῖν θάτερα*, quod miror quomodo quis concoquere possit. *Δυοῖν θάτερον* quid sit novimus, *δυοῖν θάτερα* non item. Scribebatur *θάτε*, quod male expletum est. Eodem modo corrige § 38. *θάτερον τούτων* pro *θάτερα*.

Ludicrum vitium inest § 30. in verbis: *ἔπειτα εἰ μὲν καὶ νῦν οὕτω πρὸς ἀμφοτέρους ἡμᾶς ἔχων ἐτελεύτησεν ὥσπερ ὅτε τὰς διαθήκας ἐποιήσατο, εἰκότως ἄν τις ὑμῶν πιστεύσειε τοῖς λόγοις τοῖς τουτωνί*. Quorsum refertur *καὶ νῦν*? Nempe ad *ἐτελεύτησεν*. Non datur ulla optio. Sed absurdum hoc est *εἰ καὶ νῦν ἐτελεύτησεν*, quasi vero et antea diem obiisset, quod quodammodo in histriones cadit, quorum unus tumulo suo inscribi iussit:

πολλάκις ἀποθανὼν ὧδε δ' οὐδεπώποτε,

in caeteros homines non item. Quid lateat in ΚΑΙΝΤΝΟΤΤΩ in re tam simplici non est difficile ad eliciendum. Nempe ΚΛΕΩΝΤΜΟCΟΤΤΩ, *εἰ μὲν Κλεώνυμος οὕτω πρὸς ἀμφοτέρους ἡμᾶς ἔχων ἐτελεύτησεν*. Relege ea quae praecedunt ac senties Cleonymi nomen h. l. inseri oportere. Res est manifesta, neque pluribus verbis opus est.

Eadem opera triplex mendum deprehendi potest in §§ 38, 43 et 51, ubi in libris est § 38: *πάντων δ' ἂν εἴη δεινότατον εἰ — ἀξιώσετε*. § 43: *πάντων ἂν εἴη δεινότατον εἰ — ποιήσετε*. § 51: *πάντων ἂν εἴη δεινότατον εἰ — ψηφίσεσθε — ἡγήσεσθε — ἀξιώσετε*. Barbarum est *ψηφίσεσθε*, sed optime emendavit Bekkerus *ψηφίσαισθε — ἡγήσαισθε — ἀξιώσαιτε*. Nemo nescit utrum ϵ an AI scribendum sit e libris constitui non posse. Ipsa, quam vocant, consecutio temporum clamat optativum requiri. Quin tu igitur in § 38. eodem iure et eadem de causa *ἀξιώσαιτε* reponis et § 43. *ποιήσαιτε*. Futurum in apodosi tum recte ponitur ubi in protasi aut *ἐάν* est aut *εἰ* cum futuro, ut in § 40: *οὐκ ἄρα δίκαια — ψηφιεῖσθε εἰ — ἀναγκάσετε — ποιήσετε*, et passim alibi.

Digitized by Google

Expunge molestum articulum in § 42: *οὗτοι γὰρ [τὸ] ἀνελεῖν αὐτὰς ἐκείνου βουλομένου διεκώλυσαν.*

Emenda in § 44: *εἰ τοίνυν συνέβη Κλεώνυμον μὲν ζῆν* pro *Κλεωνύμῳ*. Manifesto enim requiritur: »si enim usu venisset ut Cleonymus viveret." non »si Cleonymo accidisset ut viveret," quod sensu vacuum est.

Excidit *ἄν* in § 46. *καὶ ἡμεῖς οὐδένα ἄλλον ἠξιώσαμεν ταύτης τῆς δωρεᾶς.* Requiritur *οὐδέν' ἂν ἄλλον*, quod dudum viri docti viderunt et *ἐκ περιουσίας* demonstrant verba vicina *οὕτως ἂν ἐνεχείρίσαμεν*. Editores negant esse opus. Qui locum diligenter expenderit abesse *ἄν* nullo modo posse sentiet.

Editor ne commemoravit quidem verissimam Dobraei emendationem in § 47. *νῦν μὲν — ὅτε* (pro *ὅτι*) *λήψεσθαί τι προσδοκῶσιν.*

Vitiosum est *προείλοντο* in § 47, sed quid in eo lateat non exputo. Quaerant alii. Similiter acutioribus indagandum relinquo quo pacto § 48. constituenda sit, ubi quae sit vera scriptura excogitare non potui, sed hoc solum video neque *ὅσῳ γὰρ ἂν ταῦτα λέγοντες* sanum esse, neque *καὶ νῦν μὲν ἐβούλετο ἡμᾶς μηδὲν τῶν αὐτοῦ λαβεῖν.*

C. G. Cobet.

SOPHOCLIS LOCUS IN OEDIP. COLON. VS. 378—381. TENTATUS.

Est in Sophoclis Oedipode Coloneo locus, in quo expediendo nemo umquam aut sibi aut aliis satisfecit. Legitur vs. 378 sqq. his verbis:

τὸ κοῖλον Ἄργος βὰς φυγὰς προσλαμβάνει
κῆδός τε καινὸν καὶ ξυνασπιστὰς φίλους,
ὡς αὐτίκ' Ἄργος ἢ τὸ Καδμείων πέδον
TIMHI *καθέξον ἢ πρὸς οὐρανὸν βιβῶν.*

quae ad hunc locum in Scholiis circumferuntur antiquorum magistrorum interpretationes incredibilem eorum levitatem ar-

Digitized by Google

guunt et absurdissimae sunt. Qui eas rident ipsi nihilo meliora excogitarunt. Sed nemo umquam poterit saniorem interpretationem excogitare quoniam grave vitium in uno vocabulo commissum loci sententiam obscuravit ac penitus pessumdedit.

Legi nuper Bentleii epistolam ad P. Burmannum, quae in Bibliotheca Lugduno-Batava servatur, in qua Criticorum princeps ita scribit: »Equidem in duo genera dispescere soleo »veras emendationes; has appello *Grammaticas*, quae in di»ctione sola tamquam in superficie versantur; illas λογικὰς, »*rationales*, *philosophicas*, *mathematicas*, quae cum dictio sa»tis sana videatur, ex imo sententiae fundo feliciter eruun»tur. Priores vel a Codicibus vetustis saepe suppeditantur et »in illo genere πολλοὶ sunt ναρθηκοφόροι, in altero παῦροι Βάκ»χοι. Huius, opinor, modi est emendatio Lucani I. 302.

Hoc cruor Arctois meruit diffusus in arvis
Vulneraque et mortes hiemesque sub Alpibus actae.

»falsum est ex historia *sub Alpibus* et praeterea regiones istae »opulentae et amoenae contra sententiam. Stulte quoque *mor»tes*: vivos certe milites alloquebatur. Scripsit auctor:

Vulneraque et toties hiemes sub pellibus actae.

»Error librarii ALPIBUS pro PELLIBUS, quo semel admisso caetera corrector interpolavit."

Apud Sophoclem quoque *ex imo sententiae fundo* eruenda erit emendatio, quae sententiam praebeat sanam, perspicuam, lucidam, Sophocle dignam. Quis olim fuerit loci sensus ex reliquiis scripturae haud secus atque in lacuna non est admodum difficile ad perspiciendum. Idem mihi atque Elmsleio videtur qui annotavit: »*Sensus est*: ὡς τῶν Ἀργείων αὐτίκα ἢ νικησόντων τοὺς Θηβαίους ἢ ἡττηθησομένων ὑπ' αὐτῶν." Planissime assentior, sed non est in illa observatione, ut Elmsleius fecit, subsistendum: quaerendum est quibus verbis magnus poëta hanc sententiam enuntiaverit. Cave enim credas utramque huius sententiae partem in vulgata scriptura inesse. Inest pars posterior tantum ἢ πρὸς οὐρανὸν βιβῶν, id est ἢ κλέος οὐρανόμηκες τοῖς Θηβαίοις περιθησόντων τῶν Ἀργείων ὅταν ἡττηθῶσιν. Prior pars non inest, quia τιμῇ κατέχειν τὰς Θήβας

Digitized by Google

nihil omnino significat. Ridemus enim levem scholiastam, qui serio-affirmat τιμὴν esse πρόστιμον et τιμωρίαν: itaque τιμῇ κατέχειν esse τιμωρίᾳ ὑποτάττειν, quod accepisse videtur pro τιμωρίαν sive ζημίαν ἐπιτιθέναι, δίκην λαμβάνειν παρὰ τῶν Θηβαίων, sed audi ipsum: καὶ τὸ Καδμείων πέδον τιμωρίᾳ ὑποτάξων. τὸ γὰρ τιμῇ ἴσθ' ὅτε πρόστιμον δηλοῖ. Ὅμηρος·

εἰ δ' ἂν ἐμοὶ τιμὴν Πρίαμος [Πριάμοιό τε παῖδες
τίνειν οὐκ ἐθέλωσιν Ἀλεξάνδροιο πεσόντος].

Iliad. Γ. 288. Hoc vero est interpretari! τιμὴν τίνειν, ἀποτίνειν, ἀποδιδόναι quid sit intelligimus, et nihil cum τιμωρία commune habere hoc quoque intelligimus. Eodem cerebro dignum est quod continuo magister addidit ἤ apud Sophoclem bis significare καί. Nugae! meliora quaeramus. Quoniam contrariis contraria opposita fuisse certum est apparet Sophoclem Argivorum cladi et ingenti Thebanorum gloriae victoriam Argivorum captasque Thebas opponere debuisse. Statim de summa rerum dimicabitur et Argivi aut victores Thebis potituri sunt aut victi ingentem Thebanis laudem ac gloriam addituri. Itaque requiritur τὸ Καδμείων πέδον αἱρήσειν πολέμῳ aut κρατήσειν aut καταιρέψεσθαι βίᾳ, τοῖς ὅπλοις aut aliquid denique huiusmodi. Solum TIMHI corruptum est. Scribendum esse censeo:

ὡς αὐτίκ' Ἄργος ἢ τὸ Καδμείων πέδον
ΑΙΧΜΗΙ καθέξον ἢ πρὸς οὐρανὸν βιβῶν.

Nemo dubitabit quin αἰχμῇ κατέχειν τὸ Καδμείων πέδον pro καταιρέψεσθαι τῷ πολέμῳ, τοῖς ὅπλοις, βίᾳ rectissime sit dictum et Sophocle dignum. Αἰχμῇ et δορί pro πολέμῳ omnes dixerunt, quemadmodum et αἰχμαλωτός et δοριαλωτός. Αἰχμῇ κατέχειν igitur est τῷ πολέμῳ sive τοῖς ὅπλοις κρατεῖν, quod ipsum Poëtae locus postulat. Unde natum sit TIMHI pro ΑΙΧΜΗΙ sic explicandum videtur. Quum in vetere libro detrito ac lacero * * * ΜΗΙΚΑΘΕΞΟΝ superesset sciolus substantivum in — μῇ exiens quod primum in mentem venit supplevit de suo deditque τιμῇ καθέξον, quod nunc miseri Interprētes explicare nituntur sed perdunt operam.

C. G. C.

Digitized by Google

INTERPUNCTIO IN LIBRIS MSS. ET EDITIS VITIOSA.

Saepe fit ut in libris Mss. interpunctio scribarum arbitratu constituta cum scriptoris sententia manifesto pugnet, et nonnullis locis factum est ut veteres illi scribarum errores nondum deprehensi et sublati sint. Huius rei duo exempla adscribam e Demosthene. Dindorfius edidit p. 76, 21: *οὐκ ἔστιν ὅπως αἱ αἰτίαι, ἃς Φίλιππος αἰτιᾶται, τοὺς ὑπὲρ τῶν δικαίων πρὸς ὑμᾶς λέγοντας κωλύσουσι συμβούλους ἡμᾶς γίγνεσθαι ὑπὲρ τῶν ὑμῖν συμφερόντων*: ea interpunctio prorsus sententiam verborum turbat et corrumpit: *τοὺς λέγοντας* pendet ab *αἰτιᾶται*, non a *κωλύσουσι*, quamobrem post *λέγοντας*, non post *αἰτιᾶται*, est incidendum. Si illud voluisset Orator dicere verba sic composuisset: *τοὺς ὑπὲρ τῶν δικαίων — λέγοντας ἡμᾶς κωλύσουσι συμβούλους γίγνεσθαι*. In eadem oratione pag. 78, 1. negligenter admodum editur: *ἀλλὰ μὴν οὐδ' ἐκεῖνό γε λανθάνει αὐτὸν ὅτι δι' ἀμφοτέρων τῶν ὀνομάτων ὁποτέρῳ ἂν χρῆσθε ὑμεῖς, ἕξετε τὴν νῆσον ἄν τε λάβητε ἄν τ' ἀπολάβητε*, imo vero: *ὁποτέρῳ ἂν χρῆσθε, ὑμεῖς ἕξετε τὴν νῆσον*. In his est vis et acrimonia *ὑμεῖς ἕξετε*, (*οὐκ ἐκεῖνος*). Iuvat pauca addere e lepidissimo Aristophane. In Equitibus vs. 12. Bergkius edidit:

ΝΙΚ. *τίς οὖν γένοιτ' ἄν; λέγε σύ.* ΔΗΜ. *σὺ μὲν οὖν μοι λέγε.*

tu haec ita divide:

Ν. *τίς οὖν γένοιτ' ἄν;* Δ. *λέγε σύ.* Ν. *σὺ μὲν οὖν μοι λέγε.*

Turpe vitium est in Avibus vs. 703:

ὧδε μέν ἐσμεν
πολὺ πρεσβύτατοι πάντων μακάρων. ἡμεῖς δ' ὡς ἐσμὲν Ἔρωτος πολλοῖς δῆλον.

nihil certius est quam sic esse emendandum: *πολὺ πρεσβύτατοι πάντων μακάρων ἡμεῖς*. Tum: *ὡς δ' ἐσμὲν Ἔρωτος πολλοῖς δῆλον*, quam emendationem olim occupavit Dobraeus, sed Dobraei complures certissimas correctiones Editores Aristophanis nescio quomodo ignorare videntur.

C. G. C.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google